ИСТОРИКО-ЮРИДИЧЕСКІЕ
МАТЕРІАЛЫ,
ИЗВЛЕЧЕННЫЕ ИЗЪ АКТОВЫХЪ КНИГЪ
ГУБЕРНІЙ
ВИТЕБСКОЙ И МОГИЛЕВСКОЙ,

хранящихся въ центральномъ архивѣ въ Витебскѣ, и изданные подъ редакціею и. д. архиваріуса сего архива,

М. Веревкина.

ВЫПУСКЪ ДВАДЦАТЬ ПЯТЫЙ.

ВИТЕБСКЪ.
Печатано въ Типо-Литографіи Г. А. Малкина.
1894.

ИСТОРИКО-ЮРИДИЧЕСКІЕ МАТЕРІАЛЫ,

ИЗВЛЕЧЕННЫЕ ИЗЪ АКТОВЫХЪ КНИГЪ ГУБЕРНІЙ ВИТЕБСКОЙ И МОГИЛЕВСКОЙ,

хранящихся въ центральномъ архивѣ въ Витебскѣ, и изданные подъ редакціею и. д. архиваріуса сего архива,

М. Веревкина.

ВЫПУСКЪ ДВАДЦАТЬ ПЯТЫЙ.

ВИТЕБСКЪ.

Печатано въ Типо-Литографіи Г. А. Малкина.

1894.

Печатано по распоряженію Витебскаго Губернскаго Статистическаго Комитета.

Настоящій XXV выпускъ „Историко-Юридическихъ Матеріаловъ“, извлеченныхъ изъ актовыхъ книгъ губерній Витебской и Могилевской, по современнымъ имъ судебнымъ учрежденіямъ и по содержанію самыхъ актовъ, распредѣлены въ хронологическомъ по каждому учрежденію порядкѣ на семь отдѣловъ, въ которыхъ и помѣщаются: въ первомъ—извлеченіе изъ приходо-расходной книги г. Могилева за 1714 годъ; во второмъ—акты Витебскаго гродскаго суда (числомъ 22, а съ цитатами 33), 1719 г.; въ третьемъ—Витебскаго земскаго суда (ч. 9, а съ цит. 11), 1637 г.; въ четвертомъ—акты Витебскаго земскаго суда (ч. 11, а съ цит. 22), 1670 г.; въ пятомъ—акты Оршанскаго земскаго суда (ч. 10, а съ цит. 12), 1649, 1652 и 1653 гг.; въ шестомъ—акты Мстиславскаго гродскаго и земскаго суда (ч. 8, а съ цит. 9), 1664 г. и въ седьмомъ—прибавленіе, содержащее въ себѣ, болѣе или менѣе, краткія извлеченія изъ свыше 356 актовъ разныхъ судебныхъ учрежденій, а именно: Витебскаго гродскаго суда за 1719 годъ, Витебскаго земскаго суда за 1637 г., Полоцкаго земскаго суда за 1668 и 1670 гг., Оршанскаго земскаго суда за 1642—1647 и 1649—1654 гг. и Мстиславскаго гродскаго и земскаго суда изъ книги за 1665 г. подъ № 1.

По приходо-расходной книгѣ г. Могилева за 1714 годъ записано на приходъ 13700 золот. 2 грош. (=Русск. 3082 руб. 50 коп. сер.), а выведено въ расходъ далеко свыше 15,208 зол. 5 грош. и 1 шелегъ (=Русск. свыше 3421 руб. 80 коп. сер.), въ томъ числѣ: на пря-

мыя нужды города 742 зол., на угощенія у войта, въ ратушѣ и подъ канцеляріей ея 197 зол. 3 гр. 1 шел., на косвенные расходы 13,162 зол. 23 гр. 2 шел. и на подарки въ Варшавѣ, по особымъ счетамъ, 1106 зол. 8 гр. 1 шел. Въ этомъ отдѣлѣ показаны особо и цѣны разнымъ продуктамъ, денежный курсъ, мѣры сыпучихъ тѣлъ и мѣры сыпучихъ и вмѣстѣ жидкихъ тѣлъ, существовавшіе тогда какъ въ самомъ г. Могилевѣ, такъ и въ другихъ мѣстахъ.

Помѣщенные въ отдѣлахъ II—VI включительно акты такого содержанія: №№ 2, 4, 7, 17, 21, 42, 47, 51, 57 о взиманіи польскимъ правительствомъ податей, которыхъ установлено было Варшавскимъ сеймомъ даже до десяти разныхъ видовъ (№ 51); причемъ замѣчается особенно то, что налагалась особая подать даже въ пользу латинскихъ кляшторовъ (№ 7); что Витебскіе мѣщане неблагопріятно относились къ сбору польскихъ податей (№ 17) и что король Янъ Казиміръ передалъ питейную подать изъ еврейскихъ рукъ Кричевскимъ мѣщанамъ (№ 57), несмотря на извѣстное расположеніе этого короля къ евреямъ; №№ 8, 9, 11, 16, 18, 19, 20, 21, 23, 37, 38, 39, 41, 44, 45, 50, 52, 53, 61 касаются основанія, быта и имущественнаго положенія православныхъ, а также нѣкоторыхъ б. потомъ уніатскихъ церквей и монастырей, и завладѣнія имуществомъ ихъ со стороны частныхъ лицъ, даже по подложнымъ документамъ (№ 11 и 23); причемъ обращаетъ на себя особенное вниманіе то, что православныя церкви съ ихъ фундушами продавались однимъ владѣльцемъ другому вмѣстѣ съ своими имѣніями (№ 8); №№ 33, 34, 35 касаются передачи кор. Стефаномъ Баторіемъ Полоцкихъ православныхъ церквей и монастырей поселеннымъ имъ въ

г. Полоцкѣ Іезуитамъ; №№ 14, 28, 31, 36, 43, 52, 53, 56, 59 представляютъ примѣры непоколебимаго пребыванія помѣщиковъ, даже весьма значительныхъ, въ православной вѣрѣ въ XVII и даже въ XVIII столѣтіяхъ, а также примѣры преданности помѣщиковъ, крестьянъ, мѣщанъ и даже военныхъ людей изъ польскихъ войскъ своему исконному Русскому отечеству; №№ 26, 27 представляютъ одинъ изъ примѣровъ преслѣдованія польскимъ правительствомъ Витебскихъ жителей по поводу убійства Іосафата Кунцевича; №№ 29, 30, 32 касаются недвижимаго имущества православнаго Могилевскаго епископа, а потомъ Кіевскаго митрополита Сильвестра Косова; №№ 12, 13 касаются постройки костела Іезуитами въ г. Витебскѣ и имущественнаго ихъ положенія; №№ 24 и 25 свидѣтельствуютъ о виноторговлѣ латинскихъ ксендзовъ при православныхъ издревле церквахъ,—къ соблазну народа, ущербу и профанаціи самыхъ церквей: №№ 22, 54 представляютъ примѣры своеволія польскихъ гражданскихъ и военныхъ властей, разорявшихъ бытъ помѣщиковъ и особенно крестьянъ; № 5 касается экономическаго положенія города и имѣнія Рудни; №№ 58, 60 имѣютъ отношеніе къ современной войнѣ; №№ 15, 48 представляютъ примѣры раздачи польскими королями своимъ служилымъ людямъ помѣстій, даже въ Смоленской губерніи, въ видахъ большаго закрѣпленія этого края за Польшей; №№ 3, 10 касаются торговыхъ оборотовъ по р. Двинѣ; №№ 46 и 49—путей сообщенія; № 40 даетъ довольно полное понятіе о порядкѣ производства б. суда подъ названіемъ копнаго.

А VII отдѣлъ содержитъ въ себѣ, болѣе или менѣе, краткія извлеченія изъ актовъ, которые хотя и не представляютъ общаго интереса, въ полномъ объемѣ своемъ,

но заключаютъ въ себѣ указанія на предметы, замѣчательные въ разныхъ отношеніяхъ, какъ то на: православныя церкви, монастыри и ихъ владѣнія, мѣста существованія православныхъ церквей и церковища, пощество... появленіе въ краѣ латинскихъ костеловъ и въ нихъ погребеніе умершихъ, города, мѣстечки, предмѣстья и слободы, сожженіе г. Витебска и Могилева и истребленіе Витебскихъ актовыхъ книгъ огнемъ, замки, укрѣпленія, остроги, городки, городища, перекопы и шанцы, ярмарки, корчмы и особыя стодолы, мосты, мостища и перевозы, мельницы и сукновальни, пристани, румы и порты, озера, рѣки, рѣчища и навигацію, свв. озера и колодцы, особенно выдающіяся названія имѣній, селъ, урочищъ и водъ, мѣста, гдѣ водились бобры, рыси, выдры и проч., инвентари имѣній и границы ихъ, кресты, камни съ крестами и другіе, волотовки, могильники, могилки, кладища и курганы, сопки, копища и коповища (очев., мѣста, гдѣ производился судъ подъ названіемъ к о п н а г о), домашній бытъ вообще и бытъ Татаръ, отношенія между собою національностей, владѣніе мѣщанъ крѣпостными людьми, руины (общія разоренія), голодъ и моровую язву, сеймики во время войны и списокъ шляхты, приставшей къ Русскимъ войскамъ, а также указаніе на другихъ лицъ, сочувствовавшихъ Русскому дѣлу, мѣста битвъ, взятіе Русскими войсками замковъ, эпизоды изъ войны, указаніе на древнѣйшіе имущественные документы, какъ, напр., данные Мстиславскимъ княземъ Лугвеніемъ (Симеономъ) и его ближайшими потомками, и проч.

ИЗВЛЕЧЕНІЕ

изъ приходо-расходной книги города Могилева (веденной на польскомъ языкѣ), за 1714-й годъ.

Реестръ приходовъ и расходовъ г. Могилева, составленный, при войтѣ Ѳедорѣ Казановичѣ, бургомистрахъ Иванѣ Милешкевичѣ и Данилѣ Сапоцкѣ, ратманахъ и лавникахъ, выбранныхъ 1 Января 1714 г., скарбовымъ (казеннымъ) ратманомъ Данилою Хоментовскимъ, а также Никодимомъ Кособуцкимъ и Трофимомъ Гапоновичемъ, Могилевскими городскими посполитыми и шаферами (гласными и коммисарами), и представленный въ присутствіе всего магистрата г. Могилева.

ПРИХОДЪ.

	Золотые.	Гроши.	Шелеги.
1713 г.			
Декабрь.			
Поступило наличными деньгами отъ сборщиковъ податей	95	—	—
1714 г.			
Январь.			
Поступило наличными деньгами отъ сборщиковъ податей	191	—	—
Изъ этихъ денегъ употреблено на подарки (па pokłon): 31 золот. и 1 червонецъ п. Жабѣ и 2 черв. п. Бекельману .			
Февраль.			
Поступило наличными деньгами . . .	886	15	—
Въ томъ числѣ занято: у п. Жабы 600 зол. и у войта Казановича 46 зол. и 15			

грош., которые и выданы ратману Андзоровичу на поѣздку въ Толочинъ, противъ Саксонцевъ (przeciw Saxsonow) [a]), 10 зол. получено съ солянаго ряда, 230 зол. изъ двухмѣсячнаго сбора (z dwumiesiącznego poboru), изъ коихъ 30 зол. выданы тому же Андзоровичу, на тотъ же предметъ.

Мартъ.

Поступило наличными деньгами . . . 2421 | 17 | —

Въ т. ч.: за аренду каменной лавочки въ воротахъ, съ пекарскаго ряда 20 зол.; дневнаго сбора (z poboru dniewnego) 1734 зол. 27 грош.; за проданные изъ подъ ратуши хлѣбъ и крупу гречневую и ячменную 56 зол. 52 грош.; найденныхъ браковыхъ (braku) 5 зол., а остальные 603 зол. 98 гр. изъ сборовъ вообще (z poborow). Изъ нихъ, м. пр., выдано: войту Казановичу и ратм. Андзоровичу, на поѣздку, въ качествѣ пословъ, въ Толочинъ, 85 зол. 18 грош. въ т. ч. копѣйками 40 зол., полуталерами 3 талера, считая талеръ по 9 зол., что составляетъ 27 зол., и цѣлковыхъ 2 талера, по 9 зол. 9 грош. талеръ, что сост. 18 зол. 18 грош.; бургомистру Сапоцкѣ и лавнику Дегтеревичу, на поѣздку къ генералу Бирону, въ Безчинье, 24 зол.; на разные городскіе расходы, а также ратману Андзоро-

a) Очев., для противодѣйствія курфисту Саксонскому, сопернику польскаго короля Августа, покровительствуемаго Петромъ Великимъ.

вичу и мѣщанину Гаврилѣ Королькевичу, на поѣздку въ Толочинъ, всего вообще 1669 зол. 2 грош.

Апрѣль.

Записано на приходъ . . . . 301 | — | —

Въ т. ч. поступило подворной подати (podymnych) 156 зол., а 145 зол., занятыхъ у мѣщанина Льва Гука и товарищей его ратм. Андзоровичемъ во время поѣздки его съ войтомъ Казановичемъ въ Толочинъ, зачтено въ городской доходъ.

Май.

Записано на приходъ . . . . . . 2206 | — | —

Въ т. ч. поступило: отъ арендатора Луполовской слободки, жида Зелика, 8 зол.; подворной подати 193 зол., сборовъ вообще (poborowych) 42 зол., цеховыхъ 9 зол. 15 грош., а остальные 1953 зол. 15 грош. изъ какихъ источниковъ поступило,—неизвѣстно. Изъ нихъ, м. пр., зачтено: взятыхъ ратм. Андзоровичемъ на поѣздку съ войтомъ Казановичемъ въ Толочинъ 39 зол. 15 грош., въ т. ч. 3 руб. копѣйками и 9 зол. 15 грош.; (зачтено) лавн. Степану Гуторовичу съ товарищами, взятыхъ имъ отъ сборщиковъ на 10 подводъ подъ юфть и Бурачка, 6 зол 21 грош.; взятыхъ у сборщиковъ на поѣздку войта Казановича въ Толочинъ 807 зол. 15 грош. и лавн. Филимону Дегтеревичу путевыхъ издержекъ, по возвратѣ его съ бургом. Сапоцкою изъ Варшавы, гдѣ были они послами, 1100 зол.

Іюнь.			
Поступило наличными	125	15	—
Въ т. ч. сбора вообще 110 зол. и браковыхъ 15 зол. 15 грош., которые внесены мѣщ. Григоріемъ Марковичемъ, въ видѣ остатка отъ расходовъ своихъ по поѣздкѣ съ бургом. Сапоцкою въ Толочинъ; полнаго же счета по этой поѣздкѣ и объясненія, откуда бралъ онъ деньги, Марковичъ не представилъ.			
Іюль.			
Записано на приходъ	655	18	1
Въ т. ч. получено сборовъ вообще 140 зол., зачтено ратм. Андзоровичу по поѣздкѣ его посломъ въ Толочинъ: взятыхъ изъ сборовъ вообще 10 руб., что́ сост. 100 зол., у Татьяны Корольковой 25 тал. бит., что́ сост. 225 зол., у войта Казановича, на городской счетъ, 20 тал., что́ сост. 180 зол., и издержанныхъ имъ изъ собственности, въ дорогѣ, 10 зол. 18 грош. 1 шел., итого 515 зол. 18 гр. 1 шел.			
Августъ.			
Записано на приходъ	1106	12	—
Въ т. ч. принято отъ сборщиковъ податей сборовъ вообще 136 зол. 12 грош., а 970 зол. зачтено въ счетъ выданныхъ войту Казановичу съ ратм. Андзоровичемъ на поѣздку ихъ, послами, въ Толочинъ, въ т. ч. 100 тал. бит., по 9 зол. 15 грош. талеръ, что́ сост. 950 зол., да 20 зол. копѣйками.			

Сентябрь.			
Зачтено ратм. Хоментовскому употребленныхъ имъ изъ сборовъ вообще на городской расходъ.	104	24	—
Октябрь.			
Записано на приходъ.	288	15	—
Въ т. ч. зачтено ратм. Хоментовскому употребленныхъ имъ изъ сборовъ вообще на городской расходъ 238 зол, 15 грош., а 50 зол. принято отъ цирюльника, жида Марка, за аренду квартиры противъ кабака.			
Ноябрь.			
Поступило наличными	530	—	—
Въ т. ч. сборовъ вообще 80 зол., мѣсячнаго сбора 30 зол. и арендныхъ съ 40 уволокъ городской земли за Днѣпромъ 420 зол. Изъ коихъ уплачено п. Воловичу 300 зол.			
Декабрь.			
Записано на приходъ	4634	6	2
Въ т. ч. получено мѣсячнаго сбора 15 зол., подворнаго 30 зол., сборовъ вообще 18 зол., арендныхъ съ уволоки городской земли на этой сторонѣ, подъ городомъ, 250 зол.; зачтено: уплаченныхъ п. Величкѣ по заемному письму 100 зол.; ратману Хоментовскому употребленныхъ имъ на городской расходъ изъ сборовъ вообще съ Луполова 437 зол.; по счету п. Осипа Стефановича, полученныхъ имъ			

отъ ратм. Мирона Андзоровича въ Бѣлыничахъ, во время путешествія въ Варшаву, городскихъ денегъ 3784 зол. 6 грош. 2 шел., въ т. ч. церковныхъ 123 тал. бит. и 3 тынфа. Причемъ считались талеръ битый по 8 зол., а червонный золотой по 16 зол. 25 грош. 1 шел.		
Кромѣ того, получено еще разныхъ сборовъ	183	29
Въ т. ч. съ мяснаго ряда 30 зол., съ пекарскаго—39 зол., съ горшечнаго—4 зол. 15 грош., съ Слободки чинша 17 зол., неизвѣстно какихъ 35 зол. и поряднаго сбора съ торговщицъ махоркою (ciciunnie) 58 зол. 14 грош. [a])		
ИТОГО записано на приходъ .	13730	2

a) Замѣч., что члены магистрата нерѣдко брали, на разные расходы, городскія деньги непосредственно отъ сборщиковъ податей, а не изъ кассы магистрата какимъ либо установленнымъ порядкомъ.

РАСХОДЪ.

1713 г.

Декабрь.

Всего выписано въ расходъ 107 зол. 13 грош.

Въ томъ числѣ:

На прямыя нужды города (отопленіе и освѣщеніе ратуши, содержаніе канцеляріи ея и прислуги, городскихъ служителей, мелкіе расходы по исправленію зданій и улицъ города) 6 зол. 6 гр.

На угощеніе самихъ членовъ магистрата и стороннихъ лицъ у войта, въ ратушѣ и подъ канцеляріей 1 зол. 15 гр.

На косвенные расходы (уплата городскихъ долговъ, посольства членовъ магистрата по городскимъ дѣламъ, содержаніе военныхъ чиновъ, кредиторовъ и замковой администраціи, подарки имъ и проч.) . . . . . 99 зол. 22 гр.

Итого . . 107 зол. 13 гр.

Болѣе замѣтны цифры, предметы и проч. расхода.

По 3-й катег.: королевскому генералу Бирону, въ замокъ, на поклонъ, вина, сахару и пряностей на 41 зол. 10 гр., въ т. ч. вина на 10 зол. 15 гр., за все это уплачено наличными деньгами только на 27 золот., а остальное взято въ долгъ. Драбантамъ въ домѣ войта продуктовъ на 25 золот. 6 грош., въ т. ч. бочка пива

въ 26 гарн. на 4 зол. 10 гр. Администратору: вина и сахару на 17 зол. 6 гр., въ т. ч. вина на 9 зол. Пану Шульцу сахару и вина на 9 зол. Затѣмъ, употреблено на напитки: вино 28 зол. 15 гр., и пива бочку въ 26 гарн. 4 зол. 10 гр., итого на напитки 32 зол. 25 грош.

1714 г.

Январь.

Всего выписано въ расходъ	234 зол. 20 гр.
Въ томъ числѣ:	
На прямыя нужды города (какъ выше сказано) . .	16 зол. 20 гр.
На угощеніе и прочее (какъ выше сказано)	5 зол. —
На косвенные расходы (какъ выше сказано)	213 зол. —
Итого . .	234 зол. 20 гр.

Болѣе замѣтны цифры, предметы и проч. расхода.

По 2-й катег. на угощеніе съ Русскими, бравшими лошадей подъ полковые обозы, употреблено водки, пива и закусокъ на 3 зол. 15 гр.

По 3-й катег.: депутатамъ, состоявшимъ при Русскихъ, ѣхавшихъ за лошадьми для полковъ Лѣсина, дано на дорогу 11 зол. 10 гр. Полковнику Биропу, на поклонъ, вина и сахару на 17 золот. 6 гр., въ т. ч. вина на 15 зол. Пану Жабѣ на поклонъ 1 черв. зол.=20 зол., вина на 5 зол. 15 гр. и сахару на 7 зол. 0. игумену Шишкѣ на горѣлку 18 гр. и на овесъ 2 зол. П. Бекельману на поклонъ 2 черв. зол.=40 зол., вина на 9 зол. и сахару на 7 зол. 15 гр. Драбантамъ провизіи на 16 зол. 27 гр. П. Подберезскому, на поклонъ, вина и сахару на 13 зол. 15 гр., въ число которыхъ уплачено наличными только 18 грош., а остальное взято въ долгъ,

Царскому генералу Лѣсину въ Новоселкахъ подарокъ разными продуктами на 49 зол. 19 гр., въ т. ч. вина на 10 зол. 6 гр. и еще боченокъ вина, которому цѣны не показано. Полковнику дивизіи князю Репнину разн. продут. на 5 зол. 5 гр., въ т. ч. пива на 21 гр. Въ числѣ прочихъ расходовъ въ мѣсяцѣ Январѣ собственно на напитки употребено: на вино 39 зол. 21. гр., и еще на неизвѣстную цѣну, водка 18 гр., пиво 21 гр., итого на напитки свыше 40 зол. 20 гр.

Февраль.

Всего выписано въ расходъ	1391 зол. 12 гр. 1 шел.
Въ томъ числѣ:	
На прямыя нужды города (какъ выше зн.) . . .	38 зол. 5 гр.
На нужды косвенныя (какъ выше зн.)	1353 зол. 7 гр. 1 шел.
Итого . .	1391 зол. 12 гр. 1 шел.

Болѣе замѣтны цифры, предметы и проч. расхода:

По 1-й катег. четыремъ плотникамъ за теску брусьевъ, за четыре дня, для Виленской брамы (ворота) упл. 8 зол., имъ же на пироги 1 зол. 20 гр., помощникамъ ихъ на хлѣбъ 1 зол. 2 гр. Слугѣ, посланному для развѣдки о полкахъ 9 гр.

По 2-й катег. Виленскимъ миссіонерамъ провизіи на 5 зол., въ т. ч. 3 зол. на 3 гарн. меду. П. Пресмыцкому наличными 20 зол. и провизіи на 7 зол. 1 грош. Для царскаго полковника Архангельскаго полка и для драгунъ его провизіи на 39 зол. 5 гр., въ т. ч. вина на 5 зол. 25 гр. Маіору того же полка 61 зол. 13 гр., въ т. ч. содержаніе на 1 зол. 28 гр. и пара пистолетовъ желтой мѣди за 60 зол. На дорогу бургом. Сапоцкѣ и лавн. Дегтеревичу, посланнымъ, 6 Февраля, въ

Безчинье къ корол. генералу Бирону, 30 зол. 10 гр., въ т. ч. меду на 12 зол. и нѣмецкій боченокъ на этотъ медъ. Отъ п. Станкевича выкуплено заемное письмо города, данное п. Визгерту на 30 зол. Упл. город. долга п. Пресмыцкому 40 зол. На дорогу ратм. Хоментовскому и лавн. Дегтеревичу, посланнымъ, 25 Февраля, къ царскому бригадиру, 19 зол. 20 гр., въ т. ч. 9 зол. 15 гр. на медъ. Упл. Виленскимъ миссіонерамъ гор. долгу 200 зол. Подполковнику, ѣхавшему отъ короля къ ген. Бирону, провизіи на 3 зол. 7 гр. да по какой то мировой сдѣлкѣ 100 зол. Кс. Кармелитамъ рыбы на 5 зол. и упл. гор. долгу 200 зол. Полковнику Баратынскому провизіи на 9 зол. 10 грош., въ т. ч. пиво 3 зол. Для канцлера Дѣвича сахару на 7 зол. Пп. Касперовичу и поручику Шурхальскому пров. на 14 зол. 18 гр. 1 шел., въ т. ч. пива на 2 зол. 20 гр. и меду на сколько—не сказано. Оршанскому писарю Барташевичу для лошадей овса на 2 зол. П. Кастеляну Пацу пров. на 24 зол. 7 гр. Чрез посланнаго въ Толочинъ ратм. Андзоровича, Саксонскому корол. полковнику Церрену (Cerren) дано 5 тал.=46 зол. 15 гр. да за возвратъ корол. листа ему же 18 зол. и переводчику 2 тынфа=3 зол.; самому же Андзоровичу на дорогу 30 зол. наличными и на 2 зол. 6 гр. харчей. Царскому бригадиру на поклонъ и на продовольствіе его съ полками 300 зол. 16 гр., въ т. ч. 2 копы яблоковъ за 5 зол. 25 грош., 3 гарн. и 2 кварты вина петрисименту (petrysyment), по 15 зол. гарнецъ, 52 зол. 15 гр., четыре бочки пива въ 200 гарн. за 31 зол. 4 гр.; кромѣ того, еще боченокъ пива по неизв. цѣнѣ, на полки бочка соли въ 50 зол., три воловыя кожи 19 зол., 21 фунтъ штабъ 7 зол., да солдаты взяли на винокурню, для выгонки водки, дровъ на 1 зол. 3 гр. Бригадирову капитану Чубукову пров. на 12 зол. 5 грош. Польскому коммисару, сопровождавшему Русск. бригадира и капитана продовольствія на 16 золот. 20 грош., въ т. ч. меду на 5 золот. П. хорунжему Сологубу упл. гор. долга 20 зол. Русскому адъютанту продовол. на 1 зол. Квартирмистру на сѣно и харчи 1 зол. 15 гр., въ т. ч. 10 копѣекъ=1 зол. Въ числѣ прочихъ расходовъ, въ мѣсяцѣ Февралѣ, собственно на напитки употреблено: вино 58 зол. 10 гр., медъ свыше 20 зол., пиво далеко свыше 38 зол. 24 грош. и водки 12 гр., итото на напитки свыше 117 зол. 16 гр.

Мартъ.

Всего выписано въ расходъ 2109 зол. 24 гр. 1 шел.

Въ томъ числѣ:

На прямыя нужды города (какъ выше зн.)	75 зол. 1 гр.
На угощенія и проч. (какъ выше ск.)	35 зол. 7 гр.
На нужды косвенныя (какъ выше ск.)	1999 зол. 16 гр. 1 шел.
Итого . .	2109 зол. 24 гр. 1 шел.

Болѣе замѣтны цифры, предметы и проч. расхода:

По 2-й катег. издержано на водку, пиво и закуски всего вообще 35 зол. 7 гр. Члены магистрата угощались, м. пр., съ Русскими коммисарами, хорунжимъ Сологубомъ и Доминиканцами.

По 3-й катег.: Посылались, 3 Марта, войтъ Казановичъ съ ратм. Андзоровичемъ въ Толочинъ къ Полковнику Сакс. корол. войскъ Церрену; на это путешествіе выдано имъ 108 зол. 9 гр., въ т. ч. 85 зол. 18 гр. наличными (именно: 40 зол. шелегами, 3 талера полуталерами=27 зол., 2 талера цѣлковыхъ=18 зол. 18 гр.), а остальныя деньги продуктами, въ т. ч. 5 гарн. 2 квар-

ты меду на 5 зол. 15 гр.; затѣмъ, въ дорогѣ издержано: въ Кругломъ на сѣно и пиво 13 гр., на ночлегѣ въ Друцкѣ на сѣно, водку, пиво и свѣчи 1 зол., въ Толочинѣ уплаченъ адъютанту какой-то долгъ 45 зол. 18 гр., переводчику Мартину данъ 1 тал. бит.=9 зол., на водку простую и аквавиту (очищенную) выдано 3 зол. 21 гр.,—пили съ Саксон. офицерами и солдатами, на 7½ гарн. пива 6 зол. 3 гр., о. Борисовскому данъ 1 зол., въ Ворзицевичахъ съѣстные и фуражные продукты, въ Корзунахъ на сѣно и водку выдано 7 гр., въ Шкловѣ на водку 10 гр. и на 6 гарн. пива 28 гр., въ Добрейкѣ выпито и взято въ дорогу водки аквав. и простой за 10 зол. 27 гр. По случаю посольства бургом. Сапоцки съ лавн. Дегтеревичемъ къ корол. генер. Бирону, въ Безчиньe, издержано ими въ пути 19 зол. 4 гр., въ т. ч. въ подарокъ Бирону на осетра 12 зол., ему же обаранковъ на 1 зол., для себя взяли на Луполовѣ 1 гарн. меду за 1 зол. и ½ гарн. пива за 3 гр., во Мховѣ водки за 6 гр., также пива, водки и сѣна за 9 грош., на переправу чрезъ Днѣпръ и на пиво выдали 6 гр. На посольство ратм. Андзоровича и посполитаго Королькевича, 17 Марта, въ Толочинъ, къ Сакс. полк. Церрену, издержано 1266 зол. 4 грош., въ т. ч., м. пр., купл. въ подарокъ Церрену 4 гарн. вина за 24 зол. и каролины (тминъ) на 2 зол. 15 гр., въ Княжицахъ на ночлегѣ сѣно, водка и пиво 12 гр., въ Шупеняхъ тоже 24 гр., въ Друцкѣ пиво на 4 гр. 2 шел., въ Толочинѣ п. Криксу (Crix), коммисару, 2 черв. зол.=40 зол., полковнику пара пистолетовъ 65 золот., адъютанту штука лудану 85 зол., переводчику 1 тал. бит.=9 зол., ему же 1 гарн. меду 24 гр., водка и пиво 23 гр., въ Вороневичахъ сѣно, въ Корзуняхъ сѣно и водка 7 гр., въ Шкловѣ овесъ, водка пиво и ботвинье 1 зол. 9 гр., въ Добрейкѣ пиво 6 гр., на содержаніе посыльному къ адъютанту 6 зол., на молебны 6 зол., Могилевскимъ Кармелитамъ гор. долгу 100 зол., Саксонцу дано каролины на 4 зол. 15 гр., Могил. Бернардинамъ гор. долгу 50 зол., полковнику Церрену 810 зол., адъютанту его 30 зол., 1 гарн. пива. Московскимъ коммисарамъ 141 зол. 29 гр., въ т. ч. двѣ штуки китаю за 22 зол., пара пистолетовъ маіору за 32 зол., пива на 2 зол. 15 грош. Для п. Паца провизіи на 36 зол. 2 гр., турецкая кожа 20 зол., 1 гарн. меду 1 зол., а 2 зол. 25 гр. запл. за боты слугѣ его, Туловскому, чтобы скорѣе выпровадилъ изъ города пана своего, слишкомъ уже надоѣдавшаго расходами (p. Tułowskiemu, słudze jmści p. Paca, że miał pana swego z miasta wyprowadzić, żeby nie dokuczał wydatkami). Посыльному съ письмомъ Саксонскимъ въ Дашковку 1 зол. 3 гр., 1 гарн. меду 1 зол., для Саксонцевъ же 2½ ф. штабы за 25 гр., да еще подвода для доставки Саксонца въ Княжицы 3 зол. и посылка письма къ Сакс. полковн. Церрену 3 зол. Пріѣхавшему изъ Толочина адъютанту Церрена поклонъ 100 зол. 25 грош. Его солдату, прибывшему съ письмомъ, 3 зол. 6 гр. Городскому слугѣ, ѣздив. въ Толочинъ освѣдомляться о Саксонцахъ, 5 зол. Пану Шемету провизіи на 2 зол. 15 гр. Генер. Бекельману волочебнаго виномъ на 19 зол. 15 гр. Для п. Посудеевскаго провизіи на 18 гр. Хорунжему п. Сологуба понедѣльщины 60 зол. да на соль и медъ 2 зол. Для п. Пресмыцкаго провизіи на 12 зол. 16 гр. 1 шел. и упл. город. долгу 20 зол. Слугѣ п. Каспаровича за что-то дано 150 зол. вмѣсто обѣщанныхъ двухъ штукъ лудану. Для п. Понятовскаго кожа за 18 зол. 15 грош. Въ числѣ прочихъ расходовъ въ мѣсяцѣ Мартѣ собственно на напитки употреблено: вино 43 зол. 15 грош., медъ свыше 9 зол. 9 гр., пиво свыше 13 зол. 29 грош., водку свыше 48 зол. 24 гр., итого на напитки свыше 115 зол. 17 гр.

Апрѣль.

Всего выписано въ расходъ 2581 зол. 15 грош.

Въ томъ числѣ:

На прямыя нужды города (какъ выше сказано) . .	91 зол. 8 гр.
На угощеніе и прочее (какъ выше сказано)	27 зол. 7 гр.
На косвенные расходы (какъ выше сказано)	2463 зол. —
Итого . .	2581 зол. 15 гр.

Болѣе замѣтны цифры, предметы и проч. расхода.

По 2 катег. въ угощеніяхъ участвовали, м. пр., какіе-то Оршанцы, прибывшіе за луданомъ, Саксонскіе сержанты и капралы, подхорунжіе.

По 3-й катег.: Посланы были, 6 Апрѣля, отъ города Могилева бургом. Сапоцка съ лавн. Дегтеревичемъ въ Гродно, къ генералу Сакс. кор. войскъ Детруфу (Detruf) и въ Варшаву и издержали при этомъ случаѣ 2048 золот. 6 гр. 1 шел., въ т. ч., м. пр., отъ Могилева до Лошницы на овесъ сѣно и пиво 13 зол.; отъ Лошницы на овесъ, сѣно и пиво 13 зол.; отъ Лошницы до Минска на разные предметы 17 зол.; отъ Минска до Дятлова (Dzięcielowa) на перевозы и проч. 30 золот.; отъ Дятлова до Гродна на мелкіе расходы 16 зол. 15 гр.; въ Гроднѣ на водку 7 зол. 8 гр., пиво 7 зол. 4 гр., вино Бельберское (Belberskie) и простое 1 зол. 2 гр., медъ 2 зол. 12 гр., Бернардинамъ на мшу св. Антонію и на молитвы дали 3 тынфа=4 зол. 15 гр., за переписку просьбы (punktow) по-латыни 1 зол. 2 гр.; въ Варшавѣ на водку 7 зол., пиво 11 зол. 10 гр., когда были въ Индіи (kiedy byli w Jndyi) обѣдъ, водка и пиво 2 зол., пироги и пиво 15 гр., перевозъ на Вислѣ

дважды 6 зол., Бернардинамъ на мшу 2 золот. 10 гр., хлопцу секретаря (?) 15 гр.; обратно отъ Варшавы до Гродна разныхъ расходовъ 50 зол.; въ Гроднѣ пиво 3 зол., въ т. ч. Белбарискоe (Belbaryżkie) 2 зол. 10 гр., водка 2 зол. 22 гр., элексиръ (alexyr) въ дорогу 1 зол., генер. Детруфу 10 тал. бит.=94 зол. и пара пистолетовъ 45 золот., Гродненскому бургомистру за переводъ (tłumaczenie) 18 зол. 24 гр., секретарю князя Януша Буху 9 золот. 12 гр. и еще 2 черв. зол.=40 зол., ему же при полученіи экспедиціи (przy odebraniu expedycyi) 1 черв. зол. и 1 тал. бит.=29 зол., слугѣ его 3 тынфа=4 зол. 15 гр. секретарю кн. Вейсенфельда (Wesefelta) 1 тал. бит.=9 зол. 12 гр. Въ Могилевѣ турецкая кожа слугѣ Дегтеревича 20 зол., луданъ кому-то 20 зол. Когда Сакс. капитанъ прибылъ съ войскомъ отъ полк. Церрена изъ Толочина въ Могилевъ, на экзекуцію, то на содержаніе его самого, слуги его, хорунжихъ и солдатъ расходовано 66 зол. 23 гр., въ т. ч. медъ 12 зол. 15 гр., пиво 3 зол. 11 гр. и водки 2 зол. 20 гр. Посланные отъ города Могилева войтъ Казановичъ съ ратм. Андзоровичемъ, 18 Апрѣля, въ Толочинъ, къ Саксонск. полк. Церрену издержали въ дорогѣ 148 золот. 19 гр., въ т. ч., м. п., оо. Никольскимъ на службу Божію 23 зол. 15 гр.; въ Княжичахъ водка и пиво 1 зол. 18 гр.; въ Толочинѣ водка и сѣно 1 золот. 3 гр.; въ Шупеняхъ сѣно, водка и пиво 1 золот. 6 гр.; въ Друцкѣ водка 9 гр. и пиво 6 гр.; въ Толочинѣ опять для адъютанта и др. офицеровъ медъ 4 зол., водка 13 зол. 18 гр. и пиво 14 зол. 12 гр. 2 шел.; въ Друцкѣ водка и пиво 10 гр.; въ Шупеняхъ водка и пиво 18 гр.; въ Княжичахъ водка 12 гр., нищимъ 1 зол. 4 гр. Ратману Андзоровичу, ѣхавшему опять въ Толочинъ за войтомъ (гдѣ былъ онъ задержанъ) дано въ дорогу провизіи на 2 зол. 27 гр. Сакс. солдатамъ на харчи 7

зол. 12 За нанятаго для Саксонца коня съ кормомъ въ Шкловъ 6 золот. Сакс. капралу водка 1 зол. 15 гр. Слугѣ п. Понятовскаго 5 зол. Коммисарамъ 9 зол. Ген. Бирону голова сахару въ 4 ф. 9 золот. 10 гр. П. Шемету голова сахару въ $3^{1}/_{2}$ ф. 8 зол. 5 гр. Хорунжему Сологуба на содерж. 60 зол. Эконому Бекельману голова сахару въ $3^{1}/_{2}$ ф. 8 зол. 5 гр. Ксендзу провинціалу голова сахару въ $3^{1}/_{2}$ ф. 8 зол. 5 гр. П. Рудницкому 18 зол. и на медъ 1 золот. 23 гр. Въ числѣ прочихъ расходовъ въ мѣсяцѣ Апрѣлѣ собственно на напитки употреблено: вино 20 зол. 17 гр., медъ 22 зол. 5 гр., пиво свыше 39 зол. 13 грош. 2 шел., водка свыше 39 золот. 16 гр., итого на напитки 121 зол. 21 гр. 2 шел.

Май.

Всего выписано въ расходъ 1083 зол. 7 гр. 2 шел.
Въ томъ числѣ:

На прямыя нужды города (какъ выше зн.)	46 зол. 1 гр. 2 шел.
На угощеніе и проч. (какъ выше зн.)	6 зол. 18 гр.
На косвенные расходы (какъ выше зн.)	1030 зол. 18 гр.
Итого . .	1083 зол. 7 гр. 2 шел.

Болѣе замѣтны цифры, предметы и проч. расхода:
По 3-й катег. Продолженіе расходовъ по поѣздкѣ войта Казановича съ ратм. Андзоровичемъ: въ Княжичахъ сѣно, водка и пиво 18 гр.; въ Шупеняхъ тоже 18 гр.; въ Толочинѣ, съ адъютантомъ, медъ 1 зол. 21 гр., водка 2 зол. 27 гр., пиво 2 зол.; въ Друцкѣ пиво 5 гр., въ Шупеняхъ опять пиво 10 гр., въ Княжичахъ водка 1 зол. 10 гр. Какъ били Ларку капитаны, купили водки и обаранковъ на 15 гр. Будучи на оцѣнкѣ, куп. водки на 15 гр. Сакс. поручику провизіи на 14 зол. 13 гр., въ т. ч. пиво 1 зол., Оршанское пиво и водка 10 гр., ему же фуражъ 4 зол. 4 гр. Сакс. капралу пиво 6 гр.; Саксонцамъ порціонныхъ и фуражъ 13 зол. 28 гр. По случаю поѣздки ратм. Хоментовскаго въ Толочинъ къ полковнику, 1 Мая, взято вина и пряностей на 36 зол. и на дорогу 5 зол. Капитану 7 золот. 24 гр., въ т. ч. трость за 4 зол., въ которыхъ ратманъ заложилъ свой плащъ. Посланцу подъ чату (рекогнисцировку) 1 гр. (!). Извощику, возившему подхорунжія съ деньгами (?) въ Толочинъ 12 зол. Когда Смолжовичъ увелъ экзекуцію съ Курденевской сотни, дано тремъ солдатамъ 1 коп.=9 гр. Въ то же время подполковникъ хотѣлъ наслать (экзекуцію?) особенно на ратмана за нескорый сборъ порціонныхъ, дали шести солдатамъ мироваго 3 зол. По случаю посольства войта съ ратм. Андзоровичемъ, 4 Мая, въ Толочинъ, къ полк. Церрену, дано имъ 81 зол. 20 гр., въ т. ч. 2 головы сахару въ 16 зол., турецкая кожа для Шемета въ 19 зол. и пара пистолетовъ въ 45 зол. Были командированы ратм. Хоментовскій съ Шимановскимъ въ Буйничи, для оцѣнки юфти пп. Бурачковъ со стороны Сакс. капитана; по этому случаю израсходовано 7 зол. 27 грош., въ т. ч. на водку 1 зол. да за 10 подводъ подъ юфть 6 зол. 21 гр. Братскому казначею Цалабану куп. водки на 4 гр., чтобы содѣйствовалъ устройству алтаря на Божіе Тѣло, да по самому устройствуо наго и отправѣ молебствія издержано 12 зол. 7 гр. 2 шел. и на водку свыше 16 грош. За доставку Саксонскихъ вещей въ Толочинъ извощику 6 зол. По случаю посольства войта съ посп. Козловскимъ, 27 Мая, въ Толочинъ, къ полк. Церрену, выдано имъ наличными 85 тал. бит.=807 зол. 15 гр.; дорожный расходъ ихъ, м. проч., въ Могилевѣ водка 15 гр.; въ Полуйковичахъ трава, водка и пиво 18 грош.;

въ Бѣлеевичахъ, при встрѣчѣ съ подхорунжимъ, водка и пиво 1 зол. 10 гр.; въ Добрейкѣ водка 3 зол. 25 гр., пиво, водка и трава 1 зол.; въ Селѣ на ночлегѣ фуражъ 15 гр.; въ Шкловѣ фуражъ 4 зол. 12 гр., порохъ и пули 1 зол., пиво въ боченокъ 1 зол. 21 гр.; въ Староселье водка и пиво 19 гр.; въ Кривой на ночлегѣ фуражъ 9 гр.; въ Толочинѣ пиво 1 зол. 5 грош., водка 1 зол. 6 гр.; въ Вороневичахъ фуражъ 9 гр.; въ Староссельѣ водка 15 гр., пиво 7 гр.; въ Шкловѣ пиво въ боченокъ 1 зол. 4 гр., водка 20 гр.; въ Добрейкѣ водка и пиво 1 зол., водки аквавиты 5 гарн. 3 кварты въ боченокъ 16 зол. 7 гр.; въ Бѣлеевичахъ водка 5 гр.; въ Полуйковыхъ пироги и водка 23 гр., и пива 1 гарн. 1 кв. 1 гр. (д. б. ошибка); возвратясь изъ Толочина въ Могилевъ, вручили Саксонскому писарю 80 тал.=760 зол. 9 гр. Въ числѣ прочихъ расходовъ, въ мѣсяцѣ Маѣ, собственно на напитки употреблено: вино 36 зол., медъ 3 зол. 21 гр. пиво свыше 10 зол. 6 гр. и водку свыше 32 зол. 11 гр., итого на напитки свыше 82 зол. 8 гр.

Іюнь.

Всего выписано въ расходъ 389 зол. 8 гр. 1 шел.

Въ томъ числѣ:

На прямыя нужды города (какъ выше зн.)	81 зол. 24 гр.
На угощенія и проч. (какъ выше зн.)	12 зол. 4 гр. 1 шел.
На косвенные расходы (какъ выше зн.)	295 зол. 10 гр.
Итого . .	389 зол. 8 гр. 1 шел.

Болѣе замѣтны цифры, предметы и проч. расхода:

По 2-й катег. въ угощеніяхъ участвовали, м. пр., Сакс. капитанъ, экономъ Бекельманъ, коммисары Петровскій и Леоновичъ и ксендзы, которымъ предлагалось вино.

По 3-й катег. По возвратѣ изъ Варшавы въ Могилевъ, бургом. Сапоцка посылался съ ратм. Андзоровичемъ, 1 Іюня, въ Толочинъ, къ Сакс. полковн. Церрену; причемъ Сапоцкѣ выданы, кромѣ недополученныхъ имъ по Варшавской поѣздкѣ 161 золот. 15 гр., еще на это новое посольство 9 зол. 20 гр., итого 171 зол. 5 гр., изъ которыхъ эти послы издержали по настоящему случаю 121 зол. 8 гр. 2 шел., въ т. ч., м. пр., въ самомъ Могилевѣ отдано Сакс. подхорунжію Зильберлингу въ возвратъ его денегъ, заложенныхъ имъ за сотни (т. е. городскіе участки), 59 тынфовъ=93 зол. 15 гр.; далѣе въ дорогѣ издержано: въ Княжичахъ на пиво 18 гр.; въ Головчинѣ рыба 1 зол. 12 гр.; въ Дроздахъ водка и разсолъ 11 гр., пиво 2 гр. 2 шел.; въ Друцкѣ водка 11 гр.; въ Толочинѣ пиво 2 зол. 12 гр., водка 1 зол. 9 гр.; въ Радчѣ раки 3 гр.; въ Шупеняхъ пиво 5 гр.; въ Дроздахъ опять водка 9 гр. Посылался, 14 Іюня, поспол. Вас. Королькевичъ въ Толочинъ, съ письмомъ къ Сакс. полк. Церрену; при чемъ дано на дорогу 6 зол. Сакс. подхорунжему дано водки на 1 зол. 18 гр. и фуражу на 10 гр. Капитану на поклонъ голову сахару въ 3½ ф. за 6 зол. 15 гр. и 3¼ кварты вина на 4 зол. 26 гр. За приводъ ратушнаго коня для Саксонца—ѣхать по волостямъ за Сакс. солдатами дано 6 гр. Для Сакс. капитана, маіора Бирона Подберезскаго и др. водка 1 зол. 10 грош. При производившейся, съ участіемъ лавн. Мазурки, переписи Саксонцамъ, для удостовѣренія сколько ихъ и у кого стоитъ на квартирѣ, дана Мазуркѣ ситница и кватерка горѣлки на 7 гр. Посылаемъ былъ, 22 Іюня, бург. Сапоцка съ поспол. Триг. Чертковъ въ качествѣ

приходорасходчика въ Толочинъ, къ полк. Церрену; израсходовано ими на дорогу 6 зол. 29 гр., въ т. ч., м. пр., 1 зол. 24 гр. на двѣ копы свѣж. огурцовъ для подарка. Для п. комисара купл. двѣ головы сахару въ 7 ф. за 14 зол., 3½ кварты вина за 5 зол., бутылка на вино за 18 гр. и провизіи за 11 зол. 7 гр.; ему же еще 3 кв. вина за 4 зол. 15 гр., ¼ ф. сахару за 15 гр. За починку ружья Сакс. маіора упл. 1 зол. Въ числѣ прочихъ расходовъ въ мѣсяцѣ Іюнѣ собственно на напитки употреблено: вино 21 зол. 26 грош., пиво свыше 4 зол. 9 гр. и водку свыше 9 зол. 5 грош., итого на напитки 35 зол. 20 гр.

Іюль.

Всего выписано въ расходъ 683 зол. 6 грош.

Въ томъ числѣ:

На прямыя нужды города (какъ выше сказано) . .	82 зол. 28 гр.
На угощеніе и прочее (какъ выше сказано) . . .	11 зол. 13 гр.
На косвенные расходы (какъ выше сказано)	588 зол. 25 гр.
Итого . .	683 зол. 6 гр.

Болѣе замѣтны цифры, предметы и проч. расхода:

По 1-й катег.: за объявленіе на рынкѣ и на валу о томъ, чтобы хлѣбъ съ городскихъ уволокъ и грунтовъ никто не снималъ, не удовлетворивъ прежде города, дали кликуну (глашатаю) и сопровождавшему его слугѣ 2 зол. 5 гр.

По 2-й катег.: въ угощеніяхъ участвовали, м. пр., Сологубъ, Саксонцы, Бекельманъ.

По 3-й катег.: Отправляясь, 3 Іюля, войтъ Казано-

вичъ отъ города въ Толочинъ, получилъ: 10 руб.=100 зол., 25 тал. бит.=225 зол., да уступленныхъ имъ изъ своей собственности городу 20 тал. бит.=180 зол., кромѣ издержанныхъ имъ въ дорогѣ своихъ 10 зол. 18 гр. 1 шел., и еще продуктами на 6 зол. 1 гр., итого 521 зол. 19 гр. 1 шел.; дорожные издержки его были, м. пр.: передъ выѣздомъ изъ Могилева далъ оо. Никольскимъ на службы Божіи 3 зол.; въ Княжичахъ купл. пива 3 зол. 18 гр.; въ Головчинѣ водка, выпитая съ оо. и другими людьми послѣ службы Божіей, 1 зол. 10 гр., трава, обаранки и пиво 24 гр.; въ Шупеняхъ пиво 5 гр.; въ Кругломъ трава, раки и пиво 18 гр.; въ Друцкѣ водка 19 гр., въ Толочинѣ даны слугѣ кс. Іезуитовъ 2 зол. и Больницкому (Bolnickiemu) старостѣ. корол. коммисару, Михаилу Антоновичу за люстрацію города и за уменьшеніе числа дворовъ (y dymniejszenia dymow) обѣщанные городомъ 50 тал. бит.= 450 зол. Саксонскому подхорунжію купили водки на 25 го. Сдѣлали гарнецъ для мѣры овса Саксонцамъ (zrobili garniec na miare owsa dla Saxsonow) 10 гр. Сакс. хорунжему на поклонъ дали голову сахару за 6 зол. Саксонцу за 16 дней 18 зол. На поклонъ п. Кицинскому куп. 1½ гарн. вина на 9 зол., голову сахару въ 3 ф. за 6 зол. и пряностей на 15 зол. 2 гр. Для пп. Шемета и Каменскаго провизіи на 8 зол. 5 гр. Подвода Сакс. хорунжію въ Толочино 3 зол. Издержано 6 золот. 12 гр., въ т. ч. Сакс. письмо въ Дашковку. Въ числѣ прочихъ расходовъ въ мѣсяцѣ Іюлѣ собственно на напитки употреблено: вино 9 зол., медъ 4 зол., пиво 2 зол. 3 гр. и водку 11 зол. 15 гр., итого на напитки 26 зол. 18 грош.

Августъ.

Всего выписано въ расходъ 1049 зол. 22 гр. 2 шел.

Въ томъ числѣ:

На прямыя нужды города (какъ выше зн.)	27 зол. 2 гр.
На угощеніе и проч. (какъ выше зн.)	3 зол. 27 гр. 1 шел.
На косвенные расходы (какъ выше зн.)	1018 зол. 23 гр. 1 шел.
Итого . .	1049 зол. 22 гр. 2 шел.

Болѣе замѣтны цифры, предметы и проч. расхода:

По 1-й катег.: кликуну за объявленіе, чтобы посторонніе люди не поднимали цѣны на хлѣбъ, дано 6 гр. Саксонцамъ, исправлявшимъ позорный столбъ (stlup dla karanie), дано за бревно и плотникамъ за работу 24 гр., а также кузнецу за двѣ скобы къ столбу 15 гр.

По 2-й катег.: участвовали угощеніяхъ, м. пр., хор. Сологубъ и Бѣльскій игуменъ.

По 3-й катег.: Августа 4, посылался ратм. Миронъ Андзоровичъ въ интересахъ всего города въ Толочинъ, къ Сакс. маіору Шлехрингу (Szlechring), и получилъ на путевыя издержки и проч. наличными 100 тал. бит., счит. талеръ по 9 зол. 15 гр., и копѣйками 20 зол., а всего 970 зол.; израсходовалъ же 933 золот. 2½ гр., а остальные 36 зол. 27½ гр. оставилъ за собою въ долгу; предметы расхода, м. пр., были: въ Княжичахъ съ п. подхорунжимъ водка и пиво 24 гр.; въ Булужичахъ трава 3 гр.; въ Шуненяхъ водка и сѣно 12 гр.; въ Толочинѣ водка 5 гр. и пиво 5 гр., Сакс. маіору Шлехрингу обѣщанные городомъ 60 тал. бит.= 570 зол., водка и пиво 18 гр., водка 5 гр., для себя и для своего Саксонца и для др. пиво 15 гр., водка 10 грош., водка для адъютанта 6 грош., водка для себя и своего Саксонца 5 гр., пиво 23 грош., водка 10 грош.,

пиво 10 грош.; при общемъ расчетѣ съ Сакс. полковн. Церреномъ въ Саксонской подати и съ маіоромъ, въ добавокъ къ даннымъ прежде, чрезъ адъютанта, 90 талерамъ бит., додано еще 10 тал.=95 зол.; региментъквартирмистру, за циркуляцію и за отмѣну мелкихъ квитанцій, а равно за написаніе квитанціи по-латыни и по-нѣмецки, далъ 2 тал. бит.=19 зол., для него же и для фурьера медъ 5 зол. 18 гр.; себѣ водка 3 зол. 12 гр., пиво 2 зол. 5 гр., еще пиво въ дорогу 22 гр. 1½ шел.; по выѣздѣ изъ Толочина, въ Староселье водка и пиво съ солдатами и проч. 1 золот. 2 гр.; въ Шкловѣ губернатору (gubernatorowi) въ замкѣ отдалъ город. долгъ 100 зол., для Саксонцевъ пиво 22½ гр.; въ Добрейкѣ водка 18 гр.; въ Полуковичахъ водка 24 гр.; по возвратѣ въ Могилевъ, далъ п. Молчану, ѣхавшему въ Вильну, 40 зол.; для Сакс. хорун. и писаря водка 20 гр. При отправкѣ войта, посломъ, въ Толочинъ, дано ему на дорогу 30 зол. и, кромѣ того провизіи на 17 зол. 21 гр., въ т. ч. 2½ копы яблоковъ за 4 зол. 5 гр., горѣлки на 28 грош., на подарокъ плетенка луку 15 гр. Татарскимъ солдатамъ на перевозъ дано 1 зол. По случаю прибытія Саксонцевъ, подполковнику ихъ вино 11 зол., голова сахару въ 4½ ф. 9 зол., фляга на вино 1 зол. 6 гр. и овесъ 1 зол. 3 гр. По случаю поѣздки Филим. Дегтеревича съ Мих. Цалабаномъ въ Шкловъ, для продажи церковнаго серебра (?), дано имъ на харчи 1 зол. 25 гр. Подполковнику Сакс. 4 дес. свѣчей сальныхъ 13 зол. 6 гр., еще свѣчей двухшележныхъ 6 гр., еще 2 дес. сальн. свѣчей 12 гр. По случаю возникшаго какого-то пререканія между челядинцемъ Сакс. ксендза и сторожемъ, помирили перваго 1 зол. Для п. Бартошевича провизія 1 зол. 11 гр. Для п. Сологуба и хорун. его водка 14 гр., а для сына его, офицера, провизія 2 зол. 3 гр. 1

шел., въ т. ч. пиво 5 грош. 1 шел. Слугѣ п. Воловича, явившемуся за обѣщаннымъ луданомъ, водка 24 грош. Письмо къ п. Величкѣ 2 зол. 15 гр. Въ числѣ прочихъ расходовъ, въ мѣсяцѣ Августѣ, собственно на напитки употреблено: вино 11 зол., медъ 5 зол. 18 грош., пиво свыше 6 зол. 3 гр. 2 шел. и водку свыше 12 зол. 9 гр., итого на напитки свыше 32 зол. 2 шел.

Сентябрь.

Всего выписано въ расходъ 166 зол. 22 гр. 2 шел.

Въ томъ числѣ:

На прямыя нужды города (какъ выше ск.) . . . . . 54 зол. 19 гр.

На угощенія и проч. (какъ выше ск.) . . . . . . 4 зол. 15 гр.

На косвенные расходы (какъ выше ск.) . . . . . . 107 зол. 18 гр. 2 шел.

Итого . . 166 зол. 22 гр. 2 шел.

Болѣе замѣтны цифры, предметы и проч. расхода:

По 1-й катег.: Починка моста въ Вѣтренной брамѣ 11 гр. Возъ дору (драницъ) для крыши на город. тюрьмѣ 2 зол., 10 бревенъ для за становки дверей въ ней 1 зол., лотокъ (водост. желобъ) 15 гр. и двумъ поденщикамъ 1 зол.

По 2-й катег.: въ угощеніи участвовали, м. пр., поручикъ п. Сологуба и кс. Бернардинъ.

По 3-й катег.: Прибывшему въ ратушу съ ординансомъ отъ п. Сологуба сыну Раптона провизія 2 зол. 17 гр. Подполковнику свѣчей сальныхъ грошевыхъ и шележныхъ 13 дес. 3 зол. 15 гр. и восковыхъ 2 ф. къ столу 2 зол. 20 гр.; ему же 8 возовъ дровъ 5 зол. 7 гр.; ему же пряности и еще что-то—не сказано и цѣны не означено; ему же провизія 1 зол. 15 гр. и ½ копы

яблоковъ 1 зол. 6 гр. Слугѣ Коткѣ за отвозъ Москаля въ Шкловъ 1 зол. Поручику Сологуба Малевичу провизія 33 зол. 6 гр. 2 шел., въ т. ч. водка 2 зол. 8 гр. и пиво 3 зол. 2 шел. Орш. писарю Бартошевичу провизія 14 зол. 4 гр., въ т. ч. медъ 12 зол. Слугѣ п. Воловича провизія 1 зол. 15 гр. Посланцу съ письмомъ Сакс. поручика въ Копысь 1 зол. 20 гр. Нанятому для доставки письма къ п. Сологубу Антону Василевичу дано на дорогу 22 золот. (если не ошибка, то немного). Орш. ксендзамъ провизія 9 зол., въ т. ч. 3 гарн. безъ кварты вина. Слугѣ п. Лярскаго на боты 2 зол. Въ числѣ прочихъ расходовъ въ м. Сентябрѣ собственно на напитки употреблено: 3 гарн. вина—цѣны не показано, медъ 12 зол., пиво 3 зол. 2 гр. 2 шел. и водку 6 зол. 17 гр., итого на напитки свыше 21 зол. 19 гр. 2 шел.

Октябрь.

Всего выписано въ расходъ 528 зол. 2 гр.

Въ томъ числѣ:

На прямыя нужды города (какъ выше зн.) . . . . 105 зол. 6 гр.

На угощеніе и проч. (какъ выше зн.) . . . . . 62 зол. 25 гр.

На косвенные расходы (какъ выше зн.) . . . . . 360 зол. 1 гр.

Итого . . 228 зол. 2 гр.

Болѣе замѣтны цифры, предметы и проч. расхода:

По 1-й катег.: Взято два бревна на починку моста у брамы, а поденщику упл. 6 гр. Для войта купл. три четвертки пшеничной муки за 6 золот. 22 гр. и водки 19 гр. Слугѣ Осипу къ поминальницѣ (k upominalnice) 1 зол. 15 гр.

По 2-й катег.: въ угощеніяхъ участвовали, м. п., пп.

Величка, Касперовичъ, Закревскій, Гедровичъ, ксс. Кармелиты.

По 3-й катег.: Магистратъ учинилъ постановленіе съ Сакс. подполковникомъ—давать ему еженедѣльно свѣчей восковыхъ по 2 фун. и сальныхъ по 4 дес.; затѣмъ и выдано ему, въ разное время, свѣчей восковыхъ, по 1 зол. 10 гр. фунтъ на 10 золот. 20 гр. и сальныхъ, по 7½ гр. фунтъ, на 4 зол. 9 гр.; ему же дровъ на 15 зол. 22 грош. За очистку двора въ квартирѣ Саксонцевъ отъ навоза упл. 5 поденщикамъ 2 зол. 15 гр. Одолжено пару лошадей Саксонцамъ, причемъ город. слугѣ Кокоткѣ дано на дорогу 15 гр. и Саксонцемъ на водку 20 гр. Отослано съ ратм. Хоментовскимъ во дворъ кастеляна Пана на подарокъ разныхъ продуктовъ на 14 зол. 22 гр., въ т. ч. голова сахару въ 3¾ ф. на 7 золот., двѣ копы яблоковъ—6 зол.; кромѣ того, ему же провизія и проч. 73 зол. 5 гр., въ т. ч. полушаль (za połszalek) 54 зол., апракъ (аракъ?) 6 зол., водка 1 зол. 16 гр., его урядинку боты 1 зол. 3 гр. По заемному письму, данному городомъ п. Величкѣ, упл. п. Гедровичу долгу 100 зол.; ему же и Сакс. капралу куп. меду—1 зол. и ему лично шуба—17 зол.; ему же, Гедровичу, съ товарищами и съ Пресмыцкимъ дано должныхъ 5 тал.= 45 зол. Для п. Велички въ подарокъ копа яблоковъ— 3 зол. да коровка на нихъ 3 гр. Пресмыцкому голова сахару въ 3½ ф.—цѣны не означено; ему же сѣно и дрова 5 зол. Члены магистрата, идучи къ ксс. Іезуитамъ, взяли 1 гарн. вина за 6 зол. да флягу на вино 21 гр. и голову сахару въ 3 ф. 6 зол. Долгу Андзоровичу упл. 8 зол. Октября 31 отправлялся войтъ Казановичъ, въ кач. посла отъ города, въ Варшаву; причемъ, заступившій мѣсто ратм. Андзоровича Осипъ Стефановичъ принялъ отъ Андзоровича въ Бѣлыничахъ 3784 зол. 6 гр.; кромѣ того, на путевые расходы выдано еще продуктами на свыше 165 зол. 15 гр., итого выдано на это путешествіе свыше 3949 зол. 21 гр., въ счетъ которыхъ издержано до отправленія въ путь 32 зол. 16 гр., въ т. ч. на 2½ ф. пороху, ½ дроби и 5 ф. свинцу 7 зол. 12 гр., водку 2 зол. 4 гр., медъ 1 зол., дано князю епископу на молитвы 2 тал. бит.=19 зол., купл. въ церковь ½ гарн. вина 3 зол. Въ числѣ прочихъ расходовъ въ Октябрѣ собственно на напитки употреблено: вино 6 зол., медъ 29 зол., пиво 3 зол. 13 гр. и водку 14 зол 12 гр., итого на напитки 52 зол. 25 гр.

Ноябрь.

Всего выведено въ расходъ только по 3-й катег., именно по продолженію вышеозначеннаго путешествія войта въ Варшаву . . . . . 396 зол. 3½ гр.

Расходы войта по означенному путешествію, кромѣ обычныхъ припасовъ, фуража и расчета съ прислугой, были: 15 Ноября въ Бѣлыничахъ неизвѣстно на что 21 зол. 20 гр., водка 12 зол. 17 гр., на обѣдни 1 зол. 15 гр., пиво 5 зол. 12½ гр., медъ 5 зол., два бочонка 18 гр., проводнику 9 гр.; 17 Нояб. въ корчмѣ Турцѣ водка 13 гр.; въ Приборкахъ медъ сырой 2 зол. 15 гр., водка 12 гр.; въ Погостѣ водка 6 гр.; 18 Нояб. въ Капланяхъ починка дышла 9 гр.; въ Якчикахъ за перевозъ жиду 16 зол. (?) и особо перевозчикамъ 3 зол., да имъ же водка 6 гр., для себя водка 1 зол. 9 гр.; 19 Нояб. въ Новоселкахъ разныхъ припасовъ на 4 зол. 27 гр.; въ Вязовичахъ перевозъ на р. Свислочи 18 грош.; въ Теплюхахъ разн. мелочи 12 гр.; 20 Нояб. въ Кринкахъ водка 1 зол. 9 гр., пиво 1 зол. 12 гр., за перевозъ жиду 1 зол. и перевозщикамъ 6 гр., для себя водка 12 гр.; въ

Подаресьѣ пиво 6 гр., нищимъ 1 копѣйка=3 грош., водка 15 гр.; 21 Нояб. въ корчмѣ Осовецъ водка 2 зол., пиво 18 гр.; въ Слуцкѣ водка 4 зол. 18 гр., чубукъ 15 гр., пиво 3 зол., 1 гарн. меду 1 зол., кузнецу 18 гр., перековка лошадей и новыя подковы 10 зол., поправка ключика къ погребцу (puzderek) 1 зол. 15 гр.; въ корчмѣ Корявой водка 2 зол.; на ночлегѣ въ Романовѣ пиво 24 гр., водка въ погребецъ 2 зол., лучш. водка въ дорогу въ боченокъ 3 зол. 20 грош.; 23 Нояб. въ Тимковичахъ сѣно и водка 9 гр.; въ Клецкѣ пиво 18 гр., водка 24 гр.; въ корчмѣ п. Клята водка 15 гр.; 24 Нояб. въ Даровкѣ водка 1 зол. 27 гр., пиво 21 гр., нищамъ 4 гр.; въ Мыши пиво 12 гр., водка 15 гр., коновалу 1 зол. 15 гр. и водка 6 гр., нищимъ 4 гр.; въ Молочади пиво 24 гр., по 6 гр. гарн., водка 2 зол.; 25 Нояб. въ Дворцѣ пиво 18 гр., въ Дятлахъ (Dzięciołach) водка 1 зол. 6 гр.; въ Песковцахъ перевозъ 1 зол. 15 гр. и перевощику водка 6 гр., пиво 1 зол., водка 1 зол., проводнику 9 гр.; въ корчмѣ Жушмѣ 1 гарн. меду 1 зол., водка 15 гр., пиво 6 гр., проводнику 9 гр.; 26 Нояб. въ Желудкѣ пиво 18 гр., водка 1 зол. 24 гр., 2 гарн. меду 2 зол.; въ Каменкѣ пиво 12 гр., водка 12 гр.; 27 Нояб. въ Котрахъ водка и дрова 1 зол. 6 гр., пиво 18 гр.; въ Гроднѣ водка 3 зол. 17 гр., пиво 1 зол. 3 гр., нищимъ и Бернардинамъ 12 гр., перевозъ на р. Нѣманѣ 2 зол. 6 гр. да перевощикамъ водка 18 гр., кузнецу за починку колесъ 1 зол. 9 гр., обаранки и нищимъ 6 гр.; въ Дубницѣ (талеръ по 8 зол.) пиво 21 гр., водка 28 гр.; въ Прибудкахъ водка 1 тынфъ=1 зол. 8 гр., пиво 15 гр.; въ Есеновѣ водка 20 гр., пиво 12 гр.; 29 Нояб. въ Книсинѣ пиво 15 гр., водка 1 зол. 2 гр.; въ Тикотинѣ (талеръ по 7 зол. 18 ггрош.) 4 арн. лучшей водки 16 зол., 1½ гарн. простой водки 3 зол., еще водка 1 зол., кузнецу 3 тынфа=3 зол. 24 гр., пиво 1 зол. 22 гр., 2 гарн. меду 2 зол.; 30 Нояб. пиво 9 гр., водка 10 гр.; въ корчмѣ деревни Жамы водка 15 гр., пиво 18 гр.; въ Жебровкѣ пиво 12 гр., водки 15 гр. Затѣмъ напитковъ потреблено: меду на 11 зол., пива—23 зол. 15½ грош. и водки—72 зол. 24 гр., итого на 107 зол. 9½ гр.

Декабрь.

Всего выведено въ расходъ только по 3-й катег., именно по продолженію вышеозначеннаго путешествія войта въ Варшаву . . . . 584 золот.

Расходы войта по означенному путешествію, кромѣ обычныхъ съѣстныхъ припасовъ, фуража и расчета съ прислугой, были: 1 Декабря въ Шамовѣ пиво 20 гр.; въ Островьѣ водка 12 гр., пиво 22 гр., кузнецу за починки, вмѣстѣ съ водкой, 24 гр.; въ Брасицахъ сѣно 12 гр.; въ Высковѣ на ночлегѣ пиво 22 гр.; 2 Дек. переправа съ экипажами и лошадьми на рѣкѣ Бугѣ 4 зол.; на другой сторонѣ въ корчмѣ пиво 1 зол., водка 15 гр.; въ Жабкахъ 4 гарн. пива 1 зол. 2 гр.; 3 Дек. на Прагѣ передъ переправой за р. Вислу на мосту (na moście) 10 гр., на этой сторонѣ пиво 24 гр., водка 26 гр.; переправа съ лошадьми и экипажами 1 зол., на мосту (na moście) за переправу съ лошадьми и экипажами 1 зол.; въ Варшавѣ пиво 1 зол. 6 гр.; 4 Дек. Марцинканамъ (Францисканамъ?) на мшу 8 зол. (!), водка съ сырымъ (przasym) медомъ 13 гр., 2 гарн. пива 18 гр., баня 1 зол. и въ ней пива 1 гарн. 9 гр., еще пиво 27 гр.; 6 Дек. для п. Шелковскаго ½ гарн. вина съ закуской 3 зол. 6 гр., бочка пива 8 зол., пиво 1 зол., пиво для Жмудскаго Ловицкаго пастора 1½

гарн. 24 гр.; 7 Дек. водка въ аптекѣ 15 гр., пиво 1 зол. 6 гр.; 8 Дек. за переписку просьбы нѣмецкой 4 зол., кофе для п. Шелковскаго 25 гр., водка въ аптекѣ 25 гр., семга 1 зол. 15 гр., для п. Шелковскаго ½ гарн. вина 4 тынфа=5 зол. 2 гр., водка 6 гр.; 9 Дек. за писаніе просьбы нѣмецкой третьей (sic) 4 золот., на мосту 2 гр., пиво 18 гр., для п. Шульца 2 гарн. меду, по 4 шестака, 3 зол. 11 гр., водка 9 гр.; 10 Дек. для привратника (odzwiernego) 1½ гарн. пива чернаго 2 тынфа=2 зол. 16 гр. 11 Дек. порошокъ (proszek) 1 шест. бит. и семга, всего 1 зол. 15 гр.; 12 Дек. служителю п. Вердера 1 зол. 8 гр.; 13 Дек., съ пп. Шелковскимъ и Сакс. хорунжимъ 3 гарн. меду 4 зол. 15 гр., пиво 18 18 гр., гайдукамъ п. Вердера 1 зол. 8 гр. пиво 18 гр., водка 18 гр.; 14 Дек. съ пп. Каспаровичемъ, Шульцемъ, Жменцкимъ и Шелковскимъ вып. 5½ гарн. меду (цѣны не показано), пиво 1 зол.; 15 Дек. пиво 18 гр., въ костелъ фару на мшу 1 тал.=8 зол., съ пп. Шульцемъ и Жабою 1½ гарн. (меду?), по 4 шест., 2 зол. 16 гр., 2 гарн. пива 18 гр.; 16 Дек. бочка пива 7 зол., пиво 1 зол. 6 гр.; 17 Дек. пиво 18 гр., водка въ аптекѣ для п. хорунж. Судонскаго 25 гр., пиво 1 золот., кровопусканіе въ банѣ 2 зол. да за баню 2 зол., слугѣ 1 шест. бит.=13 гр., мыло 18 гр. и пиво 9 гр., водка 24 гр.; послѣ бани водка 16 гр. и пиво 18 гр., съ п. Шелковскимъ пиво 27 гр., челяди на баню 12 грош. 19 Декабря водка 1 золот. 15 грош., ½ гарн. вина для маршалка п. Осолинскаго 4 тынфа=5 зол. 2 гр., для п. Ройкевича ½ гарн. вина 16 зол., піарской капеллѣ 20 гр. и смоляныхъ свѣчей за 1 шест. бит.= 13 гр., итого 1 зол. 3 гр., ½ гарн. Ловицкаго пива 8 гр.; 20 Дек. водка въ аптекѣ 13 гр.; 21 Дек. пиво 18 гр.; водка 2 зол. 1 гр., съ пп. Шульцемъ, Ройкевичемъ и Шелковскимъ у Яцента 2½ гарн. меду 4 зол. и вод-

ка 18 гр.; 22 Дек. нѣмецкій курительный табакъ 1 зол. 21 гр., водка въ аптекѣ 25 гр., водка 13 гр., ковка лошадей 2 зол.; 23 Дек. водка 27 гр., за 3 барашка, подаренные маршалку п. Осолинскаго, 3 тынфа и 3 зол.=27 зол., ксс. Іезуитамъ на мшу 3 зол., съ съ п. Мѣнцкимъ въ Индіи водка 1 зол. 8 гр.; 24 Дек. на коледу, при бытности пп. Шелковскаго и Жмѣнцкаго 2 гарн. меду 3 зол. 12 гр.; 25 Дек. французскій пирогъ 20 гр., водка 2 зол., нишимъ 6 грош., при п. Шульцѣ 2 гарн. меду 4 зол. 12 гр., 1 гарн. меду 1 зол. 21 гр.; 26 Дек водка 1 зол. 21 гр., 2 боченка пива 7 зол., для п. Шелковскаго 1 гарн. меду 21 грош.; 27 Дек. пиво 18 гр., водка 15 гр., на ужинъ съ пп. Полоцкими послами водка 1 зол. 15 гр.; 28 Дек. водка въ аптекѣ 5 шест.=2 зол. 4 гр., водка для гостей 1 зол. 16 гр., 1 ф. порошку (proszku) 1 зол. 8 гр.; какъ ходили въ Дашково, водка 13 гр.; съ пп. Шульцемъ и Полоцкими послами 2 гарн. меду 3 зол. 12 гр. 29 Дек. водка 1 зол. 8 гр., крестьянину Кузьмѣ Шакутѣ дер. Судовика войтовства Благовицкаго (очев., Могилев. губ.) одолжили два тал.=16 зол., водка 1 зол. 15 гр., съ пп. Жабою, Шульцемъ и Шелковскимъ медъ 3 зол. 12 гр. и еще 1 гарн. меду 1 зол. 21 гр., возницѣ Шелковскаго 13 гр.; 30 Дек. водка 2 шест.=25 гр., въ аптекѣ водка съ пп. Шелковскимъ, Жмѣнцкимъ и привратниками (odwierne) 10 шест.=4 зол. 19 гр., для пп. Жабы, Шульца, Жмѣнцкаго и Полоцкихъ пословъ 4 гарн. меду 6 зол. 24 гр.; 31 Дек. водка 1 зол., пиво 9 гр., водка, хлѣбъ и закуска 18 гр., банщику (łaziebnikowi) 13 гр., для пп. Жабы, Шульца, Шелковскаго и Рипинскаго 4 гарн. меду 6 зол. 24 гр., водка 1 зол. Затѣмъ, напитковъ потреблено: вина на 29 зол. 10 грош., меду свыше 46 зол. 21 гр., пива 45 зол. 9 гр. и водки 34 зол. 16 гр., итого на 155 зол. 26 гр.

1715 г.

Я н в а р ь.

Всего выведено въ расходъ только по 3-й катег., именно по продолженію вышеозначеннаго путешествія войта въ Варшаву . . . . 703 зол. 22 гр.

Расходы войта по означ. путешествію, кромѣ обычныхъ съѣстныхъ припасовъ, фуража и расчета съ прислугой, были: 1 Января для пп. Рипинскаго, Шелковскаго, Жабы и Шульца 3 гарн. меду 4 зол. 3 гр., водка 1 зол. 15 гр. и закуска 9 гр.; 2 Янв. водка 25 гр., съ Шелковскимъ 2 гарн. Ловиц. пива 1 зол. 22 гр., водка 9 гр., съ марш. п. Осолинскаго въ аптекѣ водка 8 шест.=3 зол. 12 гр., съ кавалерами (z kawalerami) 2 гарн. черн. пива 3 зол. 19 гр.; 4 Янв. Ловицкій хлѣбъ 4 зол. и 5 Ловицк. пироговъ 15 гр., водка 2 зол., 2 гарн. меду 2 зол. 16 гр., съ п. Жабою водка въ аптекѣ 1 зол. 8 грош., за писаніе нѣмецкой просьбы 1 тал. бит.=8 зол.; 5 Янв. водка 1 зол. 20 гр., на кутью водка для Шульца и Жабы 1 зол. 8 гр.; 6 Янв. 1 кварта водки 1 зол. 21 гр., съ п. Шелковскимъ въ аптекѣ водка 25 гр., для пп. Корбута, Шульца и Шелковскаго 3 гарн. меду 5 зол. 3 гр.; 7 Янв. водка 25 гр., съ пп. Жмѣнцкимъ и Шелковскимъ водка 1 зол. 8 гр.; 8 Янв. за вписаніе (т. е., дѣла на очередь въ судѣ) 1 тал. бит. =8 зол., для челяди п. писаря и генерала (вознаго) водка 1 зол. 8 гр. и генералу 1 зол., водка 1 зол. 21 гр., пиво 1 зол., съ п. Жмѣнцкимъ въ аптекѣ водка 25 грош., съ п. Корбутомъ 2 гарн. меду 3 зол. 12 гр. и пиво 16 гр., водка 25 гр., пиво 9 гр.; 9 Янв. водка 4 шест.=1 зол. 21 гр., пиво 1 зол. 6 гр.; 10 Янв. водка 1 зол. 21 гр., 2 гарн. пива черн. 3 зол. 12 гр., пиво 18 гр.; 11 Янв. съ п. городничимъ въ аптекѣ водка 1 зол. 8 гр. и 4 гарн. пива (цѣны не показано), водка 1 зол. 21 гр., мясо для гостей 20 гр., водка 25 гр., 3 гарн. пива 26 гр., ½ гарн. черн. пива 25 гр.; 12 Янв. водка 1 зол. 21 гр., съ п. Шелковскимъ въ аптекѣ водка 3 шест.=1 зол. 8 гр., ксс. Бернардинамъ на мшу 8 зол. (!), для пп. Жабы и каплера (капрала) водка въ аптекѣ 1 зол. 21 гр., защитнику (patronu) ½ гарн. вина 5 зол. 8 гр.; 13 Янв. 6 гарн. пива 1 зол. 20 гр., водка 1 зол. 21 гр., 4 гарн. пива 1 зол. 4 гр., 5 гарн. меду для пп. Шульца, Рипинскаго. Корбута, Жабы и въ воротца (do bramki?) 8 зол. 13 гр., челяди баня 15 гр.; 14 Янв. бочка пива 1 тал. бит.=8 зол., водка 1 зол. 21 гр., 4 гарн. пива 1 зол. 4 гр., за канцелярское наблюденіе (na warte kanslerską) 25 гр. и посудамъ водка 1 зол., 2 гарн. меду 3 зол. 12 грош., 2 гарн. пива 18 грош.; 15 Янв. водка 1 золот. 21 грош., 6 гарн. пива 1 золот. 12 грош., въ рынкѣ водка 1 золот. 21 грош., съ поручикомъ Малевичемъ и хорун. его 3 гарн. пива черн. 5 зол. 10 гр., облатки и обаранки 1 зол., 1 гарн. пива слугамъ п. писаря Юревича 9 гр.; 17 Янв. водка 1 зол. 21 гр., для п. писаря фляга вина 5 золот. 4 гр.; 18 Янв. водка 1 золот. 21 гр., въ рынкѣ водка 1 зол. 8 гр.; 19 Янв. водка 1 зол. 21 гр., ½ гарн. черн. пива 25 гр., для кс. пріора 2 гарн. меду 3 зол. 12 гр., баня и пиво 1 золот. 8 гр.; 20 Янв. водка 1 зол. 21 гр., въ рынкѣ водка 1 зол. 8 гр., въ рын. водка съ Соболинкой 16 грош., съ п. Шульцемъ 3 гарн. меду 4 зол. 3 гр.; 21 Янв. водка 1 зол. 21 гр., 7 гарн. пива 2 зол. 2 гр.; 22 Янв. бочка пива 8 зол., задатокъ на колеса 4 зол., 4 гарн. пива 1 зол. 5 гр., водка 1 зол. 8 гр., для гетманскаго регента Станкевича фляга вина 5 зол. 8 гр., съ Шульцемъ и др. медъ 5 зол. 3 гр.; 23 Янв. по дѣлу съ п. Коробанкомъ защи-

тнику Рыботынскому 2 тал.=16 зол., водка 2 зол. 7 гр.; 24 Янв. у доктора водка 13 гр., ему же дано 25 гр., водка 1 зол. 26 гр.; 25 Янв. 4 голландскихъ сыра 8 зол. 25 гр., водка 2 золот. 7 гр., для п. Коречанскаго медъ 21 гр., баня для всѣхъ съ пусканіемъ крови, пиво и водка 4 зол.; 26 Янв. водка 1 зол. 21 гр., для пп. Шульца и Шелковскаго медъ 3 зол. 12 грош.; 27 Янв. водка 1 зол. 25 гр., при выѣздѣ Соболинки водка 25 гр., 4 гарн. пива 1 зол. 6 гр.; 28 Янв. бочка пива 8 зол., 4 гарн. пива 1 зол. 6 гр., въ городѣ водка 19 гр., оковка колесъ 2 зол., 2 сыра голланд., по 5 шест., 4 зол. 7 гр.; 29 Янв. водка 13 грош.; 30 Янв. гарн. черн. пива 1 зол. 21 гр., водка 1 зол. 21 гр.; 31 Янв. водка 25 гр., съ п. Шелковскимъ черн. пиво 1 зол. 21 гр. Затѣмъ, потреблено напитковъ: вина на 15 зол. 20 гр., меду 43 зол. 2 гр., пива свыше 49 зол. 17 гр. и водки свыше 74 зол. 2 гр., итого на 182 зол. 11 гр.

Февраль.

Всего выведено въ расходъ только по 3-й катег., именно по продолженію вышеозначеннаго путешествія войта въ Варшаву . . . . . 945 зол. 1 гр. 2 шел.

Расходы войта по означенному путешествію, кромѣ обычныхъ съѣстныхъ припасовъ, фуража и расчета съ прислугой, были: 1 Февраля водка 1 золот. 21 грш.; 2 Февр. п. писарю Юревичу фляга вина 4 тын.=6 зол 16 гр., водка 1 зол. 21 гр.; 3 Февр. для п. писаря фляга стараго вина 6 зол. 16 гр.; баня 2 зол. 15 гр.; съ п. Шульцемъ 3 гарн. меду 4 зол., 4 гарн. пива 1 зол. 6 гр.; 4 Февр. водка 1 зол. 21 гр., 4 гарн. пива 1 зол. 6 гр.; 5 февр. водка 1 зол. 20 гр., пиво 1 зол. 6 гр., съ маршал. п. Осолинскаго водка въ рынкѣ

1 золот. 21 гр., съ п. Шульцемъ 2 гарн. меду 3 золот. 12 гр., 2 гарн. пива 18 гр., 1 гарн. Лов. пива 16 гр.; 6 Февр. водка 4 шест.=1 зол. 21 гр., бочка пива 8 зол., 2 гарн. меду, съ п. Корбутомъ, 3 зол. 20 гр., съ п. Шульцемъ въ рынкѣ медъ 4 зол., 1 гарн. пива для слуги п. писаря 9 гр.; 7 Февр. за ассесорскій декретъ по дѣлу съ п. Коробанкомъ 10 тал.=80 зол., за пять паръ мандатовъ 40 зол., съ Рейкевичемъ медъ 3 зол. 12 гр.; (на уплату город. долга полковнику Сологубу оставили 1½ фун. золота у Гданскаго купца Беймана въ 140 зол. черв., считая червонный зол. по 2 тал. бит. 2 шастака=2368 зол., да приплачено къ этому 8 шест. =3 зол. 12 гр., итого долгу 3371 зол. 12 гр., изъ коего въ расходѣ показано только добавочныхъ 8 шест.= 3 зол. 12 гр.); водка 1 зол. 21 гр.; 8 Февр. водка 1 зол. 21 гр., п. писарю 2 флаги стараго вина 10 зол. 20 гр., съ п. Пищалою водка 1 зол. 8 гр. и съ маршалкомъ въ аптекѣ 2 зол. 11 гр., для пп. Шульца водка, Корбута и Шелковскаго медъ 1 тал. бит.=8 зол. 6 гр., экспедиція отъ ксендзовъ 1 зол. 8 гр.; 9 Февр. водка 4 зол. 7 гр., для п. городничаго рыба карпы 1 зол. и двѣ моченыя селедки 10 гр., слугѣ Осолинскаго 13 гр., голова сахару Кандисбруда въ 5½ фун. 11 золот. 17 гр.; 10 Февр. водка 1 золот. 24 грош., съ Шульцемъ медъ 1 золот. 21 грош., перевозъ на Вислѣ лошадей съ экипажами 5 золот. 8 грош.; 11 Февр. водка 3 зол. 25 гр.; 12 Февр. водка 2 зол. 4 гр., на перевозъ Розинкевичу 4 грош., 13 Февр. водка 1 зол. 21 грош., съ Шульцемъ 2 гарн. меду 3 зол. 12 гр., пиво 1 зол. 6 гр.; 14 Февр. 4 гарн. пива 1 зол. 6 гр., водка 25 гр., съ п. Корененевскимъ 2 гарн. меду 3 зол. 12 гр.; 15 Февр. водка 1 зол. 21 гр., 4 гарн. пива 1 зол. 6 гр., съ секретарями пп. Януша, Вердера и Осолинскаго вино 4 тал.=32 зол., п. Шульцу 2 тал. бит. и 2 шест.

=16 зол. 25 гр., пиво 18 гр.; 16 Февр. водка въ дорогу 25½ гр., перевозъ на Вислѣ саней съ вещами и самими 1 зол. 28 гр., доставка вещей къ Вислѣ 13 гр., на Прагѣ водка 2 зол. 16 гр., хозяину гостинницы за 11 недѣль постоя 102 зол. 16 гр.; 17 Февр. 2 гарн. меду, по 2 тын., 5 зол. 2 гр., п. Ланевскому за квартиру 4 зол. и пиво 8 гр., 2 кв. водки 20 гр.; 18 Февр. въ Окуневѣ 3 гарн. пива 24 гр., водка 20 гр.; въ Добромъ 2 гарн. пива 16 гр.; въ Олѣсникѣ водка 10 гр.; въ Венгровѣ на ночлегѣ 4 кв. водки 1 зол. 20 гр., 4 гарн. пива 1 зол. 2 гр., медъ 1 зол. 8 гр., еще 1 кв. меду 9 гр.; 19 Февр. въ Суходольѣ водка 1 зол. 27 гр., 3 гарн. пива 18 гр.; въ Кременѣ пиво 9 гр., водка 13 гр.; въ Гродикѣ на ночлегѣ (былъ талеръ по 7 зол. 18 гр.) водка 1 зол.; 20 Февр. въ Бочкахъ пиво 18 гр., водка 1 зол. 16 гр., бритье 9 гр.; въ Бѣлкѣ водка для діакона 13 гр., челяди на заговѣны водка 1 зол., пиво 13 гр.; 21 Февр. въ Бѣлыкѣ школярамъ 25 гр.; 2½ гарн. и 2 кватерки водки лучшей 9 зол. 15 гр., еще водки 4 кват. 10 гр., 1 гарн. пива 8 гр., перековка лошади 13 гр., монаху (zakonnikowi) на молитвы 5 шест.=2 зол. 4 гр., діакону 2 шест.=25½ гр., баня 15 гр., водка 22 грош., нищимъ 3 гр., проводнику 8 грош.; 22 Февр. въ Нарвѣ фуражъ 8 зол.; въ корчмѣ Пояловкѣ водка 13 гр.; въ Яловкѣ пиво 24 гр., 2 кват. водки 12 гр.; въ Несбодичѣ пиво 8 гр., водка 8 гр.; въ Гринкахъ пиво 24 гр., водка 1 зол. 12 гр.; 23 Февр. въ Лѣскахъ колесо 13 гр.; въ Хорошевичахъ пиво 16 гр., водка 12 гр.; 24 Февр. въ Рожаной 4 гарн. пива 1 зол. 2 гр., водка 2 зол. 6 гр., въ дорогу водка 5 зол. 15 гр., 3 гарн. пива 24 гр., нищимъ 6 гр., стопа (rez) бумаги войту 5 зол. 6 гр., 1½ гарн. меду 1 зол. 15 гр., пиво 12 гр., въ дорогу медъ 2 зол., порт-

нымъ 9 гр.; въ Слонимѣ водка въ погребецъ 3 зол., 6 гарн. пива 1 зол. 12 гр., пиво 9 гр.; въ корчмѣ на другой сторонѣ пиво 9 гр., водка 6 гр.; 26 Февр. въ Полонкѣ водка 24 гр., пиво 12 гр.; въ Старой-Мыши водка 12 гр., пиво 12 гр. ковка лошади 9 гр.; въ Мирѣ пиво 2 зол. 14 гр.; 27 Февр. черн. пиво 2 зол., квартира 2 зол., въ дорогу пиво 1 зол. 20 гр.; въ Свержнѣ водка 28 гр.; 28 Февр. на ночлегѣ въ Прусяновѣ харчи 11 гр.; въ корчмѣ Подвидѣ водка 12 гр.; въ Телюковѣ пиво 9 гр. Затѣмъ, потреблено напиткоъ: вина на 55 зол. 22 гр., меду 45 зол. 9 гр., пива 36 зол. 6 гр. и водки 74 зол. 28 гр. 2 шел., итого на 212 зол. 5 гр. 2 шел.

Мартъ.

Всего выведено въ расходъ только по 3-й катег., именно по продолженію вышеозначеннаго путешествія войта въ Варшаву . . . . 40 зол. 4 гр.

Расходы войта по означ. путешествію, кромѣ обычныхъ съѣстныхъ припасовъ, фуража и расчета съ прислугой, были: 1 Марта въ Зазерьѣ пиво 12 гр.; въ Дукорьѣ водка 21 гр.; въ Игуменѣ водка 4 грош., пиво 6 гр., стар. пиво 18 грош.; 2 Мар. въ Юревичахъ водка 12 гр.; въ Березинѣ квартира 6 гр., 2 гарн. меду 2 зол., водка 12 гр.; въ Погостѣ овесъ 3 зол.; 3 Мар. въ Приборкахъ водка лучш. 9 грош., еще водка 9 гр., пиво 18 гр., квартира съ дровами 1 зол. 6 грош. Затѣмъ, потреблено напитковъ: меду на 2 зол., пива 1 зол. 24 гр. и водки 2 зол. 7 гр., итого 6 золот. 1 грош.

Отчетъ въ 29 червонныхъ золотыхъ.

Пану маршалку велик. коронн. подскарбія 1 черв. золот. . . . . . . 16 зол. 25 гр. 1 шел.

За написаніе первой нѣмецкой просьбы, поданной королю, 1 черв. зол. . . 16 зол. 25 гр. 1 шел.

Юристу Гронковскому 1 черв. зол. . . . . . 16 зол. 25 гр. 1 шел.

По дѣлу п. Коробанки, п. ассесорскому писарю 2 черв. золот. . . . . 33 зол. 20 гр. 2 шел.

За документы (za sprawy) Церкви Успенія Пресвятой Богородицы 3 черв. зол. . 47 зол. 26 гр.

Секретарю п. Януша за экспедицію, по дѣлу о подымной подати, 4 черв. зол. 67 зол. 11 гр. 1 шел.

За вино при сдѣлкѣ съ полковникомъ Сологубомъ 1 черв. золот. . . . . . 16 зол. 25 гр. 1 шел.

Секретарю п. Осолинскаго 1 черв. зол. . . . 16 зол. 25 гр. 1 шел.

Остается еще 16 черв. зол.; въ счетъ 13 изъ нихъ п. бурмистръ (д. б. Андзоровичъ) употребилъ на какіе-то (путевые?) расходы (na expęsa) 21 тал. и 1 шестакъ, 2 черв. зол. доплатилъ за ниже означенную шубу, а 3 черв. зол. считалось за войтомъ, который въ счетъ ихъ

внесъ только 5 тал. бит.; но ни таковаго бурмистрова расхода, ни употребленія внесенныхъ войтомъ 5 тал. въ графѣ расходовъ по книгѣ здѣсь не показано, а показано только недополученныхъ отъ войта . . . . . 10 зол. 16 гр.

Итого . . 243 зол. 20 гр. 2 шел.

Когда король поручилъ дѣло г. Могилева о подымной и питейной подати кн. канцлеру Радивилу, то при подачѣ просьбы дана пара головныхъ (głownych) соболей какъ по этому дѣлу, такъ и въ предупрежденіе, чтобы городъ по дѣлу п. Коробанки не подвергся пенямъ, опредѣленнымъ коммисарскимъ декретомъ, за которую пару соболей уплачено 85 тал. бит. Кромѣ того, за бѣличью шубу, данную п. писарю Юревичу какъ по дѣлу п. Коробанки, такъ и по дѣлу п. Круковича, уплачено 9 тал., да за другую бѣличью шубу, данную по городскимъ дѣламъ п. Жмѣнцкому, уплачено тоже 9 тал., итого . 824 зол.

Выданъ Гданскому купцу Рейману (sic) бланкетъ на 140 черв. зол., въ которыхъ остается у этого кредитора $1\frac{1}{2}$ ф. золота. Срокъ уплаты этой суммы въ Августѣ тек. 1715 г., въ день св. Доминика, а % отъ нея за шесть мѣсяцевъ слѣдуетъ, по условію, 45 зол. хорошею Прусскою монетою.

Другой бланкетъ выданъ, по сдѣлкѣ, полковнику Сологубу за судебныя издержки на 92 тал. бит. и на штуку лудану, а срокъ уплаты этой суммы назначенъ на Троицынъ день сего же 1715 г.

Слѣд. на г. Могилевѣ, въ данномъ случаѣ, остались долги по этимъ бланкетамъ: полковнику Сологубу (см. выше подъ 7 Февраля 1715 г.) капитала 3371 зол. 12 гр. судебныхъ издержекъ 92 тал., считая талеръ по 8 зол., 736 зол., да еще штука лудана (сукно) неизвѣстной цѣны, и % купцу Рейману, или Бейману, 45 зол., отого 4152 зол. 12 гр., кромѣ лудана.

Пару городскихъ (mieskich) соболей дано коммисару Бливерничу, когда подавалась просьба объ оставленіи въ своей силѣ люстраціи п. Антоневича и освобожденіи отъ дальнѣйшаго платежа подымной подати. (Цѣны этого подарка не означено). . . . . .

За браковку фальшиваго талера уплачено въ казну .	19 зол.
За паномъ Стефановичемъ осталось путевыхъ денегъ .	19 зол. 17 гр. 2 шел.
Итого . .	862 зол. 17 гр. 2 шел.

Дополнительный счетъ расходовъ въ 1714 году.

Октябрь.

Всего выписано въ расходъ 4 зол. 11 гр.

Въ томъ числѣ:

Городскіе мелочные расходы	1 зол. 21 гр.
Для Саксон. подполковника 2 ф. восковыхъ свѣчей	2 зол. 20 гр.
Итого .	4 зол. 11 гр.

Ноябрь.

Всего выписано въ расходъ 449 зол. 26 гр.

Въ томъ числѣ:

На прямыя нужды города (какъ выше ск.)	85 зол. 16 гр.
На угощеніе и проч. (какъ выше ск.)	8 зол. 28 гр.

На косвенные расходы (какъ выше ск.) . . . . . . 355 зол. 12 гр.

Итого . . 449 зол. 26 гр.

Болѣе замѣтны цифры, предметы и проч. расхода:

По 2-й катег.: въ угощеніи участвовали, м. пр., намѣстникъ братскаго монастыря, панъ Девульскій, а на 18 гр. выпито водки подъ канцеляріями разныхъ судовъ.

По 3-й катег.: для Саксон. подполк. 16 дес. свѣчей сальныхъ 5 золот. 2 грош., 6 ф. восковыхъ 8 золот., 15 возовъ дровъ березовыхъ и смоляныхъ (smołowych) 9 зол. 24 гр. Для п. подкоморины копа яблоковъ 3 зол. Пану Воловичу въ счетъ долга 300 зол. Для п. Бартошевича провизія 3 зол. 17 грош. Для п. Голынскаго провизія 4 зол. 15 гр. Для пп. Хунцевича и Корбута 2 гарн. меду 2 зол. Для п. Паца двѣ свѣж. щуки (цѣною неизв.), вялый судакъ 16 гр., хлѣбъ 18 гр., овесъ 1 зол. 3 гр. и водка 6 гр. Для Саксон. лекаря 2 дес. сальн. свѣчей 18 гр. Слугѣ квартирмистра 1 зол. Іезуитскому ректору голова сахару и 3 кварты съ кватеркой вина (цѣны не показано). Затѣмъ, потреблено напитковъ: вина двѣ кварты съ кватеркою на сколько неизвѣстно, меду на 2 зол. и водки на 6 гр., итого далеко свыше чѣмъ на 2 зол. 6 грош.

Декабрь.

Всего выписано въ расходъ 653 зол. 15 гр.

Въ томъ числѣ:

На прямыя нужды города (какъ выше ск.) . . . . . 29 зол. 23 гр.

На угощенія и проч. (какъ выше ск.) . . . . . . 17 зол. 23 гр.

На косвенные расходы (какъ выше ск.) . . . . . . 605 зол. 29 гр.

Итого . . 653 зол. 15 гр.

Болѣе замѣтны цифры, предметы и проч. расхода:

По 3-й катег.: уплачено войту (долгу?) 300 золот. Сакс. подполковнику 6 ф. свѣчей восковыхъ къ столу (do stołu) 8 зол., 13 дес. сальныхъ свѣчей 4 зол., 29 возовъ дровъ березовыхъ и смоляныхъ 15 зол. 20 гр. и шуба крестовыхъ лисицъ 270 зол. Для п. Бобрика провизія 9 золот., при экзекуціи пиво 5 зол. и медъ 4 зол. Идучи къ п. Величкѣ, члены магистрата взяли 4 кварты вина за 4 зол. и голову сахару въ 3½ ф. за 6 зол. Затѣмъ, напитковъ потреблено: вина на 4 зол., меду 7 зол. 15 гр., пива 5 зол., водки 1 зол. 6 гр., меду и водки 11 зол. 29 гр., итого 29 зол. 20 гр.

Итого по книгѣ за 1714 годъ выписано въ расходъ далеко свыше . . . 15,208 зол. 5 гр. 1 шел.

Въ томъ числѣ:

На прямыя нужды города . . . . 742 зол. —

На угощенія у войта, въ ратушѣ и подъ канцеляріею ея . . . . . . 197 зол. 3 гр. 1 шел.

На косвенные расходы . 13,162 зол. 23 гр. 2 шел.

На подарки въ Варшавѣ по особымъ счетамъ . . 1,106 зол. 8 гр. 1 шел.

Итого далеко свыше [a]) . 15,208 зол. 5 гр. 1 шел.

а) Свыше, такъ какъ по нѣкоторымъ статьямъ расхода не показано количества и цѣны предметовъ, а цѣна напиткамъ показана нерѣдко въ совокупности съ цѣною другихъ предметовъ расхода.

В томъ числѣ уплачено долговъ разнымъ лицамъ свыше [а] . . . . . . 1086 зол. 15 гр.

А употреблено на разные напитки всего далеко свыше 1377 зол. 20 гр.

Цѣны продуктамъ, насколько онѣ показаны въ книгѣ по мѣрѣ, вѣсу, поштучно и проч. самыхъ продуктовъ, существовали въ 1714—1715 г.г. слѣдующія:

Баня въ Шкловѣ вообще—15 грош.
въ Гроднѣ—1 золот. 17 грош.
Боченокъ въ Могилевѣ: для меду—18 гр.
— нѣмецкій—1 зол. 15 гр.
Бревно въ Могилевѣ—3 грош.
Брусокъ точильный въ Варшавѣ—6 гр.
Бумага въ Варшавѣ обыкновенная 1 дес.—25 грош., 2 зол. 15 грош.
— широкая (papier szeroki)—20 гр.
въ Могилевѣ 1 десть 1—2 зол.
въ Гроднѣ—1 зол.
въ Толочинѣ—1 зол.
Вино въ Могилевѣ 1 гарнецъ—6 зол.
— петрисиментъ (petrysyment)—15 зол.
въ Варшавѣ 1 гарнецъ—6—32 зол.
Водка въ Могилевѣ 1 кварта простой—16 гр.
— 1 квар. аквавиты—1 зол 10 гр.
въ Дятловѣ 1 бут. изъ аптеки—1 зол. 15 гр.

[а] Уплаченныхъ долговъ нельзя опредѣлить въ точности по неопредѣленности вообще расходныхъ статей въ книгѣ, какъ, напр., платилось по какимъ-то сдѣлкамъ, въ счетъ обѣщанныхъ подарковъ и проч. Должно полагать, вообще, что на городѣ Могилевѣ была масса долговъ, такъ что, за недостаточностью городскихъ доходовъ, закидывалось золото на вѣсъ и продавалось даже церковное серебро.

Водка въ Гроднѣ 1 гар. простой—1 зол. 25 гр.—2 зол. 10 гр.
— аквавиты, оковиты, очищ. 1 квар.—27 гр.
въ Варшавѣ 1 гарн. аквавиты—4 зол.
въ Шумячахъ и въ Княжичахъ 1 квар.—10 гр.
въ Добрейкѣ 1 гарн. аквав.,—2—10—2 зол. 15 гр.
простой,—1— 6—1 зол. 10 гр.
въ Толочинѣ 1 гарн. акв.—2 зол. 25 гр.
въ Доровѣ 1 кварта—15 гр.
въ Тикотинѣ 1 гарн. доброй—4 зол.
простой—2 зол.
Возжи въ Могилевѣ пара—3 гр.
въ Варшавѣ пара—19 гр.
Горохъ въ Варшавѣ 1 гарн.—20 гр.
Горшки въ Могилевѣ 1 горшокъ поливаный въ кварту—1 грош. 1 шел.
въ Варшавѣ: большой—12 гр., малый—6 гр., горш. поливаный—20 гр., малый поливаный (мураленый)—6 гр.
Гребень въ Варшавѣ—6 грош.
Гробъ простой въ Могилевѣ—2 зол.
Губка въ Варшавѣ—3 грош.
Гунька (суконное покрывало на лошадь или на телѣгу), въ Слуцкѣ и въ Ворони 1 шт.—1 зол.
Гусь въ Варшавѣ—1 зол.
Деготь въ Могилевѣ кварта—$2^1/_4$ гр.
Дичь въ Могилевѣ въ Апрѣлѣ: тетеревъ—10 гр.
глухарь—$23^1/_2$ гр.
Дрова въ Могилевѣ 1 возъ, березовыя, еловыя, сосновыя и смоляныя (smolowe)—21 гр
— 3 плетенки (д. б. плоты) въ 10 возовъ съ вынутіемъ ихъ изъ воды и доставкою на мѣсто—4 зол. 16 гр.
въ Варшавѣ 1 возъ 1 зол. 26 гр.

Желѣзо въ Могилевѣ: копа ухналей (uchnale)—20 гр.
6 дес. латныхъ—12 гр.
6 дес. гонтовыхъ—6 гр.
6 дес. гвоздей (cwiekow)—5 гр.
7 копъ (szmakowanych cwiekow)—2 зол 11 гр.
1 копа такихъ же гвоздей для обивки экипажей—9 гр.
½ копы двойн. (sowitych)—14 гр.
ключъ къ канцеляріи—9 гр.
въ Варшавѣ щипцы—1 зол.
пара подковъ—1 зол.—1 зол. 5 гр.
сковорода—2 зол. 3 гр.
замокъ—1 зол.
пряжка къ шорамъ—6 гр.
шкворень—1 зол. 21 гр.
на разныя издѣлія 1 фунтъ желѣза—10 гр.
роженъ—1 зол. 8 гр.

Изюмъ въ Могилевѣ: 1 ф. крупнаго—1 зол. 6 гр.
— мелкаго—1 зол. 10 гр.
въ Варшавѣ 1 ф. мелкаго—1 зол. 27 гр.

Имбиръ въ Могилевѣ 1 ф.—1 зол.—1 зол. 10 гр.
въ Варшавѣ 1 ф.—1 зол. 22 гр.

Календарь съ предсказаніями (minucya) въ Варшавѣ—20 гр.

Квартира въ гостинницѣ въ Гроднѣ за двѣ недѣли—9 зол.
въ Варшавѣ за 1½ недѣли—4 зол. 15 гр.

Китай (матерія) въ Могил. 1 шт.—11 зол.

Кнутъ крученый—3 зол.
въ Гроднѣ—15 гр.

Кожа въ Могил. козловая—1 зол. 3 гр.—7 зол.

Крупа въ Могилевѣ:
кварта овсяной 1 гр. 2 шел.—1¾ грош.
— гречневой—1 гр. 1 шел.
1 фун. рисовой—26 гр.
въ м. Мыши 1 гарн. овсяной—1 зол. 6 гр. 2 шел.

Курица въ Могилевѣ 15—24 гр.
въ Гроднѣ—25 гр.
Цыплята въ Могил. штука—6$\frac{9}{11}$ гр.
Каплунъ въ Варш.—1 зол. 5 гр.

Курица въ Варшарѣ—25 гр.
въ Бѣлыничахъ—12 гр.

Лимоны въ Варшавѣ: 1 шт.—6 гр.

Лубка для рыбы въ Новоселкѣ—6 гр.

Лукъ въ Могил. плетенка—15 гр.—18 гр.

Мука въ Могилевѣ: пшеничной 3 четверика (czwiertki) 6 зол. 22 гр.

Масло въ Могилевѣ: 1 кварта коноплянаго—9—10 гр.
1 ф. деревяннаго—6 зол. 22 гр
въ Варш. 1 горшечекъ коровьяго 1 зол.—2 зол.
въ Гроднѣ 1 гарн. коров. 1 зол. 15 гр.
1 ф. дерев. 2 зол.

Мёдъ (напитокъ) въ Могилевѣ, Жушмѣ, Желудкѣ и Тикотинѣ: 1 гарн. 1 зол.
въ Толочинѣ гарн. 24 гр.
въ Варшавѣ 1 гарн. 1 зол. 3¾ гр.—2 зол. 6 гр.
въ Гроднѣ 1 гарн. 1 зол. 18 гр.

Миндаль въ Могилевѣ: 1 ф. 2 зол.

Мыло въ Могил. 1 ф. прост. 9 гр.—10 гр.
въ Варш.: кусокъ мыла барскаго—15 гр.

Мѣха: пара соболей 85 тал. бит.
бѣличья шуба 9 тал.
барашковая шкурка 1 тал.

Мясо въ Могил.: говядины четверть 5 зол. 15 гр.—7½ зол.
Лытка 1 зол. 6 гр.

Теленокъ 6 зол.—6 зол. 15 гр.
Солонины (сала) 1 ф. 1 зол. 13 гр.
въ Варшавѣ свинная голова 1 зол.
— рубцы 6—20 гр.
въ Гроднѣ 1 полть солонины (свинаго сала) 7 зол.
Овесъ въ Могил. мѣрка 1 зол. 15 гр.—7 зол.
въ Друцкѣ 3 зол.
въ Гроднѣ бочка 16 зол.
— осмина 27 гр.
— 1 шанокъ (szanek) 8 зол.
въ Варш. осмина 1 зол.
— 1 корецъ 6 зол. 22½ гр.—8 зол. 7½ гр.
въ Толочинѣ 1 мѣрка 2 зол. 20 гр. до 3 зол. 15 гр.
въ Шкловѣ мѣрка 2 зол.
въ Бѣлыничахъ мѣрка 3 зол.
въ Жабкахъ 1 корецъ 8 зол.
въ Тикотинѣ 1 кв. (kwarta) по 3 зол. 20 гр. (sic).
Огурцы въ Могил. свѣжіе (Іюль) копа 27 гр.
Оружіе въ Могилевѣ:
пара пистолетовъ желтой мѣди 32 зол.
просто пара пистолетовъ 65 зол.
Кремень къ пистолету 4 гр.
1 пара кремней въ Варшавѣ 5 гр.
Перевозы въ Варшавѣ на Вислѣ 3 зол.
въ Гроднѣ на Нѣманѣ 1 зол. 10 гр.
Пиво въ Могилевѣ: 1 гарн. простаго 5—6 гр.
Тоже бочка въ 200 гарн. по 4 гр. гарн.
въ Могил. Оршан. пива 1 гарн. 8—10 гр.
въ Шкловѣ и Друцкѣ 1 гарн. 4 гр. 2 шел.
въ Толочинѣ и въ проч. мѣстахъ по пути отъ Могилева къ Толочину 1 гарн. 5 гр.—5 гр. 1 шел.
въ Гроднѣ 1 гарн. 8—10 гр.
1 гарн. Баалбарижскаго (Balbaryżkie) 1 зол. 10 гр.
въ Варшавѣ бочка 7 зол.—8 зол.

въ Варш. 1 гарн. 8¼—16 гр.
1 гарн. чернаго 1 зол.—1 зол. 20 гр.
1 гарн. Ловецкаго 26 гр.
въ Молодечнѣ 1 гарн. 6 гр.
въ Жабкахъ 8 гр.
Плеть въ Могил. 14 гр.
Плотникъ въ Могил. въ день 15 гр.
Порошокъ (proszek повид. къ напиткамъ) въ Варшавѣ 1 ф. 1 зол. 8 гр.
Портфель дорожный въ Варш. 2 зол.
Постромки въ Могил. пара 9—10 гр.
въ Варш. 5 паръ 3 зол.
Пряности въ Могилевѣ:
Гвоздика 1 л. 18 гр.—20 гр.
Имбиръ 1 ф. 1 зол.—1 зол. 10 гр.
Корица 1 л. 18 гр.—20 гр.
Перецъ 1 ф. 3 зол. 15 гр.—5 зол.
Тминъ 1 ф. 18 гр.
Шафранъ 1 л. 3 зол.—5 зол.
Мускатный орѣхъ 6—8 гр.
въ Гроднѣ перецъ 1 ф. 4 зол. 20 гр.
въ Варшавѣ перецъ 1 ф. 3 зол. 11 гр.—4 зол. 20 гр.
— шафранъ 1 л. 4 зол.
— имбиръ 1 ф. 1 зол. 22 гр.
въ Клецкѣ перецъ 1 ф. 5 зол.
Ремень битый (bity) въ Могил. 1 шт. 6 гр.
Рогожа 1 шт. 6 гр.
Рыба въ Могил.: 1 щука 15 гр.
1 ведро живыхъ линей 2 зол.
1 щука просольная 6 гр.—13 гр. 1 шел.
1 щука вялая платаная 4 гр.
Осетръ 12 зол.
Платаной рыбы лыко 1 зол. 10 гр.
Такой же плотвы лыко 4 гр.

1 язь живой 9 гр.
1 лещъ живой 1 зол. 18 гр.
1 щука свѣжая 22½ гр.
1 лещъ просольный 24 гр.
1 щука вялая 8 гр.—10 гр.
Дес. свѣжей плотвы 8 гр.
Плотвы одиночки (jedynoczki) лыко 10 гр.
Рыбы платаной лыко 27 гр.
Сельдей 10 десятковъ 12—15 гр.
въ Головчинѣ щука 9 гр.
въ Варшавѣ 1 карпъ 25 гр.—1 зол. 25 гр.
1 угорь вялый 1 зол.
сельди: 1 шт. 5 гр.
семга (stokwisz) 1 зол. 15 гр.
сельди моченыя шт. по 5 гр.
въ Приборкахъ 1 щука 1 зол.
въ Толочинѣ большая щука 1 зол. 12 гр.
Сани (grądzoły alias sani) въ Варш. 3 зол.
Сапоги въ Могил. 2 зол.—5 зол.
Сахаръ въ Могилевѣ головою 1 фун. по 2 золот.—2 зол. 10 гр.
въ Варшавѣ сахаръ Кандисбрудъ головою 1 ф. по 2 зол. 6 гр.
въ Гроднѣ Кандисбрудъ головою 1 фун. по 2 зол. 14 гр.
Тамъ же сахару Канару (Kanaru) 1 ф. по 2 зол.
Свѣчи въ Могил.: 1 дес. сальныхъ 9 гр.—10 гр.
1 дес. двухшележныхъ 6 гр.
5 дес. грошевыхъ и 5 дес. двухшележныхъ 2 зол. 15 гр.
1 дес. большихъ 15 гр.
1 сотня свѣчей 2 зол. 6 гр.
5 дес. грошевыхъ 1 зол. 20 гр.
15 дес. меньшихъ 4 зол. 15 гр.

свѣчи восковыя столовыя 1 фун. 1 зол. 10 гр.
2 восковыя свѣчи на импровизованный алтарь (Божія Тѣла) 2 зол.
1 сточекъ (свернутая въ клубокъ восковая тонкая свѣча) 1 зол. 25½ грош.
въ Варшавѣ сточекъ по такой же цѣнѣ.
Тамъ же свѣча смоляная (smolana) 13 гр.
Сливы въ Варш. 1 кварта 7½ гр.
Смолка (smołka) для печатанія бумагъ въ Гроднѣ лучшая 24 гр.
Солома въ Гроднѣ на подстилку подъ лошадей 9 гр.
Соль въ Могил. 1 кварта 5—8 гр.
въ Варшавѣ 1 гарн. 24 гр.
Стекло въ Могил. бутылка винная гарнцевая 18—21 зол.
въ Варш. 1 стаканъ 2 гр.
1 хрустальная рюмка 13 гр.
1 чернильница 3 гр.
Сукно луданъ въ Могил. 1 штука 85 зол.
Сургучъ въ Могил. 1 прутикъ 24 гр.
Сыры:
въ Гроднѣ 1 сыръ 11 гр.
въ Толочинѣ 1 сыръ 1½ гр.
въ Варшавѣ 1 сыръ 6 гр.—20 гр.
Голландскій 2 зол. 4 гр.—4 зол. 15 гр.
1 гомолокъ 7½ гр.
Сѣно въ Могил. 1 возъ 1 зол.—1 зол. 20 гр.
стожекъ сѣна 14 зол.
въ Толочинѣ 1 возъ 1 зол.—1 зол. 8 гр.
въ Варшавѣ 1 фурка 2 зол.
1 фура 4 зол.—9 зол.
1 возъ 8 зол.—10 зол.
въ Гроднѣ 1 возъ 2 зол. 20 гр.

Сѣра вѣнская 1 л. 8⅔ гр.
Сѣчка въ Варшавѣ 2 мѣшка 1 зол.
Табакъ въ Могилевѣ 1 папуша 6 гр.
въ Варшавѣ курительный нѣмецкій (вѣса не означено) 1 зол.
Тарелка и 3 ложки деревянныя въ Варш. 8 гр.
Топоръ въ Могилевѣ 1 зол.
Топорикъ дорожный 1 зол. 10 гр.
Уздечка простая 5 грош.
Уксусъ въ Варшавѣ 1 гарн. 24 гр.—1 зол. 10 гр.
въ Гроднѣ 1 гарн. 24 гр.—1 зол. 2 гр.
Фонарь въ Варшавѣ 1 зол.
Фурманка изъ Могил. въ Шкловъ одноконная 1 зол.
въ Толочинъ пароконная 12 зол.
Хлѣбъ въ Могилевѣ:
резоваго боханокъ 20 гр.
расходнаго бохапъ 18 гр.
чернаго боханъ 6—15 гр.
ситняго булка 3 гр.
обыкн. пирогъ 1 гр.
обаранковъ связка 5—6 гр. 4, дес. мелкихъ 4 зол.
въ Варшавѣ:
пирогъ французскій 20 гр.
— пшеничный пеклеваный 10 гр.
хлѣбъ Ловицкій 4 зол.
пирогъ Ловицкій 3 гр.
медовикъ (пряникъ) 13 гр.—18 гр.
хлѣбъ пшеничный 6 гр.
1 булка 6 гр.
въ Толочинѣ пряникъ 3 гр.
Холстъ въ Могил. грубаго локоть 6 гр.
Щетка одежная въ Варш. 1 зол. 8 гр.
Элексиръ (alexir) въ Гроднѣ въ аптекѣ (колич. не обозначено) 1 зол.

Яблоки въ Могилевѣ копа:
въ Августѣ 1 зол. 2½ гр.
въ Сентябрѣ 2 зол. 12 гр.
въ Октябрѣ 3 зол.
Яйца въ Могилевѣ 1 дес. 6 гр.
1 дес. битыхъ 4½ гр.
въ Гроднѣ 1 дес. 7—10 гр.

Денежный курсъ.

Черв. золотой=2 тал. 2 шест.

Простой золотой отъ 1676 г. по 1766 г.=22½ нынѣшнихъ коп. сер.

Талеръ=7 зол. 18 гр.—9 зол. 15 гр.

Шестакъ=12½ гр.—1 зол. 8 гр.

Тынфъ=1 зол. 15 гр.

Рубль=10 зол.

Копѣйка=3 гр.

Мѣры сыпучихъ тѣлъ.

Мѣрка=⅛ корца=7 квартамъ, также=1/10 корца, также 1/16 корца или 2 гарн. (Linde).

Шанокъ старый=49 гарн., а новый 24 гарн. (Линде и Горбачевскій).

Корецъ=32 Варш. гарн.=4,8785 русск. четв. (Линде и Горбачевскій).

Литовская бочка=12 русск. четверикамъ и 2 гарнцамъ, а польская=10,976 русск. четверика (Горбач.).

Мѣры сыпучихъ и жидкихъ тѣлъ.

Бочка=4 Краковскимъ корцамъ=72 гарнцамъ (Linde).

Гарнецъ=2 полгарнцамъ=4 квартамъ=16 кватер-

камъ, мѣрою въ глубь 7 дюйм. (cale), 2 четверти и $^{1}/_{8}$ дюйма, а въ ширину 4 дюйма, 3 четверти и $^{1}/_{8}$ дюйма, въ бочкѣ (baryła) 24 гарн. (Linde)=52,520 русск. крючка или, 0,325220 ведра (Горбачевскій).

Кварта=$^{1}/_{4}$ гарнца.

Кватерка=$^{1}/_{16}$ гарнца.

АКТЫ,

извлеченные изъ книгъ Витебскаго гродскаго суда.

2.

Универсалъ главнаго трибунала вел. княж. Литовскаго, данный на имя, имѣющаго быть назначеннымъ отъ хоругви трибунала, депутата для сбора жидовской поголовной подати въ подвѣдомственныхъ Бѣлорусской синагогѣ кагалахъ, прикагалкахъ и партикулярныхъ оной учрежденіяхъ, о томъ, чтобы подать эта взималась согласно выданному старшинами синагоги тарифу, безъ всякихъ неправильныхъ вымогательствъ. 1719 г. Января 9.

Roku 1719, msca January 9 dnia.

Dominik Jozef Rusiecki, namiesnik wdztwa Wittbo.

Na urzędzie jkrmci grodzkim wdztwa Witebo, przedemną, Remianem Sielickim, starostą Woypunskim, podwoiewodzym Witebskim, od jaśnie wielmożnego jmci pana Kazimierza Alexandra na Kadzinie y Rzeczycy Pocieia, woiewody Witebskiego, Rohaczewskiego, Żyżmorskiego, Olkinickiego, Surazkiego etc. starosty, pułkownika jkmci, ustanowionym, stanowszy oczewisto, Jankiel Mowszowicz, żyd, szkolnik kahału Witebskiego, intymacyą naiaśnieyszego trybunału głownego wo x. Litto, na rzecz, niżey wyrazoną, kahałowi Witebskiemu y całey synagodze Białoruskiey służącą y należącą, ad acta xiąg grodskich Witebskich podał, w te słowa pisaną. Jm panu deputatowi od chorągwi trybunału wo wo xa Litto, ktury będzie miał dependęcią do synagogi Białoruskiey, dla wybierania pogłownego żydowskiego tak na rok teraznieyszy 1719, iako y w przyszłe czasy, pewagą na-

szą całego koła trybunału wo wo xa Litto pilną intimuiemy, aby wm., za ziechaniem do synagogi Białoruskiey do wybierania pogłownego żydowskiego, zaraz odebrał od starszych żydow tey że synagogi na kahały, przykahałki y partykularze taryfe y za oną exzequował, bez żadnych wymysłow, tak wytchnienia, consolacyi, kwitowego y innych wymysłow, quocunque titulo nazwanych, krom po groszu consolacyi od złotego, podług constitucyi, ani wyieżdżaiąc z każdego kahału y przykahałku, aż poki wypłacą podług taryfy, od starszych synagogi Białoruskiey wydaney, a więcey nie mieć żadney actij o niedobranię w kturym kolwiek kahale y przykahałku tak do starszych synagogi Białoruskiey, a pogotowiu do starszego rabina tey że synagogi, y żadnym wymyslnym sposobem do wysz pomienionych osob nie mieć praetensyi, ieno podług wydaney taryfy wybierać y exzequować. A osobliwie praecavemus tak deputata do wybierania pogłownego, a pogotowiu innych imśćw, aby sie nie ważyli u pomienioney synagogi exzequować za żadnymi assygnacyami żydowskiemi, krom pogłownego, pod surowym karaniem, ktoby sie miał wyrazney woli całego trybunału wo wo xa Litto sprzeciwić, pod penami, na sprzeciwnych w prawie pospolitym opisanych. Co, dla lepszey wagi, przy pieczęci trybunału wo wo xa Litto, ten nasz universał synagodze Białoruskiey wydaiemy. Datt w Nowogrodku, roku 1718, msca Xbra 10 dnia. U tego universału naiaśnieyszego trybunału głownego wo xa Litto podpis ręki jaśnie wielmożnego jmci pana marszałka trybunału wo wo xa Litto tymi słowy: Marcyan Oginski, kasztelan Witebski, marszałek trybunału wo wo xa Litto, imieniem całego trybunału, przy pieczęci trybunalskiey. Ktury to ten uniwersał trybunału wo wo xa Litto, za podaniem onego przez wysz wyrażoną osobo do act, iest

do xiąg grodskich wwdztwa Witebskiego przyięty y wpisany.—Wypis wydany.

По оп. кн. № об. 7, № ч. 7, л. 5—6.

3.

Письмо вел. подскарбія вел. княж. Лит., Михаила Казим. Котла, къ Витебскому кастеляну Мартіану Огинскому, съ просьбою—приказать писарю Витебской таможни вновь повышеннаго тамож. сбора, Гердѣевскому, чтобы послѣдній тотчасъ выдалъ арестованную соль князя подканцлера вел. княж. Лит., въ виду данной со стороны его казнѣ ассекураціи во взносѣ пошлины отъ лѣсныхъ товаровъ,—которую Котелъ уступилъ подканцлеру *по дружбѣ*,—и возвратилъ бы ему самую ассекурацію. 1719 г. Января 7.

Roku 1719, msca Februarij 7 dnia.

Na urzędzie jkmci grodzkim Witebskim etc., stanowszy personaliter, jmp Antoni Ambrok, sługa jmp Szulborskiego, podczaszego Mscisławskiego, ten list z rzeczą, w nim wyrażoną, ad acta xiąg grodu Witebskiego podał, w te słowa pisany. Jaśnie wielmożny msci panie, kasztelanie Witebski, mnie wielce mści panie y bracie. Praemisso należytey veneracyi cultu, wielce upraszam wmm pana, ażebyś jm panu Gierdzieiewskiemu, maiącemu pod ten czas pisarstwo komory Witebskiey cła nowo podwyższonego Rzptey w. x. Litto, z dependencyi samego wmm pana, serio intimować raczył uczynienie restitucyi, vigore assekuracyi jm pana Szulborskiego, skarbowi daney, zabraney soli xięcia jmści podkanclerzego w. x. Litto, mego wm pana, na komorze Witeb-

а) На оборотѣ 24 и на первой стран. 25 лл. помѣщено такого же содержанія письмо Котла къ таможенному писарю Гордѣевскому.

skiey, in virtute importancyi, od towarow lesnych przychodzącey, kturą, dla przyiaźni xiążęcia jmci, mego mm pana, jakom ustąpił, tak geminate upraszam wmwm pana, ażebyś hic et nunc y sol, wyżey wspomnioną, sine ulla difficultate, in toto wrocić zlecił, y assekuracyą jm pana Szulborskiego oddać rozkazal do zesłanego od xiążęcia jmci po sol namienioną. Zatym mię łasce wm pana y iego affektowi oddawszy expressione piszę się wm pana życzliwym bratem y sługą unizonym Michał Kazimierz Kocioł, podskarbi wielki w. x. Litto. U tego listu data y tytuł tymi słowy: Z Mołodeczna, dnia 10 January, anno 1719. Jaśnie wielmożnemu jm panu Marcyanowi z Kozielska Oginskiemu, kasztelanowi Witebskiemu, marszałkowi trybunału głownego w. x. Litto, memu wielce mm panu y bratu, oddać należy. Który to list, za podaniem onego do akt przez zwyż wyrażoną osobę, iest do xiąg grodzkich Witebskich przyięty y wpisany.

По оп. кн. № об. 7, № ч. 7, л. 24.

4.

Поданная Вышгродскимъ старостою Игнатіемъ Новацкимъ, за непринятіемъ въ ближайшемъ Оршанскомъ гродскомъ судѣ, въ Витебскій гродскій судъ жалоба на гродскихъ и земскихъ чиновниковъ, въ томъ, что они, издавна привыкшіе уже пользоваться политическими смутами и, т. об., ловить въ мутной водѣ рыбу, вопреки постановленію послѣдняго конфедераціоннаго сейма, постоянно и самопроизвольно позволяли себѣ измѣнять утвержденный въ надлежащэмъ порядкѣ тарифъ присяжныхъ дворовъ для взиманія подати на войска, а затѣмъ увеличили въ имѣніяхъ просителя Бѣлой и Уляновичахъ число дворовъ на 160 и повысили платежъ подати, вмѣсто установленныхъ 7 злот. 20 грош., до 22 злот., несмотря на то, что въ имѣніяхъ этихъ считается не болѣе 40 дворовъ и притомъ самыя имѣнія, какъ разоренныя, должны были пользоваться, по постановленію того же сейма, льготою. Всѣ эти неправильности допускались обвиняемыми только въ свою личную и клевретовъ своихъ пользу [a]). 1719 г. Февраля 18.

Jmć pan Ignacy Nowackj, starosta Wyszgrodzki, solennie manifestuiąc, protestował na wielmożnych ichmciow, Mikołaia Szemiota, podkomorzego, Jana Wonlar Larskiego, sędziego ziemskiego, Gabryela Ostroucha, podsędka, Leona Szemiotha, pisarza ziemskiego Orsz., y na ten czas dyrektora seymiku gromnicznego Orsz. roku teraznieyszego 1719, Antoniego Galinskiego, Stanisława Bartoszewicza, pisarza grodzkiego, dygnitarzow y urzędnikow ziemskich, grodzkich powiatu Orszanskiego, na ichmcw samych y ich poniżey wyrażonych exaccyi participantow, comprryncypałow, pomocnikow, in uno malitioso consilio zostaiących, nomine, cognomine titulose ichmcm samym jawnie swiadomych y wiadomych, o to y w ten sposob, iż obwinieni ichmci, przyzwyczaieni od dawnych czasow, in turbido statu oyczyzny, w powiecie Orszanskim piscari, wziowszy przedsie nieprzestanne opus meliorowania abjuraty powiatowey, nietylo co rok, lecz co uchwała podatkowania Rzptey, bądź powiatowa słuszna, a częsciey violabilis et injuriosa bywała y iest; na extensyą których uchwał, mimo prawo pospolite y constitucye seymowe, ktorych siebie ochraniaiąc y ztąd utilitates vere sobie wynayduiąc, ruwną sobie szlachtę opprimunt et deprimunt. Jako teraz, protestanta usiłuiąc do ostatniey ruiny, desolaty dobr przywieść, bez żadnego respektu y uwagi na dysponowaną defalkę od stanow Rzptey na dobra penitus zruinowane, co noviter seymem . . . wiadomo

---

a) Въ помѣщенныхъ въ прежнихъ выпускахъ Истор.-Юрид. матер. можно видѣть, что обиженные часто не находили правосудія именно въ Оршанскихъ судебныхъ и административныхъ учрежденіяхъ.

przeszłym confederationis conclu . . . ratificatum, qua in virtute, dobra, nazwane . . . z Ullanowiczami, w pow. Orsz . . . za possessyi jwch ppw Sapiehow, przez melioratią taryffy generalną, w powiecie Orszanskim . . . defalkę na dymow abiuratowych podatkowania wszelkiego in genere et numero pleno czterdzieście. Lecz skoro do possesyi realney te dobra przemieniły y dostały protestantowi, na cięszką zgubę jego samego a na ruinę ostateczną tych dobr, Biellica z Ullanowiczami, do tych 40 dymow, conclusiva meliorationa z seymu confoederationis na seymiku relationis powiatowym warowanych, jeszcze dymow 160, wiedząc dobrze, iż na teraznieyszym seymie limitowanym nulla propositio atque decisio ulterius meliorowania abjurat zachodziła, illicitè więc et extorsiwè, melioruiąc taryffę abjuratową, przypisali, convulsionem prawu y statuitionem seymu confoederationis w uznanych defalkach spusczałym dobrom evidentissime uczynili, a nietylo w meliorowaniu, absoluta potestate, abiuraty, lecz w nakazaniu tosz obsolutè podatkow iakowychsciś wymyslnych na powiatt, albowiem nad podatki, postanowione seymem confoederationis na woysko Rzptey dwoma ratami zło. pol. 7 groszy 20 z dymu, na teraznieyszym seymie limitowanym żadna prorogacya na dalsze podatkowania nie zaszła; zaczym, y tu iawnie in convulsionem prawa pospolitego czyniąc, do podatku ordynaryinego na woysko po zło. 7 groszy 20 uchwalili inclusive z dymu po zło. 22, nie pamiętaiąc na prawo pospolite y nie zachowuiąc w sercach swych boiażni Bozey, boć ledwo ordynaryinemu podatku na woyska (mogą?) aeqvivalere opuściałe dobra, a obwinieni ichmci na swe wymyslne podatki ieszcze srosze extensiones . . . usum et utilitatem, inscia Republica, samych osob swoich y swych comprypncypałow uformowali y postanowili, a do ratifikaty

defalki na dymow 40 dobr . . . Biellica z Ullanowiczami nazwanym, ext . . . obrad ante Rzptey publicznych y seymu confoederationis . . . te dobra za possesyi jw. ichmcw pw. Sapiehow in turbido statu oyczyzny tak dalece zruinowane, że ledwo 10 by dymow na wystarczenie podatkow liczyć mogło y może. Zatym, do wskazania pen za convulsią praw y constituty seymowych, oraz do uznania na ichmcw za uchwały gwałtowne w powiecie, a inscia Republica ad usum privatum ichmcw extenduiące, za tylo skasowania samych niesłusznych uchwał y per decretum ex foro fori takowych uchwał w powiecie zabronienia, deinde do obwarowania securitatis osobie protestanta y dobrom jego od wszelkiey obwinionych inpetycyi, agrawaty y extensyi niesłusznych, gwałtownych y podatkow, do refusyi ztąd porość maiących szkod wszelkich y nakładow prawnych y do dalszey requisytyi deducty in controverso przez patronow, czasu prawa zachodzić maiącey, salva melioratione in augendo vel minuendo, każdego czasu prawa, tey żałoby y z wolnym wniesieniem żałob y łączeniem aktoratow; gdzie, za nieprzyięciem tey żałoby w grodzie Orszanskim, ad acta grodu wdztwa Wittsko dał zapisać,—co iest zapisaną.—Roku 1719, msca February 18 dnia ta żałoba na urzędzie jkmci grodzkim Witebskim iest opowiadana. Dominik Jozef Rusiecki, namiesnik grodz. wa Wittbo.—1719 d. 14 Aprila widimus wydany jmp. Mizgierowi.

По оп. кн. № об. 7, № ч. 7, л. 31—32.

5.

Произведенная, въ 1719 г., слугою Ковен. маршалка Богуслава Огинскаго, Гавріиломъ Шпаковскимъ, повѣрка дѣйствій

п. Жуковскаго по управленію его имѣніемъ Огинскаго *Руднею*. Оказалось, Им. Рудня состояло, въ то время, изъ города Рудни и трехъ лавничествъ [a]): *Лобовскаго, Шеревицкаго* и *Солонецкаго*. Въ 1716 г. поступило въ доходъ: а) чинша съ города 732 злот. 2 грош. и съ трехъ лавничествъ 2608 зл. 5 гр.; б) съ г. Рудни за лавочки 15 зл.; в) мелочныхъ сборовъ съ трехъ лавничествъ 340 зл.; г) поземельныхъ съ волости 68 зл.; д) за проданную куфу водки 105 зл.; е) квартовыхъ (za kwartę, т. е. 1/4 дохода съ корол. имѣній на войско) съ города и съ волости 276 зл.; ж) арендныхъ съ города 1300 зл., съ волости 90 зл.; з) куничныхъ за два года 259 зл.; и) наличными деньгами отъ владѣльца 3000 зл., итого за 1716 г. 8793 зл. 7 гр. За 1717 г. внесено п. Жуковскому: а) чинша съ г. Рудни 579 зл. 12 гр. и съ трехъ лавничествъ 2426 зл. 5 гр.; б) съ города за лавочки 15 зл.; в) мелочныхъ сборовъ съ трехъ лавн. 244 зл.; г) за Виленскія подводы выкупныхъ 53 зл.; д) поземельныхъ 20 зл.; е) за проданныхъ дворовыхъ коровъ 74 зл.; ж) арендныхъ съ города 1100 зл., съ волости 90 зл., итого за 1717 г. наличными деньгами 4601 зл. 17 гр. За 1718 г. внесено Жуковскому: а) съ г. Рудни чинша за лавочки 9 зл. 13½ гр., съ лавн. Лобовского и Солонецкаго чинша 21 зл. 2½ гр.; б) мелочныхъ сборовъ съ трехъ лавн. 152 зл.; в) *Московскихъ* (т. е. на Русск. войско) денегъ съ трехъ лавн. 140 зл.; г) молочнаго дохода съ дворовыхъ коровъ 10 зл., итого за 1718 г. наличн. деньг. 332 зл. 16 гр. Продуктами съ волости, рожью, ячменемъ, овсомъ, коноплею, хмѣлемъ, гусями, курями, свиньями, медомъ, мѣшками, рогожами, сѣтями, поступило: за 1716 г. на 942 зл. 22½ гр., а за 1717 г. тѣми же предметами на 740 зл. Сбора на войска вел. княж. Лит. за 1716 и 1717 гг. 3802 зл. 16 гр. А всего доходовъ за два года 19,212 зл. 18½ гр. Недобора разныхъ продуктовъ оказалось на сумму 6957 зл., каковый недоборъ предоставленъ рѣшенію по мировой сдѣлкѣ. Изъ собранныхъ Жуковскимъ продуктовъ и мелочныхъ сборовъ въ 1818 г. осталось за нимъ 138 зл. наличн. ден. и 98 четве-

---

а) Изъ этого акта явствуетъ, что *лавничествами* назывались участки, изъ коихъ въ каждомъ, въ опредѣленномъ мѣстѣ, собирались, для своихъ засѣданій сельскіе *лавники*, или засѣдатели (отъ слова ławy, *лавы*, неподвижныя у стѣнъ скамьи, нерѣдко упоминаемыя въ актахъ).—Лавники сельскіе назначались на каждое село по 2, по 3 и болѣе, смотря по величинѣ села. Обязанность ихъ состояла въ осмотрѣ вреда и убытка, причиняемыхъ крестьянами другъ другу. За этотъ осмотръ лавнику назначенъ былъ одинъ грошъ. За ложное показаніе лавника, ему угрожала смертная казнь.—Уст. на волоки, арт. VIII (Горбачевскій, стр. 192).

риковъ разнаго зерна. Налога въ 1718 г. на городъ и на волость для Русск. войскъ, на выдачу коего по принадлежности оправдательныхъ документовъ Жуковскимъ не предъявлено: наличн. ден. 97 зл. 15 гр. и разнымъ зерномъ 15 четвериковъ. Частныхъ претензій по городу и по волости предъявлено на 2409 зл. 26 гр. М. проч., п. Жуковскій неправильно выдалъ крест. дер. Солонецъ, Семена Шутова, головою *пастуху своему, который его сажалъ въ заключеніе, билъ, а напослѣдокъ утопилъ въ Солонецкомъ прудѣ*. Кромѣ того, Жуковскій, въ 1718 г., употребилъ въ свою пользу разнаго зерна двороваго 49 бочекъ и 3 четверика, которые и обязался возвратить. 1719 г. Февраля 25.

Roku 1719, miesiąca Februarу 25 dnia.

Dominik Jozef Rusiecki, namiesnik wa Witebskiego.

Na urzędzie jkmści grodzkim Witebskim etc., comparens personaliter, jm pan Gabryel Korczan Szpakowski, sługa y rewizor do maiętności Rudni wielm. jmści p. Bogusława z Kozielska Oginskiego, marsz. Kowięskiego, star. Borsuniskiego, takową rewizią z rzeczą, w niey wyrażoną, ad acta xiąg grodzkich Witebskich podał, ktora eo tenore sonat. Summariusz dwuletniey intraty z maiętności Rudni, co uczyniło za rok 1716 y za rok 1717 według rewizyi, czynioney w roku 1719. Wniesiono to do jmci pana Żukowskiego, z ktorym do kalkulacyi ten summaryusz sporządzony. A naprzod, co wydano za rok 1716. Z maiętności Rudni wybrano czynszu gotowego grosza złot. 732 y groszy 2. Z ławnictwa Łobawskiego wybrano czyn. złot. 930, z ławn. Szerewickiego wybr. czyn. złot. 974 y gr. 10, z ławn. Sołonieckiego wybr. czyn. złot. 720 y gr. 25, z miasta za kromki złot. 15; z ławn. Łobowskiego podrobiazgowych pieniędzy złot. 110, z ławn. Szerewickiego podrob. pieniędzy złot. 110, z ławn. Sołonieckiego podrob. pien. złot. 120; z ławn. So-

łonieckiego za włoczkę Rubieżnicką oddano złot. 23, za włokę Sieliską z przewłocza chłop zapłacił złot. 10, za przedaną kufę wodki wzięto złot. 105, za Pustowskię sianożęci wz. złot. 15; za grunta, co różnym chłopom dawane, wybr. złot. 20; kwarty, braney od zboża przy naspie, z miasta y z włości wydano złot. 276; arędownych pien. z miasta wzięto złot. 1300, aręd. pien. z Zaolsza zł. 90; kunicznych pien. za lat dwie, odtrąciwszy za karki zł. 47, uczyni zł. 259; od jmci dobrodzieia gotowey summy, w r. 1716, zł. 3000. Summa gotowych pien. za r. 1716 doszło zł. 8793 y gr. 7. Co wydano za rok 1717 do jmp. Żukowskiego: z miasta Rudni wydano czynszu gotowego grosza zł. 579 y gr. 12, z ławn. Łobowskiego czyn. zł. 908 y gr. 10, z ławn. Szerewickiego czyn. zł. 927 y gr. 15, z ławn. Sołonickiego czyn. zł. 590 y gr. 10, z miasta za kromki zł. 15, z ławn. Lobowskiego podrobiazgowych pien. zł. 50, z ławn. Szerewickiego podr. pien. zł. 96, z ławn. Sołonieckiego podrob pien. zł. 98; za podwody Wilenskie, co wykupuiąc się dawali chłopi, uczyni zł. 53; za pustowskie zianożęci zł. 20, za przedanych krow dwornych 4 zł. 74, arędownych pien. z miasta zł. 1100, arędownych z Zaolsza zł. 90. Summa got. pien. za rok 1717 facit zł. 4601 gr. 17. Za rok 1718 co doszło do p. Żukowskiego: Z miasta Rudni wydano czynszu za kromki zł. 9 y gr. 13½, z ławn. Lobowskiego zł. 8, z ławn. Sołonieckiego czyn. zł. 13 y gr. 2½; z ławn. Lobowskiego podrob. pien. zł. 50, z ławn. Szerewickiego podrob. pien. zł. 50, z ławn. Sołonickiego podrob. pien. zł. 52; z ławn. Łobowskiego Moskiewskich pieniędzy zł. 30, z ławn. Szerewickiego Mosk. pien. zł. 50, z ławn. Sołonieckiego Mosk. pien. zł. 60; za mleczno krow dwornych wybrano zł. 10. Summa got. summy za r. 1718 facit zł. 332 y gr. 16. Wery-

fikacya wybraney żytczyzny ze włości za lat dwie do jmp. Żukowskiego y cena oney taka, iaka na ten czas drogie było zboże, w którym roku, to iest, 1716 y 1717, a na wiosne było droższe. Naprzod 1716: żyta ze włości żytczyzny doszło czwiertnikow 28½, czwiernik ceną zł. 7, facit zł. 199 y gr. 15; jenczmienia żytczyzny doszło czwiernikow 28½, czwiernik po zł. 4, facit zł. 118; owsa żytczyzny doszło czwiernikow 28½, czwiernik po zł. 2 y gr. 15, facit zł. 73 y gr. 7½; konopi żytczyzny doszło czwiernikow 10, czwiernik po zł. 3, facit zł. 30; chmielu doszło czwiernikow 28½, czwiernik po zł. 2, facit zł. 57; gęsi doszło 28, gęś po gr. 20, facit zł. 19; kapłunow doszło 100 spełna, kapłun po gr. 15, facit zł. 50; wierzow trzy, po zł. 12, facit zł. 36; miodu, że za obie lata doszło pudow 19, po zł. 10, facit zł. 190; worow doszło za ten rok 28, po 1 zł., facit zł. 28; rohoż y za rohoże pieniędzmi zł. 28; sieci sązni 57, sążeń po zł. 2, facit zł. 114. Summa za żytczyzne za rok 1717 (то же самое, что и въ 1716 г., съ тою только разницею, что не показано мѣшковъ, нѣкоторыхъ продуктовъ пок. нѣсколько меньше да цѣна ржи показана 8 злот. и овса 3 зл.) Summa za to wszystko uczyni zł. 740. Weryfikacya branego poboru na woysko wo xa Litto y wniesionego do jmp Żukowskiego za lat dwie, t. i., za r. 1716 y 1717: z miasta Rudni poborowych pien. za r. 1716 wybrano zł. 470, z ławn. Łobowskiego zł. 511 y gr. 1, z ławn. Szerewickiego 495, z ławn. Sołonieckiego 427 y gr. 5; za r. 1717 z miasta Rudni zł. 449, z ławn. Łobowskiego zł. 511 y gr. 25, z ławn. Szerewickiego zł 488 y gr. 15, z ławn. Sołonieckiego zł. 450. Summa wybranego poboru za dwie lata facit zł. 3802 y gr. 5 Generalna summarum summa wszelkiey intraty dwuletniey czyni zł. 19.212. A że nie wyszły w komput słuszne y

należyte pretensye, że się niżey wyrażoną, które do uwagi y decyzyi przyiacielskiey, krescencya dworna przez lat dwie mogła uczynić zł. 2000, nabiał krow dwornych zł. 400, bydła wszytkiego przypłodek y porznięte złł. 400, ptastwa domowego y swiń przypłodek zł 100, podwod do Wilna 76 y do Witebska 100 zł. 2380, odsypy zboża zł. 600, zarobek na soli, dawaney na włość zl. 250, rzemiesnicy różne z miasta na robocie jmp Żukowskiego odrobili czynszu zł. 112, ryby łowione w jeziorach y sadzawkach zł. 100; arędy, bez słuszney racyi y bez woli jmci dobrodzieia defelkowano, zgineło zł. 200; sukna domowe y płótna, co we dworze robiono, zł, 200; łoiu stacyinego z miasta pudow 2 zł. gr. 15, podwody Ukrainskie po tytun y hanyż, podwody, do Smolenska posyłane po sol, zł. 200. Summa pretensyi, zostawionych do medyacyi przyiacielskiey, czyni zł. 6957. Regestr wybraney żytczyzny y podrobiazgowych pieniędzy z maiętności Rudni za rok 1718, co się oddało do jmp Żukowskiego, chociaż to w generalny komput iest włożono (счетъ излагается подробно, какъ и выше значится, съ показаніемъ только недополученныхъ денегъ продуктовъ и не додано: налич. деньгами 138 зол. и разнымъ зерномъ 98 четвериковъ). Regestr, co nałożono na włość za Moskalow, za to, że, powiada jmp Żukowski, iakoby ze dworu wydał różnemi akomodacyami w r. 1718, że dawano ze dworu, na to, z rewizyi, żadnego niemasz dokumentu; że zaś ze włości brano, włość sama to zezna, a to według tego regestru: Naprzod na miasto Rudnią nałożono gotowych pieniędzy zł. 10, restat 10; na ławn. Łobowskie nał. got. pien. zł: 80, oddano zł. 30, restat zł. 50; na też ławn. żyta nałożono: czwier. 4, oddano 3, restat 1; owsu czwiernikow 20, oddano 20; wieprza 1, oddano 1; z ławn. Szerowickiego: got. pien.

zł. 80, oddano zł. 50, restat 30; na też ławn. żyta nał. czwiern. 4, oddano 4, owsa czwiern. 26. oddano 26; wieprza nał. 1, oddano 1; na ławn. Sołonickie: nał. got. pien. zł. 67 y gr. 15, oddano 60, restat zł. 7 gr. 15; na też ławnictwo żyta nał. czwiern. 4, oddano 4; owsa czwier. 27, oddano 13, restat 14; wieprza nał. 1, oddano 1. J tę Moskiewskie pieniądze iuż są położone w generalną summę do przychodu gotowych pieniędzy, a to dlatego się ten regestr tu kładzie, żeby wiedzieć, co iest gotowego grosza u jmp Żukowskiego za rok 1718 w prychodzie. Rewizya krzywd miasta y włości Rudnianskiey, albo pretensye żydow, mieszczan y poddanych Rudnianskich do jmp Żukowskiego w różnych krzywdach y szkodach: W r. 1716 przyprowadzono dla jmci p. Żukowskiego z Ukrainy tytunu wozow kilka, który szynkowano w mieście, w ważnicy y we dworze; w tym przeszkoda w arędzie, bo należałoby do arędy od puda płacić po groszy 50, przedano tedy u jmp Żukowskiego pud. 200, to czyni Ewfroimowi szkody zł. 333 y gr. 10. Z Smolęska przywieziono soli, różnemi czasy, kulow 100 y przedawano w Rudni do arędy, za to nie dawano nic, należałoby od kula zł. 1 y gr. 15. na tym Ewfroim szkoduie do arędy zł. 150. Gorzałkę przedawano przez lat dwie ze dworu y w tym była znaczna arędzie przeszkoda. Od 20 beczek żyta, co dawał ieszcze jmp Potrykowski, za swoiey administracyi, żydom Rudnianskim, wzioł jmp Żukowski kwoty talarow 6, co czyni zł. 44. Maxiuta, mieszczanin, z sądu jmp Żukowskiego zagodził dziewkę za zł. 5 y uspokoił; kazano mu po uspokoieniu zagrabić krowę; wykupuiąc krowę te, zapłacił zł. 3 y gr. 15. Leyzer Szmoyłowicz donosił, że, według dekretu, Horely, o miod prawuiąc się, nie przysiągł y bez przysięgi doprawione na nim winy zł. 10. Tegoż

Leyzera execucija przez razy kilka kosztowała zł. 10. Jurko Szopował donosił, że do Smoleuska po sol iezdził razy dziesięć y przywioz soli kulow 37; od których kulow obiecał onemu jmp Żykowski zarobek wpuł, a nie dał nic; kładzie sobie Jurko zł. 70. Summa z miasta facit złł. 600 y gr. 25. Rewizya krzywd w ławnictwie Łobowskim w r. 1716 y 1717: u Apanasa Ułasowego, w r. 1717, wzięto za pryhon siermięgę nową, która zgineła we dworze; warta była zł. 6. Korniło Trubionek, wykupuiąc się od Wilenskiey podwody, dał zł, 5, y nie mianego daley posyłać, iak do Witebska w podwodzie, ale popędzono go do Wilna; że tedy z młynu cięszki, koń mu w drodze padł, który go kosztował zł. 10. Pawluk Szutow wziąłbył na osiadłość gruntu Łapciowkine ½ włoki y dał za to pokłonu jmp Żukowskiemu zł. 10; z kturego gruntu, w pierwszym roku, mimo swoią kwotę, jmp Żukowski kazał wziąć do dworu dolę, a w drugim roku oddał ten grunt Kornile Trubionku dlatego, że Korniło dał większy pokłon, zł. 13. Łabowski ławnik Pilip Łuscik, w r. 1717, za piwo y gorzałkę dla Alexandra, woznicy jmp Żukowskiego, exaktora na ten czas, zapłacił z całego ławnictwa złl. 25; wieś Łoby, co poniosła szkody nad słuszność przez lat dwie za exekucyi Alexandra, daiąc pieniędzmi, owsem, mięsiwem, słoniną y zbożem roznym, co sam brał niesłusznie y violenter, tych wszytkich extorsyi kładzie sobie cała wieś, według schacki porachowawszy, na zł. 60; Andrey Chomin Zaborowiec, oddawszy czynsz, poniosł szkody, przez Alexandra, na zł. 8; Iwan Łuscin, co dawał roznemi czasy Alexandrowi gotowych pieniędzy zato, żeby go nie bił y exekucyą się nie naprzykrzał, roznemi czasy zł. 12 u gr. 15; Audakieiowi Niedzwiedziowemu wzięto siermięge za pryhon, warta zł. 5, oddano ią kucharzowi. Wieś

Dworzyszcze, przez exekucyą Alexandra y z starszym, chłopi, do ławn. Łobowskiego należące, co pobrał roznemi rzeczami, t. i., zbożem różnym, słoniną, sadłami, miodem, masłem, fantami, co wszytko, na schacce zrachowawszy, letko kładą na zł. 100; u Jakima Hrakowego wziął Alexander sukna białego łokci 15, za kopieiek 7, potym y 7 kop. odebrał, y sukna nie wrocił, rachuie strat, łokieć po gr. 20, uczyni za 15 łoki zł 15; u Iwana Nieszyiki wziął Alexander siermięgę, a że Nieszyiko na ten czas był chory, nie mogł wypłacić, a siermięga zgineła, zł. 5. Za jazy, co na rzece Dworzyskiey zabiiali chłopi, grabiono krowy, a wykupuiąc te krowy, płacono jmp Żukowskiemu po tynfowi, zł. 10; u Apanasa Fiodorowego pograbiono siękierę, kturą wziął Alexanper pod czas exekucyi, warta była zł. 2 y gr. 15. Za napoy, co pod czas exekucyi wypiło, zapłacono żydowi Dworzyskiemu, wybrawszy ze wsi Dworzyszcza, zł. 13. Jakim Borodko z Dworzyszcza donosił, że za ziemię Mikitniową dał zł. 10, a potym z tey ziemi nie korzystał Borodko, bo znowu onę ziemię Mikitniowi jmp Żukowski oddał, wziął zato miodu pud, uczyni zł. 12. Wieś Żary: Osipowi Sucharowi, podczas exekucyi, wziął Alexander niesłusznie ½ osmuchy grochu, ½ osm. cybuli, guniek 3, co uczyni zł. 3. Cała wieś Żary z stym staie że, podczas exekucyi, co u nich róznemi czasy brano, na kształt rabunku, zbożem, pieniędzmi, krupami, solą, słoniną, mięsiwem, miodem, fantami, siermięgami, inderakami, płótnem, suknem, co, według swego poporachunku, kładą lekko szkody na zł. 100. Starszynicy Łobowskiego ławn., Iwan Kostyl pieniędzy pożyczał u jmci p. Żukowskiego, zł. 60, oddał zł. 45, winien zł. 15, te dał kwoty wyder 3 y miodu pud, co uczyni zł. 39. Summa krzywd w ławn. Łobowskim czyni zł. 52 gr. 5. Ławn. Szerewickie: wieś

Załoze: Apanas Ciszkow zapłacił, rożnemi czasy, exekucij Alexandrowi zł. 5; temuż Apanasowi, różnemi czasy, wziął Alexander owsa osm. 5, zł. 5; temuż kurow, roż. cz., exekucyi wziął Alexander 11, po gr. 9, facit zł. 3 gr. 9; Dawyd Apanasow, roż. cz., dał Alexandrowi exekucyi zł. 5; Jurko Manulonek, różn. cz., szkoduie przez Alexandra na zł. 10; Arciem Szostakow, co wydał exekucyi niesłusznie, różn. cz., facit zł. 12; Otroszko Woronin, r. cz., co wydał owsa osm. 9, procz tego, co brano na konie pod czas exekucyi, rachuiąc osmuchę po zł. 1 y gr. 15, uczyni zł. 13 y gr. 15; tenże pieniędzmi, r. cz., dał Alexandrowi zł. 6; Leon Jarkow, że go Alexander często bijał, dał, r. cz., zł. 10, owsa osm. 4 y mąki żytney ½ osm., facit zł. 18; Klimiata Saukin przez tegoż Alexandra kładzie szkody na 8 zł.; Otroszko Woroniu, co sypał groblę we dworze, zato mu obiecał jmp Żukowski zł. 40, a nie dał; Marja, co za mamkę była zmuwiona oney zł. 30, oddano zł. 15, restat zł. 15 y odzieżą obiecaną, co iey nie doszła, rachuie zł. 10, czyni to wszytko zł. 25. Wieś Szerewicze, co szkoduie przez exekucyą Alexandra, kładzie różney szkody, procz tego, co bił y kaleczył ludzi, na zł. 50. Wieś Zahołynie przez exekucyą Alexandra, co brał nad słuszność różnemi akomodacyami, liczę szkody na zł. 30. Zaścianek Granicy: Iwanowi Soplonku pod czas exekucji wzioł Alexander żyta osm. 3, na ten czas osmucha ceną po zł. 6, czyni zł. 18; temuż wziento masła garnek w 1 ½ garca, facit zł. 3; temuż, roż. cz., różnego zboża pusznego wzięto osm. 5, facit zł 12; Jakowowi Oniskowemu wzięto jęczmieniu solankę, y pieniędzmi gotowymi zł. 10. Summa krzywd ławn. Szerewickiego czyni zł. 303 gr. 24. Zascianek Słobodki, albo Ryzakino kładzie niesłuszney szkody na zł. 30. Ławinictwo Sołonieckie: wieś Sołoniec. Siemiono Szuto-

wego niesłusznym sądem wydał jmp Żukowski pastuchowi swemu, którego pastuch więził, bił, naostatek utopił go w sadzawce Sołonieckiey; ta akcya do uwagi przyiacielskiey; Mikołay Andrzeiow, podczas exekucyi dał niesłusznie Alexandrowi, alias Alexander wzioł violenter u niego żyta czystego solankę, na ten czas ceną solanka zł. 12, było to w r. 1717, facit zł. 12; Hryszko . . . . . nkow dał niesłusznie Alexandrowi także żyta solankę y płotna szmat łokci 5, facit zł. 13; Prokop . . . . . łodzied iezdził dwa razy na ukrainę po tytun, nić zato ani onemu, a nie jmci dobrodziejowi nie doszło, rachuiąc furę po zł. 70, uczyni zł. 140. Wieś Jurewicze: Ahiey Konaszow exekucyi Alexandrowi oddał zł. 5, Chodor Rubis exek. zł. 5 y owsa 6 worąw. w solankę 5, rachuiąc sol po zł. 6, iak na ten czas była, czyni zł. 38; temuż Rubisowi wzioł, alias zabrał jmp Żukowski miodu pud zato, żeby wzioł od niego czynsz, który miał gotowy, iednak y czynszu przymować nie chciano y exequować Rubisu kazano, godząc tedy dał miodu pud, facit zł. 12; temuż Rubisowi zabrał jmp Żukowski żyta kupionego osm. 40, kupował onę Rubis po zł. 5 osmuchę, a jmp Żukowski zapłacił onemu tylo po zł. 2 y gr. 12, szkoduie własney swoiey ceny Rubis na tym życie zł. 104; na wiosnę zaś, zyto jmp Żukowski przedał, brał za osm. po zł. 10, uczyniło zł. 400,—a to do uwagi przyiacielskiey; tenże, dozwalaiąc się kupować żyto, dał jmp Żukowskiemu czwiertkę zł. 2 gr. 7; tenże dał jmp Żukowskiemu głowę cukru, aby był na niego łaskaw, zł. 9; Jwan Konaszonek dał exek. Alexandrowi zł. 2 y solankę owsa zł. 7; Kuryło Bubel płacił trzy razy exek. po ½ zł.; temuż za trzy razy wzięto żyta sol. 1, czyni zł. 13 y gr. 15.; Chodor Rubis, wykupuiąc się od podwody Wilenskiey, dał zł. 5, do Wilna go nie

posyłano, ale posłano go na Ukrainę, a naimuiąc na Ukrainę furę, trzeba dać zł. 70, czyni zł. 74 y gr. 15; Sciepan, brat Lochkiego, iezdził na Ukrainę po tytun dla jmp Żukowskiego, należało jmci dobrodzieiowi za furę zł. 70; posyłaiąc tedy Rubisa y Sciepana Krupienię na Ukrainę, jmp Żukowski takowe z niemi uczynił postanowienie, że pomienieni chłopi na Ukrainę mieli jachać o swoiey strawie, a na mieyscu stanowszy, na Ukrainie, za charczem jmp Żukowskiego aż nazad do Rudni, ale onych nie charczowano; strawuiąc tedy siebie y koni, stracili obadwa zł. 90, osobliwie ciż dway pożyczyli w drodzę, u Bielewicza, na strawę, zł. 30, pieniędzy jmp Żukowskiego, a tego onym nie przyiął, ale za powrotem z Ukrainy musięli oddać jmp Żukowskiemu zł. 30; Chomie Lochkiemu odebrano gruntu oranego ½ włoki y oddano Białodziedowi; w tym Lochkiemu krzywda, że naymował do orania ludzi, płacił na dzień po ½ zł. y dawał ieść, sam na ten czas był z całą siemią chory; u Lochkiego pożyczył Krukowski got. pien. zł. 5, a nie oddał onych. Wieś Butorow: Maxim Latocha exek. Alexandrowi dał zł. 2; Apanas, zięć Latochy, zł. 3; Iwan Latocha zł. 3; Macwiey Łukaszonek zł. 2; Andrey Szkundowicz zł. 2; u Chaluty Szutowego Alexander wzioł czapkę nową, za którą dano zł. 3, pas warty 1 zł., namiotkę wart. ½ zł., facit zł. 4 y gr. 15; Sciepan Iwanow, roż. cz., exek. dał pien. zł. 2; Łukian Iwanow, Chodor Łukianow, Iwan Miklarow po zł. 2, facit zł 6; Kocz, konia zgubił Alexander sam, ktory Koc niewinnię odkupił; Iwan Miklasow z drugim Apanasem Iwanowym dali zł. 7 y gr. 15; Andrey Apanasow y Iwan Miklasow po zł. 2, czyni zł. 4; całą wsią godząc Alexandra, żeby z exekucyi ziachał, dali onemu zł. 5 y gorzałki garniec 1, uczyni zł. 7 y gr. 15; osobliwie w r. 1718, przez 12 niedziel stoiąc,

Alexander w tey wsi z 7 koni, procz tego, co brał na obrok dla koni, wzioł zboża, róż. cz., na osmuch 20 czystego, t. i., żytem, owsem, jęczmieniem y gryką, co wszytko zrachowawszy, uczyni ceną niemałą, iak w ten czas drogie było zboże, letko rachuiąc, uczyni na zł. 100. Krukowski, co żyto dawał dla chłopcow Butorowskich, na odsyp brał od solanki po ½ zł., uczyni od sol. 10 zł. 5. W Sołoncu: jamkę pszenicy Krukowski zataił w solanek 6 y przedawano onę pszenicę w Lioznie mieszczaninowi Alexieiowi, y inne zboże przedawano w Lioznie z folwarku Sołonieckiego, na to dowody pewne; przedaiąc solankę pszenicy po zł. 16, iak na ten czas była cena, uczyni zł. 98. Wieś Sieliszko: Sciepana Kapusty, Jakowa, Audakieia Oniskowego krow 3 y Michałka Oniskowego krow 3, te wszytkie krow 6 nie byli w żadney szkodzie, tylko że weszli pod gumno dworne, kazano, zastawszy, przyhonem zapędzić do dworu, dali chłopi, wykupuiąc one, od każdey krowy po kopie, uczyni zł. 15; Iwanowi Pawłowemu wzięto, z roskazu jmp Żukowskiego, konia, na którym Krukowski gonił podwody, do Wilna posłane, za Witebsk mil dwie, a że tego konia ochwacił czyli naderwał, y dopiero ten koń ni na co nie zgodny, do żadney roboty nie używa gospodarz, kosztuie zł. 50; Iwan Kapusta od solanki żyta y ięczmienia za naspę dał zł. 10; Audakiey Oniskow razem exek. oddał zł. 2 y solankę owsa zł. 5, procz tego, co miarkami na konie brano. Summa krzywd w ławn. Sołonieckim facit zł. 946 y gr. 22. Suplement do krzywd mieskich, co się tam położyć opuściło: Osipowi Szopowałowi, za różną robote nie zapłacono zł. 10; Hryszkowi kowalowi od ukowania koni 20 y od zrobienia 20 par podkow należy zł. 5; Waśko Hołubionek, za niesłusznym sądem z żydem Jakutą tamtey części, prawuiąc się, dał

zł. 9 y wilka, za którego dano zł. 9, facit zł. 18. Summa sumarum krzywd wszytkich miasta y włości Rudnianskiey facit złł. 2409 y gr. 26. Pretensye zagraniczne: z kontraktu, uczynionego między jmp. Żukowskim y Iwanem Szczokotem na żyto, zostało winno od jmp. Żukowskiego Szczokotowi zł. 300, y w tym interesie był w Rudni, dochodząc zł. 400; pretensya druga o wyrostka nazwiskiem Jasinskiego, który, okradszy pana swego, uciekł z za granicy tu do Rudni, gdzie przyięty, y odebrano onemu pieniądze, oraz, dawszy konia onemu, jmp Żukowski kazał onemu uieżdżać, a nim go wypuścił, pisał list za granicę do pana tego to Jasinskiego, oznaymuiąc, że go trzyma u siebie, ale nim powrocił respens, onego wyrostka uwolnił, a tak za listem jmp Żukowskiego dochodzą teraz wszytkiego, cokolwiek ten wyrostek zaszkodził za granicą, y w tym interesie przysłany z za granicy od jmci p. Nielidowicza sługa imieniem pan Chwastowicz, dnia 12 Februry, y był przez trzy dni w Rudni, requiruiąc 1000 zł., co ten zaszkodził wyrostek; te dwa punkta lubo wprowadzić do tey rewizyi nie należą, iednak iesliby tego jmp Żukowski nie zgodził, maiętność jmci dobrodzieia musiała by pokutować niewinnie, jakoż wprawdzie są te zagraniczne pochwałki, że iesli tego nie uspokoią, tedy zagraniczni ludzie Rudnianskich maią grabić y zabierać, aż się onym dość stanie. Roschod żyta czystego y pusznego z krescencyi dworney: roku 1718 na potrzebę jmp Żukowskiego żyta czystego wyszło beczek 9½, pusznego becz. 10½, uczyni becz. 20; jęczmienia czystego becz. 12, jęczmienia pusz. becz. 4, uczyni becz. 16; owsa czyst. becz. 9, owsa pusz. becz. 4, uczyni becz. 13; grochu wyszło czwiernik 1; konopi czwier. 2. Ale w tym się assekurowal jmp. Żukowski, że ma wrocić te zboża. Która ta rewizia za podaniem oczewi-

stym przez osobe, wyż wyrażoną, iest ad acta xiąg grodzkich Witebskich przyięta y wpisana.—Wypis wydany [a]).

По оп. кн. № об. 7, № ч. 7, л. 35—40.

а) Въ этой же актовой книгѣ помѣщены еще: 1) На л. 41, подъ 25 Февр., данный Жуковскимъ Огинскому, по управленію им. Руднею, за 1716 и 1718 гг., отчетъ въ принятыхъ и израсходованныхъ имъ доходахъ въ 9968 зл. 10 гр.—2) На л. 44, подъ 27 Февр. 1719 г., поданная, именемъ Богуслава и жены его Анны ур. Униховской Огинскихъ, Руднянскимъ администраторомъ Иваномъ Бородичемъ на администратора половины Рудни и заставной (закладной) Рудни, Рѣчицкаго подком. Халецкаго, Валеріана Козубовскаго, жалоба въ томъ, что у Козубовскаго, большаго пріятеля б. Руднянскому администратору, Минскому чашн. Ивану Жуковскому, былъ весь складъ имущества, добытаго Жуковскимъ чрезъ притѣсненіе Рудн. крестьянъ просителей, такъ что переборовъ и претензій какъ самыхъ крестьянъ, такъ и другихъ людей, оказалось на Жуковскомъ, по ревизіи, на 28,578 зл. 26 гр. Жуковскій же, съ своей стороны, нетолько уклонился отъ окончательнаго расчета, но еще, явясь въ Руднянское имѣніе просителей, 25 Февр. 1819 г., захватилъ сундуки съ деньгами, серебромъ и всякимъ имуществомъ на свыше 50,000 зл. и велѣлъ отвезти все это во дворъ своей администраціи, къ крайнему разоренію просителей.—3) На л. 45—46, подъ 27 Февр. 1719 г., жалоба Гавріила Шпаковскаго и Ивана Бородича, уполномоченныхъ Огинскими обревизовать имѣніе Рудню, сост. въ Витеб. воев. и въ Оршан. повѣтѣ, и передать въ новую администрацію, въ томъ, что когда просители прибыли, 27 Дек. 1818 г., въ имѣніе Рудню, которое и нашли они окончательно разореннымъ и разстроеннымъ, и, за передачею онаго новому администратору Бородичу, потребовали отъ Жуковскаго объясненія въ оказавшемся на немъ начетѣ до 28,578 зл. 26 гр., то Жуковскій нетолько отказался отъ всякаго расчета, но еще, изругавъ просителей, намѣревался изрубить Бородича саблею и убить изъ пистолета, съ дальнѣйшими угрозами смертью.—4) На л. 69—72, подъ 12 Апр. 1719 г. жалоба Жуковскихъ на Огинскихъ, Шпаковскаго и Бородича въ томъ, что Жуковскій, еще до моровой язвы, свирѣпствовавшей въ Литвѣ, владѣлъ въ Ковенскомъ повѣтѣ какъ своими собственными, такъ и арендными недвижимыми имѣніями; причемъ оказывалъ значительныя услуги Огинскому въ торговыхъ оборотахъ его въ Королевцѣ и угодилъ ему такъ, что онъ, Огинскій, уговорилъ его, Жуковскаго, сбыть свои имѣнія и, сперва, въ 1713 г., перевелъ его со всякимъ имуществомъ въ им. свое Луказичи Оршан. повѣта, а потомъ, въ 1716 г., и въ Рудню на правѣ арендномъ. Но, впослѣдствіи, по какой-то клеветѣ, устраняя его отъ имѣнія Рудни, прислалъ туда ревизоровъ, Шпаковскаго и Бородича, для принятія самаго имѣнія съ истребованіемъ въ администраціи онымъ отчета. Онъ же, Жуковскій, хотя и видѣлъ себя обиженнымъ, но въ передачѣ имѣнія и предъявленіи отчета нисколько не сопротив-

7.

Восемь квитанцій въ уплатѣ податей—подымной (подворной), установленной Варшавскимъ мирозаключительнымъ (pacificationis) сеймомъ 1717 г., по 3 злот. 25 грош. съ дыма, дополнительной, установл. Срѣтенскимъ предсеймовымъ сеймикомъ Витеб. воеводства, по 6 гр. съ дыма, и питейной на войска вел. княж. Лит., установленной реляціоннымъ сеймикомъ Вит. воев., также на пословъ въ Гродно на сеймъ, по 1 тынфу съ двора, и проч., и, кромѣ того, по 10 грош. съ дыма на *Головчинскій и Оршанскій Доминиканскіе кляшторы*,—съ 72 дворовъ половины имѣнія Рудни, принадл. Ковенскому маршалку Богуславу Огинскому. 1719 г. Апрѣля 14.

Roku 1719, miesiąca Apryla 14 dnia.

Dominik Jozef Rusiecki, nam. wa Wittbo.

Na urzędzie jkmci grodskim Witebskim etc., comparens personaliter, jmp. Jan Krukowski, sługa jmp Jana Żukowskiego, takowe kwity poborowe powiatu Orszan. y wdztwa Witeb., wszystkich 8, z rzeczą w nich wyrażoną, ad acta xiąg grodz. Witebskich podał, które eo tenore sonantt. Kwit pierwszy roku 1717, msca Marca 17 dnia wielm. jmp Bogusław z Koziellska Oginski, marsz. Kowięski, inherendo constytucyi seymu Pacificationis, in anno praesenti, w Warszawie odprawionego, podadku, na zapłattę woysku wo xa Litto postanowionego, pierwszą rattą, to iest, po zł. 3 gr. 25

---

dялся. Ревизоры же неправильно насчитавъ на немъ начетъ до 28,578 зл. 26 гр., не только отняли у него имѣніе со всякою движимостью, но и захватили все собственное его имущество съ документами, въ томъ числѣ и ссыпанный въ Витебскѣ, у жида Рабина, хлѣбъ; самого же его угнетали, покушались заковать въ кандалы и угрожали ему смертью.—5) На л. 82—85, подъ 15 Апр. 1719 г., представленный Жуковскимъ списокъ разныхъ долговъ, слѣд. имъ, Жуковскимъ, съ города и волости Рудни за 1716—1718 гг., и документовъ на оные, арестованныхъ Шпаковскимъ и Бородичемъ.—6) На л. 86—89, подъ 15 Апр. 1719 г., представленный Жуковскими списокъ вещей ихъ, забранныхъ Шпаковскимъ и Бородичемъ.

z dymu, podług taryfi, in virtute dekretow trybunałow skarbowych Pinskiey y Wilenskiey kadęcyi, przez ichmw ppw lustratorow wdztwa Witeb. przysięgłych fideli modo sporządzoney, do mnie, grodskiego urzędnika, z dymow 65, oraz według uchwały, na seymiku relacionis postanowioney, na ichmć pp. komissarzow, na komissyą, seymem naznaczoną, obranych, po tynfowi 1 z dymu, wniosłł; z czego kwituię. Dat, ut supra. Marcyan Hurko, skarbnik y pisarz grodzki Witeb. Drugi kwit, w te słowa pisany: anno 1717, msca 9 bra d. 11, wielm. jmp Bogusław Oginski, marsz. Kowięski, starosta Dorsuniski, ż maiętności swey wieczystey Rudni, z części, to iest, z dymow 65, inherendo constitucyi seymu pacificationis, in anno praesentis, w Warszawie odprawionego, drugę ratę z dymu po zł. 3 y gr. 25, na zapłatę woysku wo xa Litto, monetą dobrą, to iest, talarami, rachuiąc talar, podług konstytucyi, po zł. 8, przez jmp Gabryela Szpakowskiego do mnie, urzędnika grodskiego, wniosł y oddał; z czego kwituię. Datt, ut supra; Marcyan Hurko, skarb. y pis. grodz. Witebski. Trzeci kwit, w te słowa pisany; Anno 1717, msca Sept. d. 27, wielm. jmp. Bogusław z Kozielska Oginski, marsz. Kow., z maiętn. swey wieczystey Rudni, z dymow 65, inherendo konstitucyi seymu pacif., in anno 1717, w Warszawie ferowanego, podatek na zapłate, woysku wo xa Litto, z dymu po złł. 3 y gr. 25, czwartą ratą, tudziż per laudum wdzstwa Wittbo seymiku gromnicznego, w niedostarczaiących dymach podatek uchwalony, z dymu po gr. 6, do mnie, urzędnika grodz., wniosł y oddał, a za dymow zaś 7 na jmp restat za wszystkie raty; z czego kwituie; actum, ut supra; Marcyan Hurko, skarb. y sędzia grodz. Witebs. Czwarty kwit, w te słowa pisany: Anno 1718 msca Marca 18 d., wielm. jmp Bogusław z Koz. Oginski, marsz. Kow., z

maiętn. wiecz. Rudni, z dymow 65, inherendo konstitucyi seymu pacif., in anno praesenti, w Warszawie odprawionego, podatek na zapłatę woysku wo xa Litto, po zł. 3 y gr. 25 z dymu, podług taryfi, in virtute dekretow trybunałow skarbowych Pinskiey y Wilenskiey kadęcyi, przez ichmcw pp lustratorow wa Wittbo przysięgłych sporządzoney, tudziesz podatek, uchwalony na seymiku gromnycznym na erekcyą dworu Grodienskiego, po zł. 2, y podatek, uchwalony na ichmw pp podkomissarzow, na komissią do Grodna obranych, po tynfowi 1, monetą juxta currentiam, w skarbie, podług konstytucyi pacific., opisaną, talar rachuiąc po zł. 8, do mnie, urz. grodz., wniosł y oddał, przez jmp Jana Żukowskiego, admin. Rudn.; z czego kwituię; dat, ut supra; Marcyan Huko, skarbn. y sędzia groz. Witeb. Kwit piąty tak się w sobie ma: Roku 1718, msca 7 bra 27 d., wielm. jmp Bogusław z Koz. Oginski, marsz. Kow., z maiętn. swey wiecz. Rudni podatek czopowe, szelężnę, drugę ratte, t. i., zł. 156 y gr. 7 ½, do mnie, sukolektora Witeb., wniosł y oddał; z czego kwituię y sam podpisuię się; actum, ut supra; Michał Antoni Hurko, sukolektor wa Witeb. Szósty kwit tak się w sobie ma: Anno 1718, mca 7 bra d. 26, jmp Żukowski, czeszn. Minski, z maiętn. połowy Rudni wo jmp marsz. Kowienskiego, z dymow 72, doszło tynfow 124, rachuiąc z dymu po tynf. 2, restat zalegu tynf. 20 na wielm. jmp Sakowicza, chorąz., y jmpa Łuskinę, horodniczego, urzędnikow wdztwa Witeb., posłow, na seym Grodzienski obranych, podług laudum, na seymiku ante comitialnym całego wdzwa; za odebraniem reszty tynf. 20, jeneralny kwit wydany, teraz kwituię w Witebsku; actum ut supra; Jerzy Piotr Jaroszewicz, reg. grod. wa Witeb. Kwit siodmy tak się w sobie ma: Roku 1718, wielm. jmp

Bogusław z Koz. Oginski, marsz. Kow., z maiętn. swey wiecz. Rudni, z dymow 30, podług taryfy anni nonaiesimi, podatek na zapłatę woysku, seymem pacific. w Warszawie uchwalony, z dymu kożdego po zł. 3 y gr. 25, za ratte powtorną, do mnie, komisarza, przez administratora dobr swoich wypłacił; z czego jmć kwituiąc, podpisuię się; pisan przy xięgach grodzkich Orszanskich; Stephan Gutowski, kom. pow. Orszan. W tym że samym kwicie przypisek temi słowy: Z tych że dobr na konwenty Hołowczynski y Orszanski wielebnych oycow Dominikanow z dymu kożdego po groszy 10 wypłaconą; Stefan Gutowski. Osmy kwit w te słowo pisany: Roku 1718, msca Sept. 31 d., wielm. jmp Bogusław z Koz. Oginski, marsz. Kow., z maiętn. swey wiecz. Rudni, z dymow 30 podatek septembrowy, powtórney raty, na woysko wo xa Litto, seymem pacific. w Warszawie uchwalony, z dymu po zł. 3 y gr. 25, y pozostałości za niewystarczaiące dymy, do mnie, komissarza, wniosł; z czego jmci deplaną kwituię; pisan, ut supra; na mieyscu oyca, dobrodzieia mego, podpisuię się Franciszek kon. Bartoszewicz, komisarz. Przypisek w tymże kwicie temi słowy: Przy tymże podatku na ichmw ppw posłow, na seym do Grodna obranych, z dymu po złotemu, na ichmw oddaną; Jerzy Antoni Łyko. Które te takowe kwity, za podaniem oczewistym przez osobę, wysz wyrażoną, iest ad acta xiąg grodzkich Witebskich przyięte y wpisanę.

По оп. кн. № об. 7, № ч. 7, л. 78—79.

8.

Купчая крѣпость, данная зем. Иваномъ и женою его Аграфеною Останкевичами Витеб. подком. Адаму Киселю на имѣнія

Волосово и Стайки, сост. въ Витебскомъ воеводствѣ, м. проч., *съ новооснованною церковью* и бобровыми гонами,—проданныя за 13,000 злот. польск. 1719 г. Апрѣля 7.

Roku 1719, miesiąca Apryla 7 dnia,

Na urzędzie jkmci grodzkim Witebskim etc., stanowszy oczewisto, wielm. jmp Michał z Brusiłowa Dorohinicki Kisiel, starosta Sinicki, te prawo z rzeczą, w nim wyrażoną, ad acta grodu Witeb. podaiąc, prosił, aby było yrzyięte y do xiąg inserowane; które przyiowszy a wpisuiąc w xięgi słowo do złowa, tak sie w sobie ma. Ja, Jan Ostankiewicz, y ia, Regina Letecka Janowa Ostankiewiczowa, małżankowie, ziemianie jkmci woiewodztwa Witebskiego, iedna osoba za obie, a obie za iedno rzecząc y poczytaiąc, czyniemy wiadomo y wyznawamy sami na siebie tym naszym listem, dobrowolnym, wieczysto przedażnym zapisem, kożdemu, komuby o tym teraz y napotym będącego wieku ludziom wiedzieć należało, iż my, spolnie, małżąkowie, maiąc maiętność naszą, nazwaną W o ł o s o w ą y S t a y k i ze wszytkiemi przynależnościami y rożnemi przykupiami, w woiewodztwie Witebskim leżące, prawu ziemskiemu podległe, nam po dobrodzieiu stryiu naszym, jm panu Heronimie Ostankiewiczu, pisarzu grodz. Witeb., jure successivo spadło y testamentem tegoż dobrodzieia stryia mnie, Ostankiewiczowi, zapisaną, wolną, swobodną, nikomu pierwszym, ani poslednieyszym prawem nie zawiedzioną, żadnemi długami, ani przewodami prawnemi nie onerowaną y nie obciężoną, używaiąc tedy, podług prawa pospolitego, swobody y wolności szlacheckich, iż kożdemu szlachcicowi dobrami swemi wolno szafować y iako chcąc onemi disponować, my tedy, małżąkowie, spolnie naradziwszy się s sobą, nie czyniąc z żadnego przymuszenia, ani żadney ludzkiey namowy, lecz z wła-

sney, spolney dobrey woli swoiey, wysz mienioną maiętność naszą, Wołosowo y Stayki nazwaną, cum omnibus attinentijs et pertinentis, w swoim dawnym ograniczeniu będąco, wielm. jmpu Adamowi Franciszkowi z Brusiłową Kisielowi, podkomorzemu wdztwa Wittbo, prawem wieczystym, za summę 13,000 złot. polsk. monety srebney talarowey, rachuiąc kożdy talar po zł. 6, wiecznemi a nieodzownemi czasy z osob naszych zrzekszy się, przedaliśmy, oraz rowno z datą tego listu dobrowolnego, wieczystego, przedażnego zapisu spolnego naszego, przez jenerała jkm. wdztwa Witeb., podalliśmy ze dworem samym y wszelkiemi budynkami onego, także gumiennym y folwarkowym, z krescentią wszelką, żytną y iarzynną, z ogrodami wszelkiemi, też zasianemi, nic a nic na siebie samych, synow, corek y successorow naszych, a osobliwie bliskich krewnych naszych y dalekich, naymnieyszey ni w czym cząstki nie excipuiąc, ani wyłączaiąc, wszytko ogułem, z poddanemi, w tey maiętności naszey będącemi, z ich żonami, dziećmi, z końmi, z bydłem rogatym y nierogatym y wszelką ich powinnością y daniną, podług osobliwego, od nas danego, inwentarza, z wolną rozeszłych ante y teraz poddanych pozyskaniem, z gruntami, tak na dworną pasznią, iako y pod niemi będącemi oromemi y nieoromemi pognoiami, zaroślami, pasznemi y niepasznemi, z sianożęciami murożnemi y błotnemi, z puszczą y drzewem bortnym, w wolnym w niey biciem wszelkiego zwierza, z ładami, ładziszczami, rzekami, rzeczkami, zadzawkami, stawami y nowemi stawami, m ł y n a m i y ieziorem, Moszno nazwanym, z wolnym w nich wszelkim sposobem łowieniem ryb, z g o n y b o b r o w e m i, z c e r k w i ą, t e r a z n o w o f u n d o w a n ą, y z karczmą y z arędą, od niey przychodzącą, owo zgoła ze wszytkiemi a wszytkiemi do tey maiętności naszey przynależnościa-

mi y obchodami, iako się przedtym ta maiętność w sobie miała y teraz ma, intromittowaliśmy. Wolen tedy y mocen wielm. jmp podkomorzy Witeb. sam y każdy od jmści tą maiętnością, od nas wieczystym prawem przedaną, iako swoią własnością rządzić, szafować, wszelkich pożytkow według woli y upodobania swego wynaydować, komu chcąc dać, przedać, zamienić, darować, by na kościoł lub na klasztor zapisać, bez żadney iuż od nas samych y successorow naszych przeszkody, y owszem, od każdego, przeszkodę czyniącego w naymnieyszym punkcie y pagrafie tego listu dobrowolnego, wieczystego, przedażnego zapisu, od nas jmści danego, my sami y successorowie nasi, aż do wyścia dawności ziemskiey, lat 10, zastempować y ewinkować, za daniem sobie wiedzieć przez list otworzysty, swoim własnym kosztem, ile tego będzie potrzeba, mamy y powinni będziemy, pod zaręką ważności summy, to iest, 13,000 zł. pol.; pod którą zaręką in evictionem poddaiemy maiętność naszą wieczystą, nazwaną Kiemin, w wdztwie Witeb. y powiecie Orszan. leżącą, y wszelkie dobra nasze, leżące, ruchome, summy pieniężne, gdziekolwiek y u kogokolwiek będące, z wolnym onych arekisztowaniem. Waruiem też y to wielm. jmp. podkomorzemu Witeb.: lubośmy my, małżonkowie, miedzy sobo dali spolno zapisy, a ia, Ostankiewicz, wnios sumę małżące mey na też maiętność Wołosowo y Stayki, tedy spolnie my, małżakowie, znioszy się zgodnie z sobą, aby nie było w tym żadney trudności wielm. jmp podkomorzemu Witeb., z tey maiętności, od nas przedaney, summę, w zapisach naszych wyrażoną, zniószy, dla lepszey pewności, aby successorowie nasi potym sobie, za tymi zapisami, do tey maiętności Wolosowa y Staiek iakowey summy nie uzurpowali, też same zapisy nasze małżeskie, oryginały, z listami na przyznanie wielm.

jmp. podkomorzemu Witeb., y wszytkie sprawy, na tę maiętność, antecessorom y nam dotąd służące, do rąk, naymnieyszey sztuki sobie nie zostawuiąc, oddaliśmy, y ieszcze ieżeliby iakie u nas znaleść się mogli, oddać deklaruiemy. W czym wszytkim zyścić y dotrzymać mamy y powinni będziemy, pod wyż wyrażoną zaręką; o którą zarękę, o niewinkowanie y o naruszenie w którym kolwiek punkcie y paragrafie tego listu naszego dobrowolnego, wieczystego, przedażnego zapisu daiemy moc y pozwalamy siebie y każdego, ten nasz list dobrowolny wieczysto przedażny zapis nasz naruszaiącego, do wszelkiego sądu y urzędu zapozwać lub zakazać, terminem by naykrótszym, niestatutowym, w które chcąc woiewodztwo lub powiat, iako do sądu ziemskiego, grodzkiego, głownego trybunalnego, seymowego, marszałkowskiego; a my, będąc zapozwanemu lub zakazanemi, nie zażywaiąc żadnych delatij, by nayprawnieyszych, wymyslem ludzkim wynaydzionych, ad primam instantiam, wprzody zarękę zapłacić, nie schodząc z sądu, mamy y powinni będziemy. A y po zapłaceniu zarąk, by y niepoiednokrotnie, przecie ten nasz list, dobrowolny zapis wieczysty przy zupełney mocy u wszelkiego sądu y prawa zostawać ma. I na to daliśmy ten nasz list, dobrowolny zapis wieczysty wielm. jmp. Kisielowi, podkomorzemu Witeb., z podpisem rąk naszych y podpisem rąk ichmw pp pieczętarzow, od nas ustnie y oczewisto uproszonych, niżey na podpisach wyrażonych. Pisan w Witebsku, roku 1718, miesiąca July 14 dnia. U tego prawa wieczysto przedażnego podpis ręki samego aktora y ichmcw pp. pieczętarzow temi słowy: Jan Ostankiewicz ręką swą. Ustnie, oczewisto proszony pieczętarz od jmp Jana Ostankiewicza, a od samey jeymci pani Reginy Leteckiey Janowey Ostankiewiczowey, iaką pisma nieumieiętney, w osobie jeymci, do tego

ichmw zapisu wieczystego, przedażnego wielm. jmp. Kisielowi, podkomorzemu Witeb., na maiętność Wolosowo y Stayki danego, podpisuię się Marcyan Kazimierz Hurko, skarb. y sędzia grodz. Witeb. Ustnie y oczewisto proszony pieczętarz od jmp. Jana Ostankiewicza y od samey jeymci pani Reginy Leteckiey Janowey Ostankieczowey, małżonkow, do tego ichmw zapisu wieczystego, przedażnego podpisuię się Sylwester Ferdynand Gozlinski, obozny wdztwa Witeb. Według prawa pieczętarz, oczewisto proszony, do tego wieczysto przedażnego prawa ręką moią podpisałem Jerzy Piotr Jaroszewicz Kwaczynski, reg. grodz. wdztwa Witeb. Ktory to ten zapis wieczysto przedażny, dobrowolny, za podaniem onego przez osobę, wyż mianowaną, do aktt, iest do xiąg grodzkich Witebskich przyięty y wpisany.

По оп. кн. № об. 7, № ч. 7, л. 63—65.

9.

Фундушевая запись, данная Витебскимъ подкоморіемъ Адамомъ Киселемъ настоятелю, основаннаго имъ въ г. Витебскѣ, Базиліанскаго монастыря, Антонію Августину Любенецкому, и всей братіи онаго, и преемникамъ ихъ, на вѣчныя времена. Фундушемъ этимъ Кисель надалъ на сказанный монастырь слѣдующее недвижимое имущество свое, въ Витеб. воеводствѣ леж.: имѣнія *Хашкевичи*, *Авдъевичи*, лежащія между этими имѣніями нѣсколько полянокъ подъ назв. *Жабинскія*, им. *Дашковщину*, три деревни *Жабентяи*, *Яшковичи* и *Пуризы*, и им. *Дречилуки*, или *Верховье*, съ обезпеченною на немъ суммою въ 20,000 злот. польск. Кромѣ того, въ самомъ г. Витебскѣ на Узгорскомъ предмѣстьѣ *Слободку*; здѣсь же плацы *Мазаловскій* и *Которовскій*; въ ул. Рынковой простирающійся до р. Витьбы плацъ *Шломовскій*, тоже надъ р. Витьбою *Сухоруковскій*; за предм. Заручевскимъ 4 полянки Момотовскія; за р. Двиною плацы: *Петроковскій*, на предмѣстьѣ Слободскомъ, надъ р. Двиною *Игольниковскій*, леж. при дорогѣ Полоцкой, за *зотьрницемъ* (?), три полянки тоже *Игольниковскія*.

Фундушъ этотъ обусловленъ тѣмъ, чтобы въ монастырѣ, по причинѣ сравн. скудости самаго фундуша, содержалось не болѣе 8 іеромонаховъ, если, впрочемъ, не увеличится фундушъ новымъ какимъ либо наданіемъ; чтобы еженедѣльно отправлялось за души какъ его, фундатора, такъ родителей его и проч., 6 обѣденъ, а ежедневно послѣ вечерни отпр. литанія (молебное пѣніе) Іозафату, и чтобы Любенецкій, какъ близкій родственникъ его, фундатора, и какъ, притомъ, мужъ достойный и благонадежный, оставался пожизненно безотчетнымъ настоятелемъ этого монастыря, хотя бы и удостоенъ былъ высшихъ степеней въ іерархіи, управляя, въ такомъ случаѣ, монастыремъ чрезъ своего викарія [a]). Попечителями же этого монастыря назначены фундаторомъ его: вел. княж. Лит. подскарбій Михаилъ Котелъ, Витеб. воевода Казиміръ Поцѣй, *какъ отъ предковъ своихъ усердный ревнитель уніи*, Вит. воев. кастелянъ Мартіанъ Огинскій и наслѣдники ихъ, также Витеб. воев. хорунжій Казиміръ Саковичъ и племянникъ фундатора, Синицкій староста Михаилъ Кисель. 1719 г. Апрѣля 12.

Roku tysiąc siedemsetnego dziewiętnastego, msca Apryla dwunastego dnia.

Na urzędzie j. k. mści grodzkim Witebskim, przedemną, Remigianem Sielickim, starosto Woypunickim, podwoiewodzym Witebskim, od jaśnie wielmożnego jmści pana, pana Kazimierza Alexandra na Kadzinie y Rzeczycy Pociieia, woiewody Witebskiego, Rohaczewckiego, Zyzmorskiego, Olkienickiego, Surazskiego, etc. etc. staresty, pułkownika j. k. mści, będącym, comparens personaliter, w Bogu wielebny jmść xiądz Martinian Saw-

---

a) Такое довѣріе фундатора далеко не оправдалось. Любенецкій, сдѣлавшись, впослѣдствіи, и архимандритомъ Минскаго монастыря, не только оказался ярымъ гонителемъ православія, но и грабилъ и разорялъ самые монастыри, крайне обижалъ и развращалъ въ нихъ монашествующихъ,—за что, послѣ длинной процедуры, и устраненъ былъ отъ Витебскаго базил. монастыря.—См. Бант. Камен. и Витеб. Стар. А. П. Сапунова, Т. V, ч. I.

Прим. Здѣсь другимъ и повидимому позднѣйшимъ почеркомъ сдѣлана выноска такая: + In unione sancta będącym a przy katedrze Witebskiey.—Къ какому же мѣсту сдѣлана выписка эта,—въ текстѣ не значится.

łycz, zakonu So Bazylego Wo, vikary klasztoru Witebskiego, fundusz, od wielmożnego, godney pamięcy, jmści pana Adama Franciszka z Brusiłowa Kisiela, podkomorzego Witebskiego, w Bogu przywielebnemu jmści xiędzu Awgustynowi Lubienieckiemu, officiałowi y starszemu ad praesens, tudzież y wszystkim imściom xięży y braci klasztoru Witebskiego zakonu So Bazylego Wo, tu fundowanym, dany y przyznany w Maydeburij sądow ratusznych Witebskich, do act xiąg grodzkich woiewodstwa Witebskiego, w sposob przenosu podał, w te słowa pisany. Wypis z xiąg mieyskich ratusznych Witebskich. Roku Panskiego tysiąc siedemsetnego dziewiętnastego, mca Marca dziewiętnastego dnia. Na gaynych woytowskich sądach, na ratuszu Witebskim odprawuiących się, przedemną, Kazimierzem Alexandrem w Kadzinie y Rzeczycy Pocieiem, woiewodą y woytem Witebskim, Rohaczewskim, Zyzmorskim, Olkienickim, Surazkim etc. etc. starosto, połkownikiem j. k. mści, y predemną, Kazimierzem Paprockim, miecznym y lętwoytem Witebskim, a przed nami, Konstantym Żyłką y Thomaszem Astachowiczem, burmistrzami, y całą radą magistratu miasta j. k. mści Witebska, comparens persopaliter, wielmożny jmść pan Adam Franciszek z Brusiłowa Dorohynicki Kisiel, podkomorzy woiewodstwa Witebskiego, zapis swoy wieczysto funduszowy, w Bogu przywielebnemu jmści xiędzu Antoniemu Awgustynowi Lubienieckiemu, officiałowi diecezij Witebskiey a starszemu klasztoru przy kathedrze, od siebie fundowanego, y wszystkim wielebnym oycom y braci, w tym klasztorze rezyduiącym, dany, y, przez jmści pana Jerzego Piotra Jaroszewicza, regenta grodzkiego Witebskiego, ad acta xiąg mieyskich ratusznych Witebskich podał; który, wpisuiąc słowo w słowo, tak się w sobie ma. W Imie Troycy Przenaświętszey Oyca y Syna y Ducha Swię-

tego. Amen. Ja, Adam Franciszek z Brusiłowa Kisiel, podkomorzy woiewodstwa Witebskiego, czynię jawno y zeznawam tym moym dobrowolnym, wieczystym. funduszowym zapisem, komuby o tym wiedzieć należało, teraznieyszego wieku y na potym będącego ludziom, iż, doznawaiąc ia, przez cały czas życia mego, we wszelkich moych potrzebach y ciężkich na mie przypadkach y przygodach, przeważney przyczyny so męczenika Jozaphata, a chcąc, aby to miesce na gurze Witebskiey, przy cerkwi kathederalney, na kturey krew iego swięta męczenska od swoych że własnych owiec (?) [a], za wykorzenienie schyzmy, a pomnożenie uniey swiętey z kościołem swiętym Rzymskim, iest hoynie wylana, w należytym poszanowaniu w potomne wieki zostawać mogło, ku większemu pomnożeniu chwaty Bożey y rozkrzewieniu iedności swiętey a wychwaleniu zasług swiętego męcznika Jozaphata na tym miescu, które swięty męczenik krwią swoią własną odziedziczył, za dobrowolnym na to zezwoleniem jaśnie wielmożnego, w Bodze nayprzewielebnieyszego jmsci xiędza Cypryana Zochowskiego, metropolity Kijowskiego y całey Rusi, dawszy za ten plac, według woli y upodobania samegoż wyż pomienionego jmści xiędza metropolity, aequivalencyią takowyż plac w zamiane, u mieszczanina miasta Witebskiego przezemnie kupiony, na imie Smyka [б]), exposito teyże kathedralney cerkwi, dla wygody imsciow xięży arcybiskupow Połockich y Witebskich; na

а) Очев., Базиліане внушили Киселю ни съ чѣмъ несообразное понятіе, якобы жители г. Витебска, убившіе, отступившаго отъ православія, Іосафата Кунцевича, были когда либо уніатами, слѣд. его овцами.—б) Слѣд., Іосафатъ Кунцевичъ былъ убитъ не возлѣ Успенской церкви, а на находившемся противъ церкви плацѣ мѣщ. Смыка, пріобрѣтенномъ впослѣдствіи отъ Смыка Киселемъ, въ видѣ замѣна на другой плацъ, и обращенномъ подъ постройку Базиліанскаго монастыря.

ktorą to zamiane jaśnie wielmożny, w Bodze nayprzewielebnieyszy jmść x. Żuchowski, metropolita Kijowski y całey pro tunc Russi, iako y w Bodze pzewielebni imść oycowie jnfułaci całym zakonem Swiętego Bazylego, przez w Bodze przewielebnego jmści xa protoarchimandrytę y przewielebnych imściow oo. consultorow, approbaciją a sancta sede apostolica otrzymali; fundowałem, na wieczne a nieodzowne czasy, zakonnikow Sgo Bazylego Wo, w uniey swiętey będących. Których to tey fundacji na sustentowanie zakonnikow w tym klasztorze, odemnie erygowanym, teraz y na potomne czasy zoztaiących, lubo szczupło wprzody dobr moych wieczystych, ziemskiemu prawu podległych, porcyą naznaczyłem, y teraz y na wieczne a nieodzowne czasy tym moym wieczystym funduszowym zapisem daie, daruie y wiecznie zapisuie, iakom iuż raz dał, darował y wiecznię przedtym zapisał: Naprzod dobra moie wieczyste, Chaszkiewicze nazwane w woiewodstwie Witebskim leżące, mnie po dobrodzieiach rodzicach moych z rownego działu miedzy imsciami pany rodzonemi memi dostałe y dziedzicznym listem, zapisem wieczystym, w ziemstwie Witebskim przyznane. Do ktorych to Chaszkiewicz y różne moie przykupie, iedne wieczyste, a drugie zastawne, tymże ww. oo. Bazilianom, przy tey cathedralney cerkwi odemnie fundowanym, jakom raz dał, darował y zapisał, y teraz daie, daruie wiecznie zapisuie dobra moie wieczyste, Owdziewicze nazwane, od jmci panij Minczewskiey przezemnie prawem wieczystym nabyte, z okupieniem przezemnie zastawy, od teyże kondycji Owdziewicz od pana Krazynskiego, tak też y z wypłaceniem długu, winnego panu Hosciłowiczowi za otrzymanie wskazy za otrzymanemi od nich wlewkami y zrzeczeniem tak na samą zastawno sume, jako y za otrzymane wskazy za szody y prawne

nakłady ukontentowawszy, y sprawy do rąk moych odebrałem. Dotego też przyłączam y przykupią moią wieczystą od jmsci pana Jakuba Skłotowskiego y samey jmści panij małżąki jmsney z domu Ziembinskiey Jakubowey Skłotowskiey nabyto, także Owdziewicze nazwaną. Miedzy ktoremi gruntami tak pani Minczewskiey, jako y jmsci pana Skłotowskiego y samey jmsci, kilka polanek w pewnych miedzach, zastawnych mnie we cztyrech set złotych polskich od jmsci panij Talczyney z domu Żabianki, jmsci iako po bracij rodzoney, imsch panach Żabach, jure successivo, jako niewyposażoney, należące; ktorem w moiey possessij zastawney trzymał; a potym taż sama jmść, obliguiąc imsciow oycow Bazylianow, odemnie fundowanych, aby po smierci iey ciało do cerki swey przyieli y pogrzebli (jakoż y tam pogrzebiona iest), tymże imsciom xięży Bazylianom pomienione polanki, Żabinskie nazwane, wiecznoscią, przed smiercią iezscze, ustąpiła, zapisała y w potomne czasy legowała. Tymże wielebnym oo. y ja przyłączam, leguię y zapisuię także y przykupią moią wieczysto od jmści pana Hrehorego Onackiewicza y innych należytych successorow, jako należytych aktorow, testamętem stwierdzonych, ktorym odemnie już po smierci jmści pana Onackiewicza dość się stało, na co y kwitacyiny, zrzeczony list mnie od imscw dany, Daszkowszczyzna nazwaną, ze wszystkiemi przynależnościami. Te pomienione dobra z poddanemi, do nich przynależącemi, z pusczą y wolnym w niey robieniem wszelkich towarow y biciem wszelkiego zwierza, z wolnym odyskaniem rozeszłych z tych dobr poddanych, z rzekami, rzeczkami, jazami na rzece Dzwinie y wolnym łowieniem ryb tak w rzece Dzwinie, jako y w stawach, sadzawkach y innych rzeczkach, z sianożenciami błotnemi

y murożnemi, z gruntami oromemi y nie oromemi, ze mchy, błotami y ze wszystkiemi przynależnosciami, z lady, ladyszczami, gaiami, lasami, borami, z sadami chmielowemi, z barciami, nic a nic nie wyimuiąc, ani wyłączaiąc. Do teyże fundacij, iakom raz applikował, tak y teraz daię, daruię y wiecznie zapisuię wielebnym oo. Bazylianom Słobodkę moią wieczystą, prawem wieczystym od jmsci pana Stephana Łuskiny przezemnie nabytą, na przedmiesciu Witebskim Uzhorskim leżącą, z słobożanami na tych placach, prawu wieczystemu podległych, mieszkaiącemi, z ich powinnością y płatą. Do ktorey Słobodki y te place moie wieczyste przyłączam, to iest: plac imśćw panow Mazałowskich, jmsci panij Tomkiewiczowey z domu Mazałowskich, od imśćw panow bracij jmśnych prawem za wyposażenie puszczony y kupią przezemnie od jmści prawem wieczystym nabity, na posadzie też Uzhorskim leżący; dotego plac, na tymże przedmiesciu Uzhorskim leżący, nazwany Kotorowski, mnie z kapturu Witebskiego, za dług winny, urzędownie podany; ieszsze plac wieczysty w ulicy Rynkowey aż do brzegu rzeki Widzby, przezemnie od Szłoma żyda, za dwieście talarow bitych, wiecznoscią nabyty y przyznany; także plac nad toż Widzbą, od sławetnego pana Suchoruczonka nabyty, gdzie y szpichlerz moy przedtym stał. A za rzeką Dzwiną: plac Piotrakowski, prezemnie od sławetnego Jana Suchoruczonka, za cztyrysta talarow, nabyty y od jmści pana Jerzego Skopa, miecznika Witebskiego, na tymże placu Piotrakowskim dwiescie talarow bitych wypłaciłem, na co prawo wlewkowe od jmści pana Skopa mnie dane; także za rzeką Dzwiną, na przedmiesciu Słobodzkim plac Iholnikowski, przez ulicę leżący naprzeciw domu Siemiona Iholnika, y trzy polanki za przedmie-

ściem Zarzeckim, przy drodze Połockiey za Zwierzyncem leżące, także Iholnikowskie, w długu stu szesciu talarow bitych, mnie winny od Siemiona Iholnika, dekretem sądu Ratusznego Witebskiego przysądzone y podane w roku tysiąc siedemsetnym szostym, mca Julla dwudziestego osmego dnia. Przytym za przedmieściem Zaruczewskim cztyry polanki Momotowskie, w długu mi od Momotow dostałe, a dekretem sądu Magdeburskiego Witebskiego przysądzone y w possessią podane, iedna wedle drugiey, po lewey stronie, do Dranic idąc, w pewnym ograniczeniu leżącę. Te wszystkie place y grunta wiecznie tymże wielebnym oo. Bazylianom do teyże fundacyey wiecznie daię, daruie, zapisuie. Na co my wszystkie sprawy y prawne dokumenta imścm do rąk pooddawał. A że te kawałki w liczbie tylko, a w rzeczy szczupłe, nie mogą wystarczyć prowizyey osobom, w tym klasztorze rezyduiącym, maiąc ia tedy, za cessyą w Bogu zeszłey jmści panij Nastazyey Komorowny Janowey Szapczyney, przy consensię j. k. msci, pana moiego miłościwego, od jmści nabyte dwie wioski, dyspozycyey j. k. msci należące, nazwane Zabięciaie y Jaszkiewicze, z jeziorkiem y rzeczką Sielanicą, w woiewodstwie Witebskim leżące, do którego sobie imści panowie Szapkowie y do jazow na rzece Sielanicy wstęp pretendowali, upatruiąc tedy, aby wielebni oo. Bazylianie przez ten wstęp jakowey nie mieli przeszkody y niechęci, za dobrowolnym na to imśćw panow Szapkow zezwoleniem, in vim tego wstępu do jeziorka, tak y do rzeki Sielanicy, sianozęć moią wieczystą, za rzeką Dzwiną miedzy gruntami Kurynskiemi, poddanym ichmściow Kurynskim, Wołoczkom, leżącą, w pewnym ograniczeniu będącą, wiecznemi czasy ustąpiłem, a jmść

też wstępu tak do jeziora, jako y do rzeczki Sielanicy y jazow na teyże rzecce Sielenicy wiecznemi czasy zrzekli, na co y list zrzeczony od imściow dany; także y trzecią wioske, do dyspozycij j. k. msci należącą, nazwano Puryzy, cum consensu j. k. msci, pana naszego miłosciwego, nabytą; te tedy trzy wioski z poddanemi, w nich mieszkaiącemi, do teyże fundacji moiey daie, daruie y wiecznemi czasy zapisuie; które trzy wioski j. k. mść, pan nasz miłosciwy, cum consensu omnium ordinum na seymie Warszawskim anni 1690, przy approbacyey tey ubogiey fundacyey moiey, per constitutionem, te wioski in jus haereditarium transformował, y Rrzecz Plita, consensu omnium ordinum, od płacenia simple qwarty do skarbu Rzeczy Pospolitey et ab omni onere militari, quocunque titulo, perpetuis temporibus uwolniła. A że jmść pan Kazimierz Sakowicz, chorąży woiewodstwa Witebskiego, takowyż sobie słał wstęp do tegoż jeziora Sielanicy y jazow na rzece Sielanicy, tedy jmści panu Sakowiczowi, chorążemu Witebskiemu, do życia tylko samemu jmści, pozwoliłem, poniewaź wielkie dubia w tych sprawach imścw na ten ustęp do jeziora y rzeczki Sielawicy naydowały się, a po długim życiu jmści pana Sakowicza, chorążego Witebskiego, żaden z imścw panow sukcessorow jmści żadnego, naymnieyszego wstępu jako do jeziora Sielawicy z żadnym naczyniem, siatkami, norotami, a daleko barziey podwłokami albo niewodami, ani wędą, tak też y do rzeki Sielawicy, jazow y jakimkolwiek sposobem łowieniem ryb w tey rzecce wstępu żadnego, wieczemi czasy, mieć nie będą mogli; na co y list od jmści pana chorążego Witebskiego ad praesens, zrzeczony iest dany. A że Bóg Wszechmogący, Ktury mię, za protekcyą y modlitwami błogosławionego męczenika Jozaphata, osobliwego patrona moiego, w tak wielu niezliczonych przygodach ratował, y przedłużył wieku życia mego, żebym honor Boski y tegoż męczenika sgo promowował, coraz doznaiąc nowych a nowych łask Boskich y cudow tegoż patrona sgo, zaczym ia, nabywszy maiętność wieczystą wieczystym prawem od wielmgo jmści pana Jgnacego Nowackiego, starosty Wyżgrozkiego, y samey jeymści paniey Reginy z xiążąt Łukomskich Ignacyney Nowackiey, staróściney Wyżgrodzkiey, spolnych małżąkow, ktorzy imść, maiąc oną jure naturali et successivo po w Bogu zeszłych imściach panach rodzicach swoych, wielmożnym jmści panu Theodorze Felicianie Łukomskim, sędzi ziemskim Witebskim, y samej jmści paniey Helenie Druckiey Horskiey, nazwano Dreczyłuki, alias Wierzchowie, w woiewodstwie Witebskim leżącą, cum omnibus attinentiis et pertinentiis, w starodawnym ograniczeniu pewno cyrcum cyrka będąca, podług listow dzielczych, w sądach kapturowych woiewodztwa Witebskiego przyznanych, granicznych miedzy jmścio panem Albertem Ciechanowieckim, oboznym wo xięstwa Litewskiego, a wielmożnym jmścią panem Theodorem Łukomskim, sędzio ziemskim Witebskim, za sumo sto dwadzieście tysięcy złotych polskich, srebrno talarowo moneto, te tedy summe, na tey maiętności Wierzchowiu będącą, sto dwadzieście tysięcy, którom za pomienioną maiętność imściom panom Nowackim, zspolnym małżąkom, zaplacił, dla pomnożenia większey chwały Boskiey y rozkrzewienia iedności swiętey a wychwalenie zasług błogosławionego męczenika Jozaphata, na tymże mieyscu fundacyey moiey, chcąc, aby więcey zakonnikow ku chwale Bożey było, których ni więcey, ni mniey, perpetuis temporibus, kapłanow w Bodze przewielebny jmść xiądz prowincіał zakonu Sgo Bazylego Wo do tego klasztoru nad ośmiu naznaczać nie ma, chiba że za czasem kto z dobrodzie-

iow do tey fundacyey moiey znaczno przyłoży się lub w dobrach leżących w kollacyą, lub sumy pieniężney legacią, według którey, ducta proportione, osob przyczynić się może; na których zakonnikow wygodnieyszą sustentacyą y prowizyą też sumą, wyż specifikowaną, summę sto dwadzieście tysięcy, na teyże maiętności będąco, tym moym dobrowolnym funduszowym zapisem daie, daruie y wiecznemi czasy zapisuie. Na którо to tę maiętność, Wierzchowie nazywaiąco się, prawo wieczyste, od wyż wyrażonych małżąkow mnie dane y w grodzie Witebskim przyznane, także y wszystkie sprawy y dokumenta, na też maiętność służącę, od wielmożnego jmści pana starosty Wyżgrodzkiego y samey jmści z ynwętarzami mnie oddane, tymże w Bogu wielebnym imściom, a specifice w Bodze przewielebnemu jmści xiędzu Antoniemu Awgustynowi Lubienieckiemu, officiałowi y starszemu, tudzież wszystkim oycom y braci zakonu So Bazylego Wo. w tym klasztorze przy cathedrze Witebskiey odemnie fundowanym, do rąk oddawszy, te wyż specifikowano maiętność Wierzchewie, w liście granicznym miedzy pomienionemi imściami, w prawie wieczystym, przedażnym wyrażonemi, w kturym y granica specifice opisana iest, ze wszystkiemi a wszystkiemi przynależnościami, iako sama w sobie ta maiętność zdawna była y teraz iest, to iest, s poddanstwem oboiey płci, z ych żonami, dziećmi, s końmi, z bydłem rogatym y nierogatym, z powinnością y wszelką daniną pinienżną, zbożową y miedowo, takze z wolnym rozeszłych poddanych pozyskaniem, gdzieby sie okazać mogły podług inwentarza dawnego y teraznieyszego, z gruntami oromemi y nie oromemi, pustowskiemu y osiadłemi, z lasami, puszczami, borami, z wolnym osadzeniem poddanych na tych gruntach, w puszczach mianowanych będących, z wolnym robieniem wszelkich towarow tak dembowych, iako y sosnowych, s paleniem potaszu y popiołow, z wolnym robieniem tarcic dembowych y sosnowych, s siągnieniem lasu na budynki y spław do Rygi, masztow y szpirow sprowadzieniem y co sie ieno towarem lesnym nazwać może, z rzekami, rzeczkami, stawami, sadzawkami, jeziorami, osobliwię z brzegiem rzeki Dzwiny z obu stron, z jazami, na niey będącemi y na innych rzeczkach, w tey maiętności będących, ze wszystkiemi a wszystkiemi przynależnościami y pożytkami, z wolnym biciem wszelkiego zwierza y ptastwa w puszczy, z pasiekami, młynami, karczmami, rudniami, z faluszami, owo zgoła z tym wszystkim, iako w prawie wieczysto przedażnym, przyznanym, obszyrniey iest wyrażoną, w Bogu przewielebnemu jmści xu Antoniemu Augustynowi Lubienieckiemu, officiałowi y starszemu Witebskiemu zakonu So Bazylego Wo, y wszystkim wielebnym oycom y braci, w tym klasztorze, odemnie fundowanym w Witebsku, przy kathedrze, ad praesens rezyduiącym, y ich sukcessorom, wolno, swobodną, nikomu pierwszym, ani poslednieyszym prawem nie zawiedzioną, ani obciążono, tudzież żadnemi przewodami prawnemi, ani długami, tak w panstwie naszym, iako y w Rydze, nie onerowaną, ani przekonaną, wiecznie z osoby moiey zrzekaiąc się y oddalaiąc wszystkich bliższych y dalszych krewnych moych, tak po mieczu, iako y po kądzieli ydących, od summy y maiętności Wierzchowia, wyż wyrażoney, prawem zastawnym ustąpiłem y zarazem w dzierżenie, spokoyne y realną possessią puscilem y przez gnerła j. k. mści woiewodstwa Witebskiego, równą z datą tego listu mego dobrowolnego, wieczystego, funduszowego zapisu, intromittowałem; tylko sobie samemu, a ni komu innemu, wolne okupno tey maiętności, Dreczyłuk, alias Wiezchowia, nazwaney, zostawiwszy, wszystkich sukcessorow,

tak z krewnych moych bliższych, iako y dalszych, wiecznie oddalaiąc, tylko samych iednych pomienionych zakonnikow zakonu So Bazylego Wo przerzeczonego klasztoru, w Witebsku, przy cathedrze, odemnie fundowanego, pro veris et legitimis successoribus meis et possessoribus pomienioney maiętności Wierzchowia y summy, na niey będącey, wyżey wyrażoney, stu dwudziestu tysięcy złotych polskich. uznaiąc y wiecznie tym moym dobrowolnym, wieczystą funduszowym zapisem mieć chcąc. Ktorych to przewielebnych zakonnikow, odemnie fundowanych w pomienionym klasztorze, ośmiu, a nie więcey, obliguię wiecznymi czasy, aby w tydzień sześć mszy świętych odprawili, tak za mnie, za dusze rodzicow y rodzonych braci y wszystkich, tak bliższych, iako y dalszych krewnych moych, y aby codziennie od onych że, w wieczor, po nieszporze, w cerkwi, litanią do błogosławionego męczenika Jozaphata sgo, osobliwego patrona mego, za mnie odprawowane od wszystkich były; na co ma mieć pilne oko tak teraznieyszy w Bodze przewielebny jmść xdz starszy klasztoru tego, iako y następcy jmśćny, ktorych na strasżny sąd Boski, aby tego przestrzegali, zapozywam; waruiąc to sobie tym moym dobrowolnym wieczysto funduszowym prawem zapisem et pro rato ac firmo in perpetuum mieć chcąc od w Bodze przewielebnych imściow xięży wyszych przełożonych tegoż zakonu Sgo Bazylego Wo, a osobliwie od w Bogu przewielebnego jmści xiędza protoarchimandryty teraznieyszego y imściow xięży consultorow y sukcessorow ichmew, aby tu w tym klasztorze, odemnie fundowanym, w Bogu przewielebny jmść xiądz Antoni Awgustym Lubieniecki, official y starszy teraznieyszy Witebski, os de ossibus meis et caro de carne mea, krewny y kolligat moy, a do tego we wszystkim vir exemplaris y temu mieyscu wielce

potrzebny, ad vitae suae tempora był starszym y przełożonym klasztoru Witebskiego, non obstante, iako godney y zasłużoney w zakonie stym osoby iego, promotione y na wyższe in ordine sacro godności, gdyż y przy ynnym honorze ordinis być może y tu, na tym ubogim funduszu moym, przełożonym, chowaiąc ustawicznego vikarego swego, ani przymuszany y pociągany do żadney liquidacij czynienia imściom xięży prowinciałom y pokładania przychodow y expens regestrow, trzymaiąc to w sumnieniu teraznieyszego w Bogu przewielebnego jmści xiędza starszego, że krzywdy czynić nie zechce nigdy ad vitae suae tempora, iako vir rectus et conscientiosus, mieyscu y klasztorowi temu, pro hac sola vice et unica persona jmści, jako krwie moiey, to pozwalaiąc y zakon sty, qua par est, prożbą moią expostuluiąc y tym funduszowym prawem moym obliguiąc; inszy zaś żaden z prałatow aby się tak do klasztoru samego, dobr, placow y maiętności Wierzchowia y summy, na niey będącey aby się nigdy nie ynteresował, procz teraznieyszego jmści xiędza starszego do życia jmścinego, a po długim życiu, y sukcessorow jego, podległych woli y dyspozycyey przełożonych swych, mocno y wiecznie waruie, z tym dokładem, aby ta wszystka intrata, krescencia y prowent tak z dobr, wyż wyrażonych, iako y placow, maiętności Wierzchowia, szczegulnie za dyspozycyą jmści xiędza starszego teraznieyszego do życia iego, a po długim życiu, y następcow iego, za wiadomością zakonnikow, w tym klasztorze rezyduiących, na osoby iego y zakonnikow iego klasztoru obracana była, na co jaśnie wielmożni, wielmożni imści panowie protektorowie, odemnie uproszeni, pilno będą mieli animadversio, o co ichmściow, dobrodzieiow moych, pilno upraszam, a mianowicie: jaśnie wielmożnego jmści pana Michała Kazimierza Kotła, podskarbiego

wgo xięstwa Ligo, jaśnie wielgo jmści pana Kazimerza Pocieia, woiewody Witbgo, iako gorliwego z przodkow swoych ku uniey swiętey zelanta, jaśnie wlgo jmści pana Marciana z Kosielska Oginskiego, kasztelana woiewodstwa Witebskiego, a po długim życiu, y sukcessorow ichmściow, wielmożnego jmści pana Kazimierza Sakowicza, chorążego woiewodstwa Witebskiego, jmści pana Michała z Brusiłowa Kisiela Dorohinickiego, starosty Sinickiego, synowca mego, pokornie upraszaiąc moych dobrodzieiow, aby to mieysce y ubogich zakonnikow tego klasztoru fundacij moiey w panskiey swey protekcyey mieć raczyli y żeby gorliwością swoią ku chwale Bożey y promocyey zasług błogosłowionego męczenika Jozaphata sgo. osobliwego patrona y protektora woiewodstwa Witebskiego (?), tey moiey szczupłey fundaciey dopomogli tak staraniem swoym, protekcyą y dozorem, iako też hoyną jałmużną y legacyą. Tym kącząc ten moy wieczysty, dobrowolny list funduszowy zapis, ręko moią własną podpisawszy, jaśnie wielmożnych, wielmożnych imścw panow pieczętarzow, ustnie y oczewisto proszonych, niżey na podpisach wyrażonych, o podpis rąk imściow upraszam. Pisan w Witebsku, roku tysiąc siedmsetnego dziewiętnastego, mca Marca trzeciego dnia. U tego wieczystą funduszowego zapisu, danego ichmścm xięży Bazylianom Witebskim od wielmożnego jmści pana podkomorzego Witebskiego, podpis rąk tymi słowy: Adam z Brusiłowa Kisiel, podkomorzy Witebski. Ustnie, oczewisto proszony pieczętarz od wielmożnego jmści pana Adama z Brusiłowa Kisiela, podkomorzego Witebskiego, do tego zapisu wieczystą funduszowego, danego wielebnym imściom oycom Bazylianom Witebskim, in unione zostaiącym, przy cathedrze Witebskiey fundowanym, podpisuię się Kazimierz Pociey, woiewoda Witebski. Ustnie y oczewisto proszony pieczętarz do tego funduszu, od wielmożnego jmści pana Adama z Brusiłowa Kisiela, podkomorzego Witebskiego, podpisuię się Remigian Sielicki, podwoiewodzi Witebski. Ustnie y oczewisto proszony pieczętarz do tego funduszu, danego od wielmożnego jmści pana podkomorzego Witebskiego ichmścm xięży Bazylianom klasztoru Witebskiego, podpisałem Marcian Hurko, skarbnik y sędzia grodzki Witebski. Który to ten wieczysto funduszowy zapis, dany ichmcm xięży Bazylianom Witebskim, za oczewistym onego przyznaniem na gaynych sądach naszych ratusznych Witebskich miasta j. k. mści od wielmożnego jmści pana Adama z Brusiłowa Kisiela, podkomorzego Witebskiego, iako fundatora, przez jmści pana Piotra Jerzego Jaroszewicza, regenta grodzkiego Witebskiego, do act xiąg ratusznych Witebskich podany, przyięty y wpisany, z których y ten wypis, pod pieczęcią mieyską uprzywileiowano ratuszno Witebsko, z podpisem ręki lentwoytowskiey, imściom xięży Bazylianom Witebskim zakonu sgo Bazylego Wgo iest wydan. Pisan w Witebsku. U kturego to funduszu, per extractum z xiąg ratusznych Witebskich wydanego, przy pieczęci ratuszney, podpis ręki imści pana lętwoyta Witebskiego tymi słowy: Kazimierz Paprocki, lętwoyt miasta j. k. msci Witebska. Correxit Boynicz. Ktury to takowy fundusz, za podaniem onego przez osobe, wyż wyrażoną, iest do act xiąg grodzkich Witebskich przyięty y wpisany.

По оп. кн. № об. 7, № ч. 7, л. 73—77.

10.

Паспортъ, выданный подскарбіемъ и зем. писаремъ вел. княж. Лит. Михаиломъ Котломъ на сплавъ княземъ Казиміромъ

Чарторижскимъ, изъ староства Велижско-Усвятскаго, внизъ по р. Двинѣ въ Ригу на двухъ стругахъ 15 ластовъ золы, а на четырехъ плотахъ клепки и двухъ копъ колодъ; изъ Риги же вверхъ 20 ластовъ соли и 10 берковцевъ желѣза, безъ взиманія за этотъ сплавъ пошлинъ старыхъ, *старорусскихъ*, новоподвышенныхъ и солянаго сбора, установ. для войскъ вел. княж. Лит., а также никакихъ поборовъ [а]). 1719 г. Мая 5.

Roku 1719, miesiąca Maia 5 dnia.

Dominik Jozef Rusiecki, namiesnik Wa Witebo.

Na urzędzie jo krmmści grodzkim Witebskim etc., stanowszy oczewisto, jmć p. Jan Engelbrecht, sługa jmści p. Jana Szulborskiego, podcz. Mscisł., ten paszport

а) На нижезначащихся листахъ акт. книги помѣщены подобные же паспорты, данные подск. Котломъ именно: на л. 134—135 Витеб. грод. писарю Францу Булгаку, отъ 22 Апр. 1719 г. въ Молодечной, на сплавъ въ Ригу на 11 стругахъ 75 ластовъ шмельцуги (поташъ ивовый), 103 ласт. поташу и 82 бунтовъ пеньки, вѣсомъ бунтъ по 40 камней (камень=20 фунт.), сост. 3280 камней.—На л. 166 и 185, отъ 13 Февр. 1719 г. въ Молодечнѣ, Полоцкому архіепископу Флоріану Гребницкому на сплавъ въ Ригу собственноручно нагруженныхъ (ręką swą własną ładowanych) два струга (чѣмъ именно нагруженныхъ -не сказано), изъ Риги же вверхъ по Двинѣ на этихъ стругахъ 20 ласт. соли, 2 *пипы* (pipy, продолговатые винные и оливные боченки) вина секты (sektu), 4 бочки вина заморскаго, или французскаго, 10 ящиковъ стекла, 100 штабъ желѣза, 30 поставовъ (половинокъ) сукна *люндыша* (lundysz) и разныхъ пряностей на злот. 500. На этомъ листѣ приписка: получено въ мою *шкатулу* (do szkatuły moiey) 28 талеровъ бит. квитоваго, а больше брать не слѣдуетъ.—На л. 200—201, отъ 26 Апр. 1719 г., Витебск. кастеляну Мартіану изъ Козельска Огинскому на сплавъ въ Ригу Двиною на 6 стругахъ и 9 шкутахъ купеческаго (kupnego) товара: 160 бунтовъ пеньки, 600 бочекъ конопляннаго сѣмени, 20 бунт. фрахтовой купеческой (fraktowaney kupieckiey) пеньки Логошнаго и др. купцовъ, 200 бочекъ сѣмени льнянаго, изъ продуктовъ Бѣлорусскихъ его, Огинскаго, 15 бунт. пеньки, 100 боч. сѣмени льнянаго и 100 боч. конопляннаго, 50 боч. дегтю (smoły); къ чему приложено 180 камней пеньки половой (płowey) въ розвязи кормщичьей и рабочихъ (w rozwięzi kornickiey y mołodzieckiey), и въ запасъ для этихъ же струговъ 100 камней пеньки, въ розвязи факторской 4 бунта пеньки. 12 бунт. пакли; за каковой весь товаръ самъ Огинскій, за вновь подвышенныя пошлины и проч. уплатилъ Котлу все сполна, со взно-

ad acta grodu wdstwa Witeb. podał, w te słowa pisany. Michał Kmmrz Kociol, podskarbi y pisarz ziemski w. x. Litto, Markowski, Plungianski, Krasnosielski etc. starosta, jmści p. superintendentowi, tudziesz ichmściom pp. administratorom, pisarzom y ich substitutom, na komorach portowych, to iest, Witebskiey, Połockiey y Dyneborskiey, cel nowo podwyszonych Rzpltey w. x. Litto zostaiącym, donoszę do wiadomości, iż jaśnie ośw. xiąze jmp Kazimierz Czartoryski, podkanclerzy w. x. Litto, teraznieyszym spławem wiosennym, in anno praesenti, przez faktora swego, rzeką Dzwiną wdol do Rygi z storostwa Wieliskiego y Uswiackiego, na dwuch strugach swych, budy lastow 15, item 4 płytow klepki. 2 kopy kłod spławić ma; wgurę zaś z Rygi ma kazać prowadzić soli łasztow 20, żelaza bierkowcow 10. Który to towar aby sie wmm panowie bez brania cła starego y s t a r o r u s k i e g o, iakoteż cła auctionis subsidionum y prowentu solnego, na woysko w. x. Litto uchwalonego, wolno przepuścili, y żadnych depaktacyi, zalecam. A lubom w grodzie wydał praszport moy racione tego towaru, zaczym tamten wydany kasuię y annihiluię, a za teraznieyszym abyście wmm panowie, bez brania pomienionych prowentow wysz rzeczony towar przepuścili, pilno zalecam y w kwitowym aby pp. szafarze nie byli od wmm panow aggrawowani, reburuię. Dan w Wilnie 27 Februarij, anno 1719. U tego praszportu pod-

сомъ ему также и квитовыхъ за таможни Витебскую и Динабургскую. Причемъ, факторъ Огинскаго выполнилъ предъ Котломъ присягу въ томъ, что онъ, подъ таковою протекціею, не проводитъ товаровъ купеческихъ.—Так. обр., подскарбій Котелъ, видимо изъ своихъ личныхъ користныхъ видовъ, освобождалъ сплавщиковъ по р. Двинѣ разныхъ товаровъ отъ казенныхъ пошлинъ и сборовъ даже на войска, а между тѣмъ сеймами и сеймиками налагались—и налагались на недвижимыя имѣнія разныя повинности, падавшія тяжкимъ бременемъ, разумѣется, на бѣдное, угнетенное панами и разоряемое войнами и проч. крестьянское населеніе.

pis ręki, przy pieczęci, temi słowy: Jan Sreytter, kastellan Inflanski cel jo krmści, star. aukcy. sub. y sol. wo xa Litto administrator. Który ten pasport, za podaniem onego przez wyż wyrażoną osobę do akt, iest do xiąg grodz. wdstwa Witeb. przyięty y wpisany.—Wypis wydany.

По оп. кн. № об. 7, № ч. 7, л. 103—104.

11.

Рѣшеніе Витеб. гродскаго суда, состоявшееся, въ виду ремиссіоннаго рѣшенія главнаго трибунальнаго суда вел. княж. Лит., по дѣлу Полоцкаго архіеп. Флоріана Гребницкаго съ Новогород. стражникомъ Иваномъ и его женою Софьею Колонтаями, о неправильномъ завладѣніи церковнымъ имѣніемъ Папинъ по подложному документу, составленному отъ имени умершаго митроп. Кипріана Жоховскаго. Въ виду заявленія Софьи Калонтай о невозможности явиться ей, въ данное время, въ судъ, по тяжкой болѣзни ея, судъ отложилъ рѣшеніе этого дѣла къ будущему судебному сроку, съ тѣмъ, чтобы она, Колонтай, принесла присягу въ томъ, что въ тотъ срокъ дѣло будетъ уже непремѣнно рѣшено во всякомъ случаѣ и безъ всякаго новаго вызова отвѣтчиковъ. 1719 г. Мая 6.

Roku 1719, msca Maia 6 dnia.

Na roczkoch grodzkich Witebskich majowych, porządkiem prawa pospolitego przypadłych y sądownie w zamku Wysznym Witeb. odprawowanych, przed nami, Remianem Sielickim, podwoiewodzym, Marcyanem Michałem Romeykiem Hurkiem, sędzią, a Franciszkiem Bułhakiem, pisarzem, urzędnikami grodz. wdstwa Witeb. etc., gdy z porządku regestrowego ku sądzeniu naszemu przypadła sprawa jaśnie wielm., w Bogu nayprzewielebnieyszego jmci xiędza Floryana Hrebnickiego, arcybiskupa Połockiego, biskupa Witebskiego, imieniem jmci y całey kapituły Witebskiey, w unij swiętey z kościołem rzymskim będącey, cerkwi soborney Narodzenia Naswięszey Panny, z jmci panem Janem Kołątaiem, strażn. Nowogrodz., y jemścią panią Zofią Pruszakowną Biniewską, bywszą Domitryanową Michałową Harynowiczową, a teraznieyszą Janową Kołątaiową, strażn. Nowogrodzko, małżąkami, za remissyą y dekretem sądu głownego trybunalnego koła compositi judycyi, w r. 1718, msca Awgusta 16 dnia, za aktoratem żałuiących aktorow z obżałowanemi ichmci, z oczewistey kontrawersij ferowanym, dla przyięcia skuteczney między stronami w samey rzeczy rosprawy, przed nas, urząd, stałym za żałobą, w tym dekrecie wyrazoną, mieniąc o to, iż post fata (и проч. прописано изложенное въ жалобѣ архіеп. Гребницкаго, пом. на стр. 202—206 XXIV вып. Истор.-Юрид. матер.). Do którey sprawy, za przywołaniem, przez stron teneraty, stron do prawa, od aktorow patron, za mocą prawną, do tey sprawy sobie daną, jm p. Alexy Spiridowicz, oczewisto ku rosprawie prawney stawaiąc, termina tey sprawy dekretem oczewistym z sądu głownego trybunalnego compositi judicij, w roku 1718, msca Awgusta 16 dnia ferowanym, słusznie y prawnie dowiodszy, gdy daley w prawo postępować y żałobę aktorow swych dowozić chciał, tedy od pozwaney jeymci obmowę nad pismie jenerał, sądow pilnuiący, Samuel Pławinski, zasłaniając się chorobą obłożną, do nas, urzędu, podał, w te słowa pisaną: Wielmożni mci panowie sędziowie grodzcy wdstwa Witebskiego, moi wielce mci panowie y dobrodzieie! W intentowaney od jaśnie wielmożnego jmci xiędza arcybiskupa Połockiego y Witebskiego, w trybunale compositi judicij w. x. Litto, ze mną, iako aktorką, a mężem moim, tylko względem starszenstwa małżen-

skiego, w ktorey sprawie sąd trybunału w. x. L. odesłał nas na rosprawę do grodu wmw panow Witebskiego, na skuteczną rosprawę, gdzie y ia radabym z duszy rozprawę przyieła, w iawney sprawię y krzywdzie swoiey niewinność okazała, a że mię Pan Naywyszy cięszką, obłożną nawiedził chorobą, barziey smierci, aniżeli zdrowia spodziewaiąc, być nie podobna na teraznieyszey kadencij sądow. Zaczym, abysie wmwm panowie, zachowawszy mię przy prawie pospolitym y konstituciach sieymowych, nie wzdaiąc mię na ten czas in contumationem, ad futuram juris cadentiam odłożyć raczyli. O co iteratis upraszaiąc, zostaię wmwm panow y dobrodzieiow miłosciwych nayniszą sługą, Zofiia Bieniewska Janowa Kołontaiowa, strażnikowa wdstwa Nowogrodz. Datt w Papinie, dnia 4 Maia, anno 1719. Po przeczytaniu tey obmowy, patron pozwanych ichmcw, cituiąc prawo statutowe, artykuł 23 z rozdziału 4, tey obmowy przyięcia, a oraz w tey sprawie y suspensij affektował, czemu y aktorow patron, iako prawnemu terminowi, nie kontradykuiąc, tylko aby ta sprawa, vigore dekretu sądu głownego trybunalnego, sub admissione causae obłożona była, domawiaiąc się. na decysią naszą dał. A tak my, sąd, w tey sprawie jaśnie wielmożnego, w Bogu nayprzewielebnieyszego jmci xiędza Floryana Hrebnickiego, arcybiskupa Połockiego, episkopa Witebskiego, imieniem swoim y całey kapituły Witebskiey, w unij swiętey z kościołem rzymskim będącey, cerkwi soborney Narodzenia Naswięszey Panny, z jmci panem Janem Kołontaiem, straż. Nowogr., y jeymci panią Zofią Pruszakowną Bieniewską, bywszą Demetryanową Michałową Harynowiczową, a teraznieyszą Janową Kołontaiową, strażn. Nowogr., małżonkami, po przeczytaniu tey obmowy, nie czyniąc na ten czas żadnego rozsądku, tą obmową zasłaniąc się chorobą obłożną, na pismie od (do?)

nas, urzędu, podaną, przyiowszy, tę sprawę ad futuram juris cadentiam cum juramento sub admissione causae, podług dekretu trybunalnego w. x. L., bez żadnego przypozwu, tylko za tym dekretem naszym, remittimus. Która sprawa, iako się agitowała, tak do xiąg grodzkich woiewodztwa Witebskiego iest zapisana.

По оп. кн. № об. 7, № ч. 7, л. 105—107.

12.

Закладная крѣпость, данная женою городничаго и полковника Мстисл. воев., Софьею ур. Куренецкою Голынскою, Iезуитамъ Витеб. коллегiи, въ томъ, что она, залогодательница, одолжила покойному мужу своему, Ивану Храповицкому, 25,000 злот. польск. подъ залогъ имѣнiя его *Гостилова*, или *Лосвида*, леж. въ Витеб. воеводствѣ, изъ каковой суммы Голынская и даритъ Iезуитамъ 1½ тыс. злот., на *начатый постройкою* костелъ Св. Iосифа, обезпечивая даръ этотъ на, принадлежащей къ тому имѣнiю, деревнѣ Цивики и передавая оную въ iезуитское владѣнiе впредь до выкупа ея наслѣдниками Храповицкаго, а также три рыбныя тони на Лосвидскомъ озерѣ,—съ тѣмъ, чтобы Iезуиты, по смерти ея, Галынской, погребли тѣло ея въ склепу своего костела и молились о душѣ ея. Прочему же духовенству записываетъ на молитвы объ ней 150 злот. польск. 1719 г. Мая 13.

Roku 1719, mca Maia 13 dnia.

Na roczkach grodzkich maiowych etc., stanowszy oczewisto jeymść pani Zofia Kurzeniecka Janowa Hołynska, horodniczyna y pułkownikowa Mscisławska, zapis swoy dobrowolny, zastawny, ichmściom xięży Jezuitom Witebskim na rzecz, w nim wyrażoną, przyznała y do akt xiąg grodu Witeb. podała, w te słowa pisany. Ja, Zofia Kurzeniecka Janowa Hołynska, horodniczyna y pułkownikowa wdstwa Mscisł., iawną zeznawam tym

moim dobrowolnym zapisem kożdemu z ludzi, teraz y napotym wiedzieć należącym, iż co od zeszłego małżąka moiego, jmści p. Jana Chrapowickiego, stoln. Orszan., dobra, nazwane Hosciłow, alias Łoswida a), w wdztwie Witebskim leżące, pierwiey ogulnie wszytkie, prawem zapisem juryzdycznym, zastawnym, w rękodayney summie 15,000 złot. pol., u mnie od wspomnionego małżąka, na pilną potrzebe własną samego jmci, zapożyczoney, aż do oddania tey summy przez sukcessorow jmci zawiedzione y postompione, zarazem y w spokoyne dzierżenie y używanie intromitowane. Potym od siostr nieboszczyka małżąka moiego też same dobra Hosciłowo, alias Łoswidą, y Osowiec wiecznoscią nabyłem, iako wszelko rzecz doskonaley sam zapis zastawny od zeszłego małżąka mego y wieczysty od siostr nieboszczykowskich mnie dane, pisane y uczynionę, obiaśniaią. Tedy, nim mi przydzie dalszą dispozitią abo rozporządzenie tych dobr, na kturych sumy 25,000, y sama wieczność uczynić, naprzod z tych że dobr, nazwanych Hosciłową, alias Łoswido, pierwiey mnie w zastaw do okupna y oddania summy od sukcessorow należytych, prawem zastawnym od męża moiego puszczonych, teraz wiecznością mnie należących, w Bogu wielebnym oycom Jezuitom collegium Witeb. S. Jezu, na kościoł S. Jozefa zaczęty б), y pułtora tysiąca zł. pol. na wioskę Ciwiki odłączywszy, oną od przerzeczonych dobr Hosciłowa, alias Łoswidy, z poddanemi trzema: Iwanem Siwczonkiem z bracią Sciepanem, będnarzem Chomowienczykiem, z żonami, z dziećmi, należącemi gruntami, la-

а) Въ *Лосвидѣ* существуетъ издревле православная церковь, прихожане которой не остались, конечно, безъ латино-польскаго вліянія Іезуитовъ, особенно жители поступившей во владѣніе ихъ дер. Цивики.—б) Начата постройка іезут. костела, вѣр., послѣ истребленія его пожаромъ, такъ какъ извѣстно, что первоначально построенъ былъ онъ Смол. воев. Александромъ Корвиномъ Гонсѣвскимъ.

sami, sianożęciami, wodami, do tey wioski zdawna, wszelką od nich, od mała do wiela, maiętnością y powinnością, iako przedtym pełnili podług inwentarza; przytym trzy tonie w iezierze Hosciłowskim, iedną Mikitczyną, drugą Podbierezaki, trzecia Naworosą, z wolnym na tych tylko namienionych toniach łowieniem ryb niewodem y wszelkim naczyniem, postempuie y do okupna onych przez należytych aktorow sukcessorow moich wnaszam y oneruie tym moim dobrowolnym prawnym zapisem, aby ichmć wielebni oo., po życiu moim, na dusze moią pamiętali y modlili sie za nią według zwyczaiu swego zakonu; ciało zaś moie, iesli mie Pan Bóg w Hosciłowie albo gdziekolwiek w drugich maiętnościach, w odległości od Witebska, zbierze, przyprowadzone do Witebska przyiąć maią y w sklepie swego kościoła ono położyć zwyczaynym obrządkiem kościoła Bożego. I z tey summy 1½ tys. oną do rąk odbiorą, albo z tey wioski pożytkować będo. Innym xięży za duszę moią na msze święte rozdać maią zł. pol. 150; ażeby zaś te 1½ tysiąca zł. pol., odemnie na wieś Ciwiki, od maiętności moiey Hosciłowa, alias Łoswido, odłączoną, wniesione, pewnie doszły collegium Witeb. y przez sukcessorow należytych iak nayprędzey ex nunc y nieodwłocznie wypłacone były, też samą wioskę Ciwiki z gruntami, lasami, sianożęciami, do niey należącemi, także trzema toniami w jezierze namienionym zaraz zawodzę y postępuię ww. oo. Jezuitom colleg. Witeb. do okupna albo oddania summy pieniężney zł. pol. 1½ tys., y zarazem, zawiodszy y postompiwszy, w realną y spokoyną posessyą rzeczonemu coll. Witeb. przez jenerała jkm urzędownie podałem y intromitowałem; władzy, używania y posesyey, albo dzierżenia mego z tey zastawy wyrzekłam sie, sukcessorow wszelkich dobr. małżąka mego y moich, mocą y wagą zapisu zastaw-

nego, mnie od dobr. małżąka moiego, wieczystego od siostr małżąka mego mnie danych, oddaliłam, tak dalece, iż sukcesorowie wieczności, komu dyspozytia moia dalsza zapiszę, żadnego prawa y wstępu do tey wsi, Ciwiki nazwaney, gruntow, poddanych y toni trzech w iezierze mieć nie mogą, a ni inaczey do obięcia onych przyść nie maią, aż wprzod zupełną przerzeczoną summę $1^{1}/_{2}$ tys. zł. pol. w grodzie Witeb., przy xięgach wyliczą y kwitacyą z dzierżenia, krom żadney trudności, dadzo; na ten czas do posesyi wieczności wolni przychodzić będą; inaczey, za naymnieyszą trudność poenom gwałtownym y expulsynym y zapłaceniu zaręki sowitey, krom żadnego sporu y prawa, podlegać powinni będą, a podana wieś Cywiki z poddanemi y trzema toniami, do okupna albo spełna oddania zupełney sumy nienaruszenie trwać ma pod tą zaręko, y owszem ia y sukcesorowie moi ichmcw xęży colleg. Witeb. od każdego turbuiącego y interessuiącego sie do tey wsi Ciwiki u każdego sądu y urzędu prawa bronić y zastępować swym własnym kosztem zapisuie sie y pod ewikcyą samo maiętność Hosciłowo, alias Łoswide, podaie. Wolni zatym y mocni w Bogu ww. ichmci xięży Jezuici coll. Witeb. realnie y doskonale, iako skuteczni posesorowie y dzierżawcy, upomienioną wieś Ciwiki, poddanych, grunta y trzy tonie w jezierze namienionym Hosciłowskim dzierżeć, używać, ryby łowić niewodem y wszelkiemi przyprawami y ze wszytkich przynależności, do tych wsi przynależących, iakom ja używała, pożytkować aż do okupna, abo oddania $1^{1}/_{2}$ tys. zł. pol., bez żadney odemnie samey y od sukcessorow moich, y nikogo zgoła naymnieyszey przeszkody, interesatyi y trudności, pod zaręko sowito . . . Dla mocy y wagi skutecznieyszey, ufundowania w danym zapisie moim y dla utrzymania skutecznego w posesyi, albo dzierżeniu, podaney sobie

sam zapis zastawny temuż coll. Witeb. podałem. Który zapis y dokumęta, za okupnem skutecznym, do ręku należytych sukcesorow y aktorow powrocone być maią. Osobliwie ww. oo. Jezuitom coll. Witeb podatki wszelkie za te wieś, przy głownieyszey maiętności moiey Hosciłowie, mam y sukcessorowie moi powinni będą odbywać do skarbu и проч. далѣе слѣдуютъ дата въ Витебскѣ 1718 г. Октября 20, подписи какъ самой залогодательницы Голынской, такъ и свидѣтелей: Витебск. скарбн. и грод. судьи Мартіана Гурки, Вит. грод. писаря Франца Булгака и Вит. грод. рег. Егора Ярошевича, а также явка самаго акта въ Витеб. грод. судѣ [a]).

По оп. кн. № об. 7, № ч. 7, л. 196—197.

13.

Инвентарь, данный Подольскимъ подчашіемъ Даніиломъ и его женою Еленою Зброжками Іезуитамъ Витеб. коллегіи, при закладной крѣпости, на имѣнія *Шелеювку* и *Лятохи*, или *Удановщину*. Въ имѣніяхъ этихъ: дворишко со скудными, ветхими постройками и съ землею до 3 уволокъ; въ селахъ *Плисы* и *Подлипка*: $7^{1}/_{4}$ увол.; земли, въ т. ч. подъ корчмою съ *мостовымъ* $^{1}/_{2}$ увол.; хозяевъ-крестьянъ 5, влад. $^{1}/_{4}$—1 увол. зем. Повинности ихъ: по запашкѣ и уборкѣ хлѣба для *Сокольницкой* экономіи работать съ уволоки по 4 дня въ недѣлю; по уборкѣ сѣна сколько

a) На 194—195 л. акт. книги помѣщенъ инвентарь означенной дер. Цивики, въ которомъ сказано: Wasil Sienczonek ma dawać żyta solanki 2, jęczmienia sol. 1, owsa sol. 3, gryki sol. 1, grochu półczwiertnika; że na pryhon nie chodzi, czynsza zł. 15; Sciepan ma dawać żyta sol. 1, owsa sol. 2, jęczmienia sol. 1, gryki sol. 1; że na pryhon nie chodzi, czynszu zł. 10; Choma Sięczonek ma dać żyta sol. 1, jęczmienia sol. 1, owsa sol. 2, gryki sol. 1, za pryhon czynszu zł. 10; każdy z nich podwodą do Witebska ma iść razy 3.—А на л. 198—199 пом. квитанція Іезуитовъ въ принятіи той деревни въ свое залоговое владѣніе, съ обязательствомъ относительно исполненія воли залогодательницы о погребеніи ея въ костелѣ и проч.

потребуется; молотьба рядомъ съ крестьянами Сокольницкими; каждой женщинѣ выпрясть изъ двороваго льна по 2 тальки; чинша съ уволоки платить по 5 золот. 1719 г. Мая 15.

Roku 1719, msca msca Maia 15 dnia.

Na roczkach grodzkich maiowych etc., stanowszy oczewisto, jeomć pan Daniel Zbrożek, podczaszy Podolski, y sama jeymć pani Helena Stankiewiczowna Danielowa Zbrożkowa, podcz. Podol., małżonkowie, inwentarz maiętn. swoich Szelehowki y Latoch, alias Udanowszczyzmy, przyprawie zastawnym, w Bogu przewieleb. jego mści xiędzu Stanisławowi Dybkowskiemu, rectorowi collegium Witebskiego Societatis Jesu, y wszytkim ichmciom xięży tegoż collegium, w roku 1719, mca Aprila 23 dnia dany, przyznali y do akt xiąg grodz. Witeb. podali, prosząc, aby był przyięty y w xięgi wpisany; który, wpisuiąc w xięgi słowa do słowa, tak sie w sobie ma. Inwentarz maiętności Szelehowki, Latoch y Udanowicz, przy prawie zastawnym nas, Daniela Zbrożka, podczaszego Podolskiego, y Heleny Ostankiewiczowney Danielowey Zbożkowey, podcz. Podol., spolnych małżonkow, dany w Bogu przewielebnemu jeomści xiędzu Stanisławowi Dybkowskiemu, rectorowi collgm Witebo, y wszytkim ichmciom xięży Jezuitom collegium Socttis Jesu, spisany roku 1719 Aprila 23 dnia. Naprzod, dworzysko, na którym piekarnia zgniła y swironek; do tego dworzyska gruntu włok 3 abo mniey, bez żadnego zasiewku, tylo goły grunt, sadzawka nieużyteczna. Sioły Plisy y Podlipka: włoka Mikołaiowa ½ włoki trzyma Sciepan Każeczynek Rubieka, synow ma 4—Hawryłę, Iwana, Siomke, Arcioma, ½ wł. pod arędą tey włoki Mikołaiowskiey; włoka 1 cała Burdzieiowska, na którey siedzi Jermak Głuchy, ma synow 4—Hryszkę, Dmitroka, Abrama y Jakusza, y wnuka, Hryszkowego syna, Hryszka; ¼ wł. Alexiey Atroszkow; Haurylina sieliba Atroszko Każyczynek, ma syn. Iwana u Andreia, obu żonatych, wnuk Iwan Iwanow syn, na włocę, a ½ wł. puste; wł. Udanowska, a teraz Kondraszow wieczysty poddany, ma syn. 2 Aniskę y Ławryna, ½ wł. wpuście leży. Latoszynskiey y Tortowskiey ziemi może być niemierzoney włoki 1½. Karczma z mostowym, przy którey gruntu Mikołaiowego ½ wł. a Masały wpuście włoka cała leży za rzeczką Byczonką. Powinność tych poddanych: każdy tydzień mężczyzna z czym każą do dworu Sokolnickiego po 2 dni, niewiasta także 2 dni z włoki pryhonu służyć maią; na zhony do orania y bronowania razy 4 każdy, wiele soch y koni ma; także do orania y bronowania razy 4, wiele koni sposobnych do bronowania mieć może; do żniwa na żyto razy 4, także y do jarzyny na żniwo razy 4, tylo stróża w domu zostawiwszy; na uroki do siana poki sianożęci stanie powinni chodzić; na młoeżbę porządkiem z Sokolnickiemi z włoki także po 4 dni; niewiasta każda ze lnu dwornego, wiele w chacie iest niewiast, po 2 talki wyprząść maią; czynszu z włoki złot. 5 oddać powinni. Далѣе подпись Останкевичей и свидѣтелей: Витеб. городнич. Осипа Лускины Зароновскаго, Ивана Станкевича и Алексѣя Спиридовича, а также обычная явка этого акта въ Витеб. грод. судѣ.

По оп. кн. № об. 7, № ч. 7, л. 217—218.

14.

Духовное завѣщаніе Елены ур. Шаверновской Осиповской,

въ которомъ завѣщеваетъ, м. пр., похоронить ея тѣло въ *собственной ихъ, Осиповскихъ, церкови* [a]). 1719 г. Августа 5.

Roku 1719, mca Augusta 5 dnia.

Na urzędzie jkmci grodzkim wdstwa Witebskiego etc., comparens personaliter, jmć pan Piotr Osipowski takowy testamęt z rzeczą, w nim wyrażoną, ad acta xiąg grodu Witebskiego podał, ktory eo tenore sonat. W Imie Oyca y Syna y Ducha Swiętego, w Troycy Swiętey Jedynego, nidech się stanie ku wieczney pamięci. Amen. Ja, Helena Szewarnowska Filipowa Jaroszewiczowa Osipowska, ziemianka jkmci wdzwa Witebskiego, czynie wiadomą tym moim ostatniey woli testamentem. Lub, za łaską Bożą, Tworcy mego, w dobrym natenczas zostaiąca zdrowiu, lecz, widząc, iak sie na tym doczesnym swiecie dzieię a nie mniey pamiętaiąc na słowa Zbawiciela mego, ktoremi przez ewangelio swiętą rozkazuie, aby my się poczuwali, nie wiedząc czasu y godziny swey; przeto, już będąc w podeszłym wieku moim, umyslilem tą ostatnią wolą moią uczynić testament za żywota mego, iako będąca przy dobrey rekollekcyi, y umyslilem, zazywaiąc swobod vigore prawa pospolitego, a chcąc moiemi, z łaskawości niebieskiey, mnie danemi darami, naprzod dusze moią grzeszną w ręce Panu Bogu wszechmogącemu w Troycy S jedynemu a w przyczynę y obrone Naswięszey Panny Maryi, Matki Zbawiciela naszego, tudzież Aniołom Bozym, wszystkim Swiętym y Patronom moim poleciwszy, a ciało moie grzeszne, iako ziemie, ziemi oddaię, ktore ma być pochowanę przez wp Piotra Osipowskiego, syna mego miłego,

[a]) Церковь эта была въ имѣніи Осиповскихъ *Замослочьѣ*, или *Замосточьѣ* (Ср. Истор.-Юрид. матер., вып. XXIII, док. 78).—А это свидѣтельствуетъ также, что Осиповскіе и Шаверновскіе были православными.

w cerkwi naszey własney, gdzie małżonek nieboszczyk moy leży; przy pogrzebie moim maią być służby Boże odprawowane według możności. A po smierci, co jeno kolwiek się zostanie, tak wszelkie ruchomości, fanty różnę, kocioł z trąbami, połmiski 4, jako konie, bydło rogatę y nierogatę, zboże rożne y wszelki sprząt domowy, od mała do wiela, wp Piotrowi Osipowskiemu, synowi memu miłemu, y część moią za sumę posagową sto kop zllotych polskich, połowa tey maiętności Zamostocz (или Zamosłocza) zapisuię, a drugą połowę teyże maiętności pieboszczyka męża mego maią dzielić na trzy części wp Piotr y w. pan Hrehory, y syn nieboszczyka Jakuba Osipowscy; jm panu Hrehoremu Osipowskiemu, synowi naszemu, doszło za żywota nieboszczyka małżąka mego koń, kosztuiący talarow bitych 50, krowa y zboże rożnę na zasiewek, okrom tego wzioł, podług regestra nieboszczyka małżąka mego, rożnemi czasami talerow bitych 13 y szelężną monetą złotych 17 y groszy 15, Słobodka na Zaruczewiu, pod panią Piłatową, w ktorey Słobodce placow 5; dwa placy, mnie należące, zapisuię jmp Piotrowi Osipowskiemu, synowi memu miłemu, to iest, Hryszka Taranczuka y Zacharkin, a tę trzy place na trzy części maią się dzielić, a jmp Hrehoru Osipowskiemu, synowi memu miłemu, wysz wyrażone wszytkie rzeczy moie leguię y tym testamętem odpisuię. Kącząc tedy te moią dyspozycya ostatnią, żegnam swiat, dziękuiąc Panu Bogu wszechmogącemu w Troycy Swiętey jedynemu, na ktorym długą życiem Onego błagała; żegnam ichm pp sąsiadow y wszystkich przyiaciołł moich za wszytkie dobre afekta swiadczonę, a jeżelim w czym wykroczyła, prosze o wybaczenie; żegnam dziatki moię miłę y siestrzanow, y wnukow moich. Do ktorego testamętu uprosiłem iemw pp. pieczentarzow, aby, przy pieczęciach swoich,

ręce swę podpisać raczyli. Pisan w Zamostocu (или Zamosłoczu), roku 1719, mca Junij dnia 29. U tego testamętu podpisy rąk tymi słowy: Helena Szewernowska Jaroszewiczowa Filipowa Osipowska. Ustnie y oczewisto proszony pieczętarz do tego testamętu od jmp Heleny Jaroszewiczowey Filipowey Osipowskiey podpisuię się Marcian Stanisław Golen Przesmycki, komornik wdztwa Witebskiego, ręką mą. Ustnie y oczewisto proszony pieczętarz do tego testamętu ręką swą podpisuię Jan Przesmyski. Ustnie y oczewisto proszony pieczętarz o podpis ręki do tego testamętu podpisuię się Maciey Krazynski. Przy tym testamęcie y regestrzyk z podpisem ręki zeszłego jmpana Osipowskiego temi słowy: Regestr, co mi syn moy Hrehory Osipowski winien został: konia na pospolitym ruszeniu domowego przedał, wzioł talarow bitych 7; Pyrskiemu ręke nadcioł, godził zatem mu tal. bit. 3½; znowu na sianę wzioł talar bity y kopieykami zlł. 4; poiachał do Pysznik, wzioł talar bity, miodu dla pani teszczy, dla szwagierek kupił; do Pustynek z żoną chodził, to wzioł zło. 3; żnieiom wzioł złł. 2; panu Iwaszkiewiczowi był winien złł. 3; na gorzałkę, kiedy pani Pysznicka, teszcza jego, w gościnę przyieżdżała do niego, to złł. 3; do Pysznik jak z żoną, wzioł złł. 2; xiędzowi [a]) wzioł talar bity; do Pysznik jadąc wzioł zł. 1; jedną z drugim, twardą monetą, talarow. 13, szelężną monetą złł. 7 na się y ½ złot. U tego regestru podpis taki: Filip Jaroszewicz Osipowski. Który to takowy testamęt y przy nim regestr, za podaniem onych do akt, jest do xiąg grodu Witebskiego przyięty y wpisany.—Wipis wydany.

По оп. кн. № об. 7, № ч. 7, л. 258—259.

a) Въ *Пышникахъ* б. Сураж. у. и понынѣ существуетъ православная церковь,—слѣд., подъ названіемъ *ксендза* должно разумѣть здѣсь православнаго священника.

15.

Привилегія кор. Августа II, данная поручику Стефану Высоцкому на три уволоки земли въ Суражскомъ староствѣ Витеб. воев., для вотчиннаго владѣнія оными на ленномъ правѣ, съ освобожденіемъ отъ всякихъ повинностей въ пользу казны. 1719 г. Августа 7.

Roku 1719, msca Augusta 7 dnia.

Dominik Jozef Rusiecki, namiesnk wdztwa Wittbo.

Na urzędzie jkm grodzkim Witebskim etc., stanowszy oczewisto, jmć pan Stefan Wysocki, porucznik jkmci, przywiley jkmci, sobie dany y służący na pewne włoki gruntu, w starostwie Surażskim leżące, w oreginale pokładał y ad acta xiąg grodu Wittgo podał. Który eo tenore sonatt. August Wtory, z Bożey łaski krol Polski, wielki xiąże Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Kijowski, Wołynski, Podolski, Podlaski, Inflantski, Siewierski y Czernichowski, a dziedziczny xiąże Saski y elektor. Oznaymuiemy tym listem przywileiem naszym wszem wobec y każdemu zosobna, komuby o tym wiedzieć należało, iż, na instancyą wielm. jmści pana Kazimierza Alexandra Pocieia, Żyżmorskiego, Surażskiego y ettc, starosty, chcąc nadgrodzić rycerskie zasługi urodzonego Stefana Wysockiego, które on niegdyś podporucznikiem, a ad praesens porucznikiem, w woysku naszym wielkiego xięstwa Litewskiego, kontynuiąc, rożne dzielności y męstwa okazał, umyśliliśmy onemu pewne grunta włok trzy, w woiewodztwie Witebskim, w starostwie Surażskim leżące, prawem wieczysto lennym dać y konferować. Jakoż ninieyszym listem przywileiem naszym daiemy y konferniemy. Mocą którego, wolen będzie przerzeczony

urodzony Stefan Wysocki, porucznik nasz, pomienione trzy włoki gruntu ze wszystkiemi przynależnościami, w possesyą swoią obiąwszy, prawem wieczysto lennym spokoynie trzymać, używać y wszelkich pożytkow wynaydywać, komu chcąc zapisać, przedać, zastawić, darować, bez osobliwego na to konsensu naszego, nie pelniąc zato nam, ani do skarbu naszego, żadney powinności. Na co, dla lepszey wiary y wagi, ręką się naszą podpisawszy, pieczęć wielką wielkiego xa Lttgo przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, roku panskiego tysiąc siedmsett siedmnastego, miesiąca Apryla wtorego dnia, panowania naszego XX-o roku. U tego przywileiu jkmci, przy pieczęci wielkiey wielkiego xięstwa Littgo, na czerwoney massie wyciśniętey, podpis własney ręki jkmci temi słowy: Augustus Rex. Który to ten przywiley, za podaniem onego przez wyż wyrażoną osobę ad acta, jest do xiąg grodskich Witebskich przyięty y wpisany.

По оп. кн. № об. 7, № ч. 7, л. 264.

16.

Данное свидѣтелями Мартіаномъ Лятецкимъ, Михаиломъ Иванкевичемъ и Андреемъ Липскимъ, при возномъ Самуилѣ Плавинскомъ, игумену Маркова монастыря Меѳодію Олешкевичу съ братіею удостовѣреніе въ томъ, что п. Иванъ Невядомскій, обязавшись дать монастырю обязательство доставить крестьянъ Якова Емельяновича и Михайла Турскаго, осенью 1719 г., въ гродскій судъ, съ украденными ими монастырскими лошадьми, подъ уступкою монастырю своего крестьянина Никиты Емельянова, проживавшаго въ дер. Присушинѣ, нетолько не далъ этого обязательства, но и удалился съ разными угрозами. 1719 г., Сеетября 5.

Roku 1719, msca Septembra 5 dnia.

Dominik Jozef Rusiecki, namiesnik wa Witebskiego.

Na urzędzie jkmsci grodzkim woiewodstwa Witebskiego etc., stanowszy oczewisto, w Bogu wielebny jmć xiądz Metody Oleszkiewicz, ihumen monasteru Markowskiego, takową testymonium z rzeczą, w niey wyrażoną, ad acta xiąg grodu Witebskiego podałł; którą przyiowszy y zapisuiąc w xięgi słowo do słowa, tak się w sobie ma. My, niżey na podpisach rąk naszych wyrażeni, czyniemy wiadomo tym naszym testimonialnym litem, iż co my, będąc uproszeni zobopolnie za przyiacioł, tak od w Bogu wielebnego, od jmści xdza Methodego Oleszkiewicza, ihumena Markowskiego, zakonu Swiętego Bazylego Wielkiego, y wszytkich wielebnych oycow, w tymże monasterze rezyduiących, iako y od jmci pana Jana Niewiadomskiego, dla umiarkowania tak o chłopa Mikucia Emelianowicza we wsi Przysuszynie mieszkaiącego, jako y o koni pokradzonę przez poddanych jmci pana Niewiadomskiego, nazywaiących się Jakuba Emelianowicza y Michała Turskiego, gdzie tedy, przy bytności naszey, jmć p. Niewiadomski assekuracyą z tym dokładem, że w roku 1719, w jesieni, na termin u Septembrze, do ichmw przybyć y tych złodzieiow, Jakuba Emelianowicza y Michałka Turskiego, z koń mi, u ichmw pokradzionemi, w grodzie Witebskim stawić miał, imsem dać na się deklarował, waruiąc to, inquantumby, w jesieni, tych chłopow z końmi pokradzionemi nie stawił, tedy tego chłopa Mikucia Emelianowicza wiecznemi czasy upominać się nie miał. Gdzie takowey assekuracyi jmć nie dawszy y ugody przyiacielskiey nie zakączywszy, z odpowiedziami y pochwałkami odiechał. Na co my takową testimonium z podpisem rąk naszych, przy bytności na tenczas, w tey sprawie, jenerała jkr-

mści, pana Samuela Pławinskiego, wydaliśmy. Pisan w Markowie, roku 1719, mca Marca 16 dnia. U tey testimonji podpisy rąk ichmew panow przyiaciołł y jenerała tymi słowy: Marcyan Latecki. Michał Iwaszkiewicz mp. Andrzey Lipski. Podpisuię się do tey testimonij ręką własną Samuel Pławinskij, jenerał jego krolewskiey mści woiewodstwa Witebskiego. Która to takowa testimonium, za podaniem oney przez osobe, wyżey wyrażoną do akt, jest do xiąg grodskich woiewodstwa Witebskiego przyięta y wpisana.

По оп. кн. № об. 7, № ч. 7, л. 271—272.

17.

Жалоба чешн. Витеб. воев., Андрея Заранка, на Витеб. ратмана Ѳедора Зафатая, въ томъ, что онъ, съ пособниками своими, въ самомъ Витебскѣ, на Узгорьѣ, напавъ на замѣстителя просителева по сбору старыхъ таможенныхъ пошлинъ, Игнатія Вроблевскаго, и поземельщика его же, прос., Андрея Грома, избили послѣднихъ до полусмерти и отняли у нихъ тамож. сбора на 120 тал, бит. и 70 червон. золот., въ то время, когда они направлялись въ имѣніе прос. Кобыльники [a]). Времени подачи жалобы не означено.

Solenną zanosząc manifestacyą, protestował się jmć pan. Andrzey Zaranek, czeszn. woiew. Witeb., na sławetnego p. Teodora Z a f a t a i a, obywatela y r a y c e miasta jkmci Witebska, tudzież y na i n n y c h p o m o c n i k o w, samemu pomien. p. Zafataiowi wiadomych, do uczynku, niżey pomienionego przysposobionych, o to y takowym sposobem, iż obżał. p. Teodor Zafatay, przepomniawszy boiażni Bożey y srogości prawa pospol., na

a) Ср. выше № 10, а о дѣятельности тамож. сборщиковъ, пп. Заранковъ, Истор.-Юрид. матер., вып. XXII, док. 33, 54, 71.

takowych wiolatorow rigorisissime opisanego, w r. terazn. 1719, mca Septembra 10 dnia, slugę y s u b s t i t u t a żaluo jmci c ł a s t a r e g o, na imie jmp. Jgnacego Wroblewskiego, y jurisdyczanina żałuo, Andrzeia Hroma, z pieniędzmi, to iest, z importancyą skarbową, do maiętnosci żaluo jmci, K o b y l n i k nazwaney, jadących, nic sobie niewinnych, na dobrowolney drodze, w mieście jkrmci Witetebsku, na Uzrhoriu, z pomienioną gromadą pomocnikow, przeiowszy, okrutnie a niemiłosernie zbili y ztyranizowali, kiiami niemało ciężkich razow zadawszy, już za nieżywych patrzali; tamże przy nich pieniądze skarbowę będącę, jako to t a l e r o w b i t y c h 100 s z o s t a k a m i y t y n f a m i t a l e r o w b i t y c h 20, c z e r w o n y c h z ł o t y c h 73, odebrali y na swoy pożytek obrocili: gwalt y violencyą na dobrowolney drodze uczynili. Zaczym, żalcy delator, z obżało p. Teodorem Zafataiem chcąc prawem czynić, zabranych pieniędzy restitucyą, a samego obżał. comparycyą mieć, oraz poen, do osoby obżał. sciągaiących się, niemniey szkod y nakładow prawnych requirować, natenczas dał te protestacyą, z wolną oney melioracyą, do xiąg grodu Witebskiego zapisać, co jest zapisaną.

По оп. кн. № об. 7, № ч. 7, л. 273.

18.

Жалоба зем. Минск. и Витеб. воев., Казиміра и его жены Марьи ур. Косовой Шабловскихъ, на игумена Маркова монастыря, Меѳодія Олешкевича, съ монашествующею братіею этого монастыря, *какъ они сами себя называютъ* (слова Шабловскихъ), въ томъ именно. Еще въ 1708 г., во время тревожное по случаю прохода иноземныхъ войскъ, братія Маркова монастыря обѣщала охранять Шабловскихъ отъ Русскихъ, за что они, просители, передали въ вѣдѣніе монастыря имѣніе свое

Плетнино, леж. близъ этого монастыря, и 15 документовъ на оное, обязываясь, притомъ, не сбывать этого имѣнія помимо монастыря. Но мон. братія, не исполнивъ своего обѣщанія, не только не возвратила имъ, Шабл., имѣнія съ документами, но удержала у себя и оплаченное заемное письмо на 60 злот. польск., выданное предками ихъ, Шабл., б. игумену Сильвестру Коминскому, да еще угрожала просителю такъ: И самъ ты будешь у насъ отапливать монастырскія печи, а жена твоя будетъ доить намъ коровъ и молокомъ тѣмъ поить тебя, старика, если не отступишь отъ своей вѣры [a]) 1717 г. Октября 2.

Soleniter, w wielkiey y nieznosney krzywdzie y szkodzie swey, niżey wyrażoney, żałowali y opowiadali ziemianie jkrmści wdztwa Minskiego y Witebskiego, jmć p. Kazimierz Szabłowski, z małżonko swoią, p. Marianno Ostaficzowną Kossowowną Kazimierzowną Szabłowską, na ichmściow, w Bogu przewielebnego jmci oyca Methodiusza Oleszkiewicza, ihumena monastera Markowa, w woiewodstwie Witebskim leżącego, y na wszystko bracią zakonną, które, jako się sami nazywaią, tegoż monastera Markowa, jako będąc z sobą jednostayney rady y namowy na zgubę żałuiących osob y wyciesnienie z ubogiey fortuny, nazywaiącey się Pletnina, obok tegoż monastera Markowa leżącey, a naybarziey dufaiąc w protekcyą jaśnie wielm. jmci p. kasztelana Witebskiego, a prawo pospolite za nic sobie maiąc, o to y takowym sposobem, iż żaluiące osoby, jeszcze w roku 1708 . . . . y niespokoinę nastąpiły od woysk przechodzących zagranicznych, dali do schowania obżałowanych spraw wieczystych na fortunę swą, nazywa-

---

Презрительное отношеніе пп. Шабловскихъ къ братіи православнаго монастыря, которую они не считали даже монахами, принужденіе, якобы, ихъ оставить свою, очев., латинскую вѣру (что совершенно противно духу православія, да и невозможно было въ тѣ времена латино-польскаго владычества), невозвратъ оплаченнаго, будтобы, заемнаго письма, угрозы и проч.,—все это уже само собою говоритъ о неправильности простираемой въ жалобѣ Шабловскихъ къ монастырю, претензіи. Очев., монастырь пріобрѣлъ имѣніе Плетнино законнымъ порядкомъ.

iąco Pletnino, w wdztwie Witeb. leżąco, sztuk 15, przytym dali cerograf na siebie, że, mimo monaster Markowski, tey fortuny wiecznością zbywać nie mieli żaluiące osoby, aby tylko z monastera ochronę mieli od Moskwy. Od których obżałowanych oycow Markowskich żaluiące ocoby nie mieli przez wszystkie te lata żadney ochrony od woysk zagranicznych przechodzących, jeszcze naprawowanie rabowaniem, koni braniem, y do zguby wieczney y do ubostwa przyprowadziewszy, sami nie chco za fortune te płacić ta cena, jako inni daią, 2500 złot. pol., y ynnym tamuią do nabycia, sprawy te wysz pomienione. sztuk 15, grabieżnym sposobem trzymaią y nie wracaią. A mało jeszcze tego urągania y uciemiężenia dalszego, oblig wypłacony, godney pamięci, antecessorowi obżałowanych ichmściow, oycu Sylwestru Konarskiemu, yhumenowi Markowskiemu, na zlł. 60, od żaluiących dany, nie wrocaią; sam jmść obżałowany pieniędze swymi rękoma odliczywszy zlł. 60, na swoy pożytek obrocił, jeszcze nasmiechaiąc sie z ubostwa żaluiących, muwiąc w te słowa: Sam będziesz w piecu u nas w monastyrze palił, a żona twoia będzie nam krowy doiła y ciebie starego tym mlekiem poiła; ale możesz swey wiary odstąpić. Jako też y za częstokrotnym upominaniem y upraszaniem wrocenia spraw y obligu wypłaconego skasowania, sami przez się y przez różnych przyiaciol swych żaluiące osoby upominali, tedy w oczy y za oczy słowy nieutsciwemi, honorowi szlacheckiemu dotkliwemi, niepokapłansku łzyli y sromocili. jeszcze odpowiedź y pochwałkę na zdrowie żaluiących osob zabiciem, przez subordinowanych osob, dom y gumno ogniem spaleniem uczynili y czynić nie przestaią. Przez co żaluiące osoby przez obżałowanych na 3026 zlł. pol. ponosić muszą szkody. O co to wszystko, o niewrocenie spraw sztuk

15 y obligu wypłaconego niewrocenie y o niewinne zagrabienie y zatrzymanie, y o tamowanie do zbycia tey fortuny, y odięcie honoru szlacheckiego, o odpowiedź y pochwałkę czynioną, zosobna o poeny prawnę, szkody, nakłady, chcąc żałuiące osoby z obżałowanemi in foro fori prawem czynić dali tę żałobę swą, z wolną melioratią oney, do xiąg grodu Witebskiego zapisać. Co jest zapisaną.—Roku 1719, Oktobra 2 dnia, ta żałoba na urzędzie jkrmści grodzkim Witebskim jest opowiadana. Suscepitt Dominik Jozef Rusiecki, namiesnik wdztwa Witeb.—Wypis wydany.

По оп. кн. № об. 7, № ч. 7, л. 284.

19.

Жалоба Полоцкаго архіеп. Флоріана Гребницкаго на Витеб. подсудка Богдана и жену его Катерину Старосельскихъ, за передержательство церковныхъ крестьянъ имѣнія Ужлятина, причинившее просителю убытка на 5000 злот., и проч. 1719 г. Октября 3—21.

Żałował y solennie manifestował jaśnie wielm. jmć xiądz Floryan Hrebnicki, arcybiskup Połocki, biskup Witebski, Mscisławski, Orszanski y Mohilewski, na wielm. jmci p. Bohdana Starosielskiego, podsędka wwdztwa Witeb., y wielm. jeymć p. Katarzyną sędz. grodzk. Witebską Bohdanową Starosielską, podsędkową Witeb., małżonkow, mieniąc o to, iż co poddani żałuiącego, jaśnie wielm. delatora, wieczyści cerkiewni, na imie y nazwisko nazywaiące sie Dawid, Osip y Kupryan Niedosieki Lewochowce y Audakim Apanasionek Mochonia, z maiętności cerkiewney, nazwaney Wyzlacina, wyszedszy precz, do maiętności obżałowanych ichmściw, nazwaney

Starego Sioła, w wdztwie Witeb. leżącey przyszedszy z żonami, z dziećmi y ze wszytkim dobytkiem, osiadłość u obzłłych ichmcw przyieli y, od wielu latt mieszkaiąc, powinność obżłłnym ichmcm pełnili y pełnią. O ktorych to poddanych swoich cerkiewnych jaśnie wielm. delator, gdy obżłłnych ichmcw prosząc, o wydaniu onych, jako swoich własnych, upominał się, obżłlni ichmć tych poddanych wydać nie chcieli y nie wydaią, z onych pożytkuią. Przez co żałuiący delator, przez niefruktikowanie z tych poddanych, od wyiścia onych, w robociźnie, na 5000 zł. pol. ponosi. Insuper jeszcze, za częstokrotnym upominaniem sie przez żałłgo jwo delatora obżałowani ichmć na żałłgo delatora odpowiedzi y pochwałki czynią y czynić nie przestaią. Zaczym, żałłcy jwny delator, z obżałowanym jmć chcąc prawem czynić, ante omnia, do przysądzenia tych poddanych żałuiącemu delatorowi w posessyą, ze wszytkim dobytkiem y maiętnością onych, oraz do nagrodzenia szkod, nakładow prawnych y refuzyi szkody, poniesioney na 5000 zł., przez niepożytkowanie z poddanych, o odpowiedź y pochwałkę, y o to wszytko, co czasu prawa szerzey y dostateczniey przez kontrowersyą patrona przełożono y dowiedziono będzie, żałłcy jw delator dał na ten czas tę swą protestacyą, salva melioratione oney, do xiąg grodz. Witeb. zapisać, co iest zapisano. Roku 1719, mca Oktobra 3 dnia, ta żałoba na urzędzie jkmci grodz. Witeb. iest opowiadana. Dominik Jozef Rusiecki, namiesnik wa Wittbo.—Wypis wydany.

Далѣе въ акт. книгѣ помѣщены: подъ 16 Окт. 1719 г., взаимная жалоба Богдана и его жены Катерины Старосельскихъ на архіеп. Флоріана Гребницкаго о передержательствѣ крестьянина просителева, Емельяна Проконовича Бондаренка съ семьею и имуществомъ его въ церковномъ имѣніи Ужлятинѣ, чрезъ что проситель счи-

таетъ своихъ убытковъ на 2000 злот.—Подъ 21 то-
го же Окт., исполнительный листъ вознаго Самуила Пла-
винскаго об учиненной имъ, 20 Окт., передачѣ выше-
названныхъ церковныхъ Ужлятинскихъ крестьянъ,
впредь до рѣшенія дѣла, на поручительство Старосель-
скимъ, подъ отвѣтственностію въ 2000 копъ грош. лит.
—Подъ тѣмъ же числомъ, исполн. листъ того же воз-
наго, который на этотъ разъ, въ противорѣчіе прежнему
листу своему, донесъ, что, при прибытіи его съ поня-
тыми, 20 Окт., въ им. Старосельскихъ Старое-Село, оз-
наченныхъ церковныхъ крестьянъ онъ тамъ не нашелъ,
а потому и не передалъ ихъ на поручительство.—Подъ
тѣмъ же числомъ исполн. листъ вознаго Казиміра Дму-
ховскаго о томъ, что крестьянина имѣнія Загоранъ Ста-
росельскихъ, Емельяна Бондаренка, 21 Окт. 1719 г., въ
им. Выжлятинѣ передалъ на поручительство, до рѣше-
нія дѣла, архіеп. Флоріану Гребницкому, подъ отвѣт-
ственностію подлежащею суммою.

По оп. кн. № об. 7. № ч. 7, л. 285, 298, 300, 302, 304.

20.

Исполнительный листъ вознаго Дмуховскаго о повѣркѣ границъ между крестьянскими землями церковнаго имѣнія Выжлятина и им. Старосельскихъ Стараго-Села, произведенная въ присутствіи Полоцк. архіеп. Флоріана Гребницкаго и Витеб. подсудка Старосельскаго. Повѣрка не доведена до конца за недопущеніемъ къ тому сосѣдними владѣлцами—Косовымъ, Немирою, Василевскими и Калусовскимъ [a]), а отчасти и за непредъявленіемъ со стороны Гребницкаго никакого межеваго документа. 1719 г. Октября 12.

---

a) На 301 л. акт. кн. помѣщенъ испол. листъ вознаго Самуила Плавинскаго, подъ тою же датою, о томъ, что къ повѣркѣ означенныхъ границъ не допустили его, вознаго, сосѣдніе владѣльцы потому именно, что къ повѣркѣ приступлено было безъ предварительнаго съ ними соглашенія.

Kazimierz Dmuchowski, jenerał jkmci wdzwa Witeb., niżey na podpisię ręki mey mianowany, przy stronie szlachtach pp Jakubie y Michale Zahorskich, byłem użytym od wielm. jmp Bohdana Heronima Starosielskiego, podsędka wztwa Witeb, na sprawe y rozebranie gruntow y różnic miedzy poddanemi jako jmp podsędka Witto, do maiętności Starego Sioła należącemi, jak miedzy poddanemi jwo w Bogu prewielebnego jmci xiędza Floryana Hrebnickiego, arcybiskupa Połockiego, biskupa Wittbo, maiętnosci cerkiewney Wyżlacina, wdstwie Wittm leżących, na pewny termin, osobliwym listem interecyzyinym naznaczony, zeznawam y wiadomo czynie tym moym relacyunym kwitem, iż ja, jenerał, roku 1719, msca Oktobra 16 dnia, przybywszy do dworu, Starego Sioła nazywaiącego, z samym wielm. jmp podsędkiem Wittm, tudzież z ihm pany przyiaciołami, do wyprowadzenia duktu od imp podsędka uproszonemi, to iest, z jmcią p. Bohdanem Starosielskim, jego mścią p. Andrzeiem Lipskim y z jm p. Janem Kałusowskim, jachałem do wsi Morozowa, gdzie spor był miedzy gruntami. Tamże y jwny w Bogu przewiel. jmć xiądz Floryan Hrebnicki, arcybisk. Polocki, z swemi przyiaciołami przyiechał. A gdy przy niemałey gromadzie zobustron, jak Starosielskich, tak Wyżlacinskich mużow, jmp podsędek, czytaiąc osobliwy list dawni graniczny, poczowszy od mchu Łuczyckiego, pewnemi na drzewach znakami, kopcami y innemi podobienstwy, w tym granicznym liście dostateczniey wyrażonemi, aż do pięty tey granicy, to iest do rzeczki Jazwienicy, doprowadził. Gdzie wszyscy stanowszy, przy mnie, jenerale, y stronie szlachcie, przy mnie będącey, jmć p. podsędek

Witeb. y jmć xiądz arcybiskup Połocki pytali u mużow, poddanych swoych, jeśliby tam krzywda komu była. Na to wszyscy odpowiedzieli, iż żadney krzywdy, ani sporu nie mamy. Na tychmiast zgodziwszy się y na tym przestawszy, znow na też mieysce do mchu Łuczyckiego przyiachawszy, jmć p. podsędek Witeb. w drugę strone tymże mchem znakami aż do rzeczki Kołpienicy przyprowadził, gdzie się granica miedzy Starym Siołem y Wyżlacinem skączyła. Tedy drugi list osobliwy dawny graniczny **B u d o w i e s k i e y   p u s z c z y** przyległey czytaiąc, daley dukt poczol wywodzić. Aliści przyległi ichmść pp. sąsiedzi y uczęsnicy do tey puszczy Budowieskiey, mianowicie, naprzod, jmść p. Jan Kosow, miecznik wdstwa Witeb., jako przyległy sąsiad od maiętności Murożnicy z mużami, jmść p. Jerzy Niemira, jmp Andrzey Wasilewski, strażnik Połocki, jmć p. Jozef Wasilewski, jmp Kazimierz Rusinski y jmść p. Jan Kałusowski, przybywszy, daley duktu prowadzić jm panu podsędkowi Witeb. z jego mscią xiędzem arcybiskupem Połockim nie **d o p u ś c i l i**. Tamże nad rzeczko Kołpienico stoiąc, jmp podsędek Witeb., przy swych ichmściach pp. przyiaciołach y przy mnie, jenerale, u jmści xiędza arcybiskupa pytał, jeśliby miał dukt abo list graniczny, y prosił aby go prezentował przed przyiaciołami. A jego mść xiądz arcybiskup Połocki, nie pokazawszy żadnego dokumentu na pismie, pytał się u rożnych mężow, komu by należało wyrąbano lado w puszczy Budowieskiey przez poddanego Wyżlacinskiego, nazywaiącego Wasila Tataronka. Na co mężowie starzy jednostaynie odpowiedzieli, że jako w puszczy Budowieskiey iest wyrąbano, tak jm panu podsędkowi Witt. z ichm pany uczęsnikami należy, a jego mść xiądz arcybiskup Połocki nigdy nie należał do puszczy Budowieskiey, jak poddani Wyżlacinscy nie mieli wstępu żadnego do niey. Zatym,

za nastąpieniem nocy roziechali się. A tak ja, jenerał, z strono szlachto, przy mnie będąco, do czegom był użytym, com widział y słyszał, w ten moy kwit relacyiny zpisawszy, z podpisem ręki mey, do xiąg grodzkich Witebskich podał. Pisan, utt supra. Kazimierz Dmuchowski, jenerał jkmści woiewodztwa Witebskiego.—Roku 1719, msca Oktobra 21 dnia, stanowszy oczewisto, jenerał jkmci, wyżey wyrażony, ten kwit swoy relacyiny przyznałł. Dominik Jozef Rusiecki, namiesnik wa Wittbo.—Wypis wydany.

По оп. кн. № об. 7, № ч. 7, л. 303.

21.

Приказъ генералъ-лейтенанта коронныхъ иноземныхъ войскъ Рѣчи Посполитой, Богуслава Денгофа, поручику вольной роты (frey kompanij) его, Фирбаху, о томъ чтобы съ имѣній Велижскаго староства, кн. Черторижскаго, не взималъ подати подъ назв. simple quarta, и если что взялъ, то возвратилъ бы тотчасъ. 1719 г. Октября 25

Roku 1719, miesiąca Oktobra 25 dnia.

Na urzędzie jkmci grodzkim Witebskim etc., comparens personaliter, jmp Antoni Ambrok, sługa jmp. Jana Szulborskiego, podcz. Mscisł., administratora Wielizkiego, ten ordynans z rzeczą, w nim wyrażoną, jwo jmp Bogusława Ernesta hrabi Denhoffa, podkomorzego y generała altyleryi w. x. Litto, służący jaśnie oswiec. xiążęciu jmci Czartoryskiemu, podkanclerzemu w. x. Litto, do akt grodu Witeb. podał, w te słowa pisany. Bogusław Ernest hrabia Denhoff, podkomorzy y generał altyleryi w. x. Litto, pierwszy generał leitnant woysk cudzoziemskich koronnych, pułkownik regimentu pieszego nayiaśnieyszego krolewica jmci, jmci panu Firbachowi, porucznі-

kowi od frey kompanij moiey. Daię ten ordynans, abyś wm. pan w dobrach jaśnie oświec. xiążęcia jmci Czartoryskiego, podkancl. w. x. Litto, starostwo, Wielizkie nazwane, w wdztwie Witeb. leżącego, sympli kwarty nie praetendował, a jeżeli co wzięto, ex nunc wrocił, co y powtarzam. Datt w Grodnie, dnia 18 Oktobra 1718 roku. U tego ordynansu, przy pieczęci, podpis etc. (слѣдуетъ подпись Денгофа и явка въ грод. судѣ). Wypis wydany. Vidimus wydany.

По оп. кн. № об. 7, № ч. 7, л. 306.

22.

Жалоба Витеб. подстолія Ивана, а также Михаила, Антона и Франца Ромейковъ Гурковъ, на Егора и Александра Сапѣговъ, стольника и маршалка в. кн. Лит., и на пособниковъ ихъ въ томъ, что они наслали большую, вооруженную толпу людей и *даже военный отрядъ* на имѣніе *Озерцы* въ Вит. воев., бывшее прежде въ содержаніи Витеб. подкоморія Адама Киселя, а по смерти его поступившее въ вотчинное владѣніе просителей, Гурковъ, наслѣдствомъ по закону. Толпа эта съ военными людьми насильно устранила просителей изъ имѣнія, громадными сборами жизненныхъ припасовъ на свое содержаніе и фуража для своихъ лошадей разорили крестьянъ до основанія, причинивъ убытка до 500 злот., и еще угрожаютъ просителямъ смертью. И все это случилось въ самое время отправленія суда въ Витебскѣ, въ Ноябрскій срокъ. 1719 г. Ноября 10.

Roku 1719, mca Nowembra 10 dnia.

Na roczkach nowembrowych, żałowali y solennie protestowali się ichmć pp. Jan podsloli Witebski, Michał, Antoni, Franciszek Romeykowie Hurkowie na jaśnie wielnych ichmcw pp. Jerzego Stanisława stolnika w. x. Litto, Alexandra Pawła, marszałka w. w. x. Litto, Sapiehow, jako pryncypałow, y na subordynowanych towarzystwa y sług obżałowanych ichmcw, jako to, jmści p. Bogusława Wołka, towarzysza chorągwi Petyhorskiey tegoż jwo jmp. stoln. w. x. Litto, jmci pana Antoniego Czaykowskiego, compryncypałow, y innych, samym obżłnym ichmcm lepiey imionami y nazwiskami wiadomych, o to y takowym sposobem, iż co załuiące ichmć pp. Hurkowie, maiąc w wdzwie Witeb. od antenatow swych wieczystym prawem maiętność, nazwaną Ozierce, z pewnych racyi u, w Bogu zeszłego z tego swiata, wielm. jmści p. Adama Franciszka z Brusiłowa Dorohinickiego Kisiela, podkomorz. wdztwa Wittbo, w tenucię będącą, post fata eius, naturalnym, dziedzicznym prawem w swoią possesią y dyspozytią, secundum obloquentiam legis, odebrali. Tedy obżałowani ichmść, nullo protextu, za nic ważąc prawą y wszytkie kąstytucię seymowe, per expraessum na violatorow wyrażone, y postponuiąc statum nobilitatis, uwiodszy się apetytem fortuny żałuiących delatorow, nasławszy gromade ludzi z orężem y wszelko bronią, iako do boiu przysposobioną, nawet używszy towarzystwo kąputowe, którym kąstytucia ostatniego seymu Warszawskiego vetatt interessowania sie do wszelkich prawnych, nietylko nieprawnych poiazdow y zaiazdow, w roku terazn. 1719, mca Nowembra 8 dnia, podczas sądzących się roczkow nowembrowych, w Witebsku, do mianowaney maiętności Ozierce, w bliskości mieysca o 2 mile od Witebska leżącey, z spokoynego dzierżenia żałuiących wybili, gwałt y expulsią uczynili, chłopow tey maiętności, wybieraiąc na tako wielko gromadę sobie victualia, nakoniec furaż, funditus zruinowali, szkody, plus minus, na złł. 500 uczynili, na samych żałuiących zdrowie y życie odprowiedzi y pochwałki czynili y czynić nie przestaią, sądami grodzkiemi, prawem statutowym y cąsty-

tuciami seymowemy utwierdzonemi, za nic one poczytaiąc, posponowali, o czym kąstytucie, aby takie excessa y kryminały, ullatenus pod sądami, nie działy się sub poenis, in vilumine legum wyraznie praescriptis, w sobie sonatt. O co wszytko etc. (выражается намѣреніе просителей съ отвѣтчиками обо всемъ этомъ вѣдаться судомъ и, наконецъ, самая явка этой жалобы въ грод. судѣ и выдача съ нея копіи Гуркамъ).

По оп. кн. № об. 7, № ч. 7, л. 420.

23.

Производство въ Витеб. грод. судѣ дѣла о неправильномъ завладѣніи Софьею и Иваномъ Колонтаями церковнымъ имѣніемъ Папинъ, леж. въ Витеб. воев. Полоцкій архіеп. Флоріанъ Гребницкій, совмѣстно съ капитуломъ Витебской соборной Рождества-Богородицкой церкви, возбудилъ искъ о томъ, что Новогородскій войскій Самуилъ Грохольскій съ своею женою Софьею ур. Корсакъ, по смерти б. Полоцкаго архіеп. и Витебскаго еписк. и митрополита Кипріана Жоховскаго, неизвѣстнымъ путемъ пріобрѣвъ бланкеты его, Жоховскаго, отъ имени его подложно написали на нихъ, заднимъ 1686 годомъ, въ Рутѣ, закладную крѣпость на принадлежавшее Витеб. епископіи и соборному капитулу имѣніе Папинъ, въ 5000 злот. польск., якобы занятыхъ Жоховскимъ на возстановленіе Виленской соборной Пречистенской церкви. По смерти Грохольскаго, вдова его перезаложила имѣніе это Михаилу и женѣ его Софьѣ ур. Прушаковой Гуриновичамъ, которые, затѣмъ, для прикрытія обмана, такую подложную закладную явили не въ подлежащемъ, по мѣсту нахожденія самаго имѣнія, Витебскомъ, а въ Оршанскихъ каптуровомъ и гродскомъ судахъ, притомъ еще состряпали, также подложный, документъ отъ имени митроп. Льва Залѣнскаго, якобы подтвердившаго ту закладную. А по смерти Гуриновича, вдова его, вступивъ въ новый бракъ съ Колонтаемъ, уже съ нимъ завладѣла спорнымъ имѣніемъ. На судѣ, повѣренный Колонтаевъ, Панфило, предъявилъ упомянутые выше подложные

акты и еще подложныя же квитанціи объ уплатѣ Колонтаями повинностей по имѣнію; но повѣренный истцовъ, Спиридовичъ, опровергъ таковые сколько по несообразности ихъ съ обстоятельствами дѣла, столько же и по нарушенію ими законовъ, требующихъ, чтобы акты на недвижимое имущество совершались своевременно въ подлежащемъ судѣ, по мѣсту нахожденія имущества, и чтобы отчужденіе церковныхъ собственно имуществъ происходило не иначе, какъ по уважительнымъ, указаннымъ въ законѣ, случаямъ, и притомъ съ согласія владѣльцевъ самаго имущества, какъ въ данномъ случаѣ соборный капитулъ, —чего относительно Папына, однакожъ, не соблюдено. По выслушаніи сторонъ, судъ предположилъ вписать рѣшеніе свое, но не вписалъ. 1719 г. Ноября 14.

Roku 1719, msca Nowembra 14 dnia.

Na roczkach sądowych grodzkich nowembrowych, porządkiem prawa pospolitego przypadłych y sądownie w zamku Wysznim Witebskim odprawowanych etc., gdy z porządku regestrowego ku sądzeniu naszemu przypadła sprawa jaśnie wielm., w Bogu nayprzewielebnieyszego jmści xiędza Floryana Hrebnickiego, arcybiskupa Połockiego, episkopa Witebskiego, imieniem jmści y całey kapituły Witebskiey, w uniey świętey z kosciołem rzymskim będącey, cerkwi soborney Narodzenia Nayswięszey Panny, z jm panem Janem Kołątaiem, strażnikiem Nowogrodzkim, y jeym panią Zofio Pruszakowną Biniewską bywszą Demetryanowo Michałową Hurynowiczową, a teraznieyszą Janową Kołątaiową, strażnikową Nowogrodzką, za remissą dekretow urzędu naszego grodzkiego Witebskiego, w roku teraznieyszym 1719, na dniu 6 msca Maia, miedzy załuiącemi aktorami a obżałowanemi ichm, względem podaney do nas, urzędu, zasłaniaiąc się chorobą obłożną jeymć pani Kołątaiowey, na pismię, obmowy dla przyiścia skuteczney w samey rzeczy miedzy stronami rozprawy, przed nas, urząd, stałym wzaiemnym sposobem jm pana Jana Kolątaia, strażn.

Nowogr., a jeym pani Zofij Pruszakowny, bywszey Demetryanowey Michałowey Hurynowiczowey, a terazniey- szey Janowey Kołątaiowey, straż. Now., jako samey aktorki, małżąkow, za pozwem żałuiących aktorow po obżałowanych ichmw przed nas, urząd, na roczki Nowembrowe wyniesionym, z dwoma wpisami y aktoratami, w regestra nasze sądowe uczynionemi, w iedno złączonemi. A naprzod żałobo jwo jmci xiędza arcybiskupa Połockiego y całey kapituły Witebskiey, w dekrecię sądu gło. trybunalnego koła komposity judicyey, w roku 1718, msca Augusta 16 dnia, z aktoratu złłcych aktorow z obżałowanemi ichm, z oczewistey controwersij ferowanym, wyrażono, mieniąc o tto (tu należy żałobę wpisać) (a z żałoby jmp Kołątania y samey jeymci, mieniąc o tto) żałuiące aktorowie y obżałowany ichmć przed nas, urząd, intentowali actio. Do ktorey sprawy, na dniu 6 msca Nowembra anni praesentis, za przywołaniem stron do przysięgi y do prawa, od jaśnie wielm. jmci xiędza arcybiskupa Połockiego y całey kapituły Witebskiey, ozwawszy się, patron, jmp Alexi Spiridowicz, stosuiąc się do dekretu urzędu naszego roczkow maiowych, praesentuiąc rote, z kancelaryi naszey wydano, aby jeymć p. Kłoątaiowa, vigore tegoż dekretu, nakazany sobie juramętt na tym, jako prawdziwie dla choroby obłożney na swysz pomienionych roczkach maiowych stawać nie mogła, wykonała, a oraz y dalszego proceduru nakazania afektował. Gdzie jeym pani Kołątaiowa, dość czyniąc dekretowi naszemu, do wykonania naznaczonego juramętu na tym, jako sprawiedliwie za chorobą obłożno na roczkach maiowych w roku 1719 stawać nie mogła, stawaiąc, o instancyą nas, urzędu, do strony przeciwney, aby uwolniona być mogła, upraszała. Za wniesieniem którey, plenipotenciariusz jmci xiędza arcybiskupa Połockiego y całey kapituły Witebskiey, jm pan Karol Hrebnicki, od

tey przysięgi litere uwolnił. W dalszym zaś postempku prawnym, od jmci p. Kołątaia y samey jeymci na kopio z dekretu naszego roczkow maiowych wzywano. Na dniu 8 tegoż msca Nowembra, po braniu z wypisu y aktoratu jmci xiędza arcybiskupa Połock. y całey kapituły Witeb. od jmp. . . . y samey jeymci na kopio ze wszyst . . . łączonemi powyszszego wpisu . . . Kołątaia y samey jeymści od jaśnie wielm . . . . . kupa Połockiego y całey . . . na kopio z pozwu mca . . . dnia 10, wtąż za aktoratu . . . . na kopie ze wszystkich spraw . . . do cancelary naszey, na dniu trzy . . . po użyczeniu naszym . . . y aktoratu jmci xiędza arcy . . . na godziny d. 13 . . . jmci pana Kolątaia do . . . w regestze remissynym będącego. Na dniu zaś 14 eiusdem mensis, za przywołaniem jeneralskim stron do prawa, wysz namieniony od aktorow patron, jmć p. Alexi Spirydowicz, przypadłego terminu tey sprawy dekretami y odkładami naszemi skutecznie y prawnie dowiodszy, gdy daley w prawo postempować y żałoby aktorow swoich dowodzić chciałł, tedy odezwawszy się od jmp Kołątaia y samey jeymci patron, jmp Adam Panfilo, a nie przypuszczaiąc aktorow patrona do dalszego produktu prawnego, wpis aktoratu aktorow swoich, w regestrach przypadkowych uczynionego, na karcie 10 będącego, a za przywołaniem praesentuiąc pozew, od aktorow swoich, po jm ar . . . wyniesiony, za którym przypadłego terminu tey . . . wey, na tym pozwie napisaney, skazawszy . . . wpisu y aktoratu jmci xiędza arcybiskupa Połockiogo, Witebskiego, y całey kapituły Witeb. . . . nia y dalszego proceduru nakazania dopraszał się . . . Czemu, jako słuszn. . . . y aktorow patron nie kontrodykuiąc . . . nasza zwoliłł. W którey sprawie . . . wpis y aktorat jmp Kołątaia . . . w regestrach naszych przypadkowych . . . y aktorat jaśnie wielm. jmci xię-

dza arcy . . . Połockiego y Witebskiego y całey kapituły . . . nakazaliśmy . . . patron do samey rzeczy . . . siebie dopraszał się, ktorym . . . Spiridowicza . . . aktoratu przydawszy, te sprawie do dalszego terminu prawnego odłożyliśmy. Na terminie tedy minieyszym, wysz na dacie pisanym, to iest, 15 msca Nowembra, za przywołaniem, przez jenerała, stron, od aktorow patron wysz wyrażony, jmp Spiridowicz, za moco prawno, sobie do tey sprawy dano y ustnie zleconą, in praesentia samego jwo jmci xiędza arcybiskupa Połockiego, biskupa Witebskiego, y całey kapituły Witebskiey, oczewisto ku rozprawie prawney stawaiąc, przypadłego terminu tey sprawy dekretami y odkładami naszemi słusznie y prawnie dowiodszy, postempuiąc daley w prawo, produkowałł y czytałł protestacyą, daty roku 1718, msca February 25 dnia, do xiąg urzędowych grodzkich Witebskich na pozwanych ichmcw zaniesiono y extraktem z tychże xiąg autentice wydaną, oraz dekret sądu głownego trybunalnego koła composity judicy, w roku 1718, msca Augusta 16 dnia, miedzy żaluiącemi aktorami a obżałowanemi ichmć z oczewistey kontrowersy ferowany; ktorym dekretem sąd ichm głowny trybunalny, jako w akcy o fabrykacyą zapisow, pryncypaliter intentowaney, a ieszczę in minori subselio nie drabowaney, przed sobą, sądem, forum nie uznawszy, te sprawe cum suo effectu do urzędu naszego, na roczki naypierwszę po tym dekrecie, dla przyięcia miedzy stronami skuteczney w samey rzeczy o praetenssye, w żałobie y dekrecie wyrażone, rozprawy, rokiem zawitym, tąż daley, krom przypozwu, tylko za tym dekretem, sub poena infamiae na obie strony interposita, ott sub amissyone kawze, odesłał. Za ktorym dekretem, gdy sprawa, w roku tymże 1819, na roczkach maiowych wpisana była,

jeymć pani Kołątaiowa, straż. Nowogr., zasłoniwszy się chorobo obłożuą, przez obmowę, do sądu naszego na pismie podaną, te sprawę na teraznieysze roczki sprowadziła. Po produkowaniu ktòrego dekretu y przeczytaney z onego żałoby, wniosiłł to, iż post fata, godney pamięci, jaśnie wielm., w Bogu przewielebnego jmści xiędza Cypryana Żochowskiego, metropolity całey Rusi, arcybiskupa Połockiego, episkopa Witebskiego, zeszly też z tego swiata (здѣсь прописано то же самое, что и въ жалобѣ архіеп. Флоріана Гребницкаго, помѣщ. на 201—205 стр. XXIV вып. Истор.-Юрид. матер.). Dowodząc tedy fabrykacyi namienionego prawa, a zatym y niesłuszney possessyi ichmw pp. Kołątaiow, małżąkow, produkował kopio prawa namienionego, ktòrym się jmć p. Kołątay y sama jeymć, małżąkowie, zasczycaią, pod datą roku 1686, msca Apryla 24 dnia, niby w Rucie pisanę, oraz kopio listu jaśnie wielm. jmci xiędza Żochowskiego, w roku 1692, msca 7bra 8 d., o pieniędzę na zastaw tey maiętności prosząc, ktòra maiętność, jak za takowym, przez jmci pana Grocholskiego y samy jeymć zfabrykowanym, prawem od latt sześciu w possessy ich zostawała; ytem, teyże niesłuszności dowodząc, kopio z listow dwoch żołnierskich, ieden od jmci pana Alexandra Stradomskiego, y jmci pana Michała Parola, w roku 1694, msca Apryla 14 d., drugi jm pana Lenkiewicza y jmci p. Sierzputowskiego, tegoż roku, msca Maia 17 d., jakoby jmć p. Demetrian Hurynowicz hiberne y za assygnacyą wypłaciłł pieniędze, a possessyia jm p. Hurynowicza y samey, w roku 1695, msca Apryla 24 d. zaczeła sie; toć niepodobna, aby nie będąc possessorami, za te maiętność płacić miały. Z tych tedy namienionych racy y przyczyn, wysz wyrażonego prawa z listem na przyznanie, na blankietach jmci xiędza Żochowskiego, arcybiskupa Połockiego, metropolity całey

Rusi, przez jmci p. Grocholskiego y samą jeymć zsporądzonych y zapisanych, wespoł z konfirmacyią jmci xiędza Zalenskiego, metropolity wtąż całey Rusi, jakoż przez jmci p. Hurynowicza y teraznieyszą jeymć panio Kołątaiową, na blankiecie zapisanę,—oraz y wszystkich dokumętow, jako niesłusznych, nieprawnych, pofabrykowanych y powaryiowanych za nikczemne y nieważne uznawszy, skasowaia y anihilowania, namienioney maiętności Papina, do archieppiskopi y całey kapituły Witebskiey należącey, z którey gwałtowna expulsya żałuiącym aktorom uczyniona jestt, w reindukcyą y realno possessyą przysądzenia, za niesłuszną z tey maiętności fruktyfikacyą, od sześć (lat?) expulssy szkod 20,000 złł. pol., przytym szkod y nakładow prawnych, noviter w tey sprawie spędowanych, ex moderamine, na jmści patna Kołątaia y samey przysądzenia; samey zaś jeymci pani Kołątaiowey, za farbrykacyą namienionych dokumętow, podług artykułu 16 z rozdziału pierwszego, pokarania, prosiłł y domawiałł się, Patron zaś jmć pan Adam Ponfiło, replikuiąc, oraz y żałobe aktorow swoich referuiąc, intulitt to, iż cokolwiek patron strony przeciwney urzędowi naszemu doniosłł, tego w samey rzeczy dowieść nie może, ale inaczey urzędu naszemu pokaże sie. Oskarża jmć xiądz arcybiskup Połocki y Witebski y cała kapituła eppiskopi Witebskiey, jakoby jmp. Grocholski y sama jeymć, dopadszy gdzieś blankietow jaśnie wielm. jmci xiędza Cypryiana Żochowskiego, arcybiskupa Połockiego, metropolity całey Rusi, y na nich prawo z listem na przyznanie zapisać mieli, takoż extrakta po grodach y urzędach aktykować y w one nad słuszność y oryginał sami przykładać, w tym przy aktorach moich żadna wina nie znayduje się. Jeżeli sie kancelarya w czym omyliła, to moy aktorowie za to pokutować niepowinni; ale, s. pamięci, w Bogu zeszły

jmść xiądz Cypryan Żochowski, arcybiskup Połocki, metropolita całey Rusi, jako to z dokumętow aktorow moich, poniżey produkowanych, pokaże się, będąc pilno potrzebnym summy pieniędzy na restawracyią cerkwi Wilenskiey katedralney Swiętey Przeczystey, w roku 1686, mca Apryla 24 d., wziołł, pożyczyłł y rękoma swoiemi . . . odebrawszy y odliczyłł u jm pana Jana . . . Grocholskiego y jeymści Zophi . . . Korsakowny Samuelowey Grocholskiey . . . małżąkow, 5000 złł. pol., talarami bitemi, rachuiąc kożdy talar po złł. 6, y w tey summię pieniędzy, prawem zastawnym, maiętność wieczysto, do metropoly należącą, nazwano Papin, w wdztwie Witebskim leżącą, wszystko ogulnie, z budynkami dwornemi y gumiennemi, ogrodami, nawozami, polmi, zcsiewem żytnym y jarzynnym, z poddanemi, z ich żonami, dziećmi y wszelko powinnościo y ruchomością, z gruntami tak dwornemi, jako też y pod chłopami będącemi, owo zgoła ze wszystkiemi a wszystkiemi do tey maiętności przynależnościami, na latt trzy, nierodzielnie po sobie idące, do roku 1689, do takowego dnia y swięta S. Jerzego, wysz mianowanym małżonkom, jako prawo zastawne, z listem na przyznanie dane, a w roku 1697 w grodzie Orszanskim aktykowane, a oraz y inwentarz podania tey maiętności Papina jmci p. Grocholskiemu y samey jeymci przez jm pana Miximiliana Korsaka, czeszn. Starodub., ekonoma dobr archiepiskopyi Witebskiey, w tym 1686 roku, msca Apryla 24, przy podaniu tey maiętności Papina sporządzony, oraz intromissya do teyże maiętności Papina . . . w roku 1686, na dniu 5 msca Maia, przez . . . jenerała wa Witebskiego, Mikolaia Rudkiewicza, uczyniona y tegoż roku y miesiąca Maia na urzędzie grodzkim Witebskim przyznana, wszystko rzecz dostateczney obiaśniaio. Za którémi takowemi prawami y dokumętami

jm p. Grocholski, woyski Nowogr., y sama jeymć od roku 1686, spolnie z jmp Grocholskim, tey maiętności zostawali spokoynemi aż do roku 1695 possessorami. W roku zaś 1695 jeymp Grocholska, będąc pilno potrzebną swey summy, te maiętność Papin jmp Demetryanowi Michałowi Hurynowiczowi y teraznieyszey aktorce jeymć p. Zofi Pruszakownie Biniewskiey Hurynowiczowey, a teraznieyszey Kołątaiowey, małżąkom, za wlewkiem prawa do possesy ichm. iako tenże zapis, w wysz pisanym roku 1695, msca Apryla 23 dnia jmp Hurynowiczowi y samey jeymci dany, dostaseczniey wszystką rzecz wyraża, podali, postompili y intromittowali; wszystkie prawa, zapisy, intromissyie y dokumęta jaśnie wielm., w Bogu nayprzewielebnieyszy jmć xiądz Leon Wawrzyniec Szlubic Załęski, metropolita Kiiowski Halicki y wszystkiey Rusi, arcybiskup Połocki, Witebski, Mscisławski, Orszanski, Mohilowski, Brzeski, Włodzimierski episkop, archimandryta Kobrynski, przez osobliwy swoy instrumętt, 1696 roku dany, potym w roku 1697, msca Augusta 23 d. do aktt sądu kapturowego Orszanskiego podany, stwierdziłł y aprobował. Po których dokumętow stwierdzeniu y aprobowaniu, w roku 1699, jeymć p. Grocholska swoy zapis wlewkowy, na dniu 7 Nowembra, u sądu gło trybunalnego przyznałła. Itak, za takowemi dokumętami, teraznieysi possessorowie tey maiętności Papina aż dotąd zostaio possessorami. A nakoniec prezentowałł y czytałł kwitacyio od jmp. Maximiliana Korsaka, jmci p. Demetrianowi Hurynowiczowi, sub data roku 1693, z wypłaconey reszty summy złł. 700 za też maiętność Papin daną, oraz kwity z wypłaconych hiberni ratami, w nich wyrażonemi. Po których dokumętow produkowaniu, na dalszy dowod samey jmp. Kołątaiowey, jako samey aktorce, do juramętu na tym, jako prawo jaśnie wielm. jmci xiędza Cypryana Żochow-

skiego, metropolity całey Rusi, jmpu Grochlskiemu y samey jeymci dane, tudzież y konfirmacyia jwo xiędza Załenskiego, wtąż metropolity całey Rusi, nie na blankietach pozapisywane; na tym, jako summa 5000 złł. pol. talarami bit., talar rachuiąc po złł. 6, sw. pam., jw. jmci xiędzu Żochowskiemu, metrop. cał. Rusi, przez jmp Grocholskiego y samą jeymć oddana jest, y jako za życia jw. xiędza Żochowskiego jmp Grocholski y sama jeymć in pacifika zostawali possessyone; na tym, jako też summa na restawracyio dworu, budynkow Papinskich, oraz y na zapomożenie poddanych, na regestrze położona, prawdziwie wydana iestt, y na tym, iako o żadney wariiacyi extraktow nie wiedziała y przez kogoby waryiowane być mieli, nie wie, do juramęttu zabierałł, a po wykonanym juramencie, przy possessy maiętności Papina, do addania samego kapitału 5000 złł. pol., rachuiąc talar bity po złł. 6, zachowania, za reparacyio budynkow 2495 złł. y gr. 25 pol., za chłopow z jmp Hurynowiczem zakładaney summy 4394 y gr. 6, a post fata jmp Hurynowicza 2230 zł., a expensa prawnę, w tey sprawie spendowane 900 złł., na jwo jmci xiędza arcybiskupa Połockiego, Witebskiego y całey kapitule Witebskiey, y na teyże maiętności Papinie, przysądzenia y dalszemi poenami pokarania u nas, urzędu, prosił y domawiał się. E converso, tenże aktorow patron. odpowiadaiąc na kontrowerssyio patronowi jmp. Kołątaia y samey jeymci, wnosiłł tto, iż patron strony przeciwney przez controwerssyio swo nic potrzebnego nam, urzędowi, na wsparcie sprawy aktorow swoich dla informacy nie doniosłł y prawem pospolitym nie dowiodłł. Czytaiąc tedy artykułł pierwszy z rozdziału 7, constytucyio roku 1588, iż kożdy zapis, na dobra leżące dany, u tegoż urzędu, pod którym dobra leżą, powinien być przyznany, a za nieprzyznaniem tedy do roku

y sześciu niedziel przeniesiony być powinien; w czym jeśliby dość prawu pospolitemu nie stawało, tedy takowe zapisy, by y słuszne, a nie tak wątpliwe y powaryiowane, być pokazali się nieprawnością, skassowane być powinne; ytem, tegoż roku 1588 o dobrach kościelnych konstytucyią, iż żadne alienacye ważne być nie maio, których by w prawie y przywileiach przyczyn y kondycyi słusznych y onemu kościołowi pożytecznych, probabiliter, specifice ett autentyce wyrażonych y opisanych, nie było y consensij, quorum interestt, wedle prawa nie przystompiły, inaczey alienata prawem recuperować successoribus zawsze wolno. A na dalszy dowod, stosuiąc się do artykułu 77 z rozdziału czwartego, kapitule Witebskiey, według dekretu trybunalskiego, osobom trzem, to iest, wielebnemu xiędzu Michałowi Radzkiewiczowi z dwoma kapłanami na tym, jako żadna summa u jmci p. Grocholskiego y samey jeymci nie iest brana przez jaśnie wielm. jmci xiędza Żochowskiego na potrzebe cerkwi Wilenskiey soborney; na tym, jako kapituła Witebska żadnego nigdy jaśnie wielm. jmci xiędzu Żochowskiemu na onerowanie tey fortuny Papina nie dawała consensu; na tym, jako prawo papinskie ze wszystkiemi, do tey sprawy należącemi, dokumętami przez possessorow pierwszych y teraznieyszych Papiuskich zfabrykowane iest, y na tym, jako capituła y episkopia Witebska od daty niby prawa jmci panu Grosholskiemu y samey jeymści od jaśnie wielm., w Bogu nayprzewielebnieyszego jmci xiędza Żachowskiego, metropolity całey Rusi, danego na 20,000 zł. pol. szkody poniesli, zabierałł (na jurament?); a po wykonanym juramęcie, dokumętow wszystkich, jako niesłusznych, nieprawnych, zfabrykowanych, powaryiowanych y z prawem pospolitym nie zgadzaiących się, ze wszystko w nich rzeczą skasowania y anihilowania, maiętności Pa-

pina, vigore pierwszey swey kontrowerssy do possessy aktorow przysądzenia, a jeymci pani Kołątaiowey poenami pokarania, dopraszał się. Patron zaś jmp Kołątaia y samey jeymci, nie kątętuiąc się przysięgo wielebnego w Bogu oyca Radzkiewicza, samo trzeciego, któremu od kapituły Witebskiey zabierano, ale żeby samemu jaśnie wielm. jmści xiędzu Hrebnickiemu, arcybiskupowi Połockiemu, y Witebskiemu, przysięga nakazana była, u nas, urzędu, dopraszał się. Na co replikuiąc, aktorow patron intulit to, iż z tych przyczyn y racy nie jmci xiędzu arcybiskupowi, ale kapitule zabierano, że jmć xiądz arcybiskup, podług prawa duchownego zwierzchności swey, tylko dożywotno aktorem dobr kapituły Witebskiey iest, a kapituła Witebska wieczystemi aktorami tych dobr zostaie. Zaczym, według pierwszego swego zabierania, samotrzeciemu wielebnemu oycu Radzkiewiczowi do juramętu uznania dopraszaiąc się, na decyzyio naszo dałł. Czemu y pozwanych patron nie kontradykuiąc, na decyzio naszą zezwoliłł. A tak my, urząd, w tey sprawie (decyzyia ma być wpisana), (но не вписана).

По оп. кн. № об. 7, № ч. 7, л. 435—443.

АКТЫ,

извлеченные изъ актовыхъ книгъ Витебскаго земскаго суда.

24.

Переносъ выпису кгродского Витебского з листу его мсти пна Миколая Киселя, даный их млтямъ велебной капитуле Виленской на склад и шынкъ пры церкви Светого Духа. Ксендзы Виленской капитулы при каѳедр. костелѣ св. Станислава, ссылаясь на какія-то привилегіи кор. Александра и Сигизмунда Августа, данныя Витебскому костелу на право дѣлать складъ питей при Витебской Св. Духовской церкви и торговать ими тамъ же въ теченіе трехъ дней Троицкихъ праздниковъ, привлекли Николая Киселя въ судъ за нарушеніе такого права капитулы привозомъ питей и торговлею ими чрезъ крестьянъ изъ имѣнія его Велешковичъ. Кисель же хотя имѣлъ и съ своей стороны право на такую виноторговлю при означенной церкви, но, считая интересъ этотъ для себя маловажнымъ, миролюбно уступилъ ксендзамъ [a]). 1637 г. Января 13.

Року тисеча шест сот трыдцат семого мсца Генвара трынадцатого дня.

На рокохъ судовых земъских трыкролских, о трех кролех, святе рымъскомъ, прыпалыхъ и судовне на местъцу звыкломъ, в замъку Витебскомъ, порядъкомъ статутовымъ одъправуючыхъ се, передъ нами, Самуеломъ Старосельскимъ, судьею, дeръжавъцою Черсвяцким Крыштофомъ Войною Ясенецъкимъ, подъсудъкомъ, секретаромъ его крское милости и войтомъ Оръшанъскимъ, Миколаемъ Гуркомъ, писаромъ, врадниками судовыми земъскими Витебскими, постановившысе очевистю у суду, его милость панъ Каспер Жерницъкий, староста

---

a) Такимъ обр., латинскіе ксендзы, явно профанируя и унижая православныя святыни своими складами при нихъ вина и торговлею онымъ, старались, вмѣстѣ съ тѣмъ, извлекать еще изъ православныхъ церквей и матеріальныя свои выгоды. Грустно и помыслить о такихъ фактахъ.

Сорыцъкий велебное капитулы Виленъское, покладалъ, ку переносу, выписъ с книгъ кгродских Витебскихъ, в дате року тисеча шесть сотъ трыдъцать пятом, мсца Октебра девятънадъцатого дня, въ справе велебное капитулы Виленъское з его мстю паномъ Миколаемъ Киселемъ о складъ и шынъкъ пры церкви Светого Духа, и просилъ, штобы до книгъ земъскихъ Витебскихъ былъ уписанъ. Мы, судъ, огледавшы и чытаного выслухавшы, казали до къпигъ уписать, который, слово од слова, так се в собе маетъ. Выпис с книгъ справ кгродъскихъ воеводъства Витебского. Лета отъ Нароженья Сына Божъего тисеча шесть сотъ трыдцать пятаго, мсца Октебра девятънадцатого дня. На рочъкох судовых кгродских Октябровыхъ, порадкомъ права посполитого прыпалых и судовне у Витебску отъправуючих, перед нами, Теодоромъ Крыжаном Жуковецъкимъ, подъвоеводимъ, Миколаемъ Гурком, судъею, а Базылимъ Шапъкою Хотольскимъ, писаромъ, врадниками судовыми кгродскими воеводъства Витебского, постановившысе очевисто у суду, земенинъ его крское милости воеводства Витебского, его милость панъ Миколай Киселъ Дорогиницъкий, положывшы листъ свой добровольный, зречоный запис, од его милости пана Миколая Кисела Дорогиницкого велебнымъ ихъ милостямъ ксенжы пралатомъ, канопикомъ капитулы Виленъское костела катедральпого заложенья светого Станислава, на речъ, в середине в томъ листе его милости описаную, даный и належачый. Который тотъ листъ свой передъ нами у суду положывшы и его признавшы, просилъ, абы тотъ листъ до книгъ кгродских Витебских былъ уписанъ. Который, уписуючы до къпигъ слово въ слово, такъ се в собе меть. Mikołay Kisiel Dorohinicki, ziemianin jeo kr. mšci woiewodstwa Witepskiego, zeznawam tym dobrowolnym zrzecznym listem, iż co ich

mšc wielebna xięża prałaci, kanoniey kapituły Wilenskiy kosciola katedralnego założenia swiętego Stanisława zapozwali byli mandatem przed sąd jeo kr. mšci zadworny asesorski o to, iakobym ia, z maiętności mey Wieleszkowicz nawożąc napitki rożne, kazał poddanym swym u cerkwi Duchá Swiętego szynkowáć y przeszkodę ich mściam w arędzie Witebskiey czynić, przeciwiąc sie przywileiom krolow ich mšci, swiętobliwey pamięci, Alexandra y Żygmunta Awgusta, ich mściam na kosciol Witepski podanym. Tedy ia, luboto maiąc na to prawo dobre y chocia ieszcze tego w posesyi swey nie mam, ale dzierży to pani matka moia, pani Barbara Starosielska Jakubowa Turnowska, od oyca mego dożywotnym prawem, uważaiąc to, że te małe są rzeczy, a nie chcąc sie z ych mściami zawodzić wrszaski prawne, będąc heres tey sprawy, zniosszy sie bonis modis z ych mościami wielebnemi prałatami, kanonikami capituły Wilenskiey, tego składu y szynkowania przez dni trzy na Swiątki Zielone, wiecznemi czasy się zrzekam. Już od daty tego listu mego żadney przeszkody w tey arendzie Witepskiey ich mściam z osoby swey czynić nie będę, ani pani matka moia, a dożywotna posesorska tego składu, pod zaręką dwu set rubli. I na tom dał ten list moy ich mściom zrzeczony, pod pieczęcią moią y s podpisem ręki mey własney, tak też s podpisami rąk ich mšci panow przyiacioł, odemnie proszonych. Działo sie w Witepsku, dnia 18 mca Octobra a-o 1635. У того листу печатей прытисненых чотыры, а подпис рукъ подписано естъ тыми словы: Mikolay Kisiel Dorohinicki ręką swą. Ustnie proszony pieczętarz Marcin Koszczyc ręką swą. Oczewisto proszony pieczętarz Andrzey Ramsza ręką swą. Proszony pieczętarz Maciey Margonski. Который же тотъ листъ, за прызнаньемъ, покладаньемъ и прозъбою особы, вышъ помененое, до кпигъ кгрод-

скихъ Витебскихъ есть уписанъ, с которыхъ и сесь выписъ, подъ печатьми нашыми врадовыми, велебным их милостям ксенъжы пралатомъ, каноникомъ капитулы Виленское есть выдан. Писан у Витебску. У того выпису печатей прытисненыхъ две, а подпис руки писарское тыми словы: Базылий Шапъка Хотольский, писар. Который же тотъ выписъ, за покладаньемъ и прозбою особы, вышъ помененое, до книгъ земских Витебских ест уписанъ.

По оп. кн. № об. 48, № ч. 49, л. 143—144.

25.

Переносъ выпису кродского Витебского листу, од его мсти пана Яна Киселя Дорогиницкого даный их мстямъ ксенжы капитуле Виленской на зреченье складу и шынъку пры церъкви Светого Духа. Иванъ Кисель, опасаясь подпасть подъ большой штрафъ, наложенный королевскимъ декретомъ по означенному въ предыдущемъ актѣ дѣлу брата его, Николая Киселя, съ Виленскою капитулою, а еще болѣе въ виду возбужденнаго капитулою дѣла о тайной виноторговлѣ въ домѣ залоговодателя его, Киселя, Отрошки Глинича, отказывается отъ участія, которое имѣлъ онъ въ водочномъ складѣ при Св. Духовской церкви, съ запрещеніемъ своимъ мѣщанамъ торговать тайно виномъ; оставляетъ же за мѣщанами своими право виноторговли только въ своихъ домахъ съ дозволенія Витебскихъ арендаторовъ питей. 1637 г. Января 13.

року тисеча шест сот трыдцат семого, мсца Генвара трынадцатого дня.

На рокох судовых земских трыкрольских и проч., ставшы очевисто, его милость панъ Каспер Жерницький, староста Сорыцький велебное капитулы Виленьское, покладалъ передъ нами, судомъ, ку перенесенью, выписъ с книгъ кгродъскихъ Витебскихъ, в дате року тисеча

шесть сотъ трыдъцать шостого, мсца Генъвара пятого дня, зреченье одъ его милости пана Яна Киселя Дорогиницъкого зъ складу и зъ шынку пры церъкви Светого Духа, и просилъ насъ, штобы до книгъ земъскихъ Витебскихъ вписанъ былъ. Который мы, врадъ, огледавшы и чытаного выслухавшы, казали есмо до книгъ справъ земъскихъ Витебских вписать. Который, слово въ слово, так се в собе маеть. Випис с книгъ справъ кгродскихъ воеводъства Витебскаго. Лета отъ Нарожнья Сына Божого тисеча шесть сотъ трыдъцать шостого, мсца Генвара пятого дня. На рочъкохъ судовыхъ кгродъскихъ генъваровыхъ, порадъкомъ права посполитого прыпалых и судовне на местъцу звыклом в замку господарскомъ Витебском отъправуючых, передо мною, Сымеоном Самуелемъ Любартовичомъ Санъгушкою с Ковля, воеводою Витебскимъ, старостою Суражъскимъ, постановившысе очевисто у суду, земенинъ воеводства Витебского, его милость панъ Янъ Кисель Дорогиницкий, положывшы листъ свой вечистый, зречоный, на речъ, в томъ листе описаную, даный и належачый велебной капитуле Виленьской, и устне тотъ лист свой признавшы, цросилъ, абы до къингъ кгродскихъ Витебскихъ былъ уписанъ. Который, уписуючы до книгъ слово въ слово съ почaтъку и до конъца, так се в собе маеть. Ja, Jan Kisiel Dorohinicki, ziemianin woiewodstwa Witepskiego, czynię wiadomo tym moym wieczystym, zrzeczonym listem, wielebney kapitule Wilenskiey danym, iż co miałem wstęp do składu przy cerkwi Swiętego Ducha, stoiącą niepodaleku miasta Witepskiego, spolnie z jeo mścią panem bratem moim, panem Mikołaiem Kisielem; nizli że wielebna kapituła Wilenska, postrzegaiąc praw y funduszu, kosciołowi Witepskiemu służącego, mianuiąc sobie być przeszkodą w tym składzie naszym Duchowskim, o to prawem s

panem bratem moym, panem Mikołaiem Kisielem, u sądu jeo kr. mści czynili y dekret otrzymali; w którym to dekrecie jeo kr. mść niemałą sumę wskazać raczył. Zaczym ja, uchodząc prawnych trudności, z dobrey woli moiey, żebym w takie winy ja, Jan Kisiel, nie popadał ich mści xięży capitule Wilenskiey, a co większa za podaniem mnie mandatu od tey że kapituły Wilenskiey o szynki pokątne, które jakoby sie miały odprawować u zakładnia mego, Otroszka Hlinicza, mieszkaiącego tu w mieście Witebskim, tedy tego sie składu przy cerkwi Świętego Ducha wiecznie zrzekam y szynkować mieszczanom moim, tu w mieście Witepskim mieszkaiącym, zakazałem. A pogotowiu, ieśliby sie pokazał u którego poddanego mego iaki szynk pokątny, tedy mam płacić, y opisuię się winą, (w?) funduszu koscielnym opisaną. A iesliby mieszczanin moy Witepski który za pozwoleniem arendarzow teraznieyszych Witepskich chciał mieć szynk w domu swoim, tedy mu wolno będzie, y już ia pod tę winę podpadać niepowinien. O którą winą wolno będzie mię pozwać do wszelakiego sądu y prawa, rokiem statutowym. I na tom dał ten moy list zrzeczony, wiekuisty, pod moią pieczęcią y s podpisem ręki mey własney, y s podpisem rąk ziemian woiewodstwa Witepskiego, jeo mści pana Jędrzeia Ramszy, jeo mści pana Krzysztopha Demecza y pana Jana Niemiełkiego. Pisan w Sorzycy, roku 1635, mca Oktobra 22 dnia. У того листу печатей прытисненыхъ чотыры, а подъписъ рукъ подъписано естъ тыми словы: Jan Kisiel Dorohinicki ręką swą. Oczewisto proszony pieczętarz Andrzey Ramsza ręką swą. Chrysztoph Demecz ręką swą. Oczewisto proszony pieczętarz od jeo mści pana Jana Kisiela Dorohinickiego, Jan Niemiełki ręką swą. Который же тотъ листъ, за покладаньемъ, цризнаньемъ и прозбою его милости пана Яна Киселя Дорогиницъ-

кого, до книг кгродскихъ Витебскихъ естъ уписанъ, с которых и сесь выписъ, под печатью моею, воеводскою, и с подписомъ руки моее писарское, велебной капитуле Виленьской естъ выданъ. Писанъ у Витебску. У того выпису кгродского Витебского печать прытисненa одъна, а подписъ руки писарское: Базылий Шапъка Хотольский, писар. Который же тотъ выписъ, за покладаньемъ и прозбою особы, вышъ писаное, до книгъ земъскихъ Витебскихъ естъ актыкованъ и уписанъ [а]).

По оп. кн. № об. 48, № ч. 49, л. 144—146.

26.

Привилей его крское мсти, даный его милости пану Миколаю Гурку, писару земскому Витебскому, на маетности Яна Тынка, яко по банитe забраные. А попольски написана, повидимому, позднѣйшая заголовка такая: Явка королевской конфискацiи, выправленной на имѣнiя Витебскаго мѣщанина Тынки, какъ изгнанника за убiйство св. Iосафата, въ пользу пана Гурка. 1637 г. Января 13 [б]).

Року тисеча шест сот трыдцат семого, мсца Генвара, трынадцатого дня.

На рокохъ судовых земъскихъ, о трохъ кролехъ

а) Въ такомъ же смыслѣ запись свою далъ Виленской капитулѣ и владѣлецъ имѣнiя Билева въ Витебск. воев., Андрей Рамша, помѣщенную въ акт. кн. на л. 114—115.

б) 1637 Januar. 13. Aktt kaduku krolewskiego na dobra Tynki, mieszczanina Wtto, jako za zabicie S-o Jozafata banita, wyprawionego, jp-u Hurkowi służącego.—Рѣшенiе суда по дѣлу объ убiенiи Полоцкаго унiатскаго архiепископа Iосафата Кунцевича, въ числѣ виновныхъ въ убiйствѣ его, объ Иванѣ Тынькѣ, или Цинкѣ, вовсе не упоминаетъ. См. Витеб. Стар. изд. А. П. Сапуновымъ, томъ I, стр. 223—238.—Значитъ, преслѣдованiе за убiйство Кунцевича продолжалось и помимо того рѣшенiя.—Вотъ откуда получило свое начало названiе имѣнiя *Тинковщина*.

святе рымъскомъ, прыпалыхъ, порадкомъ права посполитого судовне на местъцу звыкломъ в замъку его кр. скоe милости Витебскомъ отъправуючых, передъ нами, Самуелемъ Старосельским, судею, державцою Чревяцькимъ, подсудкомъ, секретаромъ его крскоe милости и войтомъ Оршаньскимъ, Крыштофомъ Храповицким, столником воеводства Витебского, на местъцу его милости пана Миколая Гурка, писара земского, будучы засажонымъ, ставшы очевисто у суду, его меть пан Миколай Гурко, писар земъский Витебский, покладалъ привилей его королевъскоe милости, пана нашого милостивого, ему на речъ, в середине того прывилею описаную, ку актъıкованью до книгъ земъскихъ и просилъ, абы был уписанъ, которого мы, суд, огледавшы, казали есмо его до кънигъ земъских уписать. Который, уписуючы слово въ слово, так се в собе маеть. Władysław Czwarty, z Bożey łaski krol Polski, wielkie xiąże Litewskie, Ruskie, Pruskie, Żmudzkie, Mazowieckie, Inflantskie, Smolenskie, Siewierskie, Czernihowskie, a Szwedzki, Gotski dziedziczny krol. Oznaymuiemy tym listem naszym, komuby o tym wiedzieć należało, iż, jako prawo pospolite na swowolnych obostrzone jest, tak dobra ich za ich excessa naszey podpadaią dysposity. A iż nieiaki Jan Cinko iest wiecznym banitem, iako o tym procesa od urodzonego Bohdana Pohoskiego, w roznych sądziech otrzymane, swiadczą, przeto my dobra iego wszytkie, leżące y ruchome, gdziekolwiek w wielkim xięstwie Litewskim będące, iakimkolwiek nazwiskiem nazwanę, urodzonemu Mikołaiowi Hurkowi, sędziemu grodskiemu Witepskiemu, względem zasług iego woiennych, nam y Rzptey w roznych expedyciach oddawanych, prawem kadukowym, wieczystym dać y conferować umyslilismy. Jakoż tym listem przywileiem naszym daiemy y conferuiemy. Ma urodzony Hurko, prawnie takich dobr doszedszy, one obiąwszy, na sie, ze wszytkiemi do nich pożytkami y przynależnościami, spokoynie dzerżeć y wżywać, y onemi według woli swey disponować, wiecznemi czasy. I na tośmy dali ten nasz przywiley s podpisem ręki naszey y s pieczęcią wielkiego xięstwa Litewskiego. Pisan w Wilnie, XXIX dnia msca Marca, roku Panskiego MDCXXXVI, panowania krolestw naszych polskiego piątego, a Szwedzkiego szostego roku. У того прывилею печат великого князъства Литовского прытиснена, а подписъ руки его крскоe мети, пана нашого милостивого, подписано есть тыми словы: Władyslaus Rex. Krzysztoph Corwin Gosiewski, pisarz wielkiego xięstwa Litewskiego. Который же то прывилей, за покладаньемъ и прозбою его милости пана Миколая Гурка, писара земского Витебского, до книг земъскихъ Витебских есть уписанъ.

По оп. кн. № об. 48, № ч. 49, л. 146—148.

27.

Переносъ выпису кгродского Витебского з ынътромисьи (вводнаго листа) его милости пана Миколая Гурка, писара земского Витебского, на Тинковщину и Козелецъ, яко по баните Ивану Тинку, правомъ кадуковымъ (конфискація, или выморочное пр.) забраные. 1637 г. Января 13.

Року тисеча шест сот трыдцат семого, мсца Генвара трынадцатого дня.

На рокох судовых земских, о трех кролех, святе рымском прыпалых и проч. (какъ въ предыдущемъ актѣ), ставшы очевисто у суду, его меть пан Миколай Гурко, писар земъский Витебский, покладал передъ нами выпис кгродский Витебский ку актыкованью

и вписанью до книгъ земских Витебскихъ и просил, абы был уписан. Которого выпису, мы, суд, огледавшы, казали есмо до книгъ земских уписать. Который, уписуючы до книгъ слово въ слово, такъ се в собе маеть. Вынис с книгъ справъ кгродскихъ воеводъства Витебского. Лета отъ Нароженья Сына Божого тисеча шесть сотъ трыдцать шостого, мсца Авъгуста первого дня. На враде господарскомъ кгродскомъ воеводства Витебского, передо мною, Крыжаномъ Жуковецкимъ, подвоеводимъ Витебскимъ, ставшы очевисто, генерал гдрский воеводства Витебского, Гелиашъ Пресъмыцкий, пры мъне сторона шляхта, пры устъпомъ сознанью своемъ квит свой интромисейный ку записанью до книгъ кгродских Витебских дал, написаный в тые слова. Я, Гелияшъ Пресмыцкий, возный и енералъ гдрский воеводства Витебского, сознаваю тымъ моим интромисейным квитом, ижъ, року теперешнего тисеча шесть сотъ трыдцать шестого, мсца Июля двадцат третего дня, будучы мне, возному, прыданому от его мсти пана Теодора Крыжана Жуковецкого, подвоеводего Витебского, его милости пану Миколаю Гурку, суди кгродскому Витебскому, бывшому, а теперешнему писару земскому Витебскому, для заеханья и взятья в посесыю маетностей Ивана Тинька, яко по баните, тутъ у воеводстве Витебском, правом кадуковым по том Тинъку его милости пану Миколаю Гурку прывилеемъ его королевское мсти, пана нашого милостивого, наданых, которые ее мсть пани Ганъна Киселевна Львовая Гурковна [a]) держыть; а маючы я пры собе на тотъ часъ стороною пети (!) шляхтичовъ, пана Яна Александровича, пана Александра Яновича, пана Станислава Ивановича, пана Григо-

a) Изъ помѣченнаго подъ предыдущимъ актомъ рѣшенія видно, что въ числѣ прочихъ былъ привлеченъ къ отвѣтственности и писарь Левъ Гурка.

ря Богдановича а пана Яна Узловъского, с которою стороною шляхтою и з умоцованым его мсти Миколая Гурка, писара земского Витебского, сегожъ року тисеча шест сот шостого, мсца Июля двадцать осмого дня, с паном Станиславом Ризою прыехали до двора и маетъности ее мсти пани Львовое Гурковое, названое Друково, у воеводстве Витебскомъ лежачое. Тамже заставшы ее мсть пани Львовую Гурковою в том дворе самую, тотъ умоцованый его милости пана Миколая Гурка, панъ Станиславъ Рыза, мовилъ до ее милости пани Ганны Киселевны Львовое Гурковое тыми словы, ижъ дей его мсть панъ Миколай Гурко, маючы прывилеемъ з ласки его крское мсти по Ивану Тиньку, по банините, вси добра его, у великомъ князствѣ Литовском и тутъ у воеводстве Витебскомъ лежачые, наданые вечным правомъ, а же и твоя милость, пани писаровая, некоторые добра того Тинька Ивана, Хотимъле, Тиньковъщыну, Козелецъ и Тинъковъщыну, тутъ у воеводстве Витебском лежачые, и с поддаными ойчыстыми, на тых кгрунтах Тинковских мешкаючыми, держыш нетъ ведома за якимсь правомъ; прето, ежели се вмсть прывилею его крское милости спротивляешъ, або намъ противъляючысе, хочешъ его милости пану Миколаю Гурку уступити и в посесыю подати. На которые то слова ее мсть пани Ганъна Киселевна Львовая Гурковая поведила, же дей я ни в чомъ прывилею его крское мсти не противляюсе; тые маетъности Ивана Тинька, которые небощыкъ малжонокъ мой, пан Лев Гурко, за жывота своего, и я, по жывоте его, держала и держу, его мсти пану Миколаю Гурку, писару земъскому Витебскому, подаю и поступую и зъ тых маетъностей и с подданыхъ, на тых маетностях мешкаючых, на вечность зрекаюсе. А помененый умоцованый его мсть пана Миколая Гурка, за та-

ковым доброволнымъ поданьемъ и поступеньем, сего жъ году, мсца Іюля двадцать осмого дня, прыехавшы до тое маетъности Хотимля, Тиньковъщыны, где мешкаютъ на той маетности подданые ойчыстые, Дементей Краско з сынами, другий Занко Краско з сынами, а на Козелцу тоеж маетности Тинковское Иван Исайковичъ, а до того четвертую пустошъ Тяпъковъщыну, селище Липово, до тоеж маетности Хотимъля, Тиньковщыны, у воеводстве Витебскомъ лежачую, в моцъ, в держанье и въ спокойное ужыванье, водлугъ прывилею его крское мсти, черезъ мене, енерала, и сторону шляхту, на его мсти пана Миколая Гурка взявшы и заехавъшы, тымъ подданымъ всим, на тыхъ селибахъ мешкаючымъ, его милость пана Миколая Гурка послушным быть велел. Што то все мною, енералом, и тою стороною шляхътою оповедал и осветъчылъ. И на том я, возный и енерал, што есми виделъ и слышал, дал есми ку записанью до книгъ кгродских Витебских сесь мой интромисейный квитъ с печатю и с подписомъ руки моее, подъ печатьми и с подписами рукъ стороны шляхты, который з нихъ писати умееть. Писанъ року, мсца и дня вышей писаного. У того квиту интромисейного печатей прытисненых шесть, а подписъ рукъ тыми словы: Гелияшъ Пресмыцкий, возный, енералъ, рукою власною. Янъ Александровичъ, сторона рукою. Hrehory Bohdanowicz, iako strona. Который же тот интромисейный квитъ, з устнымъ и очевистым признаньемъ енераловым и стороны шляхты, пры немъ будучое, естъ до книгъ кгродских Витебских уписан, с чого и сес выпис, под печатью моею врадовою, его мсти пану Миколаю Гурку, писару земъскому Витебъскому, естъ выданъ у Витебску. У того выпису кгродского печать прытиснена одна, а подпис руки писарское тыми словы: Базылий Шапка Хотольский, писар. Который тотъ выписъ, за покладаньемъ и

прозбою его милости пана писара земъского, до книгъ земских Витебских естъ уписанъ.

По оп. кн. № об. 48, № ч. 49, л. 148—150.

28.

Переносъ выпису кгродского Витебского з тестаменту (духовнаго завѣщанія), славное памети, небощыка (покойнаго) его мсти пана Федора Войны, который завѣщалъ, м. пр., женѣ своей урожд. Склотовской похоронить тѣло его въ имѣніи его Лососиной, на указанномъ имъ мѣстѣ, по обряду *православной вѣры* [a]). 1737 г. Января 14.

На рокох судовых земских Витебских и проч., постановившысе очевисто, земянинъ господарский воеводства Витебского, а прыятель ее милости пани Федоровое Войниное, его милость панъ Бальтазар Склотовский, покладалъ выписъ . . . . кий Витебский, ку переносенью до книгъ . . . . хъ Витебскихъ с тестаменъту не . . . пана Федора Войны, малъжонце не . . . въской, ее милости пани Полонии Скло . . . ской, належачый, и просилъ, абы былъ до книгъ земъскихъ Витебскихъ уписанъ. Кото . . . мы, судъ, выпису огледавшы и чыта . . . выслухавшы, велели есмо его до книгъ . . . земъскихъ Витебскихъ уписать. Кото . . . писуючы у книги слово отъ слова, такъ се . . . е масть. Выпис с книгъ справъ кгродских . . . . водства Витебского. Лета отъ Нароженья Сына Божого тисеча шест сот трыдцать шостого . . . Июля первого дня. На враде господар . . . мъ кгродъскомъ воеводъства Витеб . . . го, передо мъною, Теодоромъ Крыжаном . . . ковецкимъ, подвоеводим Витебскимъ . . . становившысе

a) Слѣд., роды Войновъ, Ясевецкихъ, Склотовскихъ были также *русскими православными*.

очевисто, земянка . . . сподарская воеводства Витебского,
ее милость пани Полония Склотовска Федоровая Войни-
ная, и подожывшы тестаменьтъ, славное намети, небожъ-
чыка пана малжонка своего, пана Федора Войны, ее ми-
лости належачый, просила, абы до книгъ кгродскихъ
Витебских былъ уписанъ, который, уписуючы до книгъ
слово въ слово с початъку до коньца, так се в собе масть.
W Ymie Boga Oyca y Syna y Ducha Swiętego Boga w
Troycy Swiętey iedynego y wiecznie błogosławionego,
stań sie. Ja, Fiedor Woyna Jasieniecki, czuiąc sie być,
iako inni ludzie, smierci podległey, to tylko pomniąc y
ustawicznie w uszu moych brzmiące one słowa: Czuycie
a bądzcie gotowi, nie wiecie bowiem czasu y godziny, w
ktorą mie moy Stworzyciel do chwały Swey swiętey
powołać będzie raczył,—a będąc iednak na umysle mo-
ym dobrze zdrowy, a na ciele moym chorobą od Pana
Boga nawiedzony, a chcąc, tą ostatnią y dobrze uznaną
wolą moię obiasniwszy y dobrze obwarowawszy, dom
moy y namilszą małżonkę moię, panią Połoniię Skłotow-
skę, w pokoiu porządnym zostawić. Naprzod, gdy mię
iuż Pan Bog do chwały Swey swiętey powołać będzie
raczył, duszę moię grzeszną Panu Bogu wszechmogące-
mu w moc w Jego opiekę y obronę poruczam, pokornie
Jego Swiętego Maiestatu prosząc, aby onę, dla zasług
Syna Swego miłego, do chwały Swey swiętey dobrotli-
wie przyiąć raczył; ciało moie grzeszne, krwią Naswięt-
szą Zbawiciela mego omyte y miłosierdziem Boskim
okryte, małżonka, pani Połoniia Skłotowska, przy zeb-
raniu ich msciow panow przyiacioł moich, w maiętno-
sci moiey Łososiney, gdziem mieysce naznaczył
y małżonce ukazał, według obrzędow reliy
Greckiey, nie w unii będącey, iako nauczsci-
wiey pochować ma. Ktorey małżonce moiey, po
smierci moiey, iakom y pierwiey zapisem mym, według

prawa sprawionym w roku przeszłym tysiąc szesc set
trzydziestym czwartym, zapisał dwa tysiąca kop groszy
Litewskich, na maiętnosci moiey Łososiney zastawnym
sposobem, na ktorey do żywota swego mieszkać ma,
bez wszelakiego zatrudnienia ma od wszytkich panow
przyiacioł moich, chociaby y zamąż poszła, y oną, iako
własnoscią swą, ma według nalepszego upodobania swe-
go szafować y wszelkie pożytki na siebie brać. Także
rzeczy ruchomę, srebro, złoto, szaty, cyna, miedź, konie,
bydło y wszytek sprząt domowy nikomu innemu, iedno
iey, małżonce swey, pani Połoniey Skłotowskiey, wiecz-
nymi czasy, tym testamentem ostatniey woli moiey za-
pisuię. A z dzierżenia maiętnosci do żywota iey, ze
wszystkich przychodow y ze wszytkich rzeczy rucho-
mych liczby czynić nikomu nie ma, ale ieszcze y po
żywocie iey te dwa tysiąca kop groszy Litewskich komu
wola iey będzie, lubo y iey samey, ma ten zapłacić i
oddać, komu wiecznosć tey maiętnosci Łososiney odemnie
iest zapisana. A iakom też, w roku teraznieyszym ty-
siąc sześć set trzydziestym szostym, osobliwym zapisem
swym, dwor moy, w zamku Niżnim Witepsku, s pla-
cem y z budowaniem, także y mieszczan w miescie Wi-
tepskim, mnie wiecznym prawem należących, małżonce
swey wiecznym prawem zapisał, tedy tak ten pierwszy
zapis na dożywocie iey w Łososinę y na sumę wysz pomie-
nioną, iako i ten na wiecznosć dworu w zamku y mie-
szczan z domami y placami, tym testamentem stwierdzam
wiecznymi czasy. A ten paragraf obiasniaiąc i taka iest
wola moia, iż com od dawnego czasu sioło moie Zam-
szony, do Łososiney należące, ku pilney mey potrzebie
swey, w osmi set złotych polskich zostawił, tedy tego
nikt inny nie ma okupować, ieno ten, komu wiecznosć
Łososiney zapisana. Okrom tych dwuch tysięcy kop gro-
szy, także na pogrzeb ciała mego grzesznego kop dwie-

scie groszy Litewskich na też maiętność moią Łososiną wnoszę, a małżonka moia ma te kop dwiescie u kogo pożyczyć, y starać sie ma, aby zapłaciła, s tym iednak dokładem, żeby to iey, przy gotowey sumie, ktora odemnie iest zapisana, było oddano od tegoż, komu wieczmnie iest zapisana, było oddano od tegoż, komu wiecznosć tey maiętności zapisana, także krom tych dwuch tysięcy kop groszy. A ktobykolwiek tey ostatniey woli moiey był przecywnym w czymkolwiek y ten testament w czym naruszać chciał, kożdego takowego na sąd Panski zapozywam. A dla lepszey wiary, aby ten testament ostatniey woli moiey u executorow moych pewnieyszy był, przy sprawowaniu tego testamentu uprosiłem do siebie iego msci pana Teodora Kryżana Żukowieckiego, podwoiewodzego Witepskiego, iakoż, przy pieczęci mey, ręke swą podpisałem, do ktorego y o przyłożenie pieczęci y o podpis rąk prosiłem iego msci pana Jarosza Jakimowicza, iego mści pana Dmitra Gabryela Kirkora a pana Jana Hosciłowicza, ktorzy ich mść, na prozbę moię, pieczęci przycisnąwszy, do tego testamentu ręce swe podpisać raczyli. Pisan w Łososiney, roku tysiąc sześć set trzydziestego szostego, msca Juni trzeciego dnia. У того тестаменъту печатей прыложоных чотыры, а подпись рукъ подписана естъ тыми словы: Федор Война Ясенецкий власною рукою. Przy sprawowaniu tego testamentu będący y za ustną y oczewistą prożbą iego mści pana Fiedora Woyny, do tego testamentu, przy pieczęci ręke podpisał Jarosz Jakimowicz Hołownia, łowczy iego kr. mści Witepski, ręką swą podpisał. Przy sprawowaniu tego testamentu będący y za ustną y oczewistą prożbą iego mści pana Fiedora Woyny, do tego testamentu, przy pieczęci, ręką podpisał Dmitr Gabryel Kirkor ręką swą. Proszony ustnie pieczętarz do tego testamentu od iego mści pana Fiedora Woyny, iako będący przy sprawowaniu tego testamentu, Jan Ho-

sciłowicz ręką swą. Который же тестаменъть, за покладаньемъ и прозьбою особы вышъ менованое, до кънигъ кгродскихъ Витебскихъ естъ уписан, с которыхъ и сесь выпис, под печатью моею врадовою, ее милости пани Полонеи Склотовской Федоровой Войниной есть выданъ. Писан у Витебску. У того выпису кгродского Витебского печать прыложона одъна, а подъписъ руки писаръское подъписано естъ тыми словы: Базылий Шапъка Хотольский, писар кгродъский Витебъский. Который же тотъ выписъ кгродъский Витебский, за прозьбою его милости пана Балтазара Склотовъского, есть до книгъ земских Витебских уписанъ.

По оп. кн. № об. 48, № ч. 49, л. 157—160.

29.

Лист, од его мсти пана Юра Косова даный пани малжонце его мсти, пани Цецылии Лукашовне Корсаковне, на заставу суму пенезей на маетности Жоробычи, доставшіися ему совмѣстно съ братомъ его, Сильвестромъ Косовымъ, епископомъ Мстиславскимъ, Оршанскимъ и Могилевскимъ, послѣ отца ихъ, Адама Косова, а въ части откупленное у епископа Сильвестра [a]). 1637 г. Января 14.

Року тисеча шест сот трыдцат семого, мсца Генвара чотырнадцатого дня.

На рокохъ судовых земских Витебских и проч., ставшы очевисто у суду, его милость панъ Юрей Адамовичъ Косовъ покладалъ передъ нами листъ запис свой, належачый одъ него ее милости пани Цыцелии

а) На л. 166—167 акт. книги помѣщенъ и вводный листъ вольнаго Ильи Пресмыцкаго по этой закладной крѣпости.

Лукашовне Корсаковне, малъжонъце его, на речь, все-
редине описаную, прызнавшы, и просилъ, абы былъ
уписанъ. Которого листу мы, судъ, огледавшы, казали
есмо до книгъ земскихъ Витебскихъ уписать; который,
уписуючы слово отъ слова, такъ се в собе маеть. Ja,
Jerzy Adamowicz Kosow, ziemianin jego kr. mści woie-
wodstwa Witepskiego, zeznawam to tym moym listem
dobrowolnym zapisem, iż ia, będąc potrzebny summy
pieniędzy, pożyczył y, własnemi rękami moimi odliczyw-
szy, do siebie wziołem sumę pieniędzy u małżonki mey
miłey, pani Cecylii Łukaszowny Korsakowny Jerzyney
Kosowey, kop cztyrysta groszy liczby Litewskiey. W
którey tey sumie pieniędzy postąpiłem, podał y zawiodl
imienie moie, w woiewodstwie Witepskim leżące, mnie
po nieboszczyku panu rodzicu moim y (z?) panem bra-
tem moim, Sylwestrem Kosowym, władyką
Mscisławskim, Orszanskim, Mohilewskim,
z działu rownego na część moie spadło, y com u nie-
go skupił, ze wszelakiemi przynależnościami, to iest,
mianowicie Żorobycze, iako w sobie sama ma, y ru-
chome rzeczy, złoto, srebro, zboże zasiane y nie zasiane,
bydło, konie y wszytko, co sie zowie rzeczą ruchomą,
na lat trzy po sobie ydących, począwszy od roku 1637,
od dnia swięta trzech kroli, swięta rzymskiego,
aż da Bog do roku przyszlego 1640, do takowego swięta
trzech kroli, swięta rzymskiego, wszystko a wszystko
ogulnie, iako dwor samy z grunty dworney paszni
pasznymi y niepasznymi, y poddanemi osiadłemi y nie-
osiadłemi, ktore wszystkie poddane imiona w intromi-
syi pomienione, y pustoszy, s puszczą, lasy, gaie, siano-
żęciami, z ieziorami, na te częźć moie y co ie skupił u
pomienionego pana brata mego, pana Sylwestra Adamo-
wicza Kosowa, władyki Mscisławskiego, Orszanskiego,
Mohilewskiego, przynależącemi, y ze wszytkiemi a wszyt-

kiemi przynależnosciami, do tego imienia mego Żoro-
bycz należącemi, iako sie to imienie moie Żorobycze
we wszytkich okrędosciach i okolicznosciabh mieli i
maią, s tym wszytkim podałem y zawiodłem, y w intro-
misyą zarazem przez jenerała woiewodztwa Witepskiego
podałem y postąpiłem pomienioney małżonce mey miłey,
pani Cecylii Korsakownie. Na ktorey tey maiętnosci mo-
iey już od daty tego listu mego, niżey pisaney, mał-
żonka moia miła, Cecylia Korsakowna, mocna y wolna
będzie, żyiąc (żyć?) na niey pospolu zemną do żywota
mego. A ieżeliby, Pan Boh wszechmogący wprzod na
mie smierć dopuscić raczył, to iey, małżonce mey, y
dożywotne mieszkanie w tey maiętnosci swey Żoroby-
czach zapisuię; ktorą . . . maiętność moie leżącą Żero-
byczy po żywocie moim . . . tey sumie, u niey poży-
czoney, kop 400 groszy Lit. do żywota swego dzierżąc
y wszelakich pożytkow, iako nietylko w tey maiętnosci
. . . wynaleść mogą, na siebie obracaiąc, używaiąc . . .
. . . żywota mego komu innemu te wszytką maiętność albo
część iaką zostawić wolno, też te sumę kop 400 gr. Lit.,
także wszystkie rzeczy ruchome, zboże, bydło, konie,
cyn, miedź, złoto, srebro y co ienokolwiek rzeczą rucho-
mą nazwać y mianować może, iey, małżonce mey, za
ży . . . ta swego y po żywocie komu chcąc dać, daro-
wać, zapisać, a potomkowie moie, bracia, bliscy krewni
w tę maiętność do żywota iey namnieyszą rzecz wstę-
pować nie będą mogli. Jednako to waruię sobie, iż ies-
liby Pan Bog . . . ze mną, w życiu iey pierwiey na
małżonkę moię smierć dopuścić raczył, tedy ia już przy
wszelakich rzeczach ruchomych y maiętności mey leżą-
cey zostawać mam a nikomu sie s tego wyliczać nie
będę, ale to iednak sume komu to ona zapisuie albo ko-
mu to po niey jakim prawem należeć będzie, oddać y
zapłacić będę powinien. I na tom ja, Jerzy Kosow, da-

łem ten list dobrowolny zapis moy pomienioney małżonce mey miley, pani Cycyliy Korsakownie, s pieczęcią moią y s podpisem ręki mey własney. Do ktorego listu dobrowolnego zapisu mego, za ustną y oczetego listu dobrowolnego zapisu mego, za ustną y oczewistą prożbą moią, pieczęci przyłożyć y ręce swe podpisać raczyli ludzie zacni, ich mść pan Marcin Nieszyka, jego mść pan Ostafiey Kosow a jego mść pan Stephan Nieszyka. Pisan w Witepsku, roku 1637, msca January 5 dnia. У того листу печати прытисненыхъ чотыры, а подъпись рукъ есть подъписано тыми словы: Jerzy Kosow ręką swą. Ustnie, oczewisto proszony pieczętarz od osoby wyszey mianowaney, Marcin Nieszyka ręką. Ustnie proszony pieczętarz od osoby wyszey mianowaney, Stephan Nieszyka ręką. Ustnie proszony pieczętarz od osoby, w tym liscie mianowaney, Ostafi Kosow Judzinski ręką. Который же тотъ листъ, за устнымъ и очевистымъ прызнаньемъ особы вышъ менепое, естъ до книгъ земъскихъ Витебскихъ уписанъ. За писарства мене, Миколая Киселя Дорогиницкого, в року теперешънемъ 1646, подъ час суженя роковъ Михаловскихъ, его мсти пану Яну Лисовскому видымус выданъ.

Цо оп. кн. № об. 48, № ч. 49, л. 164—166.

30.

Листъ, од его мсти пана Юря Адамовича Косова и малжонки его, пани Цецылии Корсаковны, даный его милости пану Юрю Реуту и малжонъце его, пани Гестер (Эсеири) Адамовне Косовне, на именье Будовесто, у воеводстве Витебскомъ лежачое. 1637 г. Января 14.

Року тичеча шесть сотъ трыдцать семого, мсца Генъвара чотырнадцатого дня.

На рокохъ судовыхъ земъскихъ Витебскихъ и проч., постановившысе очевисто у суду, его мсть панъ Юрей Адамовичъ Косовъ и малъжоънка его мсти, пани Цецылия Корьсаковна, листъ свой, доброволный записъ, належачый одъ нихъ его милости пану Юрю Реуту и малъжонъце его на речъ, всередине того листу описаную; который прызнавшы, просили, абы былъ до книгъ уписанъ. Которого мы, врадъ, огледавшы, казали есмо до книгъ уписат. Который, уписуючы слово отъ слова, так се в собе маеть. Я, Юрей Адамовичъ Косовъ, а я, Цыцылия Лукашовна Корсаковна, малъжонъка вперод реченого пана Юря Косова, земяне господарские воеводъства Витебского, мы обедве особы за одинъ человекъ описуючысе, одинъ другимъ ничымъ не вымовляючысе, сознаваемъ и ясно чынимъ сами на себе симъ нашымъ листом доброволным, вечыстым, продажнымъ записомъ кожъдому, кому бы о томъ ведати належало, теперешнимъ и напотомъ будучого веку людемъ, ижъ, будучы мы пильно потребни сумы пенезей, а маючы именье свое отчыстое, праву вечному подлеглое, названое Б у д о в е с т о, у воеводстве Витебскомъ лежачое, мне и брату моему рожоному, его милости отъцу С е л и в е с т р у К о с о в у, по небощыку отъцу нашому, его милости пану Адаму Косову, правомъ прырожонымъ спалое, ни въ якой суме пенезей не заведеное; которое тое именье нашо Будовесто продали есмо все огуломъ, ничого на себе и ни на кого не зоставуючы, обель, вечне и николи не порушно, земяномъ господарскимъ воеводства Витебского, его мсти пану Юрью Андреевичу Реуту и пани малъжонъце его милости, ее милости пни Гестер Адамовне Косовне, имъ самимъ, потомъкомъ, щадъкомъ ихъ милости, за певную суму пенезей, вжо до рукъ нашыхъ взятую, то естъ, за тысечу копъ грошей личъбы и монеты Литовское. Якожъ есмо за разомъ, через енерала

воеводства Витебского, пана Федора Хашъковского, в
моцъ, в деръжанье и въ спокойное ужыванье врадовне
его милости пану Юрю Реуту и пани малъжонъце его
милости подавшы и поступившы, сами се вжо вечне
зрекли, а меновите, з будуваньемъ дворнымъ и гумен-
нымъ, также и прыкуплею отъ небощыка пана Семена
Косова, до тогожъ именья Будовеста належачую, с под-
даными оселыми отчычами, меновите имены в ынътро-
мисыи енеральской описаными, со всими кгрунтами
пашными и непашными, з лядами, зарослями, проробъ-
ками и сеножатьми мурожными луговыми и болотными,
с пущою, з борами, з лесами, гаями, дубровами, з ловами
зверынъными и пъташыми, з дервом бортнымъ, с пчолами
въ бартях и безъ пчолъ, з озеры, реками, речками, езами
и в них ловеньемъ рыбъ, а згола зо всим на всим такъ,
яко се тая маетность наша Будовесто перед тым того з
давных часовъ въ границах, межах, обрубахъ, в шы-
рокости и в пожытъкохъ своихъ само в собе мело и
тепер маеть, со всими пожытками, с того именья Будо-
веста прыходячыми, его милость панъ Юрей Реут, жона,
дети и потомки его мсти держать и ужывать маютъ,
якобы помененое не помененому ни в чомъ шкодити и
на перекaзе быти не маеть, ничого на нас самих, детей,
близкихъ кровъныхъ и повинъныхъ нашыхъ и ни на
кого инъшого ниякое части и пожытъковъ не зоставуючы,
ани уймуючы. Которую тую маетность Будовесто, яко се
вышей поменило, зо всими прыналежностями маютъ их
мсть панъ Юрей Реутъ самъ и пани малжонка его мсти,
дети и потомки их мсти, вечными часы держать и вся-
кихъ пожытъковъ, на себе забравшы, ужывать и водъ-
лугъ воли и уподобанья своего шафовать, вольными бу-
дучы тую маетъность отъдать, продать, даровать, заме-
нить и кому хотя записать. А мы сами, дети, потомъки
нашы в жадную часть тое маетности нашое Будовеста

*. . . и в кгрунты церковные, и во вси речы рухомые, ко-
торые до церкви Будовеньское* а) *належать,* вступоватисе
и жадное перешкоды и трудъности чынить не маемъ,
вечными часы, подъ зарукою тысечъма копами грошей
Литовъскихъ и подъ нагороженьемъ шкодъ и накладовъ,
голымъ словомъ менованыхъ, варуючы и то, *еслибы
тотъ же братъ мой рожоный, его милость отецъ Сели-
вестеръ Косовъ, въ кгрунъты церковные и в самую церковъ,
и во вси речы и обрады церковные уступовалъ и зъ владзы
его, пана Реута, або кого держачого от нихъ одыймовалъ
и перешкоду якую чынилъ, тогды и за тое маемъ и по-
винъни будемъ его милость пана Реута от него, Силиве-
стра Косова, и отъ кождого иного у кождого суду и вра-
ду своимъ грошом и накладомъ заступовать и очищать* б),
под тоюжъ зарукою, вышей мененою, зъ шкодами и на-
кладами, голословне меноваными. А гдебысмо. препом-
невшы того листу нашого вечыстого, сами черезъ себе,
детей, братю, близких и повинных своих, або и черезъ
когоколвек, якую перешкоду и переказу чынили . . .
очищать и заступовать отъ кожъдого вступуючого не хо-
тели, тогды даемъ вольность себе о то позвать до вся-
кого враду и суду, то есть, кгродекого, земъского и
головного трыбунального, в который хотя терминъ и

а) Так. обр., издревле была приходская православная церковь и въ имѣніи
Будовѣстѣ, а теперь ея уже нѣтъ, а есть только таковая въ им. Жеребычахъ, при-
надлежавшихъ тоже гг. Косовымъ.—б) Адамъ Косовъ и до конца жизни своей оста-
вался непоколебимо въ православной вѣрѣ и даже привлеченъ былъ къ дѣлу объ
убіеніи уніат. архіеп. Іосафата Кунцевича, а сынъ его, Сильвестръ Косовъ, былъ
Мстиславскимъ, Оршанскимъ и Могилевскимъ епископомъ, а впослѣдствіи Кіевскимъ
митрополитомъ, и много пострадалъ за свою православную паству отъ латино-поло-
низма во главѣ Кунцевичева преемника, Антонія Селявы. И вотъ другой сынъ Ада-
ма Косова, Юрій Косовъ, измѣнивъ отеческой православной вѣрѣ, доставшееся ему
совмѣстно съ братомъ Сильвестромъ послѣ отца ихъ имѣніе Будовѣсто продаетъ безъ
участія брата и обязывается еще защищать покупщика отъ интересованія его, епи-
скопа Сильвестра Косова, какъ имуществомъ Будовѣстской церкви, такъ и обрядами
церковными, т. е., отъ препятствованія совращенію этой церкви въ римское католи-
чество!

поветъ, рокомъ завитымъ, покладаючы позвы на всякихъ маетностях нашыхъ, гдеколвекъ будучыхъ, альбо подаючы з нас которой особе очевисто в руки; а мы, за таковымъ кождымъ позвомъ, не вымовляючысе одинъ другимъ и ни которыми прычынами иншыми, бы и направнейшыми, становитисе маемъ и повинъни будемъ, а ставшы, тую заруку и вси шкоды и наклады, голым словомъ менованые, заплатить повинъни будемъ, под тоюж зарукою, вышъ описаную, и подъ нагороженьемъ накладовъ. А еслибы есмо не стали, тогды врадъ и судъ тотъ, передъ который се тая справа прыточыть, тую заруку на нас и на всякой маетности нашей, лежачой и рухомой, всказавшы, и моцную отъправу, безъ складанья рат статутовых, учынить маеть и моц мети будеть. А мы вжо его милости пана Юря Реута и пани малъжонъки его мсти о злый перевод права, так тежъ и суду о злый въсказъ, нигде, ни до котораго суду и урaду позывати не маем, подъ тоюжъ зарукою, которая на нас од суду, враду всказана будеть, и под заплаченьемъ всихъ шкодъ и накладовъ, а поплатившы то все, такъ заруки, яко . . . предсе тая продажа и тотъ листъ нашъ у кождого суду и враду пры зуполной моцы, на вси прышлые и потомные часы, хован и держанъ быти маеть, ни в чомъ его не нарушаючы. И на то дали есмо сесь нашъ листъ, добровольный, вечыстый, продажный записъ с печатьми и с подписами рукъ людей зацъныхъ, печатаровъ, од насъ до сего листу нашого устне упрошоныхъ, земян гдрскихъ воеводства Витебского, их милости, его милости пана Юря Терпяту, пана Льва Косова и пана Самуеля Можейку, которые ихъ милость, за устъною и очевистою прозьбою нашою, печати свои прытиснувшы, и руками своми власными подъписать рачыли. Писан въ Жоробычах, року тисеча шесть сотъ трыдцать шостого, мсца

Ноебра первого дня. У того листу печатей прытисненых пять, а подъписъ рукъ подъписано есть тыми словы: Jerzy Kosow ręką swą. Cecylia Korsakowna Jerzyna Kosowa ręką swą. Oczewisto proszony pieczętarz od jego mości pana Jerzego Kosowa y pani małżonki jego mści, jey mści pani Cecyli Korsakowny Kosowey, Jan Cierpienta ręką swą. Oczewisto proszony pieczętarz od jego mści pana Jerzego Kosowa i od pani małżonki jego mści, pani Cecyli Korsakowny Kosowowey, Lew Kosow Judzinski ręką swą. Прошоный печаторъ од ихъ милости пана Юря Косова и пани малжонки, пани Цыцылии Корсаковны Косовой, Самуель Можейка рукою. Который же тотъ листъ, за устнымъ и очевистымъ прызнаньемъ отъ особъ, звышъ помененых, до книгъ . . . ских есть уписанъ.

По оп. кн. № об. 48, № ч. 49, л. 167—171.

31.

Перенос выпису кгродского Витебского с тестаменту небощыка пна Грыгоря Ушацкого. 1637 г. Января 24.

Року тисеча шест сот трыдцат семого, мсца Генвара двадцат четвертого дня.

На рокохъ судовыхъ земъскихъ и проч., постановившысе очевисто, земенин гдрский воеводства Витебского, пан Юрей Буевич Выжлятинский, оповедал и покладал ку перенесенью до книгъ земъскихъ Витебскихъ выписъ кгродский Витебский с тестаменту небощыка пана Грыгоря Ушацкого; который выписъ передъ нами у суду положывшы, просил, абы до книгъ земских Витебских был уписан, который, уписуючы до книгъ слово

од слова, так се в собе маеть. Выпис с книг справ кгродскихъ воеводства Витебского. Лета от Нароженья Сына Божего тисеча шест сот трыдцат шостого, мсца Апреля семънадцатого дня. На враде гдрскомъ кгродскомъ воеводства Витебского передо мъною, Теодором Крыжаномъ Жуковским, подвоеводимъ Витебским, постановившысе очевисто, земянинъ гдрский воеводства Витебского, пан Юрей Буевич, оповедал и покладал ку актыкованью до книгъ кгродских Витебскихъ тестамент небощыка пана Григоря Ушацкого, земенина воеводства Полоцкого. Который тестамент передо мною на враде положывши, просил, абы до книгъ кгродских Витебских был уписанъ; якожъ уписуючы до книгъ слово од слова, так се в собе маеть. Во Имя Отца и Сына и Духа Светого. Аминъ. Я, Грыгорей Ушацкий . . . нин гдрский воеводства Полоцкого, на . . . никъ архиепископъский Вит . . . сим моим тестаментом . . . на сес час будучы . . . обложною . . . ром розум . . . чы то, иж на . . . человек ест подданый . . . руючы я, абы по смерти моей . . . жонкою моею, Ганною Есиповною Велижанкою, бывшею Лаврыновою Волковою, и детми моими, с першою малжонкою моею, Овдотею Кадашовною спложеными, сыномъ Езефомъ и дочками Александрою пани Юревою Буевичовою и Настазыею пани Федоровою Боничовою, жадного ростырку и вархалов о убогую маетност мою, которую есми, за ласкою Божою, з молодости лет моих, служечы рознымъ в Бозе велебным их метям архиепископом Полоцким учъстиве, набыл. А такъ, вперод душу мою многогрешную в милосерде Господу Богу во Троицы Светой единому поручаю, просечы Его светую млсть, абы Он многие грехи мое, з милосердя Своего светого Бозского, одпустившы, опую до хвалы Свое светое прынят рачыл. А тело мое, которое од продков наших зъ земли есть взято,

до зомъли, способомъ хрестиянскимъ, водлуг закону и релии Руское а), пры церкви Светое Пречыстое, в месте Витебъ . . . будучое, подле першое малжонъки . . . малжонку мою . . . пана Фед . . . зыи Ушацкое, учъстиве, водлугъ преможенья маетности моее, поховано быти маеть. А убогую маетность мою, што кольвекъ маю и тот (што?) се нижей поменит, таким способом межы ними росписую и вечными часы роспорожаю. Наперод, вся маетност моя, то есть меновите: мис цыновыхъ с полмисками 10, талеров (тарелокъ) цыновых 5, кубъковъ цын. 4, пугар. цын. 1, медница мосендзова 1, пулгаки 2, скрыня великая 1, лихтар мосендзовый 1, котелок мосенд. 1, котелки мосенд. 2, трыножекъ медяный 1, медница мосенд. 1, пилка малая 1, свидерикъ 1, долото 1, ложка до ляня кул 1, мушкеты зъ швецкими колами 2, шабля 1, олембик зъ шапкою и з трубою, ложек сребраных 2, сковорода 1, солница цын. 1, безмен 1, клячы 2, жеребокъ 1, коней гнедых 2, коров 4, бычокъ 1, подтелков 3, бычок тогорочъный 1, а так рочъный 1, гусей 5, яловка девце Кулине належыт 1, овец старых 12, егнят сегорочъных 15. Кулине овца 1 и егне 1, дочки мое, Настасыи пани Боничовое овец старых 3, а егнят 4, свиней старых 10, а малых 6, Кулинина свиня 1, куров 30, каплунов 9; начыня в дому железного: секиры 2, косор 1, коса 1, пилка малая 1, серповъ 4, свердел 1, скобел 1, долото 1, тесля 1, резец до ложекъ 1, полоники до ляня кул 2, лемешы з наполками 2, котелокъ жолтей меди 1, трыножекъ медяный 1, рынечка медяная 1, баня медяная 1, медничка медяная 1, кочерга железная вся 1, черпокъ медяный 1, сковорода 1; грошей готовых у

а) Так. обр., завѣщатель хотя и служилъ, м. пр., уніатскому архіеп. Антонію Селявѣ, но оставался въ вѣрѣ *Русской*, т. е. православной.

Федора Бирука копъ 20, у негож еще жоны моее, Ташы, копъ 17, у тогожъ Бирука жонки Овъдотии копъ 3, а у Страпа Амосовых грошей копъ 5, а сестръ его копъ 2; сукон моих: челийка 1, доломан 1, ферезыя фаледышовая 1, вильчура 1, копенякъ старый 1, который копеняк жоне оддал, ермяк повый фаленд. чорным, с пасаманом акьсамитным чорным, китайчаные выложки, што за свои грошы спра . . . быти маеть . . уика . . . игры . . . ле . . . угры . . . тежъ . . . четверо цурки моее, Настазыи, которые вцале мають быт оддапы. Збожа, што колвек од погребу моего зостанет, дочкомъ моимъ, пани Буевичовой и пани Боничовой, также былда, цын и мед, а сынови моему, Егору Унацкому, што се речей моих в том реестре описаных, од погребу моего зостанеть, оддано быти маеть, кгдыж сын мой за жывота моего немало побрал, а меновите сыну моему: сукни, кони и стрелба, еслибы и то од погребу моего зостало, оддано быти маеть; збожа озимого, жыта в Грыневе засееного чвертей 20, абы то дочкам моим, ведлугъ листу в Бозе велебного его мсти отца Антонего Селявы, архиепископа Полоцкого, и потверженя в Бозе велебного его мсти отца метрополиты, мне даного, оддано было з волным мешканемъ по смерти моей рокъ въ Грыневе, о што его мсти, моего мтивого пана унижене прошу, абы, поглядаючы на заслуги мои, мне и дзетком моим крывъды чынити не рачыл, в чом повторе прошу его мсти пана моего, в Бозе велебного отца Антония Селявы, архиепископа Полоцкого, Витебского и Мстиславъского, албо его мсть, з милостивое ласки своее панское, наметаючы на заслуги мои, которыем такъ першымъ их метям архиепископом Полоцким, яко его мсти самому оддавал, детей моих ни в чом крывдити не казал. А дети мои, што кому од мене сим тестаментомъ моим назначоно, по смерти

моей и после погребу тела моего што зостанет и што кому назначоно, межы собою розобравшы, в покою зоставали. А хтобы колвек сес тестамент мой, остатнюю волю мою нарушыл, тот зо мною розсудитсе на страшном суде перед небесным Царем. А пры справованю сего тестаменту моего, не могучы я зъ их мсти пановъ врадников кгродских Витебских ни одное особы до себеспосбит, одно упросившы до себе енерала воеводства Витебского, пана Яна Подвинского, пана Дмитра Овдеевского, возного воеводства. (Окончанія нѣтъ въ акт. книгѣ).

По оп. кн. № об. 48, № ч. 49, л. 328—330.

32.

Вводный листъ вознаго Витебскаго воеводства, Өедора
Хашковскаго, по которому, согласно записи православнаго епис-
копа Мстиславскаго, Оршанскаго и Могилевскаго, Сильвестра
Косова, переданы во владѣніе брату его, Юрію Косову, сост.
въ Витебскомъ воеводствѣ имѣнія: Жоробычи, Будовѣсто, Свѣт-
цы, Голубовщина и Волково, а также дома и плацы въ Ви-
тебскѣ. Вводъ происходилъ въ им. Стацкевича, Любавичахъ [a]).
1737 г. Января 24.

Року тисеча шест сот тридцат семого, мца Генвара двадцат четвертого дня.

а) Епископъ Сильвестръ Косовъ для ввода брата своего во владѣніе имѣніями
не прибылъ въ оныя, вѣроятно, потому, что за посѣщеніе своей православной паствы
въ Полоцкихъ и Витебскихъ предѣлахъ подвергался онъ сильнымъ гоненіямъ отъ
латино-польскаго правительства и Кунцевичева преемника, Полоцкаго уніатскаго
архіепископа Антонія Селявы. Да и самыя имѣнія эти перевелъ онъ на имя брата
своего, очевидно, для охраны ихъ отъ многочисленныхъ денежныхъ штрафовъ, кото-
рые налагались на него единственно только за посѣщенія имъ многочисленныхъ, или
лучше сказать, сплошной массы православнаго здѣшняго населенія.—Ср. Витебская
Старина, изд. А. П. Сапунова, Т. V, ч. I, стр. 149—155. 23.

На рокох судовыхъ земских Витебских . . . святе рымскомъ прыпалыхъ и порадкомъ . . . . на мейсцу звыкломъ в замъку его крское . . . перед нами, Самуелемъ, Староселскимъ, с . . . Крыштофомъ Войною Ясенецкимъ . . . ретаром . . . милости и войтомъ Оршанскимъ, а Миколаем Гуркомъ . . . . никами судовыми земъскими воеводства Витебского, постановившысе очевисто у суду, земенин воеводства Витебского, его млть пан Рафал Корсакъ, покладал передъ нами, ку перенесеню, выпис с книгъ кгродскихъ Витебскихъ, в Бозе велебного его мтп отца Сылвестра Косова, епископа Мстиславского, Оршанъского и Могилевского, и просил нас, абысмы его до книг земских Витебскихъ уписали. Который мы, судъ, огледавшы и чытаного выслухавшы, казалисмы до книг земских Витебских уписатъ; который, уписуючы слово въ слово, такъ се в собе маетъ. Выпис с книг справ кгродских воеводства Витебского. Лета от Нарожения Сына Божъего тисеча шест сотъ трыдцать пятого, мца Июля двадцать четвертого дня. На вряде грскомъ кгродском Витебскомъ, передо мною, Теодором Крыжаномъ Жуковецким, подвоеводим Витебским, ставшы очевисто, генерал гдрьский воеводства Витебъского, Федор Хашковский, признилъ квит свой инътромисейный тыми словы . . . . енерал его крское милости воеводства Витебского сознаваю то сим моим инътромисейнымъ квитом, ижъ в року теперешнемъ тисеча шест сот тридцать пятого, мца Июля двадцаго дня, маючы я при собе стороною людей добрых, шляхътичов трехъ, пна Яна Василевича, пна Крыштофа Ивановского а пна Миколая Жоравинского, с которыми быломъ ужытый до его милости в Бозе велебного отца Сильвестра Косова, епископа Мъстиславъского, Оршанъскаго и Могилевъского, до маетности и двора велможного его милости пна Богдана Стацке . . . орего

Мстиславского, до Любавич, в повете Оршанъскомъ лежачо . . . его милость отецъ епископъ маетности свои отчыстые, набытые, у в . . . Витебскомъ лежачые, меновите: Жоробычи, Будовесто, Светъцщыну, Волково, такъ же домы, пляцы в п . . . . у замъку . . . по смерти, годное памети, его . . . пна Адама . . . писара кгродского Витебъского, до . . . его мил . . . велебънымъ отцом епископом и его мил . . . Косовымъ, р . . . его милости пришли . . . . А . . . . вышъ помененые ма . . . . отец епископъ его мти пн . . . ву, брату своему рож . . . ами с подданеми и зо всими по . . . ми, с тых маетностей приходячими, водлуг доброволного листу своего вечыстого, при мне, енерале, и стороне шляхъте, в моцъ, в держане и в спокойное, вечыстое ужыванъе подал и поступилъ . . . Юрей Косовъ в моц, в держане и в спокойное, вечыстое ужыванъе принявъшы, мною, енераломъ, и стороною шляхтою осве . . . А такъ я, енералъ, штомъ видел и слышал, на то . . . инътромисейный квит, под печатю и с подъписомъ руки мо . . . тьми стороны шляхты и с подписы рукъ, которые з них пи . . . ку записаню до книгъ кгродскихъ Витебъскихъ. Писанъ року . . . вышъ помененого. У того квиту интромисейного печа . . . неныхъ чотыры, а подпис рукъ подписано естъ тыми словы . . . ковский, енералъ его крское милости, власною рукою. Кры . . . новский власную рукою. Mikołay Żorawinski ręką swą . . . квит интромисейный з устьным енерала звышъ рече . . . гъ кгродскихъ Витебъских ест уписано, с которыхъ . . . под печатью врадовою, его милости пну Юрю Косову . . . анъ. Писан у Витебъску. У того выпису пе . . . . нена одна и подпис руки писарское тыми . . . сл . . . силей Шапъка Хотолский, писар кгродский Витебъский . . . же тот выпис кгродский Витебъский, за покладанемъ . . . вышъ

мененое особы, есть до книг земскихъ Ви . . . исан.—
1637 Januar. 24. Intromissya jener. na dobra Żoroby-
cze, Budowiesto, Swietce, Hołubowszczyznę, Wolkową,
za zapisem wieczystym, od jx Kossowa, arcybiskupa
Połło [a]), pu Kossowowi czyniona.—Выпис выдан.

По оп. кн. № об. 48, № ч. 49, л. 366.

а) Замѣчательно, что въ этой польской надписи Сильвестръ Косовъ названъ *архіепископомъ Полоцкимъ*, тогда какъ Полоцкій уніатскій архіепископъ Антоній Селява противъ этого то собственно титула православнаго архіерея и соединенной съ таковымъ архипастырской власти наиболѣе и ратовалъ. Это фактъ, свидѣтельствующій ясно, что здѣшнее населеніе крѣпко держалось православія и не переставало признавать православнаго архіерея единственнымъ своимъ архипастыремъ, несмотря на всѣ латино-польскія противъ него интриги; признавая же его, Сильвестра, *архіепископомъ Полоцкимъ* (санъ, усвоенный въ Бѣлоруссіи только Полоцкому архіерею), оно тѣмъ самымъ уже обличало Селяву въ неправильномъ присвоеніи себѣ этого сана.

АКТЫ,

извлеченные изъ книгъ Полоцкаго земскаго суда.

33.

Инвентарь (отчасти сокращенный) имѣній, отнятыхъ Стефаномъ Баторіемъ у Полоцкихъ православныхъ церквей и монастырей и отданныхъ на основанную имъ въ г. Полоцкѣ iезуитскую коллегію. I. **Мѣстечко Екиманія.** Въ немъ 136 населенныхъ плацовъ земли. Повинности жителей мѣстечка: съ каждаго плаца ежегодно: платить рыночныхъ и уличныхъ 14 грошей, а съ переулочныхъ плацовъ по 12 грош.; служить Екиманской экономіи на жатвѣ толокою 3 дня на своихъ хлѣбахъ, а четвертый на господскихъ; въ крайней нуждѣ собираться всѣмъ сообща на *Спасскую мельницу*, ходить на охоту за звѣремъ, по приказу, но не дальше 4 миль, на своихъ же хлѣбахъ; кто держитъ пиво, медъ, водку,—обязанъ дать съ каждаго питья по 1 копѣ грош. Лит.; съ аренды вѣсовъ и мѣръ по 10 копъ грош.; съ аренды перевоза 30 копъ грош. и поставлять всякіе перевозные снаряды, по окончаніи же аренды всѣ суда остаются въ собственность коллегіи. II. Имѣнія, отнятыя у *Спасскаго монастыря*: 1) **Село Груздовичи**, обращенное все на мѣстечко Екиманію и на фольваркъ. 2) **Село Холхло** лежитъ надъ рѣкою Двиною, въ 2 миляхъ отъ Полоцка; вмѣстѣ съ селомъ Груздовичами поступило во владѣніе коллегіи въ 1580 г.; было въ немъ прежде 37, а въ данное время 20 дворовъ крестьянскихъ. 3) **Село Мотырино** лежитъ надъ озеромъ Мотыриномъ, въ 6 мил. отъ Полоцка; поступ. во влад. коллегіи въ 1583 г.; въ немъ прежде было 15, а въ дан. вр. 9 дв. крест. 4) **Село Улицы**, иначе **Навличи**, леж. въ 4 мил. отъ Полоцка; поступ. во влад. коллегіи въ 1583 г.; въ немъ прежде было 20, а въ дан. вр. 15 двор. крест. 5) **Село Копоровичи** леж. надъ рѣкою Язницею, въ 8 мил. отъ Полоцка; поступ. во влад. коллегіи въ 1583 г.; въ немъ было прежде 20, а въ дан. вр. 16 двор. крест. III. *Пятницкой церкви* **село Пятницкое** леж. надъ рѣкою Ушачью, въ 2 мил. отъ Полоцка; поступ. во влад. коллегіи въ 1580 г.; въ немъ было прежде 9, а въ дан. вр. 8 двор. крест. IV. *Монастыря Св. Іоанна* (д. б. Іоанна Предтечи на островѣ р. Двины) **село Иванское** леж. надъ рѣкою Начей, въ 6 мил. отъ Полоцка; поступ. во влад. коллегіи въ 1580 г.; въ немъ было прежде 17, а въ дан. вр. 15 двор. крест. V. *Монастыря Мошоноцкаго Воскресенскаго* **село Улицы** леж. при выше названомъ с. Улицахъ Спасскаго мон., въ

4 мил. отъ Полоцка; поступ. во влад. коллегiи въ 1583 г.; въ немъ было прежде 4 кр. двора, а въ данное время перечисляются здѣсь тѣ же самые крестьяне, что показаны и въ с. Улицахъ Спасскихъ. VI. *Монастыря Св. Петровскаго* село на **Начѣ** въ **Полюдовичахъ** леж. надъ р. Начею, въ 5 мил. отъ Полоцка; поступ. во влад. коллегiи въ 1568 г.; въ немъ и прежде, и въ дан. вр. было 8 двор. крест. VII. *Монастыря Свв. Космы и Дамiана* село на **Начѣ** на **Полюдовичахъ**, поступ. во влад. коллегiи въ 1587 г.; въ немъ было прежде 6, а въ дан. вр. 7 двор. крест.—Повинности во всѣхъ вышеназванныхъ селахъ были почти такiя же, какiя исполнялись и въ другихъ имѣнiяхъ того времени вообще.—Инвентарь этотъ былъ списанъ 6 Марта 1615 г., а явленъ въ Полоцкомъ земскомъ судѣ дважды: 16 Янв. 1624 г. и 10 Янв. 1670 г.

Лета отъ нароженя Сына Божого тисеча шест сот семъдесятого, мца Генъваря десятого дня.

На рокох судовых земъскихъ трикрольскихъ, порядком права посполитого припалых и судовъне у Полоцку отправованых, перед нами, Яном Подбипентою, судею, Михаломъ Невельскимъ, подъсудкомъ, а Стефаномъ Летецким, писаромъ, врадниками господарскими судовыми земскими воеводства Полоцкого, постановившисе очевисто у суду, панъ Ян Манкевичъ, слуга отцов Езуитовъ колеиумъ Полоцкого, оповедалъ и покъладалъ выписъ с книгъ справъ земъских воеводства Полоцкого, под датою року тисеча шестъ сотъ двадцат четвертого, и просилъ именемъ князя Миколая Сляского, социетатис Езу рекътора колеиумъ Полоцкого, абы до актъ книгъ земъскихъ Полоцких принят и въписан был. Которы мы, вряд, огъледавъши и читаного выслухавъши, велели есмо оного до кънигъ въписат. Который слово до слова такъ се въ собе мает. Выпис с кънигъ справъ земъских воеводства Полоцкого. Лета отъ Нароженя Сына Божого тисеча шестсот двадцат четвертого, мца Генваря шеснадцатого дня. На рокахъ судовых земъскихъ трикъролскихъ, порядкомъ права посполитого припалых и судовъне у Полоцку отправованых, перед нами, Александромъ Тишкевичомъ, судею, Данемелемъ Щитомъ Забелъсккимъ, подсудкомъ, а Михаломъ Тишкевичомъ, писаромъ, врадниками гдарскими судовыми земъскими воеводства Полоцкого, постановившисе очевисто у суду, пан Сабестианъ Кграбовъский оповедалъ и покъладал инвентар . . . отцов колеиумъ Полоцкого Социетатис Езу, факторіі Екіманъской, съ подписомъ руки князя Сімона з Блоня, Социетатис Езу рекътора, и въсихъ ихъ метей отцовъ Езуитовъ колеиумъ Полоцъкого, абы до кънигъ земъскихъ Полоцъких принят и въписанъ былъ. Которого мы, судъ, огъледавъши и читаного выслухавъши, велелі есмо оного до кънигъ въписат. Котори слово до слова такъ се въ собе маетъ. I n w e n t a r z dobr collm Pollo Soc. Jesu faktorij Ekimanskiey, spisany roku tysiąc sześć set piętnastego, miesiąca Marca szostego dnia. P i e r w s z a F a k t o r y ą E k i m a n s k a. M i a s t e c z k o E k i m a n i a: W tym miasteczku placow osiadłych 136. z których każdego: rynkowych y ulicznych z kożdego placu płacą po groszy 14 po plaszczyzny, a z zaułkowych po gr. 12; dotego z kożdego placu do dworu Ekimanskiego służą tłoke 3 dni o swym chlebie na żniwie, a czwarty dzień na panskim chlebie; do m ł y n a S p a s k i e g o na gwałt wszelaki chodzą; w łowy na zwierz, kiedy im wzkażą, powinni iść na daley za mil 4, o swym chlebie; ktorzy maią piwo, miod, gorzałkę, ci od kożdego napitku powinni dać po kopie groszy Litt., na rok, od wagi y od pomiarow, kto to aręduie, kop 10 do collegium oddaią co rok; od przewozu arędy płacą kop 30 y swoie wszytko naczynie do przewozu daią, a po wyiściu arędy wszytkie statki od przewozu przy collegium zostawaią. P i e r w s z e s i o ł o H r u z d o w i c z e: To sioło wszytko

obrocono iest na miasteczko Ekimanskie y folwark. Drugie sioło Chołchło: to sioło leży nad rzeką Dzwiną, od Połocka na mil dwie, które y z siołem Hruzdowiczami przyszło do possesyi collegium Połockiego w roku 1580; w tym siele y w Hruzdowiczach zdawno bywało podymia 37 z ogrodnikami, a teraz poddanych na sladach 20, monastyra S-o Spasa, służby 4: Krupieniawska, Gasiukowska, Jurkowska y Pawłowska. На этихъ четырехъ службахъ поселено крестьянъ хозяевъ 18, изъ коихъ у каждаго земли вымѣренной 34—98 шнуровъ, да еще пустошь въ 50 шнур., а всей земли подъ ними,—за изъятіемъ одного, у котораго количество земли не показано,—1047 шнур. [a]). Powinność tego sioła: dolą dadzą ze czworga zboża, to iest, z żyta, pszenice, jęczmienia, owsa, 2 kurow, jarząbka 1, jaiec 10, zaiąca 1, abo gęś; trzecia, lnu dziesiątki dwa, abo groszy 6, pięki bezmien 1; czwarta, przygonu na tydzień dni 2 będą służyć z czym każą; tłok 6 także będą służyć de dworu Ekimanskiego, na swym chlebie, z czym każą; gwałt z dymu 1, po iednemu odsłużą na swym chlebie, a to czasu żniwa etc.; jezioro Luchowo ciągną panskim niewodem na swych dniach dwakooć na rok w jesieni y na wiosnę y jaz statecznie powinni zbudować, tam że wedle jeziora Luchowa na Luchowce, sianożęć tameczną pokoszą y sprzątną, y przywiozą do dworu na swych dniach; na gwałt czasu roziazdu y w łowy na zwierz poydą na swym chlebie; piąta, a gdzieby folwark Ekimanski był zniesion, tedy za przygon y tłoki y gwałtowną dymszczyzną na rok zapłacą po złotych 2 z sladu iednego y dolą dawać; szosta, w podwody nadaley do Wilna powinni

---

a) Между крестьянами есть, *вносльдствіи*, шляхетскія фамиліи: *Анкудовичъ*, *Паховичъ*, *Бьлевичъ*.

iachać raz na rok, gdy im rozkazano będzie; siodma, drew dobrych każdego roku do kollegium w jesieni każdy z swego sladu wozow 8 odwieźć; osma, słom wszytką dolną panu oddadzą y ozadzie, a plewy dolne im się maią dostać; dziewiąta, pszczoły lesne y domowe napoł z panem wiernie będą dzielić, y wosk także, okrom młodych, a panskie pszczoły na pany maią być podbierane; dziesiąta, posielniku, albo starcu, z sladu swego kożdy da każdego roku ser ieden y grosz, zaczynalnego, bierczemu collegiackiemu grosz ieden y dwa pieniędzy 12; zwierza wielkiego panu, y w mięsie, y w skurze, czwartą część oddadzą, a mnieyszego zwierza, iako rysia, lisa, kunę, niedźwiedzia, wilka, bobra, wydrę, norkę, y inszego zwierza małego, krom biełki, futra maią panu ukazać, pod winą 3 rubli; na stróża collegiackiego z sladu iednego dadzą po potroynemu. Granica tego sioła: począwszy z rzeki Dzwiny iść rzeczką uroczyszczem Luchowką wgurę wody mil 2 aż do jeziora uroczyszczem Luchowa; tego jeziora iść brzegiem po prawey ręce, przy gruncie pana Dawida Jeśmana Połozowskim, aż do mchu; mchem tym iść 4 warsty aż do Juzienskiey drogi; tą drogą ku Połocku iść dobre pułmile aż do mchu Wielkiego; ten mech Wielki minąwszy y porzuciwszy po prawey ręce, udać się wlewo w Płoskuiu Łużu; toiuż Łużoiu Płoskoiu iść aż do ruczaia pułmile, uroczyszczem zowie ten ruczay Szeliszník; tem ruczaiem, ani z wody, iść połmile aż do suchodoła; tym suchodołem, porzuciwszy wlewo ruczay, iść strzelbiszcze dwoie dobre aż do ruczaia uroczyszczem Wirowik; tym ruczaiem wniz iść wiorstę dobrą aż do rzeki Dzwiny; Dzwiną wniz wody szedszy pułtory mile, aż do rzeki Luchowki; tu pięta wszytkiey granice. Tego wszytkiego gruntu wdłuż, począwszy od Luchwki

aż do Wirowika mil pułtory, a wprzek od Dzwiny aż do mchow wielkich mila. Około tego gruntu obeszły grunty: naprzod, Kozarynowe, Druczanskie, p. Dawida Jeśmana, Połozowskie, potym nasze collegiackie, potym Bohatyra woznego y Hruzdowskie nasze, potym Dzwina. Jeziora do tego sioła: Luchowo toni sześć, nikomu wstępu niemasz; jaz na Luchowie, który zarobić powinni poddani y naroty swoie kłaść, a na pana połowinę ryb oddać. Barci własne panskie są w lesie Chowchłowskim, które opatruie bortnik Sawa z starcem Kochonem. Trzecie sioło Piatnickie: To sioło leży nad rzeką Uszaczą, od Połocka mil 2, cerkwie Piatnice; przyszło do possessyi collegium Połockiego w roku 1580. W tym siele zdawna bywało człowiekow 9; grunt w nim srzedni. Въ немъ службы земли 2, Турская и Овѣрская, въ которыхъ поселено крестянъ-хозяевъ 8 [a]). Powinność tego sioła taka, jaka y w Chowchłach, y służba: jaz na rzece Uszaczy maią na panow zarobić, karczmę też nad przewozem zbudować. Granica tego sioła: począwszy z rzeki Uszaczy, ruczaiem uroczyszczem Woroniec iść wgórę wody mila, aż do mchu, z kotoroho wychodzi ten ruczay; tego mchu kraiem przy gruncie pana Macieiowym iść wiorstę dobrą aż do ruczaia, który wychodzi z tego mchu; tym ruczaiem wniz wody iść wiorstę iednę aż do rzeki Użycy; Użycą wniz wody iść wiorstę aż do ruczaia uroczyszczem Luchowka; tą Luchowką wzwyż wody iść wiorstę aż do drogi Jazienskiey; przez tę drogę iść zaś Luchowką tąż warstę dobrą aż do mchu; mchem poszedszy niemal pułmile, w ruczay uroczyszczem Dziznica, który wychodzi z tego mchu; tym ruczaiem wniz wody

a) Въ числѣ крестьянъ этихъ встрѣчаются фамиліи, впослѣдствіи, шляхецкія *Цитовичъ*, *Дашковичъ*, *Людзковичъ*, *Радзковичъ*.

iść pułmile aż do rzeki Uszaczy; Uszaczą rzeką wgórę wody dobrą milę iść aż do ruczaia Woronca; tu pięta granice Piatnickiey. Tego wszytkiego gruntu wdłuż, począwszy od Dzieżnici, aż do Macieiowskiego gruntu 4 wiorsty, a wprzek warsty 2. Około tego gruntu obeszły grunty: naprzod, począwszy od ruczaia Woronca grunt p. Macwieiow, potym p. Bohdana Bohatyra woznego, potym rzeka Uszacza, potym p. Dawida Jeśmana, Połozowskie, potym nasze grunty Chowchłowskie. Gony bobrowe po rzece Uszaczy ku naszym gruntom wolno nam łowić, jaz na rzece Uszaczy, na starożytnym mieyscu wolno nam zabić, co poddani Piątniccy maią odprawić, y połowicę sobie ryb wziąć. Barci 'panskie własne są w lesie Piatnickim y Chowchlowskim, które opatruię teraz Matys Litwin w puszczy Piatnickiey. Druga Factoria, sioło Jowanskie. To sioło leży nad rzeką Naczą, od Połocka mil 6, monastyra S-o Jana [a]), przyszło do possessyi collegium Połockiego w roku 1580. W tym siele zdawna bywało człowiekow 17, grunt w nim srzedni. Крестьянъ-хозяевъ въ немъ 15. Powinność tego sioła: dolą dadzą z pięciorga zboża, to iest, z żyta, pszenice, jęczmienia, jarki, owsa; далѣе повинности тѣ же самые, что и въ селахъ Екеманской факторіи, съ тою только разницею, что здѣсь крестьяне должны исполнять: przygony niedziel 4 na rok z czym każą; jezioro ciągnąć na Ulicach; jesliby z jakiey przyczyny z przygonu y tłok bycą wyzwoleni, tedy za to na każdy rok zapłacą z swego śladu po złł. 2; drew do collegium każdego roku z każdego śladu wozow 6; orzechow rzeszoto, popiołu jesiodego rzeszoto. Granica tego sioła: począwszy od rzeki Naczy, ruczaiem, który dzieli grunt Jewanski

a) Между крестьянами встрѣч. шляхецкая, впослѣдствіи, фамилія, *Стахевичъ*.

od gruntow pp. Juriewskich; tym ruczaiem wgórę wody przeszedszy wiorstę, mimo dąb iść w mech; mchem na strzelbiszcze iść w suchodoł, na którym drzewo osinowe z rubieżami; od tego drzewa tymże suchodołem w kopiec; z tego kopca w drzewo drugie osinowe z rubieżami; od tego w jasień z rubieżami, potym w wiąz z rubieżami; od wiazu w kopiec; od kopca tego w dąb z rubieżami; od dębu w ruczay uroczyszczem Czarny; tym ruczaiem przeszedszy wgórę wody wiorsty 2, w błoto uroczyszczem Bychołowo, z którego pomieniony ruczay wychodzi; tym błotem przeszedszy ½ wiarsty, w suchodoł; suchodołem trochę przeszedszy, aż do drogi starey Woroneckiey, na którey mosciszcze stare; od tey drogi, od mosciszcza wniz wody ruczaiem przeszedszy warstę, w suchodoł, po lewey ręce; tym suchodołem, miedzą, którą popsował p. Swaracki, strzelbiszcze dwie poszedszy, w ruczay; tym ruczaiem do młyna p. Swarackiego, nad którym ruczaiem iest drzewo osinowe dwoie z rubieżami starowiecznymi, a trzeci dąb z rubieżami starowiecznymi; od młyna tymże ruczaiem w Naczę rzekę; tą rzeką wgórę wody puł mile iść aż do ruczaia Rubieżnika z pp. Juriewskiemi; tu koniec. Tego wszytkiego grunta wzdłuż puł mile dobre, a wprzek wiorsty 2. Około tego wszytkiego gruntu obeszły grunty pp. Juriewskich, począwszy od ruczaia Rubieżnika, potym p. Lisowskiego grunty Daniewskie, potym p. Hołubickiego, Horodne, potym p. Molskiego, Daniewskie, potym p. Swarackiego, Zodzickie. Gony bobrowe po rzece Naczy, po własnych brzegach bekownych nasze. Sioło Motyryno: To sioło leży nad jeziorem Motyrynem, od Polocka mil 6, monastyra S-o Spasa, przyszło do possessyi collegium Polockiego w roku 1583. W tym siele zdawna bywało

człowiekow 15 [a]); grunt w nim srzedni. Въ немъ крестьянъ—хозяевъ 9, у нихъ земли 1 уволока 20 морговъ —3 увол. 16 морг. 10 прутовъ. Summa włok 17 morgow 96 prętow 82. Powinność tego sioła: dolą dadzą ze wszytkiego zboża swego y konopiel; далѣе повинности тѣ же, что и въ предыдущемъ селѣ, съ тою только разницею, что: przygonu z sladu 2 niedzieli, kodoł do niewodu Ulickiego, tłoki dzień 1 na swym chlebie z dymu kozdy odsłuży na rok; jezioro ciągnąć Motyryno, jaz na uściu Motyryna jeziora budować maią; jesliby folwarek zniesiony był, zł. po 2 z sladu swego zapłacą; słomy 2 wozy, woz jarzynney, woz żytney. Granica tego sioła: począwszy rzeką Uszaczą, od uścia rzeki Sołonczyce przeciw wodzie iść wiorsty 2 dobrych aż do ruczaia uroczyszczem Zawoni; tym ruczaiem troche poszedszy iść mchami połtory warsty aż do rzeczki uroczyszczem Ostrzenczyca; tą rzeczką iść y wniść w Ufiszczycę rzekę, wgórę wody na milę aż do mostu na drodze wielkiey Dołhinowskiey; od mostu wlewo udać się, tą drogą, na którey są po sosnach rubieży ku Dołhinowu warstę 1 aż do suchodołu po prawey ręce; w suchodole miedzą poszedszy z wiorstę 1 aż do drogi Dołhinowskiey; przez tę drogę w meszek; tym meszkiem poszedszy, w jeziorko uroczyszczem Owienco; z jeziorka mchem niewielkim; ze mchu doliną, przez drogę Dołhinowską, aż do Wołotowki; od tey Wołotowki doliną trochę poszedszy, w rzekę uroczyszczem Olżmienica; tą rzeką wniz wody poszedszy milę dobrą, aż do rzeki Ufiszczycy; rzeką Ufiszczycą wniz wody poszedszy ½ warsty, aż do rzeczki uroczyszczem Berezenice; rzeką Bierezenicą wgórę wody poszedszy strelbiszcze dwie, w jeziorko Bierezenco; to jeziorko

а) Между крестьянами встр. шляхет. впослѣд. фам. *Редзка*.

wzdłuż przezsedszy srzodkiem, w ruczay uroczyszczem Haciszcze; tym ruczaiem wgórę wody poszedszy wiorsty 2, aż do ruczaia uroczyszczem Ostrownica; Ostrownicą troche poszedszy, aż do konca w suchodoł; suchodolem miedzy gurami poszedszy, w mech; ½ warsty wniz wody poszedszy, aż do olchi; od olchi błotem poszedszy trochę, udać się wlewo na gurę miedzą, gdzie po sosnach rubieże s t a r o d a w n e; z miedze w błoto; błotem do p i e r e s p y, która iest na drodze Połockiey z B o b y n i c z; od pierespy błotem 2 wiorsty poszedszy, aż do ruczaia uroczyszczem Mieżnik; tym ruczaiem wniz wody poszedszy trochę, w jezioro Motyryno; Motyrynem trochę poszedszy, w łukę miałką; od miałkiey łuki rzeczką iść przeciwko wodzie trochę aż do mchu po lewey ręce; mchem iść aż do moszku Bierozowego; od tego moszku tymże mchem aż do jeziorka uroczyszczem Linienko; z tego jeziorka mchem aż do jeziorka większego uroczyszczem Linie; to jeziorko wzdłuż przeszedszy, w mech; mchem trochę poszedszy, udać sią do lipy bartney, na którey są rubieży s t a r o ż y t n e; od lipy do sosny Miakoczewskiey, na którey są rubieże s t a r o w i e c z n e; od tey sosny miedzą aż do drogi Bobynickiey; przez tę drogę w mech; mchem trochę poszedszy, w błoto uroczyszczem R e c z y n o; tym błotem strzelbiszcze poszedszy, w rzekę S o ł o c z y c ę: tą rzeką wniz wody poszedszy warsty 2, w rzekę Uszaczą; tu koniec. Tego wszytkiego gruntu wzdłuż mila dobra, a wprzek częścią 3 warsty, częścią 2 wiorsty, częścią 1 y mniey. Około tego gruntu obeszły: naprzod, grunty pp. Sielawow, Łutowskie,potym p. Cieki, Uszackie, potym pp. Korsakow, Plinskie, potym p. Andrzeia Suszynskiego, U c h w i s k i e, potym pp. Kublickich Bierezynskich y p. C i a p i n s k i e g o Marcina, Bierezynskie, potym p. Romana Korsaka, S u s z y n s k i e, potym p. Opanasa Suszynskiego,

potym p. Opanasa Godzczewskiego, S o ł o n i e c k i e, potym p. Hrehora Sołonieckiego, potym p. Hordzieciwicza, S o ł o n i e c k i e, potym p. Szaytora, S i e l s z c z y z n a, potym p. Mienickiego, M i e n i c k i e. W tym obodzie iest łączka Szaytorowa nad uściem Motyrynskim, na wozow 20, wedle Makarowego siełiszcza; jezioro 1 Motyryno, toni 12, nikomu wstępu nie masz, drugie Łakomec, toni 2, nikomu wstępu niet, trzecie na Roztoniach, tonia mała 1, tego nie ciągną, dla zawady, czwarte Zauście, tonia mała 1, y tego nie ciągną, dla zawad, w te pomienione jeziorka nikomu wstępu nie masz, piąte Linie, toni 2 spolne z Szaytarem y z Hordzieiewiczem, szoste Linie, tonia 1 mała, spolne z Szaytarem, siodme Bierezence, toni spolne z p. Ciapinskim, osme Owienco, tonia 1, spolne z pp. Korsakami; jaz na uściu jeziora Motyryna na pana, jaz drugi na rzece Uchwiszczycy, spolny z poddanymi; gony bobrowe po rzece Uszaczy, po naszych grunciech. S i o ł o U l i c e, a l i a s N a w l i c z e. To sioło leży nad jeziorem U l i c e m, od Połocka mil 4, m o n a s t y r a S-o S p a s a, przyszło do possessyi collegium Połockiego w roku 1583. W tym siole zdawna bywało człowiekow 20; grunt w nim przedni: Въ немъ крестьянъ—хозяевъ 15 a). Powinność tego sioła: Повинности тѣ же, что и въ предыдущихъ селахъ, съ тою только разницею, что: должны давать zaiąca, abo gęś, barana; wiśnie obierać tłokami; jezioro Ulice dwa razy na rok, na swych dniach, panskim niewodem ciągnąć. G r a n i c a t e g o s i o ł a S-o S p a s a: Począwszy z jeziora Ulicza, iść suchodołem, miedzą wgórę strzelbiszcze dwie, na którey miedze są rubieży po różnych drzewach s t a r o d a w n e; z miedzy błotem szedszy wiarstę 1, aż

a) Между крестьянами встрѣч. шляхецкія, мѣщанск., фамиліи: *Кулешъ*, *Кондратовичъ*, *Василевичъ*, *Родзевичъ*, *Янушевичъ*, *Микуличъ*.

do ieziora uroczyszczem Ludzwiszcza; koncem tego jeziora, tymże błotem wiorsty 2 iść aż do kopca na srzodku tego błota; od tego kopca tymże błotem szedszy połmile dobre, w rzekę uroczyszczem Rybienkę; tą rzeką wniz wody poszedszy dobrą wiarstę, w błoto po prawey ręce udać się; tymże błotem, mchem poszedszy milę, w ruczay; tym ruczaiem wgórę wody bobre trzy strzelbiszcze poszedszy, aż do drzewa klonowego, na którym są rubieże *starowieczne*; od tego klonu miedzą iść aż do drzewa lipowego, na którym są rubieże *starodawne*; od tey lipy tąż miedzą szedszy strzelbiszcze iedne, w mech uroczyszczem Zabielinka; tym mchem poszedszy bobrą wiarstę, w suchodołek, na którym iest miedza u na niey dąb z rubieżami *starowiecznemi*; z tego suchodołu w ruczay; tym ruczaiem wniz wody poszedszy 2 wiorsty, w suchodoł, na którym iest miedza, a na tey miedzy po różnych drzewach są rubieży *starodawne*, aż do drogi *Wietrynskiey*; przez tę drogę poszedszy, w ruczay; tym ruczaiem wniz wody poszedszy z wiorstę, aż do *pruda*; ztąd wniz wody iść aż do *młynka starego* p. Karwowskiego; od tego młynka w rzekę Hornowkę; tą rzeką wniz wody poszedszy wiorstę, w jezioro w Hłubokie uroczyszczem; tego jeziora łuką iść aż do drugiey łuki, do uścia rzeki Niezlewki; Niezlewką wniz wody poszedszy trzy wiorsty, aż do *młyna nowego* p. Karwowskiego; od tego młyna tąz rzeką iść aż do drogi wielkiey, do Bierozowego błota; od tego błota wprawo udać się milę dobrą mchami; z tego mchu w suchodoł; suchodołem wiarstę szodszy, za którym są rubieże starowieczne po różnych drzewach, aż do drogi *letniey* Połockiey; z drogi tey w mech uroczyszczem Prudziny; temi mchami iść milę iedną aż do jeziora uroczyszczem Niezłowa; jezioro poprzek przeszedszy, w su-

chodoł, na który iest miedza wielka y na tey miedze rubieże *starożytne* po różnych drzewach; z miedze w błoto; błotem poszedszy wiarsty trzy, w suchodołek, na którym iest miedza z rubieżami po różnych drzewach; z suchodołku w ruczay miedzy błotami; tym ruczaiem wiarstę poszedszy, zaś w suchodoł; suchodołem, na którym miedza z rubieżami *starożytnemi*, poszedszy z wiarstę, w ruczay; tym ruczaiem miedzy mchami wniz wody poszedszy milę, w jezioro Ulice; jeziorem tym aż do suchodołu; tu koniec. Tego wszytkiego gruntu wzdłuż, począwszy od rzeki uroczyszczem Rybienki, aż do błota Bierezowego, mil ze dwie, a wprzek cztery wiarsty. Około tego gruntu obeszły: naprzod grunty p. Wolskiego, Ulice, potym p. Romana Korsaka, Bołocinskie, potym p. Ssiepana Hołubickiego, Bołocinskie, potym p. Lisowskiego, *Wietrzynskie*; potym p. Karwowskiego, *Wietrzynskie*, potym *Władyczyne*, Uliczne. Ła tą granicą iest grunt, do tego sioła należący, w gruncie *władycznym*, Ulicznym, koło Niezłowa: naprzod, za rzeką uroczyszczem Ustrzyczka, która idzie z jeziora Ulice, iest niwa na Smoliwce, a druga tamże przez mech; te obedwie niwie na beczek 5 dobrych; za miedzami starowiecznymi zaś na drugim mieyscu, za jeziorem Niezlewem, w koncu, w yzhonie niwa iedna, za miedzami starowiecznemi, na beczek 5; na trzecim mieyscu, w łukach z tey strony Niezłowa, niwy 2 wespoł na 5 abo na 6 beczek, za miedzami starowiecznemi; na czwartym mieyscu dąbrowa za jeziorem Ulickim na woz 15 siana, tudziesz łuki Krupienskiey. *Sioło Ulice.* To sioło leży przy tymże, wierzchu mianowanym, siele Ulicach S. Spasa, od Połocka mil 4, *monastyra Moszonockiego Woskresienskiego*; przyszło do possessyi collm Połockiego w roku 1583. W tem siele zdawna bywało człowiekow 4; grunt w nim

przedni. Poddani iuż się wyszey mianowali przy siele
Ulice S-o Spasa, iednak że y tu ich kładę. Слѣдуютъ
вновь названія тѣхъ крестьянъ. Powinność tego sioła,
iak na Ulicach S. Spasa napisano. Granica tego
sioła: począwszy z ieziora Ulic, suchodołem, na którym
iest miedza starowieczna z rubieżami po niektó-
rych drzewach; tą miedzą poszedszy strzelbiszcze iedne,
w błoto, na którym iest dąb z rubieżami y olcha; z
błota w suchodoł, na gurę, aż do dębu starowiecz-
nego; od tego dębu suchodołem aż do lipy strzelbiszcze
troie iść; od lipy w ruczay; ruczaiem wniz wody strzel-
biszcze poszedszy, w błoto przysadne; z tego błota w
suchodołek, na którym lipa z rubieżami starodaw-
nemi; z tego suchodołku w błoto Osinowe; tym błotem
wiorstę szodszy, w suchodołek mały; z tego suchodołku
w mech; mchem poszedszy wiorstę iednę, w jezioro
uroczyszczem Pletno; to jezioro wzdłuż przeszedszy, w
mech; tym mchem trochę poszedszy, w jeziorko Pleci-
once małe; z tego ieziorka do drogi wielkiey, zimniku,
wiarstę iedne iść; tą drogą ku Połocku wiarsty dwie po-
szedszy, w jezioro uroczyszczem Ludziowszczo; tego je-
ziora brzegiem poszedszy, w ruczay uroczyszczem Hli-
niewiec; tym ruczaiem wgórę wody poszedszy strzel-
biszcze dwoie, udać się wlewo, w suchodoł; suchodołem,
na którym miedza starodawna z rubieżami po różnych
drzewach starożytnemi, poszedszy wiorsty 2, w je-
zioro Ulice; jeziorem Ulicem aż do suchodołu, zkąd się
granica poczęła; tu koniec. Tego wszytkiego gruntu
wzdłuż y poprzek po wiarsty dwie. Około tego gruntu
obeszły: naprzod, grunty p. Buchanskiego, potym knia-
zia Wasila Sokolinskiego, potym p. Wolskiego aż do je-
ziora Ulica. Zascianek tego gruntu Woskresien-
skiego, nazwany Dubie: siana, gdyby się wyprzątnęło,
dobre na dwa wozy, abo trzy. Jeziora Spaskie Uliz-

kie: iedno Ulice, w którym łuka włastna iest Spaska,
toni 12 małym niewodem; okrom tey łuki, spolnie ma-
my wstęp spolny w jezierze Ulicu, na plesie y w łu-
kach z szlachtą Krupienską, krom dwu łuk: pierwszey,
Andrzyianowskiey, w którą nie mamy wstępu, a dru-
giey Alchimowski, w którey nam czwarta część przy-
chodzi; drugie (jezioro) Ludzwiszcze, toni 4, nikomu
wstępu niemasz; trzecie Drazno, tonia jedna, nikomu
wstępu niemasz; czwarte Chołpienskie, tonia iedna, dru-
gie Chołpienskie, tonia iedna, nikomu wstępu niemasz;
piąte Niezlewo, toni 4, w którym połowina nam, w któ-
rą wstępu nikomu niemasz, a druga połowina włady-
ce, w którą my się nie wstępuiemy. Jezioro Woskre-
sienskiego monastyra Pleno, toni 4 spolne z p.
Wolskim, z p. Wasilem Sokolinskim, z p. Romanem
Korsakiem. Sioło Koporowicze. To sioło leży nad
rzeką Jaznicą, od Połocka mil 8, monastyra S-o
Spasa; przyszło do possessyi collegium Połockiemu w
roku 1583. W tym siele zdawna bywało człowiekow 20.
Въ немъ крестьянъ-хозяевъ 16 [a]). Powinność tego
sioła: повинности такія же, что и въ предыдущихъ
селахъ, съ тою только разницею, что przygon do Spasa
na rok odsłużą niedziel 3, abo do Jekimanny, z czym
każą; jaz urobić na rzece Jaznicy; gony bobrowe gonić
po Jaznicy. Granica tego sioła: począwszy z jezio-
ra Jazna, rzeką Jaznicą wniz wody poszedszy wiorstę
iednę, aż do ruczaia Rubieżnika, który dzieli Koporow-
skie grunty od gruntow p. Fronckiewicza; tym rucza-
iem poszedszy wgórę wody strzelbiszcze iedne, w mech
uroczyszczem Chłuchowski; tym mchem poszedszy ½
warsty w suchodołek, na którym miedzia iest; z sucho-

а) Между крестьянами встрѣч. фамиліи, впослѣдствіи, шляхецкія: *Спассовичъ, Якубовичъ, Павловичъ.*

dołu w błoto uroczyszczem Rosocka; tym błotem poszedszy strzelbiszcze dwie dobre, w ruczay, który z tego błota wychodzi; tym ruczaiem wniz wody strzelbiszcze dwie poszedszy, w drugi ruczay uroczyszczem Jezierkina; tym Jezierkinem wgórę wody poszedszy strzelbiszcze troie, w jeziorko; to jeziorko przeszedszy wzdłuż, w ruczay uroczyszczem Kruty; tym ruczaiem wgórę wodą poszedszy z wiorstę, udać się wprawo, w suchodołek; ten suchodołek przeszedszy, w ruczaik uroczyszczem Wiazny; tym ruczaykiem poszedszy iedno strzelbiszcze, w ruczay drugi uroczyszczem Srebrny; tym ruczaiem wniz wody poszedszy wiorstę, w prud Łozcow, od tego prudu Łożkowego iść olchami wzdłuż aż do wielkiey olchy, na którey są rubieży starowieczne; od tey olchy trochę poszedszy, do wiazu podpalonego; od tego wiazu błotem strzelbiszcze dwie poszedszy, w mech uroczyszczem Koporowski; tym mchem wzdłuż poszedszy ½ wiorsty dobre, aż do ruczaia miedzy dębami dwiema wielkiemi, na iednym suchym z tych dwu dębow są rubieża starowieczne; ten ruczay przeszedszy od dębow, iść do wiazu, który stoi nad łuką Orechowką; od wiazu, przez łuką Orechowkę, na miałkie mieysce, który słynie mielą, na srzod jeziora Jazna; od tego miałkiego mieysca w Jaznicę rzekę, przez jezioro; tu koniec. Tego wszytkiego gruntu wzdłuż wiorsty 2, a poprzek wiorsta. Około tego wszytkiego gruntu obeszly: grunty p. Fronckiewicza, Zauckie, potym p. Bieganskiego, Pawlowskie, które teraz są kościoła Dzisienskiego kupione, potym Pawłowskie krolewskie, potym Hołomyslskie, potym zaś p. Tronkiewicza, Zauckie, potym p. Kizikow, potym krolewskie Kuryłowskie. Jeziora do tego sioła: jedno Jazno, na którym w łuce, w gruncie naszym Koporowskim, toni naszych 3, nikomu wstępu niemasz, czwarta uścia Jaznice spolna z p. Fronckiewiczem, piąta w łuce Orzechowce z p. woiewodą Połockim; wtore jezioro pod Jasieluwszczyzną, tonia 1, nikomu wstępu niemasz; trzecie jeziorko pod Łuzykiem spolne z p. Kizikiem, toni 2. Gony bobrowe y jaz na rzece Jaznicy, o czym wyszey się powiedziało. Sioło na Naczy w Poludowiczach. To sioło leży nad rzeką Naczą, od Połocka mil 5, monastyra S-o Piotra, Piotrowskie nazwane; przyszło do possessyi collegium Polockiego w roku 1568. W tym siele zdawna bywało człowiekow 8; grunt w nim srzedni. Въ немъ крестьянъ—хозяевъ 8. Powinność tego sioła: Повинности такія же, какъ и въ предыдущихъ селахъ. Sioło na Naczy na Poludowiczach To sioło leży nad rzeką Naczą, od Połocka mil 5, monastyra S-o Cosmy Damiana; przyszło do possesyi collegium Połockiego w roku 1587. W tym siele zdawna bywało człowiekow 6; grunt w nim srzedni. Въ немъ крестьянъ—хозяевъ 7. Powinność tego sioła такая же, такъ и въ предыдущихъ селахъ. Granica tego sioła: począwszy z rzeki Naczy, podle granice poddanych p. Jarosza Łodziaty, mimo wierzbę porąbaną . . . . em z dwoie hony poszedszy miedzą; z miedze na drogę, która leży z sioła Poludowicz do miasta Dzisny; tą drogą poszedszy ku Dzisnie z troie stzelbiszcze, w mech po lewey ręce; mchem z dwoie strzelbiszcze poszedszy, do sosny; od sosny miedzą do lipy; od lipy strzelbiszcze iedne poszedszy, w iel; od ieli ruczaiem poszedszy warsty dwie, do luhow; łuhami z wiorstę iednę poszedszy, w Wierzeciey; z Wierzecieia do granice Załodzkowey; od granice Załodzkowey ruczaiem aż do miedzy; miedzą poszedszy z warstę w błoto; błotem s troie strzelbiszcze poszedszy, w ruczay; tym ruczaiem poszedszy s połwarsty, w rzekę Naczą; rzeką Naczą przeciw wody po-

szedszy z dwie strzeliszcze, w lipę; od lipy miedzą aż
do drugiey lipy; od tey lipy aż w Naczą rzekę, a Na-
czą rzeką do wierzby porąbaney; tu koniec. У того инъ-
вентаря подпис руки тыми словы: Który to inwentarz
dobr collegium Połockiego Societatis Jesu, faktorij Eki-
manskiey podpisuię ja, xdz Symon z Błonia, Sctis Jesu,
rector collegium tegoż mpp. Который тотъ инвентар зо
вѣсею речу, въ немъ выражоною, естъ до кънигъ земъ-
скихъ справъ воеводства Полоцкого принят и вписан [a]).
1762 Januar. 28 widymus wydany. Hałazy Obrąpalski. RWP.

По оп. кн. № об. 155, № ч. 4, л. 38—60.

---

a) На л. 42—51 той же акт. кн. помѣщенъ 4 Янв. 1623 г. сост., а 16
Янв. 1624 г. и 10 Янв. 1670 г. въ Полоцкомъ земскомъ судѣ явл. Iезуитами
инвентарь деревнямъ, принадлежащимъ къ фольварку Екимании. Въ этомъ инвентарѣ
показаны: Wieś Turowla ma włok 13, pod karczmą ½ włoki osobliwa;
poddanych w tym siele 14 (которые и перечислены съ семьями ихъ муж. пола и
съ показаніемъ, какъ и ниже, занимаемаго ими количества земли, и скота, а также съ
указаніемъ обычныхъ повинностей ихъ, въ числѣ которыхъ: забиваніе язовъ на рѣкѣ
Туровли и ловля рыбы на озерахъ: Туровле, Щаденецъ, Пушно, Семенецъ, Тросно).
Turowielska Słoboda; въ ней мѣщанъ-хозяевъ 17; powinność tych sło-
bodzian, która w Kopciewiczach y Wiażyszczach. Wieś Pukanowcy; ma
włok 6; крестьянъ-хозяевъ 9; повинности тѣ же, что и въ Туровлѣ. Wieś Ry-
baki; włok 7; крестьянъ-хоз. 7; повинности такія же. Wieś Hłybokie
y Rukszenice; włok 13; крестьянъ-хоз. 13; повинности тѣ же. Wieś Ja-
kowki; крестьянъ-хоз. 13; повинности тѣ же. Wieś Bohorodzicka;
włok 2½; крестьянъ-хоз. 2; повинность та же. Wioska Turec pod Ho-
rodcem, ½ włoki; крестьянъ-хоз. 1; повинности тѣ же. Wieś Ostrow-
lany; włok 15¼; крестьянъ-хоз. 27; pod karczmą ½ włoki; повинности тѣ же.
Wieś Olszenica; włok 5; крестьянъ-хозяевъ 8; повинности тѣ же. Wio-
ska Siemieniec, włok 4, крестьянъ-хозяевъ 7; повинности тѣ же *). Wio-
ska Szołkowo; ma włok 8½; крестьнъ-хоз. 8; повин. тѣ же и jaz na rzece

*) (Между крестьянами и мѣщанами замѣч. прозванія: *Шимковичъ*, *Шостакъ*,
Дубковичъ, *Шафрановичъ*, *Ваганъ*, *Дзятко*, *Кобылинскій*, *Масловскій*, *Харкевичъ*,
Пацевичъ, *Янковичъ*, *Гладышъ*, *Зенковичъ*, *Ходоровичъ*, *Опалько*, *Плсецкій*, *Инна-*

34.

Отграниченіе, бывшаго прежде церковнымъ, а потомъ во владѣніи Полоцкой iезуитской коллегіи, села Семенца отъ села Вѣдца, принадлежавшаго Полоцкой экономіи. 1670 г. Января 10.

Лета от Нарожения Сына Божого тысеча шестсотъ
семъдесятого, месеца Генвара десятого дня.

На рокох судовыхъ земъских трыкролских, порадъ-
комъ права посполитого прыпалыхъ и судовне у По-
лоцку отправованых, передъ нами, Яномъ Подбипентою,

Dzwinie zabiiaią. Wieś Karpienicze; włok 9; крестьянъ-хоз. 7; повин.
тѣ же. Wieś Ulice, albo Nawlicze, włok 16; крестьянъ-хоз. 14; по-
вин. тѣ же. Wieś Koporowicze, włok 16; крестьянъ-хоз. 18; повин.
тѣ же. Wieś Poludowicze, włok 25; крестьянъ-хоз, 27; повин. тѣ же.
Wieś Zahacie, włok 16; крестьянъ-хоз. 11; повин. тѣ же. Wieś Moty-
ryno, włok 30⅙; крестьянъ-хоз. 36; повинности тѣ же. Wieś Chochło,
włok 20; крестьянъ-хозяевъ 22; повинность та же. Wieś Piatnickie,
włok, albo służby 8, крестьянъ-хозяевъ 10; повинности тѣ же.—На л. 68—71
той же актовой книги помѣщенъ, 4 Янв. 1624 г. сост., а 14 Янв. 1624 г.
и 10 Янв. 1670 г. въ Полоцкомъ земскомъ судѣ явлен. Полоцкими Iезуитами
инвентарь деревнямъ, принадлежащимъ къ фольварку *Изуменову*. Въ немъ значатся:
Wieś Bołkowicze, włok ma 6; крестьянъ-хозяевъ 8. Wieś Sioło Za-
polskie y Sierguпowszczyzna, włok 7; крест.-хоз 8. Wieś
Bołtromieiowo y Paszki ma włok 12; кр.-хоз. 15. Wieś Smi-
lewszczyzna y Boiarszczyzna, włok 10½, кр.-хоз. 16: Wieś
Duczyno, włok 12, кр.-хоз. 22. Wieś Płychawki, włok 8, кр.-хоз. 14.
Wieś Bolbieczyno y Strzyżony, włok 4, кр.-хоз. 9. Wieś Buhary
y Rakiszki, włok 4 ½ и ¼, кр.-хоз. 9. Wieś Klony, Szk . . . ciki,
Ruchary, włok 9⅓, кр.-хоз. 18. Tu należy Brzozowka, włok 4, pusta.
Wieś Koporowicze, włok 16, кр.-хоз. 19. Повинности во всѣхъ этихъ де-
ревняхъ обычныя. (Въ числѣ крестьянъ есть фамиліи шляхецкія: *Корсаки*, *Заноль-*

товичъ, *Конопацкій*, *Мацкевичъ*, *Кулешъ*, *Кондратовичъ*, *Янушевичъ*, *Микуличъ*,
Максимовичъ, *Яновичъ*, *Лавриновичъ*, *Фіалка* (Фіалковскій), *Дробышъ* (Дробышев-
скій), *Ласкій*, *Лесевичъ*, *Павловичъ*, *Жукъ*, *Цишковичъ*, *Кононовичъ*, *Прокоповичъ*,
Литвиновичъ, *Дашковичъ*, *Лудзковичъ* и пр., изъ коихъ нѣкоторыя совпадаютъ съ
фамиліями шляхецкими.

судею, Михалом Невелским, подъсудъкомъ, а Стефаном Неецкимъ, писаром, врадниками гдрскими судовыми земъскими воеводъства Полоцкого, постановившысе

ский, *Высоцкий* и пр.)—На л. 76—77 той же акт. кн. помѣщенъ, 4 Янв. 1623 г.
сост., а 16 Янв. 1624 г. и 10 Янв. 1670 г. въ Полоцкомъ земскомъ судѣ яв-
ленный Полоцк. Іезуитами, инвентарь села *Межчицы*, въ которой, на нѣсколькихъ
службахъ земли, крестьянъ-хозяевъ показано 53, повинности ихъ обычныя, м. пр.
и помогать бобровникамъ въ ловлѣ *бобровъ* по рѣкѣ Уллѣ и забить на этой рѣкѣ
язъ; причемъ, maią (крест.) panu obiąwić y bobrownikі podeimować . . . Gra-
nica sioła Mieszczyckiego: poczowszy od rzeki Uły, iść ruczaiem Ru-
bieżnikiem; tym ruczaiem wgurę wody szedszy warsty 2 dobre, w ruczay uro-
czyszczem Umiszayce; tą rzeczką szedszy warsty 4 wzgurę wody, w ruczay uro-
czyszczem Sciudzienice; tym ruczaiem wzgurę wody szedszy warsty 3, aż do konca
iego, w suchodoł; tym suchodołem iść aż do kamienia wielkiego; od
kamienia wielkiego tąż doliną iść aż do pierespy, ktora iest na drodze z
Łukomla do Połocka, gdzie bywa kopowiszcze; od tey perespy szedszy 2
strzelenie, tąż doliną w rzeczkę uroczyszczem Łososnica; tą Łososnicą wniz
wody 2 mile dobre iść aż do rzeki Uły; Ułą rzeką wniz wody iść dobre 7
warst aż do ruczaia Rybieżnika; tu koniec tego wszystkiego gruntu, wzdłuż y
wpoprzek po mili dobrey. Około tego wszystkiego gruntu obeszły grunty: napr-
zód, pana Kiszki, Dworeckie, ktore teraz pan Hornowski dzierży; potym panow
Ciapinskich, potym pp. Bolinskich, Horzaczewskie. (Между крестьянами
фамиліи шляхецкія: *Оржешко*, *Якубовичъ*, *Малькевичъ*, *Климовичъ*, *Сопко*, *Козелъ*
и пр.).—На л. 92—103 той же акт. кн. помѣщенъ, 3 Янв. 1670 г. сост., а
10 того же Янв. явл., инвентарь всѣхъ имѣній б. Полоцкой іезуитской коллегіи,
лежавшихъ за Двиною и за Полоцкомъ (inwentarz dobr wszystkich collegium Po-
łockiego, Societatis Jesu, za Dzwiną, za Połockiem leżących): Деревня *Заха-
ревичи-Юрьевскіе* (wieś Zacharewicze Jurjewskie); въ ней земли 14 уволокъ;
крестьянъ-хоз. 8; у нихъ земли $\frac{1}{2}$—1 увол.; скота: лошадей 2—5, коровъ 1—2,
свиней 2—5, еще у одного 3 овцы, козы 2. Деревня *Захаревичи-Фронцкевичев-
скіе* (Zacharewicze Fronckiewiczowskie); въ ней земли 13 увол., крест.-хоз. 7;
земли у нихъ $\frac{1}{2}$—$1\frac{1}{2}$ увол., скота: лошадей 1—3, коровъ только у трехъ 1—2,
овецъ только у двухъ по 1, свиней 1—3, козъ только у двухъ по 1, а у двухъ и
по 1 колодѣ пчелъ, у двухъ же ничего нѣтъ. 3) Дер. *Захаревичи-Буйновскіе*
(Zacharewicze Buynowskiego); въ ней земли $6\frac{1}{2}$ увол., крестъ.-хоз. 12; у нихъ
земли $\frac{1}{4}$—1 увол., скота: лошадей 0—2, коровъ 0—2, овецъ 0—2, свиней 0—5,
у одного же и колода пчелъ. 4) Дер. *Верхачени* (wieś Wierzchaczenie); въ ней
земли 11 увол., кр.-хоз. 10, у нихъ земли $\frac{1}{4}$—1 увол., скота: лошадей 0—2,
коровъ только у трехъ 1—2, овецъ у трехъ по 1, свиней 1—4, козъ 1—6, а у

очевисто у суду, пан Янъ Мацкевичъ, слуга отцовъ Езуитовъ колекгиумъ Полоцкого, оповедалъ и покладалъ вынис з книг справъ земъскихъ воеводъства Полоцкого,

одного нѣтъ ничего, у пятерихъ по 1 пчеламъ. 5) *Верхаченская Слобода* (Słoboda
Wierzchaczenska); въ ней земли $1\frac{1}{2}$ увол., кр.-хоз. 2. 6) Дер. *Лучно* къ Сос-
ницѣ (wieś Luczno do Sośnicy); въ ней земли 8 увол., кр.-хоз. 10, у нихъ земли
$\frac{1}{2}$—1 увол., скота: лошадей 1—2, коровъ 0—4, овецъ 2—5, свиней 0—7
козъ 0—6, у двоихъ по 1 пчеламъ. 7) Дер. *Котляны* (wieś Kotlany); въ ней
земли 3 увол., кр.-хоз. 4, у нихъ земли $\frac{1}{2}$—1 увол., скота: лошадей 2—3,
коровъ 3—5, овецъ 4—10, свиней 5—10. у трехъ по 4—12 пчелъ. 8) Дер.
Сосница (wieś Sosnica); въ ней земли $40\frac{1}{6}$ ув., кр.-хоз. 8, у нихъ земли 1—2
увол., скота: лошадей 1—3, коровъ 1—5, овецъ 2—10, козъ 4 у одного, свиней
1—10 и у одного 2 пчелъ. 9) Дер. *Дѣдуны* къ Сосницѣ (wieś Dzieduny do
Sosnicy); въ ней земли 17 увол., кр.—хоз. 14, у нихъ земли $\frac{1}{2}$—2 увол., скота:
лошадей 1—4, коровъ 0—12, овецъ 0—10, свиней 0—10, у одного 1 конь, 1
коза и 1 свинья. 10) Дер. *Черчицы* (wieś Czerczyce); въ ней земли 35 увол.,
кр.-хоз. 20, у нихъ земли $\frac{1}{2}$—$1\frac{1}{2}$ увол., скота: лошадей 1—4, коровъ 0—4,
овецъ 0—13, козъ 0—8, свиней 2—20 и у двоихъ по 2 пчел. Дар. 11) *Шаши*
wieś Szaszy); въ ней земли 6 увол., кр.-хоз. 6, у нихъ земли 1—$1\frac{1}{2}$ увол., скота:
лошадей 0—3, коровъ только у двухъ по 1, овецъ 0—5, козъ 0—5, свиней
3—5 и у двоихъ по 2 пчелъ. 12) Дер. *Оболь-Игуменская* (wieś Obola Humien-
ska); въ ней земли 24 увол., кр.-хоз. 13, у нихъ земли $\frac{1}{2}$—$1\frac{1}{2}$ увол., скота:
лошадей 0—4, коровъ 0—3, овецъ 0—10, козъ 0—5, свиней 0—8 и у двоихъ
по 2—4 пчелъ. 13) Дер. *Оболь-Спасская* (wieś Obola Spaska); въ ней земли 13
увол., кр.-хоз. 5, у нихъ земли $\frac{1}{2}$—1 увол., скота: лошадей 1—2, коровъ 0—2,
овецъ 0—4, козъ у одного 3, свиней 2—5. 14) Дер. *Мосаръ-Игуменскій* (wieś
Mosarz Ihumienski); въ ней земли 13 увол., кр.-хоз. 8, у нихъ земли $\frac{1}{2}$—1
увол., скота: лошадей 0—3, коровъ 0—3, овецъ 0—10, козъ 0—10, свиней 0—10.
15) Дер. *Кушлики* (wieś Kuszliki); въ ней земли $2\frac{1}{2}$ увол., кр.-хоз. 3, у нихъ
земли по $\frac{1}{2}$ увол., скота: лошадей 2—3, коровъ 1—2, овецъ 3—6, свиней 3—7,
у двухъ 5—7 пчелъ. 16) Дер. *Горсплл* (wieś Horspla); въ ней земли $3\frac{1}{2}$ службы,
кр.-хоз. 7, у нихъ земли по $\frac{1}{4}$ службы, скота: лошадей 1—3, коровъ 0—2, овецъ
0—4, козъ 1—5, свиней 2—5 и у одного 2 пчелъ. 17) Дер. *Росоно* (wieś
Rosono); въ ней земли 3 службы, кр.-хоз. 14, изъ коихъ два безземельные, у нихъ
земли $\frac{1}{6}$—$\frac{1}{2}$ службы, скота: лошадей 0—2, коровъ 0—2, овецъ 0—5, козъ
0—5, свиней 0—5 и у двухъ 2—4 пчелъ. 18) Дер. *Непадовичи* (wieś Niepa-
dowicze); въ ней земли 8 службъ, кр.-хоз. 9, у нихъ земли $\frac{1}{2}$—1 службы, скота:
лошадей 1—6, коровъ 0—6, овецъ 0—15, козъ 0—5, свиней 0—15 и у четы-
рехъ 1—8 пчелъ. 19) Дер. *Дѣвица* (wieś Dziewica); въ ней земли 6 службъ,

оповедалъ и покладалъ выпис з книг справъ земъских воеводъства Полоцкого, под датою року тысеча шестсот двадцат четъвертого и просил, іменем князя Мико-

кр.-хоз. 3, у нихъ земли $\frac{1}{2}$—1 службы, скота: лошадей 1—3, коровъ только у одного 3, овецъ только у одного 4, свиней тоже. 20) Дер. *Ливо* (wieś Liwo); въ ней земли 16 службъ, кр.-хоз. 18, у нихъ земли $\frac{1}{4}$—1 службы, скота: лошадей 1—4, коровъ 0—6, овецъ 0—6, козъ 0—7, свиней 0—7, изъ коихъ у одного свинья только и была, а у четырехъ 1—5 пчелъ. 21) Дер. *Свибло* (wieś Swibło); въ ней земли 4 службы, кр.-хоз. 6, у нихъ земли $\frac{1}{2}$—1 службы, скота: лошадей 1—2, коровъ 0—2, овецъ 0—7, козъ по 2, свиней 1—4. 22) Дер. *Утуга* (wieś Utuha); въ ней земли 5 службъ, кр.-хоз. 9, у нихъ земли $\frac{1}{4}$—$\frac{3}{4}$ службы, скота: лошадей 0—4 коровъ 0—2, овецъ 0—5, козъ 0—3, свиней 0—4 и у одного 3 пчелъ. 23) Дер. *Усвеча* (wieś Uswiecza); въ ней земли 2 службы, кр.-хоз. 2, у нихъ земли по $\frac{1}{2}$ службы, скота: только у одного 1 лошадь, 3 козы и 5 свиней. 24) Дер. *Нещердо* (wieś Nieczordo); въ ней земли 10$\frac{1}{2}$ службъ, кр.-хоз. 18, у нихъ земли $\frac{1}{4}$—1 службы, скота: лошадей 0—4, коровъ 0—3, овецъ 0—7, козъ— у одного только всего и есть 3 козы, свиней 0—8, у трехъ 2—3 пчелъ, а у одного нѣтъ ничего. 25) Дер. *Волуи* (wieś Wołuie); въ ней земли 1 служба, кр.-хоз. 1, у котораго земли $\frac{1}{2}$ службы, лошадей 2, коровы 3, овецъ 5, свиней 3 и пчелъ 2. 26) Дер. *Тройдевичи* (wieś Troidziewicze); въ ней земли 5 службъ, кр.-хоз. 4, у нихъ земли по $\frac{1}{2}$ службы, скота: лошадей 1—3, коровъ только у одного 2, овецъ 0—6, козъ 0—4, свиней 0—7, пчелы у одного 1. 27) Дер. *Крашуты* (wieś Kraszuty); въ ней земли 3 службы, кр.-хоз. 4, у нихъ земли $\frac{1}{2}$—1 службы, скота: лошадей 1—3, коровъ только у двухъ по 2, овецъ т. у одного 5, козы т. у одного 2, свиней 2—10 и у одного пчелы 1. 28) Дер. *Стайки* (wieś Stayki); въ ней земли 16$\frac{1}{2}$ службъ, кр.-хоз. 26, у нихъ земли $\frac{1}{4}$—1 службы, скота: лошадей 0—3, коровъ 0—3; овецъ 0—6, козъ 0—7, свиней 0—10, у семи пчелъ 1—7, а у двухъ ничего нѣтъ. 29) Дер. *Кулиги* (wieś Kulihi); въ ней земли 2 службы, кр.-хоз. 7, у нихъ земли $\frac{1}{4}$—$\frac{1}{2}$ службы, скота: лошадей 2—4, коровъ 1—4, овецъ 2—4, козъ 1—4. свиней 1—5, у одного пчелы 1. 30) Дер. *Замшаны* (wieś Zamszany); въ ней земли 3 службы, крестьянъ-хозяевъ 6, у нихъ земли $\frac{1}{3}$—$\frac{1}{2}$ службы, скота: лошадей 2—3, коровъ 0—2, овецъ 0—4, козъ 0—1, свиней 3—7, у одного 2 пчелъ. 31) Дер. *Горы* (wieś Hory); въ ней земли службы 3, кр.-хоз. 4, у нихъ земли $\frac{1}{4}$—1 службы, скота: лошадей 1—2, коровъ 0—3, овецъ 0—6, козъ у двухъ по 2, свиней 0—5 и у одного 4 пчелъ. 32) Дер. *Заборовки* (wieś Zaborowki); въ ней земли 9 службъ, кр.-хоз. 18, у нихъ земли $\frac{1}{4}$—$\frac{3}{4}$ службы, скота: лошадей 0—3, коровъ 0—4, овецъ 0—6, козъ 0—3, свиней 0—10, пчелъ у двухъ 1—5 и у одного 28 ульевъ. 33) Дер. *Осмола* (wieś Osmoła); въ ней земли 3 службы, кр.-

лая Сляского, Социетатис Езу ректора колегиумъ Полоцкого, абы до актъ книг земских Полоцких прынят и вписан был. Которого мы, врадъ, огледавъшы и чы-

хоз. 7, у нихъ земли $\frac{1}{3}$—$\frac{1}{2}$ службы, скота: лошадей 0—2, коровъ ни одной, овецъ 0—5, козъ у трехъ по 2, пчелы у одного 1, у одного же только и есть 1 овца, у другого 1 свинья, а у третьего нѣтъ ничего. 34) Дер. *Мошники* (wieś Moszniki); въ ней земли 5 службъ, кр.-хоз. 9, у нихъ земли $\frac{1}{4}$—$\frac{3}{4}$ службы, скота: лошадей 0—2, коровъ 0—2, овецъ 0—3, козъ 0—2, свиней 0—5, у одного и 1 пчелы, у одного и есть только 1 свинья, а у одного нѣтъ ничего. 35) Дер. *Ползына* (wieś Połzyn); въ ней земли 2 службы, кр.-хоз. 6, у нихъ земли по $\frac{1}{2}$ службы, скота никакого. 36) Дер. *Гребенево* (wieś Grzebieniewo); въ ней земли 3 уволоки, кр.-хоз. 2, у нихъ земли по $\frac{1}{2}$ увол., скота: только у одного 2 лошади, 2 овцы и 2 свиньи. Деревни эти несутъ *повинности*: 1-я съ уволоки чинша 5 злот., ржи $\frac{1}{2}$ бочки, ячменя 2 осмины, пшеницы 1 осм., дровъ 6 возъ, курица 1, яицъ 10, рябчикъ 1, съ двухъ уволокъ 1 заяцъ и 1 баранъ, барщины лѣтомъ съ увол. 1 день въ недѣлю, по приказу. 2-я тоже, только еще овса $\frac{1}{2}$ бочки да куръ 2. 3-я какъ 2-я. 4-я съ уволоки чинша 6 злот., ржи, овса и ячменя, яицъ и дровъ какъ и во 2-й, барщины съ лошадьми 2 недѣли и безъ нихъ 1 недѣля, зимою ловля рыбы неводами на озерахъ: Тросно, Черято (Czerwiato) и Верхачени; вывозить и плотить лѣсныя товары; давать подводы до Полоцка; $\frac{1}{2}$ меду отъ пчелъ; 1 рябчикъ. 5-я съ уволоки чинша 5 злот., ржи и овса по 1 боч., пшеницы и ячменя по 1 осм., а проч. какъ въ 4-й, притомъ въ коллегію доставлять *живую* рыбу. 6-я, какъ и 5-я. 7-я съ уволоки чинша 5 злот., ржи и овса по 1 боч., пшеницы 1 осм., съ двухъ уволокъ баранъ и заяцъ, съ уволоки же рябчикъ, 2 куръ, 10 яицъ и 6 возъ дровъ. 8-я чиншъ, зерно, живность и дрова тѣ же; съ уволоки барщины лѣтомъ 4 недѣли въ Спасѣ и 1 недѣли на озерахъ Черято и Тросно, въ Котлинахъ у моста скосить сѣножать въ 3 воза для урядника, товаръ изъ лѣса вывозить и плотить у берега р. Сосницы, подводы до Полоцка, меду половина, три толоки на дворовомъ хлѣбѣ, въ крайней нуждѣ (gwałt) возить лѣсъ на постройки. 9-я чиншъ и зерно какъ 8-я, $\frac{1}{2}$ барана, заяцъ, куръ 2, рябчикъ, 10 яицъ; барщины въ Спасѣ 1 день въ недѣлю и косить владѣльч. сѣножати въ Сосницѣ; проч. какъ въ 8-й. 10-я какъ 9-я. 11-я съ уволоки чиншъ 5 злот., ржи и овса по 1 боч., ячменю $\frac{1}{2}$ боч., пшеницы 1$\frac{1}{4}$ осм., заяцъ, курица, рябчикъ, 10 яицъ, 8 возъ дровъ, съ двухъ уволокъ 1 баранъ; лѣтомъ барщины 4 недѣли, испъки безмѣнъ, вывозить и плотить лѣсной товаръ, подводы до Полоцка; сплавивъ по Двинѣ, дрова возить въ коллегію; 5 возъ дровъ на выжиганіе кирпича; пчелы пополамъ; недѣлю теребить лугъ у Спаса. 12-я съ увол. чинша 5 зол., ржи и овса по 1 боч., ячменя 3 осм., пшеницы 1$\frac{1}{2}$ осм., проч. какъ въ 11-й. 13) съ уволоки чинша 5 злот., ржи и овса по 1 боч., пшен. 1 осм., дровъ 10 возъ, съ двухъ

таного выслухавъшы, велели есмо его до книгъ упи-
сат. Который от слова до слова так се в собе мает.
Выписъ з книгъ справ земъских вдства Полоцкого.

увол. баранъ, барщины 4 недѣли, проч. какъ и въ 12-й. 14-я съ уволоки чинша
5 злот., ржи $^1/_2$ боч., курица, рябчикъ, 10 яицъ, съ двухъ уволокъ баранъ и за-
яцъ; сѣно косить 4 недѣли и дольше и сложить его въ сараи, подводы до Полоцка.
15-я съ увол. чинша 5 зл., ржи и овса по 1 боч., пшеницы и ячменя по 1 осм.,
съ двухъ ув. баранъ и заяцъ; куръ 2, яицъ 10, дровъ 4 воза; барщины въ Спасѣ 4
недѣли, за владѣльч. сѣножать въ Мосырѣ 5 злот., проч. какъ и въ 14-й. 16-я
съ увол. чинша 8 зл. 10 грош. польск., ржи и овса по 4 осм., ячм. 1 осм., пше-
ницы $^1/_2$ осм., баранъ, заяцъ, куръ 2, яицъ 10, 1 рябчикъ, дровъ 6 воз., барщи-
ны въ Спасѣ 4 недѣли, косить господ. сѣножать, медъ и воскъ пополамъ. 17-я со
службы чинша 4—8 копъ грош., ржи и овса по 1 боч., ячм. 1 осм.—1 боч.,
пшен. 1—4 осм., дѣлать dołob 15 сажен., дровъ 6 возъ, барщины въ Спасѣ 2 не-
дѣли, ходить на озоро на рыбу, тамъ дѣлать и починять язъ, дать 1 kołasz и 1
поротъ. 18-я съ службы чинша 6—7 копъ грош., ржи, овса и ячм. по 1 боч.,
пшен. 4 осм., баранъ, заяцъ, 2 рябчика, куръ 2, яицъ 20, дровъ 4 возъ, dołob
15 саж., барщины 2 недѣли въ Спасѣ, медъ и воскъ пополамъ, рыбы 6 щукъ,
susczu swiasło iedno, дѣлать и чинить язъ въ Нещердѣ, дать 1 *колошу*
(kołosze) и 1 поротъ, тянуть неводъ, отправлять подводы и *гвалты*, какъ и прочіе.
19-я со службы чинша 3—7 копъ грош., ржи, овса и ячм. по 1 бочкѣ и проч.
какъ въ 18-й; дать рыбы *суща* (susczu) 200, уклеи 200, щукъ 6, медъ и воскъ
пополамъ отъ пчелъ домашнихъ и бортевыхъ, дровъ 6 возъ, *долобъ* изъ Непадовичъ
и Дѣвицы 15 саж., ходить на озеро Нещердо. 20-я чинша по 3 копы грош., а проч.
какъ въ 19-й. 21-я чинша 4 копы грош., ржи и овса 1 боч., ячм. 3 осм., меду
$^1/_2$ пуда или 3 злот., 2 рябчика, яицъ всѣ вмѣстѣ 2 копы, съ косами и топорами
барщины 2 недѣли, а в случаѣ *гвалта* въ Ушачи на сѣно и въ Спасъ для работы
съ лошадьми; щукъ всѣ вмѣстѣ 2 копы, отъ своего невода $^1/_4$ рыбы. 22-я чинша
2 копы грош., ржи 1 боч., щукъ либо судаковъ 30, mola $^1/_2$ осм., барщины съ
косами и топорами въ Спасѣ 1 недѣля въ годъ, съ пчелъ борт. и домашн. $^1/_2$ меду,
яицъ 10, рябчикъ, дровъ 6 возъ. 23-я чинша 4 копы грош., ржи и овса по 1
боч., ячм. $1^1/_2$ осм., пшен. 1 осм., заяцъ, баранъ, 2 рябчика, куръ 2, яицъ 20,
дровъ 6 возъ, щукъ 10, ohlik ryb swiasły dwie, барщины въ Ушачи 1
недѣля съ косами и топорами, ходить на озеро ловить рыбу. 24-я какъ и въ 23-й,
кромѣ рыбной ловли за неимѣніемъ тамъ озеръ. 25-я чинша 5—$7^1/_2$ копъ грош.,
барщины 2 недѣли въ Спасѣ, осенью до перваго льда еще 2 недѣли и до конца зи-
мы 2 недѣли; dołob 15 саж., *полоска* (połoska) къ кормѣ изъ питокъ въ 9 саж.,
а къ язу изъ лыкъ, 2 норота, для забивки и починки язовъ по 1 человѣку, su-
sczu 500, уклеи 100, щукъ 12, баранъ, заяцъ или гусь, куръ 2, яицъ 20, дровъ

Лета от Нароженя Сына Божого тысеча шестьсотъ
дватъцатъ четвертого, месеца Генвара шестнадцатого
дня. На рокох судовых земъских трыкролских, по-

$6^1/_2$ возъ, медъ и воскъ пополамъ, подвода до Полоцка, съ одного только хозяича
1 боч. овса и 2 осм. пшен. 26-я чинша 4 копы грош., ржи и овса по 1 боч., 2
рябчика, 20 яицъ, dołoby 15 саж., барщины въ Спасѣ 2 недѣли, дровъ 6 возъ,
kołosze и норотъ, медъ и воскъ пополамъ, проч. какъ въ 19-й. 27-я баранъ,
заяцъ, куръ 2, рябчика 2, яицъ 20, dołoby dwa, барщины въ Спасѣ 2 недѣли,
дровъ 6 возъ, 2 норота, *полоска* лычная и питяная къ неводу, забить язъ въ Нещердѣ,
медъ и воскъ пополамъ, къ неводу по 1 человѣку, скосить лугъ надъ р. Дриссою
на своемъ хлѣбѣ. 28-я чинша 4 копы грош., ржи и овса по 1 боч., ячм. и пшен.
по 1 осм., пудъ пеньки, баранъ или $^1/_2$ копы грош., заяцъ, рябчиковъ 2, куръ 2,
яицъ 20, барщины въ Спасѣ 2 недѣли, отъ своего невода $^1/_4$ рыбы, дровъ 6 возъ,
медъ и воскъ пополамъ, ходить на озеро къ господ. неводу. 29-я чинша 4 копы
грош., ржи и овса по 1 боч., ячм. и пшен. по 3 осм., $^1/_2$ пуда пеньки, 10 горстей
льна, барщины въ Спасѣ 2 недѣли, дровъ 6 возъ, медъ и воскъ пополамъ, отъ сво-
его невода и норотовъ $^1/_4$ рыбы, ходить на озеро. 30-я чинша 6 копъ грош., а
проч. какъ въ 29-й. 31-я какъ въ 29. 32-я тоже, только безъ пеньки, а вмѣсто
барщины 3 злот. 33-я чинша 5—6 копъ грош., ржи и овса по $1^1/_2$ боч., пшен. 1
осм., 3 осм., а проч. какъ въ 29, только за дрова давать лисицу или 7 злот., а
пеньки всѣ сообща даютъ пудъ. 34-я чинша 3 копы грош., ржи и овса по 1 боч.,
ячм. 2 осм., а проч. какъ въ 29, только съ невода своего и норотовъ даютъ $^1/_3$
рыбы, да забиваютъ язъ на р. Свиницѣ. 35-я чинша 6—8 копъ грош., ржи и
овса по 2 боч., пшен. 3 осм., ячм. 1 боч., а проч. какъ въ 29-й, только еще
dołbow 10 саж., льна 2 десятка, конопли 2 безмѣна, рыбы $^1/_3$ и язъ на Сви-
ницѣ. 36-я всѣ вообще платятъ чинша 100 злот., а больше никакихъ повинностей
не несутъ *).—На 119—132 л. той же книги помѣщенъ, 4 Янв. 1623 г. сост.,
а 16 Янв. 1624 г. и 10 Янв. 1670 г. явл. Полоцк. Іезуитами въ Полоцкомъ
земскомъ судѣ инвентарь деревень, принадлежавшихъ къ фольварку *Мосаръ*, ниже-
слѣдующихъ: 1) Дер. *Замошье* (wieś Zamosze); въ ней земли 24 увол., крестьянъ-
хозяевъ 25, у нихъ земли $^1/_2$—2 увол., скота: лошадей 1—8, коровъ 0—5, овецъ
0—6, свиней 0—33, куръ 0—10, гусей 0—9, а у четырехъ и пчелъ 2—8,
Повинности ихъ: барщина лѣтомъ и зимою по востребованію; съ уволоки ржи 2

---

*) Между крестьянами замѣчательны прозванія: *Сѣмяшко*, *Москали*, *Пакишъ*,
Войцѣховъ, *Гарабурды*, *Суходольскіе*, *Богдановичъ*, *Якубовичъ*, *Цишковичъ*, *Піот-*
ровичъ, *Василевичъ*, *Хоцько*, *Павловичъ*, *Литвинъ*, *Игнатовичи*, *Забѣль*, *Зеранка*,
Гласкій, *Шовлевскій*, *Абрамовичъ*, *Осиповскій*, *Быковичъ* и проч., изъ коихъ нѣ-
которые совпадаютъ съ фамиліями шляхецкими.

радкомъ права посполитого прыпалых и судовце у Полоцку отправованых, перед нами, Александромъ Тышвичом, судьею, Даниеломъ Щитомъ Забелским, подъ-

---

бочки, овса 1 боч., пшеницы и ячменя по 1 осминъ, рябчикъ 1, яицъ 10, дровъ 4 воза, куръ 2, а съ двухъ уволокъ баранъ и заяцъ; зимою тянуть неводъ, подводы до Полоцка; деньгами съ уволоки $2^1/_2$ копы грош.; пеньки 5 пуд. 2) Дер. *Зановинье* (wieś Zanowinie); въ ней земли 22 увол., кр.-хоз. 31, у нихъ земли $^1/_2$—1 увол., скота: лошадей 1—4, коровъ 0—4, овецъ 0—5, свиней 0—6, куръ 0—5, гусей 0—2, у одного же и 5 пчелъ. Повинность такая же какъ и въ Замошьѣ. 3) Дер. *Гора* (wieś Hora), къ которой принадлежатъ *Царики* и *Мисульки* (Cariki y Misulki), въ нихъ земли $17^1/_2$ увол., кр.-хоз. 15, у нихъ земли $^1/_2$—3 увол., скота: лошадей 2—8, коровъ 1—8, овецъ 0—8, свиней 2—10, куръ 3—12, гусей 0—6, а у девяти 1—5 пчелъ. Повинности тѣ же, только платятъ $7^1/_2$ копъ грош. 4) Дер. *Негряза* или *Некража* (wieś Niehraza, Niekraza); въ ней земли 71 увол., кр.-хоз. 86, у нихъ земли $^1/_3$—$1^1/_2$ ув., скота: лошадей 0—7, коровъ 0—7, овецъ 0—10, козъ только у трехъ по 1, свиней 0—10, куръ 0—9, гусей 0—5, у одного только и есть 2 лошади, а у другаго 1 лош., у 13 же 1—8 пчелъ; постройки б. ч. вообще негодныя. *Повинности* ихъ: барщины въ фольваркѣ 2 дня въ недѣлю, съ уволоки 2 копы грош., ржи и овса по $^1/_2$ боч., ячменя и пшеницы по 1 осм., 2 курицы, рябчикъ; съ двухъ увол. заяцъ; яицъ 10, дровъ 4 воза, 3 пуда пеньки Къ этому фольварку принадлежитъ всѣхъ вообще крестьянъ 193. Хлѣба на потребы фольварка: ржи съ сѣменами 45 боч., ячменя съ сѣм. 6 боч., пшеницы 3 боч., овса съ сѣм. 22 боч., гороху съ сѣм. 4 осмины, гречихи съ сѣм. 6 боч., конопли съ сѣм. 1 боч. ярицы 2 боч. Хлѣба на потребу коллегіи: ржи 56 боч., ячменя 19 боч. и 5 осм., пшеницы 28 боч. и 5 осм., овса 105 боч., гречихи 9 боч., ярицы $1^1/_2$ боч., гороху 3 осм., конопли 1 боч. *).—На 124—132 л. той же актовой книги помѣщенъ 4 Января 1623 сост., а 16 Янв. 1624 г. и 10 Янв. 1670 г. явл., Полоцк. Іезуитами въ Полоцкомъ зем. судѣ инвентарь деревень, принадлеж. къ фольварку *Иванску-Большему* (do folwarku Jwanska Większego), нижеслѣдующихъ: 1) Дер. *Иванскъ* (wieś Iwansk); въ ней земли 18 уволокъ, крестьянъ-хозяевъ 25, у нихъ земли $^1/_2$—$1^1/_2$ увол., скота: лошадей 1—6, коровъ 0—14, овецъ 1—8, коза у одного 1, свиней 0—20, куръ 0—16, гусей 0—4, а у десяти 1—8 пчелъ; постройки есть ветхія, у одного даже готовыя обрушиться. *Повинности* ихъ: барщины зимою и лѣтомъ съ уволоки 2 дня въ недѣлю, деньгами платить съ $14^1/_2$ уволокъ по 3 копы грош., съ одной 10 копъ, еще съ $^1/_2$ увол. 3 копы грош.; съ

---

*) Между крестьянами зам. прозванія: *Радзковичъ, Здановичъ, Жукъ, Гайдукъ, Родзевичи, Москали, Дашкевичи, Козіолъ, Гладышъ, Левоновичъ, Шамшура, Гарасимовичъ, Юрковичи, Цитковичъ, Шаповалъ, Кисель, Шишко, Ярошъ*, изъ коихъ нѣкоторыя совпадаютъ съ фамиліями шляхецкими.

судком, а Михаломъ Тышкевичомъ, писаром, врадниками грскими судовыми земъскими вдства Полоцъкого, постановившысе очевисто у суду, панъ Себестиянъ Кгра-

---

двухъ увол. подвойскій и тіунъ не платятъ ничего, только даютъ ржи и овса по $^1/_2$
боч, ячменя и пшеницы по 1 осм.; съ уволоки рябчикъ, 2 курицы, 10 яицъ, 2
локтя грубѣйшаго холста; съ двухъ увол. заяцъ и баранъ. 2) Дер. *Пристрои*
(wieś Przystroie); въ ней 20 увол. земли, крест.-хоз. 28, у нихъ земли $^1/_2$—1 ув.;
скота: лошадей 0—6, коровъ 0—8, овецъ 0—10, козъ у пяти 1—2, свиней 0—10,
куръ 0—10, гусей 0—5, а у пятерихъ 1—30 пчелъ; одинъ ничего не имѣетъ;
постройки отчасти плохія. *Повинности* ихъ: барщина та же, платежъ съ уволоки
3 копы грош., ржи и овса по $^1/_2$ боч., ячм. и пшен. по 1 осм., рябчикъ, 2 кур.,
10 яицъ, съ двухъ увол. заяцъ и баранъ. 3) Дер. *Хотяновичи-Вишенки-Федьки*
(wieś Chocianowicze, Wiszenki, Fiedzki); въ ней земли 10 уволокъ, кр.-хоз. 11,
у нихъ земли по 1 увол., скота: лошадей 0—7, коровъ 0—10, овецъ 0—10,
свиней 0—12, козъ у трехъ 1—2, куръ 0—10. гусей 0—10, а у семи 1—10
пчелъ; постройки отчасти плохія. *Повинности* ихъ: тѣ же, что и въ предыдущей
дер., только одинъ *полянинъ* (polanin) платитъ 10 копъ грош. 4) Дер. *Демидовичи* (wieś Dziemidowicze); въ ней земли 20 уволокъ, кр.-хоз. 34, у нихъ земли $^1/_4$
1 увол., скота: лошадей 0—7, коровъ 0—9, овецъ 0—10, козъ у одного только
1, свиней 0—11, а у восьми 1—5 пчелъ, у одного нѣтъ ничего; постройки отчасти
плохія. *Повинности* ихъ: какъ и въ дер. Иванскѣ, только съ $^1/_2$ увол. 5 копъ
грош. 5) Дер. *Толпенцы* (w. Toupiency); въ ней земли 5 уволокъ, кр.-хоз. 4, у
нихъ земли $^1/_2$—$1^1/_2$ увол., скота: лошадей 4—10, коровъ 2—8, овецъ 0—6,
свиней 6—42, а у трехъ 5—10 пчелъ. *Повинности* тѣ же, что и въ предыд.
деревнѣ, только съ уволоки 7 копъ грош. 6) *Красничи* (wieś Krasnicze); въ ней
земли 20 ув., кр.-хоз. 30, у нихъ земли $^1/_4$—1 увол., скота: лошадей 1—5, коровъ
0—8, овецъ 0—8, козъ у трехъ по 1, свиней 2—13, а у восьми 1—12 пчелъ.
Повинности ихъ: какъ и въ дер. Иванскѣ, за изъятіемъ только сторожей пчелъ,
которые ничего больше не работаютъ и ничего не платятъ. 7) Дер. *Медвѣдскіе*
(wieś Niedzwieckie); въ ней земли 8 уволокъ, кр.-хоз. 10, у нихъ земли $^1/_2$—1
увол., скота: лошадей 1—6, коровъ 0—7 овецъ 0—6, коза у одного 1, свиней
0—10, а у пяти 1—20 пчелъ. *Повинности* ихъ: какъ въ Иванскѣ. 8) Дер.
Пуньки (wieś Punki); въ ней земли 3 уволоки, кр.-хоз. 6, у нихъ земли по $^1/_2$ увол.,
скота: лошадей 1—6, коровъ 0—4, овецъ у одного только 1, а у трехъ 2—5
пчелъ; строенія плохія, а у одного совсѣмъ валятся. 9) Дер. *Куконы*, или *Кугоны*
(wieś Kukony, или Kuhony); въ ней земли $28^1/_2$ уволокъ, кр.-хоз. 29, у нихъ
земли $^1/_2$—$1^1/_2$ увол., скота: лошадей 2—7, коровъ 0—10, овецъ 0—10, козъ
0—10, свиней 0—10, куръ 0—10, гусей 0—6, а у одинадцати 1—5 пчелъ;
постройки б. ч. плохія. *Повинности* ихъ: барщины четыре недѣли въ годъ, съ уво-

бовъский оповедалъ и покладал реестръ ободу границы села Семенца, до колектиумъ Полоцкого Социетатис Езу належачого, и просил, іменем тогожъ князя и всих их мл. отцовъ Езуитовъ тогожъ колекгиумъ Полоцкого, абы до книг земских Полоцкихъ прынятъ и вписанъ былъ. Которого мы, врадъ, огледавъшы и чытаного выслухавъшы, велели есмо до книгъ уписат. Который от слова до слова такъ се в собе маетъ. Реестръ списаня ободу границы селца, в земли Полоцкой, на гостинцу Оршанъскомъ лежачого, прозываемого Саменца, церкви первей того дворное Миколы Светого, а потомъ на колекгиумъ Полоцкое отцовъ Езуитовъ фунъдованого и наданого. Который то Саменецъ село безъправъне и безъ ведома взялъ былъ сабе и черезъ не-

локи $2^1/_2$ копы грош., ржи и овса по $1/_2$ бсч., пшен. и ячм. по 1 осм., проч. какъ въ Иванскѣ, да еще ходить на рыбную ловлю на озера. 10) *Мѣстечко Коптевичи* (miasteczko Kopciewicze); въ немъ земли 18 уволокъ и 18 плацовъ. Всѣхъ мѣщанъ-хозяевъ 81, изъ коихъ 30 поселено на уволокахъ (внѣ мѣстечка) съ плацами въ мѣстечкѣ. У нихъ земли $1/_2$—1 ув., скота: лошадей 1—4, коровъ 0—8, овецъ 1—8, козъ у трехъ по 1, свиней 0—10, куръ 0—10. гусей 0—6, а у двухъ 1—4 пчелъ. *Повинности* ихъ: борщины лѣтомъ съ уволоки 14 дней, доставлять письма, съ уволоки же 10 копъ грош., а съ плацовъ 11 копъ грош. А 54 мѣщанъ огородниковъ, поселенныхъ на плацахъ въ мѣстечкѣ; у нихъ земли $1/_4$—$1^1/_2$ плаца, скота: лошадей 0—3, коровъ 0—3, овецъ 0—3, свиней 0—5, куръ 0—5 у одного 2 козы, у одного 1 пчелы, а семь совершенно нищихъ. *Повинности* ихъ: барщины лѣтомъ 14 дней, а платежъ съ плаца 2 копы грошей. Въ мѣстечкѣ этомъ есть сараи для храненія товаровъ, корчма, съ которой коллегія получаетъ аренды 300 злот., и озеро. *)

*) Въ этихъ деревняхъ и мѣстечкѣ замѣч. прозванія хозяевъ: а) крестьянъ: *Корженевичи, Борисовичъ, Буракъ, Климовичъ, Крыцкій, Михановичъ, Василевичи, Яскевичъ, Шакунъ, Садовскій, Янковичъ, Скрипчинъ, Скрипка, Толпевичъ, Родзкевичъ, Булаухъ, Моцованый, Чайка, Дубскій. Бабарика, Арцімовичъ, Голевичъ, Колковичъ, Колко, Янушковичъ, Недзвѣцкій, Лущикъ, Стасевичъ, Мильковичъ, Бѣляковичъ;* б) мѣщанъ: *Залѣскій, Коморовскій, Мичкевичъ, Килака, Манкевичъ, Горбикъ, Мицкевичъ, Лисовскій. Комаровскій, Воронай, Кисель, Симоновичъ, Татаринъ, Косценевичъ, Шаповалъ, Рашко* и друг.

который часъ держалъ цейквартъ замку Полоцкого, панъ Томашъ Деринкъ, а панъ Ерый Бурбахъ, за листомъ и декретомъ короля его млти Стефана, пана нашого млтивого, также и панъ Стрет Цишъкевичъ, намесник вдства Полоцъкого, за листомъ, собе даным от его млсти пана воеводы Полоцъкого, велъможного пана Миколая Моиъвида Дорогостайского. З рукъ и держеня помененого пана Деринка, цекъварта, тое селцо Саменец вынявшы, колекгиум Полоцкому отцовъ Езуитовъ, меновите князю Станиславу Влошъку, рекътору того их колеиумъ Полоцкого, в семъ року тысеча пятьсотъ семъдесятъ шостомъ, дня трытцат первого меца Марца в держане подал и увезал. Пры которомъ таковомъ поданю и увезаню будучы з паномъ дворанином короля его млсти, паном Ерым Бурбахомъ, и з паномъ наместником Полоцъкимъ, я, Опанас Івановичъ Мазаловъский, возъный Витепъский, до того ужытым, маючы тежъ пры собе сторону людей добрых, меновите пана Івана Конопацкого и пана Лаврына Садовского, за показованем подданыхъ тамошних, земъцовъ того селца Саменца, границу, которая делитъ од Бедъца економии Полоцкой, видел есми и в сей реестръ, водълугъ розказаня, списал есми. То ест, от мостъка на Мезне реце, который ест на дорозе Оршанской до Полоцка, почынается обод земли селца Саменца отцовъ Езуитовъ Полоцких з селом короля его мл. Бедномъ; одъ того мостка, по правой руце земля Саменецъкая, а по левой Бедецкая, дорогою великою, которою поежъдзаючы к стодоле Саменецкой идетъ граница; з дороги улево у две сосны з старыми рубежами; од тых сосонъ, мимо озерка Саменца, покиновшы поправе озерко и дорогу великую за нимъ з стодолою в земли Саменецъкой, а полеве маючы землю Бедецкую, идетъ граница у шесть сосонъ з старыми рубежами, порадком з одной у другую; около

того озерка от тых сосон у березу з рубежами; з березы у волху з рубежами; з олхи у сосну з рубежами, всiо около тогожъ озерка; од сосны у волху з рубежами; з олхи, через болото, у березу з рубежами, на тымже болоте стоячую; од тое березы у другую березу з рубежами; од тое березы, з болота, у сосну з рубежами, подле нивки стоячую; од той сосны у другую сосну, подле тойже нивки, неподал великой дороги; от тое сосны на туюжъ великую дорогу з Оршы до Полоцка; дорогою ажъ до Левковъки реки; Левкою рекою у право да у ручей Рубежъник; Рубежъником к Гарадзищу, которое по правой стороне лежыт в земли Саменецкой; од Городища, через мох, на дорогу, которая идет з Саменца до Шолкова; з дороги, черезъ болото, у Шолковку реку; Шолковъкою рекою уверхъ вады на мохъ Запушенский; просто мхом у речодъю мижы боровинами до нивы Пукановское, Туровлянское, которая прыходит з левой стороны; з того мху у ручей Дубовик; тым ручъемъ на дорогу Вознесенскою Пукановскую; через дорогу тымже ручаемъ у Тревъливо болото; з Тросливого болота у граду; градою у ручей Гаршкавик; Гаршкавиком пашовшы униз вады, у мозделину; покидаючы ручей полеве, моздзелиною, олсемъ у чыстый мохъ; з чыстого мху болотомъ, олсемъ у ручаiокъ, который з того болота идет; ручайкомъ униз у Мезну реку; Мезною рекою до мостка, который лежит на тойже Мезъне, на дорозе великой з Оршы до Полоцка; тутъ пета. А для лепъшое того моего виденя и слышеня певности на потом, до того моего реестру печат мою прытиснул есми и руку подписал власну; также и сторона, со мною будучая, печати свое попрытискала. Писанъ у Полоцку, году Божего Нароженя тысеча пятьсот осъмдесятъ шостого, мсца Кветъня первого дня. У того реестру ободу границы, пры печатехъ,

подпис руки енерала тыми словы: Опонас Iвановичъ Мазаловъский, возный воеводства Витепъского, рукою своею подписал. Который тотъ реестръ ободу границы Семенецкое, за поданем оного до актъ, ест до книгъ земъских Полоцкихъ уписан, с которыхъ и сес выпис под печатми врадовыми, судиною и подсудковою, а подписом его мл. пана писара, велебному его мл. ксендзу Сымону Зблоне, Соц. Езу ректору колеюмъ Полоцкого, ест выдан. Писан у Полоцку. У того выпису печатей прытисненыхъ врадовых две, а подпис пана писара тыми словы: Михал Тышкевичъ, писар земский Полоцкий. Который тот выпис, за поданем оного до актъ через верху мененую особу, ест до книг земъских Полоцких уписан.

По оп. кн. № об. 155, № ч. 4, л. 72—73.

35.

Инвентарь Вѣжищской факторіи б. Полоцкой іезуитской коллегіи, составленный 4 Января 1623 г. Въ этой факторіи находились: I. *Мѣстечко Вѣжище* (нынѣ Вяжище, Леп. у.), въ которомъ числилось всѣхъ мѣщанъ-хозяевъ 113; изъ нихъ 43 поселены были на уволокахъ (очев., внѣ черты самаго мѣстечка) и 70 на плацахъ мѣстечка; повинности первыхъ приноровлены были къ быту крестьянъ, а послѣдніе платили съ плаца по 1 копѣ грошей Лит. въ годъ. Въ мѣстечкѣ было 53 сарая для склада товаровъ; съ каждаго сарая платили купцы по 10 злот., а содержать сараи въ исправности лежало на обязанности мѣщанъ, притомъ какъ мѣщане, такъ и крестьяне обязаны были ежегодно построить еще по 4 новыхъ сарая. Мѣщане пользовались правомъ содержать въ арендѣ, за 400 злот., бывшую въ мѣстечкѣ корчму съ принадлежностями: сборами со струговъ, за перевозъ и съ мельницы. II. Пять деревень: *Гнѣздиловичи*, *Чановичи*, *Комли*, *Пятницкое*, *Староселье* и *Улазовичи*. Къ деревнямъ этимъ принадлежало 10 озеръ; но рыбная ловля въ нѣкоторыхъ изъ нихъ весьма затруднялась до

совершенной даже невозможности какъ засоромъ дна, такъ и чрезмѣрною глубиною водъ. Всей земли числилось 102 уволоки, на которыхъ поселено было крестьянъ-хозяевъ 117, которые отбывали свои повинности отчасти денежными платежами, отчасти продуктами, отчасти и работами. Нормою для опредѣленія размѣра повинностей служила уволока земли. 1670 г. Января 10.

Лета от Нароженя Сына Божого тысеча шест сот семъдесятого, мсца Генъвара десятого дня.

На роках судовых земских трыкролских, порадкомъ права посполитого припалых и судовне у Полоцку одправованых, перед нами, Яном Подъбипенътою, судъею, Михалом Невелским, подсудъкомъ, а Стефаном Нецецкимъ, писаромъ, врадниками грскими судовыми земскими воеводства Полоцкого, постановившысе очевисто у суду, пан Янъ Мацкевичъ, слуга отъцов Езуитовъ колекгиумъ Полоцкого, оповедал и покладал выпис з книг справ земскихъ воеводъства Полоцкого, под датою року тысеча шестъ сотъ дватъцатъ четъвертого, и просил, іменемъ князя Миколая Слясъкого, Социетатисъ Езу ректора колекгиумъ Полоцкого, и всихъ ихъ млтей отъцов Езуитовъ тогожъ колекгиумъ Полоцкого, абы до актъ книг земских Полоцких прынят и вписанъ былъ. Которы мы, врад, огледавъшы и чытаного выслухавъшы, велели есмо его до книг вписатъ. Которы, уписуючы од слова до слова, такъ се в собе маетъ. Выпис з книг справ земских воеводста Полоцкого. Лета от Нароженя Сына Божого тысеча шестсотъ двадцатъ четъвертого, мсца Генвара шестнадъцатого дня. На рокохъ судовыхъ земскихъ трыкролскихъ, порадкомъ права посъполитого припалых и судовне у Полоцку одправованых, перед нами, Александромъ Тышкевичомъ, судъею, Даниелемъ Щытомъ Забелскимъ, подсудъкомъ, а Михаломъ Тышкевичомъ, писаромъ, врадниками грски-

ми судовыми земскими воеводства Полоцкого, постановившысе очевисто у суду, пан Себестиан Кграбовъский оповедалъ и покладалъ инъвентар факторыи Вяжысъкой, до колекгиумъ Полоцкого Социетатис Езу належачый, просечы нас, судъ, іменемъ его мсти ксенъдза Сымона Зблоня, Социетатисъ Езу ректора колекгиумъ Полоцъкого, и всихъ их млтей отцовъ Езуитовъ тогожъ колекгиумъ, абы до книг земских Полоцкихъ прынятъ и вписан былъ. Которого мы, врад, огледавшы и чытаного выслухавшы, велели есмо его до книгъ вписать, а уписуючы од слова до слова, так се в собе маетъ. Inwentarz faktoryi Wieżyskiey collegium Połockiego Societatis Jesu, spisany roku Panskiego 1623, dnia 4 miesiąca January. W tey faktoryi iest m i a s t e c z k o Wieżysce; włok ma 36. Mieszczanow, ktorzy siedzą na włokach, iest 43 (здѣсь исчисляются поименно всѣ мѣщане-хозяева мѣстечка Вяжищъ, поселенные на уволокахъ, съ обозначеніемъ ихъ семей муж. пола, всего съ хозяевыми 146 душъ, и хозяйственнаго быта ихъ, который и ограничивается тѣмъ, что у каждаго изъ нихъ: $\frac{1}{4}$—2 уволокъ земли, 1—10 лошадей, 1—6 коровъ; у многихъ дома плохіе.) Pomienieni mieszczanie płacą z włoki złotych 10, żyta daią ½ beczki, pszenicy ośminę, jęczmienia ośminę, kurow 2, iaiec 10, iarząbka 1, ze dwoch włok baran 1, zaiąc 1. Z tegoż miasteczka roli dano faktorowi w zasługach 2 włoki, karczmarzowi włokę 1. Woyt Wieżyiski płaci tylko ze dwoch włok; ostatek mu w nagrodę darowano. M i e s z c z a n o w, k t ó r z y p l a c e t y l k o t r z y m a i ą, iest 70. Całego miasteczka placow iest 40 (Здѣсь названы поименно всѣ мѣщане-хозяева мѣстечка Вяжищъ, содержащіе только плацы въ немъ, съ показаніемъ ихъ семей муж. пола,—всего съ хозяевами 127 душъ,—и хозяйственнаго быта ихъ, который ограничи-

вается тѣмъ: земли у нихъ 1/12—1 1/2 плаца, лошадей имѣютъ большею частью 1—2, а одинъ только 4, коровъ же 1—3, у нѣкоторыхъ же ничего этого нѣтъ, а есть одни только домà, и то худые). Powinność płacą pomienieni mieszczanie z placu na rok kopę iednę Litewską. W tymże miasteczku spichlerzow iest 53 na składanie towarow; od każdego płacą kupcy złotych 10. Mieszczanie powinni naprawować te szpichlerze y cztery nowe co rok wystawić; także 4 szpichlerze co rok winni wybudować poddani. W tymże miasteczku iest karczma, do ktorey należy włoka 1, ktorą karczmę trzymaią mieszczanie harendą, z innemi do niey należytościami, iakie są: strugowe, od przewozu, od młyna. Płacą arendy zlot. 400. (Между всѣми мѣщанами выдающіяся фамиліи ихъ: *Вескиръ, Яновскій, Сѣмашковичъ, Латыши, Рыжы, Сушковичъ, Коленда, Романовичъ, Волчекъ, Потановичъ, Длугошевскій, Татарины, Горбикъ, Гаркавый, Подвойскій, Дайлидовичъ, Бокишъ, Литвины* и пр., совпадающее съ шляхетскими, также Москали, д. б. раскольники). Wieś Hniezdziłowicze ma włok 20. Poddani (здѣсь исчисляются поименно всѣ крестьяне-хозяева, съ ихъ семьями муж. пола, которыхъ всего вообще съ самыми 21 хозяевами числ. 67 душъ, и съ обозначеніемъ хозяйственнаго ихъ быта, ограничивающагося тѣмъ, что всякій изъ нихъ имѣетъ: 1/2—1 1/2 увол. земли, 1—5 лошадей, столько же и коровъ). Pod tą wsią iest iezioro, rybne; naywięcey się w nim znayduią karasi; niewodem łowić nie możno dla zawad. Puszcza zgodna do budynkow na stay kilkoro. Czanowicze na włok 24. Poddani (здѣсь исчисляются поименно крестьяне-хозяева, числ. 27, съ ихъ семьями муж. пола, коихъ всего съ самими хозяевами 82 души, и съ показаніемъ хозяйственнаго ихъ быта, ограничивающагося тѣмъ, что у всякаго изъ нихъ: земли

1/4—1 уволоки, лошадей 1—5, коровъ столько же). Pod tą wsią są 3 ieziora: pierwsze Borowno, ktore ma toni 9; drugie Cierebietowo, w nim toni 2; trzecie dla zawad y zbyteczney głębini ciągnione być nie może. Tamże iest staw z młynem, także puszcza na kilka stay, do budynkow zgodna. Wieś Komle ma włok 9. Poddani (здѣсь исчислены всѣ крестьяне-хозяева, числ. 8, съ ихъ семьями муж. п., коихъ всѣхъ вообще 26 душъ, и съ показаніемъ хозяйственнаго ихъ быта, состоящаго въ томъ, что у всякаго: земли 1—1 1/2 увол., лошадей 2—4, коровъ 1—4). Przy tey wsi iest puszcza na kilkoro stay, do budynkow zgodna. Wieś Piatnickie [a]) ma włok 12. Poddani (здѣсь исчислены поименно всѣ крестьяне-хозяева, съ ихъ семьями муж. п., всѣхъ вообще 44 души, и съ показаніемъ хозяйственнаго ихъ быта, сост. въ томъ, что у всякаго изъ нихъ: земли 1/4—2 увол., лошадей 1—6, коровъ 1—5). Pod tą wsią iest iezioro Hlistowiec, lecz w nim nie łowią dla zawad y wielkiey głębiny. Tamże iest las nie wielki, do palenia tylko sposobny. Oprocz pomienionego ieziora, są 4 ieziora spolne z panem Ryło, Bileyce, toni 5, drugie, Swieczo, tonia 1 na wielki niewod; trzecie, Bobatri, tonie 2; czwarte, Rudno, toni 5. Tamże iest sianożęć na collegium, ktorą koszą poddani; może być siana na wozow 30 albo 40. Wieś Starosiele wlok ma 17. Poddani (здѣсь исчислены поименно всѣ крестьяне-хоз., числомъ 17, съ ихъ семьями муж. п., всѣхъ вообще 50 душъ, и съ показаніемъ хозяйств. ихъ быта, сост. въ томъ, что у всякаго хозяина: земли 1/4—2 увол., лошадей 1—4 коровъ 1—5). Wieś Ulazowicze, włok ma 20. Poddani (здѣсь исчислены поименно всѣ крестьяне-хозяева числ. 28, съ ихъ

а) Очев. *Пятницкое* церковище.

семьями муж. п., всѣхъ вооб. съ хоз. 85 душъ, и съ показаніемъ хоз. ихъ быта, сост. въ томъ, что у всякаго хозяина: земли ¼ - 2 увол., лошадей 1—6, коровъ 1—7). Pod tą wsią iest iezioro, Ułazowicze nazwane; karasi w nim dostatek, lecz ich nie mogą łowić dla zawad. Puszcza tamże na ½ mile iest, w którey się znayduie iedlina, olcha, lipa, sosna. Powinność pomienionych wsi: poddani płacą pieniędzmi z włoki złot. 10, żyta daią ½ beczki, owsa ½ beczki, pszenicy ośminę, kurow 2, iaiec 10, iarząbka 1, ½ puda pieńki, 5 płytow rzeką (?) do collegium spuszczaią y wyciągaią, ze dwoch włok baran 1, zaiąc 1; robią z włoki na rok faktorowi dni 2. Которы тотъ инвенътаръ, за поданемъ оного через особу, веръху мененую, естъ до книг земъскихъ Полоцкихъ вписанъ, с которыхъ и сесъ выписъ, подъ печатъми врадовыми и подъписомъ руки писаръское, велебному въ Богу его млсти ксенъдзу Сымону Зблоня, Социетатисъ Езу рекъктору колекгиумъ Полоцъкого, и всимъ ихъ мстям отъцомъ Езуитомъ тогожъ колекгиумъ Полоцкого естъ выданъ. Писанъ у Полоцку. У того инъвенътара, пры печатяхъ судиной и подсудъковой, подъписъ руки его млсти пана писара тыми словы: Михалъ Тышкевичъ, писар земъский Полоцъкий. Которы тот инъвенътаръ, за повъторънымъ оного до актъ поданемъ черезъ особу, верху мененую, естъ до книг земъскихъ Полоцъкихъ вписанъ. W wyd. potrzecie roku 16 . . . 22 Juni.—1762 Januar. 18 wid. wyd. Obrompalski, г. Pł.

Цо оп. кн. № об. 155, № ч. 4, л. 82—89.

36.

Декретъ в справе его милости пана Стефана Нетецкого, писара земского Полоцкого, зъ паномъ Яномъ Скрендевскимъ, зъ докладом пани малжонки его мсти, о розные шкоды в ыменю его мсти, за Москвы, поделаные в ыменю Забору. 1670 г. Января 18.

Року тысеча шестсотъ семдесятого, мца Генвара осмнадцатого дня.

На рокохъ судовых земских трыкролских, порадком права посполитого прыпалых и судовне у Полоцку отправованых и проч., кгды с порадку реестрового ку розсудъку нашому прыточыласе справа его мти пана Стефана Нетецкого, писара земского воеводства Полоцкого, зъ земянми гдрскими воеводства Полоцкого, зъ паномъ Яномъ Прокоповичом Грыгоревичом Мишковичомъ Рытликом Скрендевскимъ, а для незраженя позву и малжонкою его мсти, ее мстю панею Крыстыною Миколаевною Крошанкою, за позвомъ; ино за прыволанемъ через енерала, роковъ пилнуючого, сторонъ до права, жалобливый его мсть пан Нетецкий, писар земский Полоцкій, з умоцованым своим, паном Леоном Следевскимъ, а позваный также з умоцованым своим, паном Яном Островским, очевисто становили. Затым, умоцованый стороны жалобливое подапя и положеня позву по его, пана Скрендевского, и по пани малжонку его мти, написомъ енерала воев. Полоцк., Петра Вензлевича, в ымению и дворе их мти, названомъ Окуневе, у воев. Полоцк. леж., положоного, днем перед роками прызнаномъ и року завитыми позвы прыпалого, слушне и правне доведшы и трое волане по позваных, по тры дни у суду чыненое, указавшы, поведел, иж вжо панъ Скренъдевский от его мсти писара о почынене розныхъ шкодъ, за Москвы, был запозваный на роки

прошлые троецкие, в року 1668 и . . . . декрет с тых роков показуючы, ижъ вжо на копию зъ позву брал тепер, теды, абы, яко на завитомъ року, респондовал. А умоцованый позваное стороны, не вступуючы в контроверсыю, мовил, же позву не маемъ; зачым, копии з позву даня собе потребовалъ. Мы, врад, не чынечы коротко, копию зъ позву абы его мсть писар стороне позваной дал, наказали есмо. А за данем тое копии, умоцованый пана Скрендевского мовилъ, ижъ его мть пан писар зем. Полоцк. положыл позовъ от себе на фолварку Окуневе, докладаючы малжонку его мти, пани Марыну Крошанку, которая до того Окунева ничего не належыт; до того же тежъ его мть сторону мою, пана Скрендевского, непотребными назвисками, чым се не пишет и николи не называетсе, в позве жалобы своей задаючы тытулует пиякимсе рехликом Мешкевичом и Прокоповичом, и, подавшы артыкулъ 19 розделу 4, потребовал, абы его мть панъ писар на позве поправил, а толко Грегоровичом Скрендевским докладал, бо иншых жадныхъ тытуловъ не мает. Противко того, умоцованый поводовое стороны репликовалъ то, ижъ по взятю копии з позву на завтрее повинна сторона респондовать и усправедливит; подал на то артыкулъ 20, а о рокох завитых артыкулъ 21 и артыкулъ 42 розделу 4, и домавялъсе тых обиекцый и деляцый на сторону ухиленя, а процедованя далей в право. А его мть пан писар деклярова, же тых назвискъ, поневаж оными панъ Скрендевский не хочеть се тытуловать, яко непотребных, докладат не мел и опых зреклъ се, были бы толко он, панъ Скрендевский, с термину на он час не зрываючысе, на позовную жалобу устраведливилъ, афектовал. Мы, врад, бачечы, ижъ панъ Скрендевский на прошлых троецких рокох на копию з позву брал, о позве ведал

и на теперешних роках в той же акцыи и крывде также на копию зъ позву брал, а што бы шкодило в тытулах, о то молчалъ, не запозывал, навет и процесу не заносил, а по отцу Грыгоровичом ест доложоный, а з иншых, яко непотребныхъ, назвискъ его мть панъ писар зреклъсе. С тыхъ теды прычин, стороне поводовой далей в право поступоват, а позваный въ отказе быт, наказали есмо. По которой децызы нашой, панъ Скрендевский, през умоцованого своего, пна Островъского, о прыписане собе непотребных тытулов в позве менечы, ку зневазе своей, которыми се не тытулует и не пишет, протестовавшы, прочъ упорне децызыи судовой отышол. А от его мти пана писара умоцованый . . . в зажываню неслушной деляцыи взаем также претестовал и . . . о том, насъ кгды, з допущеня Божого, неприятел Москал, зламавшы прысегу свою, мимо пакъта завартые, в року прошломъ 1654, воеводство нашое Полоцкое з ыншыми поветы и воеводствы под свою моц подъбилъ, перед которою срокгостю и розлянем кръви не хотечы вперод Пана Бога и нас гдра, пана своего, отступоват и тому вяроломному непрыятелови подават, але Пану Богу и нам гдрю, пану своему, веру и цноту цале дотрымоват, опустивъшы маетност и все добытки свое, толко сами здорове свое уносечы, уходит мусели. Там же верност твоя, Скрендевъский, отъступившы вперод Пана Бога (?), веры, цноты и маестатъ нашъ гдрский мней собе и лекце поважаючы, самъ доброволне тому непрыятелю подъдалъсе и оному прысегу выконавшы, на их веру крстилсе; пры котором вцале зоставаючы и оному служечы, маетъность Пожалуючого писара нашего Заборе, у воеводстве Полоцком лежачое, нетолко вам самому, але и никому ни в чом невинную и незаведеную, учинивъшысе не-

винным гдрмъ тое маетъности, не будучы акътором, самую маетност кгвалтом, двор зе зъбожем вшеляким, в полю жытом засееным, ярыною вшелякою, чого се ужынало, самого жыта болей нижъли на копъ двесте, заехавъшы, и ярыны, вшелякого збожа болей нижъли на копъ трыста, такъже в быдле рогатым и нерогатым розным, в речах рухомых розных, которые в свирне зложоные, з азаркомъ было, кладучы всее шкоды на золотых тисечу и болей; и што колвекъ одно в той маетности его, жалуючого, зотало, то все забравъши, на свой пожытокъ обернулъ еси. А недосыт на тым маючы, подданых жалуючохъ, до тое маетности належачых, взявъшы, и под свою моц оных и што колвекъ належало двору, грошы готовые цыншовые, меды, збожа . . . одберал еси и все, належачые дворови, послуги отправоват собе казал еси. И не переставаючы в тых своих злых учинкох, а хотечы убогую маетност его, жалуючого, и подданых, до нее належачых, вниввеч згубит, а доведовшысе, где который подданый жалуючого, перед непрыятелем, з убоством своим, прытулилсе, нападшы на них, схованe в ямах, в лесе и где колвек в домах их будучых: у Федора Стефановича Красноселца взял еси жыта бочок 10, которая на тот час была по золотых 6, учынит злот 60; у тогожъ овъса боч. 6, по зол. 3, учын. зол. 18, ечъменю боч. 4, кождая бочка по зол. 5, учын. зол. 20, гороху бочка 1, учын. зол. 6; у Богдана Ворона узял еси жыта боч. 12, кождая бочка по зол. 6, учын. зол. 72, овса боч. 10, по золотых 3, учын. зол. 30, ечменю боч. 6, по зол. 6, учын. зол. 36, гречыхи боч. 2, по зол. 6, учын. зол. 12; у тогож Богдана коня узял, который коштовал зол. 30; у Романа Логового, въ ямах чотырох, взял жыта боч. 11, учынит за то, кладучы каждую бочку по зол. 6, зол. 66, овса боч. 8, по

зол. 3, зол. 24, ечменю боч. 5, по зол. 5, учын. зол. 25, гороху бочку 1, уч. 6 зол.; у тогож коня взял еси, кошковал зол. 40, а самого збил еси, недел шест лежал; у вдовы Захарыной, во двух ямах узял еси жыта боч. 6, каждая бочка по зол. 6, учын. зол. 36, овса боч. 4, по зол. 3, зол. 12, ечменю боч. 2, по зол. 6, уч. зол. 12; у Дмитра Стефановича Красноселца взял еси коров дойных 6, по зол. 10, коштовали зол. 60, подтелков 6, по зол. 5, уч. зол. 30, яловиц 3, кождая по зол. $7^{1/2}$, учын. зол. 22 грош. 15, овец 15, по зол. $1^{1/2}$, учын. зол. 30, овса боч. 4, по зол. 3, учын. зол. 12, свирен (клеть) (или свиреп, боровъ) великий, который коштовал зол 10, и до своее маетнасти Окунева запровадил еси, сермяг 3, коштовали зол . . . . кожухов белоглоовских 2, коштовали злот. 15. кож . . . . мужеских 3, по зол. 5, коштовали зол. 15, жыта боч. 15, бочка по зол. 6, учын. зол 90, ечменю боч. 6, бочка по зол. 6, учын. зол. 36, гороху боч. 3, бочка по зол. 6, учын. зол. 18, лну за зол. 15, то все забравъщы, самаго окрутъне збил еси, же лежал недел 10; а подданого жалуючого, до тое маетъности належачого, на име Стефана Зыковича, не маючы на его жадное прычыны, на смерть забил еси; у Бориса Кухаронки, у трохъ ямахъ узялъ еси жыта боч. 6, бочка по зол. 6, чын. зал. 36, ечменю боч. 4, бочка по зол. 6, овса боч. 4, по зол. 3, учын. зъ ечменемъ зол. 36, гречыхи боч. 2, по зол. 6, учын. зол. 12, гороху боч. 2, по зол. 6, учын. зол. 12, свирен (или свиреп) узял еси и до своей маетности Окунева запровадилъ, который коштовал зол. 8; у Оникея Кравца взял еси въ ямах двух жыта боч. 5, боч. по зол. 6, учын. зол. 30, ечменю боч. 4, боч. по зол. 6, учын. зол. 24, овса боч. 5, по зол. 3, учын. зол. 15, гречыхи боч. 2, по зол. 6, учын. зол. 12, а самаго того помененого Кравца збил еси, же от того так ганебного

збитя умер; у Янъки Кухаронка въ ямах двох взял еси жыта боч. 5, по зол. 6, учын. зол. 30, ечменю боч. 3, по зол. 6, учын. зол. 18, гречыхи боч. 5, по зол. 6, учын. зол. 30, овса боч. 6, по зол. 3, учын. зол. 18, а самаго того подданого збил еси, же лежал недел 8. А потом кгды, за ласкою Божою и за щестливом пано-ванемъ нас, гдра, за старамем и чулостю велможного гетмана нашого великого князста Лит. и панов пулковников и рыцерства нашого Литовского, воеводства нашое Полоцкое до свое перфекъцыи прыходит почало, и каждый з обывателов воеводства нашого, до своихъ халупъ и попелиска вернучысе, почели, теды жалуючый, писар наш земский Полоцкий, челядлика своего, Яна Бедрыцъкого, в року прошлом 1659, мсца Августа 4 дня, для взятя ведомости, што се в убогой маетности у жалуючого деет, послал, там же вер. твоя, Скрендевъский, доведавъшысе о челяднику жалуючого, припадшы од Москалев с Полоцка, того челядника жалуючого зоставшы у подданого . . . нашого на име Дмитра Красноползца, в ночы, зъбил еси и мало на смерть не прыправилъ, и все, што мел при собе, сукни, стрелбу, коня, кладучы усее шкоды на золотых 150, то од него отобравъшы, самого выгнал еси и послушенство хлопом грозил неприятелем Москалем, абы жалуючому не чынили и его, пна своего вечыстого, не слухали, заказалъ и подданому збоже у хлоповъ розъного и ярыны бралъ еси,—чого на золотых 500 шкодуеть. У тыхъ же подданых жалуючого цынъше всякое доли же збожа вшелякого бралъ еси, и што колвекъ жалуючих челядъникъ на дворномъ поли засеелъ, собе прывлащылъ еси и побралъ и до тыхъ час тую маетъность жалуючого держалъ еси и всяких собе з нее пожытки ужывалъ и брал иси. О што процес, за данем собе ведат, што у кого взялъ, до кънигъ занесеный

есть. А мало на тым маючы, же маетност жалуючого вниввеч обернулъ, и тримал, и спустошилъ, еще передъ розъными людьми и на велю мейсцахъ отъповедъ и похвалку на зъдорове, огнемъ, мечем на урожоного писара нашого земъского Полоцкого и на подданыхъ его учынилъ еси и чынить не переставаешъ. О которую похъвалъку и о вьсе шкоды, крывъды, через летъ немало почыненые, хотечы з верностю твоею, Яне Скренъдевъский, правъне мовить и того всего на веръности твоей доходить, симъ позъвомъ веръность твою припозываетъ. А по прочытаню позву, умоцованый стороны поводовое, на довод жалобы позовное, покладал протестацыю выписомъ з кгроду староства Берестейского в дате року 1661 Августа 14 дня, показуючы з процесу позву, ижъ панъ Скрендевский подчасъ завоеваня Московского, кгды его мть панъ писар на выкгнаню (?) был, онъ, зоставшы и пры Москве и мешъкаючы за Москалемъ, маетность, названую Заборе, заехавшы на себе, с поддаными, оную през колконадцат лет держалъ, жыто, ярыцы дворные, речы розные рухомые, начыне, спрат дворный, также у подданых збоже розное, кони, быдло, фанты до себе нуллитер забрал, на пожытокъ свой обернулъ, а его мти пана писара и подданых его мти вниввеч обернулъ, знищыл и проч розогнал (?), и домавялсе, водлуг жалобы позовное, того всего на томъ пану Скрендевском и на маетности его всказу, а за отъповед и похвалку, на здорове его мти учыненую, з с присегою его мти пана писара, на баницыю вздаия, водлугъ артыкулу 40 розделу 11, а взлядом шкод копъ 50 грошей просил и домавялсе, и вздаия пана Скрендевского, в року завитомъ, на упад в речи домавялъ, а в далъшом продукте чыталъ позов, с которого жаловал о том. А такъ мы, судъ, в той справе его мти пана Стефана Нетецкого, писара земского воеводства

Полоцкого с паном Яномъ Грыгоровичом Скрендевским, за позвом, на маетности его мти, названой Окуневе, у воеводстве Полоцъкомъ лежачомъ, положоным, о кгвалтовное заехане и держане през колконадцать лет, за вяроломным непрыятелем Москвитином, маетности его, мти пана писара, названое Заборя, у воеводстве Полоцком лежачое, кгды его мть пред срокгостю того непрыятеля Москвитина опустивъшы тую свою маетность лежачую и рухомою а додержываючы веры и цноты прырожоное (?) до его крское мти, пана своего, з розными паны обывателями удалъсе и о забране в тот час збожя дворного, жыта, ярыны, быдла рогатого и нерогатого, речей рухомых дворных, также о забране у подданых его мти Заборских збожя розного, коней, фант, а за реквизыцыею в неотданю тое забраное власности и отъповед и похвалку, яко то шырей жалоба в позве ест описана. В которой справе по розных ексцепъцыях, вышей выражоных, инъ акцесорыие от стороны позваное вношоных, в далшомъ поступъку правномъ, а вдавшысе в контроверсыю, будучы в той . . . за упорнымъ одийстемъ от суду, за трыкротным прыволанемъ, через енерала, тоежъ стороны позваное, яко непослушъное права, в року завитомъ, по вздаию нашом на упад в речы, умоцованый стороны поводовое, по прочытаню позву, покладал протестацыю, з позвом згодную, выписом з кгроду староства Берестейского, датою, вышей выражоную, стороны кгвалтовного заеханя маетности его мти пана писара, Заборя, за наступенем войны Московское, и держаня оное через лет колконадцат, и забраня збожя дворного и у подданых збожа, коней, фант, а затым о одповед и похвалку, яко в позве ест описано, и пры таковом поступъку правном брал его мти пану писару земскому Полоцкому до доводу, яко справедливе его мть панъ Скрендевский през лет колконадцат, за Москвы, маетность его мти Заборе держал, пожытков ужывал (?) подданых розогнал (?), и то все, яко в позве описано кгвалтом забравшы, до маетности своее Окунева, у воеводства Полоцком лежачой, на пожыток свой запровадил, и отповед и похвалку на здорове его мти учынил; а за таковымъ доводом грабежу пополненого совито кгвалтъ копъ 12, вины грабежное копъ 5, за отповед и похвалку, учыненую на здорове его мти пана писара, вздаия на баницыю, а взглядом шкод копъ 50 грошей Литовских, на пану Скрендевском и на маетности его мти, где позов покладано, и на иншых всякихъ, цытуючы на то право статутовое и констытуцые сеймовые, просил и домявал се. Прото мы, врад, прихиляючысе до права посполитого, артыкулу 3 розделу 13 и артыкулу 8, такъ же и артыкулу 40 . . . и констытуцый сеймовых, пры тых артыкулах выражоных, водлугъ домавяня умоцованого стороны поводовое, пры поступъку правномъ, его млти пану Стефану Нетецкому, писару земскому Полоцкому, присеги на том, яко справедливе пан Янъ Скрендевский, кгвалтовне заехавшы маетность его мти пана писара, Заборе, за Москвы, през лет колконадцат державъ, пожытковъ ужывал, подданых тое маетности розогнал и всю маетност опустил и внивеч обернул (?), и то все, яко в позве описано ест, кгвалтомъ забравшы, до маетности своей Окунева на пожыток свой запровадил, и на том, яко справедливе отповед и похвалку на здорове его млти учынилъ, вказуемъ. А по таковой присясе, за кгвалтовное забранье маетности през пана Скрендевского, то есть, жыта и ярын дворных розных, быдла рогатого и нерогатого, речей рухомых розных дворовых, такъже за побране збожя розного у подданых, за прогнанемъ ихъ, быдла, ценою, в позве спе-

цыфице выражоного, а взглядомъ шкодъ, за отповед и похвалку, также за кгвалтъ з виною грабежною, всего сумою огуломъ золотых тысечу деветсот деветдесат чотыры, на пану Яне Скрендевскомъ и на маетности, названой Окуневе, у воеводстве Полоцкомъ лежачой, на которой о то позов покладан, и иншыхъ всяких маетностяхъ его мти, лежачых и рухомых, сумах пенежъных, гдеколвекъ будучых, а в недостатку маетности, и на самой особе его мти пана Скрендевского, его мти Стефану Нетецкому, писару земскому Полоцкому, вказуем и прысужаемъ, и на отправу и увезанье, за тую всю вказаную суму пенезей, енерала, прыдавшы ему сторону шляхту, порадкомъ правнымъ, за обвещенемъ, в чотырехъ неделях поданым, заложывшы на спротивного вину, яко важност речы осужоное выносит, отсылаемъ. А же тая справа пры бытности самого пана Скрендевского (?) и с прыданым пленипотентом оного гытовала, а пан Скрендевский, усее контроверсыи (?) переслухавшы, а в самой речы децизии и розсудку нас, судей, не хочучы быт послушным, упорне од суду одышол; прото, мы, врад, стосуючысе до права посполитого, розделу чотвертого, артыкулу третего, ужо на нем, пну Скрендевском, не вину неставаня, але самую реч, за доводом, его мти пну писару, водлуг вказу нашого вышшого, вказуем, з доведзеня и слуханя прысеги, абы пна Скрендевского на прышьлые роки повод, у Полоцку наступуючые, прыпозвал, наказуем. Которая справа, яко се перед нами у суду точыла, ест до книгъ земских Полоцких записана а).

По оп. кн. № об. 155, № ч. 4, л. 612—620.

а) Декретъ интересный, особенно со стороны обвиненія. Скрендевскій голо-

37.

Духовное завѣщаніе земянки Доминитры Воротынцевой, въ коемъ завѣщала, м. пр., на Полоцкій базиліанскій при Софійской каѳедральной церкви монастырь, согласно особой, формальной записи своей, недвижимое имѣніе *Сосна*, леж. въ Полоцк. воеводствѣ, 200 золотыхъ наличными деньгами, 40 золот. по заемному письму Гарасимовича а), нѣкоторое движимое имущество и проч., а Полоцкому Богоявленскому монастырю, *не въ уніи пребывающему* (т. е., православному) наличными деньгами 60 золот. Причемъ, поручила Базиліанамъ похоронить тѣло ея, завѣщательницы, при той же Софійской церкви. 1670 г. Января 24.

Лета от Нароженя Сына Божого тисеча шест сот семъдесятого, мца Генвара двятцат четвертого дня.

словно обвиняется писаремъ Нетецкимъ въ томъ, что обвиняемый, принявъ присягу Русскому Царю, во время бѣгства обвинителя изъ имѣнія своего, *Заборья* (въ Полоцк. у.), насильно захватилъ это имѣніе, забралъ себѣ всякое имущество, какъ дворовое, такъ и крестьянское, скотъ, даже *хозяйственные снаряды, и самыхъ крестьянъ разогналъ*, словомъ, обратилъ имѣніе *внивечъ* (въ ничто), а между тѣмъ *колконадцать* (т. е. десять слишкомъ) лѣтъ пользовался всякими *пожытками* (т. е. доходами) съ имѣнія. Спрашивается: кто же, чѣмъ и на комъ могъ тамъ вырабатывать доходы и притомъ въ такъ долгое время?—Объ этомъ въ процедурѣ не говорится ни слова.—На 723 л. этой же кн., подъ 25 Января 1670 г., помѣщена взаимная жалоба земянина Слонимскаго повѣта и Полоцкаго воеводства, Ивана Скрендевскаго, на Полоцкаго земскаго писаря Степана Нетецкаго, въ которой, признавая взводимое на него, просителя, Нетецкимъ обвиненіе неправильнымъ, заявляетъ, что Нетецкій нетолько позволилъ себѣ поносить его язвительными и оскорбительными для шляхецкаго званія, никогда не бывалыми прозвищами, добился неправильнаго въ пользу свою рѣшенія и присужденія на немъ, просителѣ, разныхъ взысканій, но и покушается на его жизнь.—А на 503 л. кн., подъ 4 Іюня 1670 г., помѣщена жалоба Полоцк. зем. пис. Степана Нетецкаго на возваго Полоцкаго воев., Станислава Игнатія Манецкаго, въ томъ, что возный не далъ ему, Нетецкому, никакого позыва въ судъ на трикрольскій срокъ въ 1670 г., а между тѣмъ, якобы, подкупленный Скрендевскимъ, заявилъ, что подалъ таковый позывъ въ судѣ 26 Января того года,—какъ узналъ объ этомъ онъ, Нетецкій, отъ своихъ пріятелей уже послѣ третьяго вызова въ судъ на срокъ троицкій; вслѣдствіе чего, Скрендевскій получилъ въ главномъ трибуналѣ заочный декретъ, отмѣняющій рѣшеніе Полоцкаго земск. суда.

а) На 753—756 л. той же акт. кн., подъ 18 Іюня 1670 г. помѣщено рѣшеніе Полоцкаго зем. суда по дѣлу митрополита Гавріила Коленды и Полоцкихъ Базиліанъ о неуплатѣ Гарасимовичемъ этихъ 40 злот. За неявкою отвѣтчика къ

На рокох судовых земских трыкролских, порадкомъ права посполитого прыпалыхъ и судовне у Полоцъку отправованых, перед нами, Яномъ Подбипентою, судею, Михалом Невелскимъ, подсудкомъ, а Стефаном Нетецъкимъ, писаром, врадниками господарскими судовыми земъскими воеводства Полоцкого, постановившысе очевисто, земенин воеводства Полоцкого, пан Ян Островский, оповедал и ку актыкованю подал тестаментъ небощыцы, зошлое зъ сего света, пани Доминикры Рожковское Крыштофое Воротынское, в речы, нижей помененой и покладаючы тотъ тестаментъ, просил, абы со всею речъю, в нем описаною, до книгъ земских Полоцких актыкованый был. Который, уписуючы у книги слово до слова, такъ се в собе маеть. W Imie Boga Oyca y Syna y Ducha Swiętego stań sie ku wieczney chwale Jego swiętey. Amen. Ja, Dominitra Roszkowska Krzysztophowa Worotyncowa, ziemianka jkm y budowniczyna woiewodstwa Połockiego, czynie wiadomo tym testamentem ostatniey woli moiey, komu by o tym wiedzieć należało, iż ja, widząc być siebie w plochym barzo zdrowiu moim y bendąc bliszy smierci,

---

разбирательству дѣла, судъ опредѣлалъ: мы, врад, его, яко праву непослушного в року завитомъ, на упад в речи вздавшы, а прыхиляючысе до права посполитого, артыкулу семого розделу семого и водле того листу запису, яко сторона домавяла, самую истизну золотых сорокъ, совитости другое толко, прытом троякия зарукп, шкод золотыхъ десет, всего сумою и с пересудом, нам даным, о семдесят копъ шест копъ и грошей сорок на нем, пану Юрю и пани малжонце его мати и на той маетности Ловожы, где о то позов покладано, и иншых всяких маетностях лежачых, рухомых, сумах пенежъных, на заставах будучых, а в недостатку оных, и на самых особах, в Бозе велебному ксендзу метрополите, яко протектору и пастеру, а их млтимъ отцам Базылианом, пры церкви Сватой Софии и пры каплицы стого Езофата мученика въ замку Вышним Полоцким, яко належытым водлуг леггацыи тестаментовое капланом, въсказуем и прысужаемъ, и на отправу и увезане за тую всю суму пизей, от нас вказаную, енерала, прыдавшы ему сторону шляхту, зъсылаем, в чом на спротивного в непоступеню чынит отправы и увезаня суму так великую, яко важъност речы осужоное выносит, закладаем.

niżeli żywota, a wiedząc o tym dobrze, iż ten kres każdego człowieka, na tym swiecie residuiącego, ominąć nie może, upatruiąc też to, za dobrey pamięci moiey, iżby po smierci mey, gdy Naywyszy Dyrektor do chwały Swoiey swiętey mnie powołać raczy, żadnych roztyrkow nie było, poleciwszy naprzod dusze moią w ręce Naywyszego Pana, Który mi ią dać raczył, a ciało, jako z ziemi wzięte, ziemi też oddane być ma y obrzędem chrzescianskim, niebarzo wielkim kosztem przy cerkwi Swiętey Zophyi y przy kaplicy błogosławionego Jozaphata aby pochowane było, ichmśćw oycow Bazylianow, jako dobrodzieiow moich, przy tey kaplicy residuiących, upraszam. A ubogą maiętność maią, tak leżącą, jako y ruchomą, summę pieniężną y wszytką ruchomość, co mi Bóg wszechmogący do wolney posessyi moiey dać raczył, tak rozporządzam y dysponuię. Naprod, według osobliwego listu mego, wieczysto przyznanego u sądu kapturowego Połockiego, maiętność moią Sosno, w woiewodstwie Połockim leżącą, na kaplicę błogosławionego Jozaphata, patrona mego, y też ichmśw oycow Bazylianow, przy tey kaplicy residuiących, leguie; y maią sie ichmm oycowie Bazyliani we wszytkim według tego listu mego zapisu sprawować. Ichmm też dobrodzieiom moim, oycom Jezuitom Societatis Jesu collegium Połockiego, gotowych pieniędzy złotych sto opisuię, prosząc ichmm, aby za dusze moią Pana Boga prosili. Ichmm oycom Franciszkanom conwentu Połockiego, pamiętaiąc na dobrodzieystwo ichmm y z wszelakiey czułości y starania koło duszy dobrodzieia mego małżąka przykładaią, za takowe prace zapisuie ichmm złotych sto gotowych pieniędzy, krowe pstrą, dwie owcy, dwie swini, trzy beczki soli; do tegò, tymże ichmm oycom Franciszkanom zapisuię pasek srebrny, czarkę srebrną na puszkę do naswiętszego sacramentu. A co rzeczy rucho-

mych zostanie, to wpuł maią oycowie Bazyliani z ychmm oycami Franciszkanami podzielić się. Oponcze moią, po nieboszczyku małżąku moim dobrodzieiu mnie dostałą, szarą, te zapisuie bratu, ichmm zakonnemu oycowi. Osobliwie też ichmm oycom Bazylianom, w zamku Połockim residuiącym, za prace y trudy ichmm, które za żywota oswiadczać mnie raczyli, tak y przy pogrzebie moim oswiadczą, ażeby zawsze w modlitwach swoich duszy moiey nie przypominali y za oną Pana Boga prosili, zapisuie ichmm złotych sto, dwie beczki soli y oblig na czterdzieście złotych, na pana Jerzego Harasimowicza mnie dany; ten oblig zapisuie tymże ichmm Bazylianom, aby ten dług do siebie odyskali, za swoią pracą y koszt, przy pogrzebie moim podięty. Do tego tymże ihcmm oycom Bazylianom zapisuie krowę szerscią ryżą, sześć owiec, dwoie swini. K i e l i c h, k t ó r y z a s t a w i o n y u m n i e o y c a B a z y l e g o O l s z a n i k a [a]), ma być oddany bez żadnego okupu, po smierci moiey, onemu. A upraszam pomienionego oyca Olszanika, aby za dusze moią trzydzieście mszy odpra wił. Jchmm panom (pannom?) zakonnym, przy cerkwi Swiętey Sophyi residuiącym, także zapisuie sto złotych, beczke soli, aby za dusze moią Pana Boga prosili. N a c z e r n c o w B o h o i a w l e n s k i c h P o ł o c k i c h, n i e w u n y i b e n d ą c y c h, zapisuie złotych sześćdziesiąt. Na ubogich złotych czterdzieście. Panu bratu memu, panu Rafałowi Sakowskiemu, zapisuie złotych stto, upraszaiąc, aby duszy moiey w modlitwach swoich, jako bratt, nieprzeponinał. Pannie Helenie Szyszczance, siestrzenicy dobrodzieia małząka mego, także zapisuie, za wierne usługi oney, sukienkę tabinkową, czarną, szurowanie

a) *Закладъ церковной чаши* не рекомендуетъ, съ религіозно-нравственной стороны, Ольшаника, очев., уніатскаго священника, а н. б. латинскаго ксендза.

tabinowe z anglikami srebrnemi, futro moie popielicze s pod czamarki moiey y katankę tabinową, czarną. Długi, kto mnie co winien, według regestru mego ma odbierać jego mść ociec Dyonizyi Wielikonty, namiesnik catedry Połockiey cerkwi Swiętey Zophyi, y wszytkie te pieniądze rozdać co komu należy według tego testamentu; a ieżeliby cokolwiek reszty od tych pieniędzy zostać mogło, tenże jego mość xiądz namiesnik ma rozdać na dzwonnikow, na spiewakow y, jako dobrodziey y spowiednik moy, według sumnienia swego kapłanskiego naylepiey ma rozporządzić. Chłopowi Michałkowi Dzierbie, który służył dobrodzieiowi małżonkowi memu y mnie, ma być we wszytkim on, Michałko, według testamentu małżąka mego, ukontentowany. Pierscionek pani Hrebnickiey, który zostawiony u mnie, ma być jey mości oddany, a co winno, odyskać. Do którego testamentu ostatniey woli moiey upraszam, za pieczętarzow, dobrodzieiow moich, to iest, jego mości pana Piotra Stabrowskiego, podkomorzego Połockiego, y jego mości pana Krzysztopha Stabrowskiego, starosty Surazkiego; którzy ich mość, jako za żywota mego dobrze czynili, rozumiem o łasce ich mościow, że y po smierci moiey łaskę swą oświadczyć zachcą, y dopilnuią, aby według tego mego testamentu każdemu dosyć się stało, aby dusza moia żadnego ciężaru na sobie nie miała. A tak już kącząc ten testament ostatniey woli moiey, będąc przy dobrey pamięci y umysle moim, jako pisma nieumieiętna bendąc, przy pieczęci moiey, uprosiłem o podpis rąk ichmmw pp. pieczętarzow, na podpisię rąk niżey mianowanych; którzy ichmm, za ustną prożbą moią, przy pieczęcach, ręce swe podpisać raczyli. Pisan w Połocku, roku tysiąc sześć seth siedmdziesiątego, miesiąca January dwudziestego dnia. У того тестаментъту подъписъ рукъ ихъ милостей пановъ печатаровъ тыми

словы: Ustnie y oczewisto do tego pisanego testamentu proszony pieczętarz od jeymości paniey Worotyncowey, jako pisma nieumieiętney, na mieyscu jey mości podpisuie Jan Podbipięta, sendzia ziemski Połocki, ręką swą. Ustnie y oczewisto proszony pieczętarz do tego testamentu pisanego od jey mości pani Worotyncowey Marcyan Zbigniew Korsak, podczaszy y sendzia grodzki Połłocki. Jako proszony pieczętarz od osoby, wysz mianowaney, do tego testamentu, Hrehory Sielicki, strażnik Połocki. Который тотъ тестаменътъ, за поданемъ и акътыкованемъ черезъ веръху помененую особу, есть до книгъ земъскихъ Полоцъкихъ вписанъ, с которых и сес выпис, подъ нашыми судиною и подсудъковою печатями, а с подъписомъ руки писаръское, в Бозе велебному его милости ксенъдзу Дыонизему Великонтому, наместнику катедры Полоцъкое церкви Светое Софии, естъ выданъ. Писанъ у Полоцъку.

По оп. кн. № об. 155, № ч. 4, л. 451—454.

38.

Вводный листъ вознаго Полоцк. воев., Григорія Погосскаго, о вводѣ Полоцкихъ Базиліанъ, въ лицѣ намѣстника Софійской каѳедральной церкви, Діонисія Великонта, во владѣніе недвижимымъ имѣніемъ *Сосна*, по выше помѣщенному духовному завѣщанію и особой записи земянки Доминитры Воротынцевой. 1670 г. Января 28.

Ja, Hrehory Pohoski, jenerałł jkm woiewodstwa Połockiego, zeznawam tym moim intromisynym kwitem zeznania mego na pismie, iż, roku teraznieyszego tysiąc sześćset siedmdziesiątego, msca January dwudziestego trzeciego dnia, maiąc ja przy sobie strone trzech szlachcicow, panow Jana y Pawła Zahorowskich, a pana Jerzego Turskiego, byłem użytym od w Bodze wielebnego jm xiędza Dyonizego Welikonta, namiesnika catedralney cerkwi Swiętey Sophyi, w zamku Wysznim Połockim będącey, do maiętności, nazwaney Sosna, w woiewodstwie Połockim leżącey, tamże, tego roku, msca y dnia, wysz pomienionego, jm xiądz namiesnik, zachowuiąc się według prawa przyznanego od, godney pamięci, s tego swiata zeszłey jeym paniey Dominitry Roszkowskiey Krzysztofowey Worotyncowey, budowniczyney Połockiey, potym od teyże jey mości testamentem aprobowanego, tą wysz maiętność pomienioną S o s n o, według tego prawa y testamentu, na kaplice menczennika błogosławionego Jozaphata y zakonnikow, przy tey kaplicy teraz y napotem będących, we dwunastu tysięcy złłotych, po zeyściu s tego swiata mianowaney jey mości pani Krzysztophowey Worotyncowey, zaiachawszy, do spokoynego dzierżenia y wzywania, ze wszytkiemi a wszytkiemi przynależnościami, gruntami pasznymi y niepasznymi, s poddanemi, na tych gruntach mieszkaiącemi, z borami, lasami, gaiami, zaroslami, sianozęciami, z jeziorami, rzekami, rzeczkami, y ze wszytkiemi ich pożytkami, tak, jako się ta maiętność z dawnych czasow w granicach, miedzach y obychodziech w sobie miała y teraz ma, w posessyą y w yntromissyą obrał. Którego to takowego obięcia jego m. nikt z strony nie bronil y z żadnym prawem ne przypowiadał. Gdzie jegom xiądz namiesnik ze wszytką bracią zakonnikami S-o Bazylego Wielkiego, przy cerkwi Swiętey Sophyi y przy kaplicy błogosławionego Jozaphatta będącemi, spokoynymi posessorami tey maiętności zostawszy, mną, jenerałłem, y tą stroną szlachtą okazał y oświadczył. A ia, jenerałł, com widziałł y słyszałł, to wszytko w ten moy intromissyiny

kwit spisawszy, pod pieczęcią y s podpisem ręki mey, także pod pieczęciami strony szlachty, na ten czas przy mie byłey, ku zapisaniu do xiąg urzędowych dałem. Pisan roku, msca y dnia wysz pisanego. Грыгори Погоский, енерал воеводства Полоцкого, рукою власною.— На рокох судовых земских трыкролских, порадком права посполитого прыпалых и судовне у Полоцку отправованых, перед нами, Яномъ Подпиненътою, судею, Михалом Невелским, подсудъкомъ, а Стефаном Нецецъкимъ, писаром, врадниками господарскими судовыми земъскими воеводства Полоцъкого ставшы очевисто, енерал его кр. млти воеводства Полоцкого, Грегорей Погоский, квитс вой инътромисыйный ко вписаню до книг земских Полоцких прызнал, писаный тыми словы.—Року тысеча шест сот семдесятого, мца Генвара двадцат осмого дня, генералъ Грыгорей Погоский тотъ квит интромисыйный на рокох у суду очевисто прызналъ.—У того квиту интромисыйного печати прытисненых чотыры, а подпис руки енерала тыми словы: Грыгорий Погоский, енералъ воеводства Полоцъкого, рукою власною. Который тотъ квит, за прызнанемъ енерала, естъ до книг земъских Полоцких вписанъ.—Выпис выданъ.—Wypis powtorę jmci xdzu Babinskiemu, officiału Poll. wydany.

По оп. кн. № об., 155, № ч. 4 л. вслѣдъ за 496-мъ.

39.

Рѣшеніе Полоцкаго земскаго суда по дѣлу о вытѣсненіи монашекъ-Базиліанокъ монастыря при Полоцкой Софійской церкви Хризостомомъ Немировичемъ-Щитомъ изъ имѣнія ихъ, подъ назв. *Лугъ*. 1670 г. Іюня 7.

Року тысеча шест сотъ семдесятого, мца Июня семого дня.

На рокох судовых земских троецких и пр., у Полоцку отправованых, перед нами и проч., кгды с порадку реестрового ку розсудку нашому врадовому прыточыласе справа в Богу превелебного, велможного его мти ксендза Кгабрыела Коленъды, архиепископа, метрополиты Киевского, Полоцкого и всея Роси, архиепископа Полоцкого, Витебского и Мстиславского, зъ земениномъ воеводства Полоцкого, зъ его мть паномъ Хрызостомом Яновичомъ Немировичомъ Щытомъ, в крывде и шкоде и великомъ утяженю в Бозе велебное панны Евдокии Бухавецкое, игуменни пры церкви Светой София в замку Полоцком, закону Светого Василия Великого, и в крывде всих паненъ законъныхъ, в томъ монастыре будучых, менечы о екъспулсыю зъ села, названого Лугъ, з поддаными, о пожытокъ озеру, в листе выдеркафом записе выражоную, о грабеж сена и збожя, за позвомъ, через енерала воеводства Полоцкого, Грыгоря Погоского, в маетности и дворе, названом Верховъю Воскресенцахъ а), у воеводстве Полоцкомъ лежачомъ, положонымъ, в которомъ то позве жалоба шырей ест описана. Ино, за приволаньемъ через енерала, роков пилнуючого, до права, сторонъ, от превелебного в Богу его мти ксендза Коленды, метрополиты, умоцованый, панъ Крыштофъ Козарынъ, за моцю листовною, собе до тое справы и до иншых справ даною, очевисто се становил и, по доводе позву и року, за нимъ прыпалого, кгды ку чытаню позовъ, вынесеный от превелебного в Бозе его мти ксендза метрополиты, яко . . . в крывде ее мти панны старшое и всих панен закон-

а) Очев., бывшее *церкви Воскресенской*.

ных пры церкви в замку Полоцком подносилъ, теды от стороны позваное, отъ его мти пана Хрызостома Немировича Щыта, озвавшысе, енерал воевод. Полоцкого, Базыли Плескачевский, подал намъ, враду, обмову, которою се его мть болшостю справ у суду головного трыбуналного закладает, в тые слова писаную: Mości panowie sądowi ziemscy Połoccy etc. а). А по прочытаню тое обмовы, умоцованый поводовое стороны мовил, ижъ его мть панъ Хрызостом Немирович Щыт неслушне против запису пановъ родичовъ своихъ, прызнаному, выдеркафовому, выражоною обмовою закладал, дыляцыи зажываючы, кгдыж самъ был на тых рокох у Полоцку на третем воланью, а, яко право учыт, тое обмовы не подавал и не отзывалсе; же справа идет о експулсыю подданых в селе, названом Лугу, виолентер отънял самъ, оныхъ держечы, всяких пожытков неналежне зажывает, а ее мть панъна старшая игумени зъ паннами законными в замку Полоцком, по руине Московской, у великом убостве и недостатку мешкаючы, плачуть, же они с того села Луга пожытку и послуги не маютъ; и подавшы арт. 92 розд. 4-го, ухиленя тое обмовы на сторону, суженя тое справы, кгдыж против запису жадные дыляцые не идут, грабежу совито прысуженя, того села Лугу до посесыи их мтям паннам законнымъ, водлуг жалобы позовное, просил и домавялсе. Мы, врад, в той справе велможного, в Богу превелебного его мти ксендза Кгабрыеля Коленды, метрополиты Киевского, Галицкого и всея Роси, архиепископа Полоцкого, Витебского и Мстиславского, в крывде их мтей панен законных, пры церкви Светое

а) На 604—606 л. той же акт. кн. помѣщенъ вторично этотъ декретъ зем. суда, съ прописаніемъ въ немъ и цѣликомъ этого польскаго отзыва Щита, такого же содержанія, какъ сказано здѣсь вкратцѣ.

Софии в замку Полоцком, в кляшторе будучых, за позвом, по его мти пана Хрызостома Немировича Щыта вынесеным, о експулсыю, уважаючы великую крывду их мти панен законных, а бачечы право выдеркафое не от его мти п. Щыта, але отъ зошлых зъ сего света пановъ родичовъ его мти, слушне даное ихъ мтям паннамъ законным, с тых прычынъ обмову, нам поданую, на сес час прынявшы, на другие роки, по сих наступуючые, запозват их мтям панном законнымъ его мти пана Хрызостома Немировича Щыта наказали, где вжо его мть Щыт, водлуг науки правное заховавшысе и болшые справы показавшы, потомъ скуточное, яко на року завитом, на жалобу их мти панен законных усправедливитисе мает, наказуемъ. По котором наказе нашом, умоцованый поводовое стороны о неналежное ужыване села Луга, о пожытки и вси шкоды на его мти пана Хрызостома Щыта протестовалъ.

По оп. кн. № об. 155. № ч. 4, л. 596—597.

40.

Выпись о копномъ судѣ, производившемся въ Дисненскомъ уѣздѣ на обычномъ издавна мѣстѣ, надъ рѣчкою Тешиловкою, на земляхъ Мнюцкой и Порѣчской. 1670 г. Іюня 9.

Року тисеча шест сот семдесятого, мца Июня девятого дня.

На рокох судовых земских, порадкомъ права посполитого припалых и судовне у Полоцку отправованых, перед нами, Яном Подбипентою, судею, Михалом Невелским, подсудком, а Стефаномъ Нетецким, писаром, врадниками грскими судовыми земскими воеводства По-

лоцкого, постановившысе очевисто, земенин воеводства Полоцкого, пан Леон Следзевский, оповедал и ку актыкованю покладал выпис зъ кгроду Полоцкого, в речы нижей помененый, и, покладаючы тот выпис, просил, абы до книг земских Полоцких вписан был. Который, вписуючы слово до слова, так се в собе мает. Выпис с книгъ справ кгродских воеводства Полоцкого. Лета от Нароженя Сына Божего тисеча шест сот шеснадцатого, мца Июля трыдцатого дня. На враде грском кгродском воеводства Полоцкого, передо мною, Остафъемъ Голубицким Корсаком, войским и намесником Полоцким, от ясне велможного пна его мти князя Михала Друцкого Соколинского, воеводы Полоцкого, будучым, ставшы очевисто, возный воеводства Полоцкого, Андрей Войтъковский, квит свой ку вписаню до книг кгродских Полоцких призпал, писаный тыми словы: Я, Андрей Войтъковский, возный воеводства Полоцкого, сознаваю тым моим квитом на писме, иж, року тепер идучого тисеча шест сот шеснадцатого, мца Июля двадцат второго дня, маючы я, возный, на тот час пры собе стороною людей добрых, двух шляхтичовъ, пна Яна Миревъского а пна Миколая Себестыяновича, был есми взятый для прыслуханя копы, которую збирал и чынил пан Петръ Рагоза, о украдене коня и о иншые шкоды свои, и кгды се подданые, старцы и войты, розных пановъ, з розных сел на месцу зъдавна звыклом, над речкою Тешыловкою, на кгрунте Мънюцком и Порецком, зъгромадили, напрод о коня пна Рогозиного всказ учынили. Тогды врадник, мещане и подданые его мти пна Езофа Корсака, судича земского Полоцкого, именя Заборя, о шъкодах пна своего и своих перед тою копою жалобу перекладали, иж дей яко на прошлых двух копах, опыт чынили есмо, так и тепер оповедаем, то ест, пчолы с коренем з олхи

знято, другие пчолы в Гатовщыне з лежня выдрано, тамже в Гатовщыне сажовку зволочыли и рыбу выкрали; тогож часу Рыкушыну клетъку на дворцу выкрадедено, с которое взято сермяги две, полотна труба, сорочок две, наметокъ две, боты, черевики двои; егож мти пна судичовы подданые меновали шкоды свои, то ест, копоты; и Сомович о выдране пъчол осмерга в лежнях, а дъвои с коренями понесено; у Матыяса пчол пятеро в лежнях выдрано, с корепиков двух выдрано, зъ дерева корен со пъчолами зъняты; в Ластовки Климятенка выдрано пчол тры; Янъ Бык менил, ижъ и ему украдено пенки пуды два; Миколай Мартинович о коня своего мушастого, которого украдено, пытал; Иван Хуцкович пытал котла своего, которого украдено; ставшы, врадник и подданые его мти Федора Войны, именя Поречя, мяновали и опытъ чынили о шкодах пана своего и своих, а мяновите, о выкопане двух кладов и выдане петы свепетов, сорока корепиков с пъчолами, семнадцати куницъ, о морене отчыча чарами, на име Гаврыла Шатненка, о покрадене сена зъ сеножати Княжое; подданый его мти пна Войны, Иванъ Довъкгяла, ижъ ему выдрано и покрадено пчолъ семнадцат роев; Данило Веркалабенок двоих пчол и ямы овса трох бочок; пытане шкод подданых его мти пна хоружого Полоцкого, то ест: Шырко о выкрадене клети, овчын двадцати, полотна локътей ста, наметок петнадцат, две простицы, сукна локтей петнадцат; Прокоп Поварпя пытал о шкодах своих, то ест, же ему украдено сермяг пят, кожъ . . . аметокъ петнадцат, сорочок чотыры женских, сал тры полот, солонины в трех штуках, пражы суконное на две простицы музских, сорочок тры, убране двое, скатерть великая, шытая, жыта бочки тры; Олексей Коткович, иж ему пчолы украдено, и копа вжо была, и пересуд взял урадник Плиский, другие знято с корени-

ком; Антон Ермолович о выдране пчол у борти; брат его, Яков Максименок, о выдране пчол, а другие украдено; прыятел пана Позняков, пан Копет, чынил опыт о кони своем, которого ему з стайни украдено; пытане подданого его мти пана канцълерового, Полуйка, иж ему украдено пчол двое; пытане подданого пна Рагозиного, Ананки Яковлевича, иж ему укърадено пенки два пуды, чотыры бочки зъбожа, то ест, овса трех, а ечменю бочку; пытане старца его мти князя Януша Соколинского о выкрадене шестерга пчол, а у Мархота одных; подданых его мти пна хоружого, Демешко Пилничонок, иж ему украдено шеснадцатеро пчол и крыгу; слуга ее мти подкоморыное Полоцкое, Федор Чышковский, и подданый ее мти, Мартин Опанасович, чынил опыт о дране деветерга пчол; подданый его мти князя Соколинского, Юшко Юхновичъ, иж ему украдено пчол трое и пол бочки жыта; подданый его мти пна Ореховинского чынил опыт о шкодах своих и панских, иж в Т у п и ч ы н е пчолы дворные украдено двои; подданый его мти, Андрей, о выдране четверга пчол, ярыцы бочка, пшеницы пол бочки украдено; у Миколая пчолы знято; у Андрея Курочка, подданого его мти, коня украдено гнедого; у Ходора Колонды украдено жыта коп тры, сена возовъ тры, пенки полкопы. А по проложеню о шкодах, кгды врадникъ его мти пна судичов, мещане и подданые Заборские пытали у копляи, еслибы хто ведал о шкодникох, албо бы хто чул кого с ким мовечы и порекаючысе, абы не таили, там же, выступившы, Иван Скилондзя поведил, иж я был у Захари Пашутенка, боярына его мти пна хоружого; там же дей братаник того Захари поведил, иж дей колим я еще был у матки своее и у отчыма, у Федора Ластовки, тогды дей нераз прыношывал мехами тот отчым мой зъ Федором Гнилым, старцом селеким, рыбу

зъ сажовки Гатовское. Тогды она, копа, казала тому Захари Пашутенку того братанка своего ставит на копе. Тамже тот Пашутенок, выступившы, поведил: на што дей мне его ставит, и я сам то от того братанка своего чувал, яко он казывал, же Гнилый з отчымом его, Федором Ластовкою, крадучы рыбу у сажовце Гатовской, великими мехами пошывали. А потом, выступившы челядник пна Кондрата Пырского, Каспер, поведил, иж дей, кгды мене был отмовил Федор Гнилый и до Ластовки на У л и н о отпровадил, тогды тот Ластовка хъвалився передо мною, же наелисе дей мы доброе рыбы, ловечы зъ Гнилым у сажовце Гатовской. По которой мове, кгды того Федора Гнилого мещане и подданые его мти пна судзичовы взяли, хотечы его на о с в е р [a]) п о д ъ н я т и пытат шъкод панскихъ и своих, тогды мещане и подданые П л и с ъ к и е его мти пна Е з о ф а Л ь в о в и ч а К о р с а к а, зъгромадивъшысе и порвавъшысе до обуховъ и киевъ, мещан и подданых его мти пна судзичовых бити почали, и того Гнилого зъ рукъ ихъ отъняли. А кгды се тая бурда усъпокоила, тогъды въся копа, намовивъшысе и зъгодивъшысе межы собою и со мъною, возъпымъ, отъложыли собе копу отъ сего дня за недел шест, а того Федора Гнилого мещане Плисъкие и вся волост Пълиская взяли на паруку во всих шъкодахъ, вышъ мянованыхъ и не мянованых, обецуючы его на той копе ставит. И затымъ се с тое копы розышъли. Што я, возъный, видевъши и слишевъшы, далъ есми сей мой квитъ на писме, подъ печатю и подписомъ руки моее, а подъ печатьми тое стороны шъляхъты, вышъ писаное. У того квиту печатей прытисненых

а) *Осверь, асверь*, сл. Бѣлор., означаетъ, обыкн., рычагъ, посредствомъ котораго поднимаютъ ведромъ воду изъ колодца.

тры, а подпис руки возъного подписано тыми словы: Andrzey Woytkowski, wozny woiewodstwa Połockiego, ręką swą. Которое созънане возъного и тотъ квитъ его естъ до кънигъ кгродъскихъ Полоцъких записано, с которыхъ и сес выпис, под печатю моею, намесничою, его мти пану Езофу Корсаку, судичу земъскому Полоцкому, ест выданъ. Писан у Полоцку. У того выпису, при печати, корекъта тыми словы: Скорыкговалъ с книгами Становъка. Который тотъ выписъ, за акътыкованемъ черезъ помененого пана Леона Следзевъского, ест до книг земъскихъ Полоцкихъ акътыкованъ и въписанъ.—Выпис выдан [а]).

По оп. кн. № об. 155. № ч. 4, л. 619—620.

41.

Духовное завѣщаніе земянина Полоцкаго воев., Степана Порадни, въ коемъ, м. проч., завѣщалъ на *Воскресенскую и Спасскую церкви* (очев. Дисненскія) 90 копъ и на *богадѣльню* 30 копъ грошей Литовскихъ [б]). 1670 г. Іюня 13.

Року тисеча шест сот семъдесятого, мца Июня трынадцатого дня.

а) Указанныя здѣсь мѣстности находятся не въ дальнемъ разстоянiи отъ м. *Глубокаго*, въ Дисн. у.—Такой обстоятельный актъ о *конномъ судѣ*—рѣдкость.

б) На л. 745—746 той же акт. кн., подъ 18 Іюня 1670 г., помѣщенъ декретъ Полоцкаго зем. суда, по дѣлу митрополита Гавріила Коленды съ земян. Иваномъ Туковичемъ о неуплатѣ послѣднимъ завѣщанныхъ Степаномъ Пораднею на Воскресенскую и Спасскую церкви 90 копъ и на богадѣльню 30 копъ грош. Лит. Судъ, въ виду заявленія повѣреннаго Туковичева, Ивана Островскаго, о томъ, что Туковичъ исполнителемъ того духовнаго завѣщанія не состоитъ, а деньги хранятся у Скорня, у котораго онѣ будутъ истребованы и уплачены,—дѣло это отложилъ къ слѣдующему судебному сроку. Замѣч., что *уніатскій* архіеп. Коленда взыскивалъ деньги, завѣщанныя на Дисненскія церкви, бывшія еще въ то время *православными*, какъ видно изъ помѣщеннаго ниже дух. завѣщанія Андрея Порадни.

На рокохъ судовых земских троецких, порадком права посполитого прыпалых и судовне у Полоцку отправованых, перед нами, Яномъ Подбипентою, судею, Михаломъ Невелским, подъсудком, а Стефаном Нетецким, писаром, врадниками судовыми земскими воеводства Полоцкого, постановившысе очевисто у суду, его мсть пан Ян Тукович покладал и ку перенесеню подал выпис с книг маистрату Дисенского тестаменту небощика, пана Стефана Порадни, в речы, в немъ выражоной, просечы, абы до книгъ земских Полоцъких ку перенесеню прынят и вписан былъ. Который, уписуючы у книги слово до слова, такъ се в собе мает. Выпис с книг ратушных места его крское мти Дисенского. Лета от Нароженя Сына Божого тисеча шест сот шестдесят семого, мца Мая трынадцатого дня. Перед нами, бурмистрами, райцами и лавниками места его кор. мти Дисенского, того року нам в ратушу на справах мейских, яко дня судового, будучы, ставшы очевисто, пан Матей Кладницкий, вышовши з рукъ непрыятельских Московских, з везеня сказаный, подал до акту тестаментъ небощыка, пана Стефана Порадни, обывателя воеводства Полоцкого, также у везеню змерлого, жадаючы нас, ураду, абы есмо, яко в наиблизшом урадe права майдебурского, тут в ратушу, прыняли и до книг мейскихъ Дисенских уписати казали. В чомъ мы, врад мейский Дисенский, видечы жадане его, пана Матея Кладницъкого, водлуг права быти слушное, того тестаменту прыстойне огледавъшы и чытаного подостатку выслухавшы, велели есмо до книг меских Дисненскихъ уписати. Который тот тестамент, уписуючы от слова до слова, так се в собе мает. W Imie Boga Oyca y Syna y Ducha Swięto. Amen. Jezus, niech sie to stanie ku chwale Bożey y wieczney pamięci ludzkiey. Poniewaź kożdy człowiek, na tym swiecie doczesnym żyiąc, do wiecznego spodzie-

wa sie przenieść zycia, aże ja, Stephan Poradnia, obywatel woiewodstwa Połockiego, popadszy w nieszczęsną niewolą do Jego Przeswiatłey Carskiey Mości, w którey zostaiąc y widząc niektòrą bracią naszą, niewolnikow, od pana Naywyszszego chorobą nawiedzonych y w prętkim czasie być, bez żadnego się porachowania z sumnieniem, z tego swiata zeszłych nagle, czego y ja grzeszny, w teyże niewoli zostaiąc, spodziewać się musiałem. Dla czego, za łaską Pana Naywyszszego, przed dokonczeniem ostatniey godziny moiey, jeszcze w pamięci zostaiąc, umysliłem sobie, żebym się, porachowawszy z sumnieniem mym, rozporządził chudobę moią y summę, tak leżącą, jako ruchomą, ktòra komu niżey naznaczona będzie. Naprzod, dobra moie ziemskie, wieczyste, dziedziczne, przyrodzonym prawem należyte, nazwanę Hołowczyce y Żarkowszczyznę, w woiewodstwie Połockim leżące, rodzoney moiey, Helenie Jendrzeiewiczownie Poradniance Tukowiczowey, opisuię, do których żaden należeć nie może, ze wszystkiemi przynależnościami, z osiadłemi chłopami, y pustozsy, y te kop sto, ktòre mi taż siostra winna była, do teyże chudoby moiey przyłączam y teyże siestrze moiey opisuię. A co sie tknie pana Iwana Poradni części, y ta teyże siestze należeć ma. A te wszytkie sprawy na wysz pomienionę maiętności moie y różnym uczęsnikom należące, w Hołowczycach, w boru żachowanę, ma wziąć do siebie pan Maciey Kładnicki, szwagier moy, y oddać siestrze moiey, paniey Tukowiczowey, y obligi, mnie należące, u mieszczanina Dzisięskiego, u Jakuba Blinnika, także testament nieboszczykowski rodzica mego, który dany do schowania panu Kasperowi Pniewskiemu, te wie pan Kładnicki, odyskawszy od tych, wysz mianowanych ludzi, te sprawy y gdziekolwiek zostaiące powinien oddać panu szwagrowi memu, Janowi Tukowiczowi y paniey Helenie Jendrzewiczow-

nie Poradniance, siestrze mey rodzoney. Którę tak rosporządzam: naprod, oblig u pana Alexandra Szkornia na kop pięć set, a bez obligu kop dziewięćdziesiąt, quoty od tey summy, mnie należącey, kop dwieście, którą quote zapisuię y daruie panu Szkorniowi, a kop pięć set powinien oddać panu Janowi Tukowiczowi do rąk, szwagrowi memu, ktòrego upraszam y na sąd pozywam, aby podlug dispositiey moiey kożdemu s tey summy doszło, mianowicie: primario, na chwalę Bożą zapisuię na cerkiew Woskresienia y Spasa kop dziewiędziesiąt, a na szpital kop trzydzieście leguie; bratowey, moiey, paniey Janowey Poradniney, opisuię złotych sto, panu Mikołaiowi Kamionce kop dwadzieścia, co winna oddać; bratu memu, panu Kasperowi Pniewskiemu, opisuię kop sto; stryiowi swemu, panu Hrehorowi Poradni, kop dwieście opisuię; siostrom stryiecznym opisuię kop sto, paniey Macieiowey Kładnickiey, drugiey paniey Remidowskiey; a co u Chwiedora Sadowskiego kop pultorasta, córkom iego, pana Sadowskiego, opisuię, menżatce y pannom; s teyże summy pan Sadowski ma oddać Alexieienku, poddanemu podsędkowemu, kop dwadzieścia. Którą dispozycią ostatniey woli moiey tak koncze, oddaiąc duszę moią grzeszną w ręce Bogu memu w Troycy Jedynemu, Naswiętszey Pannie Matce Bożey, wszytkim Swiętym, uczyniwszy executorem tego rosporządzenia mego pana Macieieia Kładnickiego; pilno proszę, aby doyrzał tego, żeby za duszę moie zwysz mianowanę pudze doszły na cerkiew y na szpital, co mi napilniey trzeba. Przytym prosiłem jm pana Wincentego Stanisława Druckiego Sokolinskiego, podkomorzyca Smolenskiego, y jego mść pana Michała Kazimierza Hrebnickiego, skarbnika Połockiego, y jm pana Chwiedora Alexandra Chełchowskiego, aby

do tego testamentu mego ręce swe przyłożyć y pieczęci nieprzycisnąć raczyli. Pisan w Kazańskiey turmie, w niewoli Moskiewskiey, dnia szostego Maia, anno tysiąc sześć set sześćdziesiątym czwartym. У того тестаменту подъписы рукъ тыми словы: Stephan Poradnia. Ustnie proszony od wysz mianowaney osoby, do tego testamentu, pieczętarz, podpisuię rękę mą własną Wincenty Stanisław Drucki Sokolinski. Ustnie proszony pieczętarz do tego testamentu od osoby wysz mianowaney, Michał Kazimierz Hrebnicki, skarbnik Połocki. Ustnie proszony pieczętarz do tego testamentu od wysz mianowaney osoby, Chwiedor Alexander Chełchowski. Што се, яко се в том тестаменте звыш менило, ест до книгъ меских Дисенских записано, с которых и сес выпис, под печатю мескою ратушъною и с подписомъ руки писарское, его мти пану Яну Туковичу и паней малжонце его мти ест выдан. Писан на Дисне. У того выпису тестаменту, при печати урядовой, подъпис руки писарское тыми словы: Сымон Тучъкевич, писар места его кор. мти Дисенского. Который тот выпис тестаменту, за прозбою вышъ мененое особы, ест до книг земских Полоцкихъ актыкован и вписан.

По оп. кн. № об., 155, № ч. 4, л. 696—697.

42.

Ассигнація, данная Вилен. воеводою и вел. гетманомъ вел. княж. Лит. Михаиломъ Пацомъ подлежащимъ властямъ Полоцкаго воеводства, о взиманіи со всѣхъ имѣній этого воеводства, за изъятіемъ только духовныхъ и Полоцк. подстолія Пресѣцкаго, подъ назв. Козьяны, полухлѣба овощами для казацкой роты обозпаго вел. княж. Лит., Теханoвецкаго, расположенной въ им. *Черствятахъ* и *Судиловичахъ*. 1670 г. Іюня 16.

Michał Kazimierz Pac, woiewoda Wileński, hetman wielki wo wo xa Litto. Oznaymuię, komu by o tym wiedzieć należało, iż, po rezerwanym, iniquis Rzptey fatis, przeszłym seymie, uważaiąc nieukontentowanie w zapłacię woysku w. x. Litt., od Rzptey winney, którey aby patienter iako dotądt s przyszłego seymu obrady oczekiwało y na consistentiach swoich bez ruyny pocztow subsistere y za nastąpieniem, strzeż Boże, nagłego na Rzptą niebespieczenstwa insimul z wdwy y powiatami potędzę nieprzyiacielskiey facilius et alacrius resistere mogło, naznaczam pulchleba y consistentią chorągwi kozackiey jm pana oboznego w. xa Litto, w C z e r s w i a t a c h y S u d z i ł o w i c z a c h cum attinentiis, przydaie sie teyże chorągwi dobra, do wdtwa Połockiego należące, z dożywotnikami y z miastem, excepto duchowienstwa utriusque ritus et excepto dobr jm pana Przesieckiego, podstolego Połockiego, nazwanych Koziany. W których, wyżey assignowanych dobrach ustwa tego pulchleba z włoki nie ma więcey wynosić leguminami nad złło piętnaście. Deputaci zaś aby nic na swe osoby nie wymagali, pod srogiemi, w artykułach woyskowych in contravenientes opisanemi, poenami, oprocz victu leguminami, na tydzień za złotych dwanaście wynoszącemi, y żeby exnunc po odebraniu pulchleba zieżdżali. A przełożony tey chorągwi przestrzegać powinien będzie, aby się nic nad te ustawe nie działo się, y towarzystwo do ruszenia się, in casum necessitas Rzptey, gotowe było. Ta chorągiew ma stanąć na consistentyi naznaczoney za dni sześć. Dan w Warszawie, d. 1 Maia a. 1670. M. P. w. W., h. w. w. x. Litto. (Locus sigilli). Junia 16 acticowana w ziemstwie, w roku . . . року тысеча шест сотъ семдесятого, мца Іюня 16 дня. На рокох судовых земских троецких, порадком права посполитого припалыхъ и судовне у По . . . отправованыхъ, перед нами,

Яномъ Подбипентою, судею, Михаломъ Невелским, подсудком, а Стефаном Нетецким, писаром, врадниками гдрскими судовыми земскими воеводства Полоцкого, постановившысе очевисто, его мть пан Владыслав Карпинский и его мть пан Еры Мечниковский, депутатове хоронкгви козацкое велможного его мти пана Техановецкого, обозного вел. княз. Литовского, свою асыкгнацыю ку актыкованю до книг земских Полоцких подали, которая слово от слова так се в собе мает. У той асыгнацы печати и подпис тыми словы: Michal Pac, woiewoda Wilenski, hetman wielki wo xtta Litto. Которая тая асыкгнацыя, за поданемъ до акту через вышъ помененых особъ, панов депутатовъ, ест до книг земских Полоцкихъ, зо всею речю, вписана. Видымус выдан паном магистратовым Полоцкимъ.

По оп. кн. № об. 155, № ч. 4, л. 713.

43.

Духовное завѣщаніе земянина Андрея Порадни, въ коемъ завѣщалъ, м. пр., похоронить тѣло его при Дисненской Воскресенской церкви по *обряду православному*. 1670 г. Іюня 18.

Лета от Нароженя Сына Божого тисеча шест сот семъдесятого, мца Июня осмънадцатого дня.

На рокох судовых земских Михайловских, порадком права посполитого прыпалых и судовне у Полоцку отправованых, передъ нами, Яномъ Подбипентою, судею, Михаломъ Невелским, подъсудком, а Стефаномъ Нетецким, писаром, врадниками судовыми земскими воеводства Полоцъкого, постановившысе очевисто, земенинъ гдрский воеводъства Полоцкого, пан Ян Туковичъ,

оповедал и до акту до книг земских Полоцъких подал тестаментъ небощика, пана Андрея Порадни, в речи менованой, просечы, абы со всею речу, в нимъ выражоную, прынят и вписан (былъ?). Который мы, врад, огледавшы, а видечы реч слушную, велели есмо до книг земъских Полоцких прынят и вписат. Который, вписуючи в книги от слова до слова, такъ се в собе мает. W Ymie Boga Oyca y Syna y Ducha Swiętego, Boga w Troycy Swiętey Jedynego, stań się ku wiecznеy a nieśmiertelney pamięci ludzkiey. Amen. Wiedząc o tym, iż człowiek kożdy, żyiąc na tym świecie, lub po długim albo krótkim życiu swoim dług smierci swoiey płacić musi; przeto, ja, Andrzey Ostafiewicz Poradnia, ziemianin woiewodstwa Polockiego, będąc w doyrzalym wieku życia mego, a niemniey w teraznieysze czasy woienne przez ręce nieprzyiacielskie y morderstwo ich wieku mego ukrócony, y od Pana Boga do tychże boleści moich chorobą obłożną nawiedzony, a widząc się być blizki smierci, będąc przy dobrey pamięci y rozumie zupełnym, ostatniey woli moiey chcąc rosporządzić chudobę moiey maiętności y ruchomości mych, ten testament czynię y tak mieć chcę, aby po smierci moiey miedzy dziatkami memi y krewnemi moiemi rosterkow jakich nie zostawałło y nie przychodziłło do zawodow jakich. Naprzod, gdy mię Pan Naywyszy do chwały Swey swiętey powołłać raczy, duszę moię grzeszną w ręce Jego przenaswiętsze polecam y w opiekę oddaię Pannie Przenaswiętszey, aby Ona, iako Patronka wszytkich grzesznych, za moią duszę była przyczyną do Maiestatu Boga Przedwiecznego, a ciało moie grzeszne, yż z ziemi iest wzięte, ziemi ma być oddane y pochowane przez syna mego, pana Stephana Poradnie, przy cerkwi Dzisienskiey Woskresenia Swiętego, obrzędem chrześciańskim

według wiary moiey Błahoczestiwey, iednak według możności syn moy ma pochować, pan Stephan Poradnia, który przy mnie teraz iestt. A że drudzy synowie moi za żywota mego s tego swiata wprzody smiercią zeszli, z którymi tam się obaczę po smierci moiey, y nie potrzebuią już niiakich oyczyzny spadkow po mnie, maiąc wieczną oyczyznę, tylko temu synowi memu, panu Stephanowi Poradni, tym testamentem moim wszystkie rzeczy moie ruchome, które by się iedno ruchomością nazwać mogły, od mała do wiela, leguię y opisuię, nie zostawuiąc ni na żadnego krewnego, powinnego mego, oddaliwszy wszystkich od rzeczy mych ruchomych y od dobr moich leżących, w jego, syna mego Stephana Poradnię, dispozytią podaię, y iemu wolno komu co chcąc dać. Także y maiętnostkę moią, wolną, nikomu niewinną y nieobciężoną, nazwaną w Hołowczycach, y Żarkowszczyznę, w woiewodstwie Połockim leżące; któremi maiętnostkami syn moy, pan Stephan Poradnia, jako successor y dziedzic, ma nimi władać, nikomu nie wyliczaiąc się. Także temuż synowi memu, panu Stephanowi Poradni, za żywota moiego' oblig, na imie moie służący, dany mnie, Jędrzeiowi Poradni, na kop pięćset od jego mci pana Alexandra Skornia; za którym obligiem on że, pan Stephan Poradnia, ma tey summy z ynteresem, od tey summy przychodzącey, pozyskować y, odyskawszy tę summę u jego msci pana Skornia, ma tą summą sam władać, prosząc Pana Boga za duszę moią, nie wyliczaiąc się nikomu obcemu, ani siostrom swoim. Także y ynne długi ręczne, mnie winne, o których on że, pan syn moy, wie, u różnych kiedytorow pozyskiwać wolen będzie y ku pożytkowi swemu, odyskawsy, obracać y komu chcąc dać, darować y zapisować, to ku iego woli zostaie. Przypominaiąc ja y to, Andrzey Ostafiewicz Poradnia

syna mego, za żywota jeszcze s tego swiata zeszłego, nieboszczyka pana Jana Poradnie, który, nie maiąc prawa żadnego, odemnie przyznanego, y nie będąc odemnie wydzielonym, jako mię pamięć znieść może, poymuiąc w stan małżęski pannę Krystynę Chełchowsczankę, iakoby za wniesienie oney, iakieś zapisy oney dać miałł; którey pani synowey moiey przeszley posag żaden nie byłł dany od jego mci pana Jana Chełchowskiego, rodzica oney; ku temu, potomka żadnego syn moy, nieboszczyk Jan Poradnia, po sobie, z żoną spłodzonego, nie zostawiłł; jednak, z łaski y baczności moiey, s teyże summy, odyskawszy u pana Skornia, tenże syn moy, pan Stephan Poradnia, ma iey dać złotych sto gotowością; ktora pani synowa moia przeszła do maiętności mey Hołowczycy y Żarkowszczyzny przeszkody y przekazy p. synowi moiemu, panu Stephanowi Poradni, czynić nie ma y niepowinna, za wzięciem tych złotych stu, z łaski y baczenia mego tym testamentem legowanego. A moich długow, iesliby się kto po smierci moiey upominać miałł, to tych się być nie poczuwam, ieślibym komu co byłł winien; tylko Panu Bogu duszę moię oddaię. A kącząc ten ostatniey woli moiey testamentt, nie mogąc natenczas urzędu ziemskiego, ani grodskiego zażyć, jako czasy woienne, a ia, jako sam pisma nieumieiętny, prosiłem o podpis rąk y o przyłożenie pieczęci, kogom natenczas zażyć mogl; którzy ichmść, przy dobrey pamięci y rozumie moim, bedąc przytomnemi, imiona y przezwiska, za wczesnym uproszeniem moim, do tego testamentu na zwykłych mieyscach, przy pieczęciach, ręki swe podpisali. Pisan w Dzisnie, roku Panskiego tysiąc sześć sett sześćdziesiątt pierwszego, mca Nowembra trzynastego dnia. У того тестаменту печатей прытисненых чотыри, а подпис рук подъписано тыми словы: Oczewisto proszony do tego testamentu od pana

Andrzeia Poradni, pisma nieumieiętnego, Władysław Rahoza ręką swą. Proszony pieczętarz do tego testamenttu od Jędrzeia Poradni, Siemion Januszkowski ręką swą. Ustnie proszony pieczętarz do tego testamentu od jego mści pana Andrzeia Poradni, ręką swą podpisałł Gabryel Pczycki. Очевисто пропоный до того остатнее воли тестаменту од пана Андрея Порадъни, яко нисма неумеентнаго, Матвей Претыка, енерал его крское мти воеводъства Полоцъкого, рукою власною. Который тот тестамент, за поданем оного верху мененою особою, ест до книг земских Полоцких актыкован и вписан.— Выпис выдан.

По оп. кн. № об. 155, № ч. 4, л. 751—752.

Примѣч. По производившейся перепискѣ о по-іезуитскихъ имѣніяхъ предложеніе Господина Витебскаго Гражданскаго Губернатора, отъ 15 Февраля 1822 г. за № 1016, Витебскою Казенною Палатою отослано, 9 Марта того же года за № 1986, вмѣстѣ съ инвентарями тѣхъ имѣній, въ Высочайше учрежденную въ г. Полоцкѣ Коммисію по дѣламъ Іезуитовъ; о чемъ и сообщено Палатою Г. Губернатору, вмѣстѣ съ тѣмъ за № 2001. Но какое дано Коммисіею (давно уже не существующею) дальнѣйшее направленіе этому дѣлу, въ Казенной Палатѣ свѣдѣній объ этомъ нѣтъ,—какъ оказалось изъ позднѣйшей переписки Палаты, возбужденной Полоцкимъ Кадетскимъ Корпусомъ чрезъ Департаментъ Общихъ Дѣлъ Министерства Внутреннихъ Дѣлъ. Такимъ образомъ, если означеннаго дѣла нигдѣ не окажется, то приведенные въ настоящемъ изданіи подъ №№ 33, 34 и 35 съ выносками явочные акты инвентарей имѣніямъ б. Полоцкой Іезуитской коллегіи являются едва-ли не единственнымъ экземпляромъ тѣхъ инвентарей. А между тѣмъ, самыя имѣнія были, вѣдь, древнѣйшимъ достояніемъ Полоцкихъ *православныхъ* монастырей и церквей, и данные инвентари представляютъ собою фактическое свидѣтельство, съ одной стороны, о богатомъ нѣкогда матеріальномъ обезпеченіи православныхъ обителей и храмовъ, а съ другой —о томъ, какъ безцеремонно вводились и обогащались въ здѣшнемъ искони русскомъ православномъ краѣ латинство и неразлучный съ нимъ полонизмъ на счетъ православія.

АКТЫ,

извлеченные изъ книгъ Оршанскаго земскаго суда.

44.

Справа велможного его млти пана старосты Львовского зъ чернъцами Кутеенъскими (о передержательствѣ крестьянина Герасима Лося). 1949 г. Октября 4.

Лета от Нароженя Сына Божого тисеча шест сот сорокъ девятого Октебра четверътого дня.

На рокох судовых земских Михаловских, порадком права посполитого прыпалых и судовъне у Оршы отправованыхъ, перед нами, Николаем Боратынским, судею, Якубом Вислоухом, подсудкомъ, а Геронимом Друцким Соколинским, писаром, врадниками судовыми земскими повету Оршанского, постановивъшысе очевисто, слуга и умоцованый велможъного его млти пана Адама Геронiма з Кгранова Сенявъского, старосты Львовского, панъ Павелъ Свидерский, покладал и продуковалъ суду головного трыбуналного декрет, под датою року прошълого тисеча шест сот сорокъ семого, мца Ноебра первого дня, межы акътором теперешним, его млтю паномъ старостою Львовским, а чернъцами монастыра Кутеенского, в речы, нижей спецификованой, ферованый, водлугъ которого декрету до выконаня прысеги чернъцовъ Кутеенских на том, ижъ Гарасима Лося, подданого акътора, имъ не прыпаручоно, оного у монастыры не переховывали, и на иншых пунктах, в немъ выражоных, прыволыват черезъ енерала давал. На которое прыволане озъвавъшысе, наместникъ Кутеенский, отецъ Дионисей Чеховичъ, з умоцованымъ, паномъ Миколаем Лешевичом, и з другими чернъцами, Климентиемъ Беляцкимъ, Ильею Чарначевским, Оли-

сеем Барановъским, до прысеги становили, лечъ, кгды умоцованый его, пана старосты Львовъского, водлугъ того декрету, роты выданя домавялсе, теды тот умоцованый отцовъ Кутеенъских поведил, ижъ наместникъ, которому прысега зъ инъшими вказана была, Авъксентей Фалинъский, умеръ. А потом, кгды умоцованый его млти пана старосты Львовского зреченя оного домавял, теды тот же умоцованый отцовъ Кутеенских, панъ Миколай Лешевич, поведил, ижъ отецъ Авъксентей Фалинский, которому была декретом суду головъного трыбуналъного прысега наказана, наместникомъ любо былъ, але тепер не ест; который подъ час прошълых заверуховъ и небеспеченства з монастыра свавольне уехалъ, и о нем не ведаем, где до тых часовъ оборочаетсе, чы жыв, чы умер; на мейсцу его шляхетный отецъ Климентий Беляцкий, который дозорцою естъ справъ монастырскихъ, такъ же, яко и отецъ Фалинъский былъ, до прысеги з другими законниками, Илею Чарнавъским, Олисеем Барановским, становит и сам отецъ наместник теперешний Кутеенский до прысеги готовъ ест; наостаток, сам превелебный отецъ игуменъ Кутеенский, любо и тепер такъ же недолужный ест на взроку, яко и первей, готовъ будет прысегнут, досит чынючы декрету суду головного. Противъ чому, умоцованый его млти пана старосты Львовского поведил, ижъ на перъшъым термине перед вмстями, на рокох прошълых, а потом и у суду головного игуменъ Кутеенский недолужным меновалсе и увэлненя от прысеги в той справе просил, которая наместнику его Авъкъсенътию Фалинскому з иншыми чернъцами наказана естъ; а ижъ се до выконаня оное тотъ Фалинский не становит и неслушных дылядый, менуючы разъ, ижъ умер, а другий разъ, ижъ от лет двох выехал, а лет двох зашълому декретови, яко се до прысеги брал, немаш, чернъцы Кутеенские

зажываютъ, прысеги выконыват не хочут и декретови суду головного презъ то спротивилисе, теды я на нихъ, именем акътора моего, о тое спротивенъство протестую и волност до чыненя правом о тое спротивенъство и недосит чынене декретови акъторови своему заховавшы, до суду головного отозвалсе. Што про памет до книг земских Оршанских ест записано.

По оп. кн. № об. 1, № ч. 2, л. 48 и 51.

45.

Привилегія, данная кор. Владиславомъ IV на постройку *православной* церкви, или же мужскаго или женскаго монастыря въ Могилевскомъ предмѣстьѣ Лупаловѣ, подъ названіемъ деревни Колховки, на уступленномъ для этого Смоленскимъ конюшимъ Осипомъ Стоцкимъ его плацѣ, съ передачею самаго плаца въ духовное православное вѣдомство и съ предоставленіемъ тамошнимъ священникамъ или монашествующимъ права пользоваться всякими доходами какъ отъ мѣщанъ и другихъ людей, такъ и отъ крестьянъ ближайшихъ и дальнѣйшихъ деревень, а также съ назначеніемъ тамъ во время двухъ ярмарокъ ежегодно, лѣтомъ и зимою, двухъ кануновъ, съ которыхъ воскъ долженъ обращаться на церковныя свечи. 1649 года Октября 4.

Лета от Нарожения Сына Божого тисеча шест сот сорокъ девятого, Октебра четъверътого дня.

На рокох судовых земских Михаловъских, порадком права посполитого прыпалых и судовне у Оршы одправованых, перед нами и пр., постановившысе очевисто у суду земского Оршанского, земенин гдрский повету Оршанского, его мт пан Езофъ Стоцки, конюшы Смоленски, оповедал и ку перенесеню покладал выпис с книг капътуровых Оршанских, в речы, нижей помененой, с прывилею, светобливое памети, короля его мл. Владыслава

Четвертого писаны, просечы, абы до книг земских Оршанских был уписан. Которого выпису мы, врад, огледавшы, казали есмо до книг земских повету Оршанского уписат. Который, уписуючы у книги слово до слова, так се в собе мает. Выпис с книгъ справ кгродских капътуровых повету Оршанского. Лета от Нарожения Сына Божего тисеча шест сот сорок осмого, мца Декабра трынадцатого дня. Перед нами, судями капътуровыми, в року теперешнем тисеча шест сот сорок осмом, по смерти наяснейшого короля его млти Владыслава Четвертого, у Оршы от их мл. панов обывателов повету Оршанского згодне обраными, постановившысе очевисто, земянин гдрский повету Оршанского, пан Томаш Грыгорович, именем его мл. пана Езофа Стоцкого, конюшого Смоленского, пана своего, тот прывилей его кор. мл. на реч, в нем мененую, ку актыкованю до книгъ капъТуровых Оршанских подал, в тые слова писаны. Władysław Czwarty, z Bożey łaski krol Polski, wielkię xiąże Litt., Ruskie, Pruskie, Mazowieckie, Zomoydskie, Inflanskie, Smolenskie, Czernihowskie, a Szwedski, Gotski, Wandalski dediczny krol. Oznaymuiemy tym listem naszym wszem wobec y każdemu zosobna, komu to wiedzieć należy, iż, gby, s pobożney y gorliwey ku pomnożeniu chwały Bożey intenty swoiey, urodzony Jozeph Stocki, koniuszy nasz Smolenski, maiąc pewny plac, pod prawem mieskim, na przedmieściu miasta naszego Mohilewskiego, za rzeką Dnieprem, Łupałowie, w Mohilewie leżącey, nazwaney derewnię Kolchowce, umyslił na nym cerkiew Bożą zbudować, tedy y my, za przyczyną niekturych panow rad y urzędnikow naszych dwornych, tudzież uważaiąc trudności, kture, na tym przedmieściu mieszkaiąc, miesczanie y insi różne ludzie, iako nam sprawe dano, względem powodzi wielkiey na wiosne, dla nabożenstwa przez

rzekę Dniepr przeprawuiąc się do sakramentow y do krzsczęnia dzieci, także dla zażywania nabożenstwa, do drugiey parafiey przedobyć się nie mogą, a nie mniey życząc, aby się chwała Boża po wszytkich panstwach naszych odprawowala y rozmnażała, chętnie na takowe ustąpienie skłoniwszy się, na pomienionym placu, na przedmieściu Mohilewskim leżącym, cerkiew dyzunicką reguły Swiętego Bazylego pod założeniem S. Piotra y Pawła Apostolow, według starego kalendarza, budować lub murować y klasztor mieć pozwoliliśmy, iakoż y tym listem naszym pozwalamy, y ten plac na przerzeczoną cerkiew lub klasztor wiecznie nadaiemy, tak, iż skorą się pomieniony urodzony Jozeph Stocki, koniuszy Smolenski, prawa swego, na ten plac sobie służącego, przed ktorym kolwiek urzędem nałeżnym zrzecze, maią odtąd y wolni będą w tym klasztorze abo cerkwi według woli y upodobania urodzonego Stockiego fundowani czerncy albo czernice albo też swiesczenicy dizunicy reguły S. Bazylego mieszkaiąc, one w zawiadywaniu swoim mieć, służbe Bożą odprawować, tamże sluby, krzsty, pogrzeby y wszelakie obrzędy cerkiewne według reliey y ceremoniey ruskiey dyzunickiey administrować, pożytki, na te cerkiew przychodzące, tak od miesczan Łupałowskich, gdzie będzię fundowana, iako też od innych różnych ludzi, także wsi postrąnych y przyległych, na się obracaiąc, bez żadney ni od kogo kontradyktyey; podczas kiermaszow, które dwa razy każdego roku zimie y lecie przypadaią, dwa kanuny, s których wosk na swiece dla chwały Bożey na się obracać, naznaczamy. A nad to ten że plac od wszelkich jurysdyktyey swieckich wymuiemy y uwalniamy, a do praw swobody y wolności cerkiewnych, wigore huius privilegi, przyłączamy y incorpo-

ruiemy wiecznemi czasy, a pod posłuszeństwo wielebnego xdza Sylvestra Kosowa. metropolity Kiiowskiego, y successorow onego poddaiemy. Co wszytką stwierdzaiąc, daliśmy ten list przywiley nasz z podpisem ręki naszey y pieczęcią w. x. Litt. Dan w Wilnie, dnia trzydziestego msca Kwietnia, roku Panskiego tysiąc sześćsett czterdziestego osmego, panowania naszego Polskiego y Szwedskiego szestnastego roku. У того прывилею его кор мти печат вел. княз. Лит. ест прытисненая, а подпис рук сут подписаны тыми словы: Vladyslaus Rex. Stanisław Naruszewicz, referendarz y pisarz w. x. Litt. А пры том на закончене того прывилею в тые слова consens urodzonego Jozepha Stockiego, koniuszego Smolenskiego: adcenden (ad cedendum?) placu swego w Mohilowie na cerkiew. Которы же тот прывилей его кр. мти, за покладанем и актыкованем од особы, на дате вышей менение, именем его мл. пана Стоцкого, конюшого Смоленского, до книг капътуровых Ор. ест прыняты и слово до слова вписаны, а по записаню и сес выпис, под печатю кгродскою повету Оршан., его мл. пану Езофу Стоцкому, конюшому Смоленскому, ест выдан. Писан у Оршы. У того выпису, пры печатех, подпис руки писарское тыми словы: Грегоры Подберески, судя и писар капътуровы. Которы же тот выпис, за покладанем и перенесенем особы выш помененое, до книг земских повету Оршанского ест уписанъ.

По оп. кн. № об. 1, № ч. 2, л. 49—50.

46.

Привилегія, данная кор. Владиславомъ IV владѣльцу имѣнія Шклова Адаму Іерониму Сенявскому на право взимать за перепра符 по мосту чрезъ рѣку Басю въ деревнѣ *Городищѣ* пошлину: съ купцовъ, слѣдующихъ съ товарными возами, по 2 шелега, за прогонъ лошадей и рогатаго скота по 1 шел., а духовенство, шляхту, чиновниковъ и пѣшихъ вообще пропускать безплатно. 1649 г. Октября 7.

Лета от Нароженья Сына Божого тисеча шест сот сорокъ девятого, мца Октебра семого дня.

На рокохъ судовыхъ земских и проч., постановивпысе очевисто у суду, урожоный панъ Павелъ Свидерский покладалъ и ку актыкованю до книгъ земских Оршанских подалъ листъ, светобливое памети, короля его млти Владыслава Четвертого, с канцелярыи его кор. млти менъшое великого князътва Литовского выданый ясне велможному его млти Іерониму з Кгранова Сенавскому на мыто мостовое в маетности его млти Шкловской, в селе Городищу будучое, служачый, просечы, абы тот лист прывилей его кор. млти до книгъ земских Оршанъскихъ прынят и уписан был. Который, уписуючы у книги слово до слова, такъ се в собе маетъ. Władysław Czwarty, z łaski Bożey krol Polski, wielkie xże Littewskie, Ruskie, Pruskie, Żmuydzkie, Mazowieckie, Iflanskie, Smolenskie, Czernihowskie, a Szwedzki, Gottski, Wandalski dziedziczny krol. Oznaymuiemy tym listem naszym, komu to wiedzieć należy, iż, gdy commisarze nasi, za listem od nas do siebie wydanym, do dobr urodzonego Adama Hieronima z Granowa Sieniawskiego dziedzicznych, Szkłowo nazwanych, w powiecie Orszanskim leżących, zjachawszy a przypatrzywszy się trudnemu kupcow y ludzi podróżnych na rzece Basiey, pode wsią Horodziszczem (przeiazdu?), y koszt, który w budowaniu mostu y sypaniu grobli dla wczesnego przeiazdu na gościncu tamecznym, z Smolenska y Mscisławia do różnych miast Ruskich y wo xa Litto

idącym, podięty być musi, uważywszy, myto mostowe postanowili y do nas na confirmacyą odesłali. Którą my commisarzow naszych ordinatią moderuiąc, tak ustanawiamy, aby w pomienioney wsi Horodziszczu myto mostowe od wozu kupieckiego, towarem nałożonego, po dwa szelągi, a od koni y bydła rogatego, na przedaż prowadzonego, po szelągu brane było; stan jednak duchowny, szlachecki z ich podwody, także zwierzchowni y pieszy od płacenia takowego myta wolni być maią. Zaczym, urodzony Sieniawski y successorowie jego w wybraniu myta pomienionego podług tego nadania naszego zachować się maią, postrzegaiąc tego, aby przeiazd bezpeczny y mosty zawsze naprawne y warowane były. Co do wiadomości wszem wobec, mianowicie ludziom kupieckim przywodząc, ohcemy mieć y rozkazuiemy, aby, przez most pomieniony ieżdżąc, myto mostowe y krom żadney trudności płacili y oddawali. Na co, dla lepszey wiary, ręką się naszą podpisawszy, pieczęć wielkiego xięstwa Littewskiego przycisnąć rozkazaliśmy. Pisan w Warszawie, dnia szostego mca Lipca, roku Panskiego tysiąc sześćset czterdziestego siodmego, panowania naszego Polskiego y Szwedzkiego piętnastego roku. У того листу привылею печать менъшая вел. княз. Лит. прытисненая, а подъпис руки его кор. млти, а потом референдара и писара вел. княз. Лит. тыми словы: Vladislaus Rex. Stanisław Naruszewicz, referendarz y pisarz. Который тотъ прывилей его кор. м., за поданемъ до акътъ черезъ особу, веръху номененую, до книгъ земскихъ Оръшанъскихъ естъ уписанъ.—В. выданъ.

По оп. кн. № об. 1, № ч. 2, л. 159—160.

47.

Письмо подскарбія вел. княж. Лит., Михаила Тризны, къ своему Могилевскому подстаростѣ Ивану Невенгловскому, съ приказаніемъ послѣднему уплатить въ казну Рѣчи Посполитой образовавшійся отъ десяти поборовъ по Оршанскому повѣту на мѣстныя войска и на прочіе расходы остатокъ и по Могилевской королевской экономіи, сообразно съ постановленіемъ, имѣющимъ послѣдовать со стороны обывателей того повѣта, на основаніи декрета скарбоваго трибунала. 1649 г. Октября 12.

Лета от Нароженя Сына Божого тисеча шест сотъ сорок девятого, месеца Октебра дванадцатого дня.

На рокох судовыхъ земских и проч., постановивъшысе очевисто у суду, панъ Павелъ Свидерский покладалъ и ку акътыкованю до книг подал листъ отворысътый, од ясне велъможъного его млти пана Михала Кгедеона Трызна, подъскарбего великого княз. Лит., с подписом руки его млти, до его млти пана Яна Невенъкгловъского, подъстаростего своего Могилевъского взъглядомъ невыданыхъ з економией Могилевъской, до повету Оршанъского належачыхъ, поборовъ, писаный, просечы, абы тотъ лисътъ до кгигъ земъскихъ Оршанъскихъ былъ актыкованъ и уписанъ. Которого лисъту мы, врадъ, огледавъшы и чытаного выслухавъшы, казали еемо до книг уписатъ. Якожъ, уписуючы у книги слово до слова, такъ се въ собе маетъ. Gedeon Michał Tryzna, podskarbi wielki y pisarz wo xa Litto, Brzeski, Surażzki starosta, Mohilewskiey ekonomiey administrator, Nowodworski, Przełomski y Persztunski lesniczy, urodzonemu panu Janowi Niewęgłowskiemu. Oznaymuię, iż z liczby ichmw panow poborcow powiatu Orszanskiego, ratione coequacy poborow dziesięciu w powiecie Orszanskim, niemała, dla nieprzyiętych expensow na żolnierza powiatowego y inszych priwatnych powiatowych podatkow, pokazała sie reszta, którą, dekretem

trybunału skarbowego, za niedziel ośm, do skarbu Rzeczy Pltey oddać y zapłacić naznaczono, s tym dokładem, żeby y z dobr jkrmci ekonomskich zarówno pobor wydany był. Gdy tedy ichmm panowie obywatele powiatu Orszanskiego pobor ieden albo dwa z dobr swych, zgodnie namowiwszy, na zapłacenie pomienioney reszty do skarbu wydać zechcą y postanowią, chcę mieć po was y roskazuię, abyś wm z ekonomiey też Mohilewskiey, coequiiąc się powiatowemu postanowieniu, takowyż pobor ze wszytkiey ekonomiey Mohilewskiey wydał. Z tym wm Panu Bogu poruczam. Datt w Wilnie, dnia 31 mca Maia, roku Panskiego 1649. У того листу отворыстого, пры печатяхъ, подъписъ руки велъможъного его млти пана подъскарбего тыми словы: Gedeon Michał Tryzna, podskarbi wielki wo xa Litto. Который тот листъ, за поданем черезъ верху помененую особу до актъ, до книг земъскихъ Оръшанъскихъ ест уписанъ.

По оп. кн. № об. 1, № ч. 2, л. 268

48.

Привилегія, данная кор. Сигизмундомъ III казацкому ротмистру Давыду Константиновичу Посудевскому, какъ за воинскія заслуги его, особенно въ войнѣ съ Зюдерманскимъ герцогомъ Густавомъ Адольфомъ, такъ и въ видахъ закрѣпленія за Польшею отторгнутыхъ отъ Россіи исконныхъ русскихъ областей, на 60 уволокъ земли въ б. Смоленскомъ воеводствѣ, Долгомошской волости, въ урочищѣ подъ назв. Бочари, на правѣ ленномъ, съ обязанностію участвовать въ охранѣ и защитѣ Смоленскаго замка, для какой цѣли приданы ему еще плацъ въ томъ замкѣ и орородъ на посадѣ, съ обязанностію построить тамъ себѣ домъ а). 1649 г. Октября 13.

а) На л. 315—316 той же акт. кн., подъ 13 Окт. 1649 г., помѣщена привилегія Владислава IV, данная въ Вильнѣ 27 Іюня 1633 г., подтверждающая листъ

Лета от Нарожения Сына Божого тисеча шест сот сорокъ девятого, мца Октебра трынадцатого дня.

На рокох судовых земских и проч., постановивъшысе очевисто у суду, панъ Александер Романовичъ покладалъ и ку актыкованъю до книг земских Оршанских подал прывилей, светобливое памети, короля его млти Жыкгъмунъта Третего, с печатю меншою великого княз. Лит., урожоному его млти пану Давиду Конъстанътиновичу Посудевъскому, на речъ, в немъ шырей описаную даный и належачый, просечы, абы тот прывилей до книг земъских Оршанских прынятъ и уписанъ былъ. Которого мы, врад, огледавшы и чытаного перед собою выслухавъшы, велели есмо его до книг упасат. Якож, уписуючы у книги слово до слова, так се въ собе маетъ. Zygmunt Trzeci, z Bożey łaski krol Polski, wielkie

Виленскаго воеводы, гетмана вел. княж. Лит., Брестскаго и Могилевскаго корол. эконома, Льва Сапѣги, отъ 28 Ноября 1631 г., данный тому же ротм. Посудевскому на пустошь въ войтовствѣ Осовецкомъ, въ селѣ Тимофеевичахъ, въ присадѣ Горбовицкомъ, заключающую въ себѣ 12 уволокъ земли, съ обязанностію платить чиншъ, а именно: за овесъ и сѣно отъ уволоки по 73 грош. Лит., за 7 безмѣновъ медоваго ладуну (ładun miodowy) 42 грош. Лит.—На л. 319—320, подъ 13 Окт. 1649 г., пом. привилегія Владислава IV, данная въ Варшавѣ, 7 Авг. 1634 г., ему же, Давыду Посудевскому на 60 увол. пустоши въ Смоленскомъ воеводствѣ, Ивановской волости, надъ рѣкою Трохотиною (Trochocina), на томъ же правѣ, на какомъ даны ему 60 увол. въ Долгомошской волости.—На 318—319 л., подъ тѣмъ же числомъ, пом. привилегія кор. Стефана, данная у *Берести*, 29 Окт. 1583 г., вслѣдствіе ходатайства Озерищскаго и *Усвядскою* старосты, Витебскаго подкоморія, князя Ивана Друцкаго—Соколинского, служившему, въ то время, въ Озерищскомъ замкѣ Константину Посудевичу, въ томъ, что, для поощренія его къ дальнѣйшей службѣ, король Стефанъ надалъ ему „у волости Озерыской село *Торонвчаны*, пустое, людьми неоселое, в которомъ делъ перъво того оселыхъ людей было домовъ пятъ", въ потомственное владѣніе его, съ обязанностію только, наравнѣ съ прочею шляхтою, исполнять земскую военную службу въ отношеніи того замка. Село это, однакожъ, было впослѣдствіи отнятіо у Константина Посудевича самимъ же Друцкимъ Соколинскимъ, какъ видно изъ помѣщ. на 316—317 л. акт. книги, подъ 13 Окт. 1649 г., указа кор. Сигизмунда III, данваго въ Краковѣ, 20 Іюля, 1593 г., о вызовѣ Друцкаго-Соколинскаго на судъ королевскій, по этому дѣлу.

xiąże Litewskie, Ruskie, Pruskie, Zmoydzkie, Mazowieckie, Inflanskie a Szwedzkie, Gotski, Wandalski dziedziczny krol. Oznaymuiemy tym listem naszym, komu to wiedzieć należy, iż, za osobliwą łaską y opatrznością Bożą, pod szczęśliwym panowaniem naszym, za expedytią y odwagą naszą, sumtem niemałym Rzpltey, zamek Smolenski, a potym, za expedytią y odwagą naiaśnieyszego krolewca jmci, Władysława, syna naszego, pod stolicę Moskiewską, insze zamki rożnę, miasta y włości, ktorę, rożnemi czasy, za przodkow naszych, dziedziczny nieprzyiaciel Moskwicin, fortelnie pacta złamawszy, posiadł y oderwał był, panstw naszych z ręku nieprzyiacielskich recuperowanę y przywroconę są. A na czas przyszły zabiegaiąc fortelom nieprzyiacielskim, za zdaniem panow rad naszych y wszytkich stanow seymowych oboigu narodow, aby tę recuperowanę zamki y włości od Moskwy potęgą z narodow polskiego y litewskiego obwarowanę zostały y na potomnę czasy od incursyi nieprzyiacielskich snadnieyszą y doskonalszą obronę mieć mogli, a ludzie, których pracą, dzielnością, krwią, za pomocą Bożą, tę się panstwa recuperowały, w nich że sie z nagrody cieszyli, umyśliliśmy pewną część dobr tameysznych miedzy ludzie zasłużonę rozdać. Miedzy ktoremi, maiąc wzgląd na zasługi urodzonego Dawida Constantynowicza Posudziewskiego, który nam y Rzeczy Pltey, jako y innych rożnych czasow, tak y w expedityey teraznieyszey mey Inflanskiey przeciwko Gustawowi Adolfowi xciu Sudermanskiemu, nieprzyiacielowi naszemu y Rzpltey, rotmistrzem kozackim będąc, stawil się, jako dobremu człowiekowi należało, a osobliwie, gdy urodzony Alexander Korwin Gąsiewski, refferendar y pisarz nasz wo xa Lo, na odsiecz zamkowi naszemu Kokohawskiemu był posyłany y, za łaską Bożą, a szczęściem naszym, przez zniesienie przednieyszych pułkow

nieprzyiacielskich, od oblężenia uwolnil, tedy wtenczas pomieniony Konstantynowicz Posudziewski, z rotą swą przy urodzonym referendarzu będąc, y stawał w tey potrzebie od . . . y mężnie przeciwko nieprzyiaciellowi opponuiąc, oświadczył dzielność y męstwo swoię, naznaczamy mu w woiewodstwie Smolenskim, we włości Dołgomoskiey, w uroczyszczu, nazwanym Boczary, włok gruntu, na rozpasz godnego, sześćdziesiąt, którę przez mierniczego naszego przysięgłego, za wiadomością woiewody albo przełożonego zamku Smolenskiego, maią mu być wymierzonę, ograniczonę y w possessyą podanę, y prawem lennym, wieczystym tę dobra iemu samemu, żenie, dzieciom y potomkom iego mezkiego rodzaiu, legitime ex lumbis ipsius descendentibus, s placem w zamku Smolenskim y z ogrodem na posadzie, pod prawem y wolnością, szlachecką, dawamy. Ma przerzeczony Dawid Constantynowicz Posudziewski tę dobra, którę mu będą przez mierniczego naszego wymierzonę, ograniczonę, sam, żona y potomkowie iego mezkiego rodzaiu, poki by ich z liniey iego stawało, z gruntami, lasami, z sianożęciami, rzękami, z łowy zwierzynnemi, rybnemi, z g o n y b o b r o w e m i, z drzewem bartnym y ze wszytkimi ynnemi przynależnościami y pożytkami, ktorękolwiek natenczas w tych dobrach są y napotym wynalezionę być mogą, prawem lennym trzymać y używać, wyiąwszy saletry y towary łesnę, które bez osobliwego pozwolenia naszego robionę być nie maią, y będzie mogł tę dobra dać, darować, przedać, frymarczyć nie bez osobliwego iednak naszego na to pozwolenia. Acz ta danina iest mu od nas conferowana tą intencyą, aby sie z nagrody za zasługi swoię cieszył y dla tego, aby zamek Smolenski, podczas niebezpeczenstwa, obronę miał, tedy powinien będzie dom w zamku, na placu swoim, dla siebie zbudować y w nim ustawicznie cze-

ladnika albo gospodarza mieć z muszkietem y innym orężem, pieszemu potrzebnym, który by podczas nagłey incursyey nieprzyiacielskiey, równo z drugimi na ścienie zamkowey, dla obrony, stanął, a czasu samey woyny powinien będzię konia (konno?) albo pieszo, dla obrony, w zamku, który od nas y od Rzpltey według zwyczaiu woiennago wszelaką municią opatrzony być ma, zostać. A ieśliby sam obecnie być nie mogł, tedy ma tak dobrego szlachcica, iako sam, zostawić, czyniąc temu dość pod ważnością prawa na tę dobra. A mimo to, żywności napołroka w spiżarni swey, w zamku, mieć będzię. A nadto żadney ynszey powinności pełnić, ani żadnych podatkow z tych dobr dawać, y liczby nam y successorom naszym on y potomkowie iego męskiego rodzaiu, poki by ich stawało, czynić nie będą powinni. Co wszytko stwierdzaiąc, daiemy ten list przywiley nasz s podpisem ręki naszey, do którego y pieczęć naszą wo xa Lo przycisnąć roskazaliśmy. Pisan w Warszawie, dnia 28 mca Lutego, roku 1625, panowania krolewstw naszych polskiego 38, a Szwedskiego 32 roku. У того привилею его кор. мл. печатъ меншая великого княз. Лит. прытисъненая, а подъпис руки его кор. мл. тыми словы: Sigismundus Rex. Alexander Corwin Gąsiewski, referendarz y pisarz. На котором привилею сусцепта с подписами рукъ их мл. панов комисаровъ написана в тые словы: Roku 1643, mca Octobra 32 dnia, w Smolensku, przed nami, commissarzami, produkowano. Piotr Parczewski, biskup Smolenski. Jerzy Hlebowicz, woiewoda Smolenski, director commisyey. Mikołay z Ciechanowca Kiszka, podskarbi wo xa Lo. Alexander Oginski, chorąży wo xa. Krzysztoph Białous, marszałek Upitski. Cazimierz Ludwik Jawłaszewski, podwoiewodzy Wilenski. Который его кор. мл. прывилей, за поданемъ

до акътъ через верху мененую особу, до книг земских Оршанъских ест уписанъ.

По оп. кн. № об. 1, № ч. 2, л. 311—315.

49.

Привилегія кор. Яна Казиміра, даная Мстисл. мечному Тehановецкому на право взиманія за переправу по мосту въ имѣніи его Краснолукахъ, на рѣкѣ Ессѣ, пошлины: съ купцовъ и извощиковъ-жидовъ отъ воза съ товарами по $\frac{1}{2}$ грошика, а отъ прогоняемыхъ на продажу лошадей и рогатаго скота по 1 шелегу; духовенство же, шляхта, начальство и ихъ подводы, а также пѣшіе люди отъ платежа этихъ мостовыхъ пошлинъ освобождаются. 1649 г. Октября 13.

Лета от Нароженя Сына Божого тисеча шест сотъ сорокъ девятого, мца Октебра трынадцатого дня.

На рокох судовых земских и проч., постановившысе очевисто у суду, его милость панъ Миколай Валерыянъ Тehановецкий, мечъный Мстиславский, покладалъ и проч. привилей его крское млти и проч., который, уписуючы в книги слово до слова, так се в собе мает. Jan Kazimierz, z łaski Bożey krol Polski, wielkie xiąże Litewskie, Ruskie, Pruskie, Żmuyckie, Mazowieckie, Inflanskie, Smolenskie, Czernihowskie, a Szwedski, Gottski, Wandalski dziedziczny krol. Oznaymuiemy tym listem naszym, komu to wiedzieć należy, iż, gdy comissarze nasi, za listem naszym (swiętey?) pamięci krola jego mści, pana brata naszego, do siębie wydanym, ziachawszy się do maiętności urodzonego Mikolaia Ciechanowieckiego, miecznego Mscisławskiego, w powiecie Orszanskim leżącey, Krasnołuki nazwaney, przeiazdowi trudnemu przez rzeke, Jesie nazwaną, na goscincu, z różnych

miast ydoncym, przypatzyli y koszt, ktory urodzony Ciechanowiecki w budowaniu mostu podiąłł y napotym w naprawieniu podeymować będzię, uważywszy, myto mostowę, podług zdania swego, postanowili y nam o tym przeż list swoy oznaymili, my tedy, chcąc mieć, aby poddani nasi, ludzie podróżni, wczęsny y bespieczny przęiazd mieli, a zabiegaiąc temu, aby, dla zagęsczenia myt y wielkiego brania onych, uciążeni nie byli, ordynacią comissarską moderuiąc, tak postanowiamy y urodzonemu Ciechanowieckiemu, miecznemu Mscisławskiemu, samemu y successorom jego myto mostowe w pomienioney maietności iego, Krasnołukach, nadaiemy: aby od ludzi kupieckich, żydow furmanow, od wozu, towarem nałożonego, iednym koniem, po pułgroszku, a od koni y bydła rogatego, na przedaz prowadzonego, po szelągu brane było. Stan iednak duchowny, szlachecki y podwody ych, także wierzchowni y ci, co pieszo ydą, od płacenia tego myta wolni być maią. Co do wiadomości wszem wobec, a mianowicie ludziom kupeeckim, przywodząc, chcemy mieć y rozkazuiemy, aby w przerzęczoney maietności urodzonego Ciechanowieckiego Krasnołukach, przez most ieżdżąc, myto mostowe, krom wszelkiego zatrudnienia, płacili y oddawali wiecznymi czasy. To iednak waruiemy, aby na pomienioney rzecę Jesię most zawsze dobry y biespięczny byłł. Na co, dla lepszey wiary, ręką się naszą podpisuiemy, pieczęć wo xa Lo przycisnąć rozkazuiemy. Dan w Krakowię, na szczęsliwey koronacyey naszey, dnia 25, msca Stycznia, roku Panskiego 1649, panowania naszego polskiego y szwedzkiego pierszego roku. У того прывилею печат меншая великого князства Литовъского прытисненa одна, а подъписъ рукъ тыми словы: Casimirus Rex. Stanisław Naruszewicz, referendarz y pisarz. Который же тот лист, за покладанем и актыкованемъ вышъ речоное

особы, до книг земскихъ Оршанъских естъ уписанъ.— В. выданъ.

По оп. кн. № об. 1. № ч. 2, л. 321—322.

50.

Запись священника Баранской Спасской православной церкви, Θеодора Парфеновича, о томъ, что онъ получилъ отъ земянъ Филона и Христофора Даниловичей на эту церковь 60 копъ грош. Лит. въ замѣнъ, ½ службы земли съ поселеннымъ на ней крестьяниномъ, наданныхъ прежде того Даниловичами въ видѣ церковнаго фундуша, но впослѣдствіи оказавшихся для церковнаго владѣнія неудобными. 1649 г. Октября 13.

Року тисеча шест сотъ сорокъ девятого, мца Октебра петънадъцатого дня.

На рокох судовыхъ земских, о Светомъ Михале прыпалых и порадкомъ права посполитого судовъне в Оршы отправуючыхъ, перед нами, Миколаемъ Боратынскимъ, судьею, Якубомъ Вислоухомъ, подсудкомъ, Геронимом Друцкимъ Соколинским, врадниками судовыми земскими повету Оршанского, постановившысе очевисто у суду, отец Федор Лавренович, свещенъникъ Светого Спаса церкви Бараньское, покладал и прызнал лист свой доброволный, зреченый запис, водлуг права справленый, земяномъ гдръскимъ повету Оршанского, ихъ мстям пну Филону и пну Крыштафу Даниловичомъ, на речъ, в том листе нижей помененую, даный; который лист устъне прызнавшы, просил, абы был до книг земских Оршанских уписан. Который, уписуючы до книгъ слово от слова, такъ се в собе маетъ. Я, Федор Паръфеновичъ, священник Всемилостивого Спаса церкви Бараньское, ознаймую то симъ моимъ листомъ доброволнымъ, зре-

чоным записомъ, ижъ, в року тисеча шест сотъ трыдцатомъ, мца Августа шеснадцатого дня, панъ Филонъ и пан Крыштофъ Даниловичи Василевичи Шкадичи, земяне его кор. млти повету Оршанского, маючы маетност свою вечыстую, названую Железникъ, в повете Оршанскомъ лежачую, а особливе в ымецью Пузырове полслужъбы оселую с подданым, на нем мешкаючымъ, Степаномъ Севрукомъ, до тоежъ маетъности, названое Железника, прыслухаючого и належачого, а отълучывъшы туюю в Пузырове полслужбы с помененымъ подданымъ, на ней мешкаючымъ, от маетности именья своего Железника, помененые инове Даниловичовое на церковъ Светого Спаса Баранскую, в благочестии будучую, абы се фала Гдня, за душы родичовъ, братю и сестръ, которыхъ тела пры той церкви похованы суть, отправовала, фунъдовали и записали, и тотъ лист запис свой, в року тисеча шест сотъ трыдцат шостомъ, в Оршы, на рокох трыкролских прызнали. Которые помененые послужъбы с тымъ подданымъ, на ней мешкаючымъ, через год колко спокойне держачым был есми, а потомъ его млть панъ Федор Кмитичъ, взглядомъ прылеглости до именья и маетъности его млти, Пузырова, розные крывъды, грабежы тому подданому чинил и кгрунтъ заходил, с которым черезъ час немалый правуючысе и не могучы, такъ через право, яко и приятелскимъ способом, тое справы успокоит, знову им, паномъ Даниловичомъ, тотъ запис до рукъ отдал, а панове Даниловичовое, за волею, ведомостю и позволеньемъ нетолко моим, але и от отца игумена Кутеевьского, тую полслужъбы томужъ его млти пну Кмитичу, за шест десятъ копъ грошей Литовъских продавшы, тые грошы до рукъ моих дали. Которую я суму пнзей, маю, з ведомостю их, пновъ Даниловичовъ, оборочати, якобы и в потомъные часы за душы роди-

човъ, братю и сестръ их, которых тела пры той церкви похованы суть, набоженьство отправовало. А с тое полслужъбы, подданого, на ней мешкаючого, и с того права запису, на тую полслужъбы служачую, вечъне зрекаю. О которой полслужъбы я самъ и по мъне наступуючые и въ посесыи своей церъковъ Бараньскую маючые, и нихто з духовеньства, старшеньство надъ тою церъковъю маючые, имъ, паномъ Даниловичом и потомъкомъ ихъ няякое трудъности задават и о тое до права позывать не маютъ вечъными часы, подъ заруками шести десят копъ грошей Литовъских и подъ нагороженемъ шкодъ, накладовъ, словъне мянованых, давъшы вольность собе самого и сукцесоровъ моих, и кождого таковото, хто бы ено кольвекъ о тое ихъ, пановъ Даниловичовъ, и потомъство ихъ турбовати мелъ, о тую заруку до всякого суду и права позывать. А я сукцесорове мои и хъто бы ено кольвекъ о тое важылъ се турбовать, заплатившы заруку, одънакъ сес листъ добровольный, зречоный записъ пры зуполъной моцы захованъ быти мает. И на то я, Федоръ Парфеновичъ, священъник Бараньский, сесь мой листъ добровольный, зречоный записъ ихъ млтямъ паномъ Даниловичомъ, с печатью и с подъписомъ руки моее, также подъ печатьми и с подписомъ рукъ людей зацъныхъ, земянъ его королевъское млти повету Оршаньского, отъ мене устъне и очевисто упрошоныхъ, на подписахъ нижей помененыхъ, далъ есьми. Писанъ в Оршы, року тисеча шест сотъ сорокъ шостого, мца Октебра третего дня. У того листу печатей прытисненыхъ чотыры, а подписъ рукъ тыми словы: Федоръ Парфеновичъ, священникъ Спаский Баранский, рукою власною. Ustnie proszony pieczętarz do tego listu Salomon Rekuc, potkomorzy Wętenski. Ustnie proszony pieczętarz, Krzysztoph Lachinski, dworzanin

jego km., ręką swą. Jako pieczętarz proszony do tego listu Zacharyasz Kukowski, skarbnik Mscisławski, ręką swą. Который же тот лист, зречоный запис, за устъным прызнанъемъ свещенъника Баранского, до книг земских Оршанских естъ уписанъ.—В. выданъ.

По оп. кн. № об. 1, № ч. 2, л. 388—389.

51.

Рѣшеніе Орш. зем. суда, по обвиненію инстигаторомъ вел. княж. Лит. сборщиковъ податей Орш. повѣта, Іеронима Соколинскаго и Владислава Лукомскаго, въ неуплатѣ казнѣ Рѣчи Посполитой денежныхъ сборовъ по *десяти налогамъ*, установленнымъ на Варшавскомъ конвокаціонномъ сеймѣ 1648 г. По выслушаніи сторонъ, судъ, находя, что изъ слѣдовавшихъ по приговору Орш. сеймика, утвержденному конфедераціонною и коронаціонною конституціями, на защиту Оршан. замка и повѣта, —тѣмъ болѣе въ виду множества *ребеллизантовъ Рѣчи Посполитой* (т. е., недовольныхъ Польшею [а]),—100,476 злот. 10 грош., сборщики 76,000 зл. выдали на казаковъ и на конную роту Орш. повѣта, 11,982 зл. 25 гр. внесли въ казну наличными деньгами, а остальные зачли льготникамъ,—ихъ, сборщиковъ, отъ всякой отвѣтственности по этому дѣлу освободилъ. А такъ какъ оказалось, что обыватели Орш. пов., послѣ корол. элекціи и вопреки конституціямъ, самопроизвольно наложили на повѣтъ и израсходовали на мѣстныя, излишнія уже, войска еще 6,388 зл. 7 гр., то судъ опредѣлилъ взыскать эти деньги въ казну съ *самихъ владѣльцевъ* имѣній королевскихъ, сенаторскихъ, шляхетскихъ, духовныхъ и съ Могилевской экономіи въ 8-недѣльный съ воспослѣдованія этого декрета срокъ, а тѣ излишнія войска обязалъ или отслужить за полученныя ими неправильно деньги, или же возвратить ихъ плательщикамъ [б]). 1949 г. Октября 14.

Лета от Нарожения Сына Божого тисеча шест сотъ сорокъ девятого, мца Октътебра чотырнадъцатого дня.

а) Подъ этими *недовольными* должно, безъ сомн., разумѣть сильное движеніе, въ то время, мѣстнаго населенія возвратиться къ своему исконному отечеству Русскому.

б) Ср. выше док. подъ № 45.

На рокох судовых земских и проч., постановившысе очевисто у суду, панъ Миколай Радовицкий покладалъ и ку акътыкованю до книгъ подалъ декрет суду трыбунального скарбового Радомского, мти пану Герониму Друцкому Соколинскому, писару, его мти пану Владыславу Яну Лукомскому, поборцомъ земскимъ Оршанскимъ, з учынения в скарбе Речы Посполитой личбы з выбраня д е с е т и п о б о р о в ъ и з одданя оныхъ прыходячой решты, служачый, просечы, абы тот декрет до книгъ земскихъ Оршанскихъ былъ акътыкован и уписанъ. Которого мы, врад, огледавшы и чытаного перед собою выслухавшы, казали есмо до книгъ уписат. Якож, уписуючы у книги слово до слова, такъ се в собе мает. Roku Panskiego 1649, msca Maia 29 dnia. Przed nami, sędziami, tak z senatu, iako y s koła poselskiego seymem roku 1649 na sądzenie trybunału skarbowego naznaczonemi, gdy z porządku reiestrowego ku sądzeniu przypadła sprawa instygatora wo xa Lo . . . z skarbowey z jich mościami pany poborcami powiatu Orszanskiego, jego mści panem Horonimem Sokolinskim, pisarzem ziemskim Orszanskim, jego mścią p. Władysławem Janem Łukomskim, o nieoddanie y niezapłacenie do skarbu jego kro. mści y Rptey p o b o r o w d z i e s i ą c i u, na convocacyi Warszawskiey w roku 1648 uchwalonych y wybranych, w s z y t k i e y s u m m y, o nieuczynienie lidzby y niewykonanie juramentu, zatym o winy prawne; na terminie tedy ninieyszym, z położoney delaty przypadłym, za przywołaniem, przez jenerała, stron do prawa, instygator wo xa Lo, także ich mść pp. poborcowie obay sami personaliter stanowili się. Zatym, gdy instygator wo xa Lo propositią, wyżey wyrażoną, iterował y zatym wskazania win na pomienionych pp. poborcach domagał, tedy plenipotent ich mościow pp. poborcow, pan Stephan Bylinski, excusu-

iąc principałow swych, wnosił to, że ich mości pp. poborcowie ni w czym prawu pospolitemu y skarbowi jego kro. mści Rptey nie wykroczyli, poniewasz podług laudum, w powiecie Orszanskim postanowionego a na convocacyi approbowanego, sprawili się; pobor wybrawszy na żołnierza, który był od powiatu Orszanskiego in praesidium onego zaciągniony, wydali, a ostatek reszty do skarbu jkmści y Rzptey oddaią. Sprawuiąc się zaś z wydatkow pomienionych, probował tego documentaliter, że na pierwszą czwierć, która się zaczeła dnia 27 Junij anno 1648, na 300 kozakow, po złotych 60, czyni 18,000 złł.; na drugą czwierć wydałem (li?) takowąz summę 18,000 złł.; na trzecią czwierć, 200 koni kozakow, a trzecią reytarską, kozakom na koń po złł. 60, złł. 12,000, a raytarom po złł. 100, złł. 9,000, czyni 22,000; na czwartą czwierć 300 kozakow, iż iuż nie według constytucy electionis płaca y żołd powiat Orszanski dawał swoim powiatowym żołnierzom, ale według pierwszey czwierci wszytkiemu woysku kozackiemu, na koń po złł. 41, czyni złł. 12,300; summa roschodu z tych 70,300 złł., poborow zaś Orszanskich czyni złł. 100,476, groszy 10. Co okazawszy, abyśmy te laudum powiatu Orszanskiego, względem wielkiego (?) od rebellizantow Rzptey na obronę zamku y powiatu Orszanskiego postanowione, wcale zachowawszy, summę, na żołnierza powiatowego wydaną, przyieli. A co się tknie juramentu, poniewasz oni, pp poborcowie, przed ich mściami pp. obywatelami powiatu tamecznego wykonali, uwolnienia od powtórnego juramentu prosił y domawiał się. A instygator, replicuiąc na to, zanosił, że laudum powiatu Orszanskiego constitutią electionis znosić nie może, albowiem tą constitucią poborow 10 na kożde woiewodztwo y powiat iest włożono; a ze ichmści pp obywatele powiatu Orszanskiego non ad mentem Reipcae podat-

kami Rzptey, na seymie electionis uchwalonemi y postąpionemi, szafować ważyli, abyśmy, tych wydatkaw nie przyiąwszy, panom poborcom satisfactią skarbowi uczynić nakazali, affektował. My tedy, sąd, controversyi obudwu stron wysłuchawszy, laudum powiatu Orszanskiego, in presidio zamku y powiatu Orszanskiego postanowione y constituciami confederationis et coronationis approbowane, we wszytkim wcale zachowawszy, poniewasz się to okazało, że ichmść pp poborcy powiatu Orszanskiego, stosuiąc się do pomienionego laudum, poborow 10, wszytkiego in summa 100,476 złł. gr. 10 wybrawszy, pewną summę z tego poboru, złł. pol. 76,000, na żołnierza powiatowego, na 1,100 koni kozakow, a na dwunastą chorągiew raytarską, na cztyry czwierci roku wydali summę wysz pomienioną, a resztę złł. 11,982 gr. 25 gotowemi do skarbu wniesli, a za delatory swemi pieniędzmi, wedle reiestru skarbowego y calculacy, zapłacili w też summę 100,476 złł. gr. 10, defalcacy ukazali y we wszytkim jego kro. mści (iako się to s kalkulacy skarbowey okazało) dosić uczynili; s tych przyczyn, pomienionych ichmśćw pp poborcow Orszanskich, zachowawszy im do delatorow, po takowym, ich dosić uczynieniu skarbowi, salve, od tey actij, im zaniesioney, wiecznie wolnych czyniemy. A co się ieszcze tknie summy złł. pol. 6,388 gr. 7, które na piechotę zamku Orszanskiego, prochy, kule y oprawę armaty, także na czwartą czwierć po eleccy krola jego mści na 300 koni żołnierza powiatogo, kozakow, od powiatu, przez pp. poborcow, z poboru danych żołd podwyższony, iako w pierwszych czwierciach płacili mimo constitucyą electionis, w tem ichm pp obywatele Orszanscy, non ad mentem Reipublice, podatkami Rzeczy Pospolitey więcey żołdu, niżeli woysko Rzeczy Pospolitey, po eleccy dawać y płacić onym wa-

zyli; przeto, my, sąd, postzegaiąc szkody Rzeczy Pospolitey, uznawamy, aby te 6,388 zł. gr. 7, intra octo septimanas, sub pena triplus pensionis, od daty tego decretu, pp obywatele powiatu Orszanskiego do pp poborcow teraznieyszych wydali, a pp poborcy . . . . krola jmści, senatorskie, szlacheckie, duchowne y oeconomią Mohilewską. A in casum, iesliby ichm pp obywatele Orszanscy tey summy, wyżey wyrażoney, wydać nie chcieli, tedy pp. poborcowie takowych osob na delacie podać skarbowi, a skarb iuż nie na pp poborcach, ale na pp obywatelach powiatu Orszan. tego requirować ma. To też waruiemy, aby żolnierze powiatowi z rotmistrzami swemi, poniewaź pieniądzę od powiatu wzieli, aby spełna czwierci dosługiwali albo pieniądze wracali, pod winami, w prawie pospolitym y constitucyah seymowych opisanemi, mocą tego decretu naszego wskazuiemy. Pisan w Wilnie, roku, mca y dnia wysz mianowanego. У того декрету печат вельможного его мти пана подскарбего скарбовая притиснена одна, а подписъ рукъ тыми словы: Gedeon Michał Tryzna, podskarbi wielki wo xa Lo. Piotr Galinski, stolnik Orszanski, pisarz trybunału skarbowego. Adam Maciey Sakowicz, starosta Oszmianski, deputat trybunału skarbowego. Которы тот декрет, за покладанем через верху мемованую особу до актъ, до книгъ земъскихъ Оршанскихъ ест уписанъ.—В. выданъ.

По оп. кн. № об. 1, № ч. 2, л. 380—381.

52.

Духовное завѣщаніе Елены Филипповны Ломской, въ которомъ завѣщала, м. проч., похоронить ея тѣло въ Кутеенскомъ мужскомъ православномъ монастырѣ, которому и записала 600 злот. поль., а также серебряные потиръ съ дискосомъ и лжицею, оправленное серебромъ евангеліе, серебряные же крестъ, кадильницу и *голубя* (сосудъ для ладона), ризы златоглавныя лазуровыя, другія черныя бархатныя, третьи турецкаго мухаера, стихари, епитрахили, поручи, воздухи,—которые назначены были для употребленія духовенствомъ при ея погребеніи. Кромѣ того, записала: на Кутеенскій женскій монастырь 100 копъ грош. Лит., Кіевскому митрополиту Сильвестру Косову 500 злот. поль., на Копысскія церкви: Св. Василія, Духовскую и Спасскую и на Спасскую Баранскую по 20 копъ грош. Лит. 1652 г. Января 15.

Лета от Нароженя Сына Божого тисеча шесътъ сотъ пятъдесятъ второго, мца Генъвара петнадцатого дня.

На рокохъ судовыхъ земъскихъ, о трехъ кроляхъ, святе рымъскомъ, прыпалыхъ и порадъкомъ правънымъ судовъне въ Оршы отъправованыхъ, передъ нами, Миколаемъ Боратинскимъ, судьею, Якубомъ Висълоухом, подъсудъкомъ, а Геронимомъ Друцъкимъ Соколинъскимъ, писаромъ, врадъниками судовыми земъскими повету Оръшанъского, постановивъшысе очевисто у суду, панъ Крышътофъ Зубъ покладалъ и къ перенесеню до книгъ земъскихъ Оръшанъскихъ подалъ выписъ с книг кгродъскихъ Оръшанъскихъ, пры самомъ орынале, тестаменътъ, годъное памети, небощыцы, ее мл. пани Гелены Филиповичовъны Романовое Ломъское, просечы, абы был до книгъ уписанъ. Которого выпису мы, врадъ, огледавшы и читаного передъ собою высълухавъшы, велели есмо его до книгъ уписать. Который, уписуючы у книги слово до слова, такъ се въ собе маетъ. Выписъ с книгъ справъ кгродъскихъ староства Оръшанъского. Лета от Нароженя Сына Божого тисеча шесътъ сотъ петъдесятъ первого, мца Мая девятого дня. На рочъкохъ судовыхъ кгродъскихъ маевыхъ, в симъ року, вышъ на дате писаномъ, прыпалыхъ и порадъкомъ правънымъ на месътъцу звыкломъ, в замку гдаръскомъ

Оръшанъскомъ, судовъне одъправованыхъ, передъ нами, Петромъ Кгалимъскимъ, столъникомъ, подъстаростимъ, Яномъ Петромъ Юдъковъскимъ, судъею, а Грегорымъ Подъберезъскимъ, писаромъ, врадъниками судовыми кгродскими повету Оръшанъского, одъ велъможъного его мл. князя Михала Юра Друцъкого Горъского, старосты Оръшанъского, державъцы Целъского, установълеными, постановивъшыся очевисто у суду, урожоный панъ Павелъ Свидеръский оповедалъ и ку актыкованъю до книгъ кгродъскихъ Оръшанъскихъ подалъ тестаментъ, годъное памети, небоющыцы пани Гелены Филиповичовъны Романовое Ломъское, именемъ ее мл пани Авъденъцыи Ломъское Самуеловое Осъкиръчыное, подъсудъковое Мозыръское, просечы, абы до книгъ былъ актыкованъ и уписанъ. Который, уписуючы у книги слово до слова, такъ се въ собе маетъ.
W Ymie Oyca y Syna y Ducha Swiętego Boga w Troycy Swiętey iedynego. Amen. Ja, Halena Philipowiczowna Romanowa Łomska, czynie wiadomo tym moim ostatniey woli testamentem wszem wobec y kożdemu zosobna, komu by o tym wiedzieć należało, niniеyszym y napotym będącego wieku ludziom, iż ia, wiedząc dobrze o tym, że każdy człowiek iest smiertelnym, y kto sie kolwiek urodził, umrzeć musi, a rzeczy wszelkie, które sie kolwiek pismem nie są obiaśnione, za postępkiem czasu w niepamięć przychodzą y wątpliwość potomnym czynią; człowiek zaś zdrowy bliskim iest choroby, a chory smierci. Przeto, ja, wysz rzeczona Łomska, lubo to na ciele swym zdrowiu od Pana Boga chorobą nawiedzona iestem, iednak przy rozumie y pamięci, z łaski Jego swiętey będąc, a obawiaiąc sie, aby po zeyściu moim z tego swiata dzietki moie o maietność moią pozostałą rostyrku y turbacy miedzy sobą nie mieli, tym ostatnim dobrowolney woli moiey testamentem tak rosprawuie. Naprzod, ieżeli Pan Bóg duszę moią grzeszną z mizernego ciała mego do chwały Swęy swiętey powołać raczy, Onemu Samemu, iako Twórcy memu, od Którego mi iest dana, w ręcę Jego swiętę poruczam, a mizerne ciało moie, iako ziemia, ziemi oddano być ma. Maietność moia która po mnie pozostanię, tak w summach pieniężnych, iako y w rzeczach ruchomych, to iest mianowicie: gotowych pieniędzy deposito w szkatule zostaie, dziesięć tysięcy złotych polskich na jmci panu Mikołaiu Łomskim, skarbniku Orszanskim, dług dziesięc tysięcy złotych polskich na spolny oblig y pieniądze mnie z panią podsękową Mozyrską, córką moią, dany, winno; z tych tylko na moią część pięć tysięcy złotych, a drugą pięć tysięcy złotych polskich na pomienioną córkę moią, iako iey własnych, należeć ma; na mieszczaninie Kopyskim Gabryelu Pawłowiczu złotych piesset polskich; zastawa zięcia mego, jm pana Olbrychta Golimonta, podczaszego Lidzkiego, kleynoty według regestrow, wzaiemnie miedzy nas danych, we dwunastu sett złotych; przytym ruchome rzeczy moie, kleynoty, perła, złoto, srebro, szaty, cyna, miedź, sprząt domowy, konie, wozy, bydło rogate y nie rogate, zboże wszelakie, w szpichlerzach będące, wszystko a wszystko ogułem podaie w ręcę, dispozycyą y szafunek miłey córce moiey, paniey Audencyey Łomskiey Samuelowey Oskirczyney, podsędkowey Mozyrskiey, doznawszy po niey statku, cnoty, wiary y pilnego w starości y chorobie moiey usługowania. Nie wątpie, że ona, przerzeczona córka moia, nie tak dalece według tego mego testamentu, iako więcey według ustnego roskazania y moiey informacyey, woli moiey dosyć czynić będzie; na cerkwie, monastery, szpitale y miedzy ubogie, tak obce, iako y krewne y powinne moie, rozda rozszafuie, aby za dusze moią grzeszną Pana Boga, po zeyściu moim, błaga-

no; y czeladzi domowey zasłużoney, iako wiadoma, według godności zasług poplaci. A mianowicie: naprzod, gdy dusze moią Pan Bóg z tego swiata wziąć raczy, ciało moie pomieniona córka moia, dawszy bliźnim krewnym spolnie naszym, przystoynie, chrześciańską pogrześć ma w monasteru Kucieienskim mezkim, przy cerkwi Swiętego Bohoiawlenia, w powiecie Orszanskim leżącym, sklepik zmurowawszy podle sklepu, godney pamięci, nieboszczki pani Ciechanowieckiey [a]), sędziney ziemskiey Orszanskiey, tam pochowaney. Na pogrzeb y sklep leguie tysiąc złotych; na tę cerkiew Kucieienską, gdzie ciało moie leżeć będzię, aby w pominnik wpisano y sorokousty według cerkiewnego zwyczaiu odprawiono y ustawicznie za dusze moią Pana Boga proszono, sześć sett złotych polskich zapisuie; na drugi monaster Kucieienski panienski, aby także w pominnik wpisano y Pana Boga proszono, sto kop groszy Littewskich; oycu Sylwestrowi Kosowowi, metropolicie Kiiowskiemu, aby mie w swiętych modlitwach archiereyskich nie zapominał, pieć sett złotych polskich zapisuie; osobliwie na cerkwie Kopyskie: na cerkiew Swiętego Wasila dwadzieścia kop groszy Litewskich leguie; na cerkiew Swiętego Ducha także kop dwadzieścia Litewskich zapisuie; na cerkiew Swiętego Spasa dwadzieścia kop groszy Litt; na cerkiew Swiętego Spasa Baranska, także kop dwadzieścia Littewskich. Panu Bazylemu Łomskiemu, wnukowi memu wielkiey legaty zapisować nie mogę y nie mam, gdyż oycowi iego, a synowi memu, nieboszczykowi, panu Janowi Łomskiemu, sekretarzowi jkm,, ratuiąc iego w gwałtownych potrzebach iego, czestokroć, w niezmiernych roschodach, długach y zawodach prawnych, dobrzem wyprożniła szkatule moią;

a) Знач., и Цѣхановецкіе, и проч. были также православными.

jedna teraz, z miłości moiey do wnuka mego pomienionego, zapisuie mu dwa tysiąca złotych polskich, które pieniądze taż pani podsędkowa Mozyrska ma przy sobie zatrzymać do doyścia lat zupełnych pomienionego wnuka mego y onemu samemu, gdy z opieki wydzie, oddać do ręku. Pannie Helenie Nieszyczance, wnuce moiey, którąm była maluchną wzieła na przeyrzenie moie, zapisuie gotowych pieniędzy cztyry tusiąca złotych, a na wyprawe trzy tysiąca złotych polskich; która ma być do wzrostu lat swoich przy ciotce swoiey, a córce moiey, pani Oskirczyney, podsędkowey Mozyrskiey; a ieżeliby pani matka iey, pani Żukowa, do siebie ią wziąć chciała, tedy tę pieniądze, na posag y wyprawe odemnie legowane, pani podsędkowa Mozyrska, do poyścia iey zamąż, ma u siebie trzymać. Wnuczkom moim pannom Golimontownam, iż pani matce ich, p. Rainie Łomskiey Olbrychtowey Golimontowey, córce moiey, wydaiąc zamąż, większy nierówno nad insze córki moie posag y wyprawe dałam, przetoż ociec ich, jm pan Golimont, ma na nich mieć respekt y w macierzystym ich nie krzywdzić; iednak ia y wnuczkom moim, z miłości mey zapisuie: pannie Teophili Golimontownie zapisuie na teyże zastawie, która u mnie iest od pana oyca ich zostawiona, wyżey wspominana, złotych dwanaście sett; pannie Zophiey Golimontownie także wiele z gotowey summy dwanaście sett złotych; którym też także pani podsędkowa tę moie legacyą zatrzymać ma przy sobie do ich poyścia zamąż. Córce moiey, pannie Annie Łomskiey Alexandrowey Żukowey, chociaż mie odbiegła w starości moiey y zaniedbała w chorobie, y za dług, mnie od niey z małżonkiem iey spolnie winny, nietylko sie nie uiścili, ale, miasto wdzięczności, do kosztu mie, pracy, frasunku y turbacy prawney przywodząc, dali na sobie prawo aż do punktu banicy

przywieść; nie pomniąc ia jednak na te ich nieszczyrość y upor, pomieniony dług iścizny dwa tysiąca złotych y wszystek przewod prawa corce moiey, pannie (pani?) Annie Lomskiey Alexandrowey Zukowey, wszystek odpuszczam, daie, darnie; jakoż oblig y wszystko na to prawo ieszcze przed smiercią moią do ręku iey oddałem y wrociła. Jeym pani Barbarze Philipowiczownie Stanisławowey Minwidowey, podstoliney Nowogrodzkiey, siestrze moiey nosens (sic) czarny tabinowy, pupkami sobolemi podszyty, y sukienka tabinowa czarna ma być oddana. Jeym pani Audencyey Philipowiczownie Bohdanowey Miładowskiey plascz falendyszowy czarny, kunami podszyty, y sukienka kanawasowa czarna. Jeym pannie Maryannie Nieszyczance, teraznieyszey Alexandrowey Olekszycowey, iżem legowała była w pierwszym testamencie moim tysiąc złotych polskich, tedym to, za pojściem iey zamąż za jego m. pana Olekszyca, czasu wesela do rąk iey oddałam. Aperata cerkiewnę, kielich z patyną y łyżeczką srebrną, ewangelia oprawna srebrem, krzyż, kadzilnica y gołąb srebrnę, ryzy złotogłowne łazurowe iednę, drugie ryzy czarnę axamitne, trzecie ryzy tureckiego muchaieru, ktemu stychary, patrachele, narękwicę, wozduszki, w których swieszczennicy przy mnie będąc (będą?) odprawowali nabożenstwo tam, gdzie ciało moie położono będzie, to iest, w monasteru Kucieienskim męskim, y tę apperata oddane być maią. A ostatek rzeczy moich ruchomych, cobykolwiek nad to opisanie moie tego ostatniey woli testamentu mego pozostało, po oddaniu legacy wedłg tego testamentu y według ustnego mego roskazania y po zapłaceniu domowey czeladzi moiey, chociaż wiem iż mało co nadto zostanie, wszakże cokolwiek będzie, to wszystko teyże mianowaney córce moiey, pani Audencyey Łomskiey Samuelowey Oskirczyney, podsędkowey Mozyrskiey, względem pilnych a nieodstępnych usług oney, które mi wygodnie aż do smierci szczyrze y pracownie oddawała, pomienioną reszte pozostaley maiętności moiey, to iest, złoto, srebro, kleynoty, cyne, miedź, zboże wszelkie, konie, bydło y wszytek sprząt domowy, od mała do wiela, co ieno kolwiek rzeczą ruchomą nazwać może, także y pieniądze, które od dyspozycyey moiey pozostać mogą, iey samey iedney daie, darnie y wiecznemi czasy zapisuie, oddalaiąc insze córki moie, z przyczyn, wysz pomienionych, także y drugich bliskich krewnych moich, którym oná, córka moia, po smierci moiey, żadney lidżby czynić y sprawować sie niepowinna, pewna tego będąc po niey, pani podsędkowey Mozyrskiey, iż według woli moiey y według sumnienia dobrego swego, rozdaiąc to osobom naznaczonym, klasztorom y ubogim, o zbawienie dusze moiey staranie czynić będzie. A iego m. pana Samuela Oskirke, podsędka Mozyrskiego, pana zięcia mego, pilno w tym upraszam, dobrym a chrzescianskim obowiązuiąc sumnieniem y pozywaiąc go przed sąd Boży, aby w tey moiey dobrowolney legacy, albo raczey iałmużnie, w rozdaniu ubogim y w pobożnym szafunku małżonce swoiey, a córce moiey, nie przeczył y ni w czym nie przeszkadzał. Koncząc ten moy ostatniey woli moiey testament, co aby tym pewniey do skutku przyść a wiecznie y nieporusznie trwać mogło, do tego testamentu mego, pieczęć moią przyłożywszy, iż sama pisać nie umiem, użyłam, ustnie y oczewisto uprosiwszy o przyłożenie pieczęci y o podpis rąk ichm panow przyiacioll moich, ziemian powiatu Orszanskiego, na podpisach rąk niżey mianowanych, co ichmość na prożbę moią uczynić raczyli, przyłożywszy pieczęci, y ręcę swę podpisali. Pisan w Staykach, roku Panskiego tysiąc szessett piędziesiątego, mca Nowembra czternastego dnia. Y ro-

то тесътаменъту, пры печатех прытисъненыхъ, подъписъ рукъ тыми словы: Ustnie, oczewisto proszony pieczętarz od jeym pani Heleny Philipowiczowny Ramanowey Łomskiey, iako nieumieiętney pisać, do tego testamentu, a będąc przy sprawowaniu onego y rzeczy w nim opisaney wiadom, Jakub Wisłouch, podsędek Orszanski, iako osoba urzędowa, pieczęć przyłożyl y rękę podpisałł. Ustnie y oczewisto proszony pieczętarz od jm pani Heleny Philipowiczowny Romanowey Łomskiey, iako pisać nieumieiętney, będąc przy sprawowaniu tego testamentu, Maciey Olszewski, podsędek Lidzki, pieczęc przyłożył y rękę podpisał. Będąc przy sprawowaniu tego testamentu y napisaniu, wyczytawszy rzecz, w nim opisaną, za ustną y oczewisto prożbą jem pani Heleny Philipowiczowny Romanowey Łomskiey, ten testament jeymci ręką swą podpisałem y pieczęć swoie do niego przycisnąłem Krzysztoph Ladzianski, dworzanin jkmci, koniuszy powiatu Orszanskiego. Będąc wiadomy rzeczy w tym testamencie opisaney, za ustną prożbą jeym pani Romanowey Łomskiey, do tego testamentu jeymci ręką swa podpisał y pieczęć przycisnąłł Karski Stephan. Который же тотъ тесътаментъ, за покладанемъ и актыкованъемъ звышъ реченое особы, до книгъ кгродъскихъ есътъ уписанъ, с которыхъ и сесъ выпис, подъ нашыми врадовыми печатми, ей мл. пани Авденьцыи Ломъской Самуеловой Оскиръчыной, подсудъковой Мозырской, ест выданъ. Писанъ у въ Оршы. У того выпису печатей прытисъненыхъ две, а подпись руки писаръское тими словы: Грегорый Подъберезъский, писаръ. Который тотъ выпись, за перенесенъемъ и поданемъ черезъ верху менованую особу до актъть, до книгъ земъскихъ Оршанъскимъ ест уписанъ.—Выпис выданъ.

По оп. кн. № об. 1, № ч. 2, л. 484—489.

53.

Духовное завѣщаніе Оршанскаго скарбника Якова Николая Ломскаго. Заявляя, что самъ онъ принадлежитъ къ исповѣдникамъ Святой Православной Соборной Апостольской Восточной Церкви древняго Греческаго послушанія, въ которой одной и полагаетъ свое упованіе на вѣчное спасеніе, завѣщеваетъ, между прочимъ: 1) тѣло его предать землѣ, по обряду Восточной Церкви, въ находящемся близъ г. Орши, надъ рѣкою Днѣпромъ, Кутеенскомъ мужскомъ монастырѣ, при церкви Св. Богоявленія, у престола, соорудивъ для этого каменный склепикъ съ часовнею надъ нимъ, для совершенія богослуженій; 2) братіи того монастыря дать на погребеніе тѣла 400 злот. польск. и для самой братіи 50 злот., а на поминовеніе и молитвы объ немъ особо: въ церкви Оршанскія—Братскую 25 злот., а въ Воскресенскую и Ильинскую по 6 копъ грош. Лит.; въ Копысскую Св. Василія, гдѣ погребены предки его, 40 злот.; въ Могилевскія—Братскую монахомъ и монахинямъ и Спасскую, Виленскую Братскую Св. Духовскую, Кіевскія—Печерскаго монастыря, Межигорскую и Св. Михаила Златоверхаго на образъ Св. Архангела и на раку Св. Варвары, всего 100 копъ грош. Лит.; 3) изъ доходовъ съ наданныхъ имъ, зав., и племянниками его, въ видѣ фундуша, на Могилевскій Братскій монастырь и церковь Св. Богоявленія, *многихъ земель* подъ г. Могилевомъ давать извѣстный процентъ на содержаніе призрѣваемыхъ въ Могилевской каменной богадѣльнѣ; 4) въ пользу того же Кутеенскаго монастыря обратить присужденный уже ему, зав., главнымъ трибуналомъ значительный искъ съ вдовы Могилевскаго мѣщанина Аѳанасія Шамранка и со всякаго имущества его, за невозвратъ завѣщателю оплаченнаго уже имъ заемнаго письма на 9,000 злот.; 5) въ тотъ же Кутеинскій монастырь, на еженедѣльныя, по субботамъ, поминовенія завѣщателя и жены его, послѣ смерти ихъ, а также ихъ покойныхъ родителей и предковъ, дать изъ доходовъ его имѣній—Нарейковскаго и Ставровскаго 150 злот., изъ коихъ 75 злот. на самый монастырь и 75 злот. на предположенную къ постройкѣ въ г. Оршѣ богадѣльню, а на самую постройку еще 100 злот.; 6) постановивъ, что благопріобрѣтенное имъ Нарейское имѣніе, по смерти жены его, зав., Софіи ур. Соколинской, можетъ поступить въ вотчинное владѣніе наслѣдниковъ его не иныхъ, какъ *единственно только вѣры православной*, обусловливаетъ, что въ случаѣ, еслибы, впослѣдствіи, дочери его нашли нужнымъ сдѣлать отчужденіе этого имѣнія, на вотчинномъ, или же залоговомъ правѣ, то ближайшее право на пріобрѣтеніе самаго имѣнія и притомъ въ цѣнѣ не

свыше 20,000 злот. принадлжитъ Кутеинскимъ мужскому или
женскому монастырямъ, такъ что еслибы даже имѣніе отъ дѣ-
тей его, зав., и поступило въ чужое владѣніе, то монастыри
эти вправѣ отсудить оное въ свою собственность, за уплату не
болѣе вышеопредѣленной суммы; 7) его, завѣщателя, книги и
утварь церковную *женѣ его хранить у себя, чтобы пользоваться*
ей богослуженіями [a]), а по смерти ея роздать *въ бѣдныя и недо-*
статочныя церкви [б]); прочія же книги передать въ Кутеенскую
церковь, какъ мѣсто погребенія ихъ, Ломскихъ; 8) изъ соб-
ранныхъ имъ, зав., 100 червонныхъ золотыхъ на предметъ соо-
руженія потира (на который имѣлось прежде даже 180 черв.
зол.) поручаетъ женѣ своей сдѣлать *потиръ, дискосъ и звѣздицу*
для той же Кутеенской церкви. (Помѣщено между актами подъ
27 Января 1653 г. и подъ 5 Іюня 1654 г.).

(Начала не сохранилось) y nieporusznie po żywocie moim trwali, mieć chce. A naprzod, tedy dusze moią (w ręce?) w Troycy Swiętey Iedynego Boga, Stworzyciela mego, poruczam, zostaiąc (w?) pewney nadzieie po wierze moiey chrześciańskiey Prawosławney wyznania Swiętey Soborney Apostolskiey Wschodniey Cerkwie, posłuszeństwa starożytnego Greckiego, że, dla dobrowolnego, niewinnego za narod ludzki naydroższey Zbawiciella naszego Jezusa Chrystusa wylania Krwie y dla modlitw Przenaswiętszey Panny Bogarodzicy a zasług Swiętych wybranych Panskich, nie pomniąc na wiele iawnych występkow y cięzkich grzechow moich, duszy moiey miłosierdnym będzie y Krolewstwa Niebieskiego (co zdar, Panie Boże) domieścić raczy. A ciało moie, iako pulverem, pulveri referro, z wiarą, według Pisma Swiętego, niewątpliwą, że, z przedziwnego postanowienia Boskiego, w dzień Strasznego Sądu w nieskazitelności powstać y z duszą złączenie przyiąc ma; ktore, przez miłą małżonkę moią, jeymść panią Zophiią Drucką So-

а) Должно-быть, въ виду гоненія католичества на православную вѣру.

б) Жалкое тогдашнее положеніе православныхъ церквей.

kolinską Łomską, sposobem chrześciańskim, secundum ritem et ordinem Ecclesiae Orientalis, przystoynie w monastyrze czernieckim mężkim Kucieienskim, niedaleko miasta Orsze, nad rzeką Dnieprem zbudowanym, przy cerkwie założenia Swiętego Bohoiawlenia, przy ołtarzu sklepik osobnie zmurowawszy, co by y na wierzchu, dla odprawowania nabożenstwa, kapliczka była, uciwie, z modlitwami pobożnych zakonników, oprocz zażywania ceremonii y zbytkow, z obrazą Bożą, bywaiących, do zbawienia dusznego nie należących, swieckich ostentacyi, ale jałmużną swięto ubogim y upadłym sirotom, szpitalom, pogrzebiono być ma. Stypy tamże w Kucieyni małżonka moia, według możności swey, ubogich, upadłych zebrawszy, z przyiacioły, ktorzy łaskawi będą, odprawić ma; gdzie czerncom, na pogrzeb, złotych czterysta, czerncom złotych piędziesiąt, na Bracką cerkiew Orszanską złotych dwadzieścia pięć, a na Woskresienską y na S. Jlli, w Orszy będących, po kop sześć za pracę y sorokoust, przy dalszey woli małżonki mey, leguie y odpisuie. Do tego, w inszych cerkwiach aby sorokoust za odpuszczenie grzechow moich odprawowany był, mianowicie: w K o p y s i, gdzie ciała przodkow moich leżą, do cerkiewie S-o Bazylego naznaczam złotych czterdzieście, w Mohilewie do cerkwie Brackiey czerncom y czernicom, tamże do cerkwie S-o Spasa, a w W i l n i e do S-o Ducha Brackiey cerkwie, w K i i o w i e do cerkwie Pieczarskiego monastyra y Mieżyhorskiego, do cerkwi S-o Michała Złotowierzchego na obraz Archanielski y na grob Swiętey Warwary, naznaczam pewną summę pieniędzy, sto kop groszy Litt.; ktorą summę, po żywocie moim, małżonka moia ma oddać do rąk jmci oyca ihumena Kucieienskiego y kwitacyą na to od jegomości otrzymać; a jego mość ociec ihumen, według uwagi swey, na tą summę stem kop

żeby na wszytkie cerkwie iałmużną swiętą opatrzyłł y podziellił. A ku temu, com ia z pany synowcami moiemi fundowałł niemało gruntow pod miastem Mohilewskim na monastyr Mohilewski, na cerkiew Bracką Bohoiawlenia S-o, z ktorych gruntow ma być słuszna prowizya na ubogich ludzi, w szpitalu murowanym Mohylewskim będącym, upraszam o to jm. oyca ihumena Kucieienskiego, teraznieyszego y potem następuiącego, aby ichmć raczyli ten szpitall w pieczołowaniu swoim mieć, y wiedzieli o tem, iesli od Bractwa Mohilewskiego na ten szpitall dochodzi coroczna prowizya, aby za dozorem ichmśćw mięli ubodzy słuszne swoie wyżywienie. A strony maiętności mey leżącey, wieczystey, co wprzod tego maiętność Ślizę a), s przynależnościami po rodzicu moim, w Panu Bogu zeszłym, panu Owsieiu Łomskim, podkomorzym Smolenskim, pozostałey, z rodzonym moim, nieboszczykiem panem Romanem Łomskim, w trakcie Kopyskim, na część moią wydzieloney, przez lat dwadzieścia y kilka spokoynie byłem zażywaiącym, atoli, za przymuszeniem y obietnicami xcia jego mści pana Bogusława Radziwiła, koniuszego wielkiego xtwa Litt., przyszło mi wieczności tey zrzec sie, a dogadzaiąc potrzebie xcia jego mści, w summie pieniędzy sto tysięcy złotych na zastawę Romanowskiey maiętności dałem, będąc upewnionym łaskawym od jego xiążęcey mści obeyściem y słuszną nagrodą, to iest, puszczeniem mnie wiecznością y postąpieniem wsi Ponizowia, do wieczystego folwarku mego Nareiek przyległey, lecz y to do skutku nie przyszło; czego tedy mogą małżonka y dzieci moie u xięcia jego mści upomnieć się y xcia jego mści o nagrodę upraszać; a ieslibi łaski jego xżęcey mści nie było, tedy y prawem mogą tego dochodzić. A do dalszego postępuiąc rosporządzenia pozostałey wszelkiey maiętności mey, to iest, dworu, nazwanego

Wiazdowa, ze wsiami: Stawrami, Nareykami, z slobodką Tamonowską, przezemnie założoną, z wszelką przynależnością, w pewnym ograniczeniu zostaiące, gruntu wszystkiego nad włok czterdzieście być może, gdzie wielkim kosztem moim, dzewo y każda rzecz kupuiąc, mury, budynki, za łaską y pomocą Bożą, wystawiłem, stawy, sadzawki, rybniki porobiłem, sad zamnożyłem, co więcey dwudziestu tysięcy złotych kosztuie; zaczym, szacuie tę maiętność na czterdzieście tysięcy złotych polskich, bo ia sam po złotych pięciu set za włoke, sobie przyległą, dawałem. Tedy tę maiętność moią Nareykowską, dwor s pomienionemi wsiami y przynależnościami, poddanemi y dochodami, w wolną a spokoyną małżonki mey possesyią aż do żywota iey, bez wszelkiey uimy, ze wszelką maiętnością moią ruchomą, która sie jeno kolwiek rzeczoma ruchomemi nazwać y mianować może, w wolny szafunek iey zapisuie, y teraz zaraz, przy żywocie moim, w intromisyią, przez jenerała, tę maiętność moią Nareykowską y drugą maiętność Romanowską ze wszytką summą pieniędzy, na niey będącą, do possesyi małżonce mey podawam; za którą teraznieyszą intromissyią y tym testamentem moim iuż bez wszelkiey przeszkody, po żywocie moim, ma doskonała nastąpić władza y spokoyne dzierżenie tych maiętności małżonki moiey, aby ni od kogo żadney turbacyi nie zażywała y spokoynie tych maiętności obudwuch, Nareiek do żywota, a Romanowskiey do oddania summy zastawney, possesorką była. A co sie dotycze córek dwoch, z wysz mianowaną, miłą małżonką moią, z woli Bożey, spłodzonych, iednę starszą, Anne Łomską, bez zezwolenia jey, za powodem starszych naszych duchownych, przymusiłem y oddałem był za jego mści pana Krzysztopha Kazimierza Tryznę, y, w sposob posagu a wy-

mianowa-
działku maiętności moich, wprzod w szafunek
ney córce mey pewną gotowę summę pieniędzy dałem,
więcey trzydziestu tysięcy złotych polskich; ktòr cór-
ka moia, za powodem moim, a za potrzebowaniem y
prośbą jego mści pana Tryzny, przed weselem za rok
ieszcze, tę summe pieniędzy pożyczyła y do ręku jego
mści dałła, a jego mść pan Tryzna w tey summię pie-
niędzy maiętność swą oyczystą, w woiewodztwie Min-
skim leżącą, nazwaną Dziedziłowicze, z Domaszkiewi-
czami y wszytkiemi przynależnościami, przerzeczoney
córce moiey, Annie Łomskiey, w pięciudziesiąt tysięcy
złotych, zastawnym prawem zawiodłł y urzędownie, przez
jenerałła, w intromissyią podałł, prawo na to zastawne,
przed urzędem ziemskim Orszanskim przyznane, dałl, lecz,
wziąwszy tę summę, a długami wielkiemi obciążony bę-
dąc, one stracił; nadto ieszcze, do zaarendowania tey
Dziedziłowskiey maiętności różnemi sposobami tę córke
moią przywiołd y przymusiłł, a nie maiąc z nią mał-
żenstwa zwyczaynego, niedobrze zatym z żoną miesz-
kaiąc, o uszkodzeniu tak substancy, iako y zdrowia,
za powodem czeladzi niektórey, nietylko ku żenie swey
mniemaney, ale y ku nam, rodzicom iey, przeciwny
zawziąwszy affekt, do prawnych sie a niesłusznych
postępkow rzucił; która sprawa z jego mścią panem
Tryzną gdyby za żywota mego skonczyć sie nie mogła,
a będzie li jego mość pan Tryzna zaczęte w niebyłych
rzeczach processa prawne do effeku przywodzil, małżon-
kę moią turbowałł, tedy go zato na straszliwy sąd Boży
powoływam; żądam iednak jego mści o to, aby sie jego
mść w tym zaciągu swym prawnym sam w zdrowey
radzie przeyznałł (rzałł?) a z małżonką y s córką naszą,
a bywszą małżonką swą, iako nayprzystoyniey do us-
pokoienia przyszedł, a własność córce mey, według Boga
y sumnienia, wrociłł; a nie zechce li jego mść dobremi

sposobami do tego sie skłonić, tedy, według wzaiem-
nych processow moich, może sie, za pomocą Bożą, mał-
żonka moia od jego mści obronić y własności, córce
naszey należącey, u jego mści doyść. A druga córka
moia, Tekla Łomska, za dobrowolnym jeyże zwoleniem,
za jego mści pana Dmitra Meszczeryna, dworzanina jego
krmści, w stan swięty małżenski iest wydana y wy-
posażona, jako to na reformacyi y zrzeczonych zapisach
prawnych wyrażono; po którey miałł jego mość pan
Meszczerym odemnie, za posag, na połmaiętneści Roma-
nowskiey zapis zastawny, w piąciudziesiąt tysięcy zło-
tych polskich sobie dany; lecz potym nowy miedzy na-
mi contrakt stanął, żem ia jmci, za trzydzieścia tysięcy
złotych, wsi pewne od maiętności Romanowskiey pra-
wem zastawnym, wliwkowym postąpił y do possesyi je-
go mści podałł, a na dwadzieścia tysięcy złotych osob-
liwy oblig swoy na obiedwie osoby jego mści dałem; te-
dy, według tego zapisu, na terminie opisanym, małżon-
ka moia ma ichmściom dosić udziałać, a ten mianowa-
ny, na piędziesiąt tysięcy złotych, odemnie dany, zapis
moy, na który sie iuż nowym kontraktem jego mści
panu Meszczerynowi dosić stało, y osobliwemi jego mści
pana Meszczerynowemi zapisami iuż iest ten zapis moy
skasowany y anihylowany, odyskać by też miałła y
prawnie w ten postąpić. Obiasniam y to małżonce mey,
iż jm pan Meszczeryn na imie nas oboyga dałł prawny
y przyznany zapis, waruiąc to w nim, że bez wiado-
mości nas, rodzicow córki naszey, a żony swey, do pod-
pisowania obligow y żadnych zapisow przywodzić nie
miałł, pod nieważnością rzeczy, w tych przymuszonych
zapisach opisanych; a teraz nie ostrzeżono w tym, że
jego mość, różnym osobom zapisy daiąc, przerzeczoną
córkę naszą Teklę do podpisow, a potym sobie zapisy
jakieś zrzeczone, niesłuszne, s podpisem ręki iey, wy-

mogszy, do przyznania przywiodł y przymusiłł, zaczym y w zaręki popadl; czego strzec pilno, aby takowe zapisy jey, bez wiadomości naszey otrzymane, żadnego waloru nie miałły, aby córka nasza na swoiey własności nie szkodowała y żeby na pewnych maiętnościach swych reformacyią słuszną z sowitością, iako odemnie z rzeczami ruchomemi dwadzieścia pięć tysięcy złotych doszlo, uczynił y przyznałł. A iesliby co pan Meszczeryn ku zatrudnieniu małżonce mey czynić chciałł, ponieważ sie jego mść za żywota nie według swoich zapisow przeciwo mnie zachowałł, tedy obowiązuie go straszrnym sądem Bożym, aby sie w tem wszytkim przynym sądem Bożym, aby sie w tem wszytkim przystoynie rosprawił; wostatku, małżonka moia ma bronić zapisami jego mści, nam danemi. Długu, ktorym zostałł winien w Bogu zeszłey paniey Romanowey Łomskiey, bratowey moiey, dziesięć tysięcy złotych polskich na oblig swoy, a po zeyściu s tego swiata paniey bratowey moiey iż ten oblig jeimści paniey Oskirczyney, sędziney ziemskiey Mozyrskiey, synowicy mey, dostał sie, tedym ja na te dziesięć tysięcy złotych na imie jeymści paniey sędziney oblig odmnienił; ktòra tego długu, z pewnych przyczyn, do skonczenia prawa z jeymścią panią Janową Łomską, sekretarzową jego kr. mści, czekać mi, obiecywałła y mnie w tym upewniła; ktòrey y teraz uniżenie prosze, aby, po smierci moiey, małżonce mey ciężką być nie raczyła. A co sie tknie obligu mego, nieboszczykowi Ofanasowi Szamrankowi (z?) Szkłowlanmi, mieszczaninowi Mohilewskiemu, na dziewięć tysięcy złotych polskich odemnie danego, na który oblig nieboszczykowi uisciłem sie, a nieboszczyk oblig moy na te dziewięć tysięcy złotych przy sobie zatrzymałł, mnie go nie wrociłł, jednak mnie z oddania tey summy kwitacyą swoią kwitowałł; o który ten oblig moy z żoną jego, nieboszczyka Szamranka, prawem

czyniłem, gdzie dekretami sądu głownego trybunalnego ten moy oblig, iako wypłacony, iest skasowany y wrocić mi onego nakazano, a za niewroceniem onego niemałłe wskazy na tey Szamrankowey, z banicyią publikwaną, zaszli; które to wskazy ze wszytkiemi dekretami y przewodami prawnemi na oyca ihumena monastyra Kucieienskiego y bracią iego czerncow tegoż monastyra, iako aktorow y possesorow wszytkich dobr y maiętności po nieboszczyku Szamranku, za przyznanym zapisem, pozostałych, wiecznie wlewam y na wolą to ichmściow podawam; czym sie za te przewody prawne y za szkody od Szamrankowey contentować zachcą, to przy woli ich zostawać ma; a iednak, odyskawszy ten oblig moy od Szamrankowey, albo u kogo sie być pokaże, nieboszczykowi Szamrankowi odemnie dany, na który oblig iuż nie niewinno, bez żadnego zatrudnienia małżonce mey y potomstwu memu wrocić maią, nic zato nie potrzebuiąc, ani requiruiąc. A osobliwie summa cztyry tysiąca złotych polskich, prawem wyderkafowym na wieś Stawry ichmściom oycom czerncom Kucieienskim odemnie wniesiona, wcale ym na tey wsi Stawrach zostawać ma. Dług też moy nieboszczyku panu Harasimu Dementeiewiczu, mieszczaninowi Holowczynskiemu, dziewięć tysięcy złotych, przy obligu, na zastawę srebra y inszych rzeczy moich od lat dwoch winny takowym postanowieniem, iż ieslibym na terminie, w obligu specifikowanym, tey summy iemu, panu Dementeiewiczowi, nie oddal, tedym tego srebra y inszey zastawy mey, u niego będącey, zrzec, a on miałł mnie oblig moy wrocić, zostal powinien; w tym tedy tak postąpić, aby na sumnieniu nic nie zostawało: jesliby to srebro dziewiąciu tysięcy złotych warto nie było, tedy, według przyiacielskiego wynalasku, dodać tey summy, aby krzywdy na obiedwie stronie y turbacy żadney nie było. To mi

też za słuszno sie zdało napisać y obiasnić, co po zeyściu s tego swiata stryiecznego mego brata, pana Jerzego Łomskiego, zostało synow dwoch y córka trzecia, a maiętności zaś żadney leżącey nie zostało, a nawet y rzeczy ruchomych po odprawieniu w Białyniczach pogrzebu y po zapłacie zasłużonego czeladzi przez nieboszczyka w panu Bogu zeszłego Bohdana Miładowskiego, szwagra nieboszczykowskiego, barzo omall zostało; tylko u nieboszczyka pana Jarosza Łaniewskiego dziewięć sett złotych było, y to na też potomstwo ważyłem; a teraz, za doyściem lat synom nieboszczykowskim, panu Stanisławu y panu Janu Jurewiczom Łomskim, chciałem zawsze, według możności mey, dobrze udziałać y do spraw, urodzeniu szlacheckiemu przyzwoitych, zaprawować, maiętnoskę iaką dla nich przemyslić, lecz w nieuważnych za nic ta moia życzliwość była, ni w czem mie słuchać nie chcieli, marnotrawstwem bawilli; zaczym, musiałem onych zaniechać, oddawszy im to, cokolwiek onym należało, y swey własności niemało do tego przyłożywszy, dałem im po złotych pięć set oraz, co kwitacyie, od ichmściow mnie prawnie dane, obiasniaią. A luboto ni w czym przychylności ych ku sobie nie znalem, jednak, miłuiąc onych, iako krewnych moich, okażą li sie w przystoynieyszych postępkach, niżeli dotąd byli, zlecam małżonce mey, aby, za doznaniem ku sobie życzliwego uszanowania y usługi, s chęci swey konmi, strzelbą y inną ruchomością dalla ym tak, co by po złotych trzechset wyniosło; ziostrę zaś ich, pannę Eufruzynę, nieboszczyka pani Romanowa Łomska, iako ciotka, ze wszytką macierzyńską pozostałą ruchomością, na swe przeyrzenie wziąwszy, do czernic w zakon oddała, maiąc u siebie od dawnego czasu rodziczki tych dzieci summy pieniędzy dla dawania na pożytek, sześć set kop Litt.; tedy y tą summą potomstwo rowno

sie dzielić miallo, na co testament nieboszczycy odemnie oycom czerncom Kucieienskim dany iest, według którego oni sami miarkować się maią. Pan Jan P a w ł o w s k i, ofiaruiąc mnie życzliwie służyć, uprosił, na swe podeszłe lata, żem mu we wsi mey wieczystey Stawrach, bliżu miasta Orszy będącey, włok cztery s poddanemi dożywotnie, nie wypuszczaiąc go iednak z władze y przysądu mego, puścił. Jakoż z onego samego, z w ł a s z c z a i e d y n o w i e r n e g o, byłem content, ale synowie iego, zuchwale a niespokoynie zachowuiąc sie, często mie urażali, s poddanemi sie memi warcholili, poddanych rozno rospędzili; tedy znieść ych s tey osiadłości, zachowawszy według prawa y oddawszy kop trzysta po połowicy, z żoną iego, a za budynek złotych sześćdziesiąt, będzie li tego warto, a nie więcey, zapłacić, abo znieść budynek pozwolić; zaczym, dla pokoiu od synow, koniecznie ych tam nie cierpieć. A strony wieczystey maiętności moiey, wyszey mianowaney Nareykowskiey y Stawrow ze wszytkiemi przynaleznościami, w tem taką wolą y deklaratią moią obiasniam, iż lubo maiętność moia była oyczysta, lecz, z pewnych przyczyn, przyszło mi one bylo do xcia jego mści pana Bogusława Radziwiła zbyć, a potym znowum oney prawem kupionim od jego xżęcey mści nabyłem. Zaczym iuż, oną, iako nabytą, tak tym testamentem moim disponuie, rosporządzam y rosprawuie: Naprzod, waruie to tym testamentem moim, aby ta maiętność Nareykowska nikomu innemu przeciwney religiey, po żywocie małżonki moiey, wiecznością nie dostawała, oprocz tym successorom moim, którzy sie będą w prawosławney religiey Greckiey znaydowali, y iesliby córki moie, osiągnąwszy tę maiętność po żywocie małżonki moiey, chcieli ią komu prawem wiecznym abo zastawnym puscić, tedy do nabycia tey maiętości u dziatek moich żaden nie ma być bliższym nad

oycow czerncow abo czernic Kucieienskich, nie drożey, tylko za dwadzieścia tysięcy złotych polskich. A choćby ktożkolwiek tey maiętności iakim kolwiek prawem u dziatek moich nabył, tedy do odłożenia summy dwadzieścia tysięcy złotych polskich y do dochodzenia tey maiętności Nareykowskiey y Stawrow tym testamentem moim ich mściom oycom czerncom Kucieienskim daie w tem wolność y moc zupełną. A teraz, zosobna, ku chwale Bożey, aby za dusze nasze y za dusze rodzicow y przodkow naszych służba Boża w kozdy tydzień, w dzień Sobotni, w cerkwie Kucieienskiey odprawowana była, zapisuie y waruie wiecznemi czasy: s prowentu Nareykowskiego y Stawrowskiego pułtorasta złotych polskich, którą pułtorasta złotych polskich każdy rok, na Swięty Marcin, swięta rzymskie, od dziatek moich y od każdego takowego, ktory kolwiek iakim kolwiek prawem tey maiętności mey był dzierżącym, niepochybnie maią dochodzić, pod sowitym zapłaceniem za nieoddaniem na pomienionym terminie; a to ma być cale dotrzymano na wszytkie przyszłe, wieczne czasy. A iesliby ta qvota ichmściow oycow Kucieienskich, w kozdy rok na pomienionym terminie, nie miała dochodzić, tedy wolni będą ich mść Kucieiensey tych pułtoraset złotych, za tym testamentem moim, tak, iakoby za naywarownieyszemi y naprawnieyszymi zapisami, u dziatek moich dochodzić y na chwalę Bożą to obracać; których pułtoraset złotych ma należeć złotych siedmdziesiąt pięć do monastyra męzkiego Kucieienskiego, a druga złotych siedmdziesiąt pięć ma należać do szpitala, który będzie zbudowany przy cerkwi Brackiey w Orszy, na wyżywienie ludzi upadłych, ubogich; a na zbudowanie tego szpitala w Orszy, przy cerkwi Brackiey ma zosobna dać, zaraz po żywocie moim, małżonka moia do starszych przełożonych w Bractwie Orszanskim, sto

złotych polskich; którego budynku szpitala, żeby stanął y prowizyą ta złotych siedmdziesiąt pięć, na Nareykach warowana, aby ubogich, w tem szpitalu będących, corok dochodziło, upraszam w tem jego mści oyca ihumena Kucieienskiego, teraznieyszego, y potem będacego, aby tego doglądać y w ręce swey mieć. A iesliby possesorowie tey maiętności mey według tego testamentu dosić uczynić nie chcieli, tedy oycowie Kucieiensey, obwiesciwszy onych prawnie . . . i podkomorzego maią wynieść y tak wiele osiadłego gruntu sobie wziąć . . . ., którego by ta pułtorasta złotych zupełna, w każdy rok, onych dochodzić . . . gła. A xięgi moie y aperata cerkiewne małżonka moia ma przy sobie mieć, dla zażywania nabożenstwa, a po zeyściu swym s tego swiata maią być y xięgi, y aperata rozdane do cerkwi ubogich, niedostatnich, a insze xięgi do tey cerkwie Kucieienskiey, gdzie ciała nasze leżeć będą, maią być oddane. Do teyże cerkwie Kucieienskiey małżonka moia ma sprawić lampe ze czterech grzywien srebra y do ichmści oycow oddać, a ichść oycowie z tych pomienionych siedmdziesiąt pięć złotych, na maiętności Nareykach warowanych, maią oleiem tę lampe ku służbie Bożey opatrować. A osobliwie, com zdawna votum uczynił kielich szczerozłoty wagą sto ośmdziesiąt czerwonych złotych zrobić, tom iuż był y sposobił, ale za trudnościami moiemi nie mogłem przyść do tego, żebym go sprawił; a że tamtych pieniędzy na inne potrzeby moie wydać musiałem, to iest, sto czerwonych złotych jego mści panu staroście Oszmianskiemu pożyczyłem, bez obligu powierzyłem jego mści; będzie li łaska jego mści, by to oddał, upomnieć sie ma tego małżonka u jego mści; a teraz com za łaską Bożą sposobił sto czerwonych złotych, które w skatule mey przy paniey małżonce mey zostawuie, prosząc oney, aby

z nich kielich z gwiazdą y s patyną wrobić kazałła y
na chwałę Bożą do teyże cerkwie męzkiey Kucieienskiey
oddała. Ktore wszytkie legacyie moie małżonka moia
miła z summy pieniędzy zastawney na maiętnosci Ro-
manowskiey ma wypłacać, a do oddania sobie zastaw-
ney . . . . Romanowską ze wszytkim ogulnie w spoko-
ynym . . . . mieć; na ktorą ja zupełne prawo y nalez-
nosć moie . . . . ney . . . dawam y wlewam. A co sie
reszty nad te zapłacenie długow y legacyi moich tey
Romanowskiey summy zostanie, ta w wolne dispozycya
małżonki mey zostawać y iey wiecznie należeć ma.
Rzeczy moie ruchome, to iest, złoto, kleynoty, srebro,
szaty, cyne, miedź, szkatuły, wozy, karety, obicia, ko-
biercy, kilimy, wszytko ochędostwo y sprząt domowy,
co sie tylko rzeczą ruchomą rozumieć y nazywać może,
koni, wozniki, bydło wszelakiego rodzaiu, małłe y wi-
elkie, rogate y nierogate, zboża w gumnach, za . . . .
swir . . . . y szpichlerzach będące y w polu zasiane,
teyże mey małżonce . . . . daie, darnie y tymże ostat-
niey woli mey testamentem moim . . . . Iną iey dispo-
zycyią wiecznie zapisuie. Ktora małżonka moia . . . z
żadney, nawiększey y namnieyszey rzeczy corkom y
ziecciom swym y nikomu inszemu ni s czego wyliczać,
po żywocie moim, nie będzie powinna, tego tylko
pilno postrzegaiąc, aby sie we wszytkim legacyi
dosić stałło. Rozumiem y to o niey, małżonce moiey,
iż na corki swoie y moie respekt y miłość swą macie-
rzynską mieć będzie, a tego wszytkiego, co sobie ode-
mnie zapisano, od corek naszych, po żywocie swym,
nie zachcę oddalać. Także tez y na chwałe Bożą co za-
chce udziałać y zapisać, to iey wolno będzie . . . Piotr
Młożewski, służąc mnie na urzędach od lat sie . . . ode-
mnie dochod słuszny, content. żem nie by . . . nie czy-
nił, słuszna by iey wysłuchać, ale . . . . wy godnym

stawałł, ochędożnie na moią usłu . . . . czeladce wystę-
pney nie pobłażałł, zaczym, coś mu . . . . dobrym sum-
nieniem przyzna, to od niego wziąć, onego quitować,
tylko aby małżonki mey naglę y prędko nie odbiegałł,
a życzliwości swey nie odmieniałł, o to onego żądam y
Bożym Imieniem upominam. A iż nieraz doswiadczyłem
zmysłow y chciwości ludzkiey, aby kto nie smiałł upo-
minać sie nad to, czego tu nie wyrażono, tak deklaru-
ie, żem nad to nic a nic nikomu w swiecie, nikt mi
też na borg nie służył, więc zdarzało sie . . . . do pra-
wa udawać, aby żaden nie ważył sie niewinnych . . .
rzeczy u małżonki y potomkow moich dochodzić na sie
. . . żonka moia od tego prawnie bronić. A czeladzi
mey, ktora mi służyła według uwagi y samey słuszności
powinna będzie małżonka moia nagrodę udziałać y każ-
dego według godności kontentować, aby za dusze moie
pana Boga prosili. Co wszytko cale poruczam paniey
małżonce mey miłey, ktorą aż do żywota jey panią nad
wszytkim przekładam y . . . władze y dispozytyą oney
wszytko podawam y poruczam. A zatym, kończąc ten moy
testament, żegnam sie z miłą małżonko y dziatkami memi,
upominaiąc . . . ponieważeś iest odemnie nad wszytkim prze-
łożoną . . . panią dożywotną, tedy abyś, nasluduiąc boiaźni
Bożey . . . ności swoiey starała sie o to, aby ten moy te-
stament . . . . Krzysztopha Bieleckiego, pisarza grod-
zkiego Witebskiego, jego mści pana Zachariasza Krakow-
skiego, pisarza grodzkiego Orszanskiego; co ichmść
na ustną, oczewistą, prośbę moią uczyn . . . . .
ręce swe podpisać y pieczęci yrzycisnąć raczyli. Pisan
w maiętności mey Nareykowskiey, we dworze Wiazdo-
wie, roku Panskiego tysiąc sześćsett pięździesiątt czwar-
tego, miesiąca February szostego dnia. У того тестамен-
ту, при печатех притисненых, подъпис руки самого его
млти пана скарбника Оршанского тыми словы: Ten te-

stament ostatniey mey woli we wszytkich paragrafach za słuszny, mocny poczytuiąc, Jakub Mikołay Łomski, skarbnik Orszanski, ręką swą podpisuie. А их млтей панов печаторов подпис рукъ в тые слова: Oczewisto proszony do tego testamentu od jm pana skarbnika Orszanskiego, Jan z Kozłowa Kozielecki, sędzia grodzki Orszanski. Ustnie, oczewisto proszony pieczętarz do tego testamentu, iako przy sprawowaniu onego będący, Krzysztoph Branski Bielecki, grodzki Wi . . . pisarz, ręką swą. Ustnie proszony pieczętarz do tego testamentu Zachariasz Krakowski, pisarz grodzki Orszanski, ręką swą. Который же тот тестаментъ его млти пана скарбника Оршанского, за покладанем вышей мяновано особы, до книгъ земских Оршанских ест принят и уписанъ [a]).

По оп. кн. № об. 1, № ч. 2, л. 541—550.

а) Принимая въ соображеніе, что завѣщаніе это, во многихъ отношеніяхъ, служитъ въ пользу и защиту Православной Церкви, должно заключить, что какъ завѣщатель *Ломскій*, жена его ур. *Соколинская*, дочери ихъ, зятья—*Тризна*, *Мещеринъ*, свидѣтели—*Козелецкій*, *Бѣлецкій*, *Краковскій* (которые едва-ли рѣшались бы подписаться на завѣщаніи, м. пр., устраняющемъ *не-православныхъ* отъ владѣнія имѣніемъ, еслибы были католиками), также *Павловскій*, котораго завѣщатель самъ называетъ своимъ единовѣрцемъ, и проч. были всѣ, въ то время, еще *православными*.

АКТЫ,

извлеченные изъ книгъ Мстиславскаго гродскаго и земскаго суда.

54.

Универсалъ польнаго гетмана в. кн. лит., Михаила Паца, всѣмъ начальствующимъ войскъ польскихъ и чужеземныхъ, коимъ, вслѣдствіе жалобы обывателей Мстисл. воеводства на крайнія вымогательства провіантовъ для войскъ, строго предписываетъ,—неотложно удовлетворивъ обиженныхъ, получать съ имѣній вотчинныхъ только то, что будетъ дано владѣльцами добровольно, а съ имѣній пожизненныхъ взимать не по ассигнаціямъ гетманскимъ, дѣйствующимъ въ другихъ повѣтахъ, но только нѣкоторую часть противъ нормы, въ виду исключительнаго положенія Мстисл. воеводства, крайне разореннаго уже, какъ лежащаго въ районѣ военныхъ дѣйствій. 1664 г. Апрѣля 24.

Року тысеча шест сот шестдесят четвертого, мца Апреля двадцат четвертого дня

На враде господарском кгродском Мстиславском, передо мною, Яномъ Кулаком и проч., его мсть пан Геронимъ Зенович, подкоморий воеводства Мстиславского, универсал от ясне велможного его млти пана гетмана полного великого князства Литовского до акту до книг кгродских Мстиславскихъ подалъ, в тыя слова писаный: Michał Kazimierz Pac, woiewoda Smolenski, hetman polny w. x. L., Keydanski, Tryski starosta, oekonomy Mohilewskiey administrator, ichm pp. pułkownikom, obersztérom, ober officierom y wszytkiemu wobec rycerstwu jezdnemu y pieszemu polskiego y cudzoziemskiego zaciągu, woysk jkrmci w. x. Litt. Życzliwe zaleciwszy chęci. Doszła mie od ichm pp. obywatelow woiewodstwa Mscisławskiego p r z e r a ż a i ą c a s k a r g a, że w. mm. pp., przeciwko informaty, na kartach stanowniczych sobie podaney, w teraznieyszych sprawuiecie sie consisten-

tiach, violenta manu z dobr ichmści wieczystych prowianty wyciskaiąc. Co że contra omne fas et decentiam dzieie sie, serio wszytkich wmm tym uniwersałem upominam, abyście od takich exorbitanty, supersedowawszy y . . . . . wszytkie krzywdy, nie odkładaiąc do sądu, sprawiedliwości y satisfactyą skuteczną uczyniwszy, żadney violenty dobrom ichmści dziedzicznym ani sami czynić, ani czeladzi swoiey dozwalać nie ważyli sie, ale, zesławszy delegatow swoich do ichmściow pp. obywatelow, o diskretną prowisią albo żywności prożbe wnieść, a ichm, nie wątpie, że można będzie, sponte y z samey discrety z dobr swoich wieczystych contribuent y wydadzą. A że dożywotnemu prawu podległe dobra, w tym woiewodzstwie leżące, do ostatniey prawie, propter publicam calemitatem, przyszły desolaty, tedy, maiąc oney rationem, z władze urzędu mego iniung . . . . . . abyście wm nie taką ustawą, iaka w assygnaciach hetmanskich do dobr, w inszych powiatach leżących, wychodzić zwykłą, statyą wybierali, ale mnieyszą część, ex quo to woiewodztwo Mscisławskie na insze tracty y powiaty, tak propter hostilitatem, iako y dla inszych, ustawicznych ciężarow, iest zruinowane, w któ . . . zebyście wm wymaganiem tak cięższkim excedere poprzestali, oglądaiąc sie na srogą, w artykułach woyskowych opisaną, kare, ostzegam. Dan ze Szkłowa . . . . Aprella, a-o 1664. У того универсалу печать ясне велможного его млти пана . . . полного великого князтва Литовского и поднис руки его млти тыми словы писано: Michał Pac, woiewoda Smolenski, hetman polny w. x. Lit. Который тотъ универсалъ до книг кгродских Метиславских, за поданем до акту, слово в слово ест уписан, и сес выпис с книг, под печатю урядовою и с подписом руки писарское, его млти пану Геронину Зеновичу, подкоморему Мстиславскому ест выдан. Писан у во Мстиславли.

Цо оп. кн. № об. 91, № ч. 1, л. 351.

55.

Явленный въ томъ же грод. судѣ тѣмъ же Зеновичемъ универсалъ, данный полковнику-охотнику Бугаенку, коимъ, вслѣдствіе подобной жалобы обывателей на людей его, Бугаенка, предписываетъ ему,—удовлетворивъ обиженныхъ, роту распустить, а то, пожалуй, получать продовольствіе у непріятеля, а между тѣмъ собирать и сообщать ему, гетману, свѣдѣнія о движеніи непріятеля, подъ опасеніемъ, въ прот. сл., смертной казни. 1664 г. Апрѣля 24.

Року тысеча шест сот шестдесят четвертого, мца Апреля двадцат четвертого дня.

Michał Kazimierz Pac, woiewoda Smolenski, hetman polny w. x. Lit. etc., panu Buhaiękowi, pułkownikowi jkrmści o c h o c z e m u. Po zaleceniu chęci moich. Donieśli mi ichmość p. obywatele wdztwa Mscisławskiego skargę na ludzie wm, iż od nich różne ponoszą krzywdy y exactię. Co iż iest cum przeiudicio stanu szlacheckiego, a że wm mimo drdynans moy y o b i e t n i c ę s w o i ą sprawuiecie się, bo śmiał, za Sożem z ludźmi swymi stanowszy, z z i e m i n i e p r y l l s k i e y żywności sobie y o wiadomości o nieprzllkich obrotach od Staroduba starać sie, wydaie ten moy do wm ordynans, abyś krzywdy y szkody wszytkie, od ludzi wmp czynionę, ichm pp. obywatelom uzpokoiwszy y nagrodziwszy, iakoby przed sąd moy nie przychodziły, chorągwie zniosł y ludzie rospuścił, aby daley kraiom tuteyszym nie byli gravaminosy, poniewasz wieści ex hostico,

iako powinność, nie staraiąc sie o pożywienie, bawią sie. Datt d. 11 Aprell, a-o 1664. У того универсалу печат ясне велм. его млти пана гетмана полного в. кн. Лит. и подпис руки его млти тыми словы подписано: Michał Pac, woiewoda Smolenski, hetman polny w. x. Lt. Upominam, abyś uspokoił ichm pp. obywatelow wdztwa Mscisł., a sam y z ludźmi swemi u nieprzyiaciela żywności zasiągał y wiadomości o obrotach onego zasiągaiąc, mnie przesyłał. Co ieśliby inaczey być miało, garłem przypłacisz. Который тот универсал до книг кгродских Мстиславских, за поданем до актъ, слово в слово ест уписан, и сес выпис с книг, подъ печатю врадовою и с подписом руки писарское, его млти пану Гирониму Зеновичу, подком. Мстисл., ест выдан. Писан у во Мстиславли.

По оп. кн. № об. 91, № ч. 1, л. 352.

56.

Духовное завѣщаніе Кричевскаго бургомистра Ивана Бочка, въ коемъ заявилъ, что умираетъ онъ въ истинной христіанской, насажденной Самимъ Господомъ Іисусомъ Христомъ, православной вѣрѣ, и завѣщалъ, м. пр., похоронить тѣло его при Кричевской Воскресенской церкви. 1694 г. Апрѣля 30.

Року ҂ахчд, мца Апреля тридцатого дня.

На враде гдрском кгродском Мстиславском и проч., постановившысе очевисто славетный панъ Кузма Бочкович, бурмистрович Кричевъский, тестаментъ остатнее воли отца своего ку актикованю до книг кгродских Мстиславъских подал, просечы, абы был вписаный, который так се в собе мает, тыми словы ест писаный: Во Имя Отца и Сына и Светого Духа. Амин. Вси речы, межы себе

идучы, на сем свете мают своих доконченя, где Христос Збавител наш, кгды напоминаючы всякого человека, мовит: Буд готов на всяк час, бо не веси годины и часу, кгды час твой прыидет, иле бы мы могли з лепшим сумненем станут перед Маистатом Божим. Што се нехай станет ку вечной памети. Я, рабъ Божий, Иван Кузминич Бочко, бурмистръ Кричевский, чыню явно сим моим тестаментом остатнее воли моее, ач колвек хорый на теле, але здоровый на умысле, и з добрым розмыслом и порадою прыятел моих, о маетности моей лежачой, рухомой и не рухомой, то ест, золото, серебро, цын, мед, быдло рогатое и не рогатое, которых з братом моим мне Господь Бог, з ласки Своей святой, ужычыт рачыл, хотечы, теды постановене учынит, и нинешний тестаментъ оной списую, наперед зезнаваючы и через нинешний тестаментъ мой кождому человеку хрестиянскому осветчаю тут на сим свете и на суде Божим, иж я у правдивой вере той хрестиянской, которую Сам Его Светая Милость постановити рачыл, умерати хочу; душу мою грешную в руце и милосердие Его Светое Милости поручаючы, зуполную и неомылную веру у Его светом милосердию, же мене до вечной хвалы принят будет рачыл. Длячого, забегаючы, если мене Пан Бог в той хоробе моей до Себе з сего света поволат рачыт, абы по жывоте моем около убогое маетности моее, по мне позосталое, никоторого зайстя и розницы межы малжонкою моею, Мариною Дударевною, и сыном моим, Кузмою Бочком, з братом моим рожоным, пном Романом Бочком, и сынами его, Романовичами Бочками, также прыятелми моими, близкими и далекими кревными, незгода, немилост не возростала, одно абы всякая реч, власност, што мне належыт, водлуг сее воли и здяня моего росправлена была,— наперьвей, коли Господь Бог, за часом воли

Своее святое, мене з сего света до фалы Своее святое Поволат будет рачыл, тогды я душу мою грешную Господу Богу всемогущому в Троицы Святой Единому поручаю, а тело мое грешное, яко земля, земли отдано быти мает; которое тело мое грешное мает быт з учтивостю поховано при церкви Святого Воскресеня, стоячей в месте Кричевском, а поховавшы, малжонка и сын мой памят по мне чынит водлуг обычаю нашого хрестиянского Греческого, накладаючы з маетности моее убогое, по мне засталое. А што се дотычет маетности моее, з братом рожоным, Романом Бочком, закупных, заставных от розных людей в сумах пенежных, то, по смерти моей, напол з ним, сыном моим, делит мают. А што долговъ наших давных, веспол з братом моим даных, на розных особах, и на описах меновите описаных а на рее . . . зобополных, з ним, братом моим, Романом, сын мой, поспол з дядком своим, одыскивати и напол поделит мают. Также долги нашы на розных особах и в розных местох, то ест . . . . Север роздали, такъже розные христяне тамже на Север шли и позаняли, на што и реестра мели, которые . . . . час запаленя комор и замку погорели; которые тые долги, одыскавъшы, брат мой з сыном моим напол поделити мают. А што есми ездил з паном Яковом Козлом . . . силем Губою до короля его мсти от мещан Кричевских . . . товых левковъ сто грошей позычывшы, на мескую справу выложыл, и знову мусел позычит чотыри копы . . . . у Шкловъского мещанина и пороху своего на . . . . розных панов фунтов двадцат, меду кадушку . . . выдал, также пороху своего . . . . я и Лабановъ стоял под Кричевом, а дошедшы до Мстиславля далем пороху осимъ десят фунтов, мне пороху, ани грошей за порох пнове мещане не отдали и не заплатили; знову,

што его мил. Козел на потребу мескую у Могилеве, у его млсти пна Сурина, полковника его кор. млти, копъ шестдесят и за . . . грошы у Могилеве купил пороху на потребу . . . фунтов двесте, свинцу фунтовъ двадцат пят, то и тых грошей мне не отдано; которых тых долговъ, як грошей готовых, а ни за порох, не заплачено; чого брат мой з сыном моим доходит мают и межы собою напол поделит. А што се дотычет долговъ нашых, што мы посполу з братом моим, паном Романом, в розных особъ на потребу свою набрали и еще не отдали, то тые долги сын мой напол з ним, дядком своим, уистит и заплатит маютъ з тыхъ позосталых маетностей. И то теж в сим тестаменте моем докладаю, иж што по згореню замку сын мой, Кузма, набравъшы долг на себе и розным людем пороздавал и всякую працу и труды свое прикладал. до того брат мой, пан Роман Бочко, ани якое его части мет не мает, бо то его старане и праца во всем . . . дали особливе. А малжонка моя, Марина Дударенковна, до жывота своего пры нимъ, сыну моем, мешкати мает, во вшелякомъ ушанованю. А дочку мою, сестру свою, Марину Бочковну, вымает сын мой в стан светый малженский выдат, а даючы ее, посаг мает дат водлуг преможеня своего и милости братерское. Што хотечы абы по жывоте моем ку вечной памети сталосе, сес тестаментъ мой остатнее воли моее зоставую, под печатю моею и с подписом руки моее, также под печатми и с подписом рукъ иновъ приятел моихъ, на подписах рукъ менованых, которые их млть, на прозбу мою учынивъшы, руки подписали и печати приложили. Писан у Кричеве, року тысеча шест сот шестдесят четвертого, мца Марца двадцат шостого дня. У того тестаменту, при печатех, подпис рук тыми словы: Іван Бочко, бурмистръ Кричевский, рукою власною. Jako proszony do tego testamentu przy ostat-

nіеу woli pana Iwana Boczkiewicza, Władysław Suryn, pułkownik jkrmci, podstarości y lentwoyt Krzyczewski. Proszony pieczętarz od pana Boczka, burmistrza Krzyczewskiego, do testamentu Paweł Moskiewicz, woyski Mscisławski. Прошоный печатор от пна Ивана Бочка, до тестаменту Петръ Петражыцкий. Прошоный печатор от пна Ивана Бочка . . . тот тестаментъ о подпис руки, Стефан Артемович, священник Воскресенский Кричевский . . . рукою. Который тот тестаментъ, за поданем особы, выш менованое, слово в слово до книг кгродских Мстиславъских ест уписанъ.

По оп. кн. № об. 91, № ч. 1, л. 355.

57.

Грамата кор. Яна Казиміра, данная Кричевскимъ мѣщанамъ. При личномъ осмотрѣ Кричевскаго замка, король, убѣдясь въ мужественномъ отпорѣ Кричевцами непріятеля, даетъ имъ льготу отъ платежей на десять лѣтъ; передаетъ имъ аренду питейную изъ жидовскихъ рукъ, въ виду потерпѣннаго ими, мѣщанами, отъ жидовъ стѣсненія, и утверждаетъ за ними, мѣщ., прежнія ихъ права, привилегіи и вольности, безъ ущерба, впрочемъ, для Рѣчи Посполитой и для Кричевскаго старосты и войта. 1664 г. Мая 2.

Року ҂ахѯд, мца Мая второго дня.

На враде гдрском кгродском Мстиславском и проч., ставшы очевисто на враде нинейшым, пан Яков Козел, бурмистръ Кричевский, покладал лист его кор. мпти, пна нашого милостивого, маистратови и всим мещаном места Кричевского служачый, до ясне велможного его мпти пна воеводы Троцкого, старосты и войта Кричевского, под датою року тисеча шест сот шестдесят чот-

вертого, мца Марца двадцат третего дня, выданый, и просил, абы тот листъ до книгъ кгродских Мстиславских до акту был принят. Который, за потребованем его, пна Якова Козла, до книг уписуючы слово от слова, так се в собе мает: Jan Kazimierz, z Bożey łaski krol Polski, wielkie xiąże Litewskie, Ruskie, Pruskie, Żmuydzkie, Mazowieckie, Liflanskie, Smolenskie, Siewierskie, Czernihowskie, Wołynskie, a Szwedzkie, Godski, Wandalski dziedziczny krol. Wielmożny, uprzeymie nam miły. Nie bez pociechi naszey oglądaliśmy zamek starostwa uprzeymości waszey Krzyczewskiego, ktury tot insultus nieprzyiacielskie, za staraniem uprzeymości waszey, a za męstwem, cnotą, życzliwością y odwagą mieszczan tamecznych, statecznie nam wiary dotrzymuiących, szczęśliwie znosząc, odpor nieprzyiacieląwi po tak wielu razy dali. Acz byśmy tedy życzyli utrapiąnych tot malis mieszczan Krzyczewskich nowis gratiis cumulare y slobode im do lat pewnych nadać, jednak, nie chcąc ni w czym uprzeymości waszey praeiudykare, gotowiśmy to, za requisitią samego uprzeymości waszey, uczynić, żądaiąc nihilominus uprzeymu waszego, abyś na zruinowanie tego miasta respect miał y onym słobody do lat dziesiątka nie bronił; przezcobyście samemu uprzeymości waszey za zgromadzęniem mieszczan y pobudowaniem się onych wygodzić mogło. A że przez auctią arędy od żydow tutecznych wielkie ciż mieszczanie uciążęnie maią, gwoli czemu nietylko dep . . . . ale też ochota w nich do dalszey obrony mieysca tego tępieć musi, życzymy y requirimus pilnie uprzeymosci waszey, aby oni sami tę arendę, z respectem na teraznieysze czasy, trzymali, uchodząc takowych, kture się od żydow dzieią inconvenientia, czego sam uprzeymość wasza postrzegać zechcesz, iakoby, za zniszczeniem mieszczan, oraz ta auctia

przichodow uprz. wa. cale nie ustała. Kturym to mieszczanom, ponieważ dawne ich prawa, przywileia y wolności sine praeiuditio Rei Publicae y uprzeymości wa., iako starosty, stwierdziliśmy, żądamy upr. wa., chcąc mieć po uprz. wa., abyś, iako starosta y woyt tameczny, nietylko sam przy nich wcale ich zachował, ale y substitutom y lentwoytowi swemu, na tenczas y na potym będącym, toż uczynić y według nich się z mieszczanami, tak dobrze zasłużonemi, sprawować roskazał, iakoby w niczym diminucy w wolnościach swych nie ponosili, kturą iesli merwerunt u Rzptey, że podwakroć osobliwy . . . y w podatkach publblicznych folgę otrzymali y daley onym że deesse, powagą naszą . . . przyszłym seymie nie zaniechamy; toć y uprz. wa, na kturego sławą, cnotą y odwagą . . . zarabiaią, nie zechcesz ich deserere y będziesz im do tego powodem, iakoby się . . . wspomodz y długi, na obronę zamku tego zaciągnionego, exolvere mogli. Nie wą . . . tedy, że uprz. wa., cokolwiek będziesz potrzebnego rozumiał do pomnożenia y . . . żenia tego miasta Krzyczewskiego uczynić, jurem onych nie zaniechasz. Kturemu życzymy . . . dobrego od Pana Boga zdrowia. Dan w Krzyczewie, dnia dwudziestego trzeciego msca Marca, roku Panskiego tysiąc sześćset sześćdziesiąt czwartego, panowania panstw naszych Polskiego y Szwedskiego szesnastgo roku. У того листу, при печати великого князтва Литовского, подпис руки его кор. млти, пна нашого милостивого, подписана тыми словы: Jan Kazimierz krol. Который тот лист, за покладанем до акту особы вышей менованое, до книг кгродских Мстиславских ест уписан.

По оп. кн. № об. 91. № ч. 1, л. 360.

58.

Жалоба товарища полка корол. полковника Ильи Владислава Сурина, Станислава Снарскаго, въ томъ, что когда братъ его, товарищъ того же полка, Степанъ Снарскій, возвращаясь изъ Кричева на лошади верхомъ, въ свой отрядъ, подстерегавшій Русскія войска отъ Смоленска и Рославля, доѣхалъ до урочища подъ деревнею *Онуфріевскаю монастыря*, Метковкою, то, въ мѣстѣ, поросшемъ хвойникомъ, сдѣлано на него, *неизвѣстно кѣмъ*, нападеніе; причемъ онъ замученъ, убитъ на смерть и ограбленъ донага [a]). 1664 г. Мая 11.

Żałował y soleniter się protestował ziemianin jkrmści powiatu Wołkowyskiego, towarzysz pułku jkrmści pana Heliasza Władysława Suryna, pułkownika jkrmści, jmść pan Stanisław Snarski, o tyrańskie na śmierć zamordowanie, zabicie brata swego rodzonego, nieboszczyka jmści p. Stephana Snarskiego, towarzysza tegoż pułku, a tem y takowym sposobem, yż, w roku terazn. 1664, msca Maia 7 dnia, nieboszczyk brat załuiącego, maiąc niektórę potrzeby swoię w mieście Krzyczewskim, tegoż dnia, z Krzyczewa powrociwszy się, iachał do chorągwie swey, gdzie na ten czas stała na passach od nieprzyiaciela Moskwicina, od Smolenska y od Rosławia, do wsi Perany maiętności jmści p. Jana Raiewskiego, woiewodstwie Mscisławskim leżącey, sam ieden na koniu wierzchem, a gdy właśnie nieb. brat załuiącego przyiachał na wroczyszcze pod wieś Miotkowkę, maiętność oycow manastera Onufreiowskiego, wdstwie Mścisł. leżącą, może być od tey wsi Miotkowki z łuku strzelenie raz trzy abo cztyry, w foyniaku zarosłym, pod czas woyny, tamże, na tym uro-

а) На л. 461—462 акт. кн. записана жалоба зем. Волков. пов., Франца Снарскаго, отца убитаго Степ. Снарскаго, гдѣ говорится, что убійцею былъ челядникъ польскаго поручика Ильи Каминскаго, Вольскій, съ толпою пособниковъ своихъ, по приказанію самого Каминскаго.

czyszczu, tego dnia, wysz pomienionego, niewiedzieć kto, z iakiego umysłu złego, zapamiętałego, brata żałłgo, zastąpiwszy drogę, tyranską a prawie niemiłosierdnie zamordowali y na śmierć zabili. Przy którym niemiłosiernym uczynku łup uczyniono: konia szerścią skarałosiowatego wzięto, kosztował złł. 150 polsk.; kuntusz falendyszowy, lazurowy za złł. 35 pol.; czapkę złł. 6; szablę złł. 10; ładownica, we srebro oprawa złł. 20; kulbaka z woyłokiem, s pisteletami y z olstrami złł. 35; gotowych pieniędzy przy nim wzieli złł. 36. A wostatku, czyniąc na pośmiewisko ludzkie, zwlokszy z odzienia, spodnich rzeczy, y białe odzienie złupiwszy, snać podobno tego zabitego nieboszczyka chcąc, wykonawszy ten występek, wrzucić w błoto y bez wiadomości ludzkiey te ciało zgładzić. A gdy, tegoż roku, msca y dnia wysz pomienionego, towarzysz woyskowy, p. Suchinicz, maiąc potrzeby swoie do Krzyczeswa, na te uroczyszcze nadiachał y te ciało nalazł zabitego iuż na śmierć nieboszczyka brata żałłgo, jmsci p. Snarskiego, na drodzę, będąc przestraszony tyranską na śmierć pokonanego, czego y na siebie takiego prypadku od mężoboycow wysz rzeczony p. Suchinicz spodziewaiąc się, do wsi Korniłowszczyzny maiętności jmści p. Bazylego Pożaryskiego, wdstwie Mscisł. leżącey, przyiachawszy, poddanym y urzędnikowi, na ten czas będącemu, p. Szymkiewiczowi, opowiadał o zabiciu . . . mężoboycach żałuiący, którego zamordował, żadney wiadomości na ten czas niema; a skoro weźmie wiadomość, ponowić processu . . . go obszyrnie żałłcy nie zaniecha. Które ciało przed urzędęm żałłcy przezentował. A tak ia, urząd, onego ciała oglądawszy, dla oglądania ran na zabytym jenerała przydałem. O które tedy zabicie żłłcy opowiadanie uczyniwszy, prosił, aby do xiąg grodzkich Mscisław. było przyięto y zapisano. При котором оповеданю,

тогож часу ставшы очевисто, енерал его кор. млти дворный Александер Кашура квит свой реляцейный до книг подал, в тые слова (квитъ этотъ прописанъ на слѣд. 469 листѣ, безъ указанія такъ же убійцъ.)—Roku 1664, mśca Maia 11 dnia opowiadano. W niebytności jmci p. namiesnika Mscił., Koziol, ponamiesnik.

По оп. кн. № об. 91, № ч. 1, л. 368.

59.

Жалоба капитана эскадрона обознаго вел. княж. Лит. и полковника, Каспера Сѣмашкевича, на товарища казацкой роты надворнаго хорунжаго вел. княж. Лит., Ивана Петрашевича, на то время дозорца и заложника вь мѣстечкѣ Раснѣ, въ томъ, что когда унтеръ-офицеры, драгуны и вольные люди просителя прибыли въ м. Расну на ярмарку, для покупокъ, то Петрашевичъ съ своими пособниками, урядниками, войтами, всѣми мѣщанами и многими крестьянами разныхъ волостей и деревень, настроивъ и челядь, присланную туда, для закупки провизіи, изъ отряда кавалера Юдицкаго, безъ всякой, повидимому, причины, ударивъ въ набатъ, сдѣлали внезапное нападеніе на всѣхъ означенныхъ людей эскадрона просителя, Сѣмашкевича, весьма многихъ изъ нихъ тяжко избили, изранили, а нѣкоторыхъ и убили на смерть, всѣхъ же ихъ ограбили, похваляясь: *Мы всѣхъ этихъ бродягъ убьемъ, а сами пойдемъ куда знаемъ,—туда, гдѣ намъ даютъ жить и разить.* 1664 г. Мая 14.

Żałłowałł y solleniter protestował jmp. Kasper Siemaszkiewicz, kapitan jkrmci szkwadronu wielm. jmci p. oboznego w. x. Lit., pułkownika ikrmci, na jmci p. Jana Chryzostoma Pietraszewicza, towarzysza roty kozackiey wielm. jmp chorążego nadwornego w. x. Lit., na ten czas dozorcy y zologą w mieście Rasnie stoiącym, y na urzędnika tamecznego, p. Stefanowicza, o to, iż w roku terazn. 1664, msca Maia 4 dnia, będącym un-

derofficerom y . . . . także czeladzi lozney szkwadronu tego na kiermaszu w miasteczku Rasnie, wdztwie Mscisł. leżącym, dla kupienia różnych potzeb sobie, gdzie będących tych ludzi, na tym kiermaszu . . . . jmp Pietraszewicz, snać maiąc dawny rankor do nich albo do samego jmsci p. oboznego w. x. Lit., a nie maiąc od nich żadney przeszkody w kiermaszu y dania sobie przyczyny, nazburdawszy różnych osob, do tego sposobnych, zawziąwszy przed się zły umysł swoy, informował czeladź, która była zesłana od chorągwie wielm. jmp kawalera Judyckiego do tego miasteczka, dla zasiążenia victu, aby onym . . . gdzieby z nimi zasiadszy, przyczynę dali do boiu. Dotego, y mieszczanom przykazał, aby na to ścigali y tego upatrowali, że gdy się zacznie iaka burda albo halas na tym kiermaszu, byli do boiu gotowemi. Tamże, wprzod, panią, wachmistrzową, kupiącą w kramie różne potrzeby sobie, końmi zacieraiąc, nogi odeptali, a drudzy, pieszo chodząc po rynku, lżyć, hańbić poczeli, także y draganią. Za których wziął się wachmistrz, pytaiąc, coby za przyczynę mieli do nich. A wtym, iusz maiąc subordynowane rzeszy, opadli wachmistrza, z dobytemi broniami, siec, bić w rynku (zaczeli?). Wtymże cały gmin kiermaszu tego, za uderzeniem na gwałt we dzwon, pod przywodzeniem urzędnika, woytow y mieszczan tamecznych, przepomniawszy boiażni Bożey y prawa pospolitego, y zwierzchności wodza naszego, bili, siekli y zabiiali, morderstwo nad onym czynili, znać z dawnego zaiątrzenia dość pełnili przedsiewzięciu swemu. Między któremi, naprzod, p. Piotraszewicz, rząd tameczny y urzędnik p. Stefanowicz, rozkazcy uczynku tego a mężoboycowie y principali, mieszczanie jkrmci miasta Rasny, to iest, Iwan Wołochowski, woyt teraznieyszy, stary woyt Jarmoła Perepiołka . . . . Perepiołka, Andrzey Kabacznik,

Iwan Wusionko, Stefan Morozionko, Michiel Hwarko . . . . Piotraka Morozionkow, Iwan Morozionkow, Ilia y Matfiey Rozumienki, Kosciuk Hra . . . Hwatko, Osip Łysy, Marcin Łysionko, Pauluk Pastuszonko, Hryszko Parfianow, Cito Szkłowiec, Jarosz Płacik, y inni poddani, którzy przy tym mężoboyswie byli, Pietryk woyt włości Rasnienskiey y sunowie iego, Iwan Hałczonko, a ze wsi Kamionki Jesiuk Minienkow, dwoch braci . . . wsi Hursionko, Mihno y Kuzma s Pietuchowkii, Ilia, Jhnat Pieczary; a s poddanych imci p. Konstantego Kozła, Baziey woyt, Cimoch z bratem Zachodzionki; z poddanych jmci . . . . Touweyko, ze wsi Boscieniewicz; ze wsi Tuhołdowa jmp Baki Chiesko Moroz z bracią, Filip Polhuodok, Klisza Mieszok, Iwan Czyż, Kiriey Nosik, Michałko Czykow, y innych wiele takowych, którzy do tego boiu byli pomocnemi, imionami y przezwiskami im dobrze świadomi y wiadomi. Gdzie wysz mianowani, iako underofficerowie, tak dragania y czeladź lozna . . . bez żadney przyczyny boiu zostawali dezpiecznemi, w iednym momencie po różnych mieyscach y gospodach, będąc okrążeni ze wszytkich stron, których okrutnie a niemiłościwie, tyransko byli, siekli, zabiiali y co się im podobało według woli swey czynili. Nie dość na tym maiąc w miasteczku, ale y z miasta pędząc na milie, bili, siekli y łup z nich zdzierali, pieniądze, fanty, strzelbę . . . . a mianowicię, Michała Krepsa samego zbito kiimi y obuchami, wszytek zsiniały y spuchły, który niewiedzieć, ieśli żyw będzie, rękę prawą przetrącono, którą nie będzie władał; w tymże boiu, temuż kaprałowi wzięto czapkę karmazynową lisią, kosztowała złł. 8; bardysz skarbowy, koszt. złł. 3; noż, we srebro oprawny, złł. $1^1/_2$; botow nowych parę, za nich złł. $2^1/_2$; gotowemi pieniędzmi złł. 7. Jmp. chorążego czeladnika, na imię Jerzego Mellera, zbito, wszytek zsiniały; w

tymże boiu oderwano pałasz, koszt. zł. 15; ładownca s kluczem y z ładunkami, zł. 5; gotowemi pieniędzmi zł 9; czapkę lisią karmazynową, zł. 7. Kapitana Armasa czeladnika, na imię Jozefa Milewskiego, zbito, przy którym boiu wzięto pieniędzmi zł. 6. Dziesiętnika Kozłowskiego zbito, szablę od boku wzięto, koszt. zł. 15; czapkę karmazynową lisią, zł. 9; gotowemi pieniędzmi zł. 2. Iwana Maliszewskiego, szlachcica dobrego, zabito, którego y ciała niemasz. Dziesiątnika Borysowicza samego zbito, rana cięta, rogowa, szkodliwa; w tym boiu czapkę purpurową lisią wzięto, zł. 9; gotowemi pieniędzmi zł. 4; y sam pod wątpieniem zdrowia swego zostaie. P. podchorążemu wyrostka zabito, na imię Jana Dąbrowskiego, szlachcica dobrego, nad którym jenerał oglądanie czynił; przy tymże nieboszczyku wzięto czapkę, za nią zł. 5. Samuela Michałowskiego haniebnie poraniono, kiiami zbito y sztychowych ran kilka zadali, od którego zranienia, tak ciężskiego, nie będzie żywym. P. kaprała Botowskiego straszliwie kiiami, obuchami zbito, od którego zranienia cięszko chory leży. P. podchorążego Jakuba Jabłonskiego w głowie rana rogowa, szkodliwa zacięta, y od innego zbicia cięszko na łożu leży; przy nimże wzięto pieniędmi zł. 6; ki . . . zł. 3; szablę zł. 12; czapkę z głowy zdarto zł. 6; iegoż czeladnikowi . . . Grazaycowi pieniędzmi zł. 25, samego na śmierć zabitego porzucili. P. Ka . . . Botowskiego czeladnika na imię Jendrzeia Swirskiego zabito, którego y ciała naleść nie mogli y dotąd niemasz; tegoż p. czeladnik drugi na imię Andrzey Czacki zbity y posieczony, kaleka wieczny. Iwana B . . . ckiego w głowie rana szablą cięta, szkodliwa, y sam wszystek na cielie cięszko zbity, spuchły strasznie; od iegosz wzięto samopał koszt. zł. 16 gr. 15, czapkę falendyszową zł. . . . Piotra Łukomskiego samego zbiwszy śmiertelno. kaftan zdarli,

koszt. zł. 10, czapkę . . . zł. 2. P. wachmistrza Piotra Skrobołowskiego, nic niewinnego, zadawszy onemu ran wgłowie dwie, a na ramieniu trzecia, cięszko, mordersko kiimi zbiwszy, ledwo żywego, związawszy, kazali przywliec do dworu y małżonkę onego, których więzieniu cięszkim trzymał przes niedziel dwie, oboie . . . Nie dość na tym maiąc, samą małżonkę onego, na imię panię Zofię Mokrzecką Skrobołowską, gwałtownie wziąwszy, po różnych mieyscach y kontach niezwyczaynych wodząc, mimo boiaźń Bożą y wstyd luzki, popełniaiąc grzech Sodomski, nad nią się pastwili y gwałcili, y śmiercią zgładzeniem s tego swiata straszyli; przy któréy wzieli: pierścionkow dwa, zastawnych w zł. 60, pieniedzmi gotowych we złocie zł. 30, monetą różną zł. 25; u samego p. wachmistrza wzięto: czapkię karmazynową lisią, za nią zł. 10; bandolet złotych 15; ładownica s kluczem zł. 5; płaszcz szary zł. 30. Tedy ci mieszczanie te zaboystwo, łup, tyranie srogie wykonywaiąc, mimo boiaźń Bożą, wstyd ludzki, lekce poważaiąc zwierzchności jkrmci, p. n. mił., y rządu wodza naszego, także woysk jkrmci w. x. Lit., gdzie ten łup zebrawszy y pobrawszy, wespołł z jmci p. Pietraszewiczem y urzędnikiem p. Stefanowiczem . . . . żałobliwy jmp. kapitan ma wiadomść, podzielili, co y licem samopał, wypuszczaiąc z więzenia . . . wachmistrza y tegosz czasu na wszystek szkwadron jmci p. oboznego w. x. Lit., na tę draganią . . . . naostatek zdrowia bitych y kogo ieszcze nie bito, nie zabiiano, którzy przy tym na ten czas nie byli, uczynili krzyk, wołaiąc z wielkim swawolenstwem y zufalstwem, mowiąc tymi słowy: My tych hultaiow wszytkich pozabiiamy, a sami wiemy gdzie poydziemy, tam gdzie nam żywić się y szarpać pozwaliaią. O co wszytko żłlcy jmp kapitan jkrmci draganski szkwadronu wielm.

jmci p. oboznego wo xa Lito, iak o zabicie ludzi, także o pobicie tyransko, o posieczenie, o poszarpanie pomienioney dragany, w comendzie swey maiący, s tymi mężoboycami. woytami y mieszczanami Rasnienskiemi y jmscią p. Pietraszewiczem, y s tym urzędnikiem, gdzie mu prawo drogę ukażę, o to z nimi prawem czynić chce, a teras tę protestacią, opowiedaiąc nieznosny żal swoy, do ksiąg grodzk. Mscisł. dał zapisać, prosząc, aby było przyięto y zapisano. (Далѣе прописано донесеніе Мстисл. воев. вознаго Ивана Скогора, который, по осмотрѣ пострадавшихъ, нашелъ ихъ въ томъ же видѣ, какъ и въ жалобѣ изложено, не выяснилъ, однакожъ, причины самаго побоища).—Року ҂ахѯд, мца Мая ді дня, при оповеданю, тогож часу ставшы очывисто, енерал его кор. млти тот квит свой реляцейный признал. В небытности его млти пна намесника, Козолъ, понаместник.

По оп. кн. № об. 91. № ч. 1, л. 373—374.

60.

Жалоба Гаріила Бочкевича на Кричевскаго ратмана Ждана Корпача, за произведенную въ Крич. замкѣ тревогу, якобы съ цѣлью убійства просителя, или кого либо другаго [а]) 1664 г. Мая 20.

Жаловал и соленитер протестовал пан Кгабрыел Бочкевич на пана Ждана Корпача, райцу места его кор. млти Крычевского, таковым способом, о том, штож дей, в року теперешнем 1664, мца Мая 18 дня, будучы мне в дому своем, стоячом в замку его кор. млти Крычевскомъ, не сподеваючысе на себе жадного небезпеченства, аж онъ, панъ райца места его кор. млти Крычевский, препомнявшы впередъ боязни Божой и встыду людзкого, такъже и срокгости права посполитого, на таковых сваволных описаного, легце собе поважаючы замокъ и зверхност его кор. млти, тудежъ и ясне велможн. его млти пана воеводы Троцкого, Крычевского и Олучыцкого старосты, чынечы досыт воли и зуфалства своего, на мене, чоловека спокойного и ни в чом невинного, правом и покоем святым убезпечоного; такъже, передъ сего, чынечы, в том же року 1664, мца Мая 12 дня, на мене отповед и пофалку на здорове мое, в рынку Крычевскомъ, смертю з сего света збавити, о которую похвалку и протестацыю, на него занесеную, маючы; которой воли и злому умыслу своему хотечы досыт учинит, абы мене яким колвекъ способомъ з сего света смертю збавить, смелъ и важил се швакгра моего, Василя Савинича, чоловека также спокойного и невинного, который ишолъ въ замокъ его кор. млти Крычевский, до вязеня . . . а потом же он, панъ райца, чынечы досыт злому умыслу своему, чыли з пянства великого, чыли тежъ з намовы якое, уже година в ночы, в з в о н р а т н ы й, к о т о р ы й е с т з а в е ш о н ы й п р ы ц е р к в и С в е т о г о Н и к о л ы, в з а м к у К р ы ч е в с к о м, под часъ небезпеченства од непрыятеля звычайного, в него звонити, тамъже учынившы кгвалтъ, в тот звон ратный на кгвалт звонит почалъ, знат, хотечы того, абы мене, албо кото иньного в том кгвалте забить. Тамъ же, яко то на замку п о г р а н и ч н о м ъ, з великимъ страхом з домовъ своих люде, которые жывут за замком, до замку утекали, яко звыкли, от непрыятеля утекат; с которого страху, такъ в замку, яко и на мосце, збегшысе, люде мало се не подавили и не позабияли. Аж потом люде, збегшысе, которые в замку жывутъ, оного пана райцу од того звона одвели и болей ему звонит не дали.

а) Ср. Истор.-Юрид. матер., вып. XVII, стр. 286—293, и проч.

Которые таковые и такъ великие, и не зносные бунты, зуфалство, своволенство и пофалки на здорове мое у- раду вашой млти доношу и оповедаю, и прошу, абы тая жалоба и оповедане до книгъ кгродских Мцислав- ских была зписана,—што ест записано.—Року ҂ахѯд, мца Мая двадцатого дня оповедано. В небытности его млти пна наместника Мстиславского, Козелъ, понаместник.

Цо оп. кн. № об. 91, № ч. 1, л. 381.

61.

Вводный листъ вознаго Ивана Евтихевича, о вводѣ свя- щенника Селищской Св. Георгіевской церкви, Іуды Гальковска- го, во владѣніе землями, принадлежащими къ той церкви,—съ указаніемъ и границъ оныхъ. 1664 г. Іюня 3.

Я, Иван Евтихевич, енерал его. кор. милости вдства Мстиславского, сознаваю тим квитомъ моим интромиси- цым, ижъ, року теперешнего тисеча шест сот шестдесят четвертого, мца Мая двадцат третего дня, брал мене, е- нерала, в Богу велебни отец Июда Адонович Галковский, презбитор церкви Селицкой, до именя своего Селищъ и до двора, вдстве Мстиславском стоячем, и до обнатия маети лежачое, до церкви светого Великомученика Ге- оргия належачих. Где я, енерал, с повинности враду мое- го, маючи при собе сторону чотирох шляхтичовъ, пана Яна Висоцкого, пана Даниела Юшневского, пана Федора Заблоцого, пана Якуба Берднацкого, виш мснованого року, месеца и дня, прибивщи до двора, в Селищах стоячого, а до маетности, лежачое вдстве Мстиславском, напервей покладал передо мною и шляхтою моею, вишъ

менованою, привилей князя Июря Лукгвеневича а), дани на церковъ Стого Великомученика Георгия, кгрун- ти и сеножати, други потвержене княза Михаила Ива- новича Мстиславских, трети также потвержене Жикги- мунт Першого, короля его милости, где мне показал огород, в котором двор стоит. Од Кладища почина- ется, граничечы с панами Плескачевскими, по правой руце огородъ, до церкви належачой, а по левой пановъ Плескачевсих, и до Карасника впирает, з кгрунтами пановъ Воронцовъ, яко сам у собе мает огород и з околицою, до него належачою, з шляхтою граничечы розною. А грунтъ, называющая Стрелица: пета зачи- нается от дороги, которая идет з села Селищъ а до села Раю; от тое дороги управо локтем взявшы, с панами Плескачевскими граничечи, по правой стороне пановъ Плескачевских, а по левой стороне кгрунт церковни, границою слушъною граничечи; через оборки и по су- ходоле пришовши до кгрунту пана Парчевского, влево локтем взявши, стеною просто, также през оборки и по су- ходоле граничечи, влево локтем, по левой стороне кгрунт церковни, а по правой руце пана Парчевского; границою слушною, то есть, стеною идучи до дороги; на дорогу узишовши, дорогою граничечы, до Селищъ идучою, до тоежъ пети, откул зачелася. И далей провадил мене, ене- рала, с стороною моею шляхтою, виш реченою, на кгрунт, называючися Доброхотка, и подъ нею сеножат, до церкви належачая, и з кгрунтом тымъ, также до цер- кви належачимъ . . . . первей пета починается: одъ ре- ки Мертви вправо взявши, сеножатю граничечи с па- ном Заполским, до пригору (или пріору) пришовши; пригоромъ (или пріоромъ) идучи, до дороги Варнавин-

а) Эта привилегія указываетъ на глубокую древность означенной Селищской пра- вославной церкви.

скія; тою дорогою граничечи, по правой стороне кгрунтъ пана Заполского, а по левой руце кгрунтъ, до церкви належачи; идучи дорогою, тою границою слушною, до кгрунтовъ пановъ Плескачевских; влево локтем у границую; прошовши управо локтем, ажъ до рову пановъ Плескачевских, по приор (или пригор); идучы просто с приору (или пригору), ажъ до реки Мертви; которая сеножат коло реки лежит и граничит; уверхъ рекою идучи, откул пета взелася, там и скончилася. А так, я, енерал, на той справе бывши и в тот мой инътромисиний листъ списавши з кгрунти, сеножати, до церкви належачыми, зо всими пожитками, помененому отцу Июде Адоновичу Галковскому подал, с подписом руки моей, также под печатми сторони шляхты, ку записаню до книгъ кгродских Мстиславских подал. Писан року, месеца и дня вишъ писаного. У того квиту интромисиного печатей пятъ; подпис руки енерала тими слови: Иван Евтихевич, енерал его королевской милости. Который тотъ квит., з сознанем енералским, ест до книг тых вписанъ. Иван Евтихевич, енералъ, рукою.—Року тисеча шест сот шестдесят четвертого, мца Июня третего дня, на враде господарском кгродском Мстиславском, передо мъною, Яномъ Кулакомъ, намесником Мстиславским, отъ ясне велможного его милости, пана Миколая Валерыана з с Техановца Техановецкого, воеводы, старосты и войта Мстиславъского, Радомъского и Порадниньского державцы, будучимъ, ставши очевисто, іенералъ ікм., Иванъ Евтихевич, тотъ квитъ свой интромисиный признал и ко вписаню до книгъ подалъ, в тые слова писаный.—Вынис выдан. Wydymus w roku 1721 wydany.

По оп. кн. № об. 91, № ч. 1, л. 395—396.

ПРИБАВЛЕНІЕ.

А) Изъ книги гродскихъ актовъ Витебскаго воеводства, за 1719-й годъ.

Сожженіе г. Витебска. Въ поданной въ судъ, 10 Янв. 1719 г., протестаціи, Семенъ Крупеничъ заявилъ о погорѣніи и пропажѣ документовъ его на имѣнія Топорнино, Кулизино и Михоново, леж. въ Витеб. воев., во время *сожженія* г. Витебска Русскими въ 1708 г.—Листъ 6.

Корчма въ им. Старомъ-Селѣ. Ярмарка въ Островнѣ. Въ поданной 13 Янв. 1719 г. протестаціи Витебскаго воеводства подсудокъ Богданъ и жена его Катерина урожд. Каковская Старосельскіе жаловались на Витебск. же воевод. мечнаго Ивана и жену его Сусанну ур. Сулистровскую за неправильное вымогательство крестьяниномъ отвѣтчиковъ, Савкою Томашенкомъ, денегъ у содержателей *корчмы* въ им. просителей *Старомъ-Селѣ*, жида Юды и жены его Гени ур. *Александровичевой* (?) Хаимовичей, и за избитіе послѣдней до полусмерти имъ же, Томашенкомъ, завернувшимъ по пути въ ту корчму, ѣдучи въ пьяномъ видѣ съ сосѣдями своими на *ярмарку въ Островну*, что и подтвердилось мѣстнымъ осмотромъ вознаго Казиміра Дмуховскаго съ понятыми.—Л. 10 и 12.

Им. Добея (Полоцк. у.) и *Лѣсковичи* (Витеб. у.) *съ правосл. церквами.* 18 Янв. 1719 г. Ломзянскій скарбникъ (казначей) и экономъ имѣній Троцкаго воеводы Ѳеодоръ Мержвинскій жаловался на Богдана Старосельскаго и пособниковъ его, Колосовскаго, Ивана Пугачевскаго, Савицкаго и др., въ томъ, что они съ вооруженною толпою, напавъ на воеводское имѣніе *Добею*, леж. въ Полоцк. воев., избили многихъ крестьянъ, нѣкоторыхъ даже до смерти, а самое имѣніе ограбили и награбленное имущество отвезли въ им. отвѣтчика, Старосельскаго, *Лѣсковичи* въ Витеб. воев. Причемъ захватили и увели двухъ Добейскихъ *поповичей*, родныхъ братьевъ, Григорія и Петра Еленичей.—Это подтвердилось и мѣстнымъ осмотромъ вознаго Казиміра Дмуховскаго съ понятыми.—Л. 16 и 21.

Ярмарка въ мѣстечкѣ Смолянахъ. 18 Февр. 1719 г. жаловались Яковъ и жена его Агафья Зубовичи на земянку Витеб. воев. Констанцію ур. Рабчицкую Ростковскую и сына ея Егора Ростковскаго, въ томъ, что отвѣтчики, живя въ сосѣдствѣ съ просителями, въ им. Подмошьѣ, дѣлали на просителей нападенія, грабили ихъ и захватывали ихъ земли, а наконецъ, Егоръ Ростковскій съ способниками своими напали на просителей во время ярмарки *въ м. Смолянахъ*, избили ихъ и ограбили.—Л. 30.

Въ Витеб. Доминиканскомъ костелѣ хоронили умершихъ. 27 Февр. 1719 г. сост., а 2 Марта явленнымъ духовнымъ завѣщаніемъ своимъ Василій Стахорскій завѣщалъ похоронить тѣло его въ костелѣ Витебскихъ Доминиканцевъ.—Л. 50—51.

Въ м. Островнѣ была ярмарка именно въ день Покрова Пресв. Богородицы. 8 Апр. 1719 г. жаловался Яковъ Бусъ на Самуила Логовскаго, въ томъ, что отвѣтчикъ сперва, плывя въ Ригу на стругахъ Юшинскаго, занялъ у просителя 15 тал. бит. и еще 8 тал., а потомъ, когда проситель, въ 1709 г., послѣ сожженія г. Витебска, а вмѣстѣ съ тѣмъ и его имущества, поселился у отвѣтчика, то послѣдній, „na kiermasz Ostrowienski Pokrowy swięta Ruskiego“ взялъ у него, Буса, еще 13 золот. и 6 грош.; но этихъ долговъ не только не уплатилъ просителю, а еще обругалъ его съ угрозою убить на смерть.—Л. 68.

Им. Турьево, уроч. Копище (?) и проч. 20 Нояб. 1717 г. сост., а 6 Мая 1719 г. явл. полюбовное размежеваніе имѣній *Турьево* съ урочищемъ *Копище* Витеб. воев. земянъ Ивана и жены его Терезіи ур. Онацкевичъ Слупецкихъ отъ им. Бравчинщины Якова и жены его Мареы ур. Гослинской Грохольскихъ, въ которомъ сказано: „Granice ponowiliśmy w potomny wiek takowym duktem y trybem: poczowszy z ruczaia, Perdonki nazwanego, od gruntow nas. Słupeckich, Turyenskie, od zaścianku, lub uroczyszcza Kopiszcza, przy miedzy szerokiey graniczney od wieku, miedzy gruntami uroczyszcza Kopiszcza a gruntami Brawczynszczyzny ichmow pp. Grocholskich, kopiec nowy usypaliśmy; od tego kopca tąż miedzą szeroką, rzucaiąc grunta polewie Kopiskie, a poprawie Brawczynczyzny, do kopca starodawnego; od tegoż kopca tąż samą miedzią do błotka, gdzie drugi nowy kopiec usypaliśmy; od tego kopca, tymże błotkiem przeszedszy do kopca starodawnego licząc, iuż czwarty kopiec; od tego kopca idąc ruczaykiem w row, a rzucaiąc grunt Kopiski polewie, a Brawczynczynski poprawie, gdzie y dukt graniczny, miarkuiący spor, w potomny wiek konczy“.—Л. 110—112.

Церковь Св. Іоанна. 7 Февр. 1719 г. сост., а 6 Мая явл. купчая, по коей Витеб. жители, жиды Яковъ (Jakub) и жена его Лея Лейбовна Марковичи продали земянамъ разныхъ воеводствъ и повѣтовъ Самуилу и его женѣ Маріаннѣ ур. Жоховичъ Шалупамъ, за 400 злот. польск., „plac, prawem wieczystym przedany, na przedmieściu Zadunawskim Witebskim będący, od jmp Floryana Jurewicza y jeymści p. Maryanny Baranowskiey Floryanowey Jurewiczowey, małżonkow, ziemian jkrmci woiewodstwa Witeb., puszczony. Którzy ichmść ten plac maiąc sobie successive et legitimo modo po rodzicach swich zeszłych w Bogu jmćpu Janie Jurewiczu y Zofij Przesmyckiey Janowey Jurewiczowey spadły y dostały, a od zeszłych w Bogu, wielm. jmp. Dadziboga Łukomskiego, woysk. Witeb., y od ieymci p. Anny Bychowcowny Dadzibogowey Łukomskiey, woysk. Witeb., dostały, graniczący: obok placow y dworow, z iedney strony od placu, gdzie na ten czas cerkiew Swiętego Jana stała, a z drugiego boku od placu Szuchrynskiego y od Szapka, miesz-

czanina, także graniczący z placem wielm. jmp Adama Franciszka z Brusiłowa Kisiela, natenczas chor., a teraz podkomorz. Witeb., w pewnym, dawnym ograniczeniu, a spokoynym naszym dzierżeniu będący do tychczas . . . . nazwany Korzeniewski.—Л. 129—132.

Им. Язно и Черневичи (съ правосл. церквами б. Полоцк. воев., а нынѣ Дисnен. у.). 10 Мая 1719 г. сост. заочное рѣшеніе грод. суда по дѣлу Витеб. подвоеводы Ремигіана Селицкаго съ Доминикомъ Ивашкевичемъ о томъ, что корчмарь въ им. *Черневичахъ* б. Полоцкаго воеводства, принадлежавшемъ просителю Селицкому, жидъ Мотка Пейсаховичъ, снявши аренду корчмы въ *Язнѣ* и нуждаясь въ деньгахъ, занялъ у отвѣтчика, Ивашк., подъ заемное письмо, 9 талер. и притомъ далъ ему, кредитору, два снурка жемчуга съ кораллами, одинъ снурокъ большихъ ккораллов, а другой снурокъ ккораллов, низанныхъ въ три нитки, золотое кольцо съ рубиномъ, еще золотое кольцо, серебряное кольцо и сер. цѣпочку; потомъ еще Ивашкевичъ и силою взялъ одного коня у жида Мотки Пейсаховича, а другаго у Язненскаго крестьянина. Когда же должникъ жидъ явился къ Ивашкевичу для расчета, то Ивашкевичъ, взявъ слѣдуемыя деньги, вещей и коней не воротилъ, а самого жида избилъ и искалѣчилъ. Гродскій судъ рѣшилъ дѣло въ пользу просителя.—Л. 163—164.

Поповскій станъ. 3 Авг. 1717 г. сост., а 12 Мая 1719 г. явл. закладная, по коей зем. Витеб. и Полоцк. воев. Семенъ Крупеничъ заложилъ зем. тѣхъ же воеводствъ Гаврiилу и его женѣ Маріаннѣ ур. Гурка Крупеничамъ, въ 300 злот. поль., „maiętność moie (залогодателя) wieczyste, nazywaiącą się Danilcowo, w stanie Popowskim [a]), w trakcie Newelskim, wdztwie Połockim leżącą . . . w pewnym ograniczeniu będącą, o granice miedzy bratem jmp Pawłem Krupieniczem, naypierwiey po ruczay Niescierowski, który idzie swoim duktem w wyhor, a z wyhoru w sosne, y zaś w granicę jmp Tomasza Krupienicza, a z drugiey strony jmp Żaby, podwoiew. Połock., dawną granicą w sobie maiącą maiętność Danilcowo, teraz wpuscie zostaiącą.“—Л. 173—175.

Церковь Благовѣщенская. Въ 1717 г. сост., а 12 Мая 1719 г. явл. ассекураціонная запись, данная Василіемъ Стахорскимъ Витеб. воев. лѣсничему Петру и его женѣ Франциcкѣ Бѣлыницкимъ—Бирулямъ, въ 100 злот. поль., плацъ, доставшійся „na moią (Стахорскаго) podzieloną z bratem moim, w Bogu zeszłym, jmćm p. Waleryanem Stachorskim, w Witebsku, w zamku Niżnim zostaiący miedzy ichmć pp Birulami y miedzy ichmć pp. Ambrokami, ichmow placow zostaiący moy wesrzedzinie tych placow; a moia połowa tego to pom. placu, idąc na ulice Wielką do cerkwi Błohowiesz-

---

a) Станъ *Поповскій* свое названіе получилъ не отъ существующаго ли и нынѣ въ Невел. уѣздѣ села съ правосл. церковью, *Пуповичи*, которое встарину называлось, б. м., *Попово*, или *Поповичи*, или *Поповщина*?

czenia, po prawey stronie, zchadza się z placem pomien. ichmć pp Birulow, to iest, z placem jmci p. Stefana—Białynickiego Biruli, budown., y jmci p. Andrzeja Piotra Białynickiego-- Biruli.“—Л. 180.

Руина и голодъ. Въ поданной 20 Мая 1719 г. жалобѣ своей Ѳома и его жена Погоскіе обвиняютъ Якова и его жену Софью ур. Бируля Альхеровичей Погоскихъ въ томъ, что послѣдніе „podczas cięszkiey ruiny y głodnych czasow“ заманивали крестьянъ изъ имѣнія просителей Погостища въ имѣніе свое тоже Погостище, леж. въ Витеб. воев.--Л. 227.

Им. Кубличи (въ Лепел. у., гдѣ нынѣ и мѣстечко Кубличи съ правосл. церковью). Под. 7 Іюня 1719 г. жалоба Смолен. стражн. Антона и его жены Елеоноры ур. Закржевской Гущей на Николая Видѣйку въ томъ, что послѣдній, взявъ изъ им. просителей Обухова въ Витеб. воев. для доставки въ ихъ же им. *Кубличи*, леж. въ Полоцк. воев., разныя вещи на свыше 300 злот., ни вещей этихъ по принадлежности не доставилъ, ни стоимости ихъ не уплатилъ.—Л. 236.

Корчма въ им. Павловичахъ. 16 Сент. 1719 г. зем. Витеб. воев. Михаилъ и его жена Ева ур. Невельская Стефановскіе жаловались на корчмаря въ имѣніи ихъ Павловичахъ, леж. въ Витеб. воев., жида Мовшу Соломоновича съ его сыновьями Залманомъ, Шмаемъ и Лейбою, за неуплату просителямъ занятыхъ у нихъ 1565 злот. поль.—Л. 279.

Интимныя связи шляхты съ жидами. 11 Окт. 1719 г. Станиславъ Глембоцкій жаловался на жидовку Витеб. кагала Манюшку Чейту Рубинову и на Владислава Лукашевича въ томъ, что они, имѣя между собою тѣсную связь и живя вмѣстѣ, а также находясь въ сношеніяхъ съ извѣстнымъ воромъ по имени Мартыномъ Ходыкою, укрывая его и украденныя вещи, такимъ же образомъ укрывали его и съ разными вещами, украденными у просителя на 3020 злот. 6 грош.; самыя же вещи у себя дѣлили, продавали, закладывали и на счетъ ихъ кутили.—Л. 293—294.

Ярмарка въ м. Островнѣ продолжалась не менѣе какъ до 17 Октября. 19 Окт. 1719 г. дѣвица Софья Франциска Раймундовна Мацкевичъ, совмѣстно съ опекунами и съ братьями своими Казиміромъ и Осипомъ Мацкевичами жаловалась на шурина своего, Михаила Антона Прушака изъ Бенева Беневскаго, и жену его Антонину Раймундовну, въ томъ, что обвиняемые еще при жизни матери просителей, Катерины Кириковны Мацкевичъ, причиняли разныя обиды и вредъ. Затѣмъ, 17 Октября 1719 г., когда просительница ѣхала въ *Островно на ярмарку* (kiermasz) для разныхъ покупокъ, на дорогѣ изъ Витебска въ Островно, въ полумилѣ отъ послѣдняго обвиняемый Беневскій внезапно напалъ на нее, просит., ругалъ ее, стрѣлялъ въ нее и избилъ какъ ее самое, такъ и проводника ея, такъ что она вынуждена была бросить телѣгу и бѣжать; причемъ обвиняемый, преслѣдуя ее и дальше, загналъ въ лѣсъ, гдѣ она, блуждая по чащѣ и болотамъ, растеряла и изорвала свою одежду и почти нагая уже и прозябая пріютилась во дворѣ Куковячинѣ Даніила

Зброжка. Беневскій же, возвратясь къ телѣгѣ ея, забралъ все находившееся тамъ.—Л. 299.

Брама и болото въ Витебскомъ замкѣ. 3 Мая 1719 г. сост., а 9 Нояб. явл. купчая, по коей Витебскіе мѣщане, вдова Анна, Филипъ и его жена Дарья Ласицы продали Маріаннѣ и ея сыну Антону Гайдамовичамъ собственный домъ свой „z placem, pod nim leżącym, y z ogrodem w miescie jkrmci Witebskim, w zamku Wyżnim, idąc z Niżniego zamku przez te mieysce, gdzie brama bywała, powracaiąc ulicą wlewą, idąc ulicą mimo domow panskich szlacheckich, które nad błotem stoią po prawey stronie, na rogu; ten nasz (продавцовъ) dom w pewnym ograniczeniu, z iedney strony obok domu y placu jmp Jaroszewica, regenta grodzkiego Witeb., drugą stroną przez ulicę do placu jmci p. Nowackiego, przodem do placu, przez ulice, jmp Zbrożka, tyłem do placu y b ł o t a imp Koszczyca przyległy [a]).—Л. 399—402.

Выдрейская пуща, или *Пастушій Боръ (?). Бобры.* 9 Нояб. 1718 г. сост., а 9 Нояб. 1719 г. явл. миролюбная сдѣлка, по коей ловч. и ротм. Витеб. воев. Антонъ и его жена Анастасія ур. Кречетовская Бѣлыницкіе-Бирули предоставили Антону и его женѣ Ѳедорѣ ур. Закржевской Бѣлыницкимъ-Бирулямъ „wstęp wolny do puszczy maiętności Ockowey Zaozierza . . . oraz wstęp do jeziora Zaozierskiego, rzek, rzeczek Czernicy, Ockowey, Swirowki y Olszy ze wszelkiemi ich użytkami, pożytkami w łowieniu ryb wszelkim przemysłem y b o b r o h o n o w; iednak że do puszczy Wydreyskiey, alias P a s t u s z e g o B o r u, y do rzeczki Wydreyki, podług działu, przyznanego miedzy oycem mnie, Antoniego, y stryiami, wolny wstęp mnie y stryiom, successorom naszym y poddanstwu naszemu wiecznie utwierdza y warуie się“. —Л. 405—409.

Ярмарка въ Бѣшенковичахъ. 14 Нояб. 1719 г. сост. рѣшеніе гродсуда, по дѣлу объ обвиненіи Иваномъ, отцомъ, Ольбрихтомъ и Бенедиктомъ, сыновьями, Длускими Станислава Свирскаго, жены его Юканы (Jukana) ур. Гарновской, дяди ихъ—Ивана, племянниковъ—Ивана и Казиміра Каминскихъ и жены Ивана—Констанціи ур. Радутянки Каминской, въ томъ, что обвиняемые, 20 Фев. 1718 г., вооруженною силою напавъ на дворъ младшаго просителя, оговорили его въ уводѣ коня, а потомъ, 29 Іюня того же года, перенявъ на дорогѣ, ѣхавшаго на *ярмарку* (kiermasz) въ *Бѣшенковичи*, старшаго брата, Ольбрихта Длускаго, арестовали его, взяли у него коня съ сѣдломъ и пистолетами, а также отняли у него деньгами 200 злот., а самаго его кіями и кто чѣмъ могъ избили, окро-

---

а) А въ другой явкѣ такой же купчей, помѣщ. на 411—414 л. акт. кн., о положеніи проданнаго имущества говорится, м. пр., такъ: „dom, plac, ogrod y wszytek budynek, na nim stoiący, pod przysądem y prawem grodzkim Witebskim leżący w miescię jkrmci Witebskim, w zamku Wysznim, ydąc z zamku Niżniego przez tę mieyscę, n a k t ó r y m p o s r z o d m u r u b r a m a b y ł a, a teraz, przez palenię miasta Witebska od Moskalow ta b r a m a z g o r z a ł a“.

вавили и изранили и едва не убили на смерть. Судъ рѣшилъ дѣло въ пользу просителей —Л. 446—448.

Им. Паулье (нынѣ въ Леп. у., съ правосл. церковью). *Бобры* и пр. 2 Февр. 1718 г. сост., а 14 Нояб. 1719 г. явл, купчая, по коей Троцкіе чешники, родн. братья Самуилъ и Станиславъ Садовскіе продали Станиславу Кіяновскому и женѣ его, за 18,000 злот., имѣніе свое Паулье, леж. въ Полоцк. воев., „cum omnibus attinetjis, z (крестьянскими) żonami, dziećmi, ich ruchomością, maiętnością, oraz powinnoscią wszelką, zdawna dworowi pełnić przynależącą, z gruntami oromemi y nieoromemi, z sianożęciami murożnemi y błotnemi, gaiami, lasami, zaroslami, z puszczo, zdawna do tey maiętności należącą, bez żadnego ni od kogo wstępu, ostęmpami do bicia zwierza wszelkiego, z gony bobrowemi, stawami y młynami, sadzawkami, rzekami, rzeczkami, jazami, jeziorami etc.“—Л. 451—452.

Б) Изъ книги земскихъ актовъ Витебскаго воеводства, за 1637 годъ.

Бобры и проч. 1637 г. Янв. 8 сост., а 9 явл. уступочная запись, въ коей, м. пр., сказано: „Я, Крыштофъ Храповицкий, столникъ Витебский, а я, Гелена Войнянка Ясенецкая, малжонка его милости . . . сознаваемъ тымъ листомъ нашымъ доброволнымъ записомъ, иж што его милость пан Миколай Ивановъский, веспол с пни малъжонъкою своею, пани Александрою Свидерскою . . . ючы маетность свою, у воеводстве Витеб . . . чую, названою Путиловъ, над рекою Лужосною . . . у держымъ за привилеемъ, светобливое пам . . . его милости Жыкгимонъта Августа до маетъ . . . жъ нашое Путилова, в томъ же воеводъстве леж . . . належачой, до которое реки розумеючы бы . . . нъ Ивановъский и пани малжонъка его милости . . . упъ зажывать в ловеню рыбъ хотели, леч есмо . . . шой власности ажъ до тыхъ часовъ зажывать . . . ли. А за перевазыею розных их милость пан . . . ел нашыхъ и позыскуючы собе приязни в блис . . . седстве мешкаючую, его милости пану Миколаю . . . и пани малжонце его милости, ее милости пани . . . дре Свидерской и потомству их милости з маетън . . . милости тежъ Путилова, в той реце Лужосне в . . . ловенье рыбъ, то есть, трыгубицою, крыгою . . . позволяемъ и кожъдой наступуючой особе на ту . . . нашу боронить не маеть, такъ однакъ, абы не п . . . веременъ и гоновъ бобровых, также и езов отъ н . . . даных нашых, на той реце Лужосне будучых, и ужы . . .“—Л. 22.

Бобры и пр. 5 Апр. 1635 г. сост., а 10 Янв. 1637 явл. купчая, по коей Витеб. воев. земяне Софья ур. Погорѣльская и Иванъ Ковалевскіе продали затю первой, Якову и женѣ его, а ея дочери, Ивана же сестрѣ, Раинѣ (Аграфенѣ) Чижамъ, за 10 копъ грошей Лит., леж. въ Витеб. воев. *Черницу* „з старымъ будованьемъ дворнымъ и гуменнымъ, з селищами, огородами овощовыми и неовощовыми, кгрунъты всякими пашными

и непашными, оромыми и неоромыми, з сеножатьми мурожъными и болотными, з лесы, гаи, боры, пущами, старынами, зъ пчолами, з озером Черницою, з реки, речки, з ловенемъ в них рыбъ, з гоны зверынными, пътатшыми и *гоны бобровыми*, также съ крестьянами, м. пр., Семеномъ *Вакаромъ* (*вакаръ* по-латышски знач. вечеръ [а]) и проч. [б]).—Л. 27—31.

Брама Задунайская въ Витебскѣ. 11 Окт. 1636 г. сост., а 10 Янв. 1637 г. явл. купчая, по коей Вит. воев. зем. Василій Бровчинскій продалъ Троцкому тіуну Самуилу Огинскому и его женѣ Софьѣ ур. Бѣлевичъ, за 200 копъ грош. Лит., плацъ свой, „лежачый в замку гдрскомъ Нижнемъ Витебскомъ, идучы з места Витебъского, посаду Задунайского у *браму Задунайскую*, в замокъ Нижний улицою великою, по левой стороне, межы пляцов, з одное стороны плац земянина гдрского воев. Витеб. п. Яроша Якимовича, а зъ другое стороны пляц и дом ихъ мил. п. Самуеля Окгинского, тивуна Троцкого, дворянина его кор. мсти, и п. малжонки его мил., ее мсти п. Зофии Белевичовны.“—Л. 31—33.

Бобры и пр. 13 Сент. 1635 г. сост., а 10 Янв. 1637 г. явл., запись, коею Витеб. воев. подсудковичъ Самуилъ Дырмонтъ—Сивицкій въ обезпеченіе полученнаго имъ за женою своего Аграфеною ур. Осиповскою приданаго на 8000 злот. поль. предоставилъ имѣнія свои *Лучосу* и *Псковичи*, леж. въ Вит. воев., to iest, dwor z budowaniem dwornym, folwarkowym y gumiennym, z gruntami orememi y nieoremami, sianozęciami, lasami, puszczą, starzynami . . ., z bory, gaiami, dąbrowami, ladami, chrostami, sadami, ogrodami, jeziorami, rzekami, rzeczkami, stawami, młynami, sadzawkami, ziemiany y boiary, y poddanemi wszytkiemi, z ich żonami, dziećmi, maiętnościami, gruntami, powinnościami, daniami pieniężnymi, miodowemi y dziakielnemi y z ich robotami y posłuszenstwem wszelakim, z karczmami y aręda, z nich przychodzącą, z łowy zwierzynnemi, ptaszemi y rybnemi, z gony bobrowemi etc.—Л. 34—38.

Церковь С. Николы въ Осѣткахъ. Церковь Погостская. Бобры. и проч. 2 Іюля 1636 г. сост., а 10 Янв. 1637 г. явл. купчая, по коей земяне Витеб. воев. Александръ Ивановичъ и Анна Өедоровна ур. Мостыка Богомольцы продали зем. этого же воев. Григорію Иван. Богомольцу, за 600 копъ грош. Лит., леж. въ Витеб. воев. имѣніе *Погостище*, „то есть, з дворомъ и зо въсимъ будованьемъ, где мы сами (прод.) мешъкали, с поддаными, с *полми коло церкви Светого Миколы у в Осеткахъ*, въ дубровехъ, за мъхомъ, и кругъ земъли под Ланновом и зо въсею землею за рекою Ольшею, и с пущою, зо въсими кгрунтами пашъными и непашными, с полными оремыми и не оремыми, з ляды и зъ ладищами, зарослями, с пущою, старинами, со мхи и болоты, з деревомъ бортнымъ,

а) *Вакары* были и шляхта. б) Переносъ этой купчей помѣщенъ, подъ тѣмъ же числомъ, и на л. акт. кн. 56—57.

з сеножатьми, з реками, з *гоны бобровыми* и з ловы рыбъными, з *хмели и* *хъмелищами*, и уступъ ловенья рыбъ у в озере Мышонку, такъ же часть, которая на мене, Алекъсанъдра Богомолца, належыть въ дубърове цото-вой, тамъ же в селе Погоскомъ, за *Буболевомъ*, под Новоселками лежачая, и ку тому часть земъли в Милашъкове, надъ рекою Олшою, подле ручъя *Светца*; дотого тежъ часть пляцу ойчистого с огородомъ, в месте Витебскомъ, на посаде Задунайскомъ, на Олешънику лежачый; ку тому тежъ што продкове нашы отъ давных часов, делечыся отчызною своею в селе Погоском с продками пановъ Олферовичовъ Погоскихъ, *зоставили собе в цотове кгрунъты церковные, што на церковъ Погоскую надали и на чомъ церковъ Светого Миколы и двор поповъ с огородомъ и две кели стоять*, теды и в томъ во въсемъ часть мою, мне, Алекъсандру Богомолцу, належачую; што все зо въсимъ на въсемъ, што одънокольвекъ до тое маетъности нашое (продавц.) на част мою, Алекъсанъдра Богомольца, належати будеть, але згола зо въсимъ на въсемъ" и проч. а)—Л. 39-43.—А на 43—44 л. акт. кн., под 10 же числомъ Января 1637 г., помѣщенъ вводный листъ вознаго Витеб. воев., Ильи Пресмыцкаго, по этой купчей.—Далѣе, на 48 50 л. акт. кн. помѣщена, подъ 10 же ч. Янв., купчая, по коей Юрій Касперовичъ Богомолецъ продалъ тому же Григорію Богомольцу, дядѣ своему, за 700 копъ грошей Лит., принадлежащую ему, продавцу, часть въ имѣніи Погоскомъ . . . . зо въсими земълями надъ рекою Ольшою ажъ по ручей Каменецъ и зо въсею земълею за рекою Ольшою прозвищемъ Жарное, и с пущою, почонъшы, с одъное стороны, отъ кгрунътовъ пановъ Олферовичовъ, дорогою *старою Зарубезскою*, ажъ по реку Оцковую, зо въсими кгрунътами пашными и непашъными, с нольми оремыми и неоремыми, з ляды, з лядищами, зарослями, с пущою, старинами, со мхи и болоты, з деревомъ бортнымъ, сеножатьми, з реками, з *гоны бобровыми* и зъ ловы рыбъными, съ хъмели и хмелищами, и уступъ ловеня рыбъ у в озере Мышонъку; такъ же часть, которая на мене, Юря Богомольца, належить в дуброве цотовой с паны Олферовичами, тамъ же в сале Погоскомъ за Буболевом, под Новоселками лежачая; ку тому теж што продкове нашы од давъныхъ часовъ делечысе отъчызною своею в селе Погоскомъ с продками пановъ Олферовичов Погоских, зоставили собе вцотове *кгрунъты церковные, што на церков Погоскую надали и на чомъ церковъ Светого Миколы и двор поповъ с огородом и две кели стоять*; теды и въ тым во въсемъ часть мне, Юрю Богомолцу, належачую" и проч.

а) Упоминаемая здѣсь земля около *церкви Св. Николы въ Оснъткахъ*, д. б., была также издревле церковною, но впослѣдствіи, какъ и земля Погостской (нынѣ Погостищской) церкви, захвачена въ свою собственность мѣстными владѣльцами.—Ср. Истор.-Юрид. Матер., вып. XXIII, док. 93, 94, стр. 472—473, 493 и проч.

Стодола з) и пр. 10 Янв. 1637 г. явл. вводный листъ Витебск. воев. вознаго Ивана Немелкаго, по коему Витеб. воев. земянинъ Яковъ Владиславъ Солтоносъ-Русокомскій принялъ въ свое владѣніе подаренное ему отцомъ его имѣніе *Добрино* въ Витеб. воев., а именно: „дворъ, стоячый надъ озеромъ Добрыномъ зо въсяким будованьемъ, садъ, гумъно, з огородами овощовыми, *хмелевыми*, з озеромъ Добрыномъ и с поддаными, в той маетъности оселыми . . . со въсякими прыходами, данью грошовою и *медовою*, збожъемъ, з роботою всякою . . . з реками, з речками, сеножатьми мурожными и болотъными, з ляды, з лядищами, з сажавками и з ловеньемъ рыбъ в нихъ. Обърубъ тое маетъности: почавъшы з озера Добрына, речъкою аж до столы (sic) Горавицы; одъ *стадолы* гостинъцомъ черезъ гору у болото Каменъ; болотомъ, ручеями, мъхами на гостинецъ знову; з гостинъца границою с поддаными королевское мсти Узварцов до кгрунътовъ его мил. п. Юря Сивицкого, войск. Витеб., по розныхъ рубежохъ у речку Добрейцу, а Добрейцою речъкою, идя уверхъ тою речкою, ажъ до озера Добрына; тутъ пета скончылася".—Л. 58—59.—А на 59—60 л. акт. кн., подъ тѣмъ же числомъ, помѣщена и самая дарственная запись Щаснаго Солтоновъ-Русокомскаго, по которой дѣланъ этотъ вводъ сына его во владѣніе им. Добрынымъ. Въ ней, м. пр., сказано, что имѣніе это подарено „з огородами всякими, овощовыми и неовощовыми, *всякого овоцу, яблони, вишенъ* . . . ку тому *стодола*, на гостинъцу великом Оршанъскомъ збудованую, которая стоить над рекою Орбышовъкою, *которая правенту чынивала мне до року сорокъ копъ грошей Литовъскихъ*, и тую пры той же маетъности Добрыне ему, сыну моему милому, уступую и уступил есми".

Пречистенская церковь въ Витебскѣ. Моровая язва и пр. 24 Янв. 1635 г. сост., а 12 Янв. 1637 г. явл. купчая, по коей Витеб. воев земяне Станиславъ Буевичъ и его жена Софья Андревна рр. Рыза продали Витеб. мѣщанамъ Григорію Өедоровичу Поповичу и его женѣ Аграфенѣ ур. Мощинцевой, полученные продавицею отъ отца своего, Андрея Рызы, домъ съ плацомъ и огородомъ, „который тотъ плацъ небощыкъ панъ Андрей Рыза, доставшы од его мил. п. Грыгоря Косова, суди зем. Витеб., на томъ пляцу домъ собе збудовалъ и годъ отъ колъконадъцать, або и большъ на томъ пляцу с покоемъ мешкалъ, а потомъ, *подъ часъ поветрея в року тисеча шестьсотъ двадцать пятомъ*, з сего света, з малъжонъкою, а тещою моею, мене, Станислава Буевича, а с пани маткою моею, мене, Софии Рызянъки, с панею Варбарою Косиньскою, смертю зшолъ. Которого того пляцу мы сами, я, Станиславъ Буевичъ, а я, Зо-

---

з) *Стодола*—это, собственно, пристроенный къ корчмѣ сарай, въ которомъ помѣщаются лошади съ экипажами проѣзжихъ, и вообще сарай для склада хлѣба (герм. Stadel). Какое-же въ данномъ случаѣ имѣла назначеніе одиночная стодола—неизвѣстно.—На Витебско-Орл. жел. дор. есть станція подъ назв. *Стодолище*.

фия Рызянъка, по небощыку пану Анъдрею Рызе, тъстю моемъ, держа-
чы годъ деветь, ужывали и с покоемъ мешкали. Лежачый тотъ пляцъ
в месте Витебскимъ, на посаде Завитебъномъ, на улицы, прозываемой,
которая идеть одъ церкви Светое Пречыстое ку острогу Песьянъскому надъ ре-
кою Двиною [а]), по руце левой, противъко домовъ земянъ господарскихъ
воев. Витеб., пп. Пышъницъкихъ, и противъ дому пп., а подъле пляцу
с одное стороны зем. господар. воев. Витеб., пп. Шапокъ-Хотольскихъ,
и противъ пляцу, через улицу, п. Мартина Даковъского и малъжонъки
его, п. Ганъны Мощынъцовъны, а з другое стороны подле *рову великого,*
которымъ ровомъ с тое улицы до реки Двины *по воду ходить* мещанамъ
его королевъское милости места Витебскаго [б]).—Л. 75—77.

Село Копысицы [в]). 2 Декаб 1631 г. сост., а 12 Янв. 1637 г. явл.
уступочная запись, данная Иваномъ Василіемъ Прокоповичемъ Витеб-
скому подсудку Христофору Войнѣ-Ясенецкому на спорныя между ними
пять уволокъ земли, „назъваныхъ Уръбановскихъ и Витъковъскихъ, в
повете Оръшанъскомъ лежачомъ, з дворомъ моимъ (Прокоп.) в селе *Ко-*
пысицы".—Л. 72—75.

Им. Лихіе-Гости [г]) и пр. 1 Янв. 1637 г. сост., а 12 Янв. 1639 г.
явл. купчая, по коей зем. Витеб. воев. Даніилъ Милашевичъ и его же-
на Софья Ивановна ур. Стахорская продали Андрею Гуркѣ и женѣ его,
Ѳедорѣ ур. Подберезской, за 400 копъ грош. Лит., „личачы у кождый
грошъ по 10 пенезей, а в копу по 60 грош. Лит., маетность, назвaную
Лихие Гости . . . зо въсимъ на въсимъ, з будованьемъ всякимъ и со въ-
сими грунътами . . . с польми оремыми и неоремыми, з ляды и з ляди-
щами, и зъ сеножатьми, и з оборъками, з гаи, дубровами, зъ зарослями,
наспами, зъ старынами, зъ ставы, ставищами, з сады въсякими, зъ хме-
ли, хмелищами".—Л. 77—80.

Камни и гряда. 29 Окт. 1635 г. сост., а 12 Янв. 1637 г. явл. ме-
жевой документъ вознаго Витеб. воев., Ивана Немелкаго, объ отмежева-
ніи Будникъ и Кривина кн. Іеронима Друцкаго Соколинскаго отъ им.
Сорицы Виленской капитулы,—въ которомъ говорится о вложеніи въ
межевые копцы камней и упоминается о какой-то градѣ.—Л. 87—90.

Мостъ на р. Бикложъ у большой дороги (gosciniec). *Горы Борсучьи и*
Волчьи. На межевой линіи, м. пр., *два большихъ камня съ копцомъ и еще два*

а) Здѣсь, очев., должно разумѣть: подъ *Завитебнымъ* посадомъ *Узгорскій* по-
садъ, наход., дѣйствительно, за р. Витьбою въ отношеніи къ замкамъ Вышнему и Ниж-
нему, а подъ церковью *Пречистенскою*—церковь Успенскую, или Рождества-Бого-
дицкую, какъ еще называется она въ древнихъ актахъ,—что нынѣ Успенскій соборъ.

б) Ровъ этотъ, очев., тотъ самый, который нынѣ называется *слизкимъ ручьемъ*.

в) Село это не имѣло-ли какого нибудь отношенія къ городу *Копыси*!

г) Названіе *Лихіе-Гости*, вѣр., связано съ какою-то легендою, касающеюся,
б. м., разбойниковъ и т. п.

большихъ камня на устьѣ Ясеневаго ручья. Обо всемъ этомъ упоминается въ
межевомъ документѣ того же вознаго Немелкаго отъ 3 Нояб. 1635 г.,
а явлен. 12 Янв. 1637 г., объ отграниченіи им. Сорицы Вил. капитулы
отъ им. Бикложи Марины Озринской княгини Соколинской и ея сыновей
Александра и Ивана Ярославовичей Друцкихъ-Соколинскихъ.—Л.
90—93.

Волотовки. Стодола. 5 Янв. 1637 г. сост., а 12 Янв. явл. запись,
которою зем. Витеб. воев. Яковъ Владиславъ Русокомскій-Солтоносъ
приданое жены своей, Елены урож. Жерницкой, 80 копъ грош. Лит.,
обезпечилъ на имѣніи своемъ *Добромъ,* м. пр., съ деревнями Плющевкою,
и *Волотовками,* а также *стодолою* на большой дорогѣ (goscincu wielkim),
идущей изъ Витебска въ Оршу.—Л. 76—78.

Бобры и проч. 7 Мая 1636 г. сост., а 12 Янв. 1637 г. явл. заклад-
ная, по коей Вит. воев. зем. Ярошъ (Еремѣй) Якимовичъ Головня съ же-
ною своею, Анною Ивановною ур. Городенскою, заложили Витеб. грод.
судьѣ Юрію Шапкѣ-Хотольскому и его женѣ Луціи (Лукерьѣ) ур. Тыш-
кевичъ, въ 2200 копахъ грош. Лит., имѣнія свои, леж. въ Витеб. воев.,
Соловичи, Терешчино, Позняково, Игрыщи, Ташлыково и *Кушнерово* съ кресть-
янами, въ числѣ ихъ *Колямами* [а]), съ ихъ „маетностю *клетною,* гуменною,
землями . . . . с пущою всякою и з робенем в ней товаров всяких лес-
ных . . . ванчосу, клепки, пыпли, будою, шмальцугою а поташом, з де-
ревом бортным, и со пчелами и безе пъчол будучых, *слепетами* (?) . . .
з реками, речъками и поточынами, *з гоны бобровыми* и пр.—Л. 101—105.

Ломиха. 1 Авг. 1635 г. сост., а 13 Янв. 1637 г. явл. купчая, по
коей Витеб. мѣщане Павелъ Петровичъ и его жена Палагѣя ур. Волкъ
продали, за 80 копъ грош. Лит., Витеб. воев. зем. Лукѣ Погоскому
„двор свой с пляцомъ и огородомъ, в замъку Нижнимъ Витебском ле-
жачый з одное стороны подле улицы *самое малое* [б]), которая идеть з
большое улицы на *Ломиху,* з другое стороны подле дому пана Кгозлин-
ского, который стоить подле самое улицы большое, идучое черезъ за-
мокъ Нижный Витебский на посад Задунайский, зъ третее стороны
подле огорода пана Малхера Быковского, а зъ четвертое стороны подле
двора *Опочынского,* который на сес часъ Поповичъ держыт."—Л. 116—118.

Бобры и проч. Въ 1635 г. сост., а 13 Янв. 1637 г. явл. водный
листъ вознаго Витеб. воев., Матвѣя Грановскаго, по коему передалъ
онъ во владѣніе зем. Лукѣ Погоскому, проданное послѣднему Софьею и
сыномъ ея Иваномъ Ковалевскими, леж. въ Витеб. воев. имѣніе *Сухо-*
дорово Получесье, въ полномъ его составѣ, м. проч., съ *бобрами* по рѣкѣ
Лучосѣ. „А граница тое маетности, в Суходорове Получеся, лежачое за
рекою Лучосою, з одное стороны ручом *Стюденцом* от маетности и
кгрунтов Тялошских в реку Лучосу; рекою Лучосою униз немало про-

а) *Колями* были и шляхта.—б) Теперь этой улицы уже нѣтъ.

шодшы, рекою Лучосою управо на гору, у ручей немалый, который граничыть тую маетность з маетностю пана Филипа Погорельскаго, у пана Ильи Милошевича купленую, а далей зъ кгрунтами его, п. Лукаша Погоского, Суходоровскими, управо дорогою *Оновницкою*, а тою дорогою ажъ у той же ручей Стюденец."—Л. 119—121.—А на 126—129 л. акт. кн., подъ тѣмъ же числомъ, помѣщена и самая купчая, отъ 18 Февр. 1635 г., по которой послѣдовалъ этотъ вводъ во владѣніе.

Церковь Погостищская и проч. 28 Сент. 1636 г. сост., а 13 Янв. 1637 г. явл. вводный листъ возн. Ильи Пресмыцкаго, по коему передалъ онъ во владѣніе Витеб. воев. зем. Ильѣ Погоскому проданное ему зем. Иваномъ Львовичеми Смоевичемъ и его женою Авдотьею Евстафьевною ур. Погоскою, за 1000 копъ грош. Лит., леж. въ Витеб. воев. имѣніе *Погостище* съ крестьянами, землями, дворомъ, и з озеромъ Мышонком, з рекою Олшою и речъкою Мышыницою . . . . ажъ до Очковое речъки; до того часть кгрунту своего в дуброве, сполно цотовой, не делной с паны Богомолцами, за Буболевомъ, под Новоселками лежачую; так же *и часть кгрунту своего, на чомъ церков Погоская Светого Миколы и двор попов с огородомъ и две богоделни стоять, и в кгрунтах церковных, што продкове ихъ на церковъ надали.*—Л. 121—123.—А на л. 123—126 акт. кн., подъ тѣмъ же числомъ, помѣщена и самая купчая, отъ 36 Сент. 1636 г., по которой послѣдовалъ этотъ вводъ во владѣніе.

Имѣнія *Казаново*, или *Казановка*, *Марковщина—Пологи*, *мѣстечко Глазомичи* и проч. 4 Іюля 1636 г. сост., а 14 Янв. 1637 г. явл. межевая запись объ отграниченіи имѣнія Марковщины—Полозова Николая Шапки—Путиловскаго и его жены Авдотьи ур. Романовской, а также Михаила Шапки, отъ имѣнія Казанова, или Казановки, Василія, Григорія и Александра Войтеховскихъ, въ Витеб. воев., „меновите, напервей почавшы з ростан *Жарских*, черезъ гостинецъ, который идеть з Витебъска до *Глазомичъ*, у дубе рубежи; одъ дуба, черезъ дорогу, над ручъемъ конецъ; од того копъца прошодъшы ручъем на въсход слонъца, у березе рубежы; од березы тымъ же ручъемъ, у *ильмине* рубежы; од ильмины тымъ же ручъемъ и проч. у другий клен, уходечы у пущу, рубежы зъ другое стороны, на всход слонъца. Кгдыжъ тамже граница скончыласе, А идучы спочатьку тыхъ границ, поправе кгрунъты пашные и непашные, поля, сеножати, мхи и болоты нашы, мене, Миколая Шапки, и мене, Овъдотьи Романовское, и мене, Михала Шапъки, Полозовъские Марковъские, а полеве также кгрунты пашные, поля, сеножати, мхи и болоты, пуща их мил. пп. Войтеховских Казановъская."—Л. 150—154, 172—175.

Посадъ Кстово и подвластные люди Полоцкаго архіепископа въ Витебскѣ. 30 Марта 1636 г. сост., а 14 Янв. 1637 г. явл. дарственная запись Витеб. воев. зем. Ѳедора Войны—Ромейко—Ясенецкаго въ пользу жены своей, Пелагѣи ур. Склотовской, на „trzech poddanych moych (Войны),

mnie wiecznym prawem należących, mieszczan Witebsku, z Witebskiego Niżniego zamku iadąc, za mostem Zadunayskim: iednego Arciema Hrehorowicza, koniec mosta Zadunayskiego, z placem y z ogrodem; drugiego, Lewona Prokopowicza; trzeciego, Jla Kułaka pode Kstowem, miedzy poddanemi, w Bodze wielebn. jmści oyca archiepiskopa Polockiego a mieszczany kr. jmści Witebskimi mieszkaiących, z ich żonami, dziećmi y potomkami, także z domami, placami i ogrodami y s powinnością wszelką, z nich przychodzącą."—Л. 154—155.—А на 160—162 л. акт.-кн., подъ тѣмъ же числомъ, и вводный листъ, отъ 7 Апр. 1636 г., по этой дарственной.

Кладище и проч. 30 Іюля 1635 г. сост., а 14 Янв. 1637 г. явл. купчая, по коей Витеб. воев. зем. Александръ и Григорій Войтеховскіе, Михаилъ и его жена Настасья ур. Войтеховская Мазаловскіе, Иванъ и его жена Софья ур. Войтеховская Буевичи—Выжлятинскіе, Осипъ Соколовскій и Пелагѣя Потепейлина продали Витеб. воев. зем. Николаю и его женѣ Авдотьѣ ур. Романовской Шапкамъ-Путиловскимъ, за 400 копъ грош. Лит., леж. въ Витеб. воев. имѣніе свое подъ названіемъ „*Марковщину*, Пологи, и села, до тое маетности Пологъ прыналежачые, названые Стрежово, Забелино, Шевченъдино, Бубуново, Ляхово, Пяпино . . . . съ кретьянами, ихъ имуществомъ, повинностями и землями . . . „зъ огороды овощовыми, з садами *вишневыми* и *яблоновыми* . . . хмелевыми . . . . пущою бортною, со пъчолами и безъ пчолъ . . . . в границахъ, меновите: с одное стороны кгрунты его мил. князя Самуеля Еустафия Лукомъского *Выменъского* и пущы сполное, до *Вымъна* прылеглое, подле кгрунту и земли Кузьмы Гапоновича Матъчыницкого и подле кгрунту п. Яновое Бирулиное, прозываемого *Косова*, и по кгрунтъ его мил. п. Базылего Шапъки, названый Жебентяевскій, и зъ кгрунтом тым, который упал межы села Жебенътяовъского и межы кгрунътов паней Яновое Бирулиное, под Козинъцом, названый Бармаковским кгрунтом, до тогожъ села Марковского зъдавна належачый, то естъ, поминувшы Козинцову земълю, локътемъ улево, черезъ гостинецъ, поточыною, знову до тогожъ гостинъца, который идет з Витебска мимо *Городна, то есть, кладища*, гдѣ тѣло умерлыхъ небожчыка деда и отца нашого похованы естъ, в которомъ кладищы и теламъ нашым змерлым вольность собе заховуемъ, чого нам панъ Шапъка и кажъдый държачый боронити не маютъ . . . ажъ до маетности нас, Войтеховъскихъ, названое Казановское".—Л. 175—180.

Могильники и пр. 17 Іюня 1636 г. сост., а 14 Янв. 1637 г. явл. межевая запись о разграниченіи сост. въ Витеб. воев. имѣнія *Непоротъ* Евстафія и Льва Косовыхъ-Юдинскихъ отъ имѣнія *Непоротъ* же Юрія Реута и его жены Эсѳири (Гестеръ) ур. Косовой. „Наперней начынаетсе пета першая тое границы: почавшы отъ озерка, прозваного речъкою, што идет од Белевицы, уверхъ озера Белевицу; с того озера у дубъ рубежами; с того дуба у копецъ; од копъца у ель; с тое ели у другую ель, рубежы; од ели у волху; од тое вольхи у другую вольху на ольсо-

вине з рубежами; од вольхи ольсовиною да в речку Тиновицу; тою речькою Тиновицою, идучы уверхъ воды, да въ озерцу Тиновицу; с того озерка Тиновицы у дубъ великий, бортный, з рубежами; с того дуба у грушку и у две яблони; од тое грушки и яблоней межою да в копец; од того копъца зн . . . у другий копецъ подле дороги на рогу . . . ъца дорогою Непоротенскою ажъ до р . . . . ям покидают дорогу до двора его, пана р . . . жонки его, на которых ростанях копъ . . . ых копъцовъ двухъ повернувш вправо д . . . Амбросовичам да у копецъ подле *могильниковъ* . . . лников; од тых могилников знову тоюжъ д . . . у чотырох соснах повысекали рубежы; о . . . тоюжъ дорогою ажъ до ростаней у два копъ . . . тых ростаней и двух копъцов покинувшы дор: у лево до Амбросовичъ и въправо дорогою до буд . . . ща идучы да в конец на ниве *Мишковской*; через тую ниву просто по край нивы тоеж, у копец и у восину з рубежами; од того конца и от осины у ель з рубежами; от ели у дубъ над мшариною, з рубежами, и от дуба у березу на самой мшарыне, з рубежами; з березы выходечы, зе мъшарыны, у дуб з рубежами; од дуба у копец на зрости; с того конца у ель з рубежами; с тое ели у березу з рубежами; з березы у дубъ з рубежами подле копъца; од того дуба и копъца черезъ зарослину да в осину з рубежами; од осины у дубъ на поточыне, з рубежами; од того дуба и од поточыны знову у дубъ з рубежами; з дуба подле зросли у сосну з рубежами; од сосны у ясень з рубежами; од ясеня у липу . . . и од липы у *илемъ* з рубежами; од иле . . . з рубежами; зъ ели у дуб з рубежами; . . . дуба у *илемъ* подле копъца з руб . . . мъ подле того илему у копъца у ели . . . сторон рубежы, где вжо конец тое границы; которая ель помененое маетности нас, Косовых, также ихъ мсть пана Реута и малжонки его мсти Непоротовъскими з ыменьемъ его мсти пана Терпяты *Добейскимъ*, у воеводстве Витебскимъ лежачое, розъграничаеть с тыми копъцами и рубежами, идучы од першое петы границы, то естъ, од озерка Розконого по правой руце кгрунъты и пущы нас, Косовов Остафея и Лва Юдинскихъ, а по левой стороне пана Юря Реута и малжонки его мсти Непоротовских". — Л. 190—193.

Сопки. Мостище и пр. 20 Іюля 1635 г. сост., а 14 Янв. 1637 г явл., закладная, которую „будучы од неприятеля Москвитина звоеваны" Вит. воев. зем. Степанъ Донатовичъ и жена его Аграфена ур. Буевичъ дали зем. Витеб. воев. Ѳедору Занковичу и его женѣ Авдотьѣ ур. Олферовичъ-Погоской, въ 50 копахъ грош Лит., въ имѣніи своемъ Гралевскомъ, леж. въ Витеб. воев., на землю Кривцовскую, половиву службы Демидовской съ дворищемъ Демидовскимъ, „з будованьемъ, т. е., изба, клет, у гумне осеть, лазня, с огородами, оселицою, с полми оремыми и зарослями, и сеножатьми, и границу той полслужбе положыли есмо (какъ сказано въ закладной): почоншы од земли его крское мсти, волости *Илемницкое*, од Соколенка, з логу просто черезъ поле на край, на *сопки*,

до дороги, которая идеть до Скляев до *Гралева*; од тое дороги, чрез дорогу просто через поле межою ажъ до земли Зайцовы и до *Соколенка*, над логом стоячого; идучы тыми границами од земли Илемницкое до земли Зайцовы, по левой стороне земля мене, Стефана Донатовича, волная, а по правой сторонѣ од земли Скалевы (или Смалевы) з селищом Демидовским . . . в другом местцу, у *Мостищу* . . . землю пашную з наспами, зарослями и сеножатьми . . ." — Л. 196—199.

Стѣна каменная (муръ) и *валъ въ Витебскѣ* и пр. 5 Янв. 1637 г. сост., а 15 Янв. явл. дарственная запись, по коей Витеб. воев. зем. Андрей Рамша подарилъ Христофору Демичу „пляцъ свой, в замку Нижнем Витебскомъ лежачый, в заулъку межы дворами и пляцами его мил. п. Яна Нарбута з одной стороны, а зъ другое стороны од дому и пляца Михайла Горбуна, мещанина Витеб., с третее стороны од дому, тыломъ, п. Василя Скрылевъского, а с четвертое стороны до уличьки, до *муру, валу* идучы, по праве третово дому п. Мартина Шыдловъского и пп. Мостыковъ". — Л. 203—204.

Бобры и пр. 1637 г. Янв. 10 сост., а 15 Янв. явл. купчая, по коей Витеб. стольникъ Христофоръ Храповицкій и его жена Елена ур. Война-Ясенецкая продали, за 1600 копъ грош. Лит., леж. въ Минскомъ повѣтѣ имѣніе Буцевичи, съ дворомъ, всякими землями, лѣсами, „з деревомъ бортнымъ, з озеры, реками и речками, зъ ставами . . . з *гоны бобровыми*" и съ крестьянами. — Л. 205—207.

Бобры и пр. 17 Янв. 1636 г. сост., а 15 Янв. 1637 г. явл. закладная, по коей Витеб. воев. зем. Иванъ Залѣсскій и его жена Настасья ур. Черноруцкая заложили въ 50 копахъ грош. Лит., считая въ грошѣ по 10 пенезей бѣлыхъ, зем. сего же воев. Василію Скрылевскому „часть именья своего, названую Бобовищо на Черницы" со всѣми принадлежностями, „зъ хмели и хмелищами, з реками и з речъками и в них з *бобровыми гоны* . . . и границу певную учынили, т. е., почынаетьсе граница од кгрунту п. Александра Залеского, брата моего (залогодателя), почоншы одъ реки *Черницы*, ручъемъ Щучым, уверхъ того ручъя ажъ у великий олесъ, з другое стороны од кгрунту того п. Алексаньдра Залеского ручъемъ малымъ у ель корневатку, отъ тое ели у волес той же великий и у волху". — Л. 208—211.

Высѣченные на межевыхъ камняхъ кресты и др. знаки. Кощынска: церковная сѣножать и пр. 10 Іюля 1636 г. сост., а 15 Янв. 1637 г. явлен. листъ Вит. воев. вознаго Ивана Буковскаго объ отграниченіи земель имѣнія Вакунова зем. Станислава и сына его Ивана Тхоревскихъ отъ земель королев. имѣнія Новиковъ въ Вит. воевод. „Которая краница так се въ собе маеть: Напрод, почавшы отъ копъца першого . . . усыпаного од петы противъ . . . котора . . . . перекопина граничыть ты . . . . панов Тхоревских,

прозываемую п. . . . *сеножати церковъное Кощынъское* [а]) не . . . на Ивана и Семена Есковичовъ вд . . . ' жати копецъ першый на каменю подле . . . вербового усыпали есмо, и отътуль се пета почынаеть граничъная пановъ Тхоревских с поддаными его крское милости Новиковъскими. То естъ, с того першого копъца, неподалеку того копъца у камень з двема рубежами; с каменя сплош у тры камени, а на кожъдом каменю по рубежу одному; а с тых трох каменей т . . . заразъ неподалеку у камень знову з дв . . . рубежами; с того каменя знову тутъ же не . . . сплошъ у два камени, т. е., на одъномъ каменю рубежы тры, а на другомъ рубежы два; а с тых двух каменей просто у камень великий противъ воротъ и двора пановъ Тхоревъских Вакуновъского, на которомъ каменю *гербъ пановъ Тхоревских, подкова и крыж* с одное стороны од пановъ же Тхоревъских, а зъ другое стороны отъ земъли его крское мсти Новиковское *крыжъ* выкованый и по рубежу одному по боков . . . го крыжа, то естъ, с одного боку крыжа одинъ рубежъ, а з другого боку крыжа другий рубежъ; а с того каменя великого просто, неподалеку того каменя у гребельку тое сеножати идучы, што маеть панъ Тхоревский од пна . . . лы Грунъка Бутоки заставою, потуль гран . . . ое сеножати прудзины, где по конец тое . . . . копецъ другий великий усыпали; а с тое . . . другого копъца у кустъ березовый уко . . . и камень немалый естъ з двемя ру . . . другий тутъ же заразъ подле с однымъ . . . а с того куста березового и од тыхъ . . . меней у камень великий, на которомъ камени *крыжъ* выкованый; с того каменя у два камени . . . на которых каменях по два рубежы . . . . двух каменей вербами сажоными у копец . . . . ий около семи каменей усыпаного на сено . . . а почавшы одъ петы, першого копца . . . ми всими по каменях знаками и копъцами и идучы сеножатью до того копъца . . . ми каменей усыпаного, то естъ, полев . . . не сеножать под . . . . ых его крское мсти се . . . ков; а по т . . . жать пана Ста . . . ва и пана . . . . их, и потуль гр . . . . панов Тхорев . . . . Невиками . . . . ныхъ его крское мсти . . . того коп . . . того, што на сеножа . . . семи каме . . . паного, локът . . . авшы . . . на гору через . . . деть . . . од его милости . . . мъ ш . . . ревозу *Лучоского* . . . неподалеку . . . . пец великий на пагу . . . томъ копъцу четъ . . . засыпали; од того коп. . . на пагурку с пятьма ка . . . знову у копец пятый, в кото . . . . малый вложышы, засыпали . . . ца знову у копец шостый, а с т . . . того знову у копец остатний семый . . . ню великомъ положывшы два кам . . . небарзо великих, а ни барзо малых . . . малый засыпали есмо на тых чоты . . . . нях копец семый остатъний вел . . . де в олешыну напротивко мшар . . . в той мшарце в кгрунте вжо панов Тх . . . . мшарка и олесъ, то естъ, идя од того копъца, около каменей на сеножати усыпаного, тыми иншыми копъцами

а) Слѣдъ бывшей православной церкви.

до того остатънего копъца, около чотырохъ каменей усыпаного, по правой руце сеножатъ и кгрунтъ пановъ Тхоревъских Бакуновский, а по левой руце кгрунтъ подданых его крское мсти села Новиков, и тут се конецъ стал тое границы панов Тхоревских с поддаными его крское мсти Новиковскими".—Л. 211—214.

Им. Мяделены. 26 Марта 1635 г. сост., а 15 Янв. 1637 г. явл. духовное завѣщаніе Витеб. воев. зем. Петра Жуковскаго, коимъ, м. пр. завѣщалъ женѣ свой, Ѳеодорѣ ур. Желѣзовской, а также назначеннымъ имъ надъ него опекунамъ, зем. Витеб. воев. Егору Пынкѣ и Лаврентію Жуковскому съ прочими пріятелями его, завѣщ., похоронить тѣло его въ имѣніи его *Мяделенахъ*, леж. въ Витеб. воев., а самое имѣніе это отписалъ ей же, своей женѣ [а]).—Л. 214—217.

Бобры. 19 Мая 1636 г. сост., а 15 Янв. 1637 г. явл. закладная, по коей Витеб. воев. зем. Иванъ Лозицкій—Малковскій заложылъ, въ 120 копахъ грош. Лит., сего же воев. зем. Ивану Вертеховскому леж. въ Витеб. воев. имѣніе свое *Подворное* со всѣми принадлежностями, м. пр., „з *гоны бобровыми*".—Л. 228—231.—А на 222—224 л. акт. кн., подъ тѣмъ же числомъ, помѣщенъ вводный листъ вознаго Ильи Пресныцкаго, отъ 19 Сент. 1636 г., о передачѣ имѣній Волосова и Стаекъ, леж. въ Витеб. воев., тоже съ бобровыми гонами, зем. Смоевичу, по купчей, данной Онацкевичемъ.

Благовѣщенская каменная церковь въ Витебскѣ. 6 Янв. 1636 г. сост., а 17 Янв. 1637 г. явл. дарственная запись Щаснаго Казиміра Солтонова—Русокомскаго, данная имъ женѣ своей Аграфенѣ ур. Скрылевской, за полученные отъ нея наличными 200 копъ грош. Лит., на имѣніе Черницу въ Витеб. воев., а также на домъ его, „в замъку Нижнемъ Витебскомъ, противко *церкви мурованое Благовѣщенья*, будучый."—Л. 234—235.

Острогъ за Двиною (?) въ Витебскѣ. Могильники. Поле Жертвенницы (?) и проч. 2 Февр. 1636 г. сост., а 17 Янв. 1637 г. явл. вводный листъ Витеб. воев. вознаго Ивана Немелкаго, по коему передалъ онъ Витеб. мѣщанину Емельяну Василевичу проданныя ему Севастіаномъ Крупеничемъ, за 200 копъ грош. лит., шесть полей, „в месте Витебскомъ, *за рекою Двиною, за острогомъ* (?) лежачые, меновите: одно поле, прозываемое Плоское, другое поле Высокое, третътее и четвертое Клинцы, пятое *Жертвеница* (?), а шостое над *Ханинънымъ болотомъ*."—Л. 243—244.

Могильники. 2 Сент. 1635 сост., а 17 Янв. 1637 г. явл. купчая, по коей Витеб. мѣщане Иванъ, Богданъ и Егоръ Машневы продали Витеб. же мѣщанамъ Ѳедору и Степану Спицамъ, за 400 копъ грош. Лит., 11 полей „и гумно, леж. за рекою Двиною, за *посадомъ Слободскимъ*, идучы

а) Въ им. *Мяделенахъ* и понынѣ существуетъ православная церковь, а потому, завѣщатель, равно какъ и жена, и опекуны, и пріятели его, безъ сомн., были *православной* вѣры.

с посаду Слободского до *Загоренъ*, по левой стороне чотыры полянъки, на которых всередине гумно стоить, конъцомъ прылеглые к посаду Слободскому и *могильникомъ*, а другимъ конъцомъ к полямъ пана Павла и пана Федора Боничовъ, бокомъ к дорозе *Загоренькой*, а другимъ ку Слободце его мил. п. Самуеля Староселского, суди земъского Витебского, и къ полянъце Прокопа Шарыпы; а чотыры полянъки по правой стороне тоежъ дороги Загореньское, одно поле подле поля пановъ Боничовъ, а зъ другое стороны подле поль п. Федора и п. Стефана Спицъ, и ку полю п. Крупеничову; другие поля межы поль пп. Спицъ и поль Клызиныхъ, прылеглые к той же дорозе; два поли на горе под конец тоежъ полянъки нашое и подле поль пп. Спицъ". — Л. 251—255.

Бобры. 1635 г. Окт. 27 сост., а 19 Янв. 1637 г. явл. дарственная запись, данная зем. Витеб. воев. Абрамомъ Желязовскимъ сыну своему, Лаврентію Желязовскому, на леж. въ этомъ же воев. имѣнія Соловьево и Панковщину со всѣми принадлежностями, въ т. ч., со всякими водами и съ *боброгонами*, также съ бортями. — Л. 271—274.

Земскій судъ въ Витебскомъ Нижнемъ замкѣ. 24 Янв. 1637 г. сост. и того же числа явл. вводный листъ Витеб. воев. вознаго Өеодора Хацковскаго, по коему переданы во владѣніе зем. Александру Вирулѣ и его женѣ заложенныя имъ Григоріемъ Богомольцомъ леж. въ Витеб. воев. имѣніе *Лужино* съ пятью службами земли, срокомъ на три года, „почавшы от року 1637, отъ запуст великих *Руских* ажъ до року 1640, до таковыхъ же запуст великих Руских". Для каковаго ввода Вируля пригласилъ вознаго съ понятыми *„до избы судовое, в замку Нижънемъ Витебскомъ стоячое, где суды земские Витебские судят*, до дому его мсти пана Самуеля Староселскаго, суди земского Витебского, державъцы Черевяцкого". — Л. 335—336.

Святый колодецъ. Церковь Св. Іоанна Богослова и пр. 24 Янв. 1637 г. сост. и того же числа явл. вводный листъ вознаго Хашковскаго, по коему переданы Ивану Тхоревскому, по наслѣдству послѣ матери его, „два дворцы, у воев. Витеб. лежачые, и зъ кгрунтами всякими, до них приналежачыми, то естъ, одинъ дворецъ Чолчынский, за острогом, на полях Завитебных стоячый, на полянце Чолчынской, з будованем вшеляким дворным и гуменным и с поддаными, в нимъ мешкаючыми . . . и десетма полми, до дворца прыналежачыми, и с кругом земли меновите чотыры поля Чолчынские, пятое поле Колитка, два поли Лукиничские, а два поли *Щуровские*, и с кругом земли чотырох пол, прозываемое Яцковское, и сеножат з лядомъ Прудницкую, лежачую на *Слѣдницы* под липами за *светым колодезем*, водле дороги великое, што идет з Витебска Илемницкое, и водле земли Слотиницкое *Локтевъщыны* и водле кгрунъту Якова Коробана и *подле сеножати церковное заложеня Светого Ивана Богослова*, которая тая сеножат и з лядом в заставе тепер у мещанина Витебского его крское мсти, у Василя Коробана, а вечностю належит ему,

пну Яну Тхоревскому; къ тому гумънищо над прудомъ . . . тепер гумно стоить подле дв . . . Тхоревъского Чолчынского, а до д . . . названого Бакуновъского, служъ . . . рубе лежачое за посадом Заручай . . . пол Заручайскихъ, подле села Новик . . . его крское мсти, з одное стороны . . . ны подле *земли церковное* Кощын . . . стороны подле земли поса . . . а с четвертое стороны за дорогою . . . чынскою Соколницкою, которая ид . . . чайского до Глинчына и до Соколник . . . тую дорогу по землю Пронка Матф . . . . рыболовичов . . . " — Л. 338—339.

Заулки Костинскій и Бакунинскій [а]) *въ Витебскѣ*. 15 Янв. 1637 г. сос. и того же ч. явл. вводный листъ вознаго Ивана Немелкаго, по коему переданъ во владѣніе зем. Ивана Есиповича заложенный ему, въ 150 копахъ грош. Лит., мѣщан. Өедоромъ Клыгою „домъ, стоячый у месте гдрском Витебскомъ, в посаде Узгорскомъ, у *заулку Костинскомъ*, промеж домов и пляцовъ с одное стороны двора Тымофея Яковлевича Грома, а з другое стороны двора Симхи жыда, а напротивко двора, черезъ улечку, Захара Кабибы, а огородъ з садом, тылом прылеглый до заулечку, *прозываемого здавна Бакуновского*". — Л. 343.

Земли Витебской Семеновской церкви. Острогъ въ посадѣ Словедскомъ (Слободскомъ?). 2 Февр. 1636 г. сост., а 15 Янв. 1637 г. явл. купчая, по коей зем. Севастіанъ Петрушевичъ Крупенинъ продалъ мѣщан. Витеб. Емельяну Василевичу, за 200 копъ грош. Лит., „лежачые подле места Витебского, за рекою Двиною, за *острогом* и посадом *Словедским* (или Ловедским), пол шест, меновити: одно поле, прозываемое *Плоское*, межы полъ мещанъ Витебских, пановъ Спицовъ, и пляца Василия Бонича, другое поле *Высокое* с одное стороны *подле поля священика Семенского* и боком до пол . . . стороны *подле поля священика Семенского* до пол панов Спицовъ и полъ Шарыпы, трете поле Клинецъ межы пол тогож Прокопа Шарыпы и пановъ Спицовъ, четвертое поле подле дороги *болшого гостинца Озерыского*, едучы з замку, по левой руце, пятое поле *Жерственицу* подле тогожъ гостинцу Озерыского, по той же руце левой, *подле пол священика Семенского*, шостое поле над *Ханинымъ болотом* и подле пол Кондрата *Галузы* [б]) и Комосина. — Л. 344—345.

Им. Елажнно, Сидоровщина, Улановичи и пр. 10 Іюля 1635 г. сост., а 17 Янв. 1637 г. явл. рѣшеніе обоюдно избранными полюбовными судьями: Витеб. городн. Юріемъ Храповицкимъ, грод. судьею Николаемъ Гуркомъ и ксендзомъ Казнодѣемъ Витебскаго збора Өомою Сломкою, возникшаго между стольн. Христофоромъ Храповицкимъ и Велижскимъ

а) Названы эти заулки такъ, очев., по имени какихъ либо лицъ, особенно сдѣлавшихся извѣстными по состоянію своему и проч. б) Земля Галузы недавно еще простиралась до самаго Елагинскаго болота, у края котораго былъ фольварокъ подъ назв. Подъ-Рогожкой, съ небольшимъ прудомъ.

подстаростою Иваномъ Поплонскимъ, о земляхъ перваго-*Елажинскихъ*, а
втораго-*Сидоровскихъ*. Храповицкій поставилъ полюбовныхъ судей на гра-
ницѣ, которая, по заявленію его, „якобы зышлася от кгрунтовъ *Ула-*
новскихъ и *Сидоровскихъ*, от которое границы вел ручем до вязу, который
стоит подле дороги *староречное*, которая идет зъ *Елажина* до *Сидоровщы-*
ны, и подле того ручя указывал лядa, роспашы и коло самое дороги ни-
ва великая роспахана, мянуючы, якобы его мсть п. столникъ на двор-
ною пашню пахат мел, не маючы ни од кого перешкоды от *годовъ семи-*
десят и семи, а от того вязу и дороги у реку Двину гродою . . . А его
мсть пан Поплонский . . . ручей *Выболинский* проводилъ ажъ до сеножати,
названое Быблинское, кот . . . сеножати и сам его мсть пан стол-
ник не перечыл и мян . . . . то сеножат власная его мсти п. Поплон-
ского межы кгрунтовъ якобы его мсти п. столниковых Ележынских.“
По выполненіи Поплонскимъ назначенной ему присяги, полюбовный судъ
призналъ спорную Сидоровскую землю за Поплонскимъ.—Л. 346—347.

Им. Язвино [а]) и пр. 20 Янв. 1637 г. сост. рѣшеніе Витеб. зем. суда
по спорному дѣлу родныхъ между собою братьевъ Христофора и Ѳедора
Косовыхъ съ своимъ старшимъ братомъ, Александромъ Косовымъ, отно-
сительно раздѣла имѣній: *Язвино*, Чистецъ и Мурожница, леж. въ Вит.
воев. Земскій судъ предоставляетъ имъ раздѣлить между собою имѣнія
эти полюбовно; для чего и назначилъ имъ двухъ посредниковъ, Ивана
Барановскаго и Давыда Старосельскаго, совмѣстно съ вознымъ Иваномъ
Немелкимъ.— Л. 349—352.

Им. Козловичи [б]). 17 Марта 1636 г. сост., а 27 Янв. 1637 г. явл.
дарственная запись корол. секретаря и дворянина, Оршанскаго войта,
Христофора Войны-Ясенецкаго, въ пользу племянниковъ его, Христо-
фора, Самуила, Александра и Даніила Константиновичей Войновъ-Ясе-
нецкихъ на причитавшуюся ему, наслѣдственную послѣ отца часть им.
Козловичъ, леж. въ Витеб. воев.—Л. 358.

В) Изъ книги земскихъ актовъ Полоцкаго воеводства, за 1668 г.

Имѣніе Блошники [в]) *Царево* и проч. 1668 г. Іюня 5 сост. декретъ
Полоцкаго земскаго суда, по дѣлу „земянина и подсудка воеводства По-
лоцкаго, его мсти пана Михала Невелского, взглядомъ старшенства мал-
женского, и пани малжонки его мсти, пани Евы Тышкевичовны, судян-
ки земское Полоцкое, яко самое акторки, з земянкою и судиною зем-
скою воеводства Полоцкого, з ее мстю пани Зофиею Константыновною
Юдицкою, стольниковою Речыцкою, Михаловскою Тышкевичовою, а для
ведомости и з ынщыми особами, еслибы хто до маетности, имени *Блош-*

а) Д. б., въ томъ имѣніи и находится нынѣ желѣзно-дорожная станція *Язви-*
но.-б) Въ им. *Казловичахъ* б. Сураж. у. находится издревле православная церковь.
в) Въ им. *Блошникахъ* (Дисн. у.) тоже.

ник и иншних, по небощику пану Михале Тышкевичу, суди земскомъ По-
лоцкомъ, зосталых, приступ який претендовал, за позвом, в ымению и
дворе, названом Блошниках, у воеводстве Полоцкомъ лежачом, положо-
ным . . . . В которой справе, на тягнувших фору, повагою и моцю то-
гож запису должного, з очевистое обудвух сторон контроверсыи, поне-
važ его мсть пан подсудок Полоцкий з ее мстю пани малжонкою своею,
акторкою тое справы, доведши правне многими документами, декретом и лис-
тами, отправчими поездами, так за жывота, годное памети, его млти пана
Михала Тышкевича, на он час писара, а потом подъсудъка и суди земского
Полоцкого, того запису давцы, в суме должной посаговой, неуищеня и не-
досыт учыненя так записови, яко и декретови, а затым и до екзекуцыи прав-
ное, за жывота его млсти, привоженя, а ижъ се то показало, яко за першим
возном, так и за повторным его мсти пана суди кгродского Полоцкого до
Блошник на отправу зеханем, еще за жывота своего сам его мсть пан Михал
Тышкевичъ, будучы подсудком, на Блошниках отправы чинит боронил, так
и по смерти его мсти, ее мсть пани Зофия Юдыцка, второго малжен-
ства судиная земская Полоцкая, повторе собе служачим правом посесыи
Блошник заборонят, а жадного перед нами права не показует, до того,
иж се то з декрету того кгродского показало, иж и на иных добрах
в маетностях его мсти пана суди волна ест отправа, што все ширей
сторона поводовая документами того пробовала. Зачым, мы врад, рес-
пектом поважное родителское таковое ордынацыи, однак стосуючи се до
наблишшое справедливости и науки права посполитого, не узнаваючи
жадного противенства и далшах зарук, одно прыхиляючисе до декрету
кгродского Полоцкого, еще за живота его млсти пана суди земского
ферованого и до екзекуцыи привожоного, тую всю суму пенезей вска-
заную, пят тисячей и пят сот золотых полских, как на вечности Блош-
ник, яко на фолварку Сенковщизне и приналежностяхъ до него, и на
всяких иных маетностях его мсти, *Царове*, Гудычне (или Тудычне) и
Нощыничах, в том же воеводстве Полоцкомъ лежачих, его мсти пану
подсудку Полоцкому, взглядом старшенства, а ее милости пани Еве Тыш-
кевичовне, малжонком, яко акторце, вказуем, и на отправу за всю су-
му пенезей, пят тисечей и пят сот золотых полских, порадком и шацун-
ком грозным, прыдавши енерала и сторону шляхту, отсылаем; которому
таковому выроку нашому и ее мсти пани судиная земская Полоцкая, у
судъ призовная, намней не контрадыковала и перестала.“ Изъ процедуры
этого декрета видно, что Софья ур. Юдицкая, вдова Михаила Тишке-
вича, протендовала на им. Блошники, какъ пожизненная владѣлица онаго,
согласно данной ей покойнымъ мужемъ записи, а Ева Невелская—какъ
дочь того же Тишкевича, обезпечившаго приданое ея какъ на Блошни-
кахъ, такъ и на прочихъ имѣніяхъ своихъ. Л.—446.

Им. Бердица и Нача 1668 г. Іюня 5 явл. жалоба Полоцк. воев.
земянина Михаила Явгела на тогожъ воев. земянина Михаила Шпаков-

скаго и жену его Ядвигу ур. Конинскую, въ томъ, что во время войны съ Россіей, когда онъ, Явгелъ, странствовалъ по иноземскимъ, коронным и Литовскимъ краямъ, Шпаковскій неправильно и насильно завладѣлъ его имѣніями *Бедрицею* и *Пачею*, пользовался всякими доходами съ онаго и разорилъ крестьянъ.—Л. 251.--А на 355 л. пом. 1668 г. Іюня 4 сост. и 6 явл. вводный листъ вознаго Ѳедора Садовскаго, по коему онъ, согласно купчей крѣпости, данной Софьею б. Конинскою, потомъ Шипило, наконецъ Сволынскою на часть свою въ имѣніи *Нача Бедрица*, передалъ оную во владѣніе покупщиковъ, Шпаковскихъ.

Борисоглѣбская Слобода. Им. Ушачъ и проч. 1662 г. Янв. 11 въ Ошмянскій зем. судъ поданная, а 1668 г. Іюня 5 перенесенная въ Полоцк. зем. судъ. протестація, въ которой, м. проч., сказано: „Opowiadała y solenno żałowała ziemianka jeo kro mści woiewodstwa Połockiego, pani Fedora Dmuchowska Spirkowiczowa, ymieniem swoim y też dziatek swoich, syna Leona Suszczewskiego, y corky Reyny Spirkowiczowny, wtorego małżęstwa, spłodzonymi, o to y takowym sposobem: yż, gdy, w roku 1655, msca Augusta 7 dnia, gdy pani Suszczewska, za odbieżeniem mieszkania swoiego, woiewodstwie Połockim leżącym, nazywaiące Bielinowszczyznę, unioszy zdrowie swoię od miecza takowego (?) y od nieprzyiaciela, wiarołomcy Moskala, a zostawszy w pobiegu u pana Dawida Iwaszkiewicza, w ymieniu jego Butwołowskom, gospodą, w roku, mscu y dniu zwysz mianowanym, tamże czaty Moskiewskie z roznych mieysc w wielkim xięstwie Litewskim plądruiący, z zawoiewaniem swym, napadszy, ze wszytkiego a wszytkiego, zmęczywszy y zmordowawszy, obrali, zaledwo tylko, z obrony Pana Naywyszego, przy zdrowiu części zostawali; gdzie wszytkę maiętność ruchomą, złotą, srebro, cynę, miedź, konie, splendor domowy, w czym owo zgoła wszytko, letko rachuiąc, na złotych 600 zabrano, a przytym sprawy rozne, между прочимъ, przy obligu prawo od p. Gabryela Szołuchi y pani małżąki jego na dom w summie kop 50, w Połocku uroczyszczem w Słobodzie od Hleba Borysa będącego . . . , prawo od Stephana Oskirki małżące iego p. Marynie Suszczewskiey na kop 250, wniesione na ymienie Uszaczy, wwdztwie Połockim leżące . . . . . [a])"—Л. 271—272.—А въ помѣщ. далѣе на 272 л. заявленіи, отъ 20 Мая 1668 г., явл. 5 Іюня, землянинъ воев. Полоцк. Христофоръ Казаринъ говоритъ вотъ что: „Czynie wiadomo, yż, maiąc ja w zawiedywaniu od ekonomiy Połockiey sądy na Słobodzie Bielczyckiey, ieszcze przed wzięciem Połocka, gdzie, pod ten czas, za dług nieboszczyka p. Gabryela Szołuchy y żony onego, paniey Zofiy Żagalinskiey Gabryelowey Szałuszyney, w kopach 50, za decretem, urzędownie, do dzierżenia kazałem podać do dzierżenia pułplaca tego p. Gabryela Szołuchy y małżąki onego paniey Fiedorze Dmuchowskiey Janowey Suszczewskiey, a drugą połowice tegoż placa jeo mść p. Tomasz Sielawa, za dług swoy, od tego p. Szołuchy winny, obiął; który ten plac na Kobaku w Słobodzie Bielczyckiey leży,

a) По всей вѣроятности, причиною всего былъ п. Ивашкевичъ.

wedle Iwana Kradzieki. Czego będąc dobrze wiadomy do tey atestatiy mey, ponieważ dekret y possesią pani Suszczewska, przez te czasy woienne zgubiła [a]), ręką moią podpisuie".

Им. Нача Морозово. Бобровые гоны. Выдры и проч. 1668 г. Іюня 5 явл. вводный листъ, по коему Полоцк. воев. возный Григорій Погоскій, согласно уступочной записи Михаила и Льва Шпаковскихъ, передалъ во владѣніе Григорію Сварацкому леж. въ Полоцк. воев. имѣніе „Nacza Morozowo . . . . s poddanymi żyłymi y precz rozeszłymi, z borami, lasami, gaiami, zaroslami, rozrobkami, z ogrody owoszczowymi y chmielowymi, z drzewem bartnym, z pszczołami, w borciach będącymi, z rzekami, rzeczkami, z łowieniem w nich ryb, z gony bobrowymi, owo zgoła ze wszytkiemi in genere et specie pożytkami".—Л. 279.—Далѣе на л. 281—284 пом. 1667 г. Іюля 30 сост., а 1668 г. Іюня 5 явл., закладная, по коей Полоцк. воев. зем. Григорій Сварацкій и его жена Регина ур. Шпаковская заложили Михаилу и женѣ его Шпаковскимъ, въ 800 злот. польск., срокомъ на 3 года, изъ имѣнія своаго *Нача Морозова* четыре службы земли, а именно двѣ службы, составляющія дворовую пашню, гдѣ жилъ пок. Александръ Сварацкій, третью службу *Максимову Богатыркову* и четвертую *Сергѣеву* (въ Замошьѣ [б]), какъ пояснено въ другомъ вводномъ листѣ на 373 л. акт. кн.) „z gruntami wszelkiemi, pasznemi y niepasznemi, sianożęciami murożnemi y błotnemi, z puszczą, lasami y gaiami, borami, dąbrowami y zaroslami, rzekami, rzeczkami, jeziorami, z łowieniem w nich ryb, bobrow y wyder y wszelakiemi przyprawami y wszelakiego zwierza y ptastwa, owo zgoła ze wszytkim".

Им. Болино и проч. 1653 г. Мая 15 сост., а 1668 г. Іюня 5 явл., купчая, по коей Полоцк. воев. зем. Самуилъ Познацкій и его жена Эсфирь Софья ур. Валицкая продали, за 300 копъ грош. Лит., зем. Полоцк. и Брестскаго воеводствъ Антону Степану Горновскому „puł służby ziemi uroczyszczem, nazwanym Kuchcinskiey, we wsi y maiętności naszey (продавцовъ) Bolinie, w wdztwie Połockim leżącey, ze dwiema poddanymi zachożemi, z żonami y dziećmi, na tey puł służbie mieszkaiącemi, na ymie Marcinem Litwinem y Siemionem Chilimonowiczem, y jezioro Bolinskie, z wolnym łowieniem w nim ryb . . . z stawami, sadzawkami, z rzekami y rzeczkami, potokami . . . z sadami, z puszczą, z borami, z barciami, z lasami, zaroslami y z łowieniem wszelakiego zwierza, sianożęciami murożnemi y błotnemi, y ze wszytkiemi mianowanemi y nie mianowanemi pożytkami y przynależnościami . . . wolen będzie jm p. Antoni Harnowski te puł służby gruntu . . . szafowac, przedać, dać, darować, na kościoł zapisać [в]) y według nalepszey woli y upo-

а) Слѣд., бумаги у Сущевской не отняты, а сама она ихъ потеряла. То же самое можно разумѣть и о движимости ея.

б) *Въ Замошьѣ* Дис. у. *православная* церковь, какъ и въ *Начѣ*, и въ *Бедрицѣ* (Леп. у.)

в) Такъ оно и вышло: Въ им. *Болино*, въ дер. *Чурилово* (за г. Дриссой, (гдѣ была первая почтовая станція) дѣйствительно появился латинскій каменный

dobania swego . . . obracać . . . A iesliby też, czasu pomiaru, pewney w tey połsłużbie Kuchcinskiey, w maiętności Bolinie będącey, do włok dwu czego nie dostawało y nie wyniosło, tedy jmp. Antoni Hornowski, według prawa y listu zapisu wieczystego, od antecessora naszego, jm p. Szczęsnego Sleszynskiego y pani małżonki jmci nam danego, włokę pustą Soltanowską, którą mamy sobie ustąpioną, wedle Sidora Pacisa, w maiętności Toronkowiczach, w wdztwie Połłm leżącey, aż do wymiaru zupełna dwuch włok . . . wiecznymi czasy trzymać ma.—Л. 285—287.—Еще на 322—323 л. помѣщена, сост. 1657 г. Сент. 7, а явл. 1668 г. Іюня 6, закладная, данная Полоцк. воев. земяниномъ Егоромъ Адамовичемъ Сиповичемъ, затю своему, Ошм. пов. зем. Даніилу Казим. Сарновскому и женѣ его Александрѣ ур. Сиповичъ, на службу заложенной земли въ им. *Начъ* надъ р. Начею, въ 280 копахъ грош Лит., ср. на 3 года.

Им. Троща и Сорочино. а). 1666 г. Іюня 22 сост., а 1668 г. Іюня 5 явл., закладная, по коей Анна ур. Петровичъ Неміровичъ Щитъ и Янушъ Неміровичъ Щитъ, зем. Полоцк. воев., заложили Полоцкому подвоеводѣ Юстиніану Неміровичу Щиту въ 600 злот., серебряною монетою, считая талеръ по 3 злот. польск., срокомъ на 3 года, „maiętność naszą (залогодат.) wieczystą, wieczystym prawem nam należącą, nazwaną Troszczą, dworną pasznią, odmianę, y Soroczyno, w którey żadnego budynku niemasz, przez nieprzyiaciela spalono, goło zostaie tylko s pasznią dworną, bez żadnego zasiewku żytnego, z ogrodami owoszczowymi, gruntemi, pognoiami prostymi, sianożęciami murożnymi y błotnymi, lasami, borami, gaiami, zaroslami, z srarzyną . . . . tak, iako nieboszczyk p. Samuel Niemirowicz Szczyt, małżonek moy a mnie, Janusza Niemirowicza Szczyta, rodzic moy, za pokoiu, w dzierżeniu swoim miał".—Л. 293—295.

Перевозъ и корчма б. на р. Начъ и проч. 1657 г. Ноября 7 сост., а 1668 г. Іюня 6 явл., закладная, по коей Полоцк. воев. зем. Егоръ Сиповичъ заложилъ зятю и дочери своимъ Даніилу Сарновскому и его женѣ Александрѣ ур. Сиповичъ, въ 700 золот. польск., ср. на 3 года, отдѣливъ въ имѣніи своемъ *Начъ* отъ деревни *Черный-Ручей*, $2^1/_2$ службы земли, опустошенной войною, „y grunt karczemny, także pusty, w osobliwym obrębie, koło rzeki Naczy, gdzie przedtym karczma bywała y przewoz na rzece Naczy, ku granicy gruntow ichmśćw xięży Jezuitow, ode wsi ichmści, nazwaney Piotrowszczyzny y Polidowszczyzny, aż do gruntow znowu wioski jmp Sipowicza, nazwaney Czarnego Ruczaia, y ko gruntow y siedliskom poddanych zastawnych Cimoszka Charaka y Klimusza Maiaczonka, w pewnych miedzach y sznurach między gruntami poddanych wioski Czarnego Ruczaia, idąc z wioski ku dworowi jmp Sipowicza, po lewey ręce, y z ynszemi gruntami y sianożęciami, y łuhami koło rzeki Naczy, zmianami dwornymi, w siedliskach y ogrodach owoszczowych y chmielowych, gruntow wszelakich, pasznych y zaległych, zaroślomi, lasami, gaiami y rozrobkami" etc. —Л. 300—301.

костелъ, но только изъ бывшей тамъ издревле православной церкви. Когда церковь, впослѣдствіи, возвращена православію, то православный причтъ очутился уже не только безъ фундушевой земли, но даже и безъ огорода. Наконецъ, послѣдовало правительственное распоряженіе о надѣлѣ причта землею.

а) Въ *Сорочинѣ* (Леп. у.) *православная* церковь.

Костелъ Іезуитскій въ м. Якиманіи. Богадѣльня. Мельницы на р. Полотѣ. Старый перекопъ. 1668 г. Апр. 1 сост. и Іюня 2 явл. закладная, по коей Полоцк. воев. зем. Андрей Дягилевичъ и его жена Катерина ур. Грабовская, „którzy teraz mieszkaią przez ulicę do kosciola ich msow oycow Jezuitow, wedle szpitala na gruncie ich msciow", заложили езуитскому Якиманскому мѣщанину Василію Васечку и его женѣ Христинѣ ур. Высоцкой, въ 70 злот. польск., на 6 лѣтъ срокомъ „dwie niwy gruntu, na Zapołociu leżące . . . . na iedney niwie, naprzeciw młynow na Zapołociu zasiewa sie żyta beczek 4, a na drugiey niwie za przekopem starym zasiewa żyta osmin 4".—Л. 302—303.

Им. Кубличи а). 1667 Окт. 5 сост., а 1668 г. Іюня 6 явл. вводный листъ, по коему Полоцк. воев. возный Егоръ Гомовскій, согласно закладной, данной въ 4000 злот. польск., ср. на 6 лѣтъ, зем. Полоцк. воев. Матвѣемъ Львовичемъ Кублицкимъ, передалъ во владѣніе Полоцк. грод. писаря Ивана Александра Кублицкаго „imienie u dwor, nazwany Kublicze, w wojewodztwie Połockim leżącym . . . . z budowaniem dwornym y gumiennym, z zasiewkiem żytnym na dworney paszni y s poddanemi dwiema mieszkaiącemi, na imie Piotr Skaczycho z bracią, drugi poddany Jwan Mikicin z bratankiem, z ogrodami, paszniami oromemi, y nie oromemi, sianożęciami, z lasy, bory, lady, starzynami, z drzewem bartnym, z rzekami, rzeczkami y jeziorami, z łowieniem ryb, z jazy y s pustoszami poddanych rozeszłych, owo zgoła ze wszytkimi pożytkami y przynależnościami, z sady chmielowymi, z łowieniem wszelakiego zwierza y z robotą poddanych y wszelką powinnością.—Л. 304—305.—Далѣе на л. 305—307 пом. и самая закладная, выд. 1667 г. Окт. 1, а явл. 1668 г. Іюня 6.

Им. Бабча б). *Бобровые гоны* и проч. 1658 г. Нояб. 4 сост., а 1668 г. Іюня 6 явл., закладная, по коей Полоцк. воев. грод. судья Иванъ Буйновскій заложилъ, въ 1000 черв. золот., золотою монетою, срокомъ отъ 3 до 3 лѣтъ, пасынку своему, Даніилу Буйновскому, имѣніе *Бабча*, леж. въ Полоцк. воев., которое, на залоговомъ же правѣ, перешло отъ пок. Казиміра Льва Друцкаго-Соколинскаго и его жены Елены ур. Кердіи къ Емануилу Кантакузену и его женѣ Маринѣ ур. Селява, въ 10,000 злот. польск., а отъ послѣднихъ, въ такой же суммѣ, и ему, залогода-

а) Въ м. *Кубличахъ* (Леп. у.) тоже правосл. церковь, а также Петровская и Покровская ярмарки.

б) Въ им. *Бабчѣ* (Леп у.) *православная* церковь.

телю Буйновскому. — Л. 310—311. — Далѣе, на л. 348—351 записанъ, сост. 1668 г. Янв. 20 и явл. Іюня 6, вводный листъ, по коему Полоцк. воев. возный Григорій Погоскій, согласно декрету трибунала, отъ Іеронима Ивановича Буйновскаго передалъ во владѣніе Полоцк. подвоеводѣ Юстиніану Немировичу Щиту и его женѣ Аннѣ ур. Туковичъ, въ 10.000 злот. польск., имѣніе *Бабча*, съ такимъ инвентаремъ: Dwor z budynkiem, niżey pomienionym, dylem ostawiony, z wrotami; po prawey stronie od wrot izdebka biała, w niey okien trzy, piec, stoł, ławy, przy niey komora, sień y piekarnia s piecem czarnym; wtyle swironek y izdebki dwie z sionkami; w koncu białey izby staynia s powiecią, wrząd stoiącą; swirenkow trzy, a czwarty swiren z gankiem y z dwoygiem schowania, dranicami kryty, drzwi na biegunach; przeciwko chlew, piekarnia opadła; wtyle punia, siana w niey wozkow ze trzy; przytym dworze browar y łaźnia, nad ruczaiem stoiące; na folwarku piekarnia opadła y syrnica; zboża żadnego w swirnach ani ziarna nie było; w oborze, także y w chlewach koni, ani bydła nie było; gumno, osieć z tokownią przepłotow cztyry, zboża żadnego nie młoconego nie było; odryna iedna, w niey siana, ani słomy niemasz. Poddani tego dworu Babcza przysłuchaiące: Naprzod sioło, nazwane Babczę Wielkie; w nim włok, jako mianował jm p. Buynowski, 20 z zaścianka mi ... . zostaiące; imiona poddanych: Jwan Krzywiec Połoczanin na pułwłoce, żona umarła, z bratem Mikitą, syn jeden Anton; Kondrat z bratem Arciomem na pułwłoce, koń 1, krowa 1, woła 1 ma; Mikito Jakuszonek, żona Hania, syn Sidor, s koniem, na 1/3 włoki; Kuzma Sciepanow z bratem Łukianem, obadwa żonate, Kuzmin syn Dziemida, a Łukianow Jakusz, koni 2, owca 1, na włoce; Andrzey Kowal z żoną, syn Fiedor z żoną, klacz 1, na 1/2 włoce nowika; Hryszko Sciepanow, żona Taciana, synow 2 Michno, Fiedor, klacz 1, na 1/2 włoce; Chariton Bielski, żona Łuba, syni nieżonaty, klacz 1 y prosie, na 1/4 wł.; Zachar Bielski, żona Łunia, syn Dmitrok, corka Darya, klacz ze zrzebienciem, krowa 1, na włoce: Andrzey Wołowicz, żona Chodosia, na 1/3 wł., bydła nie ma; Dmitrok Jawiłowicz z matką Tacianą, zrzebczyka ma, na 1/4 wł.; Roman Owdzieienko, żona Anusza, posierzba ma Ihnata, konia ma y krowę, na 1/4 wł.; Siemion Pohulay, żona Owdocia, syn Mikita, zrzebie ma, na 1/4 wł.; pustę włoki, na których żadney chaty niemasz, Kosciukowa z bratem, — włoka pusta, Szkutowa z Maximem; włoka pusta, Szczyborka z Hryszkiem; włoka pusta, Chołopowa; włoka pusta Omielana Wialnia z synem Filonem; włoka pusta Karpa Jakuszonka y Hryszka; włoka pusta; włoka pusta, nicht na niey nie pamięta, aby chto mieszkał, Dziekunkowa Zachary, Sciepana Włodka; włoka pusta, item Iwana Dziekunkowa y Iwana Jakuszonka; włoka pusta Kokura Sciepana; pułwłoki pusta Nikifora Owtucha y Zykowa Maciukowa; włoka pusta. Sioło Małe Babcze, Rusanowo, Kobaczek: Turok Jakim, żona Maria, na 1/3 wł., nie ma nic; nowiki Fiedor Kotlonko, żona Ahapia, syn Kondrat, nie ma nic, na 1/3 wł.; Łukian Bielski, żona Kaciaryna, a corka Maryna, klacza 1, na 1/2 wł.; Fiedor Stuhan, żona Hania, corka Nasciucha, na 1/4 wł.; Pawluk Sienkowicz, żona Chonia, syn Ihnat żonaty, żone ma Hanią, no-

wik, nic nie ma, włoki pustych 2 1/2, na nich mieszkał Omielian Tatarzyn; Kuźma, Apanas, Kuryła Nierodziowie. Sioło Olchowka, Ładosno, z zaściankami, włoki 3 3/4: Choma Strelczonek, żona Axinia, na 1/4 wł., bydła, ani konia nie ma: w tym że siele, w zaścianku poddany Wasil Sudnik, żona Axinia, syn Michałko nieżonaty, zrzebie ma, na 1/6 wł.; Mikito Tarusionek, żona Kulina, syn Iwan, nic nie ma, na 1/2 wł. Sioło Uroda, włok 7: Owdziey Suchoruk, żona Chodosia, syn Siemion z żoną Maryną, nic nie ma, na 1/2 wł.; Zachar Suchoruk, z matką, nie żonaty, konia ma, z poddanym Kamienskim wpuł kupionego, a sam ma 1/2 wł.; Omielan Żuk, sam jeden, żonka uciekła, na 1/2 wł., nie ma nic; Siemion Kohuronek, żona umarła, nic nie ma, na 1/2 wł.; oyczym Jan Wyszkowski, boiarzyn, żona Hanna, koni 2, corkę ma Kasię, na włoce nowo osiadł; pustych włok 3 1/2; jeziora do tego dworu Babczy należące, imionami: Wybuta pode dworem, drugie Babcze pod siołem Babczym Wielkim, jezioro Ładosna, jezioro Uroda y Bobryco, Ukleyno, Muchno, Szczybuta, Wołocna; młyn opadły. Powinność ci poddani jaką maią pełnić y robotę robić, czynsze, podaczki otdawać, w tym sami z jm p. podwoiewodzym maią stanowić. . . ." (Заложено им. и дворъ Бабча) „z budynkiem, w nim będącym, z ogrodami owoszczowymi, sadami wszelakimi y chmielowymi, zmianami, z zasiewkiem żytnym, polami, pognoiami, gruntami oromemi y nieoromemi, pomiotami, chrostami, ladami, zaroślami, sianożęciami murożnymi y błotnymi, borami, z drzewem bartnym, pszczołami, puszczą, lasami, wysz pomienionemi, z jeziorami, rzekami, z stawem, z łowieniem w jeziorach ryb, y w puszczy robieniem towarow wszelakich lesnych y łowieniem wszelakiego zwierza zimie y lecie, z gony bobrowemi, zwysz pomienionemi siołami, poddanemi, z ich żonami y dziećmi, gruntami, ogrodami, danią, czynszami, robotą wszelaką, podaczką, od mała do wiela, ze wszytkimi przynależnościami, powinnościami, szyrokościami, w pewnych, dawnych miedzach, granicach y obychodziech będącemi, owo zgoła, jako ta maiętność Babcze sama w sobie miała y teraz ma".

Им. Уляново и Соколище [a]). *Каплица и Францисканцы.* 1668 г. Іюня 3 сост. и 6 явл. духовное завѣщаніе Полоцк. воев. зем. Степана Лукашевича (Лукича?) Корсака, въ которомъ, м. пр., говоритъ онъ: „A ciało moie grzeszne ma jeymć pani Helena Chrapowicka Dmitrowa Oginska, pani tesciowa moia, przy którey y corki moie dwie, jedna Krystyna, a druga Maryanna, Korsakowny, z nieboszczką miłą małżąką moią, panią Katarzyną Oginską, utściwie spłodzone, mieszkaią, ma jmć z przyiacioły memi pochować tu, na Sokoliszczu, w maiętności moiey wieczystey, przy dziatkach zmarłych, kaplicę zbuduwać; a pogrześć ciało moie z duchowienstwem religi świętey catolickiey rzymskiey, z oycami Franciszkanami klasztoru Połockiego, a pogrzeb ma spra-

---

а) Въ *Соколищъ* (б., основ. Царемъ Іоанномъ IV, замокъ Соколъ) *православная* церковь. Вотъ Корсакъ и двинулъ въ тѣ мѣста Францисканцевъ, а характеръ дѣятельности ихъ обрисованъ уже отчасти въ настоящемъ изданіи, вып. XXII, док. №№ 105, 106, 108, 109, 111 и проч.

wić według przemożenia mego, jako naprzystoyniey. Którym oycom F r a n c i s z k a n o m, błagaiąc Pana Boga za grzechi moie, l e g u i ę y zapisuię, wiecznemi czasy, c z ę ś ć, mnie należącą, kupną na U l a n o w i e, ze wszytką przynależnością tey cząstki, jako prawo opiewa, w woiewodztwie Połockim leżącą, nad rzeką Drysą". —Л. 312—313.

Им. Уляново Тарантово ª) и проч. 1663 г. Янв. 15 сост., а 1668 г. Іюня 6 явл., уступочная запись Полоцк. воев. земянки Софьи ур. Хелховской по мужу Ивановской, которою она передала въ вотчинное владѣніе своей невѣстки, Марины ур. Вышинской по м. Ивановской „ymienie . . . nazwane U l a n o w o T a r a n t o w o, służbę ziemi, nad rzeką D r y s ą, w wdztwie Połockim leżącę, macierzystę, od nieboszczki paniey matki moiey, pani Ewdokiy Michałowny Kublickiey, do wolnego a wieczystego szafunku moiego ustąpionę . . . gdzie y dwor przez nieboszczyka małżonka mego dobudowany był, a przez Moskwe spalony, z d w o r z y s z c z e m z a l e g ł y m, s pustoszami, na których poddani moy mieszkali, a od Moskwy rozeszli się, mianowicie: pierwsza pustosz Michałka M o s k a l o n k a, druga pustosz Harasima Bondara, a trzecia pustosz Iwana Krywopuska; a przytym z gruntami pasznymi y niepasznymi, sianożęciami, łuhami y wszelakiemi pożytkami, z wod, lasow, puszczy przychodzącemi". —Л. 314—315. —Далѣе, на 316—317 л. записано духовное завѣщаніе Полоцк. воев. зем. Христофора Ивановскаго, въ коемъ отписалъ женѣ своей, Маринѣ ур. Вышинской „w ymieniu swoim oyczystym, w wdztwie Połockim leżącym, nad rzeką Drysą, na U l a n o w i e y T a r a n t o w i e służbę całą ziemi, nazwaną O s i n o w k ą, na kturey poddany moy (завѣщ.) oyczysty na imie Harasim, mieszka . . . . prawem zastawnym, w 600 złł. pol." —

Имѣніе и мѣстечко Заборье ᵇ) и проч. 1668 г. Іюня 6 явл. вводный листъ Полоцк. воев. вознаго Ѳедора Садовскаго, въ которомъ сказано: „Ja, generał jeo kr. mści wdztwa Połło, na podpisie moim niżey mianowany, zeznawam tym moim intromissynym quitem, iż w roku tdrazniеyszym 1668, msca Juni 5 dnia, przy stronie trzech szlachcicow, p. Pawle Zawadzkim a p. Pietrze y Janie Wierzbickich, s którą to stroną szlachtą byłem użyty y wezwany ja, generał, do imienia y maiętności ziemianina jkmści y pisarza ziem. wdztwa Połło, jeomści p. Stephana Niecieckiego, nazwaney Z a b o r z a, w wdztwie Połock. leżącey, już po szczęśliwym rekuperowaniu fortecy y całego wdztwa Połockiego, dla obięcia w possesyą, urzędownie, przez mnie, generała, y tę stroną szlachtę, jmść p. pisarz, przyachawszy z nami do tego Zaborza, maiętności swoiey, tego roku, msca y dnia, zwysz mianowanego, nalaz szczegulne pustki w tym Zaborzu, gdzie dwor samy był lasem zaros, budynku żadnego niemasz, ani płota, ani gumna, ani żadney rzeczy; pola, zmiany widziałem ja, generałł, s tą stroną, szlachtą, lasem zarosły, staw, młyn, sadzawki puste, lasem porosłe, w m i a s-

a) Къ описанію р. Зап. Двины и ея притоковъ.
б) Въ *Заборьѣ* Полоцк. у. и въ *Заборьѣ* Дисиен. у. *православныя* церкви.

t e z k u Z a b o r z u żadnego c h ł o p a nie masz, pustki; wszytkie placy we wsi K r a s n y R u c z a y pustki, chłopa nie masz; we wsi S o m o w c a c h chłopa nie masz; we wsi Pialonkowie pustki, kędy boiarzyn mieszkał. Które te spustoszenie tey maiętności Zaborza, przez nieprziaciela Moskwicina stałe, przedemną, generałem, opowiedziawszy, w possessyą wieczystą, iako swoią własność, przi tey stronie szlachcie, obioł, którogo obięcia nikt z strony tego imienia, pomienionego Zaborza, ze wszytkiemi przinależnościami, z m i a s t ę c z k i e m y gruntami, placami, d o m i a s t e c z k a n a l e ż ą c e m i, tak y wioskach będącemi gruntami, lasy, puszczą, jmści p. pisarzowi nie bronił, y z żadnym się prawem nikt nie ozywał, a jmć p. pisarz, wieczystym possesorem ostawszy, jako pan tey maiętności y dziedzic, mną, generałem, y to stroną szlachtą opowiadałł y oświadczył." —Л. 325.

Имѣн. Ясо ª). *Бобры*. 1668 г. Іюня 6 явл. переносъ изъ книгъ Дисненской ратуши вводнаго листа Полоцк. воев. вознаго Даніила Клепацкаго отъ 22 Сент. 1664 г., въ которомъ говорится, что Полоцк. воев. зем. Иванъ Невельскій, согласно закладной записи своей, данной „славетьному пну Андрею Кособуцькому, райцы Полоцкому, и пни малжонце его, славетной пни Настазыи Давыдовне, бурмистровне Полоцкой, на золотыхъ 1750 польскихъ, в той суме пенезей маетность свою *Ясо*, служебъ 15, у воев. Полок., *на пограничу* лежачую, на тот час въ пусте будучую, будынокъ дворный, хлопский, черезъ непрыятеля Москвитина попаленый, безъ подданых и без жадъного засевку, с пашънею дворною, з огородами овощовыми и хмелевыми, зъ кгрунтами пашенными и непашенъными, зъ сеножатьми, лядами, лесами, борами, с пущою, зъ деревомъ бортнымъ, и з бортями, робеньемъ вшелякихъ *товаровъ*, зъ реками, озерами, рыбъ и вшелякого зъверу ловеньемъ, зъ *гоны бобровыми*, ово згола со всимъ а всимъ . . . на летъ 12 . . . ажъ до окупъна и отданья сполна винъной сумы пнзей, въ моцъ, въ держанье и спокойное, безъ перешвинъной сумы, ужыванье, заставънымъ правомъ, пну Кособуцъкому и пни молжонкоды, ужыванье, заставънымъ правомъ, пну Кособуцъкому и пни молжонце его, черезъ мене, енерала (вознаго Клепацкаго) и сторону шляхту . . . завел, подал и поступил". —Л. 326—327.

Им. Ясо и проч. 1664 г. Сент. 7 сост., а 1668 г. Іюня 6 изъ Дисненскихъ ратушныхъ книгъ перенесенная, закладная, данная тѣмъ же земян. Иваномъ Самуйловичемъ Герцыкомъ вышеозначеннымъ мѣщанамъ Кособуцкимъ, въ 1750 злот. польск., ср. на 12 лѣтъ, на ту самую маетность *Ясо*, „na ten czas, wpuście będącą . . . . z pasznią dworną, z ogrodami owocowymi y chmielowymi, z gruntami oronymi y nieoromymi, z sianożęciami murożnymi y błotnymi, z lasami, zaroślami, proробkami, pastewnikami, z lasy, bory, z drzewem bartnym y z barciami, z puszczą, z łowy zwierzynnemi, ptaszemi, robieniem towarow lesnych, tarczyc, pypli, wanczosu, holenderki,

а) Въ *Яссахъ* Себ. у. *Правосл.* церковь.

francuzki, spuszczaniem kłod, z palenniem popiołow, pataszu, szmalcugi, [a]), z drzewem wszelakim, na budowanie y na różne potrzeby zgodnego, także z gruntami, na którym poddane mieszkali, mianowicie: przy dworney paszni szużba Huskino, na niey poddanych było 6: Marcin Zachożу, Jan Nowik, Daniło y Roman Siominskie, Jwan y Siemion Czornye, Seliwester Służacki y Jan Wierzchowski, boiarze; słuzby 2 na Szeredzieiowic Awczynniki, na nich mieszkało poddanych 9; klisza Amosow starzec, Paweł Spiridowicz, Antoszka y Wasil Jaroszonki, Fiedor y Parfien Awdzieiowiczy, Zieńko, Amelian y Sawa Bołdzienki; czwarta służba Nawołok, na niey mieszkali: Fiedor Ciwun, Iwan Minia, Filip Kochanow, Andrzey Pinczuk, Uliian y Iwan Andrzeiewiczy Pinczukowiczy, Michałka Masłow, Karzun Charytouow y Sciepan Parfienow; służba Waronkowa, na niey mieszhali: Parfien Waronkowski, Kluka y Pleszan; szosta służba Kakoryna, na niey mieszkali: Ahapon Kleszkowicz, Anton Spiridowicz, Ulian Bołdzin, drugi Ulian, Sciepan y Fieder Awdzieiewiczy; siodma służba Anufreiewskaia, na niey mieszkali: Łukian Nikiporowicz, Wasko Andrzeiewicz, Sawko Kupcienkow, Awsiey y Sieńko Mininy; ósma służba Liszakowa, na niey mieszkali: Raszko, Kondrasz, Parfieu Borow, Zieńko Iwanowicz y Ahapon z synem Michałkiem; dziewiąta służba Horka, na niey mieszkali Tatarzyny przezwiskiem, braci dwoch Sieliwon y Iwan, przychoże; służby 2 Zadorynskie, na nich mieszkali: Kit, Staś, Ławreszka Kasztaronek, Jakusz Wosczyna, Iwan Przychoży, Ambros Zadorzynski, Moysiey Lochierka, Awtuska Zacharowiczy; dwunasta służba Siemienowa, na niey mieszkali: Parfien Plezzan, Akuła; trzynasta służba Miekle służba, na niey mieszkali: Andrzey z trzema synami, oddzielonemi; czternasta służba Wuscie nad Wielkom rzeką, na niey mieszkali: Ostąszko, Michałko y Iwan Denisowiczy; piętnasta służba Filipcowo, na niey mieszkali: Ankip, Fieszko y Zachar Karnauchi z synami [б]). Z rzekami, rzeczkami, otokami, jeziorami, mianowicie: pierwsza rzeka Wielikaia druga Krupieia, trzecia Mieszczowka, czwarta Sieredzieia, piąta Ostrownica, szosta Horodnica, jezioro Jaso, drugie Zwierzyno, trzecie Ostrowno, czwarte Sieredzieie, piąte Horodno, szoste Hołowino, siodme Horkino, osme Strzeczynco, dziewiąte Pohorelec, dziesiąte Huskino y inne jeziorka, w tey maiętnośei będące; w nich łowieniem ryb z niewodem y wszelkiemi przyprawami, z gony bobrowymi, owo zgoła ze wszytkiemi a wszytkiemi . . . (pzzynależnośeiami), w swych granicach, miedzach, obychodziech . . . z gruntami ziemian wdztwa Połło graniczy: z jedney strony grunt jmści p. Piotra Bułhaka, maiętność Swiorma, z drugiey strony grunt jmp. Samuela Ciechanowieckiego, s trzeciey strony, od Zawołocza, z Moskalem graniczy, z czwartey strony jmści p. Korsaka Udzielskiego, z piątey strony jmści p. Ostafia Rypinskiego . . . съ предоставленіемъ залогодержателямъ права, м. пр., „młyn ieden, abo y kilka, dla mlecia zboża y dla piłłowania tarczyc, rudnią, karczmy po gościncach pobudować, stawy y sadzawki, rowy dla spuszczenia wody, wysuszenia gruntow, pokopać“.—Л. 337—344.

Им. Чиковщина Апанасковичи. [а]). 1638 г. Марта 30 сост., а 1668 г. Іюня 6 явл., закладная, данная Полоцк. воев. зем. Ѳомою Герцыкомъ того же воев. зем. Ивану Свирщевскому и его женѣ Еленѣ ур. Корсакъ на отдѣленную „od maiętności (Герцыка) Czykowszczyzny Opanaskowicz, w wdztwie Połłm leżącey, służbę ziemi pustą, przezywaiącą Drakulowską, z budowaniem, na tey służbie będącym, tak dwornym, iako y gumiennym.“—Л. 329—330.

Им. Гатовщина [б]) и проч. 1668 г. сост. и явл. вводный листъ, по коему Полоцк. воев. возный Григорій Погоскій, согласно закладной Полоцкой судейши Анны ур. Свидерской по м. Тышкевичъ, передалъ во владѣніе Полоцк. и Минс. воев. земянину Ольбрихту Гибѣ „trzy włoki puste, odłączonych od maiętności jeimci, Hatowszczyzny, z wysioła Osowa, w wdztwie Połock. leżącego, od granice maiętności w Bodze wielebnych ichmśсw oycow Karmelitow Bosych, nazwaney Purszczyzny, przezywaiące: jedna Jurkowiczowską, drugą Bykowską, trzecią Kuceiewską, z gruntami pasznemi y niepasznemi, z ogrodami owocowemi y chmielowemi, z lasami, borami, gaiami, zaroślami, z ladami, ladziszczami, z sianożęciami murożnemi y błotnemi, z jeziorami, rzekami, rzeczkami y z wstępami łowienia ryb wszelakiemi przyprawami,“ срокомъ на 3 года.—Л. 332.

Им. Дивинки [в]). 1667 г. Іюня 22 сост., а 1668 г. Іюня 6 явл., закладная, по коей зем. Полоцк. воев. Христина ур. Свидерская по м. Лукашова Корсакъ и Семенъ Лукашевичъ Корсакъ заложили того же воев. зем. Ивану Нескевичу и его женѣ Устиньѣ ур. Корсакъ, въ 700 копахъ грош. Лит., ср. на 3 года, имѣніе свое „Dziwniki, w wdztwie Połockim leżącе, bez żadnego budowania dwornego y gumniennego, nie zasianą . . . z gruntami oromemi y nieoromemi, borami, lasami, puszczą, jeziorami, z rzekami y rzeczkami, z wolnym łowieniem w nich ryb, z sadami owoszczowemi y chmielowemi, z poddanemi, do tey maiętności należącemi, to iest, z Siemionem Mikłaszonkiem z żoną y dziećmi jego, Iwanem Mikłaszonkiem z żoną y dziećmi, na pułsłużbie mieszkaiące, z Scieszkiem Gironkiem z żoną y dziećmi, na służbie mieszkaiącemi, Jakuszem Wdowiczonkiem, na 1/2 sł. mieszk., z gruntami, sadami, sianożęciami, zaroślami murożnemi y błotnemi, owo zgoła ze wszytkiemi przyna-

---

а) Можно полагать, что и въ то время доставлялись эти товары къ Двинѣ тоже сплавомъ.

б) Такое массивное и поголовное выселеніе крестьянъ изъ имѣній, судя по народному характеру современной войны, можно объяснить развѣ тѣмъ только, что православно-русское мѣстное населеніе, вполнѣ сочувствуя цѣлямъ отечественнаго оружія, массами становилось въ ряды Русской рати.

а) Въ *Апанасковичахъ* Леп. у. *православная* церковь.—б) *Гатовщина*, д. б., отъ какой-то *гати*. *Кутеевская*, повид., отъ *кутьи*, б. м., принадлежавшая *православному* духовенству.—в) Намекаетъ на какое-то *диво*, чудо.

leżnościami . . . s pustoszami, to iest, Apanasa Gireienka służba pusta, Fieska, Iwana Gradzieniowcow służba pusta, a półsłużby pusta Wierzbiowcy Padziankowo". —Л. 345—346.

Им. Бедрица [а]). 1668 г. Мая 28 сост., а Іюня 6 явл., вводный листъ по коему Полоцк. воев. возный Θедоръ Садовскій, согласно закладной, данной Полоцк. воев. зем. Іоанною Мариною ур. Островскою и сыномъ ея, Мартиномъ, Андрушкевичами, Ивану и его женѣ Сварацкимъ, въ 50 копахъ грош. Лит., ср. на 3 года, передалъ во владѣніе послѣднихъ отдѣленную отъ имѣнія первыхъ, наз. *Бедрица*, ½ службы пустопорожней земли, леж. въ Полоцк. воев., подъ назв. *Богдановщина*, *Бородинская*, граничащую съ Митусенками.—Л. 347.

Им. Усвія и Капустино. Поданное 3 Іюня 1668 г. заявленіе Полоцк. и Новогород. зем. Христофора Станцевича о томъ, что, „iż, czasu incursy Moskiewskiey, od roku 1654, różnych lat, dni y miesięcy, bez bytności, na ten czas, samego żałuiącego, ale gdy był na usłudze Rzptey w woysku w. x. Lit., poddani żałuiącego wieczyste, oyczyce, wiecznemu prawu podległe, pomienioney maiętności Uswia y Kapuscina, mianowicie: Wasil Łabeysza, Sawosciey Łabeysza, Kaspr Łapa, Andrzey Cieciera z synami, Jurko Biycik, Jsak Łysy, Jasuta Czarny, Hryszko Doniakowicz, Iwan Bendarz, Daniło Sknc, Kuryło y Oleksiey Miekinki, Mikita Wołotownik, Jarmosz y Audziey Knorozy, Łauryn y Radziwon Łabeyszy,—którzy ci pomienieni poddani, jedni przez incursyą Moskiewską, drudzy zaś przez swawolą swą, z żonami, dziećmi y z niemałą maiętnością, z końmi, bydłem, z odzieżą różną męską y białogłowską, także ze zbożem różnym, w teyże maiętności żałuiącego nabytym, s pomienioney maiętnosci żłłgo poodchodziwszy, nie wiedzieć gdzie przemieszkiwaią".—Л. 356.

Им. Сволна [б]). *Перевозъ. Бобры* и проч. 1668 г. Іюня 2 сост. и 6 явл. вводный листъ, по коему Пол. воев. возный Григорій Погоскій заложенныя Полоцк. городничимъ Θомою Храповицкимъ зем. Полоц. воев. пок. Богданѣ ур. Шчаковской по м. Осендовской двѣ службы населенной крестьянами земли въ имѣніи *Сволнѣ*, въ селѣ *Остромъ—Концѣ*, въ 200 копахъ грош. Лит., по приглашенію опекуна, Ивана Тышки и съ согласія залогодателя, передалъ во владѣніе дочери пок. залогодержательницы, Еленѣ Ивановнѣ Осендовской „ze wszytkiemi gruntami pasznemi y niepasznemi, z sianożęciami, lasami, borami, barciami y wszelakiemi pożytkami, mianowanemi y niemianowanemi, y z przewozem na rzece Swolnie, z gony bobrowemi".—Л. 362.

Им. Михирово 1668 г. Іюня 1 сост. и 6 явл. вводный листъ, по коему возный Погоскій, согласно духовному завѣщанію Семена Черкаса,

---

а) Въ *Бедрицѣ* Леп. у. *православная* церковь.—б) Въ им. *Сволнѣ* Дрис. у. двѣ *православныя* церкви—приходская и домовая.

передалъ во владѣніе вдовѣ его, Варварѣ ур. Корсакъ, именемъ малолѣтныхъ дѣтей ихъ, имѣніе Махирово, леж. въ Полоцк. воев., б. въ то время отпустѣвшимъ.—Л. 365.

Им. Язно [а]). Поданная 6 Іюня 1668 г. протестація пріора Глубоцкаго кармелитскаго кляштора Евгенія Акруце, отъ имени своего и всѣхъ ксендзовъ того кляштора, о томъ, „iż co, godney pamięci, nieboszczyk p. Samuell Kasperski, zchodząc s tego świata, w roku przeszłym 1654, testamentem ostattniey woli swey, zapisałł y legowałł ichmściom oycom Karmelitom Bosym, na klasztor ichmścw Głłembocki, pewną summę pieniędzy, to iest 1200 złł. pol., daną jmci p. Stephanowi Zahurskiemu, woysk. Orszan., na zastaw 4 służb, od maiętności Jazna, w wdztwie Połock. leżącey, zawiedzionych; na któroy to zazastawie sam nieb. p. Kasperski spokoynie mieszkaiąc, one trzymałł y w prawo zastawne na te 4 służby, ichmciom oycom Karmelitom Bosym dane, to iest, orygynałł zastawny etc., za nastąpieniem woyny Moskiewskiey . . . jako pan Sadowski, podpisarz, mieniłł, poginęli.—Л. 366

Битва подъ Верховицами. Поданное 6 Іюня 1668 г. заявленіе Полоцк. и Троцк. воевод. земянъ Станислава Гречиловскаго и его жены Констанціи ур. Свидерской по первому браку Кошки о томъ, что данная просительницѣ первымъ мужемъ ея, Иваномъ Кошкою, убитымъ, впослѣдствіи, въ *дѣлѣ подъ Верховицами* (w potrzebie pod Wierzchowicami), обезпечительная, за приданое ея 500 копъ грош. Лит., запись на имѣнія его *Кошчинчи Закривичи*, леж. въ Полоцк. воев., во время бѣгства ея со вторымъ мужемъ своимъ отъ русскихъ войскъ и скитанія по разнымъ мѣстамъ пропала вмѣстѣ съ прочими документами. Л. 367.

Им. Ница, [б]) *Ясо*, *Худобѣльчино*, *Шахово* и пр. 1667 г. Марта 14 сост., а 1668 г. Іюня 6 изъ книгъ Дисненской ратуши перенесенный вводный листъ Полоцк. воев. возныхъ Григорія Погоскаго и Данiила Клепацкаго, въ которомъ, м. проч., говорится, что, по приглашенію Полоцкихъ мѣщанъ Андрея и Настасьи Кособуцкихъ, они, возные, выбывали, 13 Мар. 1667 г., въ имѣніе *Ница*, для ввода Кособуцкихъ, по закладной Ивана Самуиловича Невельскаго, во владѣніе 3 службами земли въ томъ имѣніи, называемыми: *Вѣтрино*, *Сенюкова* и *Вашнарова*, которыя (по словамъ возныхъ) „teraznieyszey, przeszłey Moskiewskiey woyny przez tegoż Moskwicina zruinowane, żadnego żylca nie nalazszy, wpuście będące, Dworyszcze y grunty orome y nieorome, sianożęci, lady, lasy, puszczy y

---

а) Есть, какъ извѣстно, два *Язна*, изъ коихъ одно въ Дисен. у., а другое въ Себеж. у., и въ обоихъ существуютъ православныя церкви —б) Въ *Ницѣ* Себ. у. тоже *православная* церковь, при которой были фундушевые крестьяне. Это была бенефиція (приходъ) б. эконома Полоцк. семинаріи и члена консисторіи, впослѣдствіи члена же конс. и настоятеля Витеб. Николаевскаго каѳед. собора, протоіерея Іоанна Счесновича.—Въ *Ясѣ* и *Бѣлькахъ* (Себ. у.) тоже церкви.

bory, barci, jeziora, rzeki, rzeczki, otoki, z łowieniem ryb, ptastwa y wszelakiego zwieru . . . A stamtąd dnia 14 tegoż msca y roku (тоже по закладной Невельскаго) byliśmo we włości Jasie, na gruntach Sierodziey y na Huskinie, gdzie dwor jmści pana Jana Niewelskiego stał, w tymże wdztwie Pollm na pograniczu, y inne służby nikogo s poddanych, żadnego żylca nie nalazszy, wpuście będące, przez Moskwicina spustoszone . . . . (поименованы такія же угодья) . . . . y stamtąd, tegoż dnia . . . . w tey, w tey że włości Jasie na służbach 2, niżey mianowanych, byliśmy (по закладной Полоцк. воев. зем. Марины Гедройцъ по м. Волоховой) . . . . na 2 służby, nazwane Chudobiełczyne y Szachowa . . . . także, za woyną wpuście leżące; nikogo y tam z żylcow nie nalazszy (исчисляются такія же угодья). Всѣ эти имѣнія безпрепятственно и переданы Кособуцкимъ, въ томъ видѣ, въ какомъ были найдены.—Л. 368—369.

Им. и дворъ Орѣховно [a]). 1668 г. Іюня 6 сост. постановленіе зем. суда по дѣлу Анны ур. Скопъ по м. Корсакъ съ Адамомъ Лосминскимъ и его женою, о какомъ-то грабежѣ, гдѣ сказано, что позывъ поданъ отвѣтчикамъ „на маетности ихъ мстей и дъворе, названомъ *Ореховне*, у воеводстве Полоцкомъ лежачомъ.“—Л. 376.

Им. Нача, Полюдовичи [б]) и пр. *Бобры* и проч. 1668 г. Іюня 6 запис. переносъ изъ Минскихъ грод. книгъ вводнаго листа, по коему Полоцк. воев. зем. Станиславъ Троновичъ, въ 1663 г. Янв. 2, передалъ во владѣніе зем. Минскаго воев. Егору Ратынскому и женѣ его, Агафѣ ур. Явгель, Полоцкой городничанкѣ, пріобрѣтенное ими покукою, за 500 копъ грош. Лит.. отъ зем. Полоцк. воев. Михаила Явгеля и его жены Елены ур. Буйновской, имѣніе „Nacza, Poludowiczy, Wieprzyszcze y Molin y służba, ggzie Janko Łukaszenko mieszkał, nazwaną Misnikowszczyzna, w wdztwie Połock. leżące . . . s poddanemi oyczystemi, osiadłemi y nieosiadłemi, mianowicie, Jwanem Ostaphowiczem Towkaczem z żono y z dziećmi, drugim Sciepanem Batorym z żono y z dziećmi, trzecim Sawą Iwczykiem z synami piącią, czwartym Wasilem Ciachciaronkiem z żono y z synami czterma, Sienionem Ywczykiem z synem Romanem . . . . y innemi precz rozeszłymi poddanemi, samymi, żonami y z ich dziećmi, z wolnym onych odyskaniem, jako swoich własnych, z gruntami y pożytkami wszelakimi, s pasznio wszelako, s puszczo łuhową y borową, y s pasznio, dawno lasem zarosło, z łowy zwierzynnemi y ptaszemi, z jeziorami, z rzekami, rzeczkami, zatokami, z stawy, stawiszczami y sadzawkami, z wolnym łowieniem w nich ryb, z gony bobrowemi y ze wszystkiemi w tey maiętności przynależącemi pożytkami.“—Л. 381—382.

а) Въ Леп. у. два имѣнія *Орѣховна*,—и въ томъ, и въ другомъ есть *православныя* церкви, изъ коихъ одна въ мѣстечкѣ Орѣховнѣ, близъ владѣльческой усадьбы.—б) Леп. у. въ *Начѣ православная* церковь, а въ *Полюдовичахъ* лат. костелъ.

Инвентарь фольв. Старины, составленный, 1654 г. Апр. 12, Адамомъ Казим. Горновскимъ и его женою Гальшкою ур. Василевскою, а явл. 1668 г. Іюня 6, по случаю залога ими фольварка этого, въ 3000 злот. польск., зем. Орш. повѣта, Николаю Луццику и его женѣ Аннѣ ур. Киркоръ, такого содержанія: „Roku 1654, mca Aprylа 12 dnia. Inwentarz spisania ymienia, folwarku naszego Starzyny, gruntow, poddanych s powinnością ich, do niego należących, na włok 6½ osiadłych, także też na dworną pasznią włok 2½, w teyże Starzynie z folwarkiem, na nich stoiącym, w wdztwie Połockim leżącym, a jego mści panu Mikołaiowi Łuszczykowi y pani małżonce jego mści, jey mści p. Annie Kirkorownie Łuszczykowey, małżonkom spolnym, odemnie, Adama Kazimierza Hornowskiego, y odemnie, Halszki Wasilewskiey Hornowskiey, małżonkow spolnych, na lat trzy, po sobie ydących, prawem zastawnym, we 3000 zł. pol., groszy liczby Litt., puszczonych. Naprzod, budynek dworny y gumienny: domek, dranicami nizko kryty, w kturym swietełka s komorą, okna w nich smolane, naprzeciwko piekarnia, miedzy niemi sień; przy tym kletka, łaźnia, chlewow dwa, staienka, trzecia powieć; w gumnie osieć s tokownią, puń trzy, przepłotow pięć. Poddani, na gruntach osiedli: pierwszy Michno Zubiec z synami dwuma, Daniłem y Andrzeiem, z żonami, z dziećmi y ze wszytką maiętnością, włoka 1; drugi Choma Bochen z synami y z zięciem, ze wszytką maiętnością, wł. 1; trzeci Jakow Bochen z synami y ze wsz. maiętn., wł. 1; czwarty Leyko Fiedor z synami, z zięciami y wsz. maętn., ½ wł; piąta Owdocia Bochenowa z synem Stepanem, ze wsz. maiętn., ½ wł; szosty Parfien Puszkin z żoną, z synami y wsz. maiętn., wł. 1; siodmy Choma Chudniczonek, z żoną, dziećmi y wsz. maiętn., ½ wł., Hryszko Szypuła z żoną, z dziećmi y wsz. m., wł. 1. Powinność y służba s tych poddanych: roboty, na każdy tydzień, z każdey włoki męszczyzna 2 dni, s czym każą, żonka 2 dni zarobić maią; gwałtow na oranie razow 2, a na żniwo drugie 2 w rok zasłużyć; nrok na siano bez pryhonu także zasłużyć maią y sprzątać; pndzmi kop 3 z włoki; żyta beczka miary Połockiey, abo kop 3 pndzmi . . . . wielkich, owsa beczkę, abo pndzmi kop 2, pud pięki, abo kopę pndzmi, lnu dziesiątek, abo pndzmi złotych 1½, kurow 4, jaiec 20 dawać y płacić powinni będą; osobliwie podwoda raz w rok z włoki do Połocka.“—Л 386.

Имѣніе Горспле [а]), и проч. 1668 г. Іюня 6 сост. опредѣленіе зем. суда по тяжебному дѣлу между множествомъ претендентовъ на оставшіяся по смерти Каспера Вроблевскаго имѣнія, въ т. ч. и им. Горспле. Въ числѣ претендентовъ этихъ были, м. пр., Иванъ Казиміръ Киркоръ и ксендзъ Александръ Малхеръ Яновичъ Гедройть плебанъ Дисненскій и Крынецкій, изъ коихъ о первомъ помѣщено въ этомъ длинномъ актѣ, адресованное въ судъ, письмо польнаго гетмана вел. княж. Лит., Воловича, не лишенное отчасти и историческаго интереса, такое именно: „Jch mściom panom urzędnikom ziemskim woiewodstwa Połockiego, moim mści-

---

а) Въ *Горспль* Полоцк. у. *православная* церковь.

wym panom y braci. Usługi moie zaleciwszy. Władysław Wołłowicz, woiewoda
Witebski, hetman polny wiel. xstwa Łitto, starosta Dzisienski. Oznaymuie, yż
towarzysz roty kozackiey, jego mość pan Jan Kazimierz Kirkor, maiąc na sobie
funktyą deputatską na sessio jeneralną woyskową, pro decima kuinta Mai zło-
żoną, bywszy na terminie rellacyą czynić, chorągwi tenetur. Exquo tedy ta oka-
zya pociąga onego do functiey należytey, a nie mniey pro tempore żołnierskiey
gotowości in casum niebespieszęstwa, zachodzącego od ordy s
kozakami; jakosmy z jego mścią panem kolegą swoim uniwersałami osobli-
wemi te gotowość woyska ogłosili. Przeto, upraszam waszych mściow, moich
mściwych panow, pilno: jesliby jakie na rokach Troieckich miał sobie intento-
wane spawy, do dalszych rokow suspensę mieć mogłł. O co iterato prosząc, ies-
tem wmśow, mych mściwych panow, życzliwy bratt y sługa Władysław Woło-
wicz, woiewoda Witebski, hetman polny wielkiego xzstwa Litto. Datta w Wilnie,
dnia dziesiątego Mai, tysiąc sześćset sześćdziesiąt osmego."—Л. 396—401.

Им. Веснекъ. Бобры и проч. 1667 г. Окт. 8 сост., а 1668 г. Іюня 6
явл. купчая, по коей Витебская хорунжина, содержательница Черствят-
ская и Судиловская, Елена Өеодора ур. Огинская по м. Старосельская,
продала, за 3000 злот. польск., Витеб. воев. зем. Константину Николаю
Александру Гурку „maiętność, w wdztwie Połock. łeżącą, nazywaiąco sie Wies-
niek . . . . z dworem, z budowaniem wszelkim dwornym y gumiennym, z pasz-
nią dworną, s poddanemi oyczystemi, osiadłemi y nie osiadłemi, pochożemi, z
ych żonami y dziećmi, z gruntami ich pasznemi, s polami oromemi y nieoro-
memi, z lady, ladziszczami, z polami zaległymi, pognoynymi, z sianożęciami mu-
rożnemi y błotnemi, ze wstępem do ieziora, nazywaiącego się Mienczała, z
rzekami y rzeczkami, z gony bobrowemi, z stawami, stawiszczami, sadzaw-
kami, z łowieniem też w nich ryb, z pnszczo, lasy, borami, gaiami, zaroslami
. . . . zrobami, z łowy zwierzynnemi y ptaszynemi . . . ze mchy y błotami, s
chmieli, chmieliszczami, z drzewem bartnym wszelkim, ze pszczolami y bez pos-
czoł, zgoła wszytko."—Л. 402—403.

Им. Козьяны, Езерище, Бировле. Пристань Мишневичи [a]). *Лѣсопромыш-
ленность* и проч. Копія сост. 1646 г. Окт. 20, а 1668 г. Іюня 6
явл., рѣшенія коммисарскаго суда по дѣлу владѣльцевъ Козьянскаго и
Езерищенскаго староствъ о границахъ и проч. Въ этой копіи, м. проч.,
говорится: Agitowała się sprawa wielm. jeymści p. Marianny Woynianki Krzy-
sztofowey Sokolinskiey, kasztelanowey Połockiey, staróściney Kozianskiey, z wielm.
jmcią p. Krzysztofem Stetkiewiczem, podkomorzym Brasławskim, starostą Jezier-
zyskim, y jemścią p. Kristyną Drucką Sokolinską Stetkiewiczową, podkom. Brasł.,
star. Jiezierz., małżąkami, za remissyą y dekretem sądu jkrmci zadwornego as-
sesorskiego, w r. teraznieyszym 1646, mie . . . . 15 dnia, w Warszawie, wysz
rzeczonemi ichm . . . wersyi ferowanymi, przed nas, komissarzow jkrmci, tymże
dekr . . . dla przyięcia miedzy ichmć skuteczney za żałobami obud . . . rzeczy

a) Во всихъ этихъ мѣстахъ Городок. у. есть *православныя* церкви.

rozprawy y na rozeznanie y rozsądzenie dyferen . . . . dobrami granic stałą,
mianowicie: za żałobą wielm. jey mści p. kaszt. Połock., mieniąco to, iż ichmść
wyszmienieni, obiowszy na sie starostwo Jezierzyskie, od jkrmści, sobie przy-
wileiem conferowanę, lekce sobie poważaiąc prawo pospolite, różnę krzywdy y
szkody w dobrach puszczy, Poleszany nazwaney, w wdztwie Witeb. leżącey,
a jey mści p. kaszt. prawem dożywotnym służącey, czynią, poddanych tey dzi-
erżawy grabieżami ciemiężo, towary lesne w gruntach puszczy tey, czyniąc ku
wielkiey krzywdzie y szkodzie żłcey, a pretenduiąc sobie do tey puszczy nigdy
niebywały wztemp y niesłuszną należność, robią; nadto, w r. ter. 1646, mca
Marca 2 d., nasławszy mocno, gwałtem sług y poddanych zamku Jezierzyskiego,
do kilkudziesiąt człowieka, armatno, z różnymi orężami, na właśną pnszcze żłcey,
Poleszanską, do Kozian należącą, pysłosząc onę, drzewa dembowego 53
demby wyrąbali, na klepke, na 150 kupieckich y więcey klepki wyrobiwszy, do
przystani Miszniewicz odwiezli, expulsyą żłcey z puszczy Poleszanskiey
uczynili, przez co na kilka tysięcy złch żłca ponosi szkody. A za żałobą jmp
Stetkiewicza, podkom. Brasł., mieniąc: za daniem sprawy y wiadomości od
szafarza swego y poddanych starostwa Jezierzyskiego, o to, iż poddani wielm.
jey mści p. kasztelanowey Połock., ze wsi, Toropczan, Oskora y Kiryna
nazwanych, w wdzwie Witeb. leżących, y Rudnicy, imionami w processach
pomienieni, a samey jey mści pan. kasztel. Połockiey wiadomi y znaiomi, z ros-
kazania y posłania jey mści, przechodząc granice dawnę, od wysz mianowanych wsi
Toropczan, Oskora y Kiryna z wsiami jmćp. podkom. Brasł., Wirowlem,
Czerenowem położonę, nietylko co przedtym różnę krzywdy y szkody pod-
danym tych wsi poczynili, ale y w r. przeszł. 1644 y 1645, róznych dni y
miesięcy, wieżdżaiąc y wchodząc przez granice gwałtem w puszcze, pomienionych
poddanych wsi Wirowla, na uroczyszczu w Jasionowie, pszczoł z ullami
siemioro z stawek pobrali, barci ze pszczołami, miod z niey wybrawszy, zepso-
wali, dembow, na wanczos zgodnych, do 50 y więcey wyrąbali y niemało in-
nego towaru lesnego, wanczosu narobili y jako ten towar swey roboty, tak y
drugi, własney roboty, u rzemiesnika jmp podkomorzego, w gruncie jeymści
złożony, wanczosu kop. 2, klepki holenderki kop 6, wa . . . . kop 8, ceno, w
procesię opisano, gwałtem zabrawszy, do wsi Oskora za . . . anicy pomienionych
wsi, na róznych mieyscach popsowali, co . . . jeymść p. kasztelanowa Połocka
na pożytek swoy . . . . żałobach obudwuch stron wyrażono jest." По изслѣ-
дованіи дѣла, коммис. судъ призналъ право за старостшею Козьянскою,
Старосельскою.—Л. 406—409.

Им. Погостъ [a]). *Сокольще* и проч. Переносъ изъ Дисцен. ратуш.
книгъ 1657 г. Апр. 15 сост. въ Мяделѣ, а 1668 г. Іюня 7 запис., зак-
ладной, по коей Полоцк. воев. зем. Станиславъ Франкевичъ Подборскій
заложилъ тогожъ воев. зем. Никодиму Корсаку и женѣ его, Настасьѣ
ур. Черкасъ, въ 2000 копахъ грош. Лит., ср. на 3 года, „maiętność moią

a) Въ *Погостѣ* Дис. у. есть православная церковь.

(Подборскаго) oyczystą, naznaną Pohostt, w wdstwie Połock., nad rzeką Dzwiną leżącą . . . z poddanemi . . . . z ogrodami owoszczowemi, z polami, zmianami, z grunty oromemi y nieoromemi, z puszczami, z lasami, borami, gaiami, zaroślami, starzynami, puszczą, rzekami y rzeczkami z sianożęciami muroznemi y błotnemi, owo zgoła mianowanemi y nie mianowanemi pożytkami y poddanych powinnościami . . . mocni tedy y wolni ichmm p. Korsak y p. Korsakowa . . . poddanemi, jako swemi własnemi, kierować, rządzić, sądzić winnego winą, a występnego, by y gardłem, karać, robotę, dolą, dziakło ustanawiać, wybierać. „Кромѣ заложеннаго им. Погоста, залоговая сумма обезпечивается, м. пр., и на им. *Соколище*.—Л. 410—411.

Им. Словени а). 1666 г. Іюня 7 сост. декретъ зем. суда по дѣлу Полоцк. подвоеводы Юстиніана Немировича Щита съ зем. Александромъ Герцыкомъ, о вытѣсненіи перваго послѣднимъ изъ им. *Словень*, леж. въ Полоцкомъ воеводствѣ.—Л. 418—419, 422—425.

Им. Порѣчье б), *Дерновичи и Соколище*. 1668 г. Іюня 7 записанный переносъ изъ Браславскихъ гродскихъ книгъ жалобы Полоцк. воев. зем. Константина Головнича Войны на зем. того жъ воев. и Вилкомірскаго повѣта, Трояна Корсака и его жену Констанцію ур. Соколовскою о невозвратѣ первому послѣдними нѣкоторыхъ имущественныхъ документовъ на им: *Порѣчье, Дерновичи* и *Соколище*, леж. въ Полоцк. воев.—Л. 427—428.

Плѣнъ Московскій. 1668 г. Іюня 7 явл. жалоба Полоцк. зем. Семена Ососки, "о томъ ижъ, по зойстю з сего света, годное памети, набощыка пана Лукаша Ососки, онъ, жалуючый, будучы на службе розной, а потомъ, за наступеніемъ непрыятеля Московского, взятымъ будучимъ до *везеня*, въ которомъ то везеню черезъ *лет девет* зоставал, а за згодою его кор. млсти, пана нашого млстивого, с Царем Московским, вышедшы тепер з везеня, взявшы ведомост от разныхособъ, ижъ ее млсти пани Федора Новицковна Лукашовая Ососковая, а теперешнея Владиславовая Корсаковая, по смерти небощыка малжонка своего, пна Лукаша Ососки, брата его, жалуючого, рожоного, маетность лежачую, названую *Журавну Хроловщызну*, у воеводстве Полоцкомъ лежачомъ, заставную по небощыку молжонку своемъ, а брату его рожоном, речы рухомые, грошы готовые, золото, серебро, цын, мед, сукни, кони, быдло рогатое и нерогатое, збоже" и проч. забрала и пользуется всѣмъ этимъ непревильно.—Л. 432.

Пуща Утужская в) *Ея эксплоатація*. 1663 г. Марта 22 сост., а 1668 г. Іюня 7 явл., арендный контрактъ, въ которомъ, м. пр., говорится. „Ja, Stephan Wiskowski, y ja, Helena Kublicka Stephanowa Wiskowska, małżonkowie . . . ziemianie jkrmci wdztwa Połockiego, wiadomo czyniemy y zeznawa-

а) Замѣчательно названіе *Словени*.—б) Въ б. Полоцк. воев. извѣстны 3 им. *Порѣчья*—два въ Нев. у. и одно въ Дисн. у., съ *православными* церквами; въ им. *Дерновичахъ* Дрисс. у. тоже прав. церковь.—в) Въ Себ. у. есть *Утужница* казенное имѣніе.

my tym naszym dobrowolnym zapisem, arędownym listem . . . iż my, będąc, obiedwie osoby, pilno potrzebni summy pndzy na własne potrzeby nasze, tedyśmy arędawali ziemianinowi jkrmci wdztwa Połock., jmci p. Hrehoremu Hlazkowi, puszczą naszą, do wyrobienia, nikomu ni jakim prawem nie zawiedzioną, ani obciążoną, w maiętności naszey, także niczym nie obciążoney, nazwaney Utuzie, w wdztwie Połock. leżącey, także w częściach przykupnych od braci moiey, mnie, wyżey osoby pomienioney, należących, robienia y do wyrobienia wszelakiego towaru lesnego, to iest, klepki, wanczosu, pypli, popiołow, robienia na potasz, szmalcugi y jakim kolwiek rozumem ludzkim wynaleźć może, szczohły, tarczyce wszelakie, tak dębowe, jako y sosnowe, tak w naszych częściach tey maiętności Utuzie, jako w częściach przykupnych od braci moich, mnie służacych, aż do wyrobienia wszelakiego towaru, wysz pomienionego, poki ieno stawać będzie w puszczy naszey y tych częściach przykupnych, pomienionemu jmci p. Hrehoremu Głazkowi, ze wszytkiemi, wysz pomienionemi towarami, w puszczy naszey y przykupnych częściach, za pewną summę pndzy, rękoma naszemi odebraną spełna, zawiedliśmy y arędowali, to iest, za 500 złł. pol.".—Л. 435—436.

Им. Горки. 1668 г. Іюня 4 сост. и 7 явл. заявленіе Полоцк. воев. вознаго Ѳедора Садовскаго о томъ, что Ѳедоръ и сыновья его Михаилъ и Александръ Погоскіе заложили имѣніе это, леж. въ Полоцк. воев., „славетному и райцы Дисенскому Стефану Спирковичу, въ 300 копахъ грош. „—Л. 441.

Им. Макаровщина, Коптевщина, Коноваловщина, Лѣсково и Заручевье. Корчмы. Бобры и проч. 1663 г. Янв. 1 сост., а 1668 г. Іюня 7 запис., переносъ изъ Слонимскихъ зем. книгъ купчей, въ которой, м. проч., говорится: „Ja, Teodor Janowicz Huscza, ziemianin jkrmci wodztwa Połockiego, czynię wiadomo y zeznawam tym moym dobrowolnym a nigdy nieodzownym, wieczystym zapisem, komuby o tym . . . wiedzieć należało, iż maiąc ja od rodzica mego, jmci p. Jana Jachimowicza Husczy . . . maiętność . . . nazwaną Makarowszczyznę, Kopciowszczyznę, Konowałowszczyznę, Laskowo, Zaruczewie . . . w wdztwie Połock. leżącą . . . . na którą sprawy, za nastąpieniem nieprzyiaciela, Chowanskiego, z pod Brzescia do Lachowicz, wszytkie w mieście jkrmci Słonimie ten nieprzyiaciel, z szkatułą, zabrał . . . kture przy p. Jaroszu Husczy zostawały . . . o com sam do xiąg grodzkich Słonimskich, w r. 1661, zaniosł, o te sprawy zgnione, process. A że, bądąc, ja . . . pilno potrzebny pieniędzy summy, na potrzebę moią własną wziołem y pożyczyłem . . . . 5000 złł. pol. u ziem. jkrmci wdztwa Połock., jmci p. Maximiliana Husczy, brata mego stryiecznego; w którey to summie tę, wyż mianowaną maiętność . . . wyż mianowanemu jmci p. bratu memu, za tę summę, zapisuię wiecznemi a nigdy nieodzownemi czasy, wszytko ogułem . . . z dworem, do tey maiętności należącym, gruntami oromemi y nieoromemi, sadami owoszczowemi y chmielowemi, sianożęciami murożnemi, gaiami, lasami, borami, pusczami, chrostami, zaroslami, z karczmami, sta-

wami, rzekami, rzeczkami, zatokami, z wolnym łowieniem ryb, z gony bobrowemi y zwierzynemi, z łowy ptaszynnemi, z poddanemi maiętności tey, którzy po zruinowaniu Moskiewskim zostawali".—Вслѣдъ за симъ помѣщенъ и вводный листъ вознаго Слонимскаго повѣта, Ивана Голембевскаго, по этой купчей.—Л. 447—450.

Им. Бездѣдовичи и проч. 1668 г. Іюня 9 запис. перенос изъ Вилкомірскихъ грод. книгъ жалобы, въ которой, м. проч., говорится: „Лета отъ Нарожения Сына Божего 1655, мсца Марца 25 дня. На враде гдрскомъ кгродскомъ Вилкомирскомъ жаловали и обътежливе оповедали земяне гдрские воев. Полоцького, его мсть панъ Владыславъ Абрамовичъ Корсакъ и пани малжонка его млсти, ее млсть пани Зофия Горбицка Владиславова Корсакова, на земян гдрских тогож воев. Полоцк., его мсти пна Владислава Чапинского и малжонку его мсти, ее мсть паню Крыстыну Луковичовну Владыславовую Чапинскую, о томъ, иж, што, в року 1654, мсца Марца 22 дня, помененые особы, панъ Чапанский и малжонка его мсти, будучы пилъно потребными сумы пнзей, възявшы и позычывшы у жалобливыхъ особъ певную, рукодануюсуму пнзей, то есть, копъ 250 грошей Литовскихъ, в которой суме пнзой завели и заарендовали маетность свою, названую *Бездедовичи*, в воевод. Полоцк. лежачую. Которую тую маетность яко жалуючые особы в посесыю свою зо всимъ объняли и ярыною позасевали, тогды в томже року, выш мененом, мсца Юни 20 дня, непрыятел вероломный Москвитин з войсками своими наступив, и жалуючые, не мевшы наимнейшого пожытку с той аренды, все добра свое, которые до той маетности спровадили были, маючы в той маетности, не сподеваючысе еще наглого наступеня непрыятелского, до прыятел своихъ одехали, и в том непрыятел, без бытности жалуючыхъ, наступил и там, по уступеню жалуючых с тое помененое маетности, позосталые добра и рухомост *тыже подданые* верности вашой, жалуючым арендованые, въ листе выражоные, отобрали, а потом и самую маетност, вышъ мененую, жалобливым в аренду пущоную, их милост сами особы помененые, пан *Чапинский и малжонка его мсти*, в року теперешнем 1655, мца Февряля 10 дня, кгвалтовне, безправне, мимо лист арендовный и заруки, в нем описаные, зо всими поддаными *заехали и отобрали*, вси добра, которые колвек жалуючых в той маетности, яко быдло рогатое и нерогатое, кони, збожя, рухомост, цынъ, медзъ, начыне розные, охандоство, што на особивым реестре ест описано, у тых подданых, жалуючым арендованых, которые были тые добра побрали до себе, одыскали *и до себе спровадили*, и всю *на свой власный пожыток обернули*".—Л. 458, 459.

Им. и фольв. подъ Полоцк. замкомъ Локачевщина. Двѣ рѣки Полоты—старая и новая [a]). 1667 г. Окт. 22 сост., а 1668 г. Іюня 9 явл. вводный

a) Теперь существуетъ только одна р. *Полота*.

листъ, по коему Полоцк. воев. возный Егоръ Гумовскій ввелъ Полоцк. бургомистра Данилу Михневича и его жену Өеодору ур. Курбатовичъ, согласно закладной, данной имъ зем. Полоцк. воев. Самуиломъ Локачевскимъ и его женою Еленою ур. Подбипента, во владѣніе, на 4 года, имѣніемъ и фольваркомъ залогодателей, „pod zamkiem tuż w Połockim wdztwie leżącym, nazwanym Łokaczewszczyzne, bez budynku, kromia iszczegulney osietki, tam w tym folwarku nowo zbudowaney, z gruntami pasznemi y niepasznemi, z sianożęciami murożnemi y błotnemi, z borami, lasami, gajami, z zaroślami, z rzekami, rzeczkami Połotą starą y nową, z wolnym w nich wstępem y łowieniem ryb wszelakiemi przyprawami, z ogrodami, z sadami owocowomi y chmielowemi, z stawami, z stawiszczami, z sadzawkami, lubo uż zpustoszałłe mi, owo zgoła".—Л. 465—466.

Им. *Дворъ-Старый Чиковщина*, дер. *Словени*, *Тарюнщина*, *Кобыльники*, им. *Ловожъ*, дер. *Оболь*, *Пантоничи*, им. *Добрина*, дер. *Горбуны* и проч. 1663 г. Дек. 20 сост., а 1668 г. Іюня 9 явл., вводный листъ, по коему Полоцк. воев. возный Данило Клепацкій передалъ во владѣніе зем. тогожъ воев., возвратившемуся съ войны, Александру и малолѣтному брату его, Станиславу, Герцыкамъ, доставшіяся имъ наслѣдствомъ по смерти отца ихъ, имѣнія, леж. въ Полоцк. воев., „teraz przez nieprzyiaciela doszczętu zruinowanę [a]), to iest, nazwane: piersza maiętność Dwor Stary Czykowszczyznę, wieś Słowieni, Targonszczyzne, Kobylniki, na rzeczincu (или na rzece Incu) [б]), do tego Dworu Starego Czykowszczyzny należącą; do tego druga maiętność, tegoż r. 1663, mca Decembra 21 dnia, nazwaną Lowoz, także Dwor Stary, wieś, nazwaną Obol Pantonicze, w trzeciey zaś maiętności Dobrynie wieś Harbuny y ynne, róznym nazwiskiem nazwanę".—Л. 467—468.

Им. Межево [в]) и проч. 1668 г. Іюня 5 сост. и 9 явл. вводный листъ, по коему Полоцк. воев. возный Өедоръ Садовскій, согл. закладной, въ 60 копахъ грош. Лит., на 5 лѣтъ, данной зем. того жъ воев. Анною ур. Реутъ по м. Козакевичъ и ея сыномъ Стефаномъ Козакевичемъ мѣщанину Полоцк. Ахрему Сумовичу и женѣ его, передалъ во владѣніе послѣднихъ отдѣленную отъ имѣнія залогодателей, *Межева*, леж. въ Полоцк. воев., „службу земъли, прозываемую *Кълыковъщыну*, *на погряничу*, впусте, без жадных засевковъ и без будынъковъ будучую . . . зъ кгрунътами оромыми и неоромыми, зъ сеножатми, лугами, лядами, заросълями, з огородами, з реками и озерами, в той маетности Межеве, зъ ловенемъ рыбъ въшелякими прыправами увозеры зимеи лете, зъловы зъверынными и пътапшими, с пущою, зъ борами и бартями, в певномъ ограничною".—Л. 471.

а) Замѣчается вообще, что если и потерпѣли нѣкоторыя лица разореніе отъ русскихъ войскъ, какъ они жаловались, то это были лица отлучившіяся изъ своихъ мѣстъ, б. ч., въ польскія войска.—б) Написано слитно. в) Въ *Межевѣ* Полоцк. у. есть *православная* церковь.

Подъ Полоцкомъ грунтъ Красныя Бесѣды [а]). 1668 г. Іюня 5 сост. и 9 явл. удостовѣреніе Пол. воев. вознаго Θедора Садовскаго, въ томъ, что того жъ воев земянинъ „Зикъмонтъ Кароль з Бекганова Бекганский, подкоморичъ, давши Полоцкому райцѣ Захару Гарбузу закладную „на кгрунтъ под местом Полоцким, над рекою Полотою, названый *Красные Бесѣды*, зе вшыткими прыналежностями“, въ судъ, для признанья этого акта въ срокъ не явился“.—Л. 372.

Им. Соколище и Дерновичи. 1668 г. Іюня 7 сост. и 9 явл. вводный листъ, по коему возный Θедоръ Садовскій, согласно духов. завѣщ. Степана Лукашевича Корсака, передалъ во владѣніе дочерямъ послѣдняго, Христинѣ и Маринѣ Корсакамъ, „maiętność Sokoliszcze z przykupią Rahozinską y Dziernowiczy z poddanemi osiadłemi, tam mieszkaiącymi zbożem zasianym, s pasznią dworną y gruntami pasznemi, z bory, lasy, z puszczą, drzewem bartnym, z lady, sianożęciami y łuhami, rzeki, rzeczkami y jeziorami, w pewnym ograniczeniu“.—Л. 478.

Им. Паулье [б]), *Оболь, Туровле* и проч. 1668 г. Іюня 8 сост. и 9 явл. вводный листъ вознаго Григорія Погоскаго, въ которомъ говоритъ онъ, что онъ былъ приглашенъ „od ziem. jkrmci wdztwa Połock., jeymci p. Anny Uniechowskiey, chor. Minskiey, Krysztofowey Żabiney, czeszn. Połockiey, do imienia y dworu, przezw. Paula, w wdztwie Połłcm leż. Tamże, naprzod jeymć p. czeszn. Połocka, wysz mienionę imienie y dwor Paule, w wdztwie Połłcm leż., ze wsiami, z poddanemi y ze wszelkiemi przynależnościami, przezemnie, jenerała, y stronę szlachtę., jmp. Horenimowi Żabie, synowi swoiemu, podług listu swego dobrowolnego, wieczystego zapisu, w moc dzierżenie y w spokoyne, wieczyste używanie podała y postąpiła. A potym, tegoż roku (1668), mca Junia 9 dnia, ieździłem, z jeymść p. czeszn. Połłcką, do maiętności Obol, Turowle, gdzie y tam jeymść p. czaszn. Połłcka te mntność Obol y Turowle, s przykupiami, w tymże wdztwie Połłcm leż., ze wsiami, s poddanemi y ze wszytkiemi przynależnościami; przytym y placy w mieście Połockim, na Krzywcowym Posadzie leżące, przez mie, jenerała, y strone szlachte, w wieczystą posesyą jmpu Heronimowi Żabie, synowi swoiemu podała.“—Л. 482.

Им. Язно и проч. 1668 г. Мая 20 стост. и 9 явл. вводный листъ Полоцк. воев. вознаго Петра Вѣнцкевича, въ кот. сказано: „w Bodze wielebny jmć xiądz Awgieniusz, preor klasztoru Głębockiego, przez sługe swoiego, p. Krzysztofa Swiderskiego, a ziemianina jkmci wdzwa Połock., zachowuią sie według testamętu, g. p., nieboszczyka p. Samuela Kasperskiego, według którego testamętu, maiąc sobie zapisane y legowane na klasztor Głębocki, na zastawney maiętności, którą nieboszczyk spokoynie trzymał od jmp. Stefana Galinskiego, woysk. Orsz., we 1200 złł. pol., od maiętnosti Jazna, w wdztwie Połłcm leż., zastawionych służeb starych Kobiakowskich trzy, a czwartą Horanską Fie-

---

а) Интересно самое названіе. б) Въ *Паульѣ* (Леп. у.), равно какъ и въ *Оболяхъ* двухъ и *Туровлѣ* (Полоцк. у.) *православныя* церкви.

dora Popowicza, [а]) na którey nieboszczyk p. Kasperski, pobudowawszy się, mieszkał; na ten czas wpuście te służeb cztyry, od Jazna leżące, y dwor nieboszczykowski, przez Moskwe spalony, tylko same grunty, służeb cztyty całe, iako sie pomieniło, do oddania y zapłacenia legowaney, należytey summy pieniędzy 1200 złł. pol., w moc, w dzierżenie y w spokoyne używanie, przez mie, jenerała, y strone szlachte, w yntromissyą obiął.“—Л. 488.

Им. Бабча, Бѣлое, Губино, Прозороки, Тоболки, Черневичи [б]) и проч. 1668 г. Іюня 2 сост. и 9 явл. раздѣльная запись Полоцк. подвоеводы и зем. Полоцк. воев. Орш. повѣта, Юстиніана Немировича Щита, въ коемъ, м. пр., говоритъ: „Constantemu Niemirowiczowi Szczytowi, podwoiewodzicowi Połock., synowi memu starszemu, maiąc go lat zupełna dorosłemu, część, nań (z?) przyrodzonego prawa należyto, ustępuie y wydzielam z maiętności moiey (moich?) tak oyczystych, jako y przykupnych, ustępuie onemu y wiecznie zrzekam maiętności moiey Truchonowicz, Kozłow y Słobodki, w pow. Orsz. leż., od jego mści p. Atelchowskiego wiecznie nabytey. Któremu to synowi memu, Constantemu Niemirowiczowi Szczytowi, wiecznie a nieodzownie w moc y w dzierżenie y w spokoyne używanie, wiecznemi czasy, puszczam, z poddanymi tamieyszymi y z żonami, dziećmi, teraz będącemi y precz rozeszłemi, wolne dochodzenie onemu daie, na osobliwym inwentarzu podane, nic zostawuiąc nic sobie y nie wyłączaiąc, y małżonce moiey, y z bracią onego, to iest, Bronisławowi, Krzysztofowi, Samuelowi, Olbrychtowi, Kazimierzowi Niemirowiczom Szczytom, podwoiewodziczom Połock. Tych wszytkich oddalaiąc, onemu synowi memu, Konstantemu, tę maiętność puszczam y w possesią onego, przez prawo moie y przez intromisyą jeneralską, podaię, warniąc to, iednak, dzieciom moim, bracią onego rodzoney, że już do tych maiętnośei, które są w wdztwie Połockim (Orszanskim?), żadnego przystmpu nie ma (maią?) mieć, ani też upominać więcey, gdyżem ja, za żywota swego, maiętnościami swoimi rowno rozdzielił ich wszytkich, zostawiwszy sobie z małżonką swoią dożywocie przy synię moim młodszym, Albrychcie Niemirowiczu Szczycie, na Białym y Hubinie, na którey części jey, małżonce moiey, pewną summe, przy dożywociu naszym. A Bronisławowi Niemirowiczowi Szczytowi, onemu, na jego część, Babcze, zostawną maiętność w 10,000 puszczam, przydaiąc onemu y Uswiecz, takąż zostowną w 700 kopach, y Woroszki, od jego mości p. Krysztopha Stabrowskiego, we 400 talarach, y pod Dzisną Zastaw, od Pohoskiego, we 200 lewkowych talarach. Krzysztofowi, synowi memu, maiętność moia wieczysta Prozoroki, Komorowszczyznie, y Ososkowo; do tych wieczystych maiętności moych pomienionych przydaie onemu Czerniewicze, od jego mści p. Samuela Sielickiego, we 3000, zastawne. A że temu większę część puszczam, s tych miar, że teraz

---

а) Намекаетъ на захватъ причтовой земли владѣльцемъ, тѣмъ болѣе, что земля эта, по указанію въ самомъ актѣ, лежитъ при *Язнѣ*, гдѣ издревле существуетъ *православная* церковь (Дисн. у.). б) Во всѣхъ этихъ мѣстахъ существуютъ издревле *православныя* церкви.

spustoszałe. A ieśliby mi Pan Bóg nie dał, za żywota mego, kościoła postawić na fundamentach y wymurowaniu gotowym sklepow skonczonych w Prozorokach a), jednak y to warunie synowi memu Krzysztofowi, jeżelibym sam nie wystawił kościoła, tedy maią z sum moych pieniężnych onemu naperwiey 1000 złot., na zbudowanie kościoła odliczyć, a aparaty, które są kapłanowi gotowe, pzzy nim maią zostawać. Semuełowi, synowi memu, maiętność moią wieczystą Pohorełe y lenność Wydryn, y Żywołoke, y zastawną moią maiętność Mamonowszczyznę, od jego mości p. Thomasza Chrapowickiego, horodniczego Połock., w 1600 kopach, onemu puszczam, na jego rownie wydziałek. Olbrychtowi, którego wyżey pomienił, dla tego temu wyszą część kładę Biała y Hubin, bom z małżonką moią na tey części dożywocie zostawiłł, a summę małżonce moiey wniosł. Kazimierzowi, synowi memu, Tobołki na jego część zapisuie, wieczystą maiętność moią. A że sie temu wysza część zapisuie, z tych miar, bo iest naymłodszy y żadney expęsy na iegom nie wydał, to iest, na szkołym nie nakładał. Tę wszytkie maiętności moie wiecznym działem, nienaruszonym, dzieciom moim przyznawam. A że Konstantemu Niemirowiczowi Szczytowi mnieysza część dostaie, tedy, s tych miar, że mu sie zaraz w possesyą puszczam tę maiętność Truchonowicze, Kozły y Słobodka y ważyłem koszt na młyny dwa y budynek y, na służbę wyprawuiąc, kosztem podeymował, respectuiąc y nato, że małżonka moia, z miłości macierzyńskiey, w nim sie kochaiąc, chce onemu dobrze uczynić, a tamtych synow moich młodszych pomienione wszytkie części przy sobie zostawuie do żywota mego, w wdztwie Połock. leżące, a Konstantemu Nimirowiczowi Szczytowi ze wszytkiemi przynależnościami, jako mi jego mść p. Jerzy Atełchowski puścił, tymże prawem onemu wieczystym ustępuie, nie zostawuiąc sobie y z małżonką moią żadnego przystępku y dożywocia, od przyznania listu mego cale sie onemu zrzekam, w moc, w dzierzenie y w spokoyne używanie puszczam.“—Л. 491—493. —А на 277 л. записано заявленіе вознаго Ѳедора Садовскаго о неявкѣ Александра Рагозы и его жены Елены ур. Шпаковской въ судъ, для признанія своей закладной Якиманскому мѣщанину Полоцк. Iезуитовъ Матвѣю Стукану, а также мѣщ. Андрею Грубшевичу и его женѣ Аннѣ ур. Стуканъ, на им *Прозороки*.

Им. *Соколище, Погостъ, Рукшеничи, Выдрино, Живолока, Ползино, Нище, Головчичи.* 1668 г. Iюня 7 сост. и 9 явл. вводный листъ, по коему Полоцк. воев. возный Василій Плескачевскій, по случаю упомошательства владѣльца означенныхъ имѣній, Станислава Подборскаго, передалъ оныя роднымъ сестрамъ сего послѣдняго, Аннѣ Коморовской и Марьѣ Лосминской.—Л. 495.

а) Так. обр., въ *Прозорокахъ* явился костелъ, да еще, какъ извѣстно, и съ *кляшторомъ*, не раньше второй половины XVII в.,—и явился въ кругу православныхъ церквей Черневичской, Плисской, Орѣховской, Солоневичской (она же Городокская), Бабыничской, Вѣтринской, Дубровской и проч. и проч.

Красный Ручей и проч. 1668 г. Iюня 10 сост. и 12 явл. вводный листъ, по коему Полоцк. воев. возный Андрей Гутовскій, согласно закладной, данной, на 3 года, того жъ воевод. зем. Анною ур. Свидерскою по м. Тышкевичъ и Анны ур. Корсакъ по м. Богушевичъ тогожъ воев. зем. Гермогену Висковскому, передалъ во владѣніе послѣднему „połowicę służby, ludźmi osiadłey, na Krasnym Ruczaiu ode dworcu, nazwanego Wołodzkowszczyzny, w tymże Połock. wdztwie leżącego . . . s poddanemi, tam mieszkaiącemi, mianowicie, Wasilem y Jllą Maciaszonkami, z synami 3, Sciepanem, Hryszkiem y Piotrem, z ich żonami y dziećmi, z ogrodami, pognoiami, z gruntami oromeni y nieoromemi, z sadami, zaroślami, z borami, lasami, sianożęciami murożnemi y błotnemi, z jeziorami, rzekami, rzeczkami y ze wszytkiemi a wszystkiemi przynależnościami.“—Л. 497.

Спасская улица въ Полоцкѣ. Городъ Илукста и проч. 1665 г. Iюля 15 сост., а 1668 г. Iюня 20 явл. выпись изъ Илукстскихъ ратушныхъ книгъ, въ кот., м. проч., сказано: „Na urzędzie mieskim Ilukszczenskim przedemną, Krzysztofem Wnopachowskim, woytem Ilukszczenskim, od jey mści paniey Sybiliey de Ludynshawzen Wulfowny Żyberkowey będąc wysadzonym a), postanowiwszy się oczewisto, sławetna p. Cecylia Tołoczkowna Janowa Dyszlewska, mieszczanka Połocka, a teraz w tymże mieście Ilukszcie mieszkaiąca, list swoy dobrowolny zapis, zięciowi swemu, urodzonemu p. Pawłowi Biszofowi, y corce swoiey, p. Tekli Janownie Duszlewskiey Pawłowey Biszofowey, przyznała y do xiąg Ilukszczenskich podała, pisany tymi słowy: Ja, Cecylia Toloczkowna Janowa Dyszlewska, czynie wiadomo i jawno wyznawam . . . iż ja, maiąc w starości moiey wielkie uszanowanie y niemałą prowizyią od zięcia moiego, p. Pawła Biszofa, y od corki mey miłey Janowny Dyszlewskiey Pawłowey Biszofowey, przez czas niemały, podczas woienney pory Moskiewskiey, będąc w zabiegach y tulaiąc sie po roznych kątach, na wygnaniu . . . . czwierć placa mego własnego, w mieście Połockim, na Spaskiey ulicy leżącego, między domami y gruntami z iedney strony obok domu Iwana Mosiła, a z drugiey strony od zaułku małego, a tyłem zaś od domu Jana Kozinca . . . . panu Pawłowi Biszofowi y corce mey, p. Tekli Janownie Dyszlewskiey Pawłowey Biszofowey . . . daruie.“—Л. 498—499.

Им. *Ушача* б) и проч. 1668 г. Iюня 27 явл. жалоба Полоцк. воев., земян. и вознаго Григорія Погоскаго, на земянъ того же воев. Ивана Ждановича и сына его Ѳедора Ивановича Телицъ, и на женъ ихъ, въ томъ, „ижъ они, пнове Телицы, мешкаючи въ маетности их сполной, делом вечистым не поделеной, названой *Ушачи*, и прикупли от продка их в *Овчу*, у *Теличиничах* и на иншых всяких урочищах и назвисках, у воеводстве Полоцкой лежачой, дедизной и материстой, правом вечистым ему, пну Погоскому, з братю и сестрами служачое; которую то выш помене-

---

а) Замѣч., *ратуша* въ городѣ Илукстѣ *частнаго* владѣнія.—б) Въ м. *Ушачи Леп. у.* издревле существуетъ *православная* церковь и былъ монастырь.

ную маетност з давных часов и в року теперешнем 1668, розных месяцей и дней, нет ведома, за яким правом, кгрунты неделеные забравши, розным особом позоставляли, поарендовали и сами держат и вшелякие пожытки собе прывлащают.—Л. 500.

Г) Изъ книги земскихъ актовъ Полоцкаго воеводства, за 1670 годъ.

Протопопство (Благочиніе) Чашницкое. Церковь Лучиновская. 1670 г. Янв. 11 состоявшійся декретъ Полоцк. зем. суда. Слушалось дѣло „пана Даниеля Кграмсторфа зъ велебънымъ отцомъ Теодором Семеновичом Июревичом, *протопопою Чашницъким*, за позвом, через енерала воеводства Полоцкого, Миколая Недведевича, пры *церкви Лучиновской*, у дъворе его положоного, о непрызнане листу доброволного, заставного запису на волокъ тры, на петнадцат моркговъ кгрунту пустого, урочыщомъ названыхъ Невъгодово и Юдейковъщызъна, у воеводстве Полоцком лежачых, въ певъной суме пнзей даного пану Даниелю Грамсторфу. . . . Въ которой справе (говорится въ декретѣ) мы, върадъ, выразумевшы зъ позъву жалобы, продукованое отъ умоцованого стороны поводовое, поневажъ о непрызнане зосътавъного листу запису идеть, за нестаньемъ теды отъца Теодора Семеновича, протопопы Чашъницкого, до права, не чинечы на сес час жадъного розъсудъку, але на дъругие роки, по сихъ напервей у Полоцъку насътупуючые, абы сторона поводовая, панъ Даниель Кграмъсторфъ его отъца, протопопу Чашъницъкого, прыпозъвалъ, а за тымъ прыпозъвомъ отецъ протопопа Чашъницъкий, подъ зарукою, въ лисъте своемъ, на прызънане даномъ, описаною, особъливый листъ засътавъный записъ свой на тры волоки земъли и патнадцат моркговъ пану Кграмъсторфу прызъналъ, наказуемъ [а]).—Л. 163—164

Повреждение границъ имѣній Полоцкаго архіепископа. 1670 г. Янв. 14 сост. декретъ того же суда, по дѣлу „ясне велъможъного, в Бозе превелебъного его милости ксенъдза Кгабрыеля Коленъды, метрополиты Киевъского, Галицъкого и всея Роси, аръхыепископа Полоцъкого, Витебъского и Мстиславъского, зъ его милостью паномъ Самуелемъ Петровичомъ Положъкомъ, за позъвомъ, на именъю и дворе его милости пана Петровича, назъваномъ *Кубличахъ*, у воеводъстве Полоцъкомъ лежачомъ, черезъ енерала воеводъства Полоцъкого, Анъдрея Кгутовъского, положоным, менечы о зепъсованъе границы и почыненъе шкодъ . . . въ которой справе (гов. въ декретѣ) мы, врадъ, прыхыляючысе до науки права посполитого, отъкулъ крывъда и шкода (по заявленію отвѣтчика) в Бозе превелебъному его милости ксенъдзу метрополите от его милости пана Самуеля Петровича сталасе и деетъ, тамъ и позъвы покладать маетъ на Весь Низъку (а не въ Кубличахъ), и на другие роки запозъ-

а) Земля заложена была, очев., церковная, какъ тогда практиковалось нерѣдко.

вать наказуемъ, где въжо безъ жадъныхъ зволокъ и зраженъя позъву, яко на року завитомъ, его милость панъ Петровичъ усправедъливитесе маетъ и повиненъ будетъ. По которой децызыи нашой, умоцованы велъможъного его милости ксенъдза метрополиты на его милости пана Петровича о шкоды и зъволоку протестовалъ".—Л. 221—222.

Іезуитскій костелъ въ им. Мезжицы (д. б. Себеж. у.) 1667 г. Янв. 22 въ им. Долозцѣ (Dołozcu) сост., а 1670 г. Янв. 14 явл., духовное завѣщаніе Маріанны Щодра ур. Волковой, въ которомъ, м. пр., она говоритъ: „ciało moie grzeszne, jako ziemia, matce ziemi nieskazitelney zło żywszy, które nie przez kogo ynnego, jedno przez małżąka mego miłego, przez jmp Woyciecha Szczodrę, w k o s c i e l e Miezczyckim, w m a i ę t n o ś c i ich mściow J e z u i t o w kolegium Połockiego, nazwaney M i e z d z y c e, w woiowodstwie Połockim leżącey, którego z miłości mey małżęskiey mile upraszam, aby porządkiem y obrzędem chrzescianskim, według przemożenia, było pochowane . . . . wszytkie maiętności, sobie należące, nazwaną D o ł o z c o [а]), oyczyste, na wieczność mnie, y drugą maiętność zastawną, nazwaną Swierzną, w woiewodstwie Połockim leżące, od jmp Jana Zaby a od pani matki mnie testamętem na wieczność zapisaną; tedy ja, widząc wielkie ciężary od różnych kredytorow na tych maiętnościach, wysz rzeczonych, małżąkowi memu miłemu, jmp Woyciechowi Szczodrze, zapisować nie mogę, а проситъ кредиторовъ и братьевъ своихъ, чтобы, въ случаѣ раздѣла, за долги, имѣнія Долосца, не были забыты и ея малолѣтныя дѣти.—Л. 238—239.

Имѣніе Цвѣтинъ [б]). 1668 г. Сент. 8 сост. въ Цвѣтинѣ, а 1670 г. Янв. 15 явл., закладная, по коей земянинъ Полоцкаго воев. Захаръ Өедоровичъ Шантыръ заложилъ, въ 300 копахъ грош. Лит., срокомъ на 3 года, зем. того же воев. Гаврилѣ и Константину Садовскимъ „maiętność moią (Шантыра), leżącą w wdstwie Połockim, nazwaną C w i e c i n K i z i k o w s z c z y z n ę, mianowicie, z pasznią, ktorey iest służeb dwie, z budynkiem dwornym y gumiennym, z zasiewkiem żytnym, zprzętem różnym domowym, w inwentarzu mianowicie opisanym y wyrażonym, z jeziorami, sadzawkami, ogrodami, gaiami, ł u k a m i, z gruntami oromemi y nieoromemi" etc.—Л. 259.

Им. Голубичи-Великіе [в]). 1670 г. Янв. 17 сост. декретъ Полоцк. зем. суда, по дѣлу Вилен. подчашей Анны Кленовской съ Смоленскимъ стольникомъ Самуиломъ изъ Цѣхановца Цѣхановѣцкимъ и женою его Өеклою ур. Суходолскою, какъ самою отвѣтчицею, по вызову, положенному Полоцк. воев. вознымъ Григоріемъ Погосскимъ „на маетности и дворе, назваромъ *Голубичахъ Великихъ*, о неисполненіи двухъ заемныхъ писемъ,

а) Въ им. Долосцахъ Себ. у. и понынѣ существуетъ издревле *православная* церковь. Т. обр. Іезуиты съ своими костелами являлись вездѣ, гдѣ только могли противодѣйствовать православному духовенству. б) Въ им. *Цвѣтинѣ* (Дисн. у.) существ. издревле каменная *православная* церковь.—в) Въ *Голубичахъ* (Дисн. у.) тоже-

данныхъ покойнымъ Полоцк. хор. Казиміромъ Корсакомъ, наслѣдователемъ отвѣтчицы, въ суммѣ 30,000 золот. польск., на разныя имѣнія, каковую сумму съ судебными издержками 1000 зол. судъ истицѣ и присудилъ.—Л. 312—314.

Имѣн. Губинъ [а]). 1654 г. Марта 21 сост., въ Бѣломъ (w Białym), а 1670 г. Янв. 18 явл., купчая крѣпость, по коей зем. Полоцк. воевод. Яковъ Ивановичъ Супроновичъ Бузыцкій и жена его Гальшка (Агафья) ур. Тяпинская продали, за 4000 злот. польск., зем. того жъ воев. Юстиніану Немировичу Щиту, доставшееся продавцу послѣ отца его, имѣніе Hubin y Ostrow na iezierze Otułowie, także y insze częsci, nabyte (отъ родныхъ) . . . ze wszytkim dwornym budynkiem y gumiennym, pasznymi gruntami y sianożęciami dwornymi, zaroslami, gaiami y ladami, z poddanymi, z ich żonami, dziećmi y gruntami oromemi y nieoromemi, y ze wszytkimi gruntami, borami, rzekami, potokami, błotami y iazami, z łowieniem ryb y zwierza różnego, a przy tym z łuhami, sianożęciami murożnymi y błotnymi, sadami, ogrodami y starymi siedliskami owoszczowymi y chmielowymi“.—Л. 327—328.

Часть границы владѣній г. Дисны. Мѣщане владѣютъ крѣпостными людьми. 1669 г. Апр. 4 сост. въ Дорошкевичахъ, а 1670 г. Янв. 18 явл., закладная, по коей обыватель Полоцк. воев. Θеодоръ Григорьевичъ Шыпило-Епимахъ заложилъ, въ 100 копахъ грош. Лит., срокомъ на 9 лѣтъ, бургомистру г. Дисны, мѣщанину Данилѣ Щенсновичу и женѣ его Θеодорѣ ур. Цишковнѣ „częsci pewne w maiętności Doroszkiewiczach, w wdstwie Połockim, od granic gruntow miasta Dzisienskiego, miedzy uczęstnikami tychże Doroszkowicz w szachownicach . . . . z siedliskiem Philona . . . część Szyrkowszczyzny y sznur od Dzwiny aż do drogi goscinca Szołowskiego . . . z siedliskami . . . y Zarzeczem Zadwinskim w Borsukach y Switkowie (м. пр., съ правомъ) poddanemi osadzać“ etc.—Л. 366—367.

Им. Горспле. Владѣніе мѣщанъ крѣп. людьми [б]). 1661 г. Мая 15 сост., а 20 Янв. 1670 г. явл., вводный листъ Ошмянскаго повѣта вознаго Гавріила Семеновича, по которому передалъ онъ во владѣніе земян. Григорію Глазкѣ заложенное ему, въ 6000 злот. поль., мѣщанкою и ратманшею Себежскою, Параскевою Ходыко, наход. въ Полоцк. воев. „maiętność, nazwane Horspla . . . s poddanemi osiadłemi y nieosiadłemi y rozesłemi tey maiętności Horspla“.—Л. 385—386.

Им. Тоболки [в]). 1668 г. Янв. 6 сост. въ Полоцкѣ, а 1670 г. Янв. 21 явл., дарственная запись, данная Полоцк. подвоеводою Юстиніаномъ Немировичемъ Щитомъ зем. Полоцк. воеводства Самуилу Андрушкевичу на часть „maiętności swey (Щита), nazwaną Tobołki, w wdstwie Połockim cżącey, grunt służby ziemi pustey, z lasami, chrostami, ladami y sianożęciami

---

а) Въ *Губинѣ* (Леп. у.) *православная* церковь.—б) Въ *Горспле* (Полоц. у.) тоже.—в) Въ *Тоболкахъ* (Дрис. у.) тоже. Назв. Тоболки, м. б., испорч. Турьи-Борки.

w pewnym obrębie z dawnych czasow będącą, nazwaną Jurkową, prawem dożywotnym“. Л. 388.

Взятіе Вильны. Дисна. Черневичи. Голомысль. Лужки. Язно и проч. [а]). 1670 г. Янв. 21 явл. протестація ксендза Гедройца, въ которой, м. пр., говорится: Żałowałł, opowiadał y soleniter protestował w Bodze przewielebny
jego mść xiądz Alexander Melchior kniaź Gedroyć, proboszcz kaplice Mondwi-
dowskiey, w kościele katedralnym w zamku Wilenskim będącey, pleban Dzi-
sienki, altarysta Krynski, w roku terazn. 1661 z więzienia nieprzyiacielskiego
Moskiewskiego wyszedszy, o to y takowym sposobem, yż, gdy w roku przeszłym
1655, wiarołomny (?) nieprzyiaciel Moskwicin na panstwo jego kro. mści wo xa
Lto nastąpiwszy, one, mieczem a ogniem plondruiąc, w popioł obracał, przed któ-
rym takowym głownym nieprzyiacielem żałobliwy jego mść xiądz proboszcz wno-
sząc zdrowie swoie a dotrzymywaiąc miary y cnoty jego kro.
mści y Rzeczy Pospolitey, z ynnemi ich mściami pany obywatelami
wo xa Lto, z plebaniey swey Dzisienskiey wyiechawszy, do Wilna, stołecznego
miasta przybył y wszytkie swoie dostatki y splendory przywiozł. A że tenże
wysz mianowany nieprzyiaciel, następuiąc pod same miasto Wilno, nastąpił, y
żałobliwy jmć xiądz proboszcz kaplicy mondwidowskiey, z Wilna wyiechawszy,
do boku panskiego garnąc, myślił, tedy, zarazem po wyiezdzie
żałobliwego, nieprzyiaciel Moskwicin miasto Wilenskie wziął, y cza-
ty gęste za uciekaiącemi w pogoni puściłł. Zaczym, żałobli-
wego czata na drodze, w Pożarach, mila za Wilnem, dogoniwszy, iedną czeladź
poddanych (?) pozabiiała, posiekła, wozy, konie, splendory, obligi, sprawy y co
ieno kolwiek było, pobrała, a naostatek nad samym żałobliwym, co na urodze-
nie y stan kapłanski nie należy, pastwiąc sie, do więzienia wzieli. Jakoż żałob-
liwy, co na ten czas pomnieć może, skrzynie wielką, apparata kościelne, ornaty,
kapy, alby, xięgi różne, szkatuły, w których sprawy byli“, м. проч. „prawa
wieczyste na maiętność, Pawłowicze nazwaną, w wdstwie Połockim, w sta-
rostwie Dzisienskim leżącą, do plebaniy kościoła Dzisienskiego pzzynależącą:
pierwsze prawo wieczyste, od nieboszczyka pana Szymka Mieleszka nieboszczykowi
panu Alexandrowi Borkołabowi Korsakowi, drugie prawo od nieboszczyka
pana Krzysztopha Korsaka przedażne y przyznane z ewikcyą nieboszczykowi pa-
nu Krzysztophowi Kibortowi, prawo także wieczyste przyznane, przedażne od pa-
na Kiborta nieboszczykowi panu Jaroszowi Bieganskiemu, czwarte prawo od jm-
ci p. Bieganskiego z ograniczeniem Pawłowicz y Uholnik, ichmm oycom Jezuitom
Societatis Jezu collegium Połockiego należące, piąte prawo od ichmow oycow Je-

---

а) Въ *Черневичахъ, Голомысли, Лужкахъ, Язнѣ православныя* церкви, а въ
самомъ г. *Диснѣ*, кромѣ того, былъ еще Воскресенскій православный монастырь.—
Здѣсь *Гедройцъ* является ксендзомъ, приверженцемъ Польши, а между тѣмъ почти
въ то самое время (подъ 1668 г.) былъ *Гедройцъ* же Мелетій игуменомъ Полоцкаго
Богоявленскаго православнаго монастыря (См. Истор.-Юрид. матер., вып. XXIV,
стр. 280 и 285), такъ что Гедройцы, несомнѣнно, были искони православными.

zuitow tey maiętności Pawłowicz y Uholnik, na kościoł Dzisienski legowaney; ograniczenie tych maiętności Pawłowicz y Uholnik, które tak opisane: z maiętnością jmci p Giedroycia Hołomyską pewną granicą scianą y drzewy starymi, na tey granicy stoiącymi, naprzod biorąc pięte od rzeki Jaznicy, skąd sie zaczyna granica Hołomyska, aż przez błota, rzeki y ieziora różne, wpoł z Hołomyską, do maiętności jmp kanclerza wo xa Łto Łuszkowa Słobody, pewnymi znakami, ruczaiami, przezemchy przychodzi do granicy p. Żalecity, na on czas maiętności onego, do Stawku, od którego Stawku zaś pewnymi znakami aż do rzeki Awuty, którą tą rzeką Awutą graniczy z maiętnością icmhśow pp. Sielickich Czerniewiczami, a wpada ta rzeka Awuta do rzeki Jaznicy y tam graniczy z maiętnością jegomści p. Galimskiego, Jaznicą, y ich mściow pp. Fronckiewiczow aż do pięty samey, Hołomyskiey Sciany nazwaney. Przytym . . . fundusze różne od pobożnych osob, dziesięciny, na kościoł Dzisienski fundowane . . . przywileia na myta, mosty na rzece Sikuniy y Oszmianie, w maiętności Koziszkach, od wozu kupieckiego po pułtora grosza, a od bydła po groszu iednym. Przywiley na plac w mieście Wilenskim, za rzeką Wilią, przeciwo przewozom czołnami, który aż do ogrodu żydowskiego, w którym się chowaią, w pewnym ograniczeniu iest. Przywiley na plac przeciwo mostu murowanego, który sie y teraz Giedroycowskim nazywa. Przywiley na plac w Widłach, na Zarzeczu będący etc.—Л. 397—398.

Им. Пышно, Залѣсье, Горы, Затеклясье, Балванъ a). и проч 1670 г. Янв. 20 сост. въ Полоцкѣ, а 21 того Янв. явл., отказная запись Вилен. подсудковича Степана Залѣсскаго, въ которой дѣлитъ между своими дѣтьми вотчинныя имѣнія свои „Pyszno, Zalesie, Hory, Zacieklasie, w Połockim wdstwie leżące", такъ именно: „Wyłączywszy sobie od tey maiętności Pyszna, Zalesia dożywotne mieszkanie na połowicy folwarku we wsi Horach, pod czas woyny przez mię zbudowanym, w tymże wdstwie Połock. będącym . . . . te, wyżey mianowaną maiętność moie Pyszno, Zalesie, Hory y Zacieklasie, a po żywocie moim y połowicę folwarku tego, iako się pomieniło, synowi moiemu miłemu, Mikołaiowi Zaleskiemu . . ., daię, darnię y na wieczność zapisuię . . . . ze wszytkiemi przynależnościami . . . z dworzyskami, gdzie przedtym, przed woyną, dwory przez mię zbudowane były, z gruntami ich y sianożęciami, do tych dworow nad jeziorem Cieklasem y nad drugim jeziorem Łukoncem będącemi, także z poddanemi . . . . y ze wszytkiemi innemi gruntami y sianożęciami, które nad rzeką Sciudzionką, nad jeziorem Okonem y Pławiem u Bałwana, także w rzeki Czerzwina y Przydusznicy są . . . A co się tknie rzeki Czerzwina, do którey, pewnych czasow, z jezior ryby wstępuią y wielki połow na rybę bywa, gdzie do teyże rzeki łowienia wjmp Konstanty Pac, chor. wo xa Litto, należy y z nami, uczesnikami Pysznienskiemi, spolnie łowiąc, po połowicy dzielim, z

a) Въ Пышнѣ (Леп. у.) и *Залѣсьѣ* (Дисн. у.) существуютъ издревле *православныя* церкви.—*Балванъ* напоминаетъ о временахъ языческихъ, или татарскихъ.

którey połowicy na mię dotąd trzecia ryba szla; do rzeki Przydusznicy jmćp chorąży nie ma wstępu, gdyż ta rzeka miedzy szczegulnemi naszemi gruntami y puszczami; zaczym, gdy w tę rzekę wstępuie ryba, iedno samym panom uczesnikom Pysznianskim wolno ryby łowić, podług dawnych zwyczaiow, tak po tey rzece, iako y inszych rzekach y jeziorach wstępnych; także ze wszytkiemi innemi gruntami, porożniu w puszczy Zacieklaskiey będącemi, także z hłobciami, zaroslami, ladami, borami, lasami, z drzewem bartnym, z barciami, ze pszczołami będącemi, y pustemi, z puszczami, ostępami, z wolnym łowieniem zwierza w nich zarówno z ichmsciami pp. uczesnikami Pysznienskiemi." Затѣмъ, обращаясь къ суммѣ 2000 злот., бывшей на долгахъ, отказанной женою его, Залѣскаго, Анною ур. Боратинскою, дочерамъ ихъ, Катеринѣ Рудницкой и Александрѣ Серафиновичъ, каковая имъ, Залескимъ, была уже съ кого слѣдовало взыскана, но на неотложныя потребности имъ израсходована, онъ, Залѣсскій, обезпечиваетъ этотъ матерній даръ—Рудницкой на фолваркѣ, пустошы, въ дер. Пышнѣ, „poczęwszy od miedzy wsi Zabłocia, dzierżenia, na ten czas, jmści p. Raieckiego, marsz. Lidzkiego, po Sabininą włokę, poddanego moiego (Залѣс.) y po ruczay Krynicki, przy którym ruczaiu y teyże granicy wsi Zabołocia zaścianków 3, nazwanych: Kozłowszczyzna, Osinowka y Pupino; przytym wioska Zacieklasie z dwiema poddanemi . . . . w którey to wiosce wymierzonych włok 10 w jednym obrębie, w pewnym ograniczeniu po Kaluhę y mostek na gościnen, który idzie z Lepla do tey wioski Zasieklasia . . . . A córce moiey, p. Alexandrze Serafinowiczowey, od teyże maiętnosci moiey Pyszna, Zalesia ustępnię folwark moy, którym ia przed woyną zbudował był, a potym go nieprzyiaciel spalił, w zaścianku, w koncu włok wsi moiey, nazwaney Hory, z poddanemi dwiema . . . w jednym obrębie, w pewnym ograniczeniu . . . ." Л. 407—410.

Им. Орѣховно. Бобровые гоны и пр. a). 1668 г. Мая 7 сост. въ Орѣховнѣ, а 1670 г. Янв. 24 явл., купчая, по коей зем. Полоцк. воев. Адамъ и его жена-Маріанна ур. Ганкевичевна-Подборская Лосминскіе продали зем. того же воев. Станиславу Богушевичу-Менковскому и его женѣ Христинѣ ур. Буйницкой, за 200 копъ грош. Лит., отдѣливъ „od maiętności swey Orzechowna, leżącey w wdstwie Połockim, służbę iedną, nazywaiącą Isakowszczyzna, tudziesz y tą część, ktura na zamianę od Isakowszczyzny wyłączona była przy goscincu Bobynickim, za cząstkę pewną, do służby Nasikowskiey naszey należącey, zdawna w pewnym mieyscu, od brzozy y dębu, spolnie na miedzy stoiących, y granicy nad jeziorem Orzechownem . . . . bez zasiewku żadnego y budynku, pustogołą, z ogrodami owoszczowemi, chmielowemi, gruntami oromemi y nieoromemi, pasznemi y niepasznemi, z stawy, młynami, sadzawkami, z wstempem wolnym do jezior, należącey do maiętności naszey (продавцевъ) Orzechowna, nazywaiących się:

a) Въ Леп. у. два *Орѣховна* (Гребницкихъ и Забѣловъ) съ *православными* церквами. Здѣсь идетъ дѣло, очев., о послѣднемъ.

Orzechowno, Perenosza, Ostrowno, Bołotnica y Dowhoie, z uysciami swemi y iazami, a osobliwie miedzy Perenoszą y Orzechownem, w tem mieyscu, gdzie przedtym poddani nasi, niżey pomienieni, na tey przod rzeczoney służbie mieszkaiąc, zabiiali y mieli, y na innych mieyscach, gdzieby ieno przedtym miewali, z wolnym w nich wszelakich ryb wszelako y wszelkiemi przyprawami, tak, iako nam samym, łowieniem, z rzekami, wodnymi potokami, z gony bobrowemi, z lasy, bory, gaiami, zaroslami, z wolnym łowieniem zwierza, ptastwa, z sianożęciami murożnemi y błotnemi" etc.—Л. 428—430.

Движеніе отряда Хованскаго. Им. Порѣчье. [а]). 1670 г. Янв. 24 явл. протестація зем. Полоцк. воев., Осипа и его жены Констанціи ур. Свяцкой Пѣтуховъ, въ которой изложено, „iż, w roku przeszłym 1660, od nieprzyiaciela wiarołomnego Moskwicina, za nastąpieniem onych w panstwo jkrmci, gdy, s pod Lachowicz wracaiąc się, pułku Chowanskiego, w maiętności ich, żałuiących, p. Pietucha y pani małżonki jmści, nazwaney Porzeczu, leżącey w wdstwie Połockim, naiachawszy, sprawy różne, tamże w Porzeczu w schowaniu będące, pobrali y poszarpali", м. пр., запись перваго мужа просительницы, Егора Храповицкаго, въ пользу ея, обезпеченная на томъ же им. Порѣчьѣ.—Л. 447—449.

Им. Вѣнужа [б]). 1669 г. Іюня 11 сост., а 1670 г. Янв. 24 явл. листъ Полоцк. вознаго Ивана Толкача, о вводѣ землянки Полоцк. воев., Катерины Малицкой, во владѣніе, м. пр., имѣніемъ и дворомъ *Вѣнужа* (Wienuża), леж. въ двухъ миляхъ отъ Дисны. Л. 400—461.

Им. Поулье и пр. [в]). 1670 г. Янв. 13 сост., а 25 явл., листъ Полоцк. воев. вознаго Григорія Погосскаго, по коему передалъ онъ зем. Полоцк. воев., Василію и женѣ его Катеринѣ ур. Вазгиловичъ Ульскимъ, во владѣніе „maiętność Poule z budowaniem dwornym y gumiennym, s poddanemi, pustoszami, z gruntami wszelakiemi, ogrodami owoszczowemi y nieowoszczowemi, ladami, zarosłami, borami, starzyną, sianożęciami murożnymi y łuhowymi, z ieziorami, rzekami, rzeczkami, jazami na rzece Uli y na rzece Horbacicy, z wstępem do Orzechowicy, z przewozem na rzece teyże Uii y ze wsztkiemi przynależnościami".—Л. 470.

Черезъ Заскорки дорога въ Полоцкъ [г]). 1670 г. Янв. 25 явл. жалоба Полоцк. воев. зем. Ивана Вальковскаго на Михаила Хондинскаго и особенно на его жену Реину Анну ур. Янушковскую, какъ главную виновницу, въ томъ, что „gdy p. Walkowski, jadąc z domu swego Malkowszczyzny do miasta Połocka z sprawami na roki teraznieysze trzykrolskie, w roku 1670, mca January 18 dnia, zaiachał do karczmy ziemianina jkrmci wdstwa Połock., jmci

а) Въ Дисн. и Нев. уу. есть им. *Порѣчья* съ *православными* церквами.—б) *Вѣнужа* (Дисн. у.) тоже.—в) *Паулье* (въ Леп. у.) тоже.—г) Въ *Заскоркахъ* (Полоц. у.) переправа на паромѣ чрезъ р. Ушачку, по дорогѣ въ Полоцкъ. Этимъ и объясняется появленіе тамъ, впослѣдствіи, какъ въ одномъ изъ центральныхъ пунктовъ движенія мѣстнаго населенія, и латинскаго костела.

p. Alexandra Januszkowicza, nazwrney Zaskorkach, w wdstwie Połock. leżącey, tamże, przy wielu ichmśćw panow obytelow wdstwa Połock., jadących s Połocka tak na roki dla spraw swoich, jako y na seymik relacyny y elekcyny, poścignąwszy złodzieia swego, na imienie jakiegoś Hryszky Sinca w tey karczmie, który ten Siniec żałlmu p. Walkowskiemu nie mało szkod poczynił złodzieyskim sposobem, na którego tego Hryszka Sinca osobliwy o to proces do urzędu iest doniesiony, którego tego hultaia nikomu nie służącego, hultaystwem bawiącego się, a różnym ludziom szkody czyniącego, chciał do urzędu prowadzić", но (какъ видно изъ крайне обветшавшаго дальше этого акта) отвѣтчица Хондинская этого злодѣя отбила, а самого просителя, Вальк., выругала послѣдними словами и даже грозила ему смертью.—Л. 475.

Им. Климовщина Гостиновщина. Рѣчища, бобровые гоны, лѣсные товары и пр. 1667 г. Янв. 26 сост. въ Диснѣ, а 1670 г. Янв. 27 явл. закладная, по коей зем. Полоцк. воев. Александръ Матвѣевичъ Скорень заложилъ землян. того же воев. Аврааму Григорьевичу Сивохѣ и его женѣ Реинѣ ур. Скабичевнѣ, срок. на 10 лѣтъ, за полученную у нихъ „dobrą monetą białą to iest, talarami bitemi trzyzłotowemi" сумму въ кол. 600 копъ грош. Лит., maiętność swoią, nazwaną w Klimowszczyznie Goscinowszczyznę, w wdstwie Połockim leżącą . . . . z ogrodami dwornymi, z sadami owoszczowymi i chmielowymi, z pasznią dworną, z gruntami pasznymi y nie pasznymi, oromymi y nieoromymi, z łuhami tamze w Klimowszczyznie Goscinowszczyznie, pod dworzyszczem Odzieryszynskim, przy rzece Drysie y przy rzece Hornym, do tego s pustoszą, nazwaną Isakowską, y z jinnemi pustoszami, z łuhami, sianożęciami wszelakiemi, murożnymi y błotnymi, z puszczą, z lasami, z zaroslami, prorobkami, gaiami, borami, dąbrowymi, na wszelaką potrzebę zgodnymi, z ladami, chrostami, pognoiami, z drzewem, na budynek wszelaki y na inne potrzeby, y na barć zgodnym, z barciami wolnemi powszytkie y Klimowszczyznie, z postawnikami, także s puszczami, z starzynami y z wolnym w nich robieniem wszelakich towarow lesnych, to iest, klopki, y paleniem popiołow, potaszu y szmalcugi, y innych wszelakich towarow, z łowieniem wszelakiego zwierza y ptastwa, z stawami, z sadzawkami, z stawiszczami, z rzekami, rzeczkami, rzeczyszczami, zatokami, z wolnym łowieniem w nich y w rzece Drysie ryb wszelakimi przyprawami, z gony bobrowemi y ze wszelakiemi pożytkami, teraz y napotym wynaydzionymi, z pustoszami wszelakimi, gruntami, siedliskami, z ogrodami y pognoiami chłopskimi . . . . . z poddanymi."—Л. 479—486.

Им. Усай [а]). 1662 г. Апр. 10 сост., а 1670 г. Янв. 27 явл. вводный листъ Ошмян. повѣта вознаго Ивана Левошкевича, по коему передалъ онъ въ залоговое владѣніе, въ 4000 злот., Казиміру Окушкѣ „maiętność Usay, w wdswie Połockim leżącą."—Л. 493—494.

а) Въ *Усаѣ* (Леп. у.) *православная* церковь.

Orzechowno, Perenosza, Ostrowno, Bołotnica y Dowhoie, z uysciami swemi y iazami, a osobliwie miedzy Perenoszą y Orzechownem, w tem mieyscu, gdzie przedtym poddani nasi, niżey pomienieni, na tey przod rzeczoney służbie mieszkaiąc, zabiiali y mieli, y na innych mieyscach, gdzieby ieno przedtym miewali, z wolnym w nich wszelakich ryb wszelako y wszelkiemi przyprawami, tak, iako nam samym, łowieniem, z rzekami, wodnymi potokami, z g o n y b o b r o w e m i, z lasy, bory, gaiami, zaroslami, z wolnym łowieniem zwierza, ptastwa, z sianożęciami murożnemi y błotnemi" etc.—Л. 428—430.

Движеніе отряда Хованскаю. Им. Порѣчье. [а]). 1670 г. Янв. 24 явл. протестація зем. Полоцк. воев., Осипа и его жены Констанціи ур. Свяцкой Пѣтуховъ, въ которой изложено, „iż, w roku przeszłym 1660, od nieprzyiaciela wiarołomnego Moskwicina, za nastąpieniem onych w panstwo jkrmci, gdy, s p o d L a c h o w i c z wracaiąc się, p u l k u C h o w a n s k i e g o, w maiętności ich, żałuiących, p. Pietucha y pani małżonki jmści, nazwaney P o r z e c z u, leżącey w wdstwie Połockim, naiachawszy, sprawy różne, tamże w Porzeczu w schowaniu będące, pobrali y poszarpali", м. пр., запись перваго мужа просительницы, Егора Храповицкаго, въ пользу ея, обезпеченная на томъ же им. Порѣчьѣ.—Л. 447—449.

Им. Вѣнужа [б]). 1669 г. Іюня 11 сост., а 1670 г. Янв. 24 явл. листъ Полоцк. вознаго Ивана Толкача, о вводѣ землянки Полоцк. воев., Катерины Малицкой, во владѣніе, м. пр., имѣніемъ и дворомъ *Вѣнужа* (Wienuża), леж. въ двухъ миляхъ отъ Дисны. Л. 400—461.

Им. Поулье и пр. [в]). 1670 г. Янв. 13 сост., а 25 явл., листъ Полоцк. воев. вознаго Григорія Погосскаго, по коему передалъ онъ зем. Полоцк. воев., Василію и женѣ его Катеринѣ ур. Вазгиловичъ Ульскимъ, во владѣніе „maiętność Poule z budowaniem dwornym y gumiennym, s poddanemi, pustoszami, z gruntami wszelakiemi, ogrodami owoszczowemi y nieowoszczowemi, ladami, zaroslami, borami, starzyną, sianożęciami murożnymi y łuhowymi, z ieziorami, rzekami, rzeczkami, jazami na rzece U l i y na rzece H o r b a c i c y, z wstępem do O r z e c h o w i c y, z p r z e w o z e m n a r z e c e t e y ż e U l i y ze wsztkiemi przynależnościami".—Л. 470.

Черезъ Заскорки дорога въ Полоцкъ [г]). 1670 г. Янв. 25 явл. жалоба Полоцк. воев. зем. Ивана Вальковскаго на Михаила Хондинскаго и особенно на его жену Реину Анну ур. Янушковскую, какъ главную виновницу, въ томъ, что „gdy p. Walkowski, jadąc z domu swego Malkowszczyzny do miasta Połocka z sprawami na roki teraznieysze trzykrolskie, w roku 1670, mca January 18 dnia, zaiachał do k a r c z m y ziemianina jkrmci wdstwa Połock., jmci

а) Въ Дисн. и Нев. уу. есть им. *Порѣчья* съ *православными* церквами.— б) *Вѣнужа* (Дисн. у.) тоже.— в) *Паулье* (въ Леп. у.) тоже.—г) Въ *Заскоркахъ* (Полоц. у.) переправа на паромѣ чрезъ р. Ушачку, по дорогѣ въ Полоцкъ. Этимъ и объясняется появленіе тамъ, впослѣдствіи, какъ въ одномъ изъ центральныхъ пунктовъ движенія мѣстнаго населенія, и латинскаго костела.

p. Alexandra Januszkowicza, nazwrney Z a s k o r k a c h, w wdstwie Połock. leżącey, tamże, p r z y w i e l u i c h m ś c w p a n o w o b y t e l o w w d s t w a P o ł o c k., j a d ą c y c h s P o ł o c k a tak na roki dla spraw swoich, jako y na seymik relacyny y elekcyny, poścignąwszy złodzieia swego, na imienie jakiegoś Hryszky Sinca w tey karczmie, który ten Siniec żałłmu p. Walkowskiemu nie mało szkod poczynił złodzieyskim sposobem, na którego tego Hryszka Sinca osobliwy o to proces do urzędu iest doniesiony, którego tego hultaia nikomu nie służącego, hultaystwem bawiącego się, a różnym ludziom szkody czyniącego, chciał do urzędu prowadzić", но (какъ видно изъ крайне обветшавшаго дальше этого акта) отвѣтчица Хондинская этого злодѣя отбила, а самого просителя, Вальк., выругала послѣдними словами и даже грозила ему смертью.—Л. 475.

Им. Климовщина Гостиновщина. Рѣчища, бобровые юны, лѣсные товары и пр. 1667 г. Янв. 26 сост. въ Диснѣ, а 1670 г. Янв. 27 явл. закладная, по коей зем. Полоцк. воев. Александръ Матвѣевичъ Скорень заложилъ землян. того же воев. Аврааму Григорьевичу Сивохѣ и его женѣ Реинѣ ур. Скабичевнѣ, срок. на 10 лѣтъ, за полученную у нихъ „dobrą monetą białą to iest, talarami bitemi t r z y z ł o t o w e m i" сумму въ кол. 600 копъ грош. Лит., maiętność swoią, nazwaną w K l i m o w s z c z y z n i e G o s c i n o w s z c z y z n ę, w wdstwie Połockim leżącą . . . . z ogrodami dwornymi, z sadami owoszczowymi i chmielowymi, z paszonią dworną, z gruntami pasznymi y nie paszynymi, oromymi y nieoromymi, z łuhami tamze w Klimowszczyznie Goscinowszczyznie, pod dworzyszczem Odzieryszynskim, przy rzece D r y s i e y przy rzece H o r n y m, do tego s pustoszą, nazwaną Isakowską, y z jinnemi pustoszami, z łuhami, sianożęciami wszelakiemi, murożnymi y błotnymi, z puszczą, z lasami, z zaroslami, prorobkami, gaiami, borami, dąbrowymi, na wszelaką potrzebę zgodnymi, z ladami, chrostami, pognoiami, z drzewem, na budynek wszelaki y na inne potrzeby, y na barć zgodnym, z barciami wolnemi powszytkie y Klimowszczyznie, z postawnikami, także s puszczami, z starzynami y z wolnym w nich robieniem wszelakich t o w a r o w l e s n y c h, to iest, k l o p k i, y p a l e n i e m p o p i o ł o w, p o t a s z u y s z m a l c u g i, y innych wszelakich towarow, z łowieniem wszelakiego zwierza y ptastwa, z stawami, z sadzawkami, z stawiszczami, z rzekami, rzeczkami, r z e c z y s z c z a m i, zatokami, z wolnym łowieniem w nich y w rzece Drysie ryb wszelakimi przyprawami, z g o n y b o b r o w e m i y ze wszelakiemi pożytkami, teraz y napotym wynaydzionymi, z pustoszami wszelakimi, gruntami, siedliskami, z ogrodami y pognoiami chłopskimi . . . . . z poddanymi."—Л. 479—486.

Им. Усай [а]). 1662 г. Апр. 10 сост., а 1670 г. Янв. 27 явл. вводный листъ Ошмян. повѣта вознаго Ивана Левошкевича, по коему передалъ онъ въ залоговое владѣніе, въ 4000 злот., Казиміру Окункѣ „maiętność U s a y, w wdswie Połockim leżącą."—Л. 493—494.

а) Въ *Усаѣ* (Леп. у.) *православная* церковь.

Земля Тупичинская [a]). *Бобровые гоны и пр.* 1670 г. Февр. 2 сост., а 14 Мая явл., закладная, по коей зем. Полоцк. воев. Казиміръ Орѣховскій и его жена Катерина ур. Девялтовская заложили земянамъ *Оршанскаго* повѣта и Полоцкаго воеводства Василію Длускому и его женѣ Маріаннѣ ур. Шимкевичъ, въ 300 злот. польск., ср. на 6 лѣтъ, „służeb pułtory wiosce Tupiczynskiey, służba iedna, na którey mieszkał Matys Szymkowicz, pułsłużby Kowalewskiey; przytym na osobliwey pułczwierci służby poddanego, na ymie Dmitra Szymkowicza, z żoną, z dziećmi y z maiętnością onego, s ktorego ta powinność, że ma na kożdy tydzień służyć ieden dzień sam sz czym ukażą, a drugi dzień białogłowa, z którego zasiewkow żadnych pożytkow nie maią ichmści brać, oprocz szczegulney tylo roboty; a na tey służbie Matysa Szymkowicza y na pułsłużbie Kobalewskiey żadnego budynku niemasz, ieno osieć s tokiem, bez zasiewku żadnego, iako zimnego, y jarzynnego. Które te służby, w woiewodstwię Połockim leżące, nikomu niczym nie pienne, ani zawiedzione y nie obciążonę, a do maiętności naszey (продав.) Mniuta z dawnych czasow należącemi, z ogrodami owoszczowemi y chmielowemi, gruntami oromemi y nieoromemi, pustemi y pognoynemi, z borami, z lasami, z gaiami, zaroslami, z ladami, z przerobkami, s polami, z sianożęciami murożnemi y błotnemi, z rzekami, rzeczkami, z gony bobrowemi, z łowy zwierzynemi y ptaszemi, y z łowieniem ryb wszelkim sposobem na rzece Aucie, wstępem wolnym do puszczy naszey Tupiczynskiey, drzewa wszelkiego na różne potrzeby na swe, na opał y na budowanie, krom towarow lesnych, klepki y popiołu, owo zgoła ze wszytkiemi przychodami, pożytkami, z tego grunta należącemi y przychodzącemi, s przyległościami, do tych służeb pomienionych z dawnych czasow należącemi“. Л. 497—500.

Эпизодъ изъ войны, представляющій одинъ изъ подвиговъ польскихъ войскъ. 1670 г. Іюня 6 явл. жалоба такого содержанія: „Żałował, y opowiada ziemianin jkrmci woiewodstwa Połockiego, jmp. Teodor Petryszczo, za powroceniem swoym z niewoli ręku nieprzyiacielskich Moskiewskich, o tym, iż, gdy za nastąpieniem woyska jego kro. mści, tak korony polskiey, jako y wo xa Litto, na kraie Biało Ruskie, podczas zawoiewania Moskiewskiego, pod ten czas, gdy żałuiący w ręku nieprzyiacielskich Moskiewskich zostawał, a sama małżąka żałuiącego, zostaiąc w chudobie swoiey, w woiewodstwie Połockim, na Uszaczy, tamże, za nastąpieniem mianowanego woyska jego kr. m., napadszy na tę chudobę, ze wszystkiego zbioru ochędostwa złupiona y zrabowana została. Pod który ten czas rabowania, przez też woysko jego kro. mści y sprawy wszystkie, przywileia, listy, zapisy, prawa kupne, wieczyste, obligi, kwitacye, qwity, cerografy y zgoła wszystkie, od mała do wiela, sprawy te, wysz mianowane, woysko, w skrzyniach, przy różnym ochędostwie y substanti zabrało“.—Л. 519.

а) Это названіе совпадаетъ съ наз. *Тупичевскаго* монастыря (Могил. губ.)

Указаніе, прибл., мѣста б. въ Полоцкѣ Рождественской православной церкви и пр. Данная въ Краковѣ, на вальномъ сеймѣ коронаціи, 10 Октября 1669 г., а явл. 6 Іюня 1670 г., привилегія кор. Михаила, такого содержанія: „Oznaymuiemy tym listem naszym, komu to wiedzieć należy. Za słuszną rzecz poczytamy, aby ci łaskę y szczodrobliwość naszą krolewską, w podawaiących sie occazyach, uznawali, którzy, in hoc turbilentissimo oyczyzny statu, nieprzyiacielskich partes nigdy nie będąc sequaces, zawsze naiasnieyszym antecessorom naszym y Rzeczy Pospolitey z attenuatią zdrowia y fortum swoich indubitatae fidei integritatem dochowali. Miedzy któremi, maiąc my w conservatiey nienaruszoną wiare, cnote y życzliwość, naiasnieyszym antecessorom naszym y Rzeczy Pospolitey oswiadczoną, urodzonego Konstantego Petryszczy Sałatki, a chcąc to onemu krolewską naszą manifestatią recompensować, umyśliliśmy domek iego, na ulicy Rożestwienskiey w Połocku, pod zamkiem, na pułplacu zbudowany, z iedney strony obok Jana Baranowskiego, a z drugiey strony obok Theodora Satkowskiego, mieszczan Połockich, tyłem zaś do gruntu urodzonego Piotra Stabrowskiego, podkomorzego Połockiego, y do gruntu urodzonego Stanisława Buynickiego, od podatkow, contribucyi, składanek, iakim kolwiek sposobem wynalezionych y nazwanych podaczek y innych wszelakich ciężarow mieyskich, odprawowania straży y od sypania wałow fortecy Połockiey, y od dawania podwod pod posły różne (wyiąwszy podatki, seymem uchwalone, pod które podlegać ma), także od stawania żołnierzow koronnych y wielkiego xięstwa Litewskiego, ex officio wszelakiey condicy praeeminency gości pod czas seymikow y commisyiey żołnierskicy, iako też podczas odprawowania sądow ziemskich y grodskich, y innych wszelakich ziazdow, excypować y uwolnić, za dzierżenia iego samego, iako też y za consensem swoim cuiuscunque condicionis et status ludzi mieszkaiących. Jakoż y tym listem przywileiem naszym uwalniamy, excipuiemy y libertuiemy. Co, wiadomosci wszem wobec, a mianowicie sądom ziemskim, grodskim Połockim y magistratowi miasta Połocka, y innym wszelakim iurisdicom przywodząc, mieć chcemy y roskazuiemy, abyście zwysz pomieniony domek urodzonego Petryszczy cale y nienaruszenie przy tey, od nas nadaney, zachowali wolności, inaczey nie czyniąc, dla łaski naszey. Na co, dla lepszey wiary, ręką się naszą podpisawszy, pieczęć wielkiego xięstwa Litewskiego przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Krakowie, na seymie walnym coronacyey, dnia dziesiątego miesiąca Octobra, roku Panskiego tysiąc sześć set sześćdziesiąt dziewiątego, panowania nasego pierwszego roku. Michał Krol“.—Л. 527—528.

Им. Замошье [a]). 1670 г. Іюня 6 сост. и явл. вводный листъ Полоцк. воев. вознаго Игнатія Иваницкаго, по коему онъ передалъ, заложенныя Полоцк. ландвойтомъ Адамомъ Горновскимъ и его женою Гальшкою ур. Василевскою Петру Абрамовичу и женѣ его Христинѣ ур. Сливовской, въ 250 копахъ грош. Лит., ср. на 3 года, во владѣніе послѣднихъ „w

а) Въ *Замошьѣ* (Дрис. у.) православная церковь.

maiętności swey, nazwaney Zamoszu, w wdstwie Połock. leżącey, włok pułpiąty ze wszytkim od mała do wiela, z ogrodami pasznemi y niepasznemi, lasy, bory, starzynami, ladami, sianożęciami, z rzeki, rzeczkami, w pewnym ograniczeniu, iako z dawnych czasow te pułpiąta włok sami w sobie, możności y szyrokości swey miały y teraz być maią“. Л. 529.

Им. Струнье [а]). 1670 г. Янв. 16 сост., а Іюня 6 явл., дарственная запись, данная Полоцк. воев. земяниномъ Степаномъ Васильевичемъ Туковичемъ женѣ свой, Софьѣ ур. Сипайло, а также дочерямъ Еленѣ и Констанціи, на пріобрѣтенное пок. отцомъ его у жены Полоцкаго будовничаго, Раины Рыпинской ур. Жаба, на залоговомъ правѣ, „imienie, nazwane Strunnie, w wdstwie Połock. leżące, ze wszytkimi przynależnościami, z poddanemi, w niey mieszkaiącymi, w pewnym ograniczeniu z dawnych lat będącymi“.—Л. 530—531.

Им. Голубокое-Рукшевичи [б]). 1665 г. Февр. 5 сост., а 1670 г. Іюня 6 явл., дарственная запись, данная Полоцк. воев. зем. Осипомъ Степановичемъ Струмиловскимъ племяннику своему Егору Вильковскому, на „imienicze oyczyste swoie, nazwane Hłębokie Rukszewicze, w wdstwie Połockim, w polu Hłębokim Rukszowiczach leżące, ze wszystkiemi przykuplami, przez rodzica mego, (Струм.), nabytemi od p. Bohdana Reuta, z gruntami wszelakiemi oromemi y nieoromemi, sianożęciami, lasami, siedliskami staremi y nowemi, z gaiami, z borami, z rzekami, ieziorami . . . z poddanemi“.—Л. 534—535.

Им. Могилки-Блошники [в]). 1669 г. Окт. 5 сост., а 1670 г. Іюня 6 явл., закладная, по коей Полоцк. воев. зем. Иванъ Гавриловичъ Кублицкій и его жена Катерина ур. Свяцкая заложили Павлу Гичанскому и его женѣ Галъшкѣ ур. Бартдѣйской, въ 700 копахъ грош. Лит., ср. на 10 лѣтъ, „odłączywszy od maiętności y dworu swego, nazwanego Mohiłki Błosznik, w wdstwie Połock., leżącego, folwark, nazywaiący Tomaszowski, z gruntem y s poddanemi“.—Л. 544—545.

Истребленіе земскихъ и гродскихъ книгъ Полоцкаго воеводства огнемъ. 1670 г. Іюня 6 явл. протестація зем. Полоцк. воев. Марьи Семеновны Грибовской ур. Свирской о томъ, что во время бывшей войны Россіи съ Польшей, истреблено огнемъ ея (прос.) и прочей шляхты имущество, также „y xięgi ziemskie y grodzkie woiewodstwa Połockiego w popioł przez ogień spalone są“.—Л. 546.

Им. Ложково-Нача и Своина [г]). 1670 г. Мая 15 сост., а 6 Іюня явл., квитанціонная запись Степана Ивановича Скорня, данная имъ дядѣ сво-

а) Близъ Полоцка есть церковь *Струнь*, при которой была нѣкогда резиденція Полоцкихъ епископовъ.—б) Недалеко отъ Полоцка за р. Двиною есть мѣстечко подъ назв. *Рукшеницы*.—в) Въ *Блошникахъ* (Дисн. у.) есть православная церковь, а названіе *Могилки* напоминаетъ о какомъ-либо древнемъ кладбищѣ.—г) Въ *Пачѣ* (Леп. у.) и въ *Своинѣ* (Дрис. у.) тоже *православныя* церкви.

ему, Александру Скорню, въ томъ, что онъ прекращаетъ всякія претен-
зіи свои къ этому дядѣ, возбужденныя было по опекѣ послѣдняго надъ
нимъ, племянникомъ своимъ, и надъ имѣніемъ его подъ назв. „Lozkowo
Nacza w woiewodstwie Połockim“, такъ какъ получилъ онъ, Степ. Скорень,
отъ него, дяди, полное удовлетвореніе и еще въ добавокъ „maiętność, nazwa-
ną Swołnę, w tymże wdstwie Połockim, nad rzeką Swołną, w pewnym ogra-
niczeniu y obchodach leżącą, ze wszytkiemi przynależnościami, s poddanymi, z
łąkami y s puszczą y w niey z robieniem y wynalezieniem wszelakich towarow
lesnych“.—Л. 551—552.

Им. Махирово [а]), *Свибла, Припѣщъ*, дер. *Своина-Свиравщина*. 1668 г. Ію-
ня 1 сост., а 1670 г. Іюня 6 явл., дарственная запись зем. Полоцк.
воев. Антона Бобровскаго, коею переказалъ онъ внучкѣ своей, Настасьѣ
Ильиничнѣ Черкасъ на не приведенный еще въ окончательное исполне-
ніе приговоръ трубунальнаго суда, которымъ присуждено ему съ Софьи
Черкасъ ур. Своинской 2000 злот. польск. по иску его, возникшему такъ:
„ziemianka wdstwa Połockiego, Zoffiia Swołynska Fiodorowa Czerkasowa była
winna mi (Бобровскому), wespoł z małżonkiem swoim, p. Fiedorem Czerkasem,
który potym tego, dobrowolnie będąc przy nieprzyiacielu Mo-
skwicinie w Połocku, wzioł na list zapis swoy dwieście kop groszy liczby
Litewskiey, na rok, czas y termin, w liście obligu pomieniony, a te kop 200,
na iego własną potrzebę dane, na okupienie poddanych dwoch, w zastawie bę-
dących, mianowicie Łukiana Kniazia y drugiego Awłasa Krawca, we wsi Swoł-
niey, Swirawszczyzniey, w wdztwie Połock. leż.; y potym tego jejmść te
wioskę swą rodzonemu bratu swemu, jmci p. Daniełowi Swołynskiemu za 600
kop groszy Litt. puściła. Za którym listem obligiem u sądu głownego trybu-
nalnego, w Wilnie odprawuiącego, w przeszł. roku 1666, mca Juli 31 dnia,
wskaz niemałey summy pieniędzy, t. i., 2005 zł. pol., na jeymści y na maiętno-
ściach jey Machirowic, Swibłu, Przypieszu y na inszych wszela-
kich jey maiętnościach leżących y ruchomych, ia, Mikolay Antoni Bobrowski, z
niebosczką małżonką swą, p. Maryną Derengowską, otrzymałem.“—Л. 553—554.

Им. Свило, Исуя, Дивники и *Староселье* [б]) и пр. 1670 г. Іюня 6 сост.
и явл. исполнительный листъ вознаго Полоцкаго воев., Өедора Садовскаго,
о томъ, что онъ являлся въ присутствіе Полоцк. зем. суда, 6 Іюня 1670 г.,
для наблюденія за признаніемъ въ судѣ Полоцкимъ подчашіемъ Викентіемъ
Өаддеемъ Даровскимъ своей записи, данной имъ женѣ своей Катеринѣ
ур. Закревской „на маетности *Свило, Исую, Дивники* и *Староселе*, у во-
еводстве Полоцкомъ лежачые, и инъни добра въ *Себежу, Невлю*, мя-
стахъ *Волоцкихъ пограничныхъ*,“ но Даровскій въ судъ, для этой надоб-
ности, не явился.—Л. 555.

а) Въ *Махировѣ* (Полоцк. у.) *православная* церковь и даже былъ монастырь.
б) Въ *Свилѣ* и *Исуѣ* (Дисн. у.) *православныя* церкви, а *Дивники* замѣчательны
по своему названію.

Сеймикъ въ м. Глубокомъ и пр. 1661 г. Сент. 9/20 сост., а 1662 г. Марта 6 въ Ошмянскомъ грод. судѣ, потомъ 1670 г. Іюня 6 въ Полоцк. зем. судѣ Иваномъ Вальковскимъ явл., удостовѣреніе обывателей воев. Полоцкаго, такого содержанія: My, dygnitarze, urzędnicy ziemscy, grodscy, obywatele wdstwa Połockiego, którzyśmysie do G ł ę b o k i e g o, w roku terazn. 1661, msca Septembra 19 dnia, na r e l a c y n i s e y m t k ichm panow posłow naszych ziachali, od których wziowszy wiadomość, iż jego kro. mość. pan nasz miłościwy, w s z y s t k i m tym panom o b y w a t e l o m naszym woiew. Połock., k t ó r z y, p r z y n i e p r z y i a c i e l u b y w s z y [a]), rożnymi czasy y przed seymem do nas powrocili, których na regestrze podaliśmy, z clementiey y miłosierdzia swego panskiego, p r z e b a c z y ć y w a m n i s t i ą p u ś c i ć r a c z y ł ł. A iżeśmy na ten czas do tego regestru obywatela naszego, pana Jana Walkowskiego wpisać przepomnieli, który, wyszedszy od nieprzyiaciela, statecznie przy woysku jkrmci, p. n. m., y przy nas stawałł y teraz zostawaiąc na tym seymiku relacyynym, nam wszystkim sie praesentował y o to upraszałł, aby się tąż łasko jkrmci, p. n. m., y amnistią okrywałł, wszystkim tedy wobec y kożdemu zosobna, komuby o tym wiedzić należało, te nasze testimonium, aby na kożdym mieyscu eadem libertate gauderet y tąż łaską jkrmści, p. n. m., zarowno z drugiemy cieszyłł y okrył, daiemy s podpisami rąk naszych. Datt w Głębokim, roku 1661, msca Septębra 20 dnia. Jan Korsak, kasztel. Połoc., dyrektor koła seymikowego. Jan Podbipięta. podsęd. Połoc. Michał Newelski, stoln. Połoc. Roman Korsak, chor. Połoc. Gabryel Korsak, pis. ziem. Połoc. Steffan Rypinski, podstoli Połoc. Mikołay Rahoza, komor. Połoc. Mikołay Niemirowicz Szczytt. Justinian Niemirowicz Szczytt. Łukasz Korsak ręko. Włodymier Korsak. Abram Korsak. Albrychtt Jesman. Daniel Sielicki. Piotr Stabrowski. Chryzostom Karol Niemirowicz Szczyt. Hrehory Hłazko. Łukasz Hłazko. Daniel Hłazko. Alexander Bohuszewicz. Wacław Jawgiel. Jan Kublicki. Alexander Jesman. Ludwik Jesman. Alexander Danielewicz. Paweł Szypiło. Michałł Szpakowski. Stanisław Korsak. Sylwester Michalkowicz. Maciey Mrotecki. Alexander Skoren. Alexander Szklennik. Tomasz Sielawa. Jan Kazimier Suszynski. Hrehory Trosnicki. Andrzey Bohuszewicz. Jakub Korsak. Andrzey Hłazko. Jan Tołkacz. Jozeff Pietuch. Alexander Czerkas. Mikołay Bobrowski. Stefan Sadowski. Jan Nieklud Turczynowicz ręko swą. Piotr Huszcza ręko. Samuel Koszka. Samuel Piotrowicz. Mikołay Sadowski. Piotr Szypiło. А на тыле тое атесътацыи написано тыми словы: My, obywatele wdztwa Połock., którzy w woysku jkrmci zostaiemy, atestamur, yż obywatell naszego wdstwa Połock. Jan Walkowski p r z y r e k u p e r a c y f o r t e c y D z i s n y statecznie z ynnemi obywatelami wdstwa Połock. stawałł. Samuel Mogilnicki. straż. Połocki. Marcyan Korsak, podcz. Wędenski. Mikołay Stanisław Ciołek

---

а) Слѣд., немало мѣстныхъ обывателей возвратилось-было къ своему *Русскому* отечеству.

Komorowski, porucz. Teodor Łukomski. Alexander Frąckiewicz Radziminski. Dadzibog Jerzy Łukomski. Jan Kazimierz Pietuch.—Л. 559—560.

Им. Горки. Бобровые гоны и пр. 1670 г. Марта 3 сост. въ Полоцкѣ, а 6 Іюня явл., купчая, по коей Полоцк. воев. зем. Евстафій и Егоръ Іодки продали Іезуитамъ Полоцк. колл., за 1000 злот., состояв. въ Полоцк. воеводствѣ 1/4 и 1/7 части имѣнія *Горокъ*, 1/7 *Касперовщины* и 1/7 *Любичъ* (Horki, Kasperowszczyzna, Lubicze), „te oboie imienicze wszytkie ogułem, też poddanych ze wszytkimi przynależnościami, pożytkami, z gruntami oromemi y nieoromemi, z budynkiem dwornym y gumiennym, borami, barciami, lasami, sianożęciami, zaroslami, ladami, pustoszami, rzekami, rzeczkami, iezioraini, z wolnym łowieniem w rzekach, w ieziorach ryb, z g o n y b o b r o w e m i, a w puszczy zwierza, y robieniem towarow lesnych.“—Л. 564—565.

Им. Польяино. Бобровые гоны и пр. 1670 г. Апр. 12 въ Полоцкѣ сост., а 6 Іюня явл., закладная, по коей Полоцк. воев. зем. Николай Антонъ Бобровскій заложилъ дочери своей Еввѣ по мужу Махтинской, за 500 копъ грош. Лит., изъ имѣнія *„Польяина“* двѣ службы подъ назв. одну „Ликгожыно,“ а другую „недалеко усътя речъки Богушевичы,“ съ крестьянами, „зъ кгрунтами пашными и непашными, зъ кгородами овощовыми и хъмелевыми, зъ сеножатми и лугами около Своднѣ реки, зъ пущою, лесы, боры, гаи, зарослями, з волным ловенем рыб и *гоны бобровымц в реце Своднѣ*, з деревомъ бортнымъ и небортнымъ, зо пчолами и без пщол будучыми, з ловы звериньными и пташыми, ово згола со всими пожытками.“—Л. 566—567.

Служба земли на Оболи-Купнино-Авдакимовская. Бобровые гоны. 1670 г. Мая 27 сост., а Іюня 6 явл., вводный листъ Полоцк. воев. вознаго Григорія Погоскаго, по коему передалъ онъ, наход. въ Полоцк. воев., заложенное Иваномъ Пѣнтою, въ 20 копахъ грош. Лит., ср. на 3 года, во владѣніе зем. Полоцк. воев. Дарьѣ Грибовской ур. Свирской службу земли „na Oboli Kupnino Awdakimowska ze wszytkimi gruntami oromemi y nieoromemi, pognoiami, łasami, ładami, gaiami, zaroslami, puszczą, jeziorami, rzekami, rzeczkami, z wolnym wstępem łowienia ryb y b o b r o w w r z e c e w O b o l i, z łąkami, sianożęciami murożnymi y błotnymi, ze wszytkimi przynależnościami.“—Л. 470.

Им. Нача. Бобровые гоны и пр. 1670 г. Іюня 6 въ Начѣ сост. и тогда же явл. купчая, по коей Полоцк. воев. мечный Авраамъ Рыпинскій продалъ сыну своему Ивану Рыпинскому и женѣ его Аннѣ ур. Гребницкой „maiętność, nazwaną N a c z a, w wdstwie Połockim leżącą, z poddanemi y ze wszystkiemi do tey maiętności przynależnościami, to iest, z budynkiem dwornym y gumiennym, lubo dopioro spustoszałym, tak też budynkiem chłopckim, grunty oromemi y nieoromemi, ogrodami owoszczowemi y chmielowemi, pognoiami, zaroslami, borami, gaiami, puszczą, rzeczkami, sianożęciami łuhowemi, murożnemi y błotnemi, rozrobkami, pasznemi y sianożętnemi, stawami, stawiszczami, sadzawkami, ieziorami y łowieniem w nich ryb, łowami w puszczy zwi-

erza wszelkiego y ptastwa, z hony bobrowemi, (съ правомъ) poddanych dziedzicznych sądzić, karać, winnych winami, a występnych y gardłem.“ — Л. 584. —584.

Войтъ по прозванію Хватъ. Царское пожалованіе и пр. 1670 г. Іюня 6 явл. жалоба Лобачевскаго (или Локачевскаго), изложенная такъ: „Żałował y opowiadał ziemianin jkrmci wdztwa Połock., p. Samuel Łobaczewski (или Łokaczewski), na woyta Słobody ziemian jkrmci wdstwa Połock., ichmcw ppw Wincentego y Jerzego Szczytow Zabielskich, to iest, na Alexieia, jako go nazywaią, C h w a t a B u k ł a s z e w s k i e g o. Który żałuiący p. Łobaczewski obiąwszy dobra swoie oyczyste, wieczyste, prawu wieczystemu ziemskiemu przynależące, spokoynie y urzędownie przez generałow wdstwa Połock., przezywaiące J a z n o, N o s z c z e w i c z e y folwarek L o b a c z e w s z c z y z n ę (или Lokaczewszczyznę), pod zamkiem W y s z n i m, w Połock. wdstwie leżące, także y plac cały ogrodu, po rodzicach y stryiu żałuiącego prawem wieczystym spadły y przynależący, w mieście jkrmci na Z a p o ł o c i u, na wielkiey ulicy, od parkanu niedaleko Słobody ichmcw ppw Szczyzow leżący. Który ten plac ogrodu żłgo p. Łobaczewskiego, za M o s k w ą b ę d ą c, w o y t i c h m c w S ł o b o d y S z c z y t o w s k i e y, z w y s z m i a n o w a n y C h w a t, niewiedzieć jakim prawem trzymał, a snadź podobno z a h r a m o t ą C a r s k ą [a]). A teraz już, po szczęsliwym rekuperowaniu z rąk nieprzyiacielskich Moskiewskich fortece y całego wdstwa Połockiego, p. Łobaezewski, przez lat pułtora będąc w spokoynym dzierżnniu tego swego placu ogrodu Zapołockiego zwysz pomienionego, a że w odległości mieysca za mil kilkanaście p. Lobaczewski od Połocka mieszkaiąc, wiadomości żadney mieć nie mog, co s tym iego ogrodem działo sie. A jako teraz ten żałuiący, przybywszy do Polocka, w roku terazn. 1670, msca Juni 1 dnia, wziął pewną wiadomość od niektórych ichmcw ppw przłł swoich, że ten woyt Chwat, niewiedzieć czy z woli, wiadomości y roskazania ichmśćw ppw Szczytow, ppw swoich, czyli też ten woyt z swego złego domysłu, gwałtownie, gromadnie, bezprawnie y nienależnie ten plac ogrodu cały, w r. 1669, msca Maia 5 dnia, wybiwszy onego żałuiącego, z spokoynego dzierżenia odiął y, zbożem różnym przez dwie lecie pasząc, ony nasiewa y wszelakie pożytki, s tego ogrodu przychodzące, na swoy własny pożytek obraca“. — Л. 585.

Дѣло о бобрахъ. 1670 г. Іюня 7 сост. рѣшеніе Полоцк. зем. суда по дѣлу Волковыйскаго войскаго Бронислава Присѣцкаго съ Войтѣхомъ Щодрою о ловлѣ бобровъ по рр. Свѣчи и Улѣ. Присѣцкій обвинялъ Щодру въ томъ, „ижъ, будучы жалуючы дедичнымъ, вечистымъ паномъ маетности *Стрижева* и Плескунова, также маетности *и местечка Улы* [б]), и волости, до Улы належачых, а водлуг старых, вечистых прав и звычаевъ старожытных маючы волные *гоны бобровые у реце Свечи*, почавшы от *Вят-*

а) Очев., и Щиты-Забѣльскіе оказались тогда преданными Россіи. б) Въ им. *Свѣчи, Стрижевѣ* и м. *Уллѣ* (Леп. у.) и въ *Долосцахъ* (Себ. у.) есть *православныя* церкви.

ца, а въ *Уле реце*, почавши от *Лепеля*, Свечою и Улою рекою ажъ до
Двины, а Двиною ажъ до реки *Полоты*, з обу сторон берегов в тых ре-
ках; чого всего будучы в ужываню . . . перод дедичные панове тых мает-
ностей. яко то, славное памети, урожоный Григорей Мірский, судя зем-
семский Бреславский, потомъ панове родичи жалуючого, а прирожоным
правомъ обнявшы тые маетности. жалуючы, часу покою, водлугъ дав-
ных прав, привилиев, в тых рекахъ, з обух сторон береговъ, гоночы,
биючы бобры и выдры, в ужываню зоставалъ. Якожъ под час волный,
(военный?) уходечы з маетностей своих, белез четверо бобровых, при
иннхъ речах и рухомости, што в схованю закопано было, то все черезъ
своих суседскихъ подданых побрано и покрадено; о што ест особливый
процес. А когды се вжо, дочекавшы покою, почели до маетностей сво-
ихъ згромажат, там же вер. твоя, Щодра, неналежне, не маючы. тутъ
свое оселости вечистое у воеводстве Полоцъкомъ, поготовю до гоновъ
бобровыхъ у тыхъ рекахъ Свечи и Уле не маючи жадного права, и на-
лежности, и въступу, допадши и засегънувши якос бобровничого у прош-
лом и в теперешнем року 1669, у Августе и розных дней и месецей,
потаемне маючи. снат, и тые белеза, которые у жалуючого погинули,
вер. твоя, Щодра, яко доходит певная ведомост от боярина Павъла
Бушмы и от подданых, Овъдѣя Борисовича, Гришка и Михалка Ада-
менковъ, Гарасима Авъдука, иж бобров двадцат чотири чорных, выдры
три, за котори звер взялъ золотых чотыриста и пятдесятъ, у реце Све-
чи и въ реце Уле, в берегахъ жалуючого побилъ и продалъ, и на свой
пожитокъ оборотилъ; востатъку, *беремена бобривые потаемне пороскидалъ,
лозы коло нихъ повытиналъ*, а бобровъ з рекъ тыхъ повыпужалъ и рос-
полошилъ, чинечи в том самым шкоды на золотых тисечи. О што жа-
лобливый первей того, в року теперешънем, на роки трикролские перед
тот же суд и о туюжъ речъ верностъ вашу запозывалъ; которы, не хо-
течи се росправитъ, тотъ позовъ недоложенемъ по отцу Миколаевичомъ
знесъ. Якожъ и тепер хотечи о то правъне з верностию твоею, пне
Щодра, мовитъ, симъ позвомъ нашимъ перед судъ нашъ земский Полоцъ-
кий позываетъ“. По выслушаніи обѣихъ сторонъ, судъ опредѣлилъ: „А
так мы, врад, в той справе его мти пана Бронислава Прысецкого, вой-
ского Волковыского, зъ его мтю паном Войтехом Щодрою, за позвом,
(положеннымъ въ им. отвѣтчика Долосцѣ) менечы о половенье бобровъ
и выдер в реках Уле и Свечы и о шкоды, подлугъ жалобы позовное, в
которой справе, з очевистое контроверсыи обудву сторонъ, прыхиляю-
чысе мы, врад, до права и справедливости светой, близшого быт до
ободу его мти пана Щодру, узнавшы, которому водлуг доброволного взятя
до прысеги на том, яко бобров, выдер в реках Уле и Свечы, у берегах,
в ужываню его мти пана Прысецкого, войского Волковыского, будучых,
не ловил, прысегу перед собою дня третего выконат наказуем; а по
прысезе от жалобы его мти пана Прысецкого, войского Волковыского,

позовное волного его, пана Щодру, чыним. А когды ден трети той прысезе, водлугъ наказу нашого, прыпалъ, стороны обедве згодне тую прысегу до прышлых, по сих наступуючых, роков отложыли. Мает теды пан Щодра тую прысегу, за сим декретом нашым на тых прышлых роках, на пунктах, выш менованых, выконат по третем воланю назавтрее дня судового, под важностю речы, в праву и в позве описаною. "—Л. 586 —587.

Им. Ясса а). и пр. 1670 г. Іюня 6 явл. жалоба Полоцк. подстол. Венедикта Присѣцкаго на Ивана Невелькаго, въ томъ: „Za daniem sobie sprawy y wiadomości od poddanego swego włości Kozanskiey, zdawna oyczystego, we wsi Zelcu mieszkaiącego, na imie Kuzmy Małaszonka, o to y takowym sposobem, yż, gdy on, mianowany poddany, w r. terazn. 1670, mca February dnia 20, z moskiewskiey ziemie w panstwo jkrmci, p. n. m., kray Białoruski, z żoną, z dziećmi y z dobytkiem swoim uchodząc do oyczyzny swey, mianowicie włości Kozianskiey części, w wdztwie Połock. leżącey, spodziewaiąc sie na obwołany w tym kraiu pospolity pokoy, bezpeczno powracał, tedy jmć p. Newelski w maiętności swey pogranicznej, przezywaiącey Jassie, w tymże wdztwie leżącey, na tenczas tam mieszkaiący, tego pomienionego poddanego ze wszytkim, na drodze dobrowolney, która przez dobra obżłgo przeyściem przypadała, przeiąwszy, do dworu swego, z końmi, bydłem, z wozami ze zbozem, zagarnął, y to wszytko do siebie zabrał . . . . a samego tego chłopa zbił kiiami y precz ze dworu swego wypędził."—Л. 591.

Им. Тарантово б). *Бобровые* гоны и пр. 1669 г. Дек. 12 въ Полоцкѣ сост., а 1670 г. Іюня 7 явл. купчая, цо коей Полоцк. воев. зем. Марина Дорошковская ур. Вышинская продала зем. того же воев. Егору Щиту Забѣльскому, за 1000 зл. поль., свои имѣнія „Ulanowo y Tarantowo, w wdstwie Połockim leżące, ze wszytkiemi przynależnościami, sianożęciami, łuhami, lesami, borami, barciami, z pszczołami y bez pszczoł będącemi, puszczą, z łowieniem ryb w Drysie rzece wszelakimi przyprawami, gony bobrowemi; y ze wszytkimi pożytkami."—Л. 598 - 599.

Им. Орѣховно—Заезерье. Царское пожалованіе и пр. 1670 г. Іюня 7 явл. жалоба Лобачевскаго, или Локачевскаго, на Садовскаго, или Судовскаго, такого содержанія: Żałował y obciążliwie opowiadał ziemianiu jkrmci wdstwa Połock.. p. Samuel Łobaczewski (или) Łokaczewski, na ziem. jkrmci tegoż wdztwa Połock., na p. Fiedora Sadowskiego (или Sudowskiego), o tem, iż on, Fiedor Sadowski, niewiedzieć za jakim prawem zaiachawszy z synem swym obżałowanym p. Janem, także y z zięciem, pm Zacharyiaszem Siwochą, y z wielu pomocnikami swemi, gromadnie, mocno, gwałtem, na imienia, nazwane Orzechowno Zaiezierze, w wdztwie Połock. leżące, ziemian jkrmci wdztwa Połock., zeszłych s tego swiata smiercią, godney pomienci, nieboszczyka p. Pawła Hatow-

---

а) Въ *Яссахъ* (Себ. у.) есть *православная* церковь.—б) Намекаетъ на древнее названіе р. Полоты, *Турунтусъ*; только имѣніе это лежитъ, какъ видно, надъ р. *Дриссою* (?).

skiego y p. małżonki onego, p. Maryny Łobaczewskiey Hatowskiey, a wtórego
małżenstwa p. Andrzeiowey Drozdowiczowey, szwagra y siostry teraz żałuiącego,
jeszcze za Moskwą będąc, za hramotą, snadź podobno, Carską а),
w roku przeszł. 1660, przez kilka lat trzymał, wszelakie pożytki, s tego imienia
przychodzące, na siebie używał y na swoy własny pożytek obracał. A potym,
po rekuperowaniu szczęsliwym fortecy y całego wdztwa Połockiego z rąk nie-
przyiacielskich Moskiewskich, w r. 1667, upodobawszy y usmakowawszy sobie,
tenze obżał. p. Fiedor Sadowski z pm synem swoim Janam, też imienie Orze-
chowno (do czego nie należał), nie chcąc z onego ustąpić aktorowi należytemu,
także zas znowu gwałtownie, gromadnie, powtornie, z tymiż pomocnikami swemi,
bezprawnie y nienależnie, niewiedzieć, za czyim dozwoleniem, czyli od
zostałego potomstwa nieboszczyka p. Hatowskiego, to iest, p. An-
toniego Hatowskiego y córki, p. Hanny Hatowskiey, czyli też od p. Maryanny
Drozdowiczowey, teraznieyszey p. Piotrowey Trockiey, ziem. jkrmci wdztwa Po-
łock., córki, także zeszłey, bywszey p. Hatowskiey, a podobno snadź od zeszłe-
go, g. p., s tego swiata smiercią, jmp Stephana Sadowskiego, jako rodzonego
swego brata, już po tym rekuperowaniu Połocka, miał te dozwolenie y przez
te lat kilka aż do samey smierci rodzonego swego to imienie, zwysz miano-
wane, obżałowany p. Fiedor Sadowski z synem swym, pm Janem, per vim trzy-
mał. Który p. Sadowski, w r. terazn. 1669, s tego swiata smiercią szedł.. po
którego smierci y teraz trzymaią. Wszelakie pożytki, s tego imienia przycho-
dzące, tenże obżałowany p. Fiedor Sadowski s pm synem swoim, tam mieszka-
iąc, tak ogrody, jako y lada siekąc, pustosząc, różnym zbożem, zasiewaiąc, tyl-
ko jeden korzeń zdiąwszy, to tak rzuca, drugim, obcym ludziom same lada da-
ie pustoszyć, iako lasy, y gay wielki brzozowy, na budynek zgodny, wszystek
niemal wypustoszony iest y wniwecz wycięty, y dębow niemało posieczono y
popsowano wielkich, starych, na robienie klepki różney zgod-
nych, na dubicy y na inne potrzeby, z dozwoleniem tegoż p. Fiedora Sa-
dowskiego; dotego y . . . z jednego dębu w tymże imieniu, zwysz mianowanym,
tenże p. Sadowski wyiął, s którego dębu miodu nabrali pudow cztyry, w r.
1668 Sept. 7 dnia, jako złcy p. Łobaczewski od niektórych ichmcw pp przł
swoich ma pewną wiadomość, a pud miodu natenczas kupowano na targu po
złł. 6; dotego, y z jezior, łowiąc, przez te wszystkie lata, różną rybę, miał
wielki pożytek. Którey tey crescency przez te lata pożytkuiąc, obżłny p. Fie-
dor Sadowski, s pm synem y s pm zięciem swym, s tego imienia Orzochowna

---

а) Кто получилъ пожалованіе по Царской грамотѣ, тотъ имѣетъ уже неотъем-
лемое право и владѣть онымъ; но сторонники Польши нерѣдко оспаривали это свя-
щенное право. А между тѣмъ, изъ актовыхъ книгъ, изъ родовыхъ архивовъ и проч.
можетъ всякій видѣть, какое множество имѣній въ здѣшнихъ, притомъ *искони-Рус-
скихъ*, краяхъ перешло путемъ королевскихъ листовъ-привилегій въ руки людей,
которые считаютъ себя *поляками* (?) и которые нетолько удержали за собою самыя
имѣнія, но еще даже основываютъ на нихъ свои права на дворянство.

Zaiezierza, na swoy własny pozytek obracaiąc, lekko rachuiąc na kop 140 Litt.
y więcey czyni".—Л. 600.

Перекопъ. Шанецъ кор. Баторія у Полоцка и пр. 1670 г. Іюня 9 явл.
жалоба того же Лобачевскаго, или Локачевскаго, Локучевскаго, такого
содержанія: Żałował y solenną protestacyą zanosił ziemianin jkrmci wdztwa Po-
łocktego, pan Samuel Łobaczewski (или Lokaczewski), w wielkiey a nieznosney
krzywdzie y szkodzie swoiey na slugę w Bodze przewielebnego jmci x. Mikoła-
ia Slaskiego, rektora collagium Societatis Jezu, to iest, na p. Jana Mackiewicza,
w takowey sprawie, iż co, po szczęsliwym rekuperowaniu fortece y całego
wdztwa Połockiego z rąk nieprzllskich Moskiewskich przybywszy z pobie-
gow, z kraiew Litewskich, żałuiący pan Lokuczewski, post decessum ro-
rodzicow dobrodzieiow swoich, obiął spokoynie dobra oyczyste, dziedziczne, pra-
wu ziemskiemu, wieczystemu należące, mianowicie Jazno, Noszczewicze y
folwark Łokuczewszczyznę (или Łobaczewszczyznę), w Połock. wdztwie leżące, w
possessyą wieczystą urzędownie, przez generałow jkrmci wdztwa Połock., w ro-
ku przeszłym 1667, mianowicie folwark, pod zamkiem Wysznim Po-
łockim leżący, w pewnym ograniczeniu z dawnych czasow będący. Który
ten folwark mianowany Łokaczewszczyznę s tymi gruntami y z sianożęciami za-
chodzącemi, niżey mianowanemi, zeszły s tego swiata smiercią, godu. pam., zie-
mianin jkrmci wdztwa Połock., p. Gabryel Łokaczewski, rodzic teraz załgo, od
siedmiudziesiąt lat y więcey w spokoyney possessy swey wieczystey byłł. A
nietylko rodzić żłgo, ale dziad y pradziad onego od dawnego czasu w takim że
spokoynym dzierżeniu zostawali. A będąc żłcy pilno potrzebny summy pndzy,
sławetnemu p. Danielowi Michnowiczowi, burmistrzowi Połock., prawem zastaw-
nym, do pewnego terminu, w pewney summie pndzy, puścił y zawiodł. Który
ten p. Michnowicz przez dwie lecie w spokoynym dzierżeniu był. A potym, w
r. 1670 mca Juni 5 dnia, przybywszy żłcy od sądu ichmw głownego trybu-
nalnego z Wilna, za przestrogą ludzi zacnych, ichmcw przłł swoich, na roki te-
raznieysze troieckie, w tym 1670 r. idącym w Połocku, wziął pewną wiado-
mość z regestru sądu ichmw ziemskiego Połock. wpisaney sprawy iego, sł. p.
Michnowicza, z żałuiącym teraz pm Łokaczewskim o zabranie gruntowne, bez-
prawnie y nienależnie niemało gruntow własnych, oyczystych iego, żłgo p. Ło-
kaczewskiego, do tego folwarku Łokuczewszczyzny należących, pod zamkiem
Wysznim Połockim leżących, o przeoranie y popsowanie granicy, miedz y
sianożęci przez sługę przewielebności ichmcw, Jana Mackiewicza, na beczek 5 y
więcey. Które to gwałtowne z spokoynego dzierżenia wybicie przez tego sługę
ichmw, Mackiewicza, stałe w tymże r. zwysz miawowanym, na początku wiosny,
mca Maia różnych dni, to iest, mianowicie tę granicę popsował y zaszed ten
Mackiewicz: naprzod, idąc ode dworu pierwiey zeszłego z tego swiata, g. p. p.
Gabryela Łokaczewskiego, gdzie przed woyną dwor był nad rowem, wedle
sadzawki tegoż rodzica teraz żłgo, stecką starodawną ku Zapołociu, y
zaraz za tą stecką całą niwę aż do samey sianożęci onegoż p. Łokuczewskiego,
na którey to . . . beczkę żyta dobrey miary nieboszcsyk rodzic teraz żłgo za-

siewał; daley troche przeszedszy, sianożęc własną, okrągłą, pod tymże zamkiem
Wysznim, onegoż p. Łokuczewskiego, na którey siana murożnego ukoszywano wo-
zow 16 zimnego kładzenia, także gwałtownie niemal wszystką a wszytką tenże
obżłłny sługa przewiel. ichmw, Mackiewicz, tegoż czasu, roku y mca, zwysz mia-
now. Maia różnych dni, miedze zepsowawszy, poorał, z wielą pomocnikami, gro-
madnie y z czeladzią swą dworną, y różnym zbożem ponasiewał; s tey sianożę-
ci, jako dawna granica szła, miedza aż do samey rzeki Połoty, pod zamek
Wyszni, którą miedzę przeorawszy, grunty zaszed on p. Łokuczewskiego własnego,
oyczystego, niwę wielką, nazwaną Snieszkowszczyznę, tenże obżłłny Mackiewicz
aż do samey stecki tegoż p. Łokuczewskiego, idącą ku Zapołociu, wedle
samego przekopu, gdzie przedtym, za swiątobliwey pamięci,
naiasnieyszego krola jmsci Stephana Batorego szaniec pod
zamek czyniono, niewiedzieć, czy z woli y wiadomości jmści xdza Mikołaia
Slaskiego, rektora, tudziesz y jm xdza Wroblewskiego, prokuratora natenczas
kollegialnego, czyli Mackiewicz z swego złego domysłu, na beczek trzy y wię-
cey jarzyną pozasiewawszy, do gruntow przewiel. ichmw, wybiwszy onego złgo
z spokoynego dzierżenia ,chce te grunty y sianożęci iego, żłgo, podobno. dla
przysług przewiel. ichmw, przywłaszczyć" etc.—Л. 626—628.

Завѣщаніе зем. Константина Жабы. 1663 г. Мая 20 сост. въ Казани,
а 1667 г. въ Мстиславскомъ грод. судѣ и 1670 г. Іюня 9 въ Полоцк.
зем. судѣ явл., духовное завѣщаніе Константина Жабы, въ коемъ, м.
гр., поручаетъ: „ciało moie grzeszne pochowane być ma przez miłą małżonkę
moią, panią Marynę Kotłowne y miłych przyiacioł, którzy natenczas ze mną w
więzieniu cierpią, według ubostwa naszego y ceremoni tuteyszych [а]).
Причемъ, залоговыя имѣнія свои Плескуново и Чураки (въ Полоцк. воев.),
а Добрыгорскую Слободу (въ Оршан. повѣтѣ), завѣщалъ женѣ и дѣтямъ
своимъ.—Л. 631—634.

Заборье [б]). *Свядышаны. Криница* и пр. 1627 г. Іюня 4 въ Заборьѣ
сост., а 1670 г. Іюня 9 явл. граничный актъ такого содержанія: „Opi-
sanie obodnice. Lubo to granicę, którą my, ja Symon y ja Adam Korsakowie,
odebrawszy od maiętności naszey Zaborskiey maiętność, nazwaną Hatow-
szczyzne, w jednymże powiecie Połockim obiedwie z gruntami leżące, tę pomie-
nioną Hatowszczyznę, prawem wieczystym, nieodzownym, jmci p. Alexandrowi
Tyszkiewiczowi, sędziemu ziem. Połoc., puścili, y to iest granica imienia jmci
p. sędziego Hatowszczyzny od imienia ichmcw pp. Symona y Adama Korsakow,
sędzicow ziem. Połockich: Naprzod, kopiec jeden za goscincem, a drugi zarazem
po drugiey stronie goscinca, który goscinieo ydzie z Zaborza do
Hatowszczyzny; s tego kopca w iel, która stoy w ruczaiu, rubieżow w niey po
trzy po obie stronie; z stey ieli w drugą iel, stoiącą nad błotem; z drugiey

---

а) Слѣд. по *православному* обряду.—б) Здѣсь *Заборье*, вѣр., то, что въ 10
вер. отъ м. Глубокаго, при Минской почтовой дорогѣ,—съ *православною* церковью.

ieli w dąb, stoiący nad błotem; z dęba w trzecią iel, stoiącą nad błotem;
s tey ieli w osinę, która też stoy przy błocie; z osiny w iel, stoiącą
nad błotem; z ieli znowu w osinę, stoiącą nad błotem; z tey osiny w brzozę,
ktura stoy nad drogą, ydącą po Moszkow; z tey brzozy w dąb, który niedaleko
krynice stoy, a z dębu w brzozę, która stoy nad ruczaiem; z brzozy
w dąb na suchodole; z dębu znowu w iel nad błotem; z ieli w osinę nade mchem;
z osiny w iel nademchem niedaleko drogi, która ydzie od wsi Adysza, w mech,
z ieli w olchę nad ruczaiem; z olchi w iel wedle pożenki Iwana Byka (или
Ryka); z ieli na drugą iel nad błotem; s tey ieli w dąb nad błotem; z dębu
w drugi dąb nad błotem niedaleko niwy; z dębu w sosne nade mchem; s tey
sosny w drugą sosne na mchu; z sosny w dąb nad niwą; z dębu w olche nad
rzeczko w Gliniszczach; z ieli w iel nad prudziszczem, gdzie się zeszła
granica p. Kosarowskiego y jmści p. sędziege; granicą wedle mostku, która
droga ydzie z Osowa do Głębokiego. A w tych drzewach, wysz mia-
nowanych, rubieże poczynione są“.—Л. 646—647.

Улица Батюшкова а) *въ Полоцкѣ*. 1670 г. Марта 8 въ Варшавѣ дан-
ная, а Іюня 10 явл., привилегія кор. Михала Максимиліану Гущѣ, о
такихъ же льготахъ, какія даны были (см. выше) Константину Петри-
щѣ-Салатикѣ, „na dom onego, *Гущи* (Huszczy), w mieście naszym (какъ ска-
зано въ привилегіи) Połockim leżący, na połczwierci placa w nlicy Ba-
cieczkowey, ograniczeniem: z iedney strony Orzephiuey wdowy, z drugiey
strony Hrehorego Skopica, tyłem do gruntu Stephana Czeczury, mieszczan Po-
łockich, przodem na pomienioną ulicę Baczeckowską.—Л. 657—658.

Им. Соколище б). 1670 г. Мая 8 въ Полоцкѣ сост., а 10 Іюня явл.,
закладная, по коей зем. Полоц. воев. Иванъ и его жена Елена ур. Порадня
Туковичи заложили обывателю того же воев. Николаю Каменкѣ, за 300
копъ грош. Лит., ср. на 6 лѣтъ „maiętność Sokoliszcze poobapal rze-
ki Niszczy, w wdstwie Połock. leżącą“,—имѣніе совершенно опустошен-
ное войною.—Л. 659—660.

Им. Ушачи в). *Румъ большой*. 1667 г. Мая 6 въ Ушачахъ сост., а 1670
г. Іюня 11 явл. инвентарь, данный Брестскою воеводшею Александрою
Кленовскою ур. Радиминскою Трояну Непокойчицкому на заложенное
ему им. *Ушачи* (Uszacze y Uszacza) съ дер. Лучномъ, Острымъ, Челечиномъ.
Во дворѣ Ушачи, м. пр., значится „Rum wielki nad rzeką Uszaczą, wiecha-
wszy do dworu po prawey ręcę, наход. въ совершенныхъ развалинахъ.—Л. 685.

Им. Ситно г) и пр. 1658 г. Марта 15 и Мая 13 въ Варшавѣ дан-

а) Вѣр., священническая.—б) *Соколище* (Полоцк. у.) съ *православною* цер-
ковью. Тамъ былъ замокъ *Соколъ*.—в) Слѣд., *румомъ* называлось особое строеніе
на водной пристани, куда свозился и сплавливался лѣсъ. Слово *румъ* взято, очев.,
изъ англійскаго room (произн. румъ), или же нѣмецкаго Raum, комната, мѣсто.
Тамъ же и м. *Ушачи* (Леп. у.)—г) Въ *Ситнѣ* (Себ. у.) *православная* церковь.
Леж. при дорогѣ изъ г. Себежа въ г. Люцинъ.

ныя, а 1670 г. Іюня 13 явл., двѣ привилегіи кор Яна Казиміра, за
военныя заслуги, Василію Хонякевичу: первая на „gruntt, odłogiem y wpu-
ście od niemalego czasu vacuiący, Sitne nazwany, nad ieziorem y rzeką
Sitną, w woiewodstwie Połockim leżący, do dyspozycyey naszey (короля)
przypadły, prawem ziemskim, wieczystym (наданый), salvis jednak juribus
modernorum possessorum, jesliby się którzy odzywalli y należeli do
tego gruntu . . . . . non praejudicando jednak prawu, komu na tenże
gruntt antiquitus służyli, съ освобожденіемъ притомъ отъ всякихъ
платежей и повинностей; *вторая* ему же, Хонякевичу. „na pus-
toszy, z dawnego czasu wakuiące, w dispozycyey naszey (корол.) będące, prawu
lennemu wieczystemu podległe, w woiewodstwie Smolenskim, w stanie Go-
relskim, miedzy włością Oskirynską y Ładyską, nad rzeką Hołowienką, przy
granicy urodzonego xiążęcia Janusza Sanguszka Kowelskiego y ku granicy urodz.
Szaytera, nazwane Bykowo, włok 10; także w teyże włości Skirynskiey zobapoł
rzeki Lubosny, pustosz Wasilewo, ku granicy urodz. Łaborta y ku granicy urodz.
Falkowskiego, włok 15 . . . z gruntami oromemi y nieoromemi, borami, lasami,
sianożęciami, rzekami, rzeczkami, gony bobrowemi, łowy rybnemi y wsze-
łakiemi zwierzynnemi, y ze wszytkiemi in genera et specie przyległościami y
pożytkami (saletry y towarow lesne wyiąwszy), но безъ указаннаго въ пер-
вой привилегіи ограниченія: „salvis juribus modernorum possessorum“.—Л.
687—690.

Им. Городокъ а). 1670 г. явленный листъ Полоцк. воев. вознаго Гри-
горія Погоскаго, по коему переданы имъ во владѣніе Владиміру Анку-
довичу заложенное ему зем. Самуиломъ Сасиновичемъ Кошкою, въ 100
копахъ грош. Лит., ср. на 3 года, отдѣленныя отъ имѣнія „*Кощина Го-
родка, названою Вшачы*, в Кощыничах полторы волоки земли, над озером
Вечелемъ б) волока с поддаными оселыми . . . в другомъ мейсцу полво-
локи пустое над рекою *Вшачою*, названое Одворица Гаврилкова Лоты-
шонкова, в вдстве Полоцком лежачом.“—Л. 694.

Им. Артейковичи б). 1670 г. Іюня 16 въ Полоцкѣ сост. и явл. квитан-
ціонная запись Полоцк. воев. зем. Захара Куриловича Сивохи, о прек-
ращеніи имъ исковаго дѣла съ Авраамомъ Григорьевичемъ Сивохою и
его женою Реиною ур. Скабичевною по предмету „robienia towaru lesnego,
dębowego, klepki Holenderskiey y Francuskiey, w maiętności, nazwaney Arci-
eykowiczach, w wdstwie Połock. leżącey, w roku dawno przeszłym 1653
msca Decembra 10 dnia.“—Л. 711—712.

Им. Губно в). 1670 г. Іюня 16 явл. жалоба Суражскаго ста-
росты Христофора Стабровскаго на своего челядинца Дадибога (Бог-
дана) Плеваку въ томъ, что, когда онъ, Стабровскій, возвращал-
ся, 5 Іюня 1670 г., изъ Полоцка съ элекціоннаго сеймика, гдѣ

а) Д. б. мѣсто б. Замка.—б) Артейковичи (Пол. у.) съ *православною* цер-
ковью. в) *Губино* (Леп. у.) тоже.

избирался Полоцкій воевода, въ свое имѣніе Губино (Hubino), леж. въ Полоцк. воев., то узналъ, что этотъ челядинецъ его, бывши въ Полоцкомъ предмѣстьѣ, у жида Фаля, нашемъ тамъ какого-то выпивавшаго, служилаго человѣка, укралъ у него гнѣдую лошадь, Бахмата, и отвелъ въ им. Губино, а затѣмъ, когда и Стабровскій возвратился въ это имѣніе свое, онъ, Плевака, опасаясь взысканія за свое дѣло, неизвѣстно куда скрылся.—Л. 723.

Им. Узмены, Тоболки. Узменскій румъ а) и пр. 1670 г. Іюня 17 сост. рѣшеніе Полоцк. зем. суда по дѣлу Полоцкаго подвоев. Юстиніана Немировича Щита съ Еленою Евстафьевною княжною изъ Козельска Огинскою ур. Храповицкою. Въ рѣшеніи сказано: „У суду нашого земского Полоцъкого урожоный Юстыниянъ Немирович Щытъ, подъвоеводзи Полоцкий, за данем собе справы и певъное ведомости от урадника маетности свое, *Тоболокъ* названое, у воеводстве Полоцкомъ лежачое, от пана Самуеля Андрушкевича, войта, и подданых тамошънних, поновяючы первшый свой процес постолу зъ ур. Стефаномъ Туковичомъ, на урожоную Окгинскую до ураду занесеный, у великой крывде и немалой шкоде своей, о то и таковымъ способомъ, ижъ урожоная Окгинская, мимо лист доброволный, вечыстый, граничный запис, межы зошълыми зъ сего света, урожонымъ Дмитромъ Окгинскимъ, малъжонъкомъ обжалованое, з одное стороны, а урожоным Базылим Туковичом зъ другое, еще в року 1636, мца Октебра 6 дня, под зарукою двохъ сотъ копъ грошей Лит., розграничывшы маетности з обудвухъ сторонъ, названые *Тоболки*, у воев. Полоцк. лежачые, заложоные, даный, первей в року прошломъ, мимо ведомост жалуючого, 1662, розных месецов и дней, еще под час инъкурсыи непрыятельское, в небытности жалуючого в той маетности, *еще замокъ и место Полоцкое за непрыятелемъ оставало*, тогды под тот час вер. твоя, Окгинская, лекце собе поважаючы право посполитое и заруки, в томъ листе описаные, наславшы моцно, кгъвалътовне подданыхъ, именами собе ведомыхъ, з маетности своее, *Узмен* называное, въ томъ же воев. Полоц. леж., на маетъност жалуючого, урожоного подвоеводего, названую Тоболки в том воев., и границу, и межу, з верностю твоею лежачою. Водлуг которого то розказаня, тые подъданые, чынечы досыт воли твоей, Огинская, нашедшы кгъвалътовне, на самой границы в Тоболкох копъцы граничъные, засыпаные, порозкопывали и внивеч оборотили, такъ теж дубы зъ рубежами, старые, граничъные, кгъвалътомъ посекъли, умыслне заходечы кгърунъты, а посекъшы и попсовавъшы рубежы и копъцы порозсыпавъшы, вжо зашодшы за границу, у власное пущы у Тоболъкахъ жалуючого, правомъ вечистымъ

а) *Узмены* (Дисн. у.) надъ р. Двиною, нѣсколько выше г. Дрисы, и *Тоболки* (Дрис. у.) съ *православными церквами*.

належачей, вер. твоя, Окгинъская, тых же своих подданых и иных ремесниковъ, с пилами, кгъвалтовъне усылаючы, *кълепъки французское*, в том року, вышъ писаномъ, яко певъная ведамост, плыты два выробили и, з тое пущы Тоболецъкое до той маетности своей выпровадивъшы, на пожыток свой обтротила; который таковый, на тотъ час, плотъ стоялъ по 2000 зол. полск. А потомъ, не ставаючы в предсевзятом своем замысле зас, мимо заруку, в року 1653 мца Генъвара и инных розных дни, такъже ты, урож. Окгинъская, всылаючы кгвалтовне подъданыхъ, ремесниковъ до колконадцать пил, в той же пущы повторъне Тоболецкой кълепъки такъже францускоe цалый плотъ выробила, вывезшы и спровадзивъши, третий плытъ на *румъ Узменский*, яко куповано и предавано на руме по 2000 зол. польск., то усе заграбивъшы, верн. твоя, Окгинъская, на свой пожытокъ оберънула. О што особливые процесы сут заявленые. Еще и на томъ мало маючы, в теперешн. 1670 року, мца Генв., зачавшы от дня 15, яко тотъже урадникъ дает справу, до дня 4 Марца, такъже кгъвалътовне вер. твоя, Окгинъская, всылаючы ремесниковъ с пилами у тую пущу Тоболъки, за границу и рубежы, в листу граничъномъ описаные, *такъже дубъ режучыми*, клепъки тожъ францускoe копъ 200 *купецъкихъ* выробила и на *берегъ Двины, на Узмены*, маетности свое выпровадила, и немало шкодъ в лесе, в пущы, яко шырей на реляцыи енералской описано, почынила и чынит не переставаешь; которой таковой кълепъки на берегу купъцы пълатятъ *сто купецъкое* по зол. 300. По выслушаніи дѣла и въ виду неявки къ разбирательству его ни кн. Огинской, ни ея повѣреннаго, „яко в року томъ“, судъ опредѣлилъ взыскать съ нея въ пользу истца двойную стоимость вырубленной клепки и всѣ судебныя издержки, всего 1112 зол. 15 грош. польск.—Л. 713—714.

Им. Ушачи въ Оскерчиничахъ. 1669 г. Апр. 9 „на Ушачы в Оскерчыничахъ“ сост., а 1670 г. Іюня 18 явл., закладная, по коей Полоцк. воев. зем. Ѳеодоръ Даниловичъ Оскерка заложилъ зем. того-жъ воев. Ѳеодору и его женѣ Маринѣ ур. Волчекъ Бутовичамъ, за 128 копъ грош. Лит., ср. на 3 года, свое „именичe. названое Ушачы в Оскерчыничах, в воев. Полоцк. леж.“, въ которомъ 5 пустопорожныхъ уволокъ земли, сост. изъ трехъ частей: одна подъ назв. „Петрыковщызна,“ другая „над прудищом“, а третья над озером *Черавачом*, у воев. Полоцк. леж.“; послѣднія двѣ названы „в Петрыковщыне“.—Л. 741—744.

Одинъ изъ разныхъ примѣровъ іезуитскаго любостяжанія а). 1670 г. Іюня 18 сост. декретъ Полоцк. зем. суда такого содержанія. Повѣренный

а) Въ предыдущихъ выпускахъ Истор.-Юрид. матер. уже указаны, б. или. м., выдающіеся, подобнаго рода дѣйствія Іезуитовъ въ отношеніи къ имѣніямъ, напр., Кречетовскаго, Корсака—Удѣльскаго и проч.

ксендза Миколая Сляскаго, ректора Полоцк. iез. коллегiи, Иванъ Островскiй, обвинялъ владѣльца имѣнiя *Долозца*, или *Доложца*, Войтѣха Миколаевича Щодру съ его потомками Михаиломъ, Станиславомъ и Катериною Войтѣховичами Щодрами, въ томъ, „иж што, в року прошл. 1603, мца Генвара 15 дня, зошлый з сего света, годное памети, урожоный Ян *Волкъ* и малжонка его, урож. Катерына Дубровская Яновая Волкова, абы за душу оных Пана Бога прошено, листом своим, доброволным записом лекговали и записали тры тисечы золотых полских на маетности своей вечистой, названой *Доложцу*, у воев. Полоцк. лежачой, над рекою *Улою* (sic), од урож. Тумаша Кречетовского купленой, на костел отцов Iезуитов, в месте Полоцком стоячый, меновите, на олтар великий 2000 зол., а на брацкий олтар в конкгрегацыи Насвентшей Панны Марыей, в котором зошлые з сего света ур. Волкъ и Волковая *зоставали* (?), 1000 зол., у *суду земского* Полоцкого тотъ листъ запис прызнали, варуючы то: скоро, по смерти их, помененых особъ, ежелибы тая сума не дошла их . . . . . продлужить мела, обволали, и тым своим правом варуючы, подали в посесыю отцов Iезуитов тую, вышъ помененую, маетност Доложъцо зо всими поддаными, належъными зъ нее пожытками, ажъ до отданя и сполна заплаченя той то сумы 3000 зол. от тых, кому бы тая маетност правом прырожоным, вечыстым, спадковым належала, без жадное переказы в держеню ойцов Езуитов, от потомков небощыковских. Где вер. твоя, обжалованый Щодра, добре ведаючы о той належытой, записаной суме отцом Езуитом Полоцк., на костел лекговной, противечысе воли и дыспозыцыи зошлых з сего света особъ помененых, а радичов зошлое з сего света малжонки своей, менечы волност потомству своему служачую, не отдаючы тое сумы грошей до рук отцов Езуитов, водлуг воли и запису родичов малжонки своее, на костел належытой, первым, и неналежне тую маетност Доложцо заехавшы еще под час инкурсыи непрыятелской, до тых час держышъ, съ нее пожытков вшеляких зажываючы а на пожыток свой оборочаючы, тых грошей отдат, ни допущаня оное маетности отцом Езуитом утсупить не хочешъ и не уступуеш, ку немалой крывде костелови божому. О што все, прыволуючы, ксендзъ ректор Колеиум Полоц.. хотечы правом чынит и того на вер. твоей, Щодра, доходит, сим позвом позывает . . . . Его мсть ксендзъ ректоръ, под час гостилитатемъ, *уходечы* от нтпрыятеля, войска Московского, немало розных справ колекгиалных, листов, записов лекгацыйных, на костел прызнаных, объликговъ, межы которыми справами згинуло и право прызнаное лекгацыйное на Доложце на 3000 зол. . . . умоцованый забирал до *присеги его мти ксендзу прокураторови*, а по прысезе абы пан Щодра тую лекгацыйную суму пенезей отдал и заплатил, домавял. На то умоцованый позваное стороны (Левъ Слѣдевскiй) репликовал, ижъ в позве и процесе року, мца и дня, коли тые справы и фундушъ згинул, не пишет; а поневажъ фундушу умоцованый от его мти

ксендза ректора не показуеть и участников, до тое маетности Долозца
належачых, в позве не докладает, уволненя от жалобы афектовал и про-
сил. Мы, суд, в той справе в Бозе велебного его млти ксендза Мико-
лая Сляского, ректора коллеиум Полоцк., Социетатис Езу, зъ его мл-
тю паномъ Войтехомъ Щодрою и потомством его млти, за позвомъ, ме-
нечы о суму пенезей 3000 зол. пол., през небощыка, годное памети, на
на Яна Волка и пани малжонку его млти на костел их млти Полоцкий,
на маетности Долозцу, лекгованых, а през держачого не отданых, пры-
хиляючысе до наблизшого права и справедливости светое, а бачечы, ижъ
до тое маетности Долозца актора слушного немашъ, а право лекгацыйное
у его мти ксендза ректора, за Москвы, згинуло, с тыхъ прычынъ в са-
мой речы тое справы, на сес час, не разсужываючы, але от тое легацыи,
за доводом судным, кому тая маетност Долозце прыналежати будеть,
его мти не отдаляемъ; по которой децызыи нашой прыповедане от ее
мти пани Станиславовой Волковое и потомства ее мти зъ правом и на-
лежытостю, до Долозца чыненое, прыймуем“.—Л. 757—758.

Им. Горспля [а]). 1661 г. Мая 5 въ Мяделѣ (w Miadziele) сост., а
1670 г. Янв. 20 явл., закладная, по коей Себежска мѣщанка и рат-
манша Евфросинiя Ходычева ур. Полоцкая бурмистровна Скабичева
заложила Григорiю Глазкѣ, въ 6000 злот. поль., также заложенное ей
Полоцк. подсудкомъ и его женою Катериною ур. Стабровскою Подби-
пентами, имѣнiе Горсплю (Horsplą), леж. въ Пололцк. воев., съ разбѣ-
жавшимися крестьянами“.—Л. 774—775.

Д). Изъ земской книги Оршанскаго повѣта, за 1642—1647 гг.

Шкапы съ рѣшетками. Задвижныя окна. Бытъ крестьянъ и проч. 1641
г. Апр. 9 сост., а 27 Янв. 1642 г. явл., инвентарь, данный Софьею
Анною ур. Швейковскою и ея сыномъ Касперомъ Стабровскими Орш.
повѣта земянамъ Петру Шванскому и его женѣ Катеринѣ ур. Лесневской, на заложенное первыми послѣднимъ, въ 23,000 злот. польск., имѣ-
нiе *Вѣйнянское* съ принадлежностями. „Dom wielki: izba wielka stołowa
wchodząc do tey izby, drzwi stolarskiey roboty na zawiasach pobielanych, z
zamkiem, klamką y kluczem, w tey izbie okien 5 szklanych, kwaterki u tych
okien na zawiasach pobielanych, okiennicę dwoiste u tych okien na
zawiasach czarnych, kruczkow 4 niemasz do zasczepienia okiennic, ław 2,
stołow lipowych 2, ławek para większych, a mała 1, izba wymoszczona, w tey
izbie szafa farbowana, zielona, kraty 2 u niey na zawiasach czarnych, zawia-
sek u tey szafy pobielanych, całych 4, a złamanych 2, zamki 3; alkierz 1,
piec kaflow białych z wiezyczkami (drzwiczkami?); ydąc z tey izby do komory,

---

а) Въ *Горсплѣ* (Полоцк. у.) *православная* церковь.—Одинъ изъ примѣровъ владѣнiя мѣщанъ населенными имѣнiями.

drzwi stol. rob. na zawiasach pobielanych, z zamkiem, klamką y s kluczem. w
tey komorze piec kachlow białych okrogły y ławek 2, okno szkl. 1, kwater-
ka zasowista przez prętka, okiennica na zawiasach czarnych bez kruczka;
s tey komory do pokoiku drzwi na zawiasach pobielanych stol. rob., z zamkiem
y kluczem, w tem pokoiku szafa biała, krat 2 na zawiasach czarnych, z 2 za-
sczepkami, szuflad 3 zasuwistych, wrotca dwoie, u niey okien 2 szkl., po kwa-
terce zasuwistey, bez prętkow, okiennic na zawiasach czarn. 2, kruczkow nie-
masz do zasczepienia, ławka 1; z komory do komorki drzwi na zawiasach czarn.
z kruczkiem do zasczepienia; s tey komorki do komorki potrzebney
drzwi na zawiasach czarn.; s komorki do bokowey izby drzwi na zawiasach
czarn., u tych drzwi zasczepka y kruczek, piec zielony potrzebuie poprawy,
okno szkl., kwatera zasowista bez prętka, okiennica na zawiasach czarn. bez
kruczka, ław 2; s tey izby drzwi na zawiasach czarn. z kruczkiem i z zasczep-
ką; izba druga, bokowa, drzwi do niey na zawiasach czarn. z zasczepką y z
kruczkiem, piec u tey izby zielony już sie nachilił y okno szkl. 1, kwaterka
stłuczona, bez prętow, ław 2; izba naprzeciw, drzwi do niey na zawiasach po-
biel. z zasczepką y s kruczkiem, proboia niemasz, okien 3 szkl., fortki zasowi-
ste bez prętkow, okiennic na zawias. czarn. 5, piec obalony; s tey izby do ko-
mory drzwi na zaw. czarn. z zasczepką, okno w tey komorze szklane, bez pręt-
kow, kwaterka zasuwista, okiennica na zawiasach; s komory do komorki po-
trzebney drzwi na pięcie; sieni, w nich drzwi na zawiasach czarn., z zam-
kiem, okiennice dwoiste 2 na zawias. czarn., kruka u okiennic niemasz, na czem
zawias chodzi; swiren, wedle piwnicę, wysoki na wschodku ganek, dokoła drzwi
na zawiasach czarn., z zamkiem wnentrznym y s kluczem; naspodzie swironek,
drzwi na pięcie, piwnica stara; żyta posiano na rok 1641 beczek 60 y osminę
WŁOŚĆ DWORU WIEYNIENSKIEGO: Sioło Wieyno; włok 32: Kaznia-
towska pusta wł. 1; Filip Szyman wł. 1; Hryszka Tomaszowicz ciahła 1/2 wł.,
tenże na płacie 1/2 włoki; Woyciech Filipowicz; pusta 1 wł.; Jurko Hłuszczonek
ciahła 1/2 wł., tenże na płacie 1/2 wł.; Jasko Chwidzikowicz na płacie 1/2 wł.;
Jurko Chwidzikowicz ciahła; 1/2 wł. pusta; Filipowicz mieszkałł, wł. 1; Janko
Hłuszczonek ciahła 1/2 wł.; Wasko Koydaczonek na płacie 1/2 wł.; Marcin Kay-
dak ciahła 1 wł.; Jasko Kurza mieszkał, pusta wł. 1; Stanisław Hłuszczonek
ciahła wł. 1, Andrzey Kozorez ciahła wł. 1; Jurko Tomaszonek ciahła 1/2 wł.;
Nikłasz Kozorez ciahła 1/2 wł.; Andrzey Szawryk ciahła 1/2 wł., tenże na
płacie 1/2 wł.; Stasko Siemaszko, pusta wł. 1; Hryszko Łotyszonek ciahła
1/2 wł; Woyciech Kwiedziuchowicz ciahła 1/2 wł.; Woyciech Hłuszczonek ciahła
1/2 wł.; Hryszko Kluszczonek z bratem ciahła 1/2 wł.; tenże na płacie 1/2 wł.;
Alexiey Rukal, pusta wł. 1; Janko Hwiedziuk, pusta wł. 1; Stasko Dziakłonek.
pusta wł. 1; Miklusz Kurzionek, pusta wł. 1; Ostapko Burak, pusta wł. 1/4,
tenże na płacie, pusta wł, 1/4, u tegoż 1/2 wł.; Sowoscian, Zubczonek ciahła wł.
1; Stefan Latysz ciahła wł. 1; Illuk Latyszonek ciahła 1/2 wł.; Janko Szawruk
pusta 1/2 wł.; Sczasny Zubczonek, pusta 1 wł.; Mikłusz Zubczonek wł. 1; An-
drzey Kozarez, pusta 1/2 wł.; Andrzey Radzko, pusta 1/2 wł.; Andrzey Radz-

kowicz ciahła 1/2 wł.; Mikołay Kudrawczonek, pusta 1/2 wł.; Symon Kudraw-
czonek, pusta 1/2 wł. Sioło Krasne, włok 29: Jurko Brycik ciahła 1/2 wł.;
Fiedor Brycik pusta 1/2 w.; Hryszka Hankiewicz ciahła wł. 1; Nichwied
Doroszkowicz ciahłe wł. 1. Prokop Hankiewicz ciahła 1/2 wł.; Wasko Szeksz
ciahła 1/2 wł.; Niłko Hankiewicz ciahła 1/2 wł., Stefan Kaladnik, pusta 1/2 wł.,
Łukasz Pozniekiewicz na płacie 1/2 wł.; Pawluk Siemikoza, pusta 1/2 wł.; Iwan
Owczynnik na płacie 1/2 wł.; Fiedor Siekiera na płacie 1/2 wł.; Janko Litwin
ciahła 1/2 wł.; Kasper Hyrowicz, pusta 1/2 wł.; Janko Jakuc ciahła 1/2 wł.; ten-
że na płacie 1/2 wł.; Kazimierz Junsza na służbie boiarskiey, wł. 1; Stasko
Maciusz ciahła w., 1; Jurku Jakucionek ciahła 1/2 wł.; Iwan Hilczonek ciahła
wł. 1; Łitwin Bioscik na płacie 1/2 wł., tenże ciahła wł. 1; Janko Jakucionek
ciahla 1/2 wł.; Illa Jakucionek ciahła 1/2 wł.; Mikołay Jakucionek ciahła
wł. 1; Iwan Bankiewicz ciahła wł. 1.; Wasko Rukal ciahła wł. 1; Ste-
phan Bohusz ciahł wł. 1; Stanisław Płakowka na boiarskiey, 1/2 wł.;
tenże na płacie 1/2 wł.; Chwiedor Malkowiec pusta 1/2 wł.; Filon
Małkowiec ciahła 1/2 wł.; Kuzma Moskal ciahła 1/2 wł.; Marcin Bohu-
szonek ciahła 1/2 wł., tenze na płacie 1/2 wł.; Stephan Szulka na płacie
wł. 1; Jarosz Piahowicz, ciahła 1/2 wł.; Łukian Malkowiec na płacie, 1/2 wł.
pusta, Pociewicz mieszkał 1/2 wł.; Krzysztoph Pociewicz na płacie 1/2 wł.;
Andrzey Malkowicz ciahła 1/2 wł., tenże na płacie 1/2 wł.; Fiedor Siemikoza na
płacie 1/2 wł., tenże pusta 1/2 wł.; Jakow Malkowiec ciahła wł. 1. Zascianku
Malkowskiego: Jasko Bohuszonek dzierży wł. 2; Klembowszczyzny
wł. 3; Zapole, co pan Jasinski trzyma, wł. 9. Sioło Mikulino, włok 27
pustych; co Skraby trzymali wł. 2; Doloszczyzny, gdzie pan Rułak trzyma,
wł. 3; Piotr Czegin pusta 1/2 wł.; Jasko Czegin pusta 1/2 wł.; Jasko Czegin
pusta 1/2 wł.; Bogdan Czegin na płacie 1/2 wł.; Ławryn Mikulinica na płacie
1/2 wł.; tenże z bratem na płacie 1/2 wł.; Janko Mikuliniec na płacie 1/2 wł.;
Ławryn Skraba na płacie wł. 1; Matys Skraba na płacie wł. 1; Jurko Mikuli-
nicz na płacie 1/2 wł.; Ławryn y Matys Skrabowie na płacie 1/2 wł.; Hryszko
Birata pusta 1/2 wł., tenże na płacie 1/2 wł.; Piotr Mikulinicz na płacie 1/2 wł.;
Janko Skrabka na płacie 1/2 wł.; Hawryło Skraba na płacie wł. 1; Szymko
Mikulicz pusta 1/2 wł.; Marcin Kulaczonek na płacie 1/2 wł.; Marcin Skraba na
płace wł. 1; Jakub Skraba pusta 1/2 wł.; Janko Kulakowczonek na płacie wł.
2 1/2; Polnobog pusta wł. 1 1/4; Bohdan Konon ciahła 1/4 wł.; Szęsny Kononik
ciahła 1/2 wł.; Pachowski trzymał pustych wł. 2; Jasko Kulakowoczonek pusta
wł. 1; Szydłowski pusta wł. 1; Maciey Hironi ciahła wł. 1; Jakow Trybuł
pusta wł. 1. Zascianek Komorowszczyzna: pan Andrzey Lemnicki teraz
trzyma wł. 6. Zascianek Filipowski pod Bohdanem. Zascianek, co
pan Racyborski trzyma, wł. 2. Sianożęć y pasznia pod Obolcami, Koło-
towską nazywaią. POWINNOŚĆ w tych siołach iednaka, mianowicie: s koż-
dey włoki ciahłey: cynszu po kopie groszy Lit., podroszczyzny kopa 1,
strożowszczyzny kopa 1, wieprzowszczyzny groszy 6 Lit., żyta beczka 1
w sześć osmin Smolianskich, owsa także beczka, miodu bezmen 1, pieńki

pud 1, lnu dziesiątek, gęś 1, kurow 2 jaiec 20; roboty zimie y liecie s czym każą, w każdy tydzień dni 3 z włoki; straża po iednemu koleią po 3 dni; a którzy na straży abo w podwodach będą, na pryhon chodzić nie powinni. A z osadnych włok: s kożdey włoki kop 8 groszy Lit., owsa beczka 1, gęś 1, kur 2, jaiec 20. Arendowszczyznę tak s ciahłey, jako s kunicznych włok groszy 30 płacić maią; zato im też wolno na stronie gorzałki bierać, a jego mość pan Szwanski gdy rozda im do szynku gorzałkę, na ich to woli będzię one kupować albo nie. Ku temu sami pozwolili dobrowolnie tak z osadnych, jako s ciahłych włok, do plewidła, na swoich dniach, z włoki 3 dni, a na poprenduche 3 dni na swym chliebie. Ku temu powinni urok sianożętny, tak ciahli, jako y osadni, skosić y sprzątnąć, na swoich dniach. Zhony na oranie poparu, ile ich iest, zhonu dzień 1, drugi dzień na bronowanie; i na jarzyne 2 dni, ile będzie ich doma, stroża tylko iednego doma zostawiwszy. Żyto dziakielnę, w pole wywiozszy, zasiać, zabronować y zarobić na swoich dniach, oprocz pryhonow. Boiarowie listowni tylko z listami iezdzić powinni, a czasu z ufały seymowey albo seymikowey przy mnie być y tę poslugę ziemską odprawować powinni.“ —Л. 179—184.

Деревня Березвечъ [a]). 1642 г. Апр. 27 сост., а Окт. 3 явл., закладная, по коей Орш. подстолій Александръ Туръ и его жена Анна ур. Друцкая-Озерацкая перезаложили Орш. пов. земянину Матвѣю Могучему, въ 440 копахъ грош. Лит., ср. на 3 года, отдѣливъ изъ находившагося у нихъ въ залогѣ отъ Ковельскаго воеводича и корол. секретаря кн. Іеронима Сангушка, имѣнія Полонскаго, леж. въ Орш. пов., въ деревняхъ Витани и *Березвичахъ*, или *Березвечъ*, 4 осѣдлыхъ уволоки земли, а пятую уволоку наѣздную (najezne).—Л. 195—196.

Граница земли ь. *Орши. Сѣдневъ камень у р. Днѣпра* и проч. 1642 г. Мая 2 сост., а Окт. 8 явл., купчая, по коей зем. и возный Орш. повѣта Степанъ Санькевичъ Лешевичъ продалъ того же пов. зем. Николаю Лешевичу, за 180 копъ грош. Лит., вотчинное имѣніе свое подъ назв. Елинское, или Глинское, Забѣлинское, Черленковское и Пашинское со

a) Замѣч. совпаденіе названія этой деревни съ названіемъ мѣстечка въ Дисн. у. *Березвечъ*, гдѣ находился издревле православный монастырь, который, впослѣдствіи, былъ совращенъ въ унію, потомъ возсоединился опять съ православіемъ, а нынѣ упраздненъ. Названіе *Березвечъ*, можно полагать, есть видоизмѣненное названіе *Березовая Вѣть*, подъ которымъ встрѣчается, м. пр., застѣнокъ въ имѣніи Николаевѣ.—См. Истор.-Юрид. матер., вып. XXII, инвентарь мѣстечка Уллы съ имѣніемъ Николаевомъ, стр. 418, 431, 441.—*Имя* это произошло, по всей вѣр., отъ близости къ носящему оное мѣсту *березовыхъ рощъ*. Такъ въ $1/2$ вер. отъ б. Березвецкаго монастыря, съ фронтовой стороны его, находится, дѣйств., березовая роща подъ назв. *Лисьи-Горки*, гдѣ въ крутыхъ берегахъ протекающаго ручья, на которомъ находилась и монастырская водяная мельница, въ 30-хъ гг. тек. стол. еще были *лисьи* и барсучьи норы, и еще водились лисицы и барсуки.

всякими постройками и землями. „А кгрунъты мое (пишетъ продавецъ)
мяновите: резъ земъли меры волочъное безъ чверъти, на которомъ двор.
гумъно стоить, з огородами овощовыми и зъ садомъ, объ межу, з одное
стороны *одъ границы, прозываемое меское Оршанъское*, одъ кгрунътовъ
подъданыхъ ее млти паней Полонеи Могучанъки Алексанъдровое
Дюканицъкое и сына ее, его млсти пана Лва Дзюкарницъкого, почавъ-
шы одъ реки Днепра, од *Седънева каменя*, по улучъку, которая идет отъ
дороги Оршанъское вгору, в ров Пашынъский, на которой границы и
копъцы зысыпаны суть, з другое стороны одъ пана Валенътого Садъ-
ковъского, конъцомъ одъ реки Днепра, черезъ дорогу Оршанъскую, вго-
ру, а другимъ конъцомъ до границы кгрунътовъ ее млсти, паней Дюка-
ницъкое и сына ее млсти; другое полъреза земъли, которое есми пер-
вей сего продалъ пну Миколаю Лешевичу, в ограниченью, в справе перъ-
шой меновите описаной, лежачое; третее полреза земли объ межу пана
Василя Ивановича Мешевича з одъное, а отъ полъреза небощыка бра-
танъка моего, Дениса Лешевича, которое на сес часъ держитъ жона
его, пни Федора Довжковичовна, з мужомъ своимъ, пном Крыштофомъ
Мановъскимъ, зъ другое стороны конъцомъ одъ реки Днепра, черезъ
дорогу Кудаевскою вгору, черезъ дорогу Митиковскую до *стены мокла-
ковское*, одъ стены в другой змене до границы *Соловъянское*“. —Л. 271.
—272.

*Права и обязанности шляхты, получавшей надѣлы въ экономическихъ имѣ-
ніяхъ*. 1641 г. Дек. 19 сост., а Окт. 10 явл. „декъретъ скарбовый вель-
можъного его млсти пана Миколая з Техановъца Кишъки, подъскарбего
и писара великого князъства Литовъского, подъ датою року 1641, мсца
Декабра 19 дня, пану Грегорю *Петуху* [a]) . . . даный“. Означенный
Кишка, согласно конституціи Варшавскаго сейма 1641 г. объ эконо-
міяхъ и имѣніяхъ столовыхъ королевскихъ, а также по особому указу
короля, выбывъ, для этой цѣли въ Могилевъ, вслѣдствіе ходатайства
Григорія Пѣтуха объ оставленіи за нимъ земельныхъ участковъ, надан-
ныхъ королями ему и его предкамъ въ Могилевской экономіи, опредѣ-
лилъ: „Ponieważ zeszły Marcin Pietuch y synowie iego, Symon, Mikołay Pie-
tuchowie, a bracia rodzeni teraznieyszego aktora y possessora, obrąb Przysznie-
wo, włok dwanaście, w woytowstwie Błahowickim leżący, także y zascia-
nek Zaszczucze, włok pięć lasu, surowego korzenia, sami rozrobiwszy, do-
mami szlacheckiemi pobudowali sie, po którym wysz rzeczony pan Hrehorey
Pietuch, dziedzicem zostawszy, successorem iest, tedy ten obrąb Przyszniewo
włok 12 y zascianek Zaszczucze włok 5 panu Hrehoremu Pietuchowi z synami
jego, Janem y Bohdanem, także synowcowi, u niego w opiece będącemu, Con-
stantemu Szymonowiczowi Pietuchowi, przywracam y cynsz z auctią z obrębu

a) А не *Піотуху*, какъ исказилъ свое прозваніе, впослѣдствіи, этотъ родъ.

Przyszniewa, włok 12, z włoki po kop 8, z zascianku z Zaszczucza, włok 5, po kop 4, z morgow Przyszniewskich 30, s kożdego po groszy 8, z sioła Samulek, które, za osobliwym prawem, ten że pan Hrehory Pietuch, podług dzierżenia przodkow swoich, z daniny krola jego mści Zygmunta Awgusta, z strzyiem swoim, panem Mikołaiem Pietuchem, trzyma, z włok 10, y z 5 włok w siele Hrabowie, samemu iednemu panu Hrehoremu Pietuchowi należących, także s kożdey po kop 4, annatym skarbowi kro. jego mści, do rąk jego mści pana oekonoma Mohilewskiego albo substitutow jego mści płacić naznaczam y przy tych wszytkich opisanych dobrach ze wszytkimi przynależnościami pana Hrehorego Pietucha z uczesnikami iego, wysz mianowanemi, zachownie, wolnemi czyniąc od ynszych ciężarow, na włość oekonomii Mohilewskiey włożonych". Въ этомъ актѣ м. пр., сказано еще, что Григорію Пѣтуху далъ застѣнокъ Защучье, для разработки его со льготою освобожденія отъ платежа чинша впредь до разработки—Л. 317—318.

Религіозный и гражданскій бытъ Татаръ въ Рѣчи Посполитой. 1642 г. Авг. 2 сост., а Окт. 13 явл., представленное къ явкѣ Орш. пов. земяниномъ Самуломъ Бутко, духовное завѣщаніе „зошлого князя Самуеля Абрагимовича, *хоружьча* Татаръского, Виленъского, именемъ брати, сестръ и швакгровъ небощыковъскихъ, такъже и служебницы его, Агапьи Стефановъны", въ которомъ завѣщатель, м. пр., говоритъ: „Ja, Samuel Abrahimowicz, chorąży Tatarski Wilenski, wiadomo tym testamentem moym ostatniey woley moiey . . . iż, pod takowy głodny rok, odieżdżaiąc ja na Ukrayne, dla skupienia zboża, a pomniąc na to, yż każdy człowiek, na kożdym mieyscu y kożdey godziny, smierci sobie, od Pana Boga naznaczoney, zpodz . . . Dlatego, y ja czynię ten prawdziwy, dobrowolny testamęt moy, yż ieśliby mie w tey drodze śmiercią Pan Bóg wszechmogący nawiedzić raczył, niech się wola Jego Swięta nademną grzesznym dzieie, a ciało moie, grzeszne, przez służebnice moie, Ahapię Stefanownę, którą, miasto gospodyni, w mieszkaniu swoym, w siele Życkowie zostawuię, także przez panow bracią y przyiacioł moych, wedug ceremoniy wiary tatarskiey, na gruntach Krzyczynskich, na kładowiszczu tatarskim pochowano niech będzie. Pogrzeb moy ma być odprawiony kosztem s tych pieniędzy moych, które ja teraz biore z sobą dla skupienia zboża, 900 złot. pol., gdyż ja więcey na ten czas gotowych pieniędzy u siebie nie mam, co iest chudoby mey, to wszytko na długach, różnym ludziom przez mie rospożyczana, na co są od różnych ludzi obligi mnie dane. O którą tę ubogą maiętnostkę moię aby po żywocie moym miedzy pany bracią y przyiacioły memi żadnego warcholu nie było, przy wyszey mianowaney służebnicy moiey, Ahapi Stefanownie, w tym w mieszkaniu moim, w siele Życkowie, do zamku Borysowskiego przynależącym, zostawuię ten testament moy, w dobrym zdrowiu y zupełnym smysle moim, idąc w drogę sprawiony. Które to mieszkanie w tym siele Życkowie uprosiłem ja był sobie do czasu u jaśnie wielm. pana jego mści, pana . . . Kozanowskiego, kasztelana Sędomirskiego, pana mego

młśc, uchodząc od niebezpeczęstwa zdrowia mego, które mie potykało powielekroć od jmci p. Adama Sakowicza, podkomorzego Orszanskiego, który, chcąc mie s tey ubogiey maiętnostki mey Krzyczynskiey, sobie przyległey, wycisnąć, wszelakim sposobem na mie następował, kazał mie łapać, więzieniem mie trapił, a naostatek, zmyszlony, fałszywy na mie oblig u Talkowskiego Tatarzyna sam jmć p. Sakowicz za swoię pieniądze, za 30 złł. pol., kupiwszy, rozkazał słudze swemu, p. Janowi Zdanowiczowi, za tym obligiem, przewody prawnę, nie podawaiąc mi pozwow, otrzymować na mię, żeby mie s tey chudoby mey Krzyczynskiey wszelakim sposobem mogł wyzuć. Który to p. Żdanowicz s tym Tatarzynem Talkowskim, nie podawaiąc mi nigdy pozwow, otrzymali byli na mie niemały wskaz sumy pieniędzy. O którym przewodzie wziąwszy ja wiadomość, pozwałem był do sądu głownego trybunalnego, y wszytek ych ten przewod prawny z siebie samego y s tey maiętności mey Krzyczynskiey przysięgą swoią zniosszy y te maiętnostkę moię uwolniwszy, musiałem onę, dla tey przyczyny, żem był niebezpiecezen zdrowia swego, jmści panu Sędomirskiemu puścić. Lecz jmć p. Sędomirski jako pan y dobrodziey moy miłościwy, uważaiąc to, yż ia, uchodząc niebezpeczęstwa od złego sąsiada, z musum to uczynił, zem kontrakt z iego mściią o wieczność tey maiętności mey Krzyczyna za 3000 złł. obligami zawarł: nie kazał mie s tey maiętności mie rugować, ale, dawszy mi 1000 złł. zadatku, raczył mi pozwolić te maiętność moię Krzyczynską spokoynie dzierżeć y używać, aby doskonale w tey sprewie od jmci p. Sakowicza y od sług jmci został uspokoiny. A tak, ieśliby Pan Bóg w tey drodze na mie śmierć dopuścić raczył, tedy ja wszytkich trzech panow bracią moię, p. Jana, p. Heliasza y p. Szahuma, także bratanka mego, p. Dawyda Adamowicza, y szwagrow moych, p. Mustafe Szczuckiego, p. Hasana Habilewicza y p. Dawyda Tarasowskiego, y siostr moych rodzonych, a małżonek ych, tym testamętem moym obowiązuię, aby oni, po żywocie moym, te maiętność Krzyczyno wszyscy spólnie, jako własne dziedzistwo swoię, będąc successorami, zaiachawszy, spokoynie oney na siebie używali y wszytkie te, wyszey mianowane ciężary, któreby się od jmci p. Sakowicza abo od sług jmci, panow Zdanowiczow y od potomkow ych być pokazali, iako niesprawiedliwie y fałszywe, s tey maiętności prawnie znosili y bezpeczno sie na tem, że to iest oblig fałszywy y przez tego Tatarzyna Talkowskiego na mię zmyszlony, do przysięgi się brali, gdyżem ja temu Tatarzynowi nigdy nie byłł nic winien, y iakom ja ten ych przewod prawa przysięgą moią zniosłł, tedy y do tego czasu żadnegom pozwu do żadnego sądu, sobie podanego, od nich y ni od kogo nie miał y o żadnym ynszym przewodzie prawa nie wiem. A gdy zdarzy Pan Bóg od tych niezbożnych ludzi tę maiętność moie successorom moym uspokoić, tedy ci successorowie moię maią o ostatek sumy pieniędzy, to iest, o 2000 złł., jmci p. Sędomirskiego prosić, y w rowny dział miedzy siebie to rozdzielić, a tey maiętności mey Krzyczyna jmści ustąpić. A nie zachce li jmć p. Sędomirski tych ostatka pieniędzy 2000 złł. onym oddać, tedy oni, wrociwszy jmści 1000 złł., mnie dany, maią tę maiętność miedzy siebie w rowny działł podzielić y wiecznym

prawem na siebie samych y potomkow swoych dzierżeć y używać. A przytym,
rozporządaiąe ja ubogą maiętność moię ruchomą, sumy pieniężne, mnie na ob-
ligi winnę, tym moym testamentem tak obiaśniam, yż co p. Heliasz Abrahimo-
wicz, brat moy rodzony winien mi został, na obligi y cerografy swoię, więcey
300 kop groszy Lit., tedy s tey sumy zapisuię na Meczyt Minski zł.
pol. 100, aby za dusze moię Pana Boga prosili; p. Janu, bratu, zapisuię zł
100, p. Szahaniu, bratu, zł. 100, p. Dawydu Adamowiczu zapisuię zł. 50;
trzem siostrom moym rodzonym w podział zapisuię zł. 100, a ostatkiem tey
sumy p. Heliasza, brata mego, daruię, któremu obligi y cerografy jego, gdy to
wszytko, com ia któremu z nich naznaczył od niego pooddawano będzie, maią
być wrocone. A przytem ieszcze p. Janu, bratu memu, zapisuię y odkazuię
strzelbe moię wszelkę, konia białego y bełtę oprawną, a p. Heliaszu, bratu me-
mu, odpisuię szable moie oprawną y sahaydak, srebrem oprawny, a p Szahu-
niu, bratu, odpisuię podiezdka y krow 2, a siostram moym trzem, z długow
moych, co mi na obligi iest winną, do tamtych 100 zł., wyszey mianowanych,
odpisuię w podział drugie 100 zł. y po krowie iedney, a corce mey, Zofiy,
s tych że długow moych, mnie winnych, odyskawszy od dłużnikow moych, lubo
s tych pieniędzy z 900 zł., co sie od pogrzebu mego zostanie, ma być dano
na posag y na wyprawe 600 zł. pol. A ostatek tey ubogiey maiętnostki moiey,
rzeczy ruchomych, sukien moych, cyny, miedzi, zboża, koni, bydła, sum pie-
niężnych, złota, srzebra y wszelakiego sprzętu domowego, cokolwiek teraz iest y
co się od tych pieniędzy 900 zł., które teraz w drogę z sobą biorę, po pogrzebie moym
zostanie, y nad to rozporządzenie moie znaleźć może, tedy to wszytko nikomu
ynszemu, tylko tey służebnicy mey, Ahapi Stefanownie, za
wierne y życzliwe posługi iey, którychom ja od niey
z młodości lat iey aż do tego czasu doznawał, ma sie
dostać, y tym testamętem moym oney to wszytko daruię y zapisuię, y w
wolny szafunek podawam, wiecznemi czasy; w czem pp. bracia y przyiaciele moie
y nikt ynszy nijakiey przeszkody oney czynić y żadney trudności zadawać nie
maią, gdyż ja pp. braci moiey za żywota swego dosyć dobrze czyniłem y chu-
doby swoiey na potrzebę ych nie żałowałem; tedy teraz o to ych msci prosze
y upominam, aby tey ostatniey woli wey ni w czem nie naruszali, a tey sie-
roty, służebnicy mey, ni w czem nie wkrzywdzili. A ieśliby w czem ten
moy testament który z nich naruszył, od tego wszytkiego, com któremu odpisałł,
obpadać ma y ieszcze przed tym sądem, do któregoby się ta sprawa przytoczyla,
maią ukrzywdzonemu zaręki zapłacić 1000 zł. pol.; a y po zapłaceniu
tey zaręki, przedsie ten testamęt moy u każdego sądu y prawa wiecznie zosta-
wać ma przy zupełney mocy. Co wszytko aby się według tego testamentu y
rozporządzenia mego skutkiem wypełniło, prosze pokornie jośnie wielm. jmści p
Sędomirskiego, pana a dobrodzieia mego miłościwego, pod którego ochroną, w
starostwie jmści Borysowskim, dotąd spokoynie przebywałem, aby jego mość,
pan moy miłościwy, z łaski swey pańskiey, urzędowi swemu Borysowskiemu, kto
na ten czas w Borysowie podstarościm będzie, przykazać raczył ten testamęt

moy do exekucyi przywieść y tey ubogiey sieroty, służebnicy y wycho-
wanki moiey, panom braci moym, y ni komu ynszemu nie raczył dopuszczać
krzywdzić, gdyż mi to ona dobrze zasłużyła, com ja oney teraz naznaczył, aby
za te posługi swoie wierne miała na czym starości swey dokonczyć; za którą
takową miłościwą łaskę jmsci p. Sędomirskiemu, panu dobrodzieiowi memu mi-
łościwemu, Pan Bóg będzie hoyną zapłatą y nagrodą. Który to testamęt moy ja,
Samuel Abrahimowicz, z dobrey woli swey y zdrowym będąc naciele y na
smysłach moych, sprawiwszy, rękę swoię własną, pismem Ruskim, do niego
podpisałem etc. Самуилъ Абрагимовичъ рукою и проч.—Л. 359–362.

Имѣніе Желѣзникъ. *Бобровые гоны* и проч. 1642 г. Янв. 12 сост., а
Окт. 20 явл., купчая, по коей родн. братья Филонъ и Христофоръ Да-
ниловичи Желѣзницкіе, отдѣливъ отъ леж. въ Орш. пов. имѣнія своего
Желѣзникъ, продали Θедору Кмитю, за 60 копъ грош. Лит., „pułsłużbe
zlemi w Puzyrowie, w pow. Orsz. leżące . . . . ze wszytkimi grunty y
przynależnościami . . . . poddanego naszego (продавцовъ) Sciepana Siewruka
z żoną iego, z dziećmi, z budowaniem dwornym, ile go było, y gumiennym,
pasznią y przysadami, sielibami, ze wszytkimi pasznymi y niepasznymi, orymemi
y nieoromemi grunty, z borami, lasy, gaiami, dąbrowami, zaroslami, drzewem
bortnym, rzekami y rzeczkami, stawy y stawiszczami, z łowieniem w nich ryb,
z gony bobrowymi, z łowy zwierzynnymi y ptaszymi, y s tymi podda-
nymi Sciepanem Siewrukiem, z żoną jego, z synami y z corkami, oyczystymi y
dawność ziemską zasiedziałymi, y rozeszłymi.—Л. 340—432.

Имѣніе и мѣстечко Буйничы [a]). *Мостовыя пошлины*. *Мельница* и проч.
1644 г. Февр. 8 сост., а Окт. 6 явл., арендный контрактъ, по коему
Мстисл. подкоморій Богданъ Стеткевичъ отдалъ зем. Упит. и Оршан.
повв. Александру Монвиду, за 6000 злот. польск., ср. на 3 года, „ma-
ietność swoią Buynicze nazwaną, w pow. Orzan. leżącą, dwor samy z budo-
waniem, tudziesz z folwarkiem y gumnem, z pasznią dworną, ogrodami. siano-
żęciami, żaściankami, morgąmi, zasiewkiem żytnym na paszni dworney. mias-
teczko z mieszczany, boiary y poddanymi, w mieście Mohilewskim, na placach
moich (Stetkiewicza) wieczystych, na ulicy Zadubrowienskiemi mieszkaiącemi, z
ych prychodami, robotami y wszelakimi powinnosciami, których imiona y powin-
ność na inwentarzu osobliwym, przy tym zapisie jmci danym, szerzey opisane są,
z areudo y mostowymi, w tym miasteczku, do którey młyn moy
Sołtanowski wyzszy, z stawem y łowieniem wolnym ryb sięcią,
a nie spuszczeniem, należy, z sadzawkami, pode dworem Buynickim bę-
dącemi, z łowy zwierzynnemi y rybnemi, ze wszytkim zgoła . . . . (вправѣ
арендаторъ) boiar, mieszczan, poddanych sądzić, rządzić, winami prawnymi
winnych, a występnych według uczynku, y na gardle karać“.—Л. 492–493.

Имѣніе и городъ Росасна, или *Яново* и проч. 1644 г. Сент. 23 сост.,
а Окт. 7 явл., контрактъ, по которому Катерина Любартовичевна дочь

---

a) Въ *Буйничахъ* Могил. губ. существуетъ дѣвичій монастырь.

Витеб. воев. Сангушки по мужу Стеткевичъ отдала въ ареневое содер-
жаніе, за 13.500 злот. поль., срокомъ на 3 года, Якову Вербицкому и
его женѣ Еленѣ ур. Тѣхановичъ, дочери Смол. зем. судьи. леж. въ Орш.
пов., доставшееся ей въ пожизненное владѣніе послѣ покойнаго мужа
имѣніе „nazwaną Rosasno, Janowo, z dworem y ze wszytkim budowaniem
dwornym y gumiennym, ogrodami, sadami, s pasznią wszelaką y zasiewkiem, na
rok 1645 zasiannym, y ze wszytkim zbożem, tego roku pożętym, a w gumnie
złożonym, z miastem, ze wsiami, przysiołkami, do dworu y tey maiętności
mey (Стакев.) Rosasieńskiey należącymi, to iest, mianowicie, z miastem Ro-
sasną, nazwanym Janowem, w którey włok 70, a placow 183, mieszcza-
nami osiadłych, wieś Bobkowo, w którey osiadłych 27, wieś Uscie włok 23,
wieś Kaziany włok 29, wieś Mikulszczyzne włok 11; także y wsi, w tey maiętności Rasasieńskiey będące: sioło Durlincy wł. 27, sioło Braźguny wł. 20 y
slobodke, nazwaną Kniezowo (или Knierowo) trzy grunta, które te 3 wsi po
niebozczyce jeymai xiężnie Annie z Kozielska Oginskiey Wilhelmowey Stetkie-
wiczowey, podkomorzyney Brasławskiey, pani matce y dobrodzieyce mey, do
posessyi mey przypadli y przyszli, boiary y poddanymi, w tych wsiach y
przysiołkach mieszkaiącymi, oyczyczami y dawność ziemską zasie-
diałymi, na ynwentarze imiony mianowanymi, z ich żonami, dziećmi y maiętnościami, z czynszami, dziakłami, podaczkami tegorocznymi y na przyszłe, niżey
mianowane lata (т. е. три арендные года), z robotami y wszelakimi powin-
nościami, y danią miodową, ze wszytkimi gruntami, włokami osiadłymi y pus-
tymi, rezami, płatami, zaściankami, morgami, sianożęciami murożnymi y błotny-
mi, z stawami, młynami y ych wymiałkami, arędami, myta-
mi y karczmami, rzeczkami, sadzawkami y z wołnym w nich łowieniem
ryb, a w lasach y puszczach wszelkiego zwierza y ptastwa, z lasami, puszczami,
zaroślami, dzrewem bortnym y pszczołami, y z wolnym robieniem y wożeniem
drzewa y drew s puszcz y lasow tey maiętności Rosasieńskiey do dwora Rosasien-
skiego na opał y potrzebe dworną, y ze wszytkimi ynszymi pożytkami, przycho-
dami y dochodami, na mnie y urzędnikow moich należącymi, mianowicie na yn-
wentarzu, odemnie jego mści p. Wierzbickiemu y pani małżące jmci danym,
spisanemi, ze wszytkim ogulnie, jako ta maiętność Rosasieńska s pomienio-
nym miastem y wysz mianowanymi wsiami y przysiołkami, w swych pożyt-
kach y dochodach, sami w sobie maią, mianowane y niemianowane . . . wolne
są y będą ichmść maiętność Rosasieńską s pomienionnym miasteczkiem
etc. przez te lat trzy (1644—1647 гг.) arędą spokoynie trzymaiąc, wszelkie
pożytki, czynszy, dziakła, zboża s poddanych na siebie . . . . wybierać . . . .
poddanymi rządzić, sprawować y onych sądzić, przesądy, winy na
siebie brać, winnych winami, a w krzyminale, by y gardłem, karać"
etc.—Л. 496—501.

Священникъ проповѣдникъ [а]) *въ Копыси. Бобровые гоны* и проч. 1642 г.

а) Изъ текста закладной видно, что священникъ этотъ *былъ женатый*, слѣдов.,

Марта 1 сост., а 1644 г. Окт. 7 явл., закладная, по коей кор. дворя-
нинъ Адамъ Стабровскій и его жена Елена ур. Швейковская заложили
ксендзу Мартину Невѣрскому и его женѣ Софьѣ ур. Грибовской („jm-
ci xdzu Marcinowi Niewierskiemu y pani małżonce jmci paniey Sophiey Grzy-
bowskiey", а въ процедурѣ на зап. русск. языкѣ: „велебному его мсти
ксендзу Мартину Неверскому, казнодеи Копыскому, и малжонце его"),
въ 5000 злот. польск., ср. на 2 года, „maiętność naszą (залогодат.), dwor,
nazwany Olexinicze, w woiewodstwie Witebskim leżący, ze wsiami dwiema,
do tego dworu należącemi, to iest, z siołem Wierzchowiem y z siołem Po
nizowiem, wszytkiego gruntu włok 60, to iest, samy dwor Olexinicki ze wszyt-
kim budowaniem dwornym y gumiennym, s pasznią dworną, z oborą y ze wszyt.
kiemi ogrodami dwornemi, zdawna do tego dworu Olexinickiego przynależącemi,
ze wszytkiemi poddanemi, z ych gruntami wszelakiemi, pasznemi y niepasznemi,
uchodami y s buchodami (wychodami?), s płaty, cynszami, pożytkami, dochoda-
mi y przynależnościami, borami, lasami, gaiami, dąbrowami, sianożęciami, sta-
wy, gony bobrowymi, y z łowieniem w nich ryb . . . ze wszytkim na
wszytkim . . . (съ правомъ) poddanych sądzić, rządzić, winy, przesądy, pa-
miętne brać, winnych w występku winami, by y na garle [а]), karać wolni y
mocni będą".—Л 502—504.

Мѣстечко Дашковка и проч. 1641 г. Дек. 16 сост., (когда явл., не
сказано,—д. б. 8 Окт. 1644 г.) арендный контрактъ, въ которомъ, м.
пр., сказано: „Я, Богданъ Стеткевичъ (зам., что въ польской заглавной
надписи названъ онъ уже Steckiewicz, Стецкевичъ) на Любавичахъ За-
верьский, подъкоморый Мстиславъский, чыно явно и сознаваю симъ
моим листомъ, доброволнымъ, аренъдовнымъ записомъ, кому бы о том
ведат належало тепер и на потомъ, ижъ я, ку своей власной и пил-
ной потребе, взял и позычылъ есми певную, готовую и рукоданную су-
му пнзей, то естъ, дванадъцать тысечей копъ грошей личбы и монеты
вел. княз. Лит., у земян гдрскихъ воеводъства Мстиславъского и по-
вету Оршанского, у пана Яна *Семашки* и малжонки его, пани Марыны
Даниловны Василевичовны; в которой суме пнзей, у 12,000 копах гро-
шей Лит., одлучывъшы одъ именя и двора моего Боръколабова, у по-
вете Оршанскомъ лежачого, двор мой, названый Новоселки, теж у по-
вете Оръшанскомъ лежачый, зо всими прыналежностями, ку нему при-
слухаючыми, нижей описаными, меновите: село Новоселки, *местечко Да-
шковъка*, село Селецъ, село Межыдошки и село Лежневъка, в повете
Оръшанскомъ лежачые . . . арендовал есми имъ, пану Семашку и малъ-
жонъце его мсти . . . правомъ арендовнымъ, на вытрымане спокойное
и выбране тое сумы пнзей, 12,000 копъ грош. Лит., на лет пят и не-

---

былъ онъ или православный, или уніатскій, или же протестантскій. а) Предостав-
ляется даже духовному лицу *осуждать на смертную казнь!* O tempora! o mores!

дел шест и недел шестъналъцат . . . з будованемъ дворънымъ, *дворецким* и гуменнымъ. с пашнею дворъною и засевъкомъ озимнымъ, на рокъ 1642 засееонымъ, зъ сады, огороды, погноями, зъ *ставами и млынами, и з давьнемъ з нихъ арендъ*, реками, речками, з ловенемъ у нихъ рыбъ, зъ сеножатми. застенъками, болотами, зъ кгрунты всякими тыхъ, вышей поменеңыхъ, селъ и *местечка*, оремыми и неоремыми, зъ зарослями и пробками, зъ лесы. гаи. дубровами, пущами, деревомъ борътнымъ и пщолами, з ловы зверынными, пташыми и зо всимъ, яким кольвекъ именемъ назваными, земными, лесными и водными пожытками, з бояры, с поддаными, в тыхъ селахъ, з *мещаны Дашковъскими*, зъ их жонами, детми, маетностями, зъ кгрунътами, с платы, цынъшами грошовыми, збожемъ дякелнымъ, з даню медовою, зъ работами и зъ сторожою подданыхъ, и зо всимъ огулне, яко се тая маетност моя, двор Новоселки з вышъ меноваными селами и *местечкомъ* сами в собе, в пожытках, прыходах и послушенстве вцелякомъ. такъже в шырокостях кгрунтов, в границах, межахъ и обыходех своихъ, *здавна мели* и тепер мают . . . Которая аренда почынатся имъ мает от даты того листу, запису моего аренъдовного, то естъ, почавшы от року теперешнего 1641, мца Декабря 16 дня, а конъчытсе рокъ той аренды маеть в року, даст Богъ, прышломъ 1647, мца Маръца 25 дня, в день Благовещеня Пресвятое Богородицы, *свято руское*, будут помененые панове арендары двор Новоселский и тые села мои, вышей описаные, село Новоселки, *местечко Дашковку*, село Селецъ село Межыдошки и село Лежневъку, зо всими их кгрунътами, волоками оселыми, на морокгах в тыхъ селахъ будучыми, и зо всими пожытками, зъ *млынами* и з ставами . . . на себе ужывать . . . бояръ, *мещанъ* и подданых судит, радит, пересуды, паметные и вины з них брать, а выступных, своволных и непослушных, водле *права* и увади своее карат, а *гдебы которому шло о горло, тогды, снесшысе и порозумевъшысе зъ наместникомъ моим Борколабовскимъ, и горломъ карать*" — Л. 508—511.

Имњн. Столбцы [a]). *Рњка Еса* (д. б., Эсса, Есса, вход. въ Березен. канавн систему) и проч. 1643 г. Іюля 13 сост. въ Оршѣ, а Окт. 8 явл., уступочная запись, въ которой, м. пр., говорится: „Ja, Heronim Drucki Sokolinski, czynie wiadomo tym interczynym listem moim, iż mam y powinien będę ze wszytkich sianożęci, nad rzeką J e s ą będących, maiętności S t o ł p c a c h, ustąpić y złego, y dobrego, to iest, y suchych, y mokrych, wyrobionych y nie rozrobionych sianożęci, jmci panu Hrehoremu Wadaszyskiemu y paniey małżonce jmci, jeymci paniey Zophiyi Poznackiey, małżonkom, połowice mam ustąpić, wiecznemi czasy, teraz, do rownego działłu, y po rownym dziale tych sianożęci nad rzeką J e s ą, od m o s t u począwszy H r y d z k o w s k i e g o n a r z e c e J e s i e aż do granicy Posnikowskiey, wpuł podzielić mamy, to iest, moie dwie części y trzecią część ichmć panow Wadaszyskich sianożęci złączywszy w iedne,

a) *Столбцы* также мѣстечко въ Мин. губ.

połowę tych sianożęci nad rzeką Jesą pod S i e l i s z c z e mam wpułł, s pewnego postanowienia miedzy nami, pod zaręką 1000 zł. pol.; co sobie zyścić y zdzierżeć mam". — Л. 516—517.

Им. и деревня Лохвица [a]). *Рњка Вабеча* (?) и проч. 1644 г. Марта 6 сост., а Октяб 8 явл., закладная, по коей двор. и капитанъ корол., Мстисл. кастеляновичъ Николай Рапаловскій Головчинскій на Княжицахъ заложилъ Могил. ратману Роману Ребровичу и его женѣ Аринѣ Авхимовнѣ, въ 16,000 злот. польск., ср. на одинъ годъ, maiętność swoią, dwor y wieś Ł o c h w i c e, w ktorey włok osiadłych 14, a druga wieś J e r m o ł o w i c z e, w kt. włok $31^1/_2$, w pow. Orszan. leżące, to iest, samy dwor Ł o c h w i c k i ze wszytkim budowaniem dwornym y gumiennym, s pasznią dworną . . . z oborą y ze wszytkimi ogrodami dwornymi, sadem, sianożęciami y z osobliwą sianożęcią nad rzeką W a b i e c z ą, zdawna do tego dworu Łochwickiego przynależacą; dotego, ku tey sianożęci Wabieczy osobliwych morgow jeszcze 12 sianożętnych, przyległych y nad tąż rzeką W a b i e c z ą leżącą, y ze wszytkimi w tych obudwuch wsiach poddanemi, z ych gruntami wszelakimi pasznemi y obychodami, s płatem, czynszami, pożytkami, dochodami, przychodami, borami, lasami, gaiami, dąbrowami, sianożęćmi, z stawem, z wolnym łowieniem w nim ryb . . . poddanych sądzić, rządzić, z nich winy, przesądy, pamientne brać, a winnych, za występki, winami, a w rzeczy jakiey wielkiey, za iaki zły uczynek, b y y g a r d ł e m [в]), karać wolni będą (arендаторы)". — Л. 523—528.

Мельница въ г. Лукомлњ, на р. Лукомлњ. Францисканцы и проч. 1642 г. Мая 5 сост., а 1644 г. Октяб. 12 явл., запись надворнаго маршалка в. княж. Лит. Казиміра Льва Сапѣги, о томъ, что пок. отецъ его, Вилен. воев. и великій гетманъ вел. княж. Лит., Левъ Сапѣга, съ 18 Мая 1628 г., велъ тяжебное дѣло съ Черейскимъ *мњщаниномъ* своимъ, Евстафіемъ Протасевичемъ *Стошемъ*, относительно извѣстныхъ *мњщанъ* и *мельницы на р. Лукомлњ*, заложенныхъ Стошу и его женѣ, Авдотьѣ Николаевнѣ, пок. княземъ Иваномъ Борисовичемъ Лукомскимъ въ 1700 копахъ грош. Лит., а также о деревнѣ Постниковичахъ и др. имѣніяхъ, леж. въ Оршан. повѣтѣ и значившихся въ пожизъенномъ документѣ его же, Стоша, которыя отнялъ было у него тотъ же кн. Лукомскій. Дѣло это тянулось долго и окончательно рѣшено трибунальнымъ судомъ уже при дателѣ означенной записи, сынѣ истца, Казимірѣ Сапѣгѣ. Согласно таковому рѣшенію суда, Казиміръ Сапѣга (какъ говоритъ онъ) „mieszczan, młyn w mieście Łukomlu y wieś Posnikowicze . . . w teyże summie siedmnastu set kopach groszy Lit y takowym że prawem te wszytkie mieszczany, w prawie Stoszynskim ymiony opisanę y w liście uwiązczym . . . mianowanę, także y tych mieszczan, których xięża Franciszkani Łukomscy

а) *Лохвица* также у. г. Полт. г. — в) Т. обр., и мѣщане вольны были единолично, частно, произносить *смертные приговоры*.

dzierżącymi, a w Stoszynskim prawie mianowani są [a]), z wolnym
ich doohodzeniem, z młynem, na rzece Łukomce będącym, s pustoszą
Suslinską y wsią Posnikowiczami, według prawa dożywotnego, ze wszystkiemi
przynależnościami y pożytkami, nic na siebie y nikogo nie zostawuiąc, ani uy-
muiąc, temuż memu (Сапѣги) mieszczaninowi Czereyskiemu Ostaphiu Protaso-
wiczowi Stoszy ustępuie, a ustąpiwszy, w moc y dzierżenie urzędownie, przez
jenerałła, jemu samemu, żenie y potomkom iego podać . . . kazałem.—Л. 556
—557.

Деревни Шклово и Люцыны [б]) и проч. 1644 г. Октяб. 12 сост., а 13
явл., квитанціонная запись земянъ Орш. пов., Ивана *Сьмашко* и его же-
ны. Марины Даниловны, въ томъ, что, въ 1626 г. Февр. 5, Александръ
Ходкевичъ, графъ на Шкловѣ и Мыши, воевода Троцкій, занявъ у нихъ
2000 копъ грош. Лит., „wsi dwie od maiętności swey, na on czas wio-
sky, nazwaney Szkłowo, w pow. Orsz. leżącey, iedną wieś Lucyny,
włok 10, a drugą wieś Sciepkowo, także włok 10, z poddanemi, gruntami y
wszelakimi od nich przychodzącemi powinnościami . . . puścił y zawiodł był",
но ни залоговой суммы не уплатилъ, ни даже самой закладной въ судѣ
не явилъ, а между тѣмъ залогодержатели безспорно владѣли означенны-
ми деревнями, пока, наконецъ, не уплатилъ имъ долга наслѣдникъ Ход-
кевича, корон. хорунжичъ на Шкловѣ и Мыши Адамъ Іеронимъ Сянявскій,
которому они и выдали въ томъ настоящую квит. запись.—Л. 562—563.

Мельницы. Бобровые гоны и проч. 1645 г. Іюня 16 сост и 26 явл.
закладная, по коей Христофоръ Тризна заложилъ Оршан. скарбниковнѣ,
дѣвицѣ Аннѣ Ломской, въ 50,000 злот. польск., „ymienie swoie oyczy-
ste, mianowane Dziedziłowicze, w wdztwie Minskim leżące, . . . samy dwor z
budowaniem wszelakim dwornym y gumiennym, z pasznią dworną, ze wsią Dzie-
dziłowiczami, z młynem, wieś Domaszkiewicze, s folwarkami, z młynem,
wieś Zamosłocze, wieś Wasilkowkę z młynem, wieś Osowy, wieś Klemki y
inne wsi y przysiołki, słobody, z puszczą, z lasami, borami, gaiami, z grunta-
mi wszelakimi oromemi y zaroślami, z rzekami, jeziorami, łowy zwierzynnemi,
gonami bobrowemi, owo zgoła ze wszytkim, tak, jako maiętność Dzie-
dziłowska z Domaszkiewiczami zdawna w sobie miała".—Л. 590—591.

Іезуиты. 1645 г Іюня 26 сост. рѣшеніе Орш. зем. суда по иск. дѣлу
Іезуитовъ Орш. коллегіи съ владѣлцею имѣнія Кашина Орш. пов., Софьею
ур. Селянка по м. Каплерской, о невозвратѣ истцамъ въ срокъ заня-
тыхъ отвѣтчицею 90 злот. польск. и 3 четв. ржи. Судъ, согласно требо-
ванію истцовъ, присудилъ съ отвѣтчицы самый долгъ и неустойку въ
двойномъ количествѣ, и судебныя издержки, а всего 295 зол. польск.—
Л. 592—594.

а) Значитъ, кс. Францисканцы присваивали себѣ охотно и чужое имѣніе.—
б) Вых., что *Шклово* было тогда еще *деревней.* Замѣч. и совпаденіе имени дер.
Люцыны съ именемъ г. *Люцина* Витеб. губ.

Бискупъ Іеронимъ Владиславъ Сангушка. 1646 г. Окт 4 выполненная
крестьянами подстолія вел. княж. Лит. Павла Сапѣги присяга по дѣлу его
съ бискупомъ Сангушкою. „Постановившысе очевисто у суду, панъ Янъ
Пелъчыцки, умоцованый велможного его млсти пана Павъла Сапеги, под-
столего великого княз. Литовского, Рославъского и Бортянъского ста-
росты, покладал декрет суду головъного трыбуналного, в справе его
мсти пна подстолего з *велможънымъ в Бозе велебным его мстю ксендзом Іеро-
нимом Владиславом Сангушком, бискупом Метонским, суфраганом и кусто-
шом Виленским,* у Минску уделаный, под датою року прошлого 1645,
мца Ноебра 27 дня. Водле которого декрету, за отосланем от суду го-
ловного на выконане присеги, указавъшы и доводъ подання кнежати его
мсти ксендзу Сангушку и его млсти пну Сапезе, старосте Городенскому,
объвещеня, ставал того дня, а вступивъшы в роки четвертого дня,
то ест, на завтра по третем воланю подданых маетности Белицкое его
мсти пна подстолего до прысеги, и, до веденя оное, его мсти ксендза
Санъгушка прывалыват через енерала роковго давал. На которое пры-
волане от его млсти ксендза Санъгушка, бискупа Метонского, пан Сте-
фан Скиндерский, енерал, озвавъшысе, жадал, абы тая прысега до дни
третего отложона была. На который отклад и умоцованый его мсти пна
подстолего великого княз. Литовского позволил. Зачым, тую прысегу сами
собе рознели и отложыли до дня третего сего мца Октебра шостого,
под тоюж моцю. А потом, кгды тот ден шосты мсца Октебра прыпалъ,
теды знову умоцованый его млсти пна подстолего великого князства Ли-
товъского подданых его млсти до выконаня тое прысеги, водъле на-
казу и декрету суду головного, ставилъ. Его млсть *ксендз Санъгушко, бис-
купъ Метониски, не стал и нияков ведомости о нестаню своем намъ, судови,
не учынил.* Зачым, чынечы декретови суду головного досыт, тые под-
даные его мсти пна подъстолего, само трети, *поклекнувшы передъ нами,*
судом, за выдаванемъ собе роты през енерала, прысегу тыми словы
выконали: Я, Матфей, и я, Петрокъ, Озаренки Кравцы, и я, Маруха
Озаренкова, подданые велможъного его млсти пна Павъла Сапеги, подъ-
столего великого князства Литовъского, Рословского и Бортянского
старосты, прысегаем Пану Богу всемогущчому в Троице Светой едыно-
му, на том, иж Никипор Лукашонокъ, *мелничокъ его мсти ксендза Санъ-
гушка, будучы самым прынцыпалом,* [a]) с поддаными его млсти пна Фрыд-
рыха Сапеги, старосты Городенского, Грышою Кграсименком и Олек-
сеемъ Поташонком, помочъниками своими, *подданого* его млсти *подстолего*
велик. княз. Лит., *Костюка Озаренка Кравца,* брата нашого, такимъ спо-
собомъ, яко в процесе описано ест, *забили и з сего света зьгладили;* а
врадъники зъ собою в донесеню процесу жадное змовы не чынили, але
яко се што стало, правъдиве процес до къниг донесены ест. На чомъ

а) Хорошъ кустошъ (custos).

яко справедливе прысегаемъ, такъ намъ, Пане Боже, поможы, а если несправедъливе, Боже, нас убий. По которомъ выконаню прысеги, умоцованый его млсти пна подстолего вел. княз. Лит. *на княжати его млсти ксендза Санушка же*, его млсть того Никипора *Лукашонка*, мелничка, *до покараня и выданя его на горло,* яко суд головъный наказалъ, не *ставил и оного не выдалъ*. Затым и о *спротивенство декретови*, именем его млсти пна подстолего великого княз. Литовъского, протестовалъ. Которая справа до къниг земъских Оршанъских ест записана."—Л. 615—616.

Мельница. Фольв. Ямные (?) и проч. 1646 г. Мая 4 сост., а Окт. 4 явл., закладная, по коей братья Николай Орш. хорунжій и Егоръ Головчинскіе, кастеляновичи Мстисл., заложили Ивану и женѣ его Аннѣ Ойзржинскимъ (Oyzrzynskim), въ 8,000 злот. пол., срок. на 3 года, свой „folwark Jamne, odłączywszy od maiętności naszey (Головч.) Sienkowa, y ze wsią Jamną, wieczystą, leżącą w powiecie Orszanskim, z budowaniem dwornym, z ogrodami, z sadami y gumnem, młynem na rzece Wyznie, z błota, stawem, z rzekami, rzeczkami y wolnym w nich łowieniem ryb iako chcąc, s pasznią dworną, żytem zasianym, sianożęciami, z gaiami, zarosniami, z biciem w nich wszelakiego zwierza; przytym na opał drew, według potrzeby dworney, z puszcze naszey Ponizowskiey, to dołączywszy, że zgodnego na budowanie psować nie maią; a co się tknie budowania y na poprawę dworu, młyna y gumna, tedy s puszcze Szrypielewskiey maią to ich mość wywozić . . . s poddanemi, z ych żonami, dziećmi, z maiętnością, do tego folwarku należącymi, z danią miodową y z cynszami, dziakłami, wlokami osiadłemi y pustemi, jako to szyrzey y dostateczniey na inwentarzu, od nas podanym przytym zapisie, iest opisano".—Л. 617—620.

Им. Княжицы и проч. 1646 г. Мая 11 сост., а Окт. 4 явл., пожизненная запись, данная тѣми же Николаемъ и Егоромъ Головчинскими мѣщанамъ Водовозамъ. Покойный отецъ ихъ, Орш. хорунж. Самуилъ Головчинскій, занялъ у Головчинскаго мѣщанина Ивана Семеновича Водовоза 4,000 злот. польск., подъ залогъ деревни *Прокшиницы* (Prokszynice), и 3,500 копъ грош. Лит. подъ зал. деревень *Гораны и Шрипилево*, а по особому заемному письму еще 3,133 копы грош., итого 20,000 злот. польск., но, за смертью своею, не успѣлъ ни долга уплатить, ни залога освободить. А такъ какъ названные сыновья его, не имѣя наличной такой суммы, такъ же не въ состояніи были уплатить ея, то „w tey sumie (пишутъ они) puściliśmy y tym listem naszym puszczamy y ustępniemy folwark nasz wieczysty, nazwany Zaborzę, do maiętności Sięnkowa należący, a w pow. Orsz. leżący, ze wsią Zaborzem, do tegoż folwarku należącą, y ze wsią Proksienieczami, do teyże maiętności Sienkowa należącey, w pow. Orsz. leżącey, dożywotnym prawem, które dożywocie troie na ten folwark y wsi wysz pomienione tym listem naszym wnaszamy, to iest, samemu panu Iwanowi Siemionowiczowi Wodowozowi y panu Alexandrowi Wodowozowiczowi, synowi jeo p. Iwana Wodowoza, y małżonce onego, p. Halsce Choroszewskiey

Alexandrowey Wodowozowiczowey, z budowaniem dwornym, gumiennym, w tym folwarku stoiącym, s paszią dworną, zasiewkiem na tey paszni żytnym, s poddanemi, we wsiach Zaborzu, Prokszynowiczach mieszkaiącemi, z ich żonami, dziećmi y wszelką maiętnością, z gruntami oromemi y nieoromemi, z powinnościami, czynszami, dziakłami y ze wszelakiemi in genere, z nich przychądzącemi, pożytkami, w inwentarzu, od nas danym, dostatecznie wyrażonymi, sianożęciami, morgami, zaściankami, gaiami y lasami, zarośliami, błotami y rzeczkami, y ze wszytkimi, od mała do wiela, przynależnościami . . . z wolnym wstępem do puszcze naszey Szrypielewskiey, do maiętności Kniażyc y Sienkowa należącey, a w pow. Orszan. leżącey, wożeniem z niey drew na opał tego folwarku dworny y drzewa na oprawę budowania, w tym dworze stoiącego, prawem dożywotnym podali y postąpili, y urzędownie w posesyią troyga dożywocia, przez jenerała pow. Orsz., y w sumie wysz mieniony 20,000 złot. pol. zawiedliśmy". —Л. 623—625.

Поповка. Мостище. Древній колодецъ. Бытъ крестьянъ и проч. 1646 г. Мая 11 сост., а Окт. 4 явл., инвентарь къ вышеозначенной записи Головчинскихъ, данной мѣщ. Водовозамъ, съ означеніемъ и границъ самаго имѣнія. „Inwentarz spisania folwarka Zaborza . . . Naprzod, budowanie dworne: więchawszy we wrota, po prawey stronie izb 2, iedna z ałkierzem, druga z komorą; piekarnia z sieniami; zosobna stary dom, na mieszkanie niezgodny; świrnow 5 niebarzo wielkich, dorem krytych; staynia 1 w oborze; puni 2, trzecia mała, słomo kryta; gumną z osięcią 1; puńki 2 y swironek. Wieś Zaborze: Hawryło Osipowicz włoki 1/2; Pilip Jawłochowicz wł. 1/2; Iwan Jakowin wł. 1/2; Siemion Jakowin wł. 1/4; Auram Achwierowicz wł. 1/2; Taras Szumkiewicz wł. 1/4; Chiłka Auchwierowicz wł. 1/4; Szunko Jakow wł. 1/2; Ostapko Makarowicz wł. 1/4; Maluk Babiczow wł. 1/2; Atroszko Kaleskow wł. 1/2; Iwan Trzeciak wł. 1/2; Karniey Szymkowicz wł. 1/4; Alexiey Szymkow wł. 1/2; Alexiey Swoboda wł. 1/2; Procko Hurynow wł. 1/2; Michał Swodzin syn wł. 1 1/4; Roman Bielukowicz wł. 1/4; Osip Moskal wł. 1/4; Chwiedor Marchacz wł. 1/4; Mikuła Osipowicz wł. 1/4; Alexiey Baszkowicz wł. 1/4; Karniey Baskow, zienć, wł. 1 1/4; pustek 3/4 na imie: pierwsza Sawokowa wł. 1/4. druga Korotkoho wł. 1/4, trzecia Areszscinska bez chat, z ogrodami wł. 1/4; Powinność tey wsi: gotowego płatu po kop 2 z włoki; robota codzień sz czym każą; kurow 4 y kapłun 1. Granicy Zaborskie: naprzot, od Popowki [a] graniczy Bobrowicz rzeka; druga granica: graniczy włok Mościszcza ku rzece Brakowce; od Brakowki graniczy ku zaściankom Tołkaczowskim s Piaseczną graniczy; stamtąt ściana ydzie ku Hawrylinemu zaścianku samą rzeką Łochwą, ku gruntu pana Macarskiego, granicy, starodawna krynica y wierba nad nią, nad samą rzeką Łochwą, od pana Mocarskiego gruntu aż w Szczechlanską ścianę, wpada w boiar Zapolskich, zdawna przezywaionce Prudziszcze y Karniszcze; stam-

---

a) Указываетъ на принадлежность правосл. духовенству.

tąd graniczy bokiem wdłusz włok Szczechlanskich, dworney paszni, y koniec włok chłopskich Zaborskich graniczy łoch, S u d z i m i e r zdawna przezywaioncy, to wszytko graniczy, wkoło ydąc. W i e ś P r o k s z y n i c e: Stefan Kałużyn włoky 1/2; Łacko T a t a r z y n wł. 1/2 y Borys Pilipow wł. 1/4; Łukian Chalimonow wł. 1/2; Maysiey Danilin wł. 1/2; Zacharyia Kuzmin wł. 1/2; Cytusza Chalimonow wł. 1/2; Auchim Iwanczykow wl. 1/2; Parfien Kuzmin wl. 1; Sawka Karnieiow wi. 1/2; Andras Kuraszyn wł. 1/2; Louka Kałohrywow wl. 1/2; Borys Ł u c k o w wł. 1/4; Ihnat Łuckow wł. 1/4; Mikita Osipow wł. 1/4; Pilip Ładna wł. 1/4; Auram Dziemidow wł. 1/4; Sienka Piotruszyn wł. 1/4; Moysiey Piotruszyn wł. 1/4; Choma Żerepcow wl. 1/2; Matwiey Żerepcow wł. 1/2; Saska Maximow, Andros Saskow wł. 1/4; Iwan Pawłow wł. 1/4; Mas Michał Aziepawicz wł. 1/2; Siemion Kliszow wł. 1; Kuprey K n i s z o w wł. 1/4; Kondrat Mikitow wł. 1/4; Stefan Mikicin wł. 1/6; Michal Mikitin wł 1/3; Wasko Maximow wł. 1/4; Łukian Kuraszyn wł. 1/2; Hawryła O t r o s z k o w wl. 1/4; Nikipor Mikicin wł. 1/2; Iwan Parfienow wł. 1/4; Iwan Chomczyn wł. 1/4; Rachwiey Łarko wł. 1/2; Mikita Chalimonow wł. 1/2; Ławryn Gawryłow wł. 1/2; Nazor Hawryło wł. 1/4; Iwaszko Chalimanow wł. 1/4; Iwanko Chalimon wł. 1/4; Zacharyia Saskow wł. 1/4; Astapko Saskow wł. 1/2; Stefan Mikicin wł. 1/3; Karniey Karpienow wł. 2/3; Pawlusza Kułażyn wł. 1/2; Asib Hawryłow wł. 1/2; Wasko Maximow wł. 1/4; Siemion Piotryszyn wł. 1/4. P o w i n n o ś ć t e y w s i: s kożdey włoki płatu po kop 16; jaiec s kożdey włoki po 1/2 kopy; roboty z włoki po 14 dni; z włoki gęś 1, kurow 3, kapłun 1 z włoki. Z a ś c i a n e k w t e y w s i P r o k s i n i c z: paszni miedzy ścianami Mikitynską y Prokszynicką morgow 24; płacą z morgu po groszy 8 Lit. D r u g i z a ś c i a n e k s i a n o ż ę t n y, u r o c z y s z c z e m w C i s z k o w i e, morgow 6; płacą z morgu po gr. 8 Lit." — Л. 626 – 628.

Ула рѣка — сплавная и съ портомъ. Чашники. Головчина торговый городъ. 1646 г. Марта 30 сост., въ Чашникахъ, а Окт. 4 явл. въ Орш. зем. судѣ, переводная запись Герасима Деменчевича (Dziemięczewicz), *Головчинскаго* мѣщанина и купца, Христофора изъ Потокъ Потоцкаго, чашника вел. княж. Лит. У этого купца Деменчевича Самуилъ Юндзилъ занялъ 438 копъ грош. Лит., но въ срокъ не уплатилъ. Кредиторъ, поэтому, велъ съ Юндзиломъ тяжбу, по которой, наконецъ, трибунальный судъ въ Минскѣ, рѣшеніемъ своимъ, отъ 16 Дек. 1645 г., присудилъ въ пользу истца съ должника, Юндзила, за неявною его, притомъ, на судъ, считая капиталъ и неустойку вдвойнѣ, а также судебныя издержки, всего 1754 копы грош. Лит. „Po którym dekrecie sądu głównego trybunalnego, ia, Dziemienczewicz (пишетъ онъ), maiąc pewną wiadomość, iż maiętność (iż z maiętności?) jmci pana Jundziła, nazwaney K o p c i a, w M i n s k i m w o i e w o d s t w i e l e ż ą c ą (leżącey?), y (y липнее?) t o w a r y j m c i s ą w y p r o w a d z o n e d o p o r t u r z e k i U ł y; zaczym, choc (chcąc?) ten dekret sądu głównego trybunalnego do exeuty przywięść, ten wszytek towar lesny, przez list aresztowany, od ichmcw urzędu grodzkiego Połockiego wydany, aresztował.

Za którym aresztem, nim do prawney miedzy mną, Dziemiencowiczem, a jmci p. Jundziłem przyszła w sprawy (przyszła rzecz sprawy?), pana Phronfos Fronckiewicza (pan Fronckiewicz?), pana Hansuita (pan Hansuit?), obywatele miasta Ryskiego, maiąc ia (maiące?) snadź iakoby s tego (do tego?) towaru przystęp, y mnie, Dziemienczewicza yżyli, abym za (ta?) sumę swoię od nich przyiąwszy, wskaz prawa swego na osobę onych puścił y wlał. Ja tedy, od (za?) dosyć sobie od pomienionych pana Fronczosa (sic) y pana Hensuita za summę moią, od jmci pana Judziła (sic) winno, y wskaz otrzymany uczynieniem, ten dług winny y przewod, u sądu głownego trybunalnego otrzymany, z osoby swoiey na osobę pana Frono Fronowosa (sic) y pana Hanusa (sic) wlewam y zrzekam sie czaszy wiecznemi". Л. 628 – 629.

Мельница и пруды на р. Свѣчи и проч. 1646 г. Авг. 2 сост., а Окт. 4 явл., закладная, по коей зем. Орш. пов. Левъ Өедоровичъ Зенкевичъ заложилъ зем. того жъ пов. Ивану Казиміру Хлѣвинскому и его женѣ, Софьѣ ур. Боратинской, дочери Орш. зем. судьи, въ 500 злот. польск., срок. на 3 года со дня Св. Пророка Иліи 1646 г. по такой же день 1649 г. по стар. Русск. календ., наслѣдственную свою послѣ отца часть имѣнія Липовичъ, „a mianowicie, dwor, nowo na tey częsci mioey (Zienk.) budowany, ze wszytkim budowaniem dwornym y gumiennym, s paszną dworną, z ogrodami, z zasiewkiem w polu żytnym y iarzynnym, y ogrodnym . . . s pognoiami, z sianożęciami, z lasami, borami, zaroślami, z drzewem bartnym y ze pczołami, z sadzawkami, z s t a w a m i n a r z e c e S w i e c z y, z m ł y n e m, na teyże rzece Swieczy y stawie stoiącym, ze wszytkiemi pożytkami, to iest, grosza gotowego, arędy, z niego przychodzącey, z łowieniem w tey rzece y stawie y w pomienionych sadzawkach, na potrzebę własną dworną, według woli y upodobania, ryb wszelakiemi siećmi y przyprawami, także y s p u s c z e n i e m w o d y w s t a w i e, s poddanemi oyczystemi y zasiedziałemi na włokach, w tey maiętności mey, tak w siele Lipowiczach, iako y w siele Zachlinnikach, domami swoimi mieszkaiącemi, ze wszytką y wszelaką powinnością z nich, zgoła ze wszytkim a wszytkim. — Л. 632 — 635.

Имѣніе Мелетичи. Въ немъ церковный фундушъ и село. Ярмарка. Мельница и сукновальня. Бобры и проч. 1645 г. Сент. 2 сост., въ Сокольнѣ, а 1647 г. Окт. 3 явл., закладная, по коей Мстисл. кастелянничъ Владиміръ Богданъ (Dadzibog) Каминскій заложилъ своей женѣ, Марцыбеллѣ урож. княжнѣ Друцкой-Соколинской, дочери Орш. маршалка, въ 50,000 злот. поль., ср. на 3 года, по нов. календ. (какъ пишетъ онъ) „maiętność moią włas-

---

а) Явный захватъ земельныхъ угодій и села *православной* церкви. Цѣль ясная (помимо личной корысти, въ чемъ, при богатствѣ владѣльцевъ, можно усомниться): чтобы лишить *православное* духовенство матеріальнаго обезпеченія, а тѣмъ самымъ — средствъ къ образованію онаго и религіозно-нравственнаго вліянія на народъ, заставить, наконецъ, и духовенство, и народъ совратиться въ латинство, или же въ унію.

ną, dziedziczną, oyczystą, po wielm. jmp. Janu Kaminskim, kasztelanie Mscisł., p. oycu dobrodzieiu moym spadłem (łą?) y z rownego działu od rodzonego me go, jmp. Piatra Władysława z Kamien-groda Kaminskiego, kasztelanica Mscisł., dworzanina y strukczaszego jkrmci, w woiewodstwie Mscisławskim, na różnych mieyscach leżącą, do possessy moiey wieczystey dostałłe, a mianowicie: maięt- nosć, nazwaną Maletyczę, ze dworem na Obytocę, z budowaniem dwornym y folwarkowym, z gumnem, z budowaniem gumiennym, s pasznią dworną, ze młynem y folurzem, stawem, na rzece Czarney, na porcie stoiącym, z nadaniem cerkiewnym, z wolnym jarmarkow używaniem, bez żadney odemnie przeszkody, z siołem Maletyczami, z siołem Komarowem, z siołem Sczerbincycami, z siołem Wysokim, z siołem cerkiew . . . .[a]) siołem Hołowatkoiu, z boiary, poddanymi, do tey maiętności . . . kiey należącymi; dotego, nazwaną maiętność Baiowa z siołem . . . z siołem Mochonkowym; maiętność, nazwaną Dorohun, z siąłem Doro . . . łodzinieczowym, z siołem Wasilkowym; maiętność, nazwaną . . . Dziedzinem, z siołem Dalinem, z siołem Strokuiami, a w ma . . . ey Łopacinie y Dobrym, w gruntach y poddanych y we wszelakich . . . wicę zupełną . . . Ma y wolna będzie xiężna Marcybella Drucka Sokolinska, małżonka moia, wysz mianowanych maiętnosci, na część moią, od p. rodz. mego mnie dostałych, wedle inwentarzow naszych, miedzy nami, bracią rodz., przy liściech nazsych dzielczych danych, y według inwentarzu mego, przy tym liście moym jey, małżonce mey, z boiary, poddanymi oyczystemi y zasiedziałymi, z żonami, dziećmi y ich domami, z siedzibami, z służbami, podatkami, powinnościami, z grunty wszelakimi, pasznymi, oromemi y nieoromemi, z rzekami, wodami, jeziorami, krynicami, potokami, z stawamy, stawiszczamy, z sianożęciami murożnymi y błotnymi, z lasy, puszczami, z wolnym robieniem wszelakich towarow lesnych, bory, dąbrowami, wypustami, z łowy zwierzynnemi y rybnemi, z gony bobrowymi y ze wszytkimi inszymi pożytkami, zdawna y teraz do tych maiątności moych należącymi . . . . na siebie spokoynie dzierżeć y wszelakich pożytkow przymnażać . . . y używać . . . .“—Л. 696—699.

Бобровые гоны и проч. 1647 г. Мая 30 сост., а Окт. 3 явл., купчая крѣпость, по коей Орш. пов. земяне Александръ и его жена Елена ур. Гежицкая Иличи продали Полоцк. воев. и Орш. пов. земянину Могилевскому подстаростѣ Чавсовскому (Чаусовскому?) войту, корол. секретарю, Михаилу Казаміру Полупентѣ пріобрѣтенное продавцами у пок. Марины ур. Немира по м. Путяты покупное же имѣніе, леж. въ Орш. повѣтѣ, подъ назв. „Niżne Słobodke, Jakutowszczyne, w kruzie Lubanowskim . . . ze wszytkimi gruntami oromymi y nieoromymi, z bory, lasy, gaiami, dąbrowami, zaroślami, z drzewem bartnym, z rzekami, rzeczkami, krynicami, z sianożęcmi, z łowy zwierzynnymi y ptastwa wszelkiego, z gony bobrowymi y wszytkiemi innemi pożytkami“.—Л. 700—702.

Мельницы. Корчмы. Мостовыя пошлины и проч. 1647 г. Марта 27 сост., а Окт. 4 явл., закладная, по коей Николай Рапаловскій (sic), хор.

Орш., дворян. и капитанъ корол., Егоръ Рапаловскій (sic) Головчинскій на Княжичахъ, кастеляновичи Мстиславскіе, и Варвара Друцкая-Соколинская, жена названнаго Егора Рафаловскаго (Raphałowskiego), для уплаты долговъ, слѣдовавшихъ пок. отцу ихъ, Рапаловскихъ, а также для доплаты брату ихъ, Орш. хор. Самуилу Головчинскому, за доставшееся имъ, Рапал., имѣніе *Княжицкое, и проч.*, заложили Могилевскому бургомистру, мѣщанину Роману Ребровичу и его женѣ Иринѣ Овхимовнѣ, въ 19,870 зл. поль., ср. на 3 года, имѣнія свои, а именно: „folwark y dwor Dobroszniewicki z pasznią dworną, z ogrodami, z gumnem dwornym, z poddanemi y ogrodnikami, przy tym dworze mieszkaiącymi, y z siołem, do tego folwarku należącym, nazwanym Dobroszniewiczą, w którey włok 13 1/2, z budowaniem dwornym y gumiennym, z stawem rybnym y młynem, na rzece Łochwie zbudowanym, z karczmą, arędą y mostowym, do tego folwarku y wsi należącemi; drugie sioło, nazwane Karczmy, w którey włok 58, ze młynem, na rzece Karczmie zbudowanym, y stawem rybnym; trzecie sioło Chrypiełowo, w którym włok 19, od maiętności naszey (залогодателей) Kniażyckiey leżących, z wszelkiemi sianożęciami, danią miodową, z lasu Chrepołowską (kiego?) przychodzacą, y mostowym, do tych włok należącym, ze wszytkimi tych, wyżey mianowanych, zastawnych dobr y maiętności naszych przynależnościami, s poddanemi, ich robotami, ze wszytkiemi gruntamy pasznemi, oromemi y nieoromemi, pognoiami, zaściankami, dochodami y obychodami, z płatami, czynszami, dochodami, przychodami, borami, lasami, gaiami, dąbrowami, sianożęcmi, błotami, sadzawkami, rzekami, rzeczkami, z wolnym łowieniem w nich y wyżey pomienionych stawach ryb, y spustem tych stawow ku potrzebie pomienionych zastawnikow, także zwierzynnym y ptaszynnym . . . drzewa na oprawe tak wszelkiego budynku, domow poddanych, iako y dworu, młynow, karczm y mostow, y na opał domow onych, także na powinność (?), samym panom zastawnikom należącą, z lasu naszego Chrepielewskiego, drew wozić ku pożytkowi poddanym y panom zastawnikom wolno będzie, pozwalaiąc im, panom zastawnikom, tak drzewa na poprawe dworu Dobroszniewickiego, iako y drew na opał dworny y na palenie gorzałki wozić, jako to szyrzey wszytko po dostatku na inwentarzu naszym, temu p. Romanowi Rebrowiczowi y paniey małżonce iego od nas danym, opisano y dołożono iest“.—Л. 706—711.

Княжицкое стацище. Бытъ крестьянъ и проч. 1647 г. Апр. 19 сост., а Окт. 7 явл., закладная, по коей выше названные Егоръ и жена его Варвара Рапаловскіе заложили, въ 8,250 злот. поль., Могилевскому мѣщанину, лавнику Авхиму Ходоровичу и женѣ его Аквилинѣ Авхимовнѣ, на срок. 3 года, имѣніе свое, а именно: „folwark, nazwany Bułyżycze z budowaniem dwornym y gumiennym wszelakim, z ogrodami jarzynnemi, owocami sadowemi y chmielowemi, z pasznią folwarkową włok 6, y też sioło, nazwane Bułyszycze włok osiadłych 9, a pustych 4, y z 7 włok gruntu, nazwanego Kisielowskim, do tych Bułyziszcz należącemi. Do tego folwarku przy-

daiemy w siele Yzobiszczach włok 13, osiadłych 11, a 2 pustych, z sianożęciami, morgami, zaściankami, gaiami, bory, łasami y zaroślami; osobliwie, sianożęć na s t a w i s c z u K n i a ż y c k i m morgow 8 . . . A s tego folwarku Bułyszcz samego y s pasznionego ze wszytkiemi pożytkami przychodzącemi, s poddanemi Bułyżyczach y z b o i a r a m i p a n c e r n e m i y p u t n e m i, osiadłemi, y s poddanemi, w siele Yzobisczach mieszkaiącemi, z ich wszelakimi powinnościami, robotami, płatem, czynszami, dochodami, z danią miodową y dziakielną, y z gruntow Kisielewskich przychodzącemi, mianowanemi y niemianowanemi".—Л. 718—722.

Им. Любавичи. Мельница и проч. 1647 г. Апр. 4 сост., а Окт. 10 явл., купчая, по коей Орш. пов. земяне *Филонъ* Казиміръ и его сынъ *Карлъ Казиміръ* достигшій уже совершеннолѣтія (już lata maiący) Пашковскіе продали выше упомянутому Михаилу Казиміру Полупентѣ, за 8,000 злот. поль., доставшееся первому, по какому-то крѣпостному акту покойной жены его, Θеодоры Степановны ур. Неміра, явленному 11 Янв. 1623 г. въ Орш. зем. судѣ, имѣніе *Любавичи* „z poddanemi, w osobliwym inwentarze opisanemi, oyczystemi y dawność ziemską zasiedziałemi, z ych żonami, dziećmi y ze wszytką powinnością, w ynwentarze opisaną, z budowaniem dwornym y gumiennym, z gruntami oromymi y nieoromymi, z bory, lasy, z drzewem bartnym, z pszczołami y bez pszczoł będącym, z sianożęciami, zaroślami, z rzekami, rzeczkami, p o t o c z y s z c z a m i, z m ł y n a m i y ich wymiałkami y ze wszytkiemi przynależnościami . . . oddaliwszy od tey przedaży naszey (продавцовъ) wszytkich bliskich pokrewnych y obcych osob, a z o s o b n a s y n a m o i e g o, Z a c h a r i a s z a, k t ó r e g o m s i e j a, F i l o n P a s z k o w s k i, j u ż d a w n o w y r z e k ł [a]).

Мѣстечко Зубревичи. 1647 г. Марта 27 сост., а Окт. 10 явл. квитанціонная запись, данная экономомъ и старостою Шкловскимъ, уполномочен-

---

а) Филонъ Пашковскій, по его выраженію, *давно уже отрекся отъ сына своего, Захарія*, очев., старшаго, а затѣмъ лишилъ его и права на имѣніе. Почему? —Фам. имя *Пашковскій* производится, несомн. отъ *православнаго* имени *Павелъ*, русск. народн. *Пашко*; затѣмъ, *Павла*, *Пашко* сынъ будетъ *Пашкавъ* (а отчества, по тогдашнему Русск. обычаю, переходило и въ фамильное имя); наконецъ, по фор. польск. языка, прибавляется слогъ *скій*, и выходитъ фам. *Пашковскій*. Далѣе, имена: *Филонъ*, *Θеодора* (жена его) и *Захарій* (ст. сынъ) *чисто православныя*; но Филонъ Пашковскій прибавляетъ себѣ еще польск. имя *Казиміръ* очев., совратясь уже изъ православія въ католичество, и, наконецъ, младшему сыну его, крещенному, д. б., уже въ католичествѣ его, отца, даются уже прямо два имени *католическія*: *Карлъ Казиміръ*. Все это, при отсутствіи другихъ данныхъ, наводитъ на, едва-ли ошибочную, мысль, что причиною такого жестокаго поступка отца въ отношеніи къ сыну (Захарію) было неизмѣнное пребываніе послѣдняго въ *православной* вѣрѣ.—Ср. Истор.-Юрид. матер., вып. XXIII, стр. 115 и пр.

нымъ отъ короннаго хорунжича и владѣльца имѣнія Шкловскаго, леж. въ Оршан. повѣтѣ, Адама Іеронима изъ Гранова Сѣнявскаго, Станиславомъ изъ Биржъ Богушемъ, Якову Папроцкому, въ томъ, что, выкупая разныя заложенныя части Шкловскаго имѣнія, онъ, Богушъ, выкупилъ и отъ Папроцкаго 8 уволокъ земли и 14 плацовъ, населенныхъ крестьянами и не населенныхъ въ *мѣстечкѣ Зубревичахъ*, и въ деревнѣ Земцахъ Левонковичахъ, заложенныхъ-было Папроцкому пок. матерью означеннаго владѣльца, коронною хорунжиною Евфросиніею ур. Ходкевичъ, дочерью Троцкаго воеводы, по мужу Прокоповою Сѣнявскою, въ 560 копахъ грош. Лит.—Л. 730—731.

Е) Изъ книги земскихъ актовъ Оршанскаго повѣта, за 1649—1654 гг.

Мѣстечко Княжичи. Бобровые юны и пр. 1647 г. Марта 30 сост., а 1649 г. Окт. 4 явл., раздѣльный актъ, составленный вознымъ Орш. пов. Григоріемъ Полтевымъ, о раздѣлѣ сост. въ Орш. пов. имѣнія Княжичи между князьями Головчинскими, по коему „князь Микола Головчынъский, хоружый Орш., на част князя Юрья Головчынъского уступилъ: дворъ *Княжыцкий* зо всимъ будованемъ дворнымъ, гуменьнымъ и фольваръковымъ, с пашнею дворною, з *местечкомъ Княжычами*, селомъ Микитиничами, з селомъ Лубницами, з селомъ Бобровницами, з селомъ Ерьмоловичами, з селомъ *Лохвицою*, з селомъ *Булыжычами*, з селомъ Избищомъ, з селомъ Вишевомъ, з селомъ Круками, з селомъ *Мостищомъ*, з селомъ Горанами, з селомъ Речъкою, з селомъ Заболотемъ, з селомъ Новеселъками, з селомъ Ходосовщызною, з селомъ Глинънымъ, з селомъ Прылуною, с половицою села *Чемеръною*, з селомъ *Ямною* (или Ямкою), з селомъ *Понизовемъ*, с половицою села Хрыпелева, з селомъ *Покутяны*, с половицою пущы Хрыпелевской, зъ пущою Понизовскою, зо всими прыналежностями, до тыхъ селъ прыналежачыми, з дворами, фольваръками, будынъками дворъными и гуменъными, з пашнями дворъными, з кгрунътами оромыми, сеножатьми, з реками, речъками, з *млыны*, озерами, у той части его милости кн. Юръя Головчынъского стоячыми, з деревомъ барътнымъ, гаями, заросълями, з розробками, з *юнами бобровыми*" и проч.—Л. 23—25.

Бобровые юны. 1649 г. Марта 6 въ Восковѣ w (Woskowie) сост., а 1649 г. Окт. 4 явл., закладная, по коей Оршан. зем. писарь Іеронимъ Друцкій—Соколинскій и его жена Гризелда ур. Станкевичъ заложили зем. Орш. пов. Самуилу Лысковскому и его женѣ Еленѣ ур. Скоковской, въ 1800 копахъ грош. лит., ср. на 6 лѣтъ, свою „maiętność M c h y r z y n s k ą, w pow. Orsz. leż., z budowaniem dwornym, gumiennym, pasznią dworną, z poddanymi, z maiętnością ich, z żonami, dziećmi, z ogrody owoszczowemi y chmielowemi, z grunty oranemi y nieoranemi, pognoiami pasznemi y sianożęciami, z lasy, bory, gaiami, z dąbrowami, drzewem bortnym, z zasciankami, do tych gruntow przynależącemi, z czynszami, dziakłami, danią miodową

y groszową, ze wszytkimi pożytkami, z poddanych przychodzącemi, z rzekami, rzeczkami, potokami y sadzawkami, iezíorami, łowieniem ryb w nich, z gony bobrowemi, zwierzynnemi y ptaszemi“ etc. —Л. 44—47.

Им. Бышляки. Перевозъ и корчма на Днѣпрѣ и пр. 1648 г. Апр. 27 въ Дѣтковщинѣ (w Dziatkowszczyznie) сост., а 1649 г. Окт. 4 явл., купчая, по коей Николай Рапаловскій изъ Княжицъ на Сенковѣ, каштеляничъ Мстисл., хор. Орш. пов., продалъ зем. земли Жмудской, Самуилу Билевичу и его женѣ Елисаветѣ ур. Ляховичъ, за 12,000 зл. поль., леж. въ Орш. пов. „maiętność Byszlaki z budowaniem dwornym y gumiennym, z ogrodami, sadami, sadzawkami, rzekami, rzeczkami, z potokami, z przewozom, na rzece Dnieprze będącym, z łowieniem ryb, z polmi oromemi y nieoromeni, pognoiami, z gaiami, lasami, zaroślami, sianożęciami, z poddanemi osiadłemi, z ych żonami, dziećmi, czynszami y wszelakimi powinnościami, z karczmą, nad rzeką Dnieprem stoiącą“ etc.—Л. 54—56.

Им. Некиюдово. Бобровые гоны. Землемѣрскій крестъ. Кладище. Курганъ и пр. 1649 г. Сент. 27 сост. и Окт. 5 явл. вводный листъ возныхъ Вит. воев. и Орш. пов., Прокопа Селихоновича и Андрея Лапинскаго, о вводѣ Витеб. воеводича Ивана Любартовича изъ Ковля Сангушки во владѣніе проданнымъ ему Орш. марш. кн. Иваномъ Друцкимъ—Соколинскимъ, имѣніемъ *Неклюдово*, леж. въ Орш. пов., съ самымъ дворомъ, „w którym mieyscu przed tym tego wieś Niekludow była, ze wszytkim budowaniem dwornym y gumiennym y folwarkowym, oborą, z ogrodami owoszczowymi, z sadami, z gruntami, sianożęciami dwornymi, s pasznią dworną, stawami, młynami, sadzawkami, wsiami, przysiołkami, rzekami, rzeczkami, z wolnym łowieniem ryb y gonow bobrowych w rzecę Uswięzy (sic), z puszczą, nazwaną Obolecką, y z innemi pusczami, lasami, gaiami, zarosłami, błotami, mchami, rozrobkami, ładami, dubrowami, pasiękami, pszczołami y ze wszytkimi dotey maiętności przynależnościami, z poddanymi, ziemiany, boiary, z ich żonami, dziećmi, maiętnościami, y ze wszytkimi onych powinnościami, na osobliwym inwentarze imiona poddanych opisanymi y nieopisanymi, z ich też osobliwemi gruntami, włokami osiadłymi, pustymi, lasami, sianożęciami, rozrobkami, morgami, zasciankami y inszemi wszelakiemi przynależnosciami, obchodami y wchodami, tak tę wsi, którę u nieboszczyka jmp Alexandra Stabrowskiego prawem wiecznym nabył, iako y dzugie wsi, od maiętności Sokolinskiey do tey maiętności Niekludowskiey od ichm przyłączonę y przywroconę, byli y inszymi wszytkimi, a mianowicie: wieś Dalidowo, wieś Pukałowo, wieś Janową, wieś Uznosną, a przytym zaścianki cztyry: Bykowski, Szypulinski, Kozłakowski, Jaświłowski, y grunt Ambramowszczyzna, y insze zascianki, wieś Zybały s karczmą, z mytem mostowym, wieś Prusznicze y insze wsi, przysiołki y przynależności etc. Здѣсь же и границы этого имѣнія: Począwszy od pięty, Ryżego kopca, granicą Sokolinską, gruntow maięt. Sokolinskiey jmci kniazia Jerzego Hołowczynskiego, gruntami Niekludowskimi xcia jmci, prostym trybem, do rzeki Uswiei, za którą granicą, od tegoż kopca Ryżego aż do samey rzeki

Uswiei, niemałym przeciągiem idąc, grunt jmci p. Hołowczynskiego Sokolinski polewie, a grunt xcia jmci Niekludowski poprawie zostaie; od którego Ryżego kopca idąc prostym trybem, do kopca drugiego na sianożęci, nazwzney Łaszczowcę, usypanego, sznur 1 prętow 8 odmierzyliśmy; od tego kopca do trzeciego, na borku usypanym, sznurow 4 prętow 6; do czwartego kopca, na tymże borku usypanym, sznurow $4^1/_2$; od czwartego kôpca do piątego kopca, nad błotem usyusypanym, sznurow 3; od tego piątego kopca prostym trybem z krzyża mierpanym, sznurow 3; od tego piątego kopca ... nickiego sianożęciami, błotami, mchami, puszczą do rzeki Uswiei, szn. 57; tąż rzeką Uswieią idąc wniz, w staw, do młyna, nazwanego Kropiwny, na tey rzecę Uswiei będącego, xciu jmci, wedle wieczystego, przedażnego prawa, należącego, z wolnym przysypowaniem do drugiego brzegu grobli, a daley za młynem y stawem, xciu jmci należącym, także wniz tąż rzeczką Uswieią do rzeczki Popowki, którą przychodząc do rzeki Uswiei, po błotu rozlala sie; idąc wgurę tą rzeczką Popowką, grunt Niekludowski poprawie z puszczą Obolecką polewie do ruczaiu Byzkowskiego; tym ruczaiem Byzkowskim wlewo idąc wgurę, do prudziszcza; tymże ruczaiem Byzkowskim do drugiey (drogi?), która idzie z Krasnego w las, polewie zascianku Matyaszowskiego, grunt poprawie Niekludowski sioła Prusinicz; tąż drogą łokciem powrocić wprawo, idąc wgure drogą do kładziszcza y kurhana y drogi, która idzie z Bielicy do Sokolni; tą droga Sokolinską łokciem wprawo, mimo kładziszcze, kurhan Sczawiczy, na łoh Kaliuowy; kruto łokciem wlewo miedzą wielką nad łohem Kalinowskim; s tey miedzy w łoh Kalinowski, wgure, wodocieczo wiesznio, daley wgure, tym dołem wyszedszy, kolanem wlewo krutą miedzą wielką, która nad łohem Kalinowym idzie, wgórę Kniażą y kopca, usypanego przy gruntach Prusinickich y Zybałach z grunty Krasnego Sioła, zaścianku Małkowskiego; od tego kopca Kniażey gury kolanem wprawo, sciano prosto do sciany sioła Mikulina, u którey z obustron kopiec usypaliśmy; po lewey rękę grunty Krasnego y Mikulina sioła, poprawie grunt Niekludowski sioła Zybałow; od tych kopcow sciano, która idzie miedzy grunthy Mikulinskie y Krasnego Sioła, kolanem wprawo do sciany, która idzie do gruntow jmci xiędza plebana Oboleckiego, Mikulinska, na którey to scienie kopiec narożny usypaliśmy; od tego kopca kolanem wlewo prosto sciano Mikulinską, na któręy posrzod sciany kopiec usypany wielki; od tego kopca tąż scianą, do kopca narożnego, gruntha xdza Oboleckiego, sioła Stankowicz y sioła Mikulina, sioła Pukałow; grunt Niekludowski poprawie, xdza Oboleckiego polewie zaczyna sie; którą scianą od tego kopca narożnego kolanem wprawo, na którey scienie posrzod kopiec usypany; u teyże ściany zaś na rogu kopiec usypany; od tego kopca wlewo powrociwszy kolanem, na scienie kopiec; od tego kopca tąż scianą zaś na rogu kopiec; wlewo od tego kopca scianko, na którey kopiec; od tego kopca do narożnego kopca z którego przysięgę wykonywali poddani jmci p. marszałka Orsz.; od tego narożnego kopca kolanem wprawo sciano, na którey kopiec, na teyże scienie kopiec na rogu; od którego kopca wlewo kolanem, gdzie grunt sioła Pukałow skączył sie, a dwornę grunty Niekludowskie zaczeły sie które

leżą po prawey, a xdza Oboleck. polewie grunty; na którey scienie posrzod kopiec; daley tąż sciano, na którey kopiec narożny; od tego kopca kolanem wprawo scianko kopiec narożny; od tego kopca sciano, która idzie do gruntow pani Muswicowey, sioła Pozniakow, Trychowa; od tego kopca na scienie kopiec; dalei na teyże scienie kopiec u koncu gruntu xdza Oboleck. Kisielewskie zaczęły sie; tą scianą przyszedszy do gruntu p. Muswicowey, kolanem wprawo powrociwszy prosto sciano z krzyża miernickiego, polewie grunt p. Musnicowey, Niekludowski poprawie, aż do włok sioła Janowa; drugą scianą, gruntu p. Musnicowey wlewo kolanem powrociwszy, prosto do gruntu jmci p. Hołowczynskiego Sokolinskiego Reniacież, do kopca, usypanego nad dołem głęmbokim; od którego kopca kolanem wprawo, prostym trybem, granicą gruntu jmp Hołowczynskiego, który po lewey, Niekludowski po prawey ręcę leży, do drugiego kopca usypanego, szn. 20; od tego kopca do trzeciego kopca y drogi, która idzie z Bielicy do Sokolni, szn. 14, u tey drogi zobustzon kopce usypanę; od czwartego kopca do piątego kopca szn. 10; od piątego kopca do Ryżego kopca, od którego pięta zaczeła sie, szn. 10".—Л. 78—81.

Уклончивость бискупа. 1649 г. Окт. 4 сост., а 5 явл., исполнительный листъ вознаго Орш. пов., Ивана Якимовича, о томъ, что ксендзъ бискупъ Метонскій, суфраганъ и кустошъ Виленскій, заложивъ кн. Сангушкѣ леж. въ Орш. пов. фольварокъ Яцковщину, Волковщину и село Старую—Грушку, закладную свою, въ условленный срокъ, въ земскомъ судѣ не явилъ.—Л. 82.

Время появленія кс. Доминиканцевъ въ г. Оршѣ a). 1649 г. Окт. 4 сост., а 5 явл., листъ того же вознаго Якимовича, по которому передалъ онъ во владѣніе кс. Доминиканцамъ, находившійся въ г. Оршѣ, подаренный имъ Орш. зем. писаромъ Іеронимомъ Друцкимъ-Соколинскимъ „dwor na ulice Smolenskiey, na gurze, s przykupiami, u rożnych osob nabytemi (имъ, Др.-Сок.), z domami, na placach stoiącemi, z budowaniem dwornym, z ogrodami, sadami y ze wszytkiemi przynależnosciami, na nową ich fundatią".—Л. 86.

Тоже. 1649 Окт. 1 сост., а 5 явл., листъ того же вознаго Якимовича, по коему передалъ онъ во владѣніе тѣмъ же Доминиканцамъ наданное имъ тѣмъ же Друцкимъ-Соколинскимъ, на правѣ *видеркафовомъ* (т. е. съ правомъ выкупа), „dla nowey fundacy, maiętność swoie, nazwaną Woskowo, dwor samy z budowaniem dwornym y gumiennym, s pasznią dworną, z gruntami oromemi y nieoromemi, z sianożęciami, z lasami, borami, gaiami, stawami y ze wszytkiemi przynależnościami".—Л. 87.

Тоже. 1649 г. Сент. 29 сост., въ Сокольнѣ, а Окт. 5 явл., запись, по коей Мин. воев. зем. Гальшка Шмурловская ур. Зенковичъ подарила тѣмъ же Доминиканцамъ присужденный ей Мин. грод. судомъ искъ

a) Замѣч., что латинскіе монашескіе ордена стали особенно заводиться и усиливаться въ здѣшнемъ краѣ со времени сильныхъ гоненій, воздвигнутыхъ на православіе по почину Іосафата Кунцевича, іезуитскаго питомца.

ея съ покойнаго Мозырскаго хор. Николая Богуша и его жены Анны ур. Волотковичъ, съ судебными издержками, „aby sie tam (Доминиканцы), iako nayprędzey ufundowawszy, chwałe Bożą pomnożali, wiarę katholicką rozszyrzali y nabożęnstwo rożanca swiętego tak, iako y na inszych czynią mieyscach, promovovali y odprawowali".—Л. 88—89.

Одруцкъ. Болото Мостище. Истребленіе лѣсовъ съ давнихъ поръ и пр. 1648 г. въ Маѣ мѣсяцѣ сост., а 1649 г. Окт. 5 явл. рѣшеніе компромисарскаго суда по спорному дѣлу между Орш. мечною Дарьею Лэнтковскою съ ея сыновьями, съ одной стороны, и Григорія и проч. Подберезскихъ, съ другой—, о границахъ между имѣніями первыхъ *Озерцы* и им. послѣднихъ *Подберезьемъ*, въ Орш. повѣтѣ. При выбытіи компромисаровъ на мѣсто, крестьяне Лэнтковскихъ указали границу такую именно: Начало взято отъ дороги, вед. изъ села Рыжичъ въ Заболотье. „Wziąwszy s tey drogi y kopcu pięte, powrociwszy wlewo starą ścianą, dobrze znaczną, nas (компром.) prowadzili, a potem, przeprowadziwszy troche, powrocili wprawo polem y wodocieczą, miedzą, do moszku y uroczyszcza błota, nazywaiącego Mosciszcza; miedzy któremi uroczyszczami okazuiąc mieysce znaczne y zkopane, mianowali, że lipy graniczne wykopane y wypalone; od tego mosciszcza, zostawuiąc grunty pp. Podberezkich, sioła Bukanowa, po lewey, a grunty jmp Łentkowskiey Ziereckie y jeziorko po prawey stronie, do ozierka, nazwanego Ozierzyszcza wprawie, y miedzy, przy lesie nad tym jeziorkiem bendącey, gdzie wiele pniow sosnowych, wielkich, iakoby granicznych, posieczonych, słownie mianowali y processami dowodzili; tą scianą prosto przez pole, gdzie, mianowali, przedtym dąbrowe y sciane, aż do drogi, którą ieżdżą przez Podberezie do Ozierzec y Wilna; przez te drogi polem y chrostami drobnemi, gdzie tylko pnie sosen wielkich okazuią, za graniczone być twierdzili, miedzą, mało znaczną, częścią polem wzrobionym za wieś jmw pp Podberezkich Bikłahy, wodocieczą, która wychodzi ze mchu Bikłazskiego, przy którey wsi y wodocieczy ukazawszy pień dembowy, iakoby graniczny, posieczony, y proces o to uczyniony, tymże mchem Bikłazkim, zostawuiąc grunty y te wioske ichmw pp Podberezkich po lewey, a jmp Łętkowskiey po prawey stronie, aż do miedzy, w koncu tey wsi y mchu Bikłozskiego bendącey, y z Stanie rodoroża Rycyckiego, którendy przedtym do Odrucka ieżdżali; stamtąd wlewo prosto ku drodze Podberezkiey, którą ieżdżą z Odrucka do Podberezia, chrostami y polami, gdzie poddani jmp Łentkowskiey mianowali, że przedtym wielkie lasy byli, aż do sciany, mało iuż znaczney; s tey miedzy, przez droge Drucką w błoto, nazwane Hłybokie, dobrze znaczne; s tego błota mozdzalą, wodocieczą wiesznio, łohem w łoh, nazwany Hłyboki, który idzie do rzeki Krzywey, nad którym łohem siedzą boiarowie Bahrynowscy, Korpacze y Zaycy; przy tym łohu tylko chrosty małe, gdzie, mianowali poddani p. Łentkowskiey, wielkie lasy, sosny bartne, rubieżne bywali, a przez ichmw pp Podberezkich spustoszone y powicinane są; od tego wprawo łokciem powrociwszy, miedzą do Basien sioła xcia jmci p. Sangusz-

ka Bahrynowskich, w gure, chrostami w błoto y mech . . . ły, przy drodze bendący; od tychże boiar xoia Sanguszka Bahrynowskich, Korpaczow y Zaycow, do . . . zostawuiąc chrosty Bahrynowskie, do sioła Krzywey należące, po lewey, a chrosty Oziereckie, gdzie mianowali, iż p u s z c z a b y ł a, po prawey stronie, tam skonczyli duct z ichm pp Podberezkiemi". Компр. судъ, по выслушанiи сторонъ и письменныхъ доказательствъ, провели сами границу, никакихъ выдающихся особенностей не представляющую, и обозначули ее копцами.—Л. 96—107.

Мельница на р. Свѣчѣ. Бобровые гоны. 1647 г. Нояб. 26 сост., а 1649 г. Окт. 6 явл., листъ Орш. пов. вознаго Ивана Гардецкаго, по коему передалъ онъ во владѣнiе Ивану Лешневскому, проданное послѣднему Львомъ Зенкевичемъ, имѣнiе *Липовичи* „з дворомъ, гумъномъ, с пашнею дворною, с поддаными, *з млыномъ, на реце Свечы* стоячымъ". —Л. 131—132. А въ пом. на л. 137—138 самой купчей крѣпости означены въ томъ имѣнiи и *бобровые гоны.*

Каменная стѣна съ башнями и городище въ г. Оршѣ. 1649 г. Iюля 31 въ Оршѣ сост., а Окт. 7 явл., купчая, по коей Орш. пов. зем. Θедоръ Колодежскiй продалъ Орш. городничему Казимiру Войдевичу, за 50 копъ грош. Лит., свой „plac wieczysty, w zamku jkrmci Orszanskim, p r z y m u r z e y w i e ż y y b a k s z c i e r o g o w e y, od rzeki Dniepra y h o r o d z i s z c z a w samym węgle leżący".—Л. 189—190.

Села Полочанцы, Любавичи, два Переволочна, Острыя-Шапки и пр. *Церкви съ фундушами* и пр. 1649 г. Iюня 24 сост., а Окт. 9 явл., вводный листъ Орш. пов. возныхъ, Владислава Томашевича и Григорiя Рокицкаго, по коему они передали во владѣнiе хоружичу вел. княж. Лит., Самуилу Пацу, доставшееся ему послѣ смерти жены его, Христины ур. Сапѣга, леж. въ Орш. пов. имѣнiе *Воронцевичи* „зо въсим и въсяким будованемъ дворным, фолъварковымъ и гуменънымъ, з пашънею дворною и зо въсею волостъю, селъми и прыналежностями, мяновите: зъ селомъ Старыми-Воронцевичами и зъ Слободою, село Башерово, село Старково, село *Полочанцы*, село Свираны, село Любавичы, село Кропивъянку, село Климово, фолъваркъ Переволочъню з будованемъ фолъварковымъ и гуменънымъ, з пашънею дворною, з *млыномъ* и зъ двема селами Переволочынъскими, и зъ третим Мартюховым, четвертым Кучыномъ и з *Острыми-Шапъками*, до того фолваркъ Олшаникъ, села Полеские, мяновите: село Олшаник, село Мочулищче, прозываемое Соколовичы, село Грушка, прозываемое *Панъское*, село Шырневиче, и тры села Слободские, новозаложоные, тую всю маетност Воронцевъскую з двором, з фолварками, з бояры, *земяны*, зо всею волостю и подаными, в тых всих селах мешъкаючыми, отчыстыми, давност земъскую заседелыми и прыхожыми, *зъ церквами, фунъдушами, до них належачыми, до тое маетности прислухаючыми* [a]),

a), Так обр., владѣльцы обратили въ свою собственность многiя *православныя церкви* съ ихъ фундушами. Вотъ ужъ о *костелахъ* этого нигдѣ не сказано.

зъ *млынами*, ставами, з пущами, борами, лесами и гаями, застенъками, сеножатями и зо въшелякими шырокостями, пожытъками и прыналежъностями, з давъных часов и тепер до тое маетности Воронъцевичъ."—Л. 219—220.

Мельница и пр. 1648 г. Iюня 6 въ Шамкахъ сост., а 1749 г. Окт. 9 явл., купчая, по коей Орш. пов. зем. Николай Водашинскiйи и его жена Софья ур. Тризна продали Орш. зем. писарю Друцкому-Соколинскому и его женѣ Гризельдѣ ур. Станкевичъ, въ 1000 копахъ грош. Лит., леж. въ Орш. пов., Гриздовскомъ трактѣ, имѣнiе свое подъ назв. „Szamki z budowaniem dwornym, gumiennym, folwarkowym, s pasznią dworną, z poddanemi, w siele Szamkach mieszkaiącemi, oyczystemi, przychożemi, dawnosć ziemską zasiedziałemi y precz rozeszłemi, z ich żonami, dziećmi y ze wszytką maiętnością, z gruntami oromemi y nieoromemi sianożęci murożnemi y błotnemi, puszczami, lasami, borami, gaiami, z łowy zwierzynnemi y ptaszemi, zarosłami, rzekami, rzeczkami, stawem y z m ł y n e m, o iednym kole będącym", etc.—Л. 227—228.

Небезопасное плаванiе по р. Нарву и пр. 1649 г. Окт. 11 явл. жало-
ба слуги Орш. стар. кн. Григорiя Юрiя Друцкаго-Соколинскаго, Гер-
мана Ширяя, на обывателя и мѣщанина г. Минска, Θедора Бобурку, о
невозвратѣ платежныхъ квитанцiй, изъ коихъ одна дана на имя его, Θе-
дора Бобурки, имъ, просетелемъ, совмѣстно съ братомъ своимъ, Оршан.
ратманомъ Яковомъ Ширяемъ, а другая на имя мѣщанина Ивана Езо-
фовича, купца г. Новогородка, но обѣ находятся у него, Бобурки. При-
чемъ, проситель объясняетъ дѣло такъ, что его „з допущеня Своего све-
того Панъ Бог наведит рачыл *потоненем товаровъ на реце Нарве, под мес-
том Рожанским, в Мазовшу* . . . А потом, кгды, прошлого року, ехал з
Киева, теды, подчас заверуховъ теперешнихъ, оному субстанцыя и убо-
ство забрано. "Далѣе, когда Бобурка еще служилъ у б. Виленскаго рат-
мана Ивана Шитика и торговалъ въ его лавкахъ вмѣстѣ съ братомъ
просителя, Павломъ Ширяевымъ, то, при расчетѣ съ хозяиномъ своимъ
Шитикомъ, якобы заплатилъ ему за товарища своего, Ширяева, ока-
завшiйся на немъ начетъ 800 копъ грош. лит. Между тѣмъ какъ по ра-
счету Ширяева съ Шитикомъ, Павелъ Шуряевъ былъ посаженъ въ
„везене подъратушное Виленъское", изъ котораго и освободилъ его самъ
проситель, при Бобуркѣ, уплативъ Шитику означенный начетъ, ока-
завшiйся и на Ширяевѣ, и на Бобуркѣ. А потому, Бобурка нетоль-
ко долженъ возвратить ему, просителю, тѣ квитанцiи, но еще и удовле-
творить его за означенную уплуту начета Шитику."—Л. 242.

Острогъ и перекопъ въ г. Оршѣ. 1649 г. Янв. 26 въ Оршѣ сост. и
Окт. 12 явл. купчая, по коей зем. воев. Мстисл. и пов. Оршан. Иванъ
Семашко продалъ зем. того же воев. и пов. Александру Юрьевичу Хол-
ховскому, за 450 золот. поль., свой „домъ с пляцом и будованемъ двор-
ным, в месте господарскомъ Оршанъском, у в *острогу* стоячый, назва-

ный Шираевский, на улицы, прозываемой Коробоцкой, о межу домовъ з одное стороны его мти князя Миколая Боратынского, суди зем., а з другое стороны от дому пана Бартоша Буткевича, бурмистра Орш., с третее стороны от дому и огорода мещ. Орш., котляра, на име Лаврына Сененовича, а з четвертое стороны воротами на улицу, которая идет *над перекономъ*."—Л. 265—267.

Каплица (часовня, или же приписная, или домовая церковь). 1647 г. Мая 11 въ Коревѣ сост., а 1649 г. Окт. 12 явл., духовное завѣщаніе Орш. подстол. Софьи ур. Древецкой по первому браку Внучка, а по второму Вадарицкой, въ которомъ, м. пр., поручаетъ дочерямъ своимъ Катеринѣ Бернацкой и Еленѣ Лешневской, чтобы тѣло ея „pochowane było sposobem chrześciianskim przy ciele nieboszczyka małżonka jey, Adama Wnuczka, w k a p l i c y (очев. въ имѣніи Корево (Korewo), которое ниже и завѣщеваетъ она своимъ дѣтямъ).—Л. 269—270.

Им. Дѣдиловичи и Дашковщина съ церквами. Духовный сановникъ Іосифъ Тризна [а]). *Бобры* и проч. 1646 г. Іюня 9 въ Нарейкахъ сост., а 1649 г. Окт. 13 явл., закладная, по коей Христофоръ Тризна, „dworzanin jkmści pokoiowy", заложилъ женѣ своей, Аннѣ ур. Ломской, въ обезпеченіе суммы приданаго 50,000 злот. польск., впредь до выкупа наслѣдниками, „maiętność moię (залогодатедя) Dziedziłowiczę z Domaszkiewiczami, w wdstwie Minskim leżącą, niczym nieobciężoną, wolną, mnie (залогод.) wieczystym, przyrodzonym prawem po rodzicu moym, godney pamięci, panu Adamie Tryzniepozostałą y spadłą, tak oyczystą moią część, jako y drugą połowice, od w i e l e b n e g o j e g o m ś c i o y c a J o z e p h a T r y z n y, rodzonego mego, mnie wiecznie dostałą, z dworami y wszytkim budowaniem w obudwuch maiętnościach dwornym y gumiennym, z oborą, z wsiami, z słobodami, ziemiany, boiarami y poddanemi, ze wszytkiemi gruntami, pasznie dworney y poddanych będącemi, ogrodami, sadami, lasami, pusczami, gaiami, pasiekami, pszczołami [y drzewem bartnym, zaroslami, przerobkami, z m ł y n a m i, jeziorami, sadzawkami, z wolnym w puszczach y lasach t o w a r o w r o b i e n i e m, zwierza wszelkiego y ptastwa, w rzekach b o b r o w, a stawach, jeziorach, sadzawkach, spusczaiąc one, ryb łowieniem, ze wszytkiemi przynależnosciami, dochodami, d z i a k ł y y danią miodową, z b o i a r y poddanych przychodzącą, y z czynszami, płaty, posługami, robotami y ych wszelkiemi powinnościami y pożytkami, teraz będącemi y napotym wynaydzionemi, c e r k w i a m i, s w i e s c z e n n i k i e m, p o d a w a n i e m o n e g o y z g r u n t a m i c e r k i e w n y m i [б]), z karcz-

---

а) Въ какомъ дух. санѣ состоялъ этотъ Іосифъ Тризна, не сказано. Не носилъ ли имя *Іосифъ* въ мірѣ Бѣлорусскій епископъ *Климентъ Тризна*, котораго сохранилось письмо, подъ 1682 г., къ сестрѣ его, воеводшѣ Троцкой Θеодорѣ Софіи изъ Тризновъ Пацовой, писанное, повидимому, уже въ глубокой старости его. —См. Витеб. Стар. А. П. Сапунова, Т. V, ч. I, стр. 250—251.

б) Церковною землею владѣетъ помѣщикъ.

mami, arędami, ze wszytkim ogulnie, tak, jako się ta maiętność Dziedziłowicze y Domaszkiewicze przedtym w swoych szerokościach, gruntach, miedzach, granicach y pożytkach w sobie miała y teraz ma".—Л. 276—280.

Бобры, выдры, мельница и пр. 1649 г. Іюня 12 въ Засѣклѣ сост., а Окт. 13 явл., купчая, по коей зем. Смоленскаго воев. и Орш. пов. Самуилъ Межевичъ, его мать Марина ур. Воропай и жена его Гальшка Карбовская продали Орш. пов. зем. Григорію Мильковичу и его женѣ Раинѣ ур. Буткевичъ, за 400 копъ грош. лит., вотчинное имѣніе Межевичей, подъ назв. „Zasiekl poobapoł rzeczki Zasieklanki, w pow. Orsz. leż.,
z sieliszczami Andrzeiowskim y Jakubowskim, z budowaniem wszelakim dwornym
y gumiennym, z gruntami wszelakimi oromemi y nieoromemi, sianożęciami, bory, lasy, gai, zaroslami etc., puszczą, drzewem bartnym y niebartnym, y na
budynek wszelki zgodnym, z łowy zwierzynnemi wszelakimi, b o b r o w y m i,
w y d r y n e m i y rybnemi w rzecę Zasieklancę y z wolnym zaięciem stawu,
młynu na tey rzecę Zasieklancę, z obiema brzegami przeciw tego gruntu".—
Л. 305—306.

Межевые знаки въ видѣ крестовъ. Рѣка подъ назв. Горькія-Воды [а]) и пр. 1641 г. Іюня 10 сост., а 1649 г. Окт. 13 явл., замѣнная такого содержанія:
„Ja, Jan Zaremba, mierniczy jkrmci wdstwa Smolenskiego przysięgły, czynie wiado-
mo tym listem moim, iż, za przywileiem jkrmści, p. n. m., panu Dawidu Con-
stantynowiczowi Posudziewskiemu, rotm. jkrmci, danego, na włok 60, w wdstwie
Dołhomoskiey, w uroczysczu, nazwanym Boczarach, którę, w niewiadomości, za-
ięto w pomiarę o y c o m D o m i n i k a n o m c o n v e n t u S m o l e n s k i e g o [б]).
Za którą, wzwysz pomienioną daninę, w odmianę za tę grunty odeszłę, w tey
włości Dołhomoskiey panu Constentynowiczu wystarczyć nie mogło, tedy, w od-
miane, za listownym y ustnym rozkazaniem od jwgo jmp Alexandra Korwina
Gąsiewskiego, wdy Smolenskiego, Punskiego etc. star., abym wymierzył gruntu,
pusczy, w wdstwie Smolen., we włości Iwanowskiey, w odmianę włok 60 p.
Dawidu Const. Posudowskiemu, a mianowicie na p u s t o s z y starodawney, któ-
r a b y ł a przedtym, z a L i t e w s k i e g o p a n o w a n i a r o b i o n a, nad rzeką
Trochociną leżacą. Tego gruntu ograniczenie tak sie w sobie ma: Pierwsza ścia-
na, granica z p. Eliaszem Suchodolskim: od uścia ruczaiu Czarnego, który wpa-
da w rzekę Trochocinę; przeciw którego uścia, przeszedszy rzekę Trochocicę,
obapoł brzegi zaymuiąc, względem wypustu y rozrobienia sianożęci, wymierzo-
no nad brzegiem sznur, na którym rogu kopiec usypano przeciwko uścia po-
mienionego Czarnego ruczaiu po lewey ręcę gruntu jkrmści, a po prawey p.
Dawida Posudziewskiego, obapoł Trochociny rzeki brzegi leżącę; od tego uścia
tym brzegiem do s t a r e y d r o g i, która idzie z budy p. Wierzchowskiego, na
drogę, z C z e r e p o w a do R o s ł a w i a idący, przy którey usypany kopiec . . .

а) Д. б., минеральныя воды.

б) Для основанія Доминиканцевъ, но что бы то ни стало, и въ Смоленскѣ, понадобилось отвести для фундуша ихъ даже казенныя земли.

od brzegu daley postępuiąc drogą ku budzie p. Wierzchowskiego, w kraiu borku, u dwu sosien znamienami kopiec usypany; od tey drogi y kopca powrociwszy wprawą, prosto ścianą idąc kraiem, zaymuiąc starę zaroslę z czarnym lasem Trochcinskie, do drogi z budy p. Wierzchowskiego, Trochocina, idącey, przy którey usypany kopiec; od tey drogi y kopca prosto scianą znamionami wyciętymi na drzewach, przez chełm lasu czarnego, do kopca narożnego, na pagorku usypanego nad ruczaiem Studzienca; od tey śeiany y kopca, przez ruczay Studzieniec, znamionami na drzewach, do rzeki Trochociny, a przez rzekę Trochocinę przeszedszy, w row wielki; rowem wgurę, w mały rowek, tamżo w ścianę przesieczoną,, która idzie przez mchi, błota wielkie, wierzchowie rzeczki Gorzkie Wody, a z błota w wierzchowia Gorzką rzeczką do starey drogi, z Czerepowa do Rosławia idący, przy którey usypany kopiec narożny, który dzieli grunth po lewey ręcę jkrmsci Głakowa y z p. Eliaszem Suchodolskim, a po prawey ręcę grunt p. Dawida Posudziewskiego; od tey rzeczki Gorzkiey Wody y kopca wprawo, starą drogą ku Czerepowu postąpiwszy znamionami, na drzewach wyciętymi, do drogi, która idzie od budy p. Wierzchowskiego, którą przeszedszy, usypany kopiec, który dzieli grunth p. Eliasza Suchodolskiego; od tey drogi Rosławskiey y kopca powrociwszy wprawo, drogą, która idzie do budy p. Wierzchowskiego, idąc znamionami, wyciętymi na drzewach, do kopca narożnego, na nowey ścienie usypanego, który dzieli grunth p. Suchodolskiego po lewey ręcę, a po prawey p. Constantynowicza; od tey drogi y kopca powracaiąc wlewo, prosto ścianą, znamionami na drzewach, idąc du ruczaiu Czarnego, przy którym usypany kopiec wedla olchi z krzyżem y wyrębami wyciętymi na błocie; od tey sciany y kopca, tym ruczaiem Czarnym idąc wniz uściem, wpadaiącym w rzekę Trochocin . . . . W tym ograniczeniu kopcami narożnemi y pobocznemi dostatecznie osypano y na różnych drzewach krzyże y po trzy wręby wycięto". — Л. 331—333.

Село Погостъ. a). *Iезуиты и Кутеинскій правосл. монастырь.* 1649 г. Мая 8 въ Сельцѣ сост., а Окт. 14 явл., инвентарь им. Сельца, леж. въ Оршан. пов., Каспера Стабровскаго и его жены Софьи ур. Солтанъ, гдѣ показаны села: Селецъ, Заболотье, Понизовье, *Погостъ*, Брюхово. И инвентарь этотъ составленъ по случаю залога его вотчинниками Солон. грод. судьѣ Ивану Млыдзкому (Młydzkiemu) и его женѣ Маринѣ ур. Голынской, въ 1800 зл. поль., ср. на 3 года.—Л. 358—363.—А на л. 370—377 акт. кн. помѣщена и самая закладная, 1649 г. Мая 7 сост. въ Оршѣ, а Окт. 14 явл., въ коей Стабровскіе, м. пр., говорятъ: „w roku 1640 zawiedliśmy y zastawili w summie 15,000 złot. pol. w Bodze wielebnemu jego mści czerncu Joilu Trucewiczowi, ihumenowi Kucieienskiemu, y braci jego mści zakonney też maiętność y dwor Sielecki, w pow. Orszan. leż., wyraziwszy wszytkie wsi: Sielec, Ponizowie, Dubowe, Pohost z młynem, na

---

a) Д. б., тамъ находилась издревле правосл. церковь.

rzece Odrowi stoiącym, połowicę sioła Brzuchowa. Którey maiętności ichmść
czernce Kucienskie przez lat kilka dzierżącemi byli. Za którego dzierżenia swo-
iego różne krzywdy w zachodzeniu gruntow y odięcie brzegu y młyna, na rze-
ce Odrowi stoiącego, od ichmw oycow Jezuitow colegium Orszan-
skiego gdy odniesli, za którą przeszkode ichmść czerncy Kuciensoy, przy-
pozywaiąc nas do evinkowania, prawnie turbuiąc, niemało wskazy otrzymali;
jednak my, nie dopuszczaiąc przywodzić dekretow, o to uroszczonych, do exe-
cuty, przyiacielsko uspokoiwszy za spustoszenie tego młyna, na rzece Odrowi
st., y odcięcia brzegu y pożytku, ukazanego przez inwentarz, s tego młynu
mieć nie mogli, nagrodziwszy y zapłaciwszy ichmcm wydatki prawne, za intrate
młynową po ustąpieniu ichmcw czerncow Kucienskich jmp. Mikołaiowi Łomskie-
mu, skarbn. pow. Orszan . . . . (заложили) etc.

Поселеніе Доминиканцевъ въ г. Оршѣ. 1649 г. Іюня 25 въ Варшавѣ
пис., а Окт. 14 явл., письмо подканцлера вел. княж. Лит. Казиміра Льва
Сапѣги къ эконому Могилевскихъ имѣній его, Константину Богушевичу.
Panie Bohuszewiez. Funduie jeom pan pisarz ziemski Orszanski klasztor wie.
lebnych oycow Dominikanow w Orszanskim mieście. Obiecałem ia, w tey oka-
zyey przysługe też uczynić ichmcm, a nie bronić mieysca na klasztor ze dworu
mego, który mam w Orszy. Przeto chce mieć, abyś wmć, zarazem, wziąwszy te
pisanie moie, dwor pomieniony podał jemść xdzu Kaminskiemu, prowincyało-
wi klasztorow prowincyey Litewskiey tego zakonu swiętego. Prawa pisac na ten
dwor czasu nie mam, bom podrożny; ktemu informaty trzeba mi pierwiey y
conceptu, który niech pan Krukowski posyła mi; Sprawy jednak na ten że dwor
zarazem przy podaniu dworu oddasz wmć. Z tym wmc Panu Bogu poruczam.
W Warszawie, 1640 roku, 25 Juny. Kazimierz Leo Sapieha, podkanclerzy.—
Л. 384.

Городище у Орши. Орш. замковыя въѣздныя ворота надъ Днѣпромъ и пр.
1649 г. Окт. 9 въ Оршѣ пис., а 14 явл. листъ Оршан. старосты Друц-
каго-Горскаго: „Hrehory Jerzzy Drucki Horski, starosta Orszanski, oznaymu-
ię tym moim listem, iż co urodzony pan Jakub Kazimierz Woydziewicz, horod-
niczy y namiestnik zamku jkrmci Orszanskiego, z małżonką swoią, Maryną
Zakrzewską, nabyli sobie prawem wieczystym, kupnym od ur. p. Michała Fie-
dorowicza Kołodziezskiego, ziem. pow. Orsz., plac iego dziedziczny, nazwany
Chłusowiczowski, w zamku Orszanskim, w samym rogu, po prawey ręcę od ho-
rodziszcza, u bakszty, przeciw iey, od bramy wiezdney, nad
rzeką Dnieprem leżącey, y do posesyi tego placu urzędownie przyszli,
Tedy y ia, starosta Orsz., za okazaniem mi prawa słusznego, jeszczę przed vunią,
od jkrmści, s. p., Zygmunta Awgusta, od r. 1555, aż dotąth successywę na ten
plac służącego, ni w czym temu prawu y nabyciu, iako słusznemu, przez wysz
pomienionych p. horodniczego Orsz. y małżonkę onego, nie contradikuię; na
tym, prawnie nabytym placu, którego się nalazło prętow ośm, budować y o
confirmatią u jkrmści, p. n. m., teraz nam szczęśliwię panuiącego, starać pozwalam; żadney przeszkody jemu, p. horodn., małżoncę, potomkom y komu by

to oni prawem swoim puścili, sam przez się w spokoynym dzierżeniu y używaniu czynić nie mam y za następcy moię, starosty Orszanskię, upewniam. Data w Orszy, r. 1649, msca Oktobra 9 dnia. Jerzy Drucki Horsky, star. Orszan, ręką swą.—Л. 386—387.

Смоленскій каноникъ кс. Михаилъ Друцкой-Соколинскій и его имънія. 1649 г. Окт. 15 явл. процессъ Орш. зем. писаря Іеронима Друцкаго-Соколинскаго съ означеннымъ каноникомъ, о томъ, что послѣдній, занявъ у перваго 6000 зол. поль. подъ залогъ имѣнія своего *Несина*, но закладной своей въ судѣ не явилъ и по вызовамъ, положеннымъ въ его им. „*Каменю, Островне, Несине, Быхове*", леж. въ Полоцк. воев., не явился [a]). —Л. 396—397.

Бобровые гоны. Мельница. Им. Погостъ [б]) и пр. 1649 г. Нояб. 26 въ Ломачинѣ сост., а 1650 г. Нояб. 11 явл., купчая, по коей зем. Орш. пов. Гальшка (Агафья) Незабитовская ур. Дыбовская, Егоръ Влоховичъ и его жена Анна ур. Незабитовская продали мечн. Смол. Ивану Дыбовскому, за 5500 зл. пол., леж. въ Орш. пов. свою „maiętność, nazwaną Łomaczyn ze wsią Łomaczynem, ze wszytkim budowaniem dwornym y gumiennym, z pasznią, z gruntami oromemi y nieoromemi, łąkami y sianożęciami, lasami, borami, gaiami, zaroślami, chrostami, z drzewem bartnym, z pszczołami, sadami, rzekami, rzeczkami y sadzawkami, z stawem, młynem, na rzece Odrowi, o dwu koł będącym, z wolnym łowieniem ryb, z g o n y b o b r o w y m i, z ziemianami y poddanymi . . . w pewnym ograniczeniu, t. i., z iedney strony od maiętności ichmcw oo. Jezuitow Orszan., nazwaney P o h o s t a, a z drugiey strony od maiętn. K o p y s k i e y ośw. xcia jmci p. Bogusława Radziwiła, koniusz. woxa Lo.—Л. 406—410.

Св. Троицкая церковь въ Оршъ. 1649 г. Нояб. 2 въ Оршѣ сост., а 1650 г. Янв. 12 явл., купчая, по коей ректоръ Орш. Іезут. коллегіи Симонъ Яблоновскій, именемъ своимъ и цѣлой коллегіи, продалъ Николаю Свинарскому и его женѣ Аннѣ ур. Козицкой пожертвованный Христиньею Осиповскою ур. Лясковскою, при извѣстной легаціи, „kosciołowi (іезуит.) Orsz. założenia Sw. Michała dom swoy nad rzeką Dnieprem, p o d l e c e r k w i e, n a z w a n e y T r o y c y S w i ę t e y, dla mieskania kaplanow, ale odległy od kościola (іезуит.) y po części zruinowany".—Л. 420—421.

Церковь Воскресенская въ Оршъ. 1650 г. Янв. 15 поданная жалоба Орш. пов. земянки Александры Вольской ур. Восковской на владѣльца им. Шахова, Богдана Бураго, и его пособниковъ, крестьянъ того имѣнія, Шугалеевъ, за убійство, въ самое время засѣданій зем. суда, мужа ея, Павла Вольскаго, въ Оршѣ, „неподалеку церкви *Светое Воскресеня*, противо воротъ мещанки Орш. Мартиновое Мечниковое".—Л. 438—439.

---

a) Можно себѣ представить, какое сильное вліяніе могъ имѣть каноникъ этотъ на *православное* населеніе въ такомъ обширномъ раіонѣ, какой занимали исчисленныя здѣсь его имѣнія съ *православными* же церквами.—б) Названіе указываетъ на мѣсто б. православной церкви, попавшее во владѣніе Іезуитовъ.

Женскій кляшторъ Бенедиктинокъ въ Оршъ. 1650 Янв. 16 въ Оршѣ сост., а 21 явл., дарственная запись, по коей Мин. воев. и Орш. пов. земянка Ядвига *Овлочинская* ур. Захаревская, проживая при кляшторѣ „panien zakonnych reguly Sw. Banedykta w Orszy", гдѣ были старшими двѣ дочери ея, Анна Урсула и Потенція Овлочинскія, а въ данный моментъ находилась и внучка Урсула Овлочинская, надала кляштору этому какъ 2000 зл. поль., данныхъ ею прежде на покупку двора и плацовъ, гдѣ поставленъ былъ самый кляшторъ и костелъ, такъ равно и фольваркъ свой подъ назв. *Бородинъ* съ принадлежностями и крестьянами,—съ тѣмъ, чтобы она, Овлоч., была погребена возлѣ тѣхъ дочерей ея и чтобы безпрепятственно были приняты въ кляшторъ и прочія внучки ея, въ случаѣ желанія ихъ поступить туда [a]).—Л. 445—447.

Церковь въ селъ Грушкъ-Гапоновской. 1650 г. Апр. 1 въ этомъ селѣ сост., а Окт. 4 явл., контрактъ, данный Орш. пов. зем. Самуиломъ Подберезскимъ Христофору Воляновскому и его женѣ Софьѣ ур. Зенкевичъ, ср. на три года, за 600 зл. поль., пять уволокъ земли „w maiętności swey wieczystey, siele, nazwanym H r u s z c e H a p o n o w s k i e y, w pow. Orsz. leż., s poddanymi y wszelkiemi przynależnościami, съ обязательствомъ его, Подбер., „domek do mieszkania onym swym kosztem, yzbę białą y piekarnię, także swieronek z staynią y z ogrodzeniem, zaraz wystawić na placu rogowym od c e r k w i e, o g r o d z a c e r k w i ą, ym do używania, p o k l a d z i s z c z e m a s i ę o d c i ą ć" [б]).—Л. 458—461.

Дороги Шкловская, Бородинская, Погостская и пр. 1650 г. Іюля 30 сост., а Окт. 12 явл., размежеваніе земель между им. *Погостъ* Оршан. Іезуитовъ и землями Шкловскаго староства, учиненное Шклов. старостою и экономомъ Зборжъ-Богушемъ совмѣстно съ ректоромъ Орш. іезуит. коллегіи Рафаиломъ Клосовскимъ, по случаю нарушенія границъ и причиненія боевъ, грабежей и другихъ насилій *со стороны Іезуитовъ*. На пограничной межѣ и упоминаются тѣ и др. дороги.—Л. 464—466.

Церкви въ селахъ Вороневичахъ и Переволочнъ и пр. 1650 г. Іюня 1 въ Вороневичахъ сост., а Окт. 15 явл., закладная, по коей вел. княж. Лит. хорунжичъ Иванъ Самуилъ Пацъ заложилъ Орш. пов. зем. Ивану изъ Козлова-Козелецкому и его женѣ Маріаннѣ Зельчевской (или Кельчевской), въ 30.000 зл. поль., ср. на 3 года, свою „maiętność Woroniewicze, w pow. Orsz. leż., z folwarkiem, do niey należ., nazw. Przewołocznię, z budowa-

---

a) Т. обр., едва-ли не весь женскій персоналъ семьи Овлочинскихъ поступилъ въ этотъ лат. кляшторъ. О ревности же піздѣшняго рода Овлочинскихъ по католичеству достаточно уже свидѣтельствуетъ примѣръ миссіонера (Доминиканца) *Овлочинскаго*, бросавшаго на припавшій въ Ульской церкви народъ *обаранками*, увѣряя, что это *небесная манна*.—Ист. изв. о возн. въ Польшѣ уніи, Ст. Бантышъ-Каменскаго. Вильно, 1864, стр. 398—399.

б) Такъ-то безцеремонно отнимались церковныя земли.

niem dwornym, gumiennym, z paszniami dwornemi, z gruntami oromemi y nie oromemi, polmi, z ogrodami owoszczowemi y chmielowemi, z sadami różnych owocow, z sianożęciami murożnemi y błotnemi, z rzekami y rzeczkami, stawami, sadzawkami, zaroslami y z wolnym łowieniem w nich wszelakiemi sieciami y y przyprawami ryb, także zabiianiem jazow, z młynem o dwuch kołach, na stawie, w folwarku Przewłoczni stoiącym, z karczmami, z mytami, z arędami, od karczem y od młyna przychodzącemi, z borami, lasami, gaiami, zaroslami, chrosnikami y z wolnym używaniem w nich wszelakiego drzewa, z oborami, z bydłem, z boiarami, kozakami y s poddanemi, w różnych wsiach mieszkaiącemi, a mianowicie: miasteczko Stara-Słoboda włok 15; sioło Woroniewicze wł. 22, w tey wsi cerkiew uniacka a) y swieszczennik; sioło Połoczancy wł. 16; sioło Swirany wł. 10; sioło Bastarowo wł. 21; sioło Starkowo wł. 15; sioło Lubawicze wł 16; sioło Klimowo wł. 10; sioło Borkowska wł. 13; osobliwie wsi, do folwarku Przewłoczni należące: sioło: Przewłocznia-Nowa pod haiem wł. 30, w tey wsi cerkiew stoi; sioło Przewłocznia na drugiey stronie wł. 30, sioło Marcinchowo wł. 22“.—Л. 470–473.

Мельница съ мѣркою и пр. 1651 г. Апр. 1 въ Озерѣ (w Jezierze) сост., а 1652 г. Янв. 11 явл., закладная, по коей Орш. подстолій Іеронимъ Комаръ и его жена Христинья ур. Девалтовская заложили Лукѣ и Андрею Рамшамъ, въ 12,000 зл. поль., ср. на 3 года, въ им. „Szupien folwark Jezioro ze wsią, nazwaną Jezistem, w pow. Orsz. leż., t. i., samy folwark Jezioro ze wszytkim budowaniem, z sianożęciami, morgami, sadami, ogrodami owoszczowemi, z rzeką, nazw. Jeziorom, z sadzawkami, z wolnym łowieniem ryb, z wolnym mliwem we młynie y z miarką, we wsi Tabyszkach ztoiącym, z poddanemi, boiary, z lasami, zaroslami y z wolnym w nich łowieniem wszelakiego zwierza y ptastwa y ze wszytkim zgoła“.—Л. 474–477.

Село Лепянское (?). Пуща Чуднянская (?) и пр. 1651 г. Марта 25 въ Гаврилковѣ сост., а 1652 г. Янв. 18 явл., закладная, по коей Витеб. воеводичъ кн. Иванъ Сангушко и его жена Изабелла ур. Радивилъ заложили Орш. пов. зем. Петру Швабу-Швянскому и его женѣ Эмеренціанѣ ур. Жукъ, въ 22,000 зл. поль., ср. на 3 года, свой „folwark, nazwany Hawryłkow, ze wszytkiemi wsiami, do niego należącymi y z folwarkami, do tedoż imienia y folwarku przysłużaiącymi, w wdstwie Witebskim leżącymi, t. i., dwor Hawryłkow z budowaniem dwornym, folwarkowym y gumiennym, s

---

a) Обращена эта церковь въ унію, безъ сомн., вскорѣ за Іосафатовскою катастрофою, бывшею въ 1623 г. въ Витебскѣ, такъ какъ въ прибавленіи къ *Синопсису*, поднесенному православными на сеймѣ 27 Сентября 1632 г. королю Владиславу, м. пр., сказано: Въ Оршѣ, Могилевѣ, Мстиславлѣ по разнымъ городамъ и мѣстечкамъ церкви запечатаны, даже и въ шалашахъ отправлять молитвословіе запрещено было. См. Бантышъ-Каменскаго. Истор. изв. о возник. въ Польшѣ уніи (съ изд. 1805), Вильно, 1864, стр. 90.

pasznią dworną, z sioły, mianowicie: Brubniewo włok 13, Siemienowa Słoboda wł. 20, Leplanskie wł. 6, Krupiaczyno wł. 12, Niemoniewo wł. 8, Szczytniki wł. 6; w zasciankach wł. 9; z ludźmi, boiarami, poddanemi, z ich żonami, dziećmi, gruntami, powinnościami, z danią pieniężną, z dziakłem, z dolą y z rozmaitą podaczką, z podwodami, z rzekami, rzeczkami, stawami, sadzawkami, jeziorami stoiącemi y niestoiącemi, z sianożęciami, lasami, borami, gaiami, zarośłami, ladami, błotami, potokami y z wolnym wstępem do puszczy Janowskiey y Czudnianskiey“ etc.—Л. 502—505.

Іезуитъ. 1652 г. Янв. 19 под. жалоба Ильи Хребтовича (Chrebtowicza) и его жены Анны ур. Дзевалтовской на Іезуита Іеронима Дзевалтовскаго, въ томъ, что, при раздѣлѣ имѣнія Шупенскаго между просителями и другими совладѣльцами, передали они ему, Іезуиту, какъ имѣніе со дворомъ и деревнями, такъ и документы на это имѣніе, подъ росписку, съ тѣмъ, чтобы самые документы хранились въ Шупенскомъ дворѣ, какъ центрѣ имѣнія, и чтобы онъ, Іезуитъ, въ случаѣ надобности, для разрѣшенія спорныхъ дѣлъ, выдавалъ владѣльцамъ эти документы. Но когда встрѣтилась въ оныхъ потребность по производившемуся въ Орш. зем. судѣ дѣлу съ Новогород. каштеляничемъ Михаиломъ Стеткевичемъ и др. о раздѣлѣ им. *Борколабова*, *Буйничъ*, Дашкова, Новоселокъ, *Городка-Соломѣрицкаго* и Соломѣричей, то онъ, Іезуитъ Дзевалтовскій, *д. б. по стачкѣ съ противной стороной* (snać uczyniwszy zmowę z stroną przeciwną), сказанныхъ документовъ имъ, Хребтовичамъ, не выдалъ, къ большому ущербу ихъ. Что подтвердилъ и Орш. пов. возный Андрей Оземблов-скій своимъ исполнительнымъ листомъ, пом. на 508 л. этой акт. кн.

Время появленія латин. костела и проектъ основанія доминиканскаго клаштора въ м. Сокольнѣ, гдѣ издревле уже существовали православныя церкви. 1654 г. Февр. 2 въ Оршѣ сост., а Іюня 5 явл., легаціонная запись Пружановскаго: „Ja, Justynian Pruszanowski, skarbnik powiatu Rzeczyckiego, wiadomo czynię y zeznawam tym moym dobrowolnym, wieczystym, legacyinym zapisem, komuby o tem wiedzieć należało, teraznieyszego y napotym będącego wieku ludziom, yż ja, wiedząc o tym dobrze, że wszelakie stworzone rzeczy skazitelności podlegaią, sama tylko wieczność przy Panu Bogu zostaię, od Którego będąc ja stworzony, a maiąc wiele dobrodzieystw, sobie od Niego danych y na tym swiecie mnie powierzonych, za które swiętey łasce Jego dziekuiąc y zawdzięczaiąc, nie z żadney ludzkiey namowy, ani z przymuszenia, ale z dobrey woli moiey, uprzeymym sercem, na cześć y na chwałę Maiestatowi Boga w Troycy Swiętey Iedynego, czynsz doroczny od sumy 4000 złł., u jmp Heronima Druckiego Sokolinskiego, pisarza ziem. Orsz. będącey, a na maiętności Stolpce, w pow. Orszan. leż., przez jmci prawem wyderkafowym wniesioną, mnie na kożdy rok złł. 320 przychodzącę, na kościoł, w miasteczku Sokolni będący, przez zeszł. w Bogu ichmcw pp Janusza y Konstantego Druckich Sokolinskich fundowany, leguię y wiecznymi czasy tem zapisem moym legacyinym zapisuię, takowym iednak sposobem, yż ieśli będzie tam w Sokolni

fundacya oycow Dominikanow prowincyi Litewskiey dana, tedy, po żywocie
moym, ten mianowany czynsz na kożdy rok od jmp pis. ziem. Orsz. małżąki,
potomstwa y successorow ichmcw, y innych, ktorzyby iakimkolwiek prawem tey
maiętności nabyli y onę w dzierżeniu swym mieli, na terminie, w prawie wy-
derkafowym specifikowanym, t. e., na Sw. Michał według now. kalend., do ko-
ścioła Sokolinskiego dochodzić ma. A ieśliby ten kościoł Sokolinski do kościo-
ła Orszanskiego tychże oo. Dominikanow, pro filia albo iakimkolwiek sposobem,
od jaśwgo w Bodze przewiel. jmci xdza biskupa Wielen. był incorporowany, tedy
ten mianowany czynsz złł. 320, po żywocie moym, tymże oo. Dominikanom,
przy tym kościele mieszkaiącym, należeć ma. Za co oo. Dominikani, przy
tym kyściele residuiący, w kożdy tydzień dwie mszy sw., t. i., iedna za mnie
y za małżąkę moią, a drugę za rodzicow moych zmarłych duszy, których ciała
w tym kościele Sokolinskim leżą, y rożaniec Naśw. Panny, w dzień swięty od-
prawować maią. Jesliby też przy kościele, w Sokolni będącym, oo. Dominikani
z prowincyi Littewskiey, z osobliwey niełaski (?) jmści xdza biskupa
Wilen., od którego iuż iest dawnia obietnica, nie byli fundowani, a
xiądz swiecki miał by władać tym kościołem, a chcąc, żeby też pomienieni
oo. Dominikani nie Litewskiey, ale Ruskiey[a]) prowincyey fundowa-
ni byli, tedy ten mianowany a przezemnie, po żywocie moim, zapisany czynsz
od tey sumy przychodzący, na kościoł y konwent oo. Dominlkanow, w mieście
Orszy będący a do prowincyey Litewskiey należący, tem zapisem moym prze-
noszę, y aby przerzeczony jmp pisarz y kożdy jmci successor wiecznemi odda
wał czasy, tem zapisem moym obowiązuie, waruiąc to sobie, aby tymże wysz
pisanym oo. Dominikani w odprawieniu nabożenstwa dosyć czynili obligatiom.
A iesliby oo. Dominikani prowincyi Litewskiey w pomienionym kościele Soko-
linskim fundowani byli, tedy nigdzie indziey, ieno na ten kościoł Sokolinski
ten czynsz wiecznie należeć ma, a ten obowiązek, przez mie, zapisem onym wa-
rowany, ciż przerz. oo. Dominikani tak za mnie, iako za małżąkę moią, y za
dusze rodzicow naszych, których, ciała w tym kościele odpoczywaią, mszy swe
sw. y rożance odprawować powinni będą. Po smierci zaś moiey, ciało moie
grzeszne, ieslibym gdzie opodal tego kościoła ducha mego Panu Bogu oddal,
tedy ciż oo. Dominikani tego konwentu mnie, iako confratra, w tymże ko-
ściele pogrześć maią; na co y osobliwy testament iużem ordynował, summę, ia-
koż przerz. oo. Dominikani zawszę za mnie y za rodzicow moych, przy funda-
torach tego kościoła, w kożdey rocznicy do roku raz cztyry anniversarium od-
prawuiąc, nie maią przepominać. Który ten mianowany a przez mie legowany
czynsz jmp Sokolinski, pis. ziem. Orsz. małżąka, successorowie jmści, y kożdy
tego kościoła kolator zawsze tego doglądać y tey moiey legacyey dość czynić,

---

а) Т. обр., доминиканскіе клашторы распредѣлялись даже на двѣ провинціи: *Литовскую* и *Бѣлорусскую*, очев., для большей власти и свободы дѣйствій *Доминиканъ* (какъ praedicatorum et missionariorum) къ отторженію чадъ святой православной церкви въ латинство.

kościołowi Bożemu y przy nim będącemu konwentowi powinni będą wiecznemi
czasy. A co się tknie samey realney summy, wyderkafowym prawem na ma-
iętność Stołpce przez jmp pisarza wniesioney, ta wiecznie na wyderkafie, wed-
ług prawa, mnie służącego, zostawać ma, y ja oney od jmp pisarza odbierać
nie mam, a po mnie małżąka y successorowie moi nie będą mogli, ale to wiecz-
nemi czasy kościołowi Sokolinskiemu y z czynszem służyć ma. A że jmp pi-
sarz ziem. Orsz., względem przodkow swych, fundacyy kościoła Sokolinskiego
iest kolatorem, po którego długim życiu, gdyby w żywocie tak potomstwa, ia-
ko y successorow jmści religi rzymskiey, aby tą władali colatią, nie stało, tedy,
po smierci imsćw, potomstwo, abo successorowie moi, którzyby ieno religi
rzymskiey byli[б]), kolatorami tego kościoła będą y we wszytkim dosyć tey
fundacyi moiey czynić maią wiecznemi czasy" etc.—Л. 567—570.

Ж) Изъ книги гродской и земской Мстиславскаго воеводства, подъ части. № 1.

I). Сказанія современниковъ о взятіи замковъ: Быхова, Горъ, Кричева, Мстиславля, Смоленска, о сожженіи Могилева, взятіи польскаго обоза въ Заблудовѣ, о Басинской битвѣ и о проч.

Въ 1654 г., по случаю польскихъ смутъ и наступленія Русскихъ,
войскъ въ тогдашніе предѣлы б. польской Рѣчи Посполитой, въ наро-
дѣ тотчасъ обнаружилось общее движеніе въ пользу Россіи. Одни, со-
бираясь массами по дорогамъ, перенимали и задерживали шляхту, убѣгав-
шую въ Литву; другіе нападали на шляхетскія имѣнія. А тѣ, кто со-
чувствовалъ Польшѣ, или же боялся еще ея, спѣшили укрыться съ иму-
ществомъ своимъ въ замкахъ,—и тамъ погибали отъ меча и огня, или
же отводились въ плѣнъ. Такъ нѣкоторые замки взяты были русскими
войсками при слѣдующихъ обстоятельствахъ. БЫХОВЪ: Царскіе вое-
воды князь Лобановъ и Змѣевъ годъ цѣлый осаждали и штурмовали замокъ
этотъ, защищаемый Павломъ Сапѣгою, а 15 Дек. 1658 г., по другимъ же
въ 1659 г., взяли мечемъ, военною хитростію и измѣною Илинича. Шуль-
ца и товарищей ихъ, при упорномъ сопротивленіи и частыхъ выла-
захъ осажденныхъ, и сожгли, а осажденныхъ частью вырубили ме-
чемъ, частью полонили. ГОРЫ: Въ 1654 г., князь Алексѣй Никитичъ
Трубецкій, по взятіи Мстиславля, подступилъ подъ замокъ Горы; но
осажденные въ немъ, не видя ниоткуда помощи, не имѣя ни провіанта,
ни пороху, ни достаточнаго числа людей для защиты вала, сдались и
были отведены въ плѣнъ. КРИЧЕВЪ: 1654 г. Іюля 15 или 1655 г.
Мая 30, или 1655 г. Іюля 9, Русскіе съ казаками Кричевскій замокъ
„заѣхали" (осадили), шляхту и мѣщанъ задержали, а самый замокъ со-
жгли; по сказанію же большинства свидѣтелей, замокъ въ то время сго-

---

б) Слѣдов., еще не весь родъ легатора былъ совращенъ тогда въ латинство.

рѣлъ по волѣ Божіей или чрезъ злыхъ людей, а то и по неизвѣстной причинѣ. Еще, 1658 г., кн. Лобановъ взялъ замокъ Кричевъ огнемъ и мечемъ; причемъ осажденные погибли частію отъ меча, частію отъ огня. МСТИСЛАВЛЬ: Въ 1654 г, всѣ гродскіе и земскіе чины Мстиславскіе, а также шляхта воеводства Мстиславскаго, составили сеймикъ, на которомъ и рѣшили: всѣмъ имъ дружно отстаивать замокъ Мстиславскій и твердо стоять противъ Русскихъ, подъ карою, въ противномъ случаѣ, лишенія чести и имѣній своихъ. Затѣмъ, по сказанію большинства свидѣтелей, того же года 18 Іюля (по нѣкоторымъ же, 15, 19, 20 Іюля) посланный Царемъ Алексѣемъ Михайловичемъ князь Алексѣй Никитичъ Трубецкій со многими воеводами и полками въ числѣ нѣсколькихъ десятъ тысячъ человѣкъ, „арматно" (съ орудіями) и съ огненными „кулями" (пулями, бомбами, огнеметательными орудіями) подступилъ подъ Мстиславль, обложилъ его со всѣхъ сторонъ и сильно штурмовалъ днемъ и ночью, а 22 (по нѣкоторымъ же 20, 24) Іюля (а по ошибочному, д. б., сказанію одного свид., Іюня) сильнѣйшимъ, общимъ штурмомъ, огнемъ и мечемъ, а по сказанію одного изъ свидѣтелей, еще и „поддачею иныхъ шляхты Мстиславской", взялъ и выжегъ какъ замокъ, такъ и „парканъ" (острогъ), и городъ, а осажденныхъ, въ числѣ которыхъ была шляхта изъ разныхъ повѣтовъ и изъ Смоленскаго воеводства, частью предалъ мечу и пламени, частью же взялъ въ полонъ, нѣкоторыхъ же и отпустилъ на волю. Причемъ, какъ одинъ свидѣтель говоритъ, „и по селамъ немало шляхты, не успѣвшой уйдти въ замки Мстиславскій и Кричевскій", предано мечу и пламени [а]). СМОЛЕНСКЪ: 1654 г. Іюля 19, Русскій Царь самъ подступилъ подъ Смоленскъ, а воеводъ своихъ послалъ въ другія мѣста. 1662 г. Апрѣля 22, ночью, Русскіе, явясь въ имѣніе Крутую, арестовали владѣльца онаго, Петра Толпыгу, съ сыномъ его и отвели въ полонъ, въ Смоленскъ. 1664 г. Октября 8, Русскіе отряды, дѣлая рекогносцировки,

а) Двое изъ свидѣтелей, именно Казиміръ Петръ Гимбутъ и жена его Елена ур. Кметь, говорятъ вообще, что Русскіе, наступивъ на здѣшній край, города, костелы и селенія истребляли огнемъ до основанія, а людей (?) всѣхъ, не щадя и дѣтей, вырубили. Но въ свидѣтельствѣ этомъ позволено усумниться, по крайней мѣрѣ нельзя принять его на слово. Первое,—гг. Гимбуты, какъ и сами говорятъ, въ данное время были въ отсутствіи на Литвѣ, а потому, о здѣшнихъ событіяхъ могли говорить только по слухамъ, которые нерѣдко муху дѣлаютъ слономъ. Второе,—дѣти, еслибы и погибали, то погибали невольно и неизбѣжно, безъ сомнѣнія, во время губительныхъ штурмовъ, гдѣ огонь и мечъ разбирать не могли; притомъ, о какомъ либо избіеніи дѣтей не говоритъ ни слова ни одинъ изъ прочихъ, приведенныхъ здѣсь свидѣтелей, изъ коихъ многіе были очевидцами событій. Далѣе, если при такихъ штурмахъ пострадали костелы, то пострадали также и православныя церкви, которыхъ было въ краѣ несравненно больше, чѣмъ костеловъ, что и подтверждается

были въ мѣстечкахъ Суковѣ Смоленскаго воеводства и Раснѣ, а по-
томъ и въ домахъ шляхетскихъ Шелковскихъ, м. пр., и въ домѣ Ивана
Кобеки, котораго и отвели въ плѣнъ, въ Смоленскъ. 1664 г. Ноября
14, Русскій рекогносцировочный отрядъ изъ Смоленска вступилъ въ
Мстиславское воеводство и, находя на разныя села, много людей истре-
билъ мечемъ, а другихъ и въ полонъ взялъ. 1665 г. Окт. 24, такой же
отрядъ изъ Смоленска напалъ на село Терени Кошанской волости, вла-
дѣнія Андрея Безводицкаго, село это сжегъ, а населеніе частью истре-
билъ мечемъ, частью полонилъ. Тамъ же находился тогда и самъ вла-
дѣлецъ, долго и въ разныхъ мѣстахъ скрывавшійся отъ Русскихъ, но
спасся и теперь бѣгствомъ. 1665 г. Ноября 15, такой же отрядъ изъ
Смоленска, вступивъ въ воев. Мстиславское, напалъ на мѣстечко Расну,
гдѣ людей – однихъ билъ, а другихъ въ полонъ взялъ. МОГИЛЕВЪ:
Служа въ казацкой ротѣ Мстиславскаго воеводства, разсказываетъ Иванъ
Жиркевичъ, шли они, казаки, пущею въ землю непріятельскую, бросая
обозъ гдѣ кто попалъ; но, по причинѣ частыхъ непріятельскихъ напа-
деній на воеводство Мстиславское, не могъ онъ оставить движимости
своей дома, а потому отвезъ ее въ Могилевъ, который затѣмъ въ Маѣ
1664 г. сгорѣлъ. Прокопъ Пячковскій говоритъ: въ 1664 г., за насту-
пленіемъ Русскихъ, онъ движимость свою отвезъ въ Могилевъ, гдѣ та-
ковая, вмѣстѣ съ самымъ городомъ, въ томъ же году сгорѣла. Анна Су-
ходольская: Во время пребыванія короля въ замкѣ Мстиславлѣ, 1664 г.
Апрѣля 6 ночью, по волѣ Божіей, или по неосторожности, или же за
Русскою измѣною,—такъ какъ случилось это именно при бытности ко-
роля,—огонь, возникшій въ г. Могилевѣ изъ дома мѣщанина Гаврилы и
выкреста и охватившій ратушу, лавки, братскую церковь, большую часть
города и замокъ обратилъ въ пепелъ и причинилъ неоцѣнимый вредъ.
Ѳедора Кривоносова: 1664 г. Апрѣля 19, во время пребыванія короля
съ большою свитою въ Могилевѣ, городъ этотъ, по волѣ Божіей, сго-
рѣлъ и чрезъ то понесъ значительный ущербъ, усугубленный еще бывшими тамъ при этомъ случаѣ грабежами разныхъ людей—военныхъ и
другихъ волонтеровъ. Самуилъ Фронцкевичъ: во время отсутствія его
посломъ отъ Мстиславскаго воеводства на вальный сеймъ, случившійся
въ г. Могилевѣ, 27 Декабря 1664 г., пожаръ истребилъ все движимое
его, Фронцкевича, имущество. ЗАБЛУДОВЪ: 1659 г. Декабря 28, князь

отчасти помѣщеннымъ здѣсь же свидѣтельствомъ г. Марины Острейко. Что же касается, наконецъ, нѣкоторыхъ селеній и жителей въ нихъ, то если и пострадали они, то пострадали, конечно, по винѣ самихъ владѣльцевъ-шляхты, враждебно относившихся къ Россіи. Изъ нижеслѣдующихъ, нѣсколькихъ примѣровъ можно уже видѣть, что нетолько Русскія войска, но даже военные люди Рѣчи Посполитой, и мѣщане, и вѣрная своему Русскому отечеству шляхта именемъ своего Царя не щадили тогда такихъ нежданныхъ враговъ Россіи.

Хованскій внезапно напалъ на Заблудовъ и захватилъ польскій обозъ,— какъ говоритъ Яковъ Ботвиня. БАСИНСКАЯ БИТВА (т. е., при рѣкѣ Басѣ): Александра Линдофъ жалуется на Осипа Цѣхановецкаго и на жену его Варвару ур. Песлякъ въ томъ, что, въ 1660 г., въ скоромъ времени по занятіи вновь Мстиславскаго воеводства королевскимъ войскомъ послѣ Басинской битвы, Цѣхановецкіе завладѣли имѣніемъ просительницы, Деспокитами. -Еще нѣсколько интересныхъ эпизодовъ, характеризующихъ, болѣе или менѣе, современное положеніе вещей въ краѣ: 1655 г. Марта 20, Мстиславскій мѣщ. Богданъ Писка, опасаясь Русскихъ рекогносцировокъ изъ Смоленска, выбрался изъ Мстиславля, со всею движимостью своею, и въ одной милѣ отъ этого города, подъ деревнею Лещанкою Евы Володковичъ, расположился шалашемъ, рядомъ съ шалашами другихъ сосѣдей. Но зем. Андрей Илиничъ изъ имѣнія своего Кудричъ послалъ урядника съ другою челядью и крестьянами своими обобрать эти сборища. Явясь на мѣсто, посланные, при кликахъ: *Царевъ! Царевъ!* схватили того мѣщанина Писку, побили, связали, посадили въ яму, гдѣ была рожь, и держали въ ней холоднымъ и голоднымъ три дня, до тѣхъ поръ, пока не взяли съ него 30 копъ грош. Лит. и не забрали бывшей въ шалашѣ его движимости.—Земянинъ Иванъ Өедоръ Станкевичъ, жал., что, когда онъ, 11 Октября 1655 г., послѣ взятія замка Мстиславля кн. Трубецкимъ, возвратился изъ Литвы въ свое село Полуляховщину, леж. въ Мстиславскомъ воеводствѣ, то вдругъ напали на него Русскіе и отвели его въ полонъ, въ Смоленскъ. Тамъ угрожали отдать его въ татарскую неволю, изъ которой никто еще не возвращался, еслибы онъ не согласился жениться на дочкѣ какого-то попа Чижа и поступить на службу противъ короля; но онъ на это не согласился. Когда же изъ плѣна былъ освобожденъ, то попъ Чижъ, при содѣйствіи Русскихъ, напалъ на его имѣніе, крестьянъ его обобралъ, измучилъ, а нѣкоторыхъ полонилъ, дворъ же и гумно его сжегъ, угрожая и ему самому смертью.—Взятый въ плѣнъ въ замкѣ Мстиславскомъ товарищъ польской роты Товія Здановичъ жалуется на зем. Андрея Подбипенту въ томъ, что послѣдній, добровольно прибѣгнувъ подъ покровительство Русскаго Царя, 6 Іюня 1656 г., наслалъ своихъ бояръ и челяди на боярина городничаго Станкевича и урядника имѣнія Куклина, по имени Тита Разкина, котораго тѣ посланные и убили. Онъ же, Здановичъ, жал., что Могилевскіе мѣщане, 13 Октября 1663 г., дѣлали нападеніе на его имѣнія Панково и Заполье, рубили тамъ лѣсъ и проч.—Иванъ Кулакъ съ женою своею жал., что когда, въ 1654 г., убѣжали они отъ Русскихъ войскъ изъ воеводства Мстиславскаго въ Литву, то тамъ, во время возврата уже просительницы домой, 15 Декабря 1657 г. напали на нее, въ $1/2$ мили отъ Тикотина, надъ рѣкою Нарвою, Шведы и ограбили ее, а сама она съ другими шляхтянками едва успѣла уйти пѣшкомъ.—Христина Довнаровичъ жал., что, во время смутъ, происхо-

дившихъ въ Рѣчи Посполитой по поводу Россіи, когда не дѣйствовали уже законы и не было кары для людей своевольныхъ, такъ что шляхетскій родъ лишенъ былъ правъ и судебной защиты, зем. Иванъ Станкевичъ, 8 Декабря 1660 г., изъ имѣнія своего, Клюкина, наслалъ крестьянъ своихъ на им. просительницы, Ярковщину,—для причиненія тамъ разнаго вреда, непріятностей и оскорбленій. Крестьяне эти, соединясь съ Русскими, исполнили это порученіе съ особенною энергіей.—Жал. зем. Степанъ Горскій, по возвратѣ своемъ изъ Литвы, изъ войска польскаго, въ томъ, что зем. Прокопъ, два Ивана и Василій Мишковскіе, будучи подъ покровительствомъ и въ подданствѣ Русскаго Царя и дѣлая рекогносцировки и подъѣзды въ воеводствѣ Мстиславскомъ, съ разными пособниками и подвластными своими, Смолянами, 2 Іюля 1661 г., напали на просителева войта им. Воловикъ, Степана Гапоненка, убѣгавшаго отъ Русскихъ за р. Сожъ, и, при кликахъ: *Царевъ! Царевъ! руби! руби!* захватили у войта и у крестьянъ лошадей и проч., а самого войта связали, избили и отвели въ мѣстечко Михновичи (или Тихновичи) Смоленскаго воеводства, но оттуда отпустили, угрожая и самому Горскому смертью.—Тотъ же Горскій жал., что зем. Мартинъ Кошанскій съ пособниками, челядью и крестьянами своими, 28 Сентября 1662 г., напалъ на имѣніе просителя Русиновское, и, при кликахъ: *Царевъ! Царевъ! руби! руби!* произвелъ ружейную пальбу и распугалъ тамошнихъ крестьянъ, подумавшихъ, что напали Русскіе. Причемъ, схвативъ мѣстнаго боярина Осипа Желѣзку, связали и требовали отъ него денегъ, также указать имущество, которое, по указанію, и было забрано напавшими, съ угрозою убить на смерть и самого Горскаго. Потомъ Кошанскій и еще наслалъ челядинца своего, Янковскаго, со слугами и крестьянами своими, на то же самое им. Русиновское, приказавъ посланнымъ непремѣнно убить названнаго боярина Желѣзку, котораго они, избивъ, и зарыли полуживаго въ яму, б. съ житомъ.—Чаусовскій магистратъ отказываетъ земянину Өедору Одоневичу Голковскому въ удовлетвореніи его за поставленные, 27 Іюля 1663 г., корол. войску провіантскіе предметы.—Цыганъ Петръ Лукашевичъ жал. на Цыгана же Марка Романскаго, въ томъ, что послѣдній, 21 и 23 Сентября 1663 г., войдя въ сношеніе съ казаками и Русскими, вооруженною толпою въ нѣсколько десятъ чел. напалъ на квартиру просителя въ селѣ Сленевѣ Каминскаго, ограбилъ его, Лукаш., а отца его взялъ въ плѣнъ.—Слуга и урядникъ королев. хорунжича и поручика Ильи Каменскаго, Лука Томашевскій, жал. на Бережинскаго тіуна, корол. ротмистра Мартіана Полскаго, въ томъ, что послѣдній съ разными жолнерами въ числѣ нѣсколькихъ десятковъ чел., взбунтовавшись, сдѣлали нападеніе на имѣніе Каменскаго, наз. Холмъ, и ограбили оное. Кромѣ того, жал. самъ Илья Каменскій, что товарищи полка Владиміра Каменскаго, Селицкій, Забѣла, Рыло, Давидовичъ, Годлевскій и Гримайло, напали на имѣніе просит., Каменскаго, Село-

Галевскъ, изругали его и ударили цѣпомъ по головѣ.—Зем. Самуилъ
Сутоцкій, б. въ корол. войскѣ, жал. на зем. Павла Москевича въ томъ,
что Москевичъ наслалъ на село просителя, Рожаево, урядника своего,
Лаврина Буйвина, съ вооруженною толпою верховыхъ и пѣшихъ кресть-
янъ, которые, при кликахъ *Царевъ! Царевъ!* разогнали крестьянъ того
села и захватили ихъ имущество.—Воеводства Мстиславскаго город-
ничій Иванъ Станкевичъ, возвратясь изъ корол. войска, жал. на земя-
нина Захара Довнаровича Бутримовича въ томъ, что послѣдній, войдя
въ сношеніе съ подчинившимися Россіи казаками и прибѣгнувъ подъ
покровительство Русскаго Царя, дѣлалъ, со своими сторонниками, напа-
денія на имѣнія шляхты, служившей въ корол. войскахъ, и, 20 Октября
1663 г., напавъ на им. Клюкино просителя, тиранилъ тамъ людей и за-
биралъ имущество.—По наступленіи Русскихъ войскъ, сперва подчинив-
шіеся Россіи казаки, а потомъ, 10 Ноября 1663 г., команда корол. пол-
ковника Вильгельма Клята, напавъ на деревни Лобковичи и Тихтю по-
ручика польск. войскъ, Романа Бучанскаго Творовскаго, забрали про-
віантъ—казаки по взаимному съ крестьянами соглашенію, а польская ко-
манда крайнимъ насиліемъ.—Зем. Григорій Гамратъ Курекъ жал. на
зем. Казиміра Гимбута въ томъ, что Гимбутъ съ нѣсколькими десятка-
ми людей напалъ на имѣніе Милюты (корол. столовое) просителя, до-
ставшееся ему по смерти отца его, Адама Гамрата Курека, убитаго,
предъ наступленіемъ Русскихъ, возставшими, подъ Кричевомъ, когда
шелъ онъ съ ротами воеводства Мстиславскаго подъ этотъ замокъ.—
Возный Мартинъ Кисель, разныхъ чиселъ 1663 г., по приглашенію
сборщиковъ податей, выбывалъ въ разныя селенія для истребованія по-
дати питейной; но обыватели Мстиславскаго воеводства, подъ разными
предлогами, рѣшительно отказались уплатить эту подать, не взирая и
на предъявленный имъ вознымъ королевскій универсалъ. Еще большее
сопротивленіе посланнымъ съ такимъ же требованіемъ питейнаго налога
оказали Мстиславскіе мѣщане: вооруженные разнымъ оружіемъ они по-
сланныхъ побили, угрожая имъ смертью, еслибы потребовали налога
этого вновь.—Жал. Кричевскій намѣстникъ корол. полковника Ильи
Вдадислава Сурина, старосты и ландвойта Кричевскаго, Гаврило Боч-
ковичъ, на Кричевскаго пушкаря Максима Герчика, въ томъ, что онъ,
18 Января 1664 г., неизвѣстно по какой причинѣ, пришедъ въ замокъ
Кричевъ, выругалъ просителя, а уходя, стращалъ угрозами.—1664 г.
съ 20 на 21 Февраля, крестьянинъ дер. Глинной им. Пацкова, бѣжавшій
отъ Русскихъ войскъ въ Литву, Минской воев. Антонины Цѣхановецкой,
Онисько Довгаленокъ, во время Русскаго наступленія уходитъ неизвѣстно
куда съ своей семьей и имуществомъ своимъ, нажитымъ подъ покрови-
тельствомъ доброжелательныхъ ему замковъ.—1664 г. Февраля 22. Мсти-
славскіе мѣщане убиваютъ войта Ерома Козулю, Порадинскаго имѣнія,
принадл. воеводѣ и старостѣ Мстиславскому Николаю Валеріану Цѣха-

новецкому, а урядника Степана Адамовича избиваютъ кіями и обухами.—
Нѣкоторые крестьяне зем. Христофора Понятовскаго, имѣнія Сутокъ, лѣтъ
пять скрываясь отъ войскъ—и Русскихъ, и польскихъ въ имѣніи Суто-
кахъ же Самуила Сутоцкаго, грабили это имѣніе. Наконецъ, уже самъ
Понятовскій, возвратясь изъ корол. службы, 10 Апрѣля 1664 г., велѣлъ
другимъ крестьянамъ своимъ возвратить бѣглецовъ на мѣсто жительства,
вмѣстѣ съ имуществомъ ихъ.—1664 г. Іюля 15, когда Русскіе шли на
замокъ Кричевъ, то земян. воеводы и стар. Мстисл. Цѣхановецкаго,
Степанъ Адамовичъ, со многими другими людьми спасался было въ этотъ
замокъ, какъ ближайшій; но, въ одной милѣ отъ Кричева напали на не-
го товарищи Суринова кор. полка, Иванъ Соколъ, Зарѣцкій, Капичъ и
др. съ челядью своею, и, бросившись съ кликами: *Царевъ! Царевъ! руби!*
руби! захватили его имущество.—1664 г. Ноября 10, зем. Николай Гор-
скій, убѣгая отъ Русскихъ войскъ изъ дома своего въ селѣ Русиновкѣ,
пробирался съ семьей своей въ замокъ Мстиславль; но Русскіе захвати-
ли его на дорогѣ за Чаусами, забрали его движимость, а самого съ семь-
ей отвели въ плѣнъ.—1664 г. Ноября 18, Мстиславскіе мѣщане, въ чи-
слѣ до 30 чел., на предмѣстьѣ Могилевскомъ напавъ на урядника имѣ-
нія Павла Московича, бывшаго на то время въ Русскомъ плѣну, по име-
ни Лаврина Будвида, били его кіями, обухами, цѣпами, ограбили и хо-
тѣли утопить въ озерѣ Святомъ,—и только, ѣхавшіе съ торгу, люди
спасли его.—Ротмистръ королевскаго Суринова полка Матвѣй Одоно-
вичъ по проз. Цыбульскій (онъ же Галковскій), 10 Декабря 1664 г. и
еще въ другой разъ, дѣлаетъ нападенія на имѣніе Муриновъ-Боръ зем
Николая Бѣляцкаго, избиваетъ и грабитъ крестьянъ его. И взаимно,
Николай Бѣляцкій, 14 Декабря 1664 г., нападаетъ въ дорогѣ на ротми-
строва брата, Мартина Одоневича Галковскаго, ограбляетъ и убиваетъ
его.—1665 г. Февраля 10, зем. Өедоръ Гбановичъ избиваетъ и грабитъ
зем. Александра Скогара на дорогѣ къ дядѣ его, расположившемуся ста-
новищемъ своимъ вдали отъ Русскихъ, въ дер. Нишковкѣ Минск. воеводши.
—Всѣ мѣщане Мстиславскіе жаловались на товарища казацкой роты Мсти-
славскаго хорунжаго и корол. ротмистра Каменскаго, Александра Яво-
вича, и зем. Ивана Слюнку, въ томъ, что эти паны, желая мѣщанъ
уничтожить и довести до крайней нищеты, а притомъ видя, что мѣщане
частію находятся подъ Русскимъ острожкомъ въ Досуговѣ Смоленскаго
воеводства, остающіеся же въ г. Мстиславлѣ живутъ въ безпрестанной
тревогѣ, опасности и въ пряткахъ, сперва, 31 Іюля 1665 г., напали на
мѣщанскихъ лазутчиковъ, которымъ поручено было вывѣдать въ Мих-
невичахъ о Русскихъ, избили и задержали ихъ. Потомъ, 17 Авг., въ день
торговый, наѣхавъ съ пособниками, слугами, боярами и крестьянами сво-
ими, какъ жолнеры, на самый городъ и затѣявъ ссору съ п. Рогайлою,
начали стрѣлять, кричать и бросаться съ саблями. Мѣщане всполошились,
думая, что напалъ непріятель, бросили лавки свои открытыми и, кто

куда могъ, бѣжали изъ города, а напавшіе, между тѣмъ, захватили изъ лавокъ товары.—1665 г. Августа 12, Мстиславскіе мѣщане большою толпою напали на имѣнія Холмъ, Бубонецъ, Груздово и Пятницкъ зем. Ильи Каменскаго, лежащія въ Смоленскомъ воеводствѣ, и тамъ захватили всякое имущество.—1665 г. Августа 17, тѣ же мѣщане напали въ самомъ Мстиславлѣ на зем. Александра Гевлевича, избили и ограбили его, изъ ненависти къ нему и вообще къ шляхтѣ.—1665 г. Сентября 20, когда зем. Николай Длугоганскій, спасаясь отъ Русскихъ, дѣлавшихъ частые рекогносцировки и подъѣзды въ воеводствѣ Мстиславскомъ, удалился съ семьей своей изъ своего имѣнія Стараго-Села, то зем. Александръ Карыяцкій, напавъ на то имѣніе, ограбилъ и разорилъ его.—Въ 1665 г., за наступленіемъ Царскихъ войскъ на Бѣлорусскій и Литовскій край, зем. Ѳедоръ Раевскій причинялъ вредъ и производилъ опустошеніе въ имѣніяхъ-какъ Мазылинскомъ Мартина Котла, удалившагося въ Литву, такъ и сосѣдей его.—1665 г. Ноября 27, когда зем. Иванъ Матвѣевичъ Судиловскій скрывался отъ Русскихъ и казаковъ Сѣверскихъ въ лѣсномъ хуторѣ своемъ, то зем. Семенъ Людогоскій съдвумя сыновьями своими и пособниками, въ томъ числѣ Самуиломъ Судиловскимъ, вооруженные, напали ночью на тотъ хуторъ, при кликахъ: *Царевъ! Царевъ! руби! руби!* Иванъ Судиловскій, полагая, что наступаютъ Русскіе, выскочилъ въ окно, а нападавшіе, тѣмъ временемъ, ворвавшись въ избу, избили жену его, а дѣтей перепугали. Когда же онъ, Судиловскій, замѣтивъ, что это не Русскіе, подошелъ къ нападавшимъ и спрашивалъ о причинѣ такого дѣйствія ихъ, то они и его самого чуть не до смерти избили, и вѣрно бы убили, еслибы не удалось ему ускользнуть отъ нихъ. Взяли же въ хуторѣ только ружье.—1665 г. Ноября 28, на лѣсномъ хуторѣ Семена Людогоскаго въ имѣніи Судиловскомъ, по приглашенію Ивана Судиловскаго, собралась шляхта для обсужденія вопроса относительно сеймиковаго постановленія обывателей Мстиславскаго воеводства, послѣдовавшаго въ Кричевскомъ замкѣ, о выдачѣ съ дворовъ шляхетскихъ и крестьянскихъ хлѣба на полкъ корол. полковника Ильи Сурина, стоявшаго тамъ вблизи, для стратегическихъ наблюденій. Тогда Иванъ Матвѣевичъ Судиловскій съ своими пособниками тутъ же напалъ дважды на Семена Людогоскаго и билъ его до тѣхъ поръ, пока, наконецъ, не спасли его бывшія на означенномъ совѣтѣ лица и другіе люди.—Зем. Иванъ Пасекъ, Григорій Суррекъ, Павелъ и Михаилъ Каминскіе жал., что въ то время, когда они находились въ королевскомъ войскѣ, зем. Полонія Подбипента, Андрей и Егоръ Сурины, Христофоръ и Василій Подбипенты, Доминикъ и Петръ Станкевичи завладѣли имѣніемъ просителей Крывинымъ, сост. въ Полоцкомъ воеводствѣ.

II). Характерныя еще, въ историческомъ отношеніи, жалобы изъ того же времени.

1) Жаловал и оповедал земенинъ гдрский воеводства Мстиславского, пнъ Марк Кисел, енерал его кор. млсти, сам от себе и именем малжон-

ки своее, Катерины Мартиновое Киселевое, енераловое, бывшого першого малженства Ивановое Олековое, и именем пасерба своего, Петра Олека, о то, иж, року тепер идучого тисеча шест сот пятдесят четвертого, мсца Июля двадцат четвертого дня, гды неприятел Москвитин подступовал под Мстислав, теды я, Катерина, з першым малжонком моим, Иваном Олеком, з людми бегучыми, до замку Мстиславского од Москвы убѣгла есми и увезла у замок Мстиславский усю мою рухомую маетност и скрынку з справами. Нижли неприятел Москвитин, великою силою, потугою и усилством, презъ штуръмъ добывшы Мстиславля, место огнем выпалили и людей посекли, также и малжонка моего, Олека, забито, а справы з скрынкою, нет ведома, *чы попалили, чыли теж з собою повезли.* Меновите, в скрынце был привилей, продком малжонка моего, Ивана Олека, даный былъ от князя Михаила Мстиславского на села мое Колотовина, Заселе, Ковшово и проч.—Заявлено въ Мстиславскомъ гродскомъ судѣ 10 Марта 1668 г.—Той же кн. л. 1.

2) Жаловали и оповедали земяне его к. мсти воеводства Мстиславского, пан Федоръ Галковскій, панъ Самуел Далецкий и з ыншыми учасниками своими, до тое маетности их належачыми, таковым способом и порадком, штож, в року прошлом тисеча шестсот петдесят пятом мца Мая трыдцатого дня, кгды замокъ его кор. мсти Кричевский козаки от Царя Московского заехали и не мало людей, нас, шляхты, и мещан Кричевских из розных сел затрымали, в который замок, выш менованый, упровадили есмо были убогую маетност свою рухомую скринями, в которой скрине моей, мене, Федора Галковского, было спроважоно цын, мед, золото, серебро, шаты и иншого убозтва нашого не мало, теды в той же скрини были справы, листы, привилее нашы вечистые два на маетност нашу Свинскую и на маетност нашу, прозваную Селцо, за рекою Сожомъ, в которых привилеях менует и село Дудино и Кораблево; до того теж в тых привилеех менует пляцы два: один *недалеко од церкви Светого Воскресенія*, а другий пляц, *на Подоле*, под замком лежачий, в месте Кричевском, также наданые вечным правом, при той маетности нашой оданое продкомъ нашым, небожчыкомъ пномъ Залозом, пну Остафъю, пну Григорю а пну Петру вечным правом и ничым непорушном от самих *князей Мстиславских*, за верные услуги их; также и привилея, отъ светебливое памети королей их мстей, *перед упевю*, наданые на потверженє тыхже маетностей, верху менованых и проч. Все это погинуло в том замку Кричевском; *нет ведома, если погорели, албо в том час кому до рукъ се достали*; о которых и до сего часу ведомости не маем за спаленем того замку от козаков украинных и проч.—Заявлено тамъ же 10 Января 1665 г.—Листъ книги 4.

3) Ziemianin jkmści wdstwa Mścisławskiego, pan Dawyd Zakalinski, manifestatią swą zanosząc, opowiadał. Gdy nieprzyiaciel Moskiewski, po złamaniu pokoiu wiecznego, na Białoruskie następował kraie, w ten czas rodzic żałuiącego,

pan Stephan Zakalinski, chcąc ochronić zdrowie y substantią swoią, tak z maiętnością swoią ruchomą, iako y z sprawami, zwiozł sie był do zamku Mscisławskiego. Zatym, kniaź Trubecki, w roku 1654, podstąpiwszy z wielką potęgą woysk Moskiewskich, zamek Mścisławski szturmem dobywszy, szlachtę y lud pospolity, iednych wyciął, drugich w płon zabrał, maiętności wszystkie, do zamku sprowadzone, rozszarpał. Także y sprawy, żałuiącemu należące, niewiedzić, ieżeli rozszarpano, albo ogniem spalono, czyli też przez kogo wcale wzięte. A te sprawy, iako ych mogł przypomnieć, mianowicie te byli: przywiley kniazia Mścisławskiego, dany przodkowi żałuiącego na sioło Cimaszkowo, w woiewodstwie Mscisławskim leżące и проч.—Заявлено въ томъ же судѣ 6 Іюня 1663 г.—Л. кн. 6.

4) Жаловал и соленитер протестовал земенин гдрский воеводства Мстиславского, пан Ян Козловский, толко взглядом старшенства малженского, а пани Юстина Кривоносовна Яновая Козловская, акторка справы, нижей выражоной, таковым способомъ, ижъ што, в року минуломъ тысеча шест сот петдесяд четвертом мца Июля двдцат четвертого дня, когды неприятел Москвитин Трубецкий подступовал подо Мстиславль, тогды жалуючая, з бегучими людми и з отцем своим, зошлым паном Василемъ Кривоносом, от Москвы, зо всею маетностю рухомою, спратом домовым и зо всими справами, до замку Мстиславского перебегли. В котором замку тот неприятел заграничный шляхту и все посполство обтевшы, а потом штурмом добывшы, людей одных высекъ, а иных в полон забрал, маетност всю разшорпалъ и справы все, там будучые, жалуючое, *нет ведома*, ежели забрал вцале, або розшарпал, чьли тежъ огнем спалил, менoвите, которые собе припомнеть могла, тые были: привилей князя Мстиславского на имене, званое Служняя, Будогощъ и потвержене на тую маетност королевское, Кривоносу, продку жалуючой, наданое; други привилей от тогожъ кн. Мстиславского на пляцъ в месте Мстиславскомъ, ведле *брамы Троецкой* лежачый, томужъ продку моему, Кривоносу, наданый, и проч. Заявлена тамъ же 10 Іюня 1663 года.—Л. кн. 22.

5) Жаловали и обтежливе оповедали земяне его кор. мсти воеводства Мстиславского, пан Тимофей *Ходкович* [a]) и малжонка его, пни Полонея Королковна Тимофеевна Ходковичовая, таковым способом, о то, иж што, в року минулом тисеча шест сот петдесят чотвертомъ, мца Июля осмнадцатого дня, кгды неприятел вяроломный Московский, наступуючы на панство его кор. мсти, и княз Алексей Микитинич Трубецкий, подступившы под замок Мсти-

a) Замѣч. надпись на актѣ: Widymus wydan wo Tadeuszowi Chodkiewiczowi, (а не Chodkowiczowi) 1790 r—u Mar. 11 d.—Так. обр., фамилія *Ходковичъ*, происходящая отъ соб. имени русск. *Ходко* (т. е. Ходоръ, Ѳедько) измѣнена, въ польской формѣ, на *Ходкевичъ* (какъ и зналъ себя изв. польск. гетманъ Ходкевичъ).

славский з войскомъ великим, арматно и през штурм, усилствомъ и кгвалтомъ, мечомъ добывшы и вынявшы, высек, а замок и все место огнем выпалил. В котором том замку, за часу перед наступенем неприятелскимъ, спроважона была (маетност?), *а мене самою и малжонку мою от тою замку отехали и до о . . . ди не допустили*. Там же в том замку маетности моее справожоное коп на двести пропало и справы шкатулкою, а меновите, то ест: привилея от славное памети князей их млстей Мстиславских, продком моим, Ходковичом, и продком моим, мене, Королковны, наданое, так же привилее славное и светобливое памети королей их млтей, а на потвержене наданоеж *перед унеею*, и проч.—Заявл. тамъ же 18 Іюля 1663 г. Л. кн. 32.

6) Żałowali y opowiedali ziamianie jkm. woiew. Mscisł., pan Andrzey Skurołapa y małżonka iego, pani Nastazya Łubowna, bywsza Piotrowa Dezwoducka, takowym sposobem, iż gdy nieprzyiaciel zagraniczny Moskiewski, nastąpiwszy na panstwo wielkiego xzstwa Litewskiego, podstąpiwszy pod zamek Mscisławski z wielką potęgą woyska Moskiewskiego, mianowaną fortecę przez miecz dobywszy, szlachtę, obywatelow woiewodstwa Mscisł., inszych w pień powysiekał, a drugich w płon pozabierał, a tę fortecę ogniem spalił. W którey to fortecy, w roznych skrzyniach tak pana Skorołapy, iako y paniey Skorołapiney, bywszey Piotrowey Dizwoduckiey, sprawy ich wieczyste, na rozne maiętnosci służące, mianowicie: pana Skorołapine przywileie, od xżąt udzielnych na maiętnosci Szeniewicze, Koszowiczy, Kudryczy panom Skorołapom nadane, na placy, w miescie Mscisławskim będące, etc. pogineli.—Заявл. тамъ же 29 Іюня 1663 г.—Кн. л. 41.

7) Ziemianin jkrmsci wdstwa Mscisław, jmć pan Jakusz Botwinia żałował y protestował soleniter o to y takowym sposobem, iż co, w roku przeszłym 1659 miesiąca Decembra 28 dnia, gdy żałuiący jmć p. Botwinia, będąc wygnaniu z kraiow Białoruskich w woisku jego kr. mści wo xa Lo., pod chorogwią pancerną wielm. jego msci p. Krzysztofa Sapiehi, kraiczego wo xa Lo, zostawał, które wtenczas pod reymentem wielm. jmci p. Połubienskiego, pisarza polnego wo xa Lo, w Kurlandyi zostawało. Tedy nieprzyiaciel Moskwicin Chowanski, z woiskiem niemałym napadszy niespodziewanie na Zabłudow y na wozy wszytkiego woyska, w reklinatorium będące, kedy y pomieniony chorogwie jego msci p. krayczego wo xa Lo we wsi Refałowie wozy zostawali, wszytkie niemal porabował y ludzi niemało wyscinał y w niewolią zabrał. Gdzie y żałuiącego jmci p. Łukasza Botwini małżonkę, panią Anne Koszanską Botwiniąwą, tenże nieprzyiaciel Moskwicin, w pomienioney wsi Rafałowie złapawszy, tiranską niemal zamordował na smierć; przy którey tedy ruchomość wszelką, cokolwiek ieno być mogło, iako też y sprawy rozne, wieczyste na rozne maietnosci, w wdstwie Mscisl. będące, y na inne tak w wielkim x. Litt. iaką y w Sierwierszczyznie, przodkom żałuiącego od naiasnieyszych królow ichmsciey nadanę, służącę, zabrane, zgineli etc., mianowicie przywileie książęcia, a potem króla polskiego, na dobra, nazwane Wolczasie, w trakcie Krzyczewskim, w

wdstwie Mscisł. leżącą, także na Klin y Wadoke, w powiecie Orszan., a w ekonomicy Mohilowskiey leżącysh etc. Заявл. тамъ же 3 Іюля 1663 г.—Кн. л. 51—52.

8) Жаловали и оповедали земяне его кр. мсти вдства Мстиславского, панъ Лукашъ Олеша, взглядом старшенства малженского, а малжонка его, пани Федора Давидовна Воронцовна, яко самая акторка справ, ниже менованых, таковым способом, иж што неприятел Москал, в року прошлом 1654, мца Июля 22 дня, штурмомъ, через огон, добывши замок и паркан Мстиславский, огнемъ спалили, также шляхту воеводства Мстиславского и *од инышихъ фортец од Москаля збеглых в оборону* до Мстиславлю, яко теж мещан и посполство добывши, мечемъ выстинали. А в том объленъженю жалобливая пани Олешиная была з малжонком своим першим, небожчиком паном Даниелем Скоролупою, которого на тот час в щтурме забито. И справы вси в замок Мстиславский перед облеженемъ спроважоны были и проч. и вси огнем погорели, и сама Олешиная в полон на Москву до везеня взята была, лечъ, за возволенем Божим, з рукъ неприятелских через промов свой з столицы з везеня упъла в Зареч свой, воеводство Мстиславское и проч. Заявл тамъ же 11 Іюля 1663. г.—Кн. Л. 55

9) Земянка его кр. мти воев. Мстисл., пни Овдотя Волюжанка Матеевая Безводицкая, удова, жаловала и оповедала таковым способом, иж што, в року прошлом 1654, мца Июля 18 дня, кгды подступил вероломный неприятел Москвитин, княз Трубецкий, под Мстиславль и штурмы потужные припущаючы днями и ночми и през три дни и ночы, а четвертого дня штурмом добыл, тогож року мца Июля 22 дая, паркан и замок Мстиславский а немилосердне усих людей, шляхту и мещан, и хтож колвек был у том городе Мстиславлю, то всихъ мечом выстинали и огнем выпалили. Также будучы сынове мои, Александр и Петръ Матеевичы Бозводицкие, которые зоставуючы при том замку Мстиславском, хотечы веры и цноты дотримат *королю*, пну своему, а же при том замку *головы свои положили*. При которых то сынох моих, всякие справы были очыстые, вечыстые на маетност Безводичы, туж у воев. Мстислав лежачое, а меновите привилеи королей их млтей даных и проч. и иньшие справы всякие от мала до велика и проч., то все при тых сынах моих зостало, и з них жаден з рукъ неприятеля не вышол, *чили их постинали, чили у полон побрали*; о которых ведомости не маючы и о справах тых, при них будучых и проч.—Заявл. тамъ же 7 Декабря 1663 г. --Кн. л. 74.

10) Жаловал и соленитер протестовал земянин гдрский воев. Мстисл., пан Янъ Козловский, толко взглядом старшенства малженского, а пани Іустина Крывоносовна Янова Козловская, акторка и проч. Далѣе изложено то же самое, что и въ вышепомѣщенной протестаціи ихъ, съ тою разницею только, что время подступленія князя Трубецкаго

подъ Мстиславль указано не на 24 Іюля, а на 24 Іюня 1654 г., и на
счетъ пропавшихъ, при этомъ случаѣ, документовъ, сказано, м. пр., о
привилегіяхъ нѣсколько обстоятельнѣе а именно: привилей князя *Лукъ-
веневича*, даный на село Крывоносово, Будогощъ, службы две, Будогощъ
Сложняя и служба Благицкая, таяж Будогощъ; другие привилея от кня-
зей, по ним наступуючых, на тыеж службы две, на потвержене продком
жалуючих наданые; привилей от тогож князя *Лукъвеневича* на пляцъ, в
месте Мстиславскомъ, ведле брамы Троецкой лежачый, тымже Кривоно-
сом даный, и проч.—Заявл. тамъ же 18 Іюня 1663 г.—Кн. л. 81.

11) Жаловали и оповедали земяне его кр. мти воев. Мстисл., пан
Иван Гарасимович и пан Василей Грегоревеч Мишковские, тым и та-
ковым способом, о том, што, в року минуломъ 1654, кгды княз Трубец-
кий з войском Московским подступил под замок его кр. мти Мстислав-
кий, з великою силою, громатно, чынечы штурмы през колко дней, там
же през штурмъ, усилством великим вынял и мечом высек, и огнем вы-
палил. В котором том замку маетност наша была спроважона перед тым
Москвитином и трывогами за часу. Которая тая маетност наша рухо-
мая, то ест, грошы, цын, мед, шаты и справы, то ест, привилея, от
славное памети королей полских *перед унеею* продком нашым, Мишков-
ским, наданые на маетност Мишковскую, и проч. При котором том вы-
нятю и высеченю, и выпаленю замку Мстиславского тую маетност и тые
справы чыли огнемъ погорели и пр.—Заяв. тамъ же 19 Іюля 1663г.—Кн. л. 85.

12) Жаловала и оповедала земеника его кор. млсти вдства Мсти-
слав., пани Раина Засовна, бывшая Яновая Куровичовая, теперешняя
Якимовая Волкова, таковым способомъ. Кгды, въ року прошлом ҂ахнд,
вероломный неприятел Московский, в границы великого князтва Литов-
ского вторгнувъшы, огнемъ и мечемъ *посекъ народ шляхецкий*, яко и *по-
сполитый нищыл*, и многие замки войском своим облегъ, тогды жалобли-
вой малжонокъ, пан Янъ Курович, обаваючысе найстя войскъ неприя-
телских на Мстиславль, а хотечы здорове свое и малжонки своей вцале
заховат, сам, ведлуг ухвалы братерской, в замку Мстиславском зостав-
шы, жалобливую малжонку свою з детми, з маетностю рухомою и з
справами розными до *замку Горского*, до отца ее, пана Юря Заса, капи-
тана Горского, выслалъ. И кгды княз Трубецкий, замок Мстиславский,
штурмом добывшы, под замокъ Горский подступил, где, войско неприя-
телское великое обачывшы, а не маючы в замку провиянту и пороху до
обороны, и людей, кимъ бы мели валъ осадит, поневоли *замокъ* неприя-
телеви *здать мусели*. По которомъ зданю замку, всю маетност рухомую
и справы у шляхты неприятел одобравшы и нет ведома где подевшы,
самых на Москву и на . . . . нижние (или нивные, или ничные) замки
запровадили. А справы, которые собе припомнет могла, тые были: приви-
лей князей их млстей уделных Мстиславских и проч.—Заявл. тамъ же
20 Іюля 1663 г.—Кн. л. л. 91—92.

13) Жаловал и соленитеръ протестовал земянин его кр. млсти вдства Мстисл. и Новогородка Северского и въ короне полской будучого, его млсть панъ Стефан Кгорский, на земянина его кр. мсти вдства Мстислав., на его млст пна Яна Кулака, и на пни Дороту Кулаковну, бывшую Мартiянову Кгорскою, братовою жалобливого, а теперешнею Миколаевою Барташевичевою, дочку его, пна Кулака, таковым способом и о то, ижъ, в року прошлом 1654, месеца Июля 18 дня, неприятел Москаль вяроломный з великою потугою войскъ подступившы под Мстиславль, срокгим и тяжким облеженем отočивши, што ден и ночъ щтурмы отправуючы, тогож року, мсца Июля 22 дня, через штурмъ и огнем добывшы Мстиславль, мечем выстинали, замокъ и парканъ Мстиславский огнемъ спалили и дощенту спустошили. В которомъ Мстиславлю брат рожоный жалуючого, небожчикъ панъ Мартиянъ Кгорский, од Москвы, от забитя, а перед облеженем небожчыкъ пан Мартиян Кгорский малжонку свою, помененою пни Дороту Кулаковну, теперешнею пни Барташевичовою, з маетностю рухомою до *фортецы Горское*, в повете Оршанском лежачою, спровадил был. А кгды, по высеченю Мстиславля от Москвы, в року выше менованом, панъ Кулакъ не заставаючы в облеженю Мстиславском, прияхавшы с подводами до *Горъ*, на онъ часъ дочку свою, а братовою жалобъливого, з маетностю рухомою, небожчыку пану Мартияну Кгорскому належачою, которою сам там у *Горах* зложил, забравши панъ Кулакъ неналежне, с дочкою своею, до Литвы запровадилъ, с скрынями и проч.—Заявл. тамъ же 2 Августа 1663 г.—Кн. л. 109—110.

14) Жаловал и оповедал земянин его кр. млсти вдства Мстисл., его млст пнъ Стефан Тимофеевич Воронец, таковым способом, иж што, в року прошлом 1654, неприятел Москал, з великою потугою войскъ под Мстиславъ подступившы, тяжким облеженем оточывшы, через штурмъ и огнем добывшы, народ шлехецкий и посполитий, всих мечем, замок и паркан Мстиславский добывшы, мечом выстинали и огнем спалили и спустошыли; инших людей в полон забрали. В котором Мстиславлю родича жалобливого, пна Тимофея Воронца, на тот час уво Мстиславлю Москва забила. До которого то Мстиславля и маетност свою рухомою спровадил был, также и справы шкатулою тамже до Мстиславля звозлъ, то ест, справы, привилее князей их млстей дедичных на то дато *перед унеею*, належачою продком жалобливого, за выслуги, маетностей Занковское и на пляц месте Мстиславском и на господу и проч. Вси справы, на тот час, з шкатулую погиноли, нет ведома, если погарели, чили теж их Москва побрала и попарпала и проч.—Заявл. тамъ же 3 Августа 1663 г.—Кн. л. 114.

15) Жаловал и соленитер се протестовал земянин его кор. млсти вдства Мстислав., пан Александер Бобрович, на земянина его кр. млсти вдства Мстислав., на пана Петра Протасовича, таковым способом

иж што, ещо в року прошлом 1654, по высеченю Мстиславля черезъ непреятеля Москаля, *здавшися доброволне воеводе Мстиславскому Московскому*, он, пнъ Протасович, а видечи мене от того непреятеля Москаля *збеглаго* з дому моего, стоячого в селе Бели, в тракте Кричевском, у вдстве Мстиславском лежачом, дом мой стоячей, он, панъ Протасович, учинивъшисе неприятелем, приехавши, в том року 1654, мца Октобра 10 дня, огнем ввес будынок, тот дом спалил, который коштовал, будуючи, копъ 60 грош. Лит. А мало на том маючи, тотже Протасович, в том року 1654, мца Октобра 16 дня, мене, Бобровича, в той маетности моей, на попелищу вышпикговавши, с помочниками своими, именем ему сведомых, оскочивши, того дня вечоръ, словами Московскими: *Царовъ, Царовъ!* заволавши, мене порвавши и звезавши, яко який неприятел заграничный, до замку Кричевского припровадивши, до вязеня, козаком Костантого Поклонского, на он часъ Москве голдуючим, отдалъ и через целый тыдень у везеню держал, голодом морил, обецуючи мене разною смертю срокгою з сего света збавит. А з маетности моей Бели первей збожя всякое пожалъ и з ям побрал, которого было за копъ 300 грош. Лит., и тую маетностку мою спустошивъ. А еще перед войною и наступенемъ Москвы на панства его к. млсти, пна нашого млстивого, он, пан Петръ Протасевич, дал на себе лист, доброволный запис, иж нам маетности Бели, которую маем от его, пна Протасовича, на вечност, ниякое перешкоды чинит не мел, 1000 золот. полск. заруки положил и доброволне записался, зачим тот записъ нарушил и тую заруку платит попал и жалобливого на смерть забит хочет, похвалки чинит и проч. —Заявл. тамъ же 8 Августа 1663 г.—Кн. Л. 122.

16) Жаловал, селенитер се протестовал земенин гдрский вдства Мстиславского, его млсть пнъ Янъ Теодоръ Станкевич, о то, иж што, в року прошълом 1655, мца Октобра 11 дня, по вытятю од Москвы Мстиславля през Трубецкого, *выехавшы я з Литвы* до худобы своее, названое Полуляховщыны, лежачое у воеводстве Мстиславском, а з допущеня на мене Бозкого, вышь реченого року, мсца и дня, толком до тое худобы моее приехал, зараз Москва, на то селцо мое напавшы, мене поймали и запровадили аж до Смоленска. Также той неприятел, маючы мене у полону, то ест, Москвитин, страшечы мене запроданем у тяжкую неволю Татар Московских, запроваженем в той город, с которого нихто с полону прешлых войн не вышол; там тебе запровадят, откул николи выйти не можешъ. А не могучы я ни в чом им спротивит, яко вязен и неволник их будучый. А зложывшы з ног моих железы и с турмы мене выведшы, а вzложыли на мене, неволника и вязня своего, неякоес поневолное оженене з дочкою неякого попа Чыжа, тыми оковами, *ижъ бым я на служьбе противку короля, пана моего милостивого, зоставал. А я, не хотечы напротив короля, пна своего, и против Речы Посполитое руки подносит* и здрайцою быт, мусел есми от тых оков до ой-

чызны своее и *до короля* пна *уходит*. А по выстю мене с тых оков, помененый выш неякий Москал Чыж, попъ, узявшы немало Москвы, напавшы на убогую маетност мою, у воеводство Мстиславское, на село мое, вышь помененое, лежачое, напавшы, у подданых моих кони, коровы и всякое быдло побрали, и подданыхъ моих помучыли и немало их у полон побрали, зъ ям збожья немало побрали, збоже, кони; ледъкорохуючы, шкод почынили на тысечу золотых полских; двор мой и гумно огнем спалили. От которого, то ест, спустошеня, и тепер то пусто заставает та убогая маетност. И на здорове мое отповед и пофвалку учынилъ, мовечы предъ поддаными моими, иж я незадовго пна вашего забъю, где колвек его натрафившы, и проч.—Заявл. тамъ же 8 Августа 1663 г.—Кн. л. 124.

17) Земянин его кор. мл. вдства Мстисл., панъ Ярош Пячковский Балакир, жаловал и оповедал таковым способом. Кгды, в року прошлом 1654, мца Июля 18 дня, неприятел заграничный Московъский, з великою потугою войска наступуючы на панства его кор. мл., самъ Цар под Смоленскъ, а иншых воеводов с пулками и з арматою в иншые замки его кор. мл. ординовавшы, казал подступоват, межи которыми княз Алексей Микитич Трубецкий з многими пулками и потугою людей под замок Мстиславский подступил и вколо облег, и през колко дней чынечы штурмы потужные до замку Мстиславского, а потом учынившы остатний штурм, кгвалтом, през великое усилство замек Мстиславский вынеившы, огнем спалил, самых вытявшы, других немало людей в полон запровадил. Где маетност жалуючого, в томъ же року 1654. передъ вынятем замку Мстиславского, рухомая, грошы готовые, золото, серебро, цын, мед, шаты и розные заставы, завчасу, перед тривогами, спроважона была; там же и справ немало было, то ест, листы вечыстые, наданые продком жалуючого на маетност Орлище и Ожоги от славное памети их млтей князей уделных Мстиславских, также привилея на потверженe той маетности от королей их млтей полских и проч. при вынятю и высеченю през неприятеля Московского подратовано и побрано, чыли тежъ попалено в замку Мстиславском и проч.—Завявл. тамъ же 10 Августа 1663 г.—Кн. л. 136.

18) Wielebny jmć ociec Marek Citowicz praesbiter Połonicki, iako opiekun, testamentem pozostałym potomkom jmci pana Bohdana Ywanowskiego, panom Ywanu Ywanowskiemu y Matfeiu Jerczakiewiczowi naznaczony, opowiadał y protestował się o to, iż gdy, w roku proszłym 1655. pod czas zamieszania panstwa naiasn. krola jmci, p. n. mił., wielkie xięstwo Litt. od nieprzyiaciela Moskwicina y rebelliey kozackiey; dla kturego niebezpeczenstwa nieprzylacielskiego, iako pod ten czas niebezpeczny, żałuiący jmć ociec Citowicz, nie mogąc z maiętnoscią swoią ruchomą w domu swoim mieszkać, wszystko od mała do wiele, iako też y szkatułe z prawami roznemi, w zamek Krzyczewski wprowadził byłł. W kturey szkatule rozne sprawy tak żałuiącego, iako y zeszłego

jmci p. Bohdana Iwanowskiego и проч. byli и проч. To wszystko, przy wieln maiętności ruchomey żałuiącego, w zamku Krzyczewskim, wysz pomienionego roku, z szkatułą zgorzały, czyli też przez kogo zabrane zostali, wiedzieć nie może и проч.—Заявл. тамъ же 10 Августа 1663 г.—Кн. л 137.

19) З великим жалем своим жаловал и оповедал земенин его кор. мсти вдства Мстисл., пан Самуел Будогоский, сам от себе и именемъ брата своего рожоного, пана Юря Будогоского, без бытности на тот час в дому своем, служечы у войску его кор. мсти великого князства Литовского, таковым способом, иж, року прошлого 1654, мца Июня 18 дня, кгды наступив княз Алексей Трубецкий з великою силою и потугою, з розными полками под замок его кр. мл. Мстиславский, там же будучи в том замку его кр. мти Мстиславском, небожщица пни матка наша, Федора Путятянка Русиновска и з нами, яко детми, лет недорослыми, спровадившы в тот замок всю убогую маетност свою рухомую, скринями, хотечы сама здоровя своего застереч и тое маетности своее от неприятеля Московского, то пак, того року, мца Июня 22 дня, наступившы з великою силою и потугою своею под замок и под паркан, штурмъ валный учынившы, паркан и замок огнем спалил и всих людей, так шляхту, яко мещан, мечем повысек. Там же небожчику пани матку нашу, Федору Путетянку, забито, и тую всю убогую маетностку нашу с тых скрин побрали; в которых тых скринях было сховано золото, серебро, шат немало, справ, листов, привилиев на маетности нашы вечыстые, наданые от князя *Михаила Лукввйнева* продком нашым за выслуги их, у вдстве Мстислав. лежачых, также и на пляц, в том месте его кр. мти Мстиславском лежачый, иншых справ немало и проч., которые тые вси справы, листы от неприятеля Московского попалено, або теж хто до себе побрал и проч.—Заявл. тамъ же 20 Августа 1663 г.—Кн. л. 146.

20) Жаловал и оповедал земянин гдрский вдства Мстисл., пан Даниел Хоминич Вербовский, о то . . . способом, иж, в року давно минулом тысеча шест сот . . . чотвертом, за наступенем вироломного неприятеля . . . квитина на панство его к. мти, великое князство . . . . под замок Мстиславль, через князя Трубецкого буд . . . жалобливый у том облеженю, з розными их млстями пнами обывателми, з малжонкою моею и з детками моими, маючы при собе скрыню з розными речома, серебром, золотом, цыною, медю, готовою сумою и зъ иншым спратомъ домовым. Там же и в той скрини была справа . . . . маетности моей ойчыстое и дедистое, названое . . . . ровшызну и Аврамовщизну, и на *церковъные* . . . . теж и на пляц, до тых маетностей нале . . . . лю и инные справы, у воеводстве Мстиславском будучое, в тракте Радомском лежачою; которую тую маетност и пляц окупилем есми, яко у пущоставника, его млти пна Адама Кгонсеревского, которая была ему за 50 кона, зоставным способомъ, от его млти пна Ярошa Даниловича в 50 кона, зоставнымъ способомъ, от тогож неприятеля Москвитина згинула (скриня), чы огпах и проч. От тогож неприятеля Москвитина згинула (скриня), чы огпах и проч.

нем спалена, чыли теж у непрыятеля у целости зостает, не маючы о ней ведомости и о иншых справах и проч.—Заявленъ тамъ же 20 Августа 1663 г.—Кн. л. 148.

21) З великим жалем оповедала земянка его корской млти вдства Мст . . . ее млть пани Софиа Телковна Комаровска Янова Сухтицка, таковым способомъ. Кгды малжонокъ ее млти, его млть пан Ян Сухтицки еще от зача . . . с козаками на услузе его корской млти, не выежджаючы з войска з войны . . . мистромъ по все часы зоставалъ, и за насуупенемъ неприятеля . . . . ского на той же зостаючы услузе его корской млти, веры и цноты . . . в розных оказыах, здоровя своего не жалуючы, отважне ставалъ . . . приятель, способившысе в силу, нетолко пограничные замки . . . все великое князтво Литовское сплендровал, тогды его мсть пан . . . тицки, хотечы здорове свое и малжонки своей, маетност рухому . . . вцеле заховать, спровадилсе был до замку ясне велможного его млти пана Павла Сапеги, воеводы Виленского, гетмана великого вел. княз. Лит . . . . ва, где за поступенем з войском великим Московским Лабанова . . . малый в облеженю зостаючы, частократне з Быхова въ вытечку . . . даючы, немалую шкоду в войску неприятелском чынил. Потом, в року 1659, через *зраду запамета . . . Илинича, Шулца и иных товаришовъ, неприятел* Московский, замок Б . . . одержавши одних посекь, а *других живо побрал*, где и жалуючой малжонка, взявши, тиранско а немилостиве на смерть замордовалъ, а ее самую . . . пелую, в полон взявши, въ Москву запровадилъ; маетност рухомую побр . . . и справы все такъ малжонка ее, жалуючой, которых, менуетъ, не мо . . . яко теж речи ее самой власные, па тот же час, з шкатулою, нет ведома . . . шарпали, чыли спалили, або ли зовсим узяли и проч. Заявл. тамъ же 21 Августа 1663 г.—Кн. л. 149.

22) На враде гдрском кгродском Мстиславском и проч. my, dignitarze, urzędnicy, rycerstwo y szlachta korony polskiey y wo x. Litto, w wiezieniu Cara Jego Msci Moskiewskiego, na Moskwie teraz będące, na podpisach rąk naszych wyrażeni, czyniemy wiadomo tą atestacyią naszą, iż zanosiła przed nami tu żałosna manifestacią jey msć pani Zophia Ciołkowna Komorowska Janowa Suchcicka, tu w wiezieniu będąca, w tym, iż co pomieniony małżonek iey, pan Jan Suchcickiy, czasu teraznieyszey Cara Jego Msci z krolem jeg Msci panem naszym miłosciwym, woyny, w woysku kr. jego msci Litewskim kilko liat służywszy, sprowadził sie był z nią, małżonko swą, y z niekturą z maiętnoscią swą ruchomą, w osade y w ochrone od woysk Cara Jego Msci, do fortece jaśnie wielm. jego msci pana Pawła Sapichi, woiewody Wilen., hatmana wo wo x. Litto, Bychowa. Gdzie tam czas niemały w obleżeniu od tegoż woyska będąc, w roznych, częstych czynionych, potężnych szturmach y wycieczkach przeciwo tego woyska, w tym Bychowie, odważnie stawał. A potym, jako w roku przeszłym 1659, przez Iliniczową y Szulcową y towarzysze ich zdrade, w te fortece Bychow to woysko wpadszy, ludzi wszytkich, w tey

osadzie będących, wysiekło, tedy, pod czas tego wysieczenia y wzięcia tey
fortecy, przerzeczonego pana małżąka jey msci, także y inney szlachty niemało,
żywcem wziowszy, potym okrutnie, tiranską zamordowało, a iey msć
samo, osierociało, w płon wzięto; maiętność iey ruchomo, cokolwiek ieno
iey było, wszytko pobrano y poszarpano; a przytym sprawy wszytkie и
проч. pod ten czas tam, w Bychowie, z szkatułką pogineły (м. проч. на имѣ-
ніе *Городкъ* въ воев. Мстисл.). Pisana w Moskwie, roku 1663, mca January
18 dnia. Аттестацію подписали: Heronim Pac, woiewodzic Trocki; Jan Nie-
wiarowskiy; Woyciech Kazimirz Swięcickiy, rott. jego msci; Dadzibog Stabrow-
skiy; Jakub Stanislaw Chuliawinski; Jan Stanisław Belczeckiy; Stanisław Trępo-
wicz; Adam Potopołskiy; Piotr Talmont; Michał Piegłowskiy, rott jego kr. msci;
Michał Wysogiert; Alexander Rohoz; Jerzy Swinarskiy; Michał Swinarskiy; Sa-
muel Madzalewski; Jan Konczewski; Girgiw Caderatta, komendat Breski, Krzy-
sztoph Szudnio, kapitan jego kr. msci; Marcin Swirskiy; Jerzy Wadysław Jar .
. . . Bohdan Ratomskiy; Łukasz Kałoyczewskiy; Stanisław Alexandrowicz; Woy-
ciech Kobylinski; Michał Grzybowskiy; Karol Masalskiy; Heronim Anibal; Ka-
zimierz Janowskiy; Alexander Tur, kapitan jego kr. msci; Stanisław Magilnicki ręko
swo; Michał Swiackiy; Jan Suchorskiy; Walieryian Nieławickiy; Jan Kaziemierz
Skirmont; Marciian Kozubowski; Samuel Staszewskiy mp.; Władysław Woyna
mąż; Pawieł Grygior Korporał; Самуел Ботвипко руку приложил; Jan Ka-
minski; Bohomoliec Alexander mp.; Samueł Czaplic; Michał Szapko Tolskiy;
Krzysztoph Wołczek mp.; Kondrati Swirszczewski rę swą; Michał Łuckiewicz; Pa-
wieł Barurzynski; Łukasz Zborowsky; Krzysztoph Żaba, skarbnik Witebski mp.;
Jan Kirkor; Samuiel Awgustinowicz ręką; Zygmot Jacewicz; Heronim Ostankie-
wicz; Mikołay Ławeyka ręko; Adam Skwarek; Jan Horodeyski; Jakub Pohosky
mp.; Hrehorey Fabiyian Lieteckiy; Dmitr ręko; Mikołay Żyrklewiecz; Mikołay
Jwanowskiy ręko swą; Mikołay Jozofowicz, ekonom Witebski mp.; Piotr Gano
Lipskiy ręko swą; Andryian Hrebnickiy; Jan Grabowskiy; Gabryel Białynickiy
Birula mp.; Jakub Tomkowicz ręko swą; Michał Dworeckiy; Pawieł Wiereszcza-
ka; Jerzy Swidło; Jan Bohomoliec.—Заявл. тамъ же 28 Августа 1663 г.—
Кн. л. 151—152.

Z wielkim żalem żałował y opowiadał ziemianin jkmci wdztwa Mscisł.,
23) Z wielkim żalem żałował y opowiadał ziemianin jkmci wdztwa Mscisł.,
pan Mikołay Adamowicz Ormienczykiewicz Sutocki, sam od siebie y imieniem
braci swey rodzoney, ieszcze lat nie maiących, Samuela y Jakuba Ormienczy-
kowiczow Sutockich, na ziemian jkrmci tegoż wdwa Mscisł., na jmci p. Alexan-
dra Pleskaczewskiego y małżonke iego, p. Justyne Kuczukowne, w ten sposob
y o to. Zostawaiąc mnie, Sutockiemu, od czasu niemałego woysku jkrmci wo
x. Litto, a gdy, w roku teraznieyszym 1663, msca Nowembra osmego dnia,
przybywszy do wdztwa Mscisławskiego y daley pod Smolensk przeciw nie-
przyiaciela Moskala, wziąłem pewną wiadomosć od niektórych przyłł moych,
isz, w roku przeszłym 1659, we Mscisławiu mieszkaiąc, nieboszczyk p. Andrzey
Bohdanowicz Ormianczykowicz Sutocki, stryy moy, s tego swiata smiercią sszedł,
przy którego smierci on, p. Plaskaczewski, będąc, także małżonka iego, p. Pla-

skaczewskiego, p. Justyna Kuczukowna, zostawaiąc, niewiedzieć z iakich przy-
czyn, na on czas małżonką nieboszczykowi stryiowi memu, mimo słubną żone,
panią Maryne Moskiewiczowne Andrzeiową Ormianczykową Sutocką, ktura y
natenczas żywo zostaie, nie patrząc na boiaźń Bożą, y wstyd ludzki niepogłą-
daiąc, przy onego smierci były, a będąc nienależnemi successorami po smierci
stryia mego, maiętność wszytką ruchomą, złoto, srebro, cyne, miedź, konie,
bydło rogate y nierogate, szaty y pudze gotowe y wszystek sprząd domowy,
ochędostwo szlacheckie, zboże wszelkie, w iamach pochowane y w polu zasiane,
maiętnosci w Sutokach oyczyznie dziedziznie moiey, y w Starym Siele, w wdz-
twie Mscisł. leżących, po bezpotomnym stryiu moim p. Płaskaczewski y teraz-
nieysza małżonka iego, p. Justyna Kuczukowna, do siebie zabrali etc.—Заявл.
тамъ же 15 Ноября 1663 г.—Кн. л. 161—162.

24) Żałowałł y soleniter sie protestowałł p. Wawrzyniec Maximowicz, za
przybyciem swoym z kraiow Litewskich w roku 1663, mca Septembra 20 dnia,
o to, yż, w roku przeszłym 1654, pod czas nastąpienia nieprzyiaciela Moskwi-
cina, kniazia Trubeckiego, z niemałą potęgą Moskiewską, pod zamek jkrmci
Mscislawski, który nieprzyiaciell przez kilka dni maiąc w oblężeniu, przez sztur-
my zamek y parkan Mscisławski dobywszy, ogniem wypalił, a lud rozney kon-
dycy, będący w tym oblężeniu, mieczem powycinałł, a ynszych w niewolą za-
brałł. Gdzie żałuiącego rodzic, nieboszczyk p. Maxim Alexandrowicz, zosta-
iąc w tym że oblężeniu ze wszytką swą maiętnością ruchomą, od mała do
wiela, co ienokolwiek ruchomością nazwać się mogło, srebro, cyny, miedź
y skrzynie z roznemi fantami etc. niewiedzieć, czy ogniem pogorzeli, czyli też
tenże nieprzyiaciell zabrałł etc.—Заявлено тамъ же 21 Сентября 1663 г.
—Кн. л. 174.

25) Жаловал и оповедал слуга и врадник его млти пна Гелияша
Каменского, поручника его кор. млти, хорожича, его млти пна Володи-
мера Каменского, хоружого Мстиславского, на име Лукаш Томашевский,
на его млти пна Мартияна Полского, тивуна Бережанского, ротмистра
его кор. млти роты козацкое, таковым способом, о том, штож, в року
тепер идучом 1663, мца октебра 3 дня, будучы мне на маетности его
млти, села Холму, яко то урадником на маетности его млти, названое
Холме, у воеводстве Смоленском лежачое, для пилнованя, яко то тепе-
решний час военный, застерегаючы маетности его млти *от жолнеров*, то
пак его млть пан Мартиян Полский, ротмистръ его кор. млти, нет ве-
дома, зъ якихъ причин, зваснившисе и *збунтовавшисе* з розными жол-
нерами о колко десят человека компании его млти, также и челяди,
будучи на тот час при них, которых он сам лепей знает, имена и про-
звиска зват ведает, збунтовавшисе, на тую маетност его млти пна мо-
его млтивого, пна Гелияша Каменского, моцно, кгвалтом у подданых его
млти пна моего Холмъских коней шестеро, которые на тот час купо-
ваны все огулем, коштуючие таляров осмъдесят, также и збожа розного
зъ ям, з клетей, кгвалтовне побрали, то ест, жита чистого взяли чвер-

тей семдесят, яко на тот час куповано золотых по десет, пшеницы чвертей двадцат, каждую чвет куповано по дванадцат золотых, ечменю чвертей петнадцат, чверть куповано, по шести золотых, овса чвертей сорок сем, кождую чверть купуют золотых по пят, гороху чвертей сем, кождую чверть купуют по золотых десети, проса чверти чотыри, чверть купуют по золотых шести, пщол уляниц дванадцатери на корен подрали, в бортях посечных тринадцатери. То все кгвалтовне его млть пан Мартиян Полский с товорышами своими побрал и на пожыток свой обернул и проч. [а])—Заявл. тамъ же 12 Октября г.—Кн. л. 182.

26) Земяне его кор. млти вдства Мстисл., тракту Кричевского, панове Зенов . . . Василий и Прокоп Грегоревичи Мишковские, братя рожоная, реферуючисе до права посполитого статутового и конституций сеймовых, о згиненю справ постановленых, жаловали и оповедали и до ведомости урядовое то донесли, иж што, в року прошлом 1654, вероломный неприятел Московский на панство его кор. млти, великое князство Литовъское з великою потугою своею наступовал. В тот час родич жалуючих, пан Грегорей Мишковский, з дому своего, в селе Мишковичах, у вдстве Мстислав. стоячое, для певного варунку, сам з родичкою жалуючих и самими жалуючими, так теж зо всим спратом домовым и з скринею з справами и розною рухомостю своею, до замку его кор. млт. Мстиславъского, при иншых их млтях панах обывателях, спровадилсл. В том часе неприятел Московский, княз Трубецъкий, з потугою немалою, под Мстиславль подступивши, штурмами потужными, которых трудно было стримат, добывъши самый паркан и замокъ Мстиславъский, огнем фундитус выпалил, а людей вшелякое кондицией, тамъ будучих, без милосердя Божого мечем повыстинал и иных в полон позаберал; родича жалуючих забито, а справы, в скрине будучие, меновите: привилей, от *князя Лукъвеня* на маетност Мишковичи и инные урочища до тых Мишковичъ належачие, прадяду жалуючих, зошлому з сего света, пану Афанасу Мишъковскому, даный, а за наяснейшого короля его млсти, святобливое памети, Жикгимунта конфирмованый и проч. того ведати не могут, чыли огнем погорели, чыли тежъ тот неприятел позаберал и проч.—Заявл. тамъ же 10 Октября 1663 г.—Кн. л. 194.

а) На 202—203 л. кн. помѣщ. жалоба самого Геліаша Каменскаго на товарищей полка Владиміра Каменскаго: Селицкаго, Забѣлу, Рылу, Давыдовича, Годлевскаго и Гримайлу, въ томъ, что они, вооруженные, съ толпою въ нѣсколько сотъ человѣкъ, сдѣлали нападеніе на имѣніе его, назыв. Село—Галевскъ въ Мстиславл. воев. и тамъ, причинивъ ему оскорбленіе непристойными словами, ударили его цѣпомъ въ голову и отняли у него дорогую шапку, стоим. 30 зол., и мушкетъ, стоив. 20 зол.

27) Jego mść p. Jan Stankiewicz, horodniczy wdstwa Mscisławskiego, za przybyciem swoym od chorągwie w woysku wo xa Lo, na usłudze jkrmci będącey, do dworu y maiętnosci swoiey Klukino, w wdstwie Mscisław. leżącey, w roku 1663, msca Octobra 20 dnia, a za wzięciem wiadomości od boiarzyna swego, Stefana Kryckiego, Azara Razkina, ciwuna, Waska, młynarza, Lany Hryszkowey, woytowey wdowy, Chimy Andrzeiowey, stelmachowey żony, y drugich poddanych, na osobliwym reiestrze spisanych, w siele Klukinie mieszkaiących, z wielkim żalem swym protestował za onemiż samemi w krzywdach, onym poczynionych, na ziemianina jkrmci wdstwa Mscisł., jmci pana Zacharysza Downarowicza Butrymowicza y panią małżąkę, jeymść p. Krystynę Żukowską Zacharyaszową Downarowiczową, takowym sposobem, yż jmć p. Downarowicz, w spolney radzie y namowie z p. małżąką swoią będąc, nigdy żadney sobie od jmci p. horodniczego samego y od wysz pomienionych poddanych jmci daney przyczyny nie maiąc, tylko własnie z zuchwalstwa y swawolenstwa swoiego nałożywszy sie, nauczywszy sie oney z rebellizantami jkmsci kozakami conwekuiąc y przeciwo woyskom jkrmci stawaiąc, potym dobrowolnie Moskwie sie poddawszy, pod protectią Cara Moskiewskiego mieszkaiąc, na maiętnosci szlachty, w woysku jkrmci służących, naieżdżać y poddanych, w nich maiętnościach mieszkaiących, bić, mordować y insze insolentye popelniać. Jakoż y po szczęsliwym rekuperowaniu z ręku Cara Moskiewskiego, przez woyska jkmrmci, Białoruskich kraiow, teyże swey woli jmć p. Downarowicz nie poniechiwaiąc, lekce sobie poważaiąc srogość prawa pospolitego, na gwałtownikow opisanego, w roku 1661, msca Apryla 9 dnia, za radą y namową p. małżąki swey, z pomocnikami, imionami y nazwiskami samemu jmci p. Downarowiczowi zwać wiadomemi, gdy jmć p. horodniczy w woysku pod chorągwią na usłudze jkrmci zostawał, w niebytności jmci, na dwor, w siele Klukinie, w wdstwie Mscisł. stoiący, mocno, gwałtem naiachawszy, Azara Razkina, ciwuna, Nikipora Kryckiego, boiarzyna, we dworze będących, zaraz porwawszy, pomienionego ciwuna, w kij związanego, ogień tamże nanieciwszy, piec począł, pytaiąc sie o pieniądzach, którey męki nie mogąc długo cierpieć, co miał pieniędzy swych kop sześć Lit., musiał p. Downarowiczowi oddać. Takową mękę Nikipor Krycki widząc, wyrwawszy się z ręku pomocnikow p. Downarowicza, uchodzić do Soża rzeki począł, za którym p. Downarowicz, wsiadszy na konia, s pistoletem nałożonym, goniąc, u samey rzeki doszedszy, strzelił. Od tego razu ieszcze żywym będąc, iął prosić p. Downarowicza, aby go, na smierć nie zabiiaiąc, chciał żywo puścić; nieubłagany prożbą, z zuchwalstwa, z swawolenstwa pastwiąc sie nad stworzeniem Bożym, maiąc drugi pistolet gotowy, złożywszy do tego boiarzyna, topić sie go przymusił. Który, postrzelony, gdy sie w wodę rzucił, nie mogąc długo płynąć, zaraz utonął. Takową p. Downarowicz zrobiwszy robotkę, od rzeki powracaiąc, postrzegł Lutę Hryszkową, woytową wdowę, uciekaiącą, na koniu, skoczywszy, doszedł w polu y zbiwszy oną bez miłosierdzia, żupan zdarł z oney. Powrociwszy potym do wsi, Chimę Andrzeiową, stelmachową żonę, chorą leżącą w yzbie iey . . . . pytaiąc męża, a potym pieniędzy, bez miłosierdzia zbił, zmordował y zaledwo żywą porzucił. Potym Waska, młynarza, we młynie znalazszy, także zbił, zmordował y związanego, iako łotra iakiego, do domu swego na większe morderstwo był poprowadził, ale, wyrwawszy sie z rąk w Koleśnikach, maiętności jmci p. Suchodolskiego, uszedł. I szkod tamże w Klukinie niemało, w zabraniu fant y inszych rzeczy roznych, które, czasu prawa, na osobliwym reiestrze pokazanę będą, uczyniwszy, do maiętności swoiey, Botwinowki, zaprowadził y na swoy pożytek obrocił etc.—Заявл. тамъ же 12 Октября 1665 г.—Кн. л. 195—196.

28) Żałował y solleniter protestował jmć p. Tobiasz Zdanowicz, ziemianin jkrmci pow. Orszanskiego, a towarzysz chorągwie śmiercią zeszłego, wielm. jmci p. Sosnowskiego, kasztellana Polockiego, w roku terazn. 1668, msca Octobra dnia 13, na p. Bolesława Szołkowskiego, burmistrza, y na wszytek magistrat miasta Mohilewskiego y mieszczan wszytkich, o to, iż oni, nie przestaiąc na tym, że roznych czasow, iako o tym rozne zaniesione są manifestatye, wielkie wiolencye, szkody, boie, naiazdy na maiętność dziedziczną żałuiącego, w pow. Orszan. leżącą, nazwaną Papkowo y Zapole, czynili, ale ieszcze y dalei w pochwałkach swych y nie w pohamowanei swei a nieprzysłuszaiącei nie ustawaiąc licency, y czynić szkod nie przestaiąc w pustoszeniu lasow w pomienionei maiętności, nasławszy, dnia 28 Septembra mca y roku wysz pomienionego, do pomienionych lasow ludzi kilka set na wozach, tamże, gdy mocno, gwałtem lasy rąbać poczeli, urzędnik żałuiącego, na imie Jan Michałowski, szlachcic uczciwy, przyiachawszy do nich, upraszał, aby lasow rąbać y pustoszyć zaniechali, oni, z kiiami, siekirami przyskoczywszy, pociskami go stłukli, aż zaledwo na koniu uszedł. Skąd odpendziwszy go, a continuiąc przedsiewzięcie swe, więcey niż na pułtora tysiąca złotych, w lasach, rąbiąc go wielkimi naiazdami, poczynili. Potym, gdy w kilka dni, do miasta Mohilewa pomieniony urzędnik szedł do woyta, chcąc opowiedzieć o zbicie swe y szkody, w lasach poczynione, tamże go potkawszy, p. Bolesław Szołkowski, burmistrz, a nie pamiętaiąc na boiaźń Bożą, na srogość prawa pospolitego, a nie poważaiąc podanych magistratowi y wszytkiemu miastu Mehilewskiemu listow zaręcznych upominalnych jkmci, pana n-o m-o, za namową y spolną radą magistratu y mieszczan wszytkich, na despekt żałuiącego, kiimi go, wsrzodku ulicy wsciągnowszy, warcie, która u bramy murowanei Szkłowskiei stała, nutelitościwie bić, mordować, potym wewlekszy do chaty, blisko bramy stoiącei, dobić roskazał; którego ciało, teyże nocy, czy utopione, czyli zakopane gdzie zostało. A żałuiący lubo chciał ciało urzędowi należnemu prezentować, ale, nie mogąc o nim wiedzieć, ani dopytać, tylko obdukcyą szkod, w lasach poczyuionych, według prawa przez ieneralow jkrmci pow. Orszan., to iest, Hrehorego Poleia y Heliasza Swiderskiego, w mieście Mohilewskim mieszkaiących, chciał uczynić, lecz jenerałowie, dla srogich pochwałek mieskich, iachać nie chcieli [a]) etc.—Заявлено тамъ же 30 Октября 1663 г.—Кн. л. 210.

а) На 257 л. кн. помѣщена подобная жалоба земян. Оршан. повѣта, Тобия

29) Jego mość pan Jan Stankiewicz, horodniczy Mscisławski, za wyściem
swoym z więzienia Moskiewskiego y za przybyciem od chorągwie, woysk jkrmci
w. x. L. zostaiącey, do domu swego w Kuklinie, w wdstwie Mscisławskim sto-
iącego, w roku terazn. 1663, msca Octobra 20 dnia, a za wzięciem wiadomości
od boiarzyna swego, Iwana Razkina, tamże w Kuklinie mieszkaiącego, żałował y
protestował, w krzywdzie jego samego, na ziemian jkrmci wdstwa Mscisławskie-
go y Połockiego, jmci p. Andrzeia Podwipiętę y p. małżąkę, jeymć p. Połonią
Wołowiczowne Andrzeiową Podwipięciną, y na boiar ichmściow, na imie Iwa-
na y syna iego Hryhoria Woronow, takowym sposobem. Gdy żałuiący jmć p.
horodniczy Mscisł., pod czas wzięcia zamku Mscisławskiego przez nieprzlla Mo-
skala, tamże w zamku do więzienia wzięty, przez lat trzy cięszkie cierpiał wię-
zienie, w ten czas p. Podwipięta z p. małżąką swoią, dobrowolnie pod protektią
Cara Moskiewskiego poddawszy sie, w wdstwie Mscisławskim blisko w sąsied-
stwie maiętności żałuiącego mieszkaiąc, poddanym nieznosne krzywdy, roznych
czasow, czynili. Potym, na większy żal jmci p. horodniczego, w spolney rodzie
y namowie z małżąką swoią będąc, w roku 1656, msca Junij 6 dnia, gdy Cit
Razkin, boiarzyn jmci p. Stankiewicza, w siele Kuklinie mieszkaiący, we włas-
nym lesie pana swego Kuklinskim będąc, pszczął doglądał, o czym jmć p.
Podwipięta z jey mscią panią małżąką swoią wziowszy wiadomość, maiąc iako-
wyś rankor do niego, bez żadney sobie daney przyczyny, wziąwszy pomienio-
nych boiar swoych y z drugą czeladzią posłali, aby onego Razkina, złapawszy,
tyransko na śmierć zabili. Jakoż, wykonywuiąc wolę y wskazanie panow swoych,
szedszy do lasu, pomienionego boiarzyna Cita Razkina, nie spodziewaiącego sie
nic na siebie złego, gwałtem porwawszy, wprzody bez miłosierdzja obuchami
bili, a potym, swawolnie pastwiąc sie nad stworzeniem Bożym, przepomniawszy
srogości prawa pospolitego, Hrehory Woron szyie tyransko siekiero odciął. Któ-
re zabicie boiarzyna, w zawoiewaniu kraiow Białoruskich przez nieprzlla, nie
było gdzie opowiadać; po odwoiewaniu zaś przez woyska jkrmci, w niebytnoś
jmci p. Horodniczego y urzędnika sporządzić urzędow nie mieli, teraz, za przy-
byciem do maiętnosci swoych a za wzięciem pewney wiadomości, jmć p. Stan-
kiewicz, horodniczy Mscisł., po śmierci jmci p. Padwipięty, z samą jeyć panią
Podwipięciną y z boiarami jeymsci chcąc prawem mowić y zabicie boiarzyna
swego dochodzić, te opowiadanie swoie do xiąg grodzkich Mscisławskich dał za-
pisać.—Заявл. тамъ же 10 Октября 1663 г.—Кн. л. 212.

30) Жаловал и з великимъ а незносным жалем плачливе оповедал
Петръ Лукашевич, *цыган*, также на *цыгана* Марка Росланковича, о то
и таковым способом, иж, в року тепер идучом 1663. мца Сентебра 21
дня, тот помененый Марка Росланкевич, цыган, набравшысе своее воли,
з *козаками и з Москвою* наехавшы моцно, кгвалтом на господу мою, в

Здановича, на Могилевскихъ мѣщанъ, за пользованіе хворостомъ въ имѣніи его,
Пашковѣ (или Патковѣ), и за недопущеніе крестьянъ его пользоваться тамошнимъ лѣ-
сомъ на отопленіе и постройки.

селе Сленеве, в маетности его млти пна Прокопа Каминского, до колко
десят чоловека, з оружемъ, до бою войне належачым. там же онъ, панъ
Марько Росланевич, коней двое взял, которие стояли золотых пети сот.
Потом, тогож року и мца дня 23, в томже селе и тотже цыган, вышей
менованый, забрал кубок серебраный, который стоял золотых тридцати,
роньдик на тасме едъвабъной серебраный, который стоял золотых семи-
десят, грошей готовых копейками рублей десет. При том, отца моего,
на име Лукаша Маркевича, з собою в полонъ взял и зъ малжонкою его,
и з детми двоима, сестрами моими, и ни ведет, где их задел. *А я самъ*
заледъво *ушолъ* есми толъко з одною сестрою своею до войска его кр.
млсти, пана нашого мстивого, и вышодшы од рук его, о то все з ним,
паном Марком Росланковчом, где мне право дорогу покажет, правом
чынит не занехаю и проч.—Заявл. тамъ же 1 Октября 1663 г.—Кн.
л. 214.

31) Земяне его кр. млти вдства Мстисл., пан Лукаш Шепел з мал-
жонкою своею, пани Марицою Микулянкою, на земян его кр. млти тогож
вдства Мстисл., на пнов Зенова, Василя, Прокопа Григоревичов Мишков-
ских, жаловали и оповедали таковым способом, о то, штож, в року 1655,
кгды была она. Марина Микулянка, выдана подстиве з дому отца сво-
его, Василя Микулы, за небожчыка пна Василя Мишковского в стан
светый малженский, водлуг звычаю шляхетского, а кгды, жывучы под-
стиве з небожчыком пном Василем Мишковским, малжонком своим, през
два годы и далей, сплодила сына, Гаврилу Василевича Мишковского. а
потом наступил вероломный неприятел Москвитин подо Мстиславль и
под Кричев Лобанов в року 1658. тамже мечом и огнем, без милосердя,
людей секли и палили; тамже и малжонка моего, Василя Мишковского.
догонивши на дорозе бегучого до места его кр. млти Кричева, на смерть
забили и засекли тот неприятел Московский. (Далѣе говорится о
томъ, что просительница вышла потомъ замужъ за Лукаша Шепеля и
жила съ названнымъ выше сыномъ своимъ въ имѣніи перваго мужа сво-
его, Мишковскаго, Мишковичахъ, но отвѣтчики Мишковскіе отняли
у нея это имѣніе).—Заявленъ тамъ же 7-го Декабря 1663 года. Кн.
л. 215.

32) Żałował y opowiadał ziem. jkrmci wdstwa Mscisł., p. Hrehory Gam-
rat Kurek, na ziem. tegoż wdstwa Mscisł., na jmci p. Kazimierza Gimbuta, ta-
kowym sposobem, iż ia, maiąc od jkrmci, p. n. m., korfirmowanę d o b r a s t o-
ł u j k r m c i, spadłę po nieboszczyku rodzicu moym, p. Adamu Gamratu Kurku,
który iest od rebelizantow, przed nastąpieniem Moskwy pod Krzyczewem, ydą-
cego z chorągwiami wdstwa Mscisław. pod zamek Krzyczewski, tamże iest zabi-
ty, to iest, wieś Miluty y włok trzy we wsi Bykowie, po nieboszczyku godney
pamięci jmci p. Jerzym Wiażewiczu, leżących tych maiętności w wdstwie Msci-
sławskim, maiąc te dobra, iż Hrehory Kurek od jkrmci urzędownie, przez dwor-

zanina jkrmci skarbowego, do dzierżenia obiowszy, czas niemały spokoynie w dzierżeniu tę dobra miałem. Lecz jmć p. Gimbut, nie maiąc do mnie żadney pretęssy, pogotowiu do tey maiętności Milut żadnego przystempu y należności, ale lekce sobie poważaiąc zwierzchność jkrmci, p. n. m., pod czas teraznieyszy wienny y nie poglądaiąc na prawo pospolitę, na gwałtownikow serią opisanego, roku terazn. 1663, msca Nowembra 27 dnia, mimo list zaręczny o bezpeczności zdrowia mego, małżąki, sług, boiar y poddanych mych, nie o czynieniu gwałtow . . . maiętnosci moię wydanego od jaswgo jmci p. woiew. y starosty Mscisław., a onemu p. Gimbutowi podanego, pod zakładem . . . sięciu tysięcy kop groszy Lit., tego roku, msca y dnia, wysz specifikowanego, na ten wieś Miluty p. Gimbut sam w kilku dziesiąt człowiekow, imionami y przezwiskami samemu swiadomych, z orężem woiennym . . . napadszy, iak nieprzyiaciell zagraniczny, w domek moy, w tey wsi w Milutach stoiący . . . ia, Kurek, przyiazdem swym bywał, a sam na ten czas w tey maiętności moiey nie byłem, ostawałem przy chorągwi w woysku jkrmci, ydącego pod Smolensk . . . w tym domu moym panna służebna małżąki mey, szlachciankę, p. Gimbut kiiem . . . a prawie tyranską zbił, zmordował, zaledwo, z iegoż pomocnikami . . . smierć zabić nie dopuścili y ratowali, y tę pannę ze wszytkim zbożem . . . bydłem y końmi z tego domu w maiętności mey wyrzucił y wypędził, gwałtem tę maiętność obioł etc.—Заявл. тамъ же 11 Декабря 1663 г.—Кн. л. 219.

33) Z wielkim nieznosnym żalem żałował y opowiadał . . . zony dozorca maietności jmci p. Heronima Romana Buczanskiego Tworowskiego, podstol. Orszan., porucz. chorągwie wielm p. starosty Upitskiego, wsi Łobkowicz y Cichiła, w trakcie Krzyczew., wdstwie Mscisław. leżących, za daniem sobie sprawy od woita jmci tey maietności, wysz mianowaney, Iwana Moskiewicza, y od poddanych, imieniem w reiestrze mianowanych, w krzywdach y szkodach, poczynionych, co komu zabrano, na jmci p. Wilhielma Klata, połkownika jkrmci, takowym sposobem, iż, w roku terazn. 1663, mca Nowembra 10 dnia, przisławszy jmć na chlieb, nie wiedać, za iakim ukaziom, pisarzow y towarzystwo s połku swego jmci p. Simona Brziezowskiego, p. Pawłowskiego, p. Horbatowskiego, p. Brziestowskiego, z cztyroch chorągwie, z czeladzą roznych towarzystwa, imieniem y nazwiskami wiadowych. Ktorzy ten woyt y poddany, wiedząc takowie usilstwo, a będąc iuż zniszczonym y utrapionym pierwiey od kozakow rziębilizantow, kturzy krola pana naszego y Rzecz Pospolitą zradzili, a potym, za nastupieniem od nieprzyiaciela Moskwicina na panstwo jkrmci, ugodą poiednali y według zmnożności y przemożenia poiednali y wydali, to iest, roznego zboża, żyta, pszienicy, ieczmieniu, owsa beczek 35 y pieniedzi złotych 2. A potym z rozkazania jmci Klata, bez ichmści, panowie towarzystwo, wysz mianowane, biąc, morduiąc poddanych pana mego, na dwor wszedszy w tey maietności, wysz mianowaney, gwałtownie, usilstwem, za zbiciem tych poddanych, iam ze zboziem rozrywszy, wybrali prziecie żyto y ieczmień, owiez, grzykie, groch, co, czasu prawa, wszytko to na reciestrzie osobliwym pokazoć gotow będę. A teraznieyszego czasu, iako zbozię kupuią, beczkię pszęnicy złot. po

10, żyta bęczkie złot. po 8, ieczmień złot. po 6, owiez bęczkię po 5 złot., grykie beczkię złot. po 5, groch bęczkię złot. po 8. To wszytko zabrawszy na wozy, y do jmci p. Klata odprowadzili etc.—Заявл. тамъ же 14 Дек. 1663 г.—Кн. л. 216—217.

34) Я. Мартин Кисел, енерал его кр. млти дворный вдства Мстисл., сознаваю то сим моим квитем реляцейным, иж, року тепер идучого 1663, мца Декабра розных дней, будучи мне, енералу, приданому от его млти пна Криштофа Стецкевича, подкоморого Оршанского, до суколекторов скарбовых, для выберана чопового у вдстве Мстиславском, пна Абрама Якубовича и пна Иляша Изаковича, и при них приданого слуги его мсти пна подком. Оршан., пна Петра Кривицкого, а так я, енерал, маючы на тот час при собе стороною двух шляхтичов, пна Павла Федоровича и пна Ивана Петровича, и справившисе во всем водлуг права посполитого, кгды есмо *ездил по селах розных, по шляхте*, указуючы им универсалы его кр. млти, також и скарбовый, для выбора чопового, теды их млти *пнове обыватели* вдства Мстисл., *вымавлючысе спустошенем через войну* и знищине тутейшого краю *через розных неприятелей Московских* и козацких, выдат не можем, а до того же не ест то уфала сеймова, теды с тых причин не даем и дат не хочем. Теды тые пнове суколекторове, выше помененые, освечывшы то мною, енералом, и стороною моею, виш менованою, ездит перестали и проч.—Явл. тамъ же 20 Декабря 1663 г.—Кн. л. 226.

35) Жаловали и оповедали пнове суколекторы скарбовые, так Абрам Якубович и пан Иляш Изакович [a]) на мещан места его кр. млти Мстиславских, на пна Петра Шолудка, Романа Куксу, Михна Цыганка, яко самых принцыпалов. Будучи нам. высланым на выбране чопового за универсалом его кр. млти, также и скарбовым, в месте его кр. млти Мстиславском, от его млти пна Крыштофа Стецкевича, подком. Оршан., и за приданем енерала его кр. млти вдства Мстисл., Мартина Киселя, також и за приданем слуги его млти подкоморого Оршан., Петра Кривицкого, таковым способом, о том, што, року тепер идучого 1663, мца Декабра 13 дня, кгды есмо прыехали до места его кр. млти Мстиславля, зъ енералом и з тым слугою его млти пна подком., и показавшы универсалы его кр. млти, также и скарбовый, на выбиране чопового, почели есмо мовит, абы отдавали до скарбу водлуг универсалов, выш менованых. тогды они, мещане, поважывшы собе легце универсал его кр. млти и скарбовый, и наполнившисе своее воли, и не маючы до нас жадное прычыны, сами особами своими и маючы собе на помоч людей до колка десят человека, з киими и обухами и з розным оружем, до бою належачым, вперод нас самих, покладаючы на дворе того Петра Шо-

a) Очевидно, жиды.

лудка, били мордовали, а потом и слугу его млти пна подком. Оршан., Петра Кривицкого . . . . даючы, там же на дворе того Шолудка на смерт били, аж учувшы никоторые люди таковый крик и ужалившысе на нас, людей невинных, от тых мещан, выш менованых, и помочников их поратовали; положывшы нас на колеса, с того места выпровадили. А они, пнове мещане, выш менованые, мало на том маючы, отповед и похвалку на здорове наше учынили, мовячы тыми словы: щасте дей ваше, што мы вас на смерть не позабивали; але будте того певни, если будете болей до нас ездит для выбираня чопового, тогды мы вас албо на смерть позабиваем, албо потопим и проч. [a])—Заявл. тамъ же 20 Декабря 1663 г.—Кн. л. 226.

36) Żałowała y soleniter się protestowała ziemianka jkrmci wdstwa Mscisław., jeymć p. Połonicia Wołowiczowna, bywsza Jerzyna Surynowa, a teraznieysza . . . Andrzeiowa Podbipięcina, o to, iż, w roku przeszłym 1659, pod czas inkursy nieprzyiacielskiey Moskiewskiey y za nastąpieniem na Białoruś kniazia Łobanowa z niemało potęgą ludzi, od którego nieprzyiaciela żałobliwa z małżąkiem swym, nieboszczykiem jmci p. Podbipiętą y ze wszytko maiętnością swoią ruchomą, od mała do wiela, co ieno kolwiek ruchomością nazwać może, y szkatułe z roznemi sprawami swemi, na maiętności roznę y od roznych osob żałuiącey służące, wszystką tą maiętność ruchomą y szkatułę s prawami swemi, od tego nieprzyiaciela do miasta Bychowa wprowadziła ia była etc. Który to nieprzyiaciel, kniaź Łobanow, w tym wysz mianowanym roku, podstąpiwszy pod Bychow y oblegszy, onego mało nie przez cały rok, szturmuiąc, dobywał, y, przez zdradę niezbożnych ludzi kilku osob, tenże nieprzyiaciel, kniaź Łobanow, miasto Bychow dobył, gdzie wszystkich, rozney kondycy, ludzie mieczem wyścinawszy y miasto samą ogniem wypalił, y małżąka załobliwey, jmci p. Podpipięte, tenże nieprzyiaciel, na ten czas, z tego świata zbawił. A sama żałobliwa (postradawszy małżąka swego y wszystkiey ruchomości y spraw swoich w tym miescie Bychowie) przez tego nieprzyiaciela do więzienia wzięta y do Smolenska zaprowadzona była y, przez lat sześć w więzieniu nieprzyiacielskim zostaiąc a nie mogąc, na ten czas, gdzie żałoby swey zanieść, a że, za szczęsliwym rekuperowaniem naywyszego pana, żałobliwa z nieprzyiacielskiego więzienia w tę swoią oyczyzne progi ten swoy żałosny proces dała do xiąg grodu Mscisławskiego zapisać.—Заявл. тамъ же 26 Декабря 1663 г.—Кн. л. 227.

37) Soleniter protestowali jmć p. Kazimierz Piotr Gimbut y p. Helena Kmiecianka, małżonkowie, powrociwszy do wdstwa Mscisławskiego do domow swoich z kraiow Littch z wygnania, za uspokoieniem od nieprzlla wiarołomnego Moskwicina przez skonczoną z nimi compą kraiow Białoruskich, o to, iż, w roku przeszłym 1654. msca Julij 20 dnia, gdy nieprzyiaciel Moskwicin, złamawszy przysięgę swoią, z niemałą potęgą na panstwo jkrmsci nastąpiwszy, miasta, koscioły (?) y wsi funditus popalił, ludzie wszytkie, nie folguiąc y małym dzieciom (?), powyscinałł, na ten czas, wysz mianowanego roku y dnia, nieboszczyk p. Jerzy Rymsza z małżąką swoią, panią Hanną Horbacką, a teszczą mnie, Gimbuta, matką zaś mnie, Gimbutowey, chroniąc się przed nieprzyiacielem, do zamku Mscisławskiego, ze wszytkimi dostatkami swoimi, uszli. Gdzie pod ten zamek kniaź Trubecki z niemałą gromadą woyska Moskiewskiego podstąpiwszy, zamek przez szturm dostałł, miasto same y zamek przez szturm spaliłł, ludzie, w oblężeniu będące, powyscinałł y dostatki wszytkie pozabierałł. Gdzie tesz y mianowany p. Rymsza w tym zamku Mscisławskim na placu poległł, a p. małżonka onego, a matka nas, żałuiących, s tamtego oblężenia zdrowo uszedszy, potym w pułroka y daley w maiętności naszey, nazwaney Radziwonowszczyznie, w wdstwie Mscisł. leżącey, Panu Bogu duch oddała. W którym tym zamku Mscisławskim, przez tego nieprzyiaciela Moskwicina, przy inszych wielu dostatkach, sprawy y obligi wszytkie na roznych osob zginęły etc. które na ten czas w tym zamku Mscisław. przy nim, p. Rymszu, było etc.—Заявл. тамъ же 3 Января 1664 г.—Кн. л. 232.

38) Żałowała y opowiadała ziem. jkrmci wdstwa Mscisł. y traktu Radomskiego, p. Fiedora Dalecka Myszkowska Samuelowa Lawdanska, o to y takowym sposobem, iż, roku teraznieyszego 1654, za nastopieniem nieprzyiaciela wiarołomnego Moskwicina na panstwo jkrmci, p. n. mił., gdy nastempował na xięstwo Litewskie, wiedząc ia o tym, z małżonkiem moym sprowadzilichmi nasze dobro do zamku jkrmci woiewodztwa Mscisławskiego, miedzy innymi ych mściami panami obywatelami tegoż wdstwa Mscisł., mianowicie złotą, srebro, cyne, miedź y rozne fanty, a co wieksza y prawo, nam należącą na maiętność naszą Daleką Niwę, w wdstwie Mscisł. leżącą, w trakcie Radomskim będącą, która nam należy wespoł z bracią moią rodzoną, p. Hawryło, Bazylim y Michałem Daleckiemi, po rodzicu, sławney pamienci, nieboszczyku p. Bohdanu Daleckim, to iest, przywiley kniazia Michayła Łagwieniewa udzielnego Mscisławskiego etc y przez tego nieprzyiaciela, za spaleniem zamku Mscisławskiego, y wszytkie . . . pogineły, y niewiem, iesli własnie przez ogień y wypalenie zamku Mscisławskiego przez nieprzyiaciela popalono, czyli też cało zostało u kogo etc.—Заявлено тамъ же 2 Января 1664 г.—Кн. л. 231.

39) Обтежливе жаловали и оповедали земяне гдрские вдства Мстислав., пан Фома и пан Ян, и пан Петръ Свирщевские, таковым способом, о том, штож дей, року минулого 1654, мсца Июля 15 дня, кгды кияз Трубецкий подшол и подступил з войском Московским, з великою силою и потугою, з розными воеводы и полками, арматою, под замок его кр. млти Мстиславский, и, стоячы тому князу Трубецкому през колко дни, чынечы штурмъ и штурмуючы до замку Мстиславского, а потом учынившы штурмъ валный зо всею силою и з полками, през кгвалт великий, усилством добывшы се, высекли и выпалили. В котором замку

a) На 224 л. кн. помѣщенъ исполнительный листъ вознаго Кисели такого же содержанія.

Мстиславском, пред часом, запровважоно было маетност наша рухомая, мед, цын, сукни и иншые фанты, справы, листы, привилие на маетности нашы вечыстые, продку нашему даные, которые справы также в замок спровважоны были скринею; нет ведома, если спалено, або побрано от неприятеля. Теды там привилей, в той скрини, князя Михаила Мстиславского на землицу, названую Алексинскую, вечно, ничим непорушно дано продку нашому Семену Свирщевскому, ему самому, жоне, детем и потомкомъ и щадком их, лежачую у воев. Мстислав., за рекою Вехрою, другий привилей притом тогож Михаила князя Мстиславского, [томуж продку нашому даный на огород вечыстый, вместе его кр. мти Мстиславскомъ лежачый, на Подоле, над *речкою*, названую *Мстиславцом* и проч. —Заявл. тамъ же 1 Января 1664 г.—Кн. л. 234.

40) Земяне его кр. млти вдства Мстисл., пан Ананас и пан Александер Кабатове, жаловали и оповедали таковым способом, о том, штож, в року прошлом 1654, под час наступованя неприятеля Москвитина на панство его кр. млти, п. н. м., тогды мы, чуючы таковое наступоване неприятелское, спровадили были всю убогую маетност нашу рухомую до замку его кр. млти Кричева, то ест, золото, серебро, цын, медз и грошы готовые, и шаты некоторые; тамже при той маетности нашой справы нашы вечистые, то ест, привилее, от князей Мстиславских уделных продком нашым, за верные услуги их, им наданые на маетност нашу Псковскую, в тракте Кричевском, у воевод. Мстислав. лежачое; там же и привилея, от светобливое памети, короля его млти Августа на потверженe тыхже маетностей нашых и проч. Теды, в року 1655, мца Мая 30 дня, *неведома, если з допущеня Божого, чыли теж через злых людей,* тот **замок** Кричев огнем згорел, и тая вся маетност наша рухомая и тые справы, выш речоные, вси от мала до велика, погинули и проч.—Заявл. тамъ **же** 18 Января 1664 г.—Кн. л. 252.

41) Жаловал и солемнитер се протестовал пан Кгабриел Бочкевич на мещанина и *пушкара* Кричевского, Максима Ивановича Герчыка, таковым способом, о то, иж, в року тепер идучом 1664, мца Генвара 18 дня, будучы мне зоставленому в *замку* его кр. млти *Кричевском* наместником од его млти пна Гелияша Владислава Сурина, полковника его кр. млти, подстаростего и лентвойта Кричевского, то пак он, помененый Герчык, нет ведома, чы з намовы чыей, чыли теж з своего зуфалства, або теж з маетку своего великого, набравшысе воли своее и не погледаючы на право посполитое, на таковых своволных описаное, и легце важучы пна своего, пришедшы до замку его кр. млти, до избы моей, гдем был, яко наместник на тот час, тамже, в той избе моей, зараз мене словами ущыпливыми и доброй славе моей доткливыми лжыл, соромотил, яко сам хотел. А отходечы з ызбы моей, и похвалку на здорове мое учынил тыми словы: „Мало, повяда, еще тобе того, жес ты з рук неприятелских Московских вышол, а там не пропал, але ты

од наших рук жив не будеш; яковым колвек способом мы тебе з сего света зглади м" и проч.—Заявл. тамъ же 25 Декабря 1663 г.—Кн. л. 259.

42) Ziemianin jkrmci wdstwa Mscisł., p. Jan Małkowiez Sutocki, żałował y opowiadał o to y takowym sposobem. Gdy, w roku przeszł. 1654, msca Juli 19 dnia, nieprzyiaciel zagraniczny Moskiewski z wielkim woyskiem y potengo ludzi nainnych (naiemnych?) nastenpuiąc na panstwo jkrmci, p. n. m., Sam Car Moskiewski z wielkim woyskiem y potengo pod Smolensk podstąpił, a inszych woiewodow s pułkami y armatą potężną posławszy, kniaź Trubecki z wielu pułkami y potengo pod zamek Mscisławski podstąpiwszy y przez kilka dni czyniąc szturmy potenżne, do zamku uczyniwszy potem ostatni szturm, dobył zamek, otoczywszy ze wszytko potengo, z armato, gwałtem, przez wielkie usilensto wyiowszy, wysz mianowany zamek ogniem spalili y somych wycieli, a drugich n i e m a ł o ludzi w płon zaprowadzili. Gdzie maiątuność żałuiącego rodzica, p. Stephana Małkowicza Sutockiego, który ze wszytkim ubostwem, z żono y z dziećmi tam sprowadził się do osady, była, ruchomość, to iest, pndze gotowe, złoto, srebro, cyna, miedź, szaty y rozne zostawy, w sumach zastawione były nieboszczykowi rodzicowi żałłgo; która była zawczasu przed trwogami sprowadzona do zamku. Tamże spraw niemało było, to iest, listy wieczyste, nadane przodkom żłłgo, na maiętność Rozaiewską, w wdstwie Msoisł. leżącą, od sławney pamięci, ichmć xiążąt udzielnych Mscisławskich, to iest, k n i a z i a M i c h a y ł y I w a n o w i c z a Ł u g w i n i e w i c z a, przy którym mianuie służeb cztyry, przezywaiących: pierwsza służba Zarawl . . . druga Sochinska, trzecia Jarafawska, czwarta Sarzynowska, y na plac, w mieście Mscisławskim będacy, leżący za bramo Afanasowską, za wałem, zaraz nad przekopem, na lewey stronie, ydąc z rynku, y na sianożenć, łoh Irzkowski, pod Bychowiczami, miedzy grunty panow Byczkow y panow Zubow y pod grunta jkrmci Naroliewski, z drugiey strony tegoż łohu Irzkowskiego etc. rewersał prawa zastawnego oycu Janu Walużyniczu, swieszczennikowi Dobreiewskiemu, poddanych osiadłych, na imie Chalimon Bortnik, drugi Litwin Krzywoust, z budynkami, z gruntem w łohu za Dobrym, w kopach 30 etc. Tedy te wszytkie sprawy y maiętność ruchoma wszytka do zamku Mscislawskiego . . . były sprowadzone . . . przez nieprzyiaciela to wszytko pobrano, czy też popalono z zamkiem etc.—Заявлено тамъ же 16 Февраля 1664 г.—Кн. л. 270.

43) На л. 282 кн. помѣщена жалоба Степана Адамовича, урядника (dozorca) имѣній воеводы и старосты Мстиславскаго, державца Радомскаго и Пораднинскаго Николая Валеріана изъ Цѣхановца Цѣхановецкаго, въ томъ, что Мстислав. мѣщане Романъ Кукса, Петръ Шелудька и Михалко Чухачъ съ своими пособниками, посредствомъ какого то бродяги (hultaia) Никифора Скрипки, 22 Февр. 1664 г., убили на смерть Пораднинскаго войта Ерема Козуля, когда прибилъ онъ по дѣламъ своимъ в г. Мстиславль. Причемъ, другіе мѣщане, чрезъ окна и двери свои, подстрѣкали убійцу, говоря: my na funty powinni płacić będziemy y ciebie,

Skrypka, we wszytkim zastąpimy. Затѣмъ, угрожали смерью и всѣмъ Пораднинскимъ крестьянамъ а).—Заявл. тамъ же 24 Февраля 1664 г.

44) На л. 285 кн. помѣщена жалоба Степана Адамовича, слуги и урядника имѣній Пацково и Коша, въ Мстисл. воевод., Минской воеводши Антонины Цѣхановѣцкой урожд. княжны Друцкой-Горской, „na ten czas w Litwie od Moskwy na wygnaniu zostaiącey“, въ томъ, что, 1646 г. Февраля съ 20 на 21 день, крестьянинъ имѣн. Пацкова, дер. Глинной Онисько Степановичъ Довгаленокъ, во время русскаго похода, бѣжалъ съ сеьмей своей и движимымъ имуществомъ, нажитымъ имъ „przy życzliwych fortecach jego k. msci, стоимостью до 180 копъ Лит.—Заявл. тамъ же 26 Февр. 1664 г.

45) Жаловала и оповедала землянка его кр. млти вдства Мстислав., пани Марина Судовлянка Федоровая Путятиная Русиновская, веспол з сыномъ своим, пномъ Даниелем Путятою Русановским, о то, иж што, в року прошломъ 1654, мца Июля 19 дня, кгды кияз Алексей Микитинич Трубецкий, з великою потугою, арматно поступившы под замок и место его кор. млти Мстиславское и стоечы под местом черес тыден, бы и не далей, великие штурмы чынил, теды, дня 25 мсца Июля року выш менованого, припустившы штурм валный, оного добывшы, тот замок, и паркан, и все место огнем спалил, людей, в нем у осаде будучых, шляхту, мещан и волощан мечом выстинал. В котором том замку маетност наша убогая рухомая, то ест, золото, сребро, цын, мед, шаты розного ношеня, до того замку спроважена была, межы которою рухомостю справы нашы розные, то ест, привилее *княжат давных* Мстиславских надане и от *князя Михайла Лукіевнева* Мстиславского на маетност Бараново, у воев. Мстисл. лежачое, продком нашым, пномъ Путятом и проч. Которые тые справы, под час зпаленя замку его кор. млти Мстиславского, нет ведома, если погорели, чыли теж Москва забрала и пр.—Заявл. тамъ же 6 Марта 1664 г.—Кн. л. 301.

46) Жаловл и оповедал землянин его кор. млти воев. Мстислав., пан Остафи Ян Данилевич Зенкович из братею своею рожоною, с паном Павлом и с паном Григорем Зенковичами, о том и таковым способом иж што, в року 1654 (мѣсяца и дня не означено), кгды неприятел заграничный Московский, кияз Трубецкий, з многими воеводами, полками, з силою немалою наступил на панство его кор. млти, и тот кияз Трубецкий, того року, мца и дня, вышей писаного,

а) Злоба мѣщанъ на Цѣхановецкаго или крестьянъ его возникла, вѣроятно, изъ обстоятельствъ войны.—На 471 л. кн. помѣщена жалоба того же урядника Адамовича, зем. повѣта Волковыйскаго, на Мстисл. мѣщанъ: Ивана Мигновскаго, Ивана Гурка, Тараса Хахачева, который недавно убилъ Порадпинскаго войта, и на Ѳедьку Кузнцова, за избитіе его, Адамовича, кіями и обухами во Мстиславлѣ, 7 Іюля 1664 г.

подступил подо Мстислав, тогды небожчык отец мой, пан Даниел Зенъкович, не могучи от того неприятеля Московского, вжо пробравсе до замку его кор. млти Мстиславского, вжо з иншыми обывателями от того неприятеля мусели уходит до *Быхова Старого*, и там немалый час в облеженю зоставаючы зо всим убоством своим, то ест з речми рухомыми, при которой маетности моей рухомой справы вечистые, продком нашим и нам служачие, еще от *князей* их млти *удельных*, и конфирмации, светобливое памети, короля Жикгъмунта Августа на село Добрынское, маетност нашу, сполно служачую, тут воеводстве Мстиславскомъ лежачом, иншихъ справ немало и проч. Которые то справы вси з рухомостю моею были в схованю в том замку Быховском, у мещанина Ивана Луцковича, в склепе; о которих справах и по сес час ведомости взять не могу, яким способомъ у того мещенина згинули, чыли их неприятел забрал, чили огнем погорели. Который то мещанинъ в том замку Быховском от того неприятеля Московского ест забитый и пр.—Заявл. тамъ же 6 Марта 1664 г.—Кн. л. 302.

47) На 317 л. кн. помѣщена жалоба землянъ воев. Мстисл., родныхъ братьевъ, Ѳедора, Матвѣя и Павла Вигуровъ, въ томъ, что когда они, 15-го Марта 1664 г., прибыли со службы на Литвѣ въ родной край свой, въ наслѣдственное послѣ родителей своихъ имѣніе Крутельники при селѣ Селищахъ, то узнали, что имущественные документы ихъ погибли при взятіи Мстиславскаго замка княземъ Трубецкимъ; только неизвѣстно, „czyli pobrane, czyli też ogniem popalone“.—Заявл. тамъ же 18 Марта 1664 г.

48) На 321 л. кн. помѣщена жалоба зем. вдства Мстисл., Ѳедора Одоневича Голковскаго, на Чаусовскій магистратъ, въ т. ч. на лентвойта Юрія Малаховскаго, бургомистровъ Ивана Сипенка и Гаврилу Шаровара, за неудовлетвореніе просителя за котелъ и водку, поставленные, 1663 г. Іюля 21, для войска польскаго. Заявл. тамъ же 20 Марта 1664 г.

49) Жаловали и оповедали земяне его кор. млти вдства Мстислав., пан Мартин и пан Ян Банланкиры, таковым способом, о то, иж, року прошлого 1654, *была рада и намова, сполное постановене* их млтей панов урядников земских, кгродских Мстиславских и всих нас, обывателей воеводства Мстиславского, в месте грском Мстиславском зложывшы *сеймик братерский*, на котором сеймику уфалили и постановили ихъ млть панове обывателе воеводства Мстиславского, абыхмо вси братерско от фортецы его кр. млти не отступовали, *под страценем учтивости и мастности лежачое*, жебыхмо зуполно становили против неприятеля его кр. млти Москвитина. Слышечы о наступованю на панство его кор. млти, и вжо маючы певную ведомост, кияз Алексей Трубецкий, з великим и безмерным войском, под замок его кр. млти Мстиславль идет, теды мы, я, Мартин, и я, Ян Банланкиры, ведаючы о таком срокгим постановеню

и уфале братерской, чынечы досит той уфале сеймиковой, маючы убогие маетности своей рухомое, всю от мала и до велика, тут до замку и паркану Мстиславского спровадили и сами, посполу з их млтями паны обывателми, *шляхтою* воеводства Мстиславского, до осады в замку Мстиславского осели. То пак, тогож року, выш помененого, мца Июля 24 дня, он, княз Трубецкий, з великимъ войскомъ под замок его кор. млти Мстиславль пришол и, стоечы под замкомъ, през колко дней великие и незносные до него штурмы, потым, учынившы валный, великий, квалтовный штурм, тот замок и паркан добыл, огнем выпалил, и мечем шляхту и мещан высекли, остаток у полон побрали. През которое то добыте и выпалене того замку и паркану, убогое маетности нашое спроважоно было, все в том замку огнем погорело, то ест, меновите: цын, мед, грошы готовые, справы, листы, привилие на маетност нашу, названую в селе Нелизарове, у вдстве Мстислав. лежачом, правом вечыстым надануую продкомъ нашым, за выслуги, от *князя Михайла Ивановича Лукъвенева*, две службы, названых Клишынская и Кастулинская и проч. теды то все в том замку на тот час погинули, нет ведома, чыли огнем погорели, чыли их хто побрал и проч. [а]).—Заявл. 6 Апрѣля 1664 г.—Кн. л. 332.

50) Жаловал велми, поведал земенин его кор. млти вдства Мстислав., пан Криштоф Дулецкий, о том и таковым способм. Кгды в року 1654, мца Июля 24 дня, неприятел Московский в границы великого князства Литовского (вступилъ?), обыватели вдства Мстислав., досыт чынечы *уфале братерской*, абы вси едностайне при замку Мстиславском заставали, и до того здорове свое хотечы от неприятеля вцале заховат, зо всею маетностю рухомою и справами, до змку зъеждчалисе; где жалуючы, тоже досыт чынечы повинности, з маетностю своею рухомою и з справами до замку въехал, которого кгды княз Трубецкий з войски великими облеглъ, штурмомъ добыл и всех, будучую шляхту и розных людей немало посек и маетности рухомые розшарпал, там же справы жалуючого, в скрыни будучые, нет ведома, ежели ихъ спалено, або зовсем узято. И справы меновите, яко то припомнети мог, тые были: привилие на маетност мою вечыстую, названую Дулевщыну, у вдстве Мстисл. лежачую, продку моему надануую от *перших* князей, в том вдстве будучые и проч.—Заявл. тамъ же 12 Апрѣля 1664 г.—Кн. л. 339.

а) На 279 л. кн. помѣщена совершенно такого же содержанія жалоба зем. Мстисл. воев., Андрея и Якима Черниловскихъ, въ которой, м. проч., заявили, что, такимъ же порядкомъ, погибли въ замкѣ Мстисл. движимость ихъ и имущественные документы, въ числѣ которыхъ была привилегія, данная предкамъ ихъ Мстиславскимъ *княземъ Михаиломъ Ивановичомъ Лугвеневымъ* на имѣніе Черниловское въ Мстисл. воеводствѣ.—Заявл. тамъ же 18 Марта 1665 г.

51) Жаловал и оповедал земенин его кор. млти вдства Мстиславского, пан Петр Толпыга, на земян его кор. млти тогож вдства Мстисл., пана Януша Толпыгу и малжонку оного, паню Анну Воронцовну Ярошовою Толпыжыною, и сынов их, пана Филимона и Тимофея Толпыг, и Алеѯандра Толпыгу и малжонку оного, пани Анну Шеневицковну Алеѯандровую Толпыжыную, о то и таковым способом. Кгды, в року прошлом 1662, мца Апрыля 23 дня, неприятел Московский, напавшы в ночы на маетност жалуючого, названую Крутая, в вдстве Мстисл. лежачую, самого пана Толпыгу з сыномъ одным взявшы, до *Смоленска*, в турму, запровадили, тогды пан Ярош и пан Алеѯандер Толпыгове, за сполною радою и намовою малжонокъ и сыновъ своих, учынившисе опекунами позосталого другого сына жалуючого, детяти малого, названого Кузмы, захватили въ им. Крутой хлѣбъ и всякую другую движимость и перевезли къ себѣ, а также и крестьянъ перевели въ свое имѣніе [а]).—Заяв. тамъ же 12 Апрѣля 1664 г.—Кн. л. 340.

52) Обтежливе жаловал и оповедал земянин его кор. млти вдства Мстисл., его млть пан Андрей Кучук, тепер недавно прибывшы до вдства Мстисл. с *краев Литовских* до маетностей своих и взявшы певную ведомост, таковым способом, о то, иж што, в року минулом 1654, кгды княз Алексей Микитич Трубецкий, з войском Московским, с потугою великою, вступившы в панство его кор. млти, п. н. м., и притегнувшы под замок Мстиславский, зо всимъ войском, и около все место Мстиславское оточывшы, чынечы през колко дней и ночей штурмы презпрестане до баркану и до замку, а потом усимъ усилствомъ през кгвалт, штурмом, баркан и замок вынял, мечом людей посек и ынших в полон побрал, баркан и замокъ огнем спалил. В котором том замку брат мой рожоный небожчык его млть пан Езофъ Кучук, зо всим убозством своим был; справы вси при нем были шкатулою, то ест, привилея, от, славное памети, их млтей *князей уделных* Мстиславских продком моим, пном Кучуком, наданое на маетност Глупики и Тимонов, в тракте Кричевском, у вдстве Мстисл. лежачом, также привилея, славное памети, королей их млтей, *перед униею* на потвержене тоеж маетности наданые и проч. Тые справы вси погинулы, чыли Москва побрала, чыи огнем погорели и проч.—Заявл. тамъ же 20 Апрѣля 1664 г.—Кн. л. 345.

53) Земенин его кор. млти вдства Мстисл., его млть пан Самуел Филимонович Сутоцкий, жаловал и оповедал на подданых его млсти пна Крыштофа Понятовского, имения его млсти Сутоцкого, Парфенова села, на име Курили Микитинича Лосчонка и Микиту Янчонка, Ларку Илю-

---

а) На л. 341 кн. помѣщена жалоба этого самаго Толпыги такого же буквально содержанія, какъ и вышеозначенная подъ № 50-мъ жалоба Дулецкаго, относительно имущества своего, свезеннаго въ замокъ Мстиславль.

ника Вусенка, таковым, способом, што тые подданые его млти, в небытности моей в сем воеводстве Мстисл. и в маетностях своих, будучы на *услузе его кр. млти*, п. н. м., которые подданые, мешкаючи в маетности моей Сутоках, Филимоновщине, у вдстве Мстиславском лежачом, через лет пят *укрываючысе* от неприятеля Московского и *од войска его кр. млти* в той маетности, выш менованой, жывучы, всякие собе пожытки, с пашни, з огородов на себе оборочали, сади спустошили, высекли, рибы в сажовках повыловляли. А потомъ, за прибытем его млти пна Крыштофа Понятовского в сие краи Мстиславские, росказавшы его млть тым подданым своим и войта придавшы, Федора Янчонка Перфеновского, в року 1664, мца Апреля дня 18 на дзен 19, прислявшы на возах тых подданых своихъ, которые в маетности моей мешкали, казал забрат зо всею маетностю, за мною набылою, яко мешкаючы в маетности моей, яко ми того дал справу войтъ мой, Сенко Кгрыгорка, иж набрали . . . збожя розного и проч. забрат казал и до маетности своей, вперод до Парфенова, а потом и далей до маетностей своих спровадил и проч.— Заявл. тамъ же 8 Мая 1664 г.—Кн. л. 364..

54) Ziemianin jkrm. wdstwa Mscisł., jm pan Teodor Raewski, żałował y opowiadał takowym sposobem, yż co, w roku przeszłym 1658, mca Decembra 15 dnia, gdy wiarołomny nieprzyiaciel Moskiewski, to iest, dwoch pułkownikow Cara Moskiewskiege, Łabanow y Zmieiow, przez fortele woienne Bychowsko fortece mieczem wycieli y ogniem spalili, gdzie ociec żałobliwego jmp Raiewskiego, niegdy, godney pamięci, jmp Jan Raiewski, sprowadziwszy sie z małżonko swoią y z dziatkami, y ze wszysko supstancyą swoią, rzeczami ruchomemi, co sie ieno kolwiek ruchomoscią nazwać może, kturey mogł mieć na kilkanaście tysięcy złotych, w tey fortecy zostawał. Zaczym y prawo swoie y przodkow swoych, to iest, przywileie, od naiaśnieyszych krolow polskich y xiążąt Mscisławskich nadane y konfirmowane, na maietności żłgo, tu w wdstwie Mscisł. leżące y na ynszych mieyscach w w. xtwie Lit. będące etc. y testament oyca żłgo, jmp Jana Raiewskiego, ktury, w tey fortecy Bychowskiey będąc w oblężeniu, przed wycięciem Bychowa, s tego swiata smiercią zszed etc. Znać nie może, nie maiąc wiadomości żadney, czy ogniem zgorzało, czy też kędy do Moskwy zawiezione zostaie etc.—Заявл. тамъ же 10 Мая 1664 г.— Кн. л. 367.

55) Жаловала и оповедала земянина его кр. млти вдства Мстислав., пни . . . Александровна Будогощанка, бывшая Кгабрыеловая Кутевичовая, а теперешнея пни Казимерова Санавская таковым способом, о то, штож, в року минулом 1654, кгды княз Алексей Микитинич Трубецкий, вступившы в панство его кор. млти, п. н. м., и подступившы под замок его кор. млти Мстиславский, з великою потугою, з войском Московским, з розными воеводами, и облегшы замок Мстиславский около, штурмуючы до оного през колко дней, а потом усилством, кгвалтом, *през меч добывши*, высек людей немало, а иншых в полон побрал,

паркан, и замок, и все место огнем выпалил. В котором том замку малжонка моего, небожчыка пна Кгабрыеля Кутевича, забила. Также и справы в том замку, не ведаю, чыли Москва побрала, чыли огнем погорели и проч.—Заявл. тамъ же 3 Іюля 1664 г.—Кн. л. 400.

56) Жаловал и оповедал земянин его кор. млти вдства Мстислав., пан Миколай Длукгокганский, таковым способом, о то, иж, в року минулом 1654, мца Июля 18 дня, кгды неприятел вяроломный Москвитин, Алексей Микитич Трубецкий, подступившы з войском великим под замок его кор. млти Мстиславский, чынечы до замку штурмы през колко дней и през кгвалт великий, усилством, тогож року, мца Июля 22 дня, вынявшы, мечем людей немало, шляхты, обывателей вдства Мстисл., и мещан, и волощан высек, а место и замок, все выпалил и вннвеч обернул и спустошыл. В котором том замку маетност моя рухомая и справы, зачасу перед трывогами и наступенем неприятелским Московским, до замку спровaжона, меновите, справы шкатулою: напрод, листы привилее, от их млтей князей уделных Мстиславских наданое продкомъ моим, небожчыком Длукгокганским на маетност в селе Старом, привилее от, славное и светобливое памети, королей их млтей, *пред унiее*, на потвержене наданое на туюж маетност в Старом Селе и проч. Которые тые справы в томъ замку погинули, чыли Москва побрала, чыли *огнем попалено, яко замок згорел* и проч.—Заяв. тамъ же 5 Іюня 1664 г.—Кн. л. 401.

57) З великим жалем своим жаловал и оповедал земянин его кор. млти вдства Мстиславского, Иван . . . . . таковым способом, о то, иж што, в року минулом 1654, кгды княз Алексей Микитич Трубецкий, подступившы з войском Московским, з великою потугою под земок Мстиславский и около облегшы и оступившы, през колко дней штурмы чынечы и добываючы, а потом, учынившы штурм великий, през кгвалт, усилствомъ, *мечомъ добывшы*, посек людей немало, а иншых в полон побрал, паркан и замок оием и все место Мстиславское выпалил. В котором замку Мстиславским, перед трывогами, была маетностка моя рухомая спровaжона зачасу, меновите, шкатула справами вечыстыми, то ест, напервей привилее, от, славное памети, князей их млтей уделных Мстиславских, так же привилея, от славное памети, королей их млти на тые привилее, на потвержене, продком моим даные и потвержоные на маетност, названую Шамовщызну при селе Пузыреве . . . . в вдстве Мстиславском лежачом и проч. То все при вынятю замку Мстиславского, не ведаю, чы огнем погорели, чыли Москва побрала и проч. —Заявл. тамъ же 6 Іюня 1664 г.—Кн. л. 402.

58) Земяне его кор. млти вдства Мстиславского, пан Самуел Фен Раевский, з малжонкою своею, пнею Александрою Рогалянкою, жаловали и оповедали о том, штож, под час наступеня неприятелского Московского под замок его кор. млти Мстиславский, спровадилисмо до то-

го места Мстиславского убогую маетност свою рухомую и справы вечыстые, на розные имена належачые. Тогды, за наступенем неприятеля Москвитина, князя Трубецкого, в року 1654, место и замок через штурмъ взявшы, огнем спалил и высек. Где маетност нашу рухомую, також и справы вечыстые на имене Глебковское, названий Рог (или Рач), мне, Раевскому, и учасником моим, пном Феном Раевским служачое, и на Козы Полянские справы, которые небожчык отец мой зоставовю от небожчыка брата своего рожоного, а стрия моего, мел в суме пнзей, также выпис з книг земских Мстиславских, в рокохъ Михайловских, судовне отправованых, з квиту енерала его кор. млти дворного, Івана Викгуры, сознаного, который, будучы приданым от враду земского Мстиславского, по положеню *копи*, з листу обвещоного от враду земского *до отца Иоиля, игумена, и всего посполства черцовъ монастыра Тупичевского*, на подане частки малжонце моей в селе Бабенках, у вдстве Мстислав. лежачом, зъеждал и нас в тую частку того именича Бабенок увезал и оное в держане пашо, яко самой акторце, малжонце моей подал. Тые все справы, яко се вышей поменило, на тот час черезъ неприятеля в том месте Мстиславском згинули и проч.—Заявл. тамъ же 8 Іюля 1664 г.—Кн. л. 403.

59) Ziemianin jkrmci wdztwa Mscisł., pan Jan Janowicz Żyrkiewicz, referuiąc sie do konstytucy y prawa pospolitego, o czynieniu spraw opisanych, protestował takowym sposobem. Gdy żłłcy pan Żyrkiewicz, służąc w woysku jkrmci w. x. L. z jmć panem . . . leckim, strażnikiem tegoż w. x. L., pod chorągwią kozacką, dla częstych inkursy nieprzyiacielskich na wdstwo Mscisławskie, nie mogąc spraw swoych w domu, w tym wdstwie stoiącym, chować, iak też przy sobie trzymać, gdy z woyskiem puszczą w ziemie nieprzyiacielską, a wozy gdzie kto mogąc rzucaiąc . . . szy rzeczy y sprawy swoie do fortecy jkrmci Mohilewskiey, tam w gospodzie złożył. Która forteca gdy, pod bytność jkrmści, z popuszczenia Bożego, w roku teraznieyszym 1664, msca Maia, ogniem gorz . . . a żałuiący w ten czas przy chorągwie zostawał. Tedy iak wszystkie rzeczy żłłgo p. Żyrkiewicza ruchome, iako y sprawy, do tey fortecy zwiezione, w gospodzie Raptowskiey, na ulicy Szkłowskiey Swirskiey złożone, ogniem pogorzały etc.—Заявл. тамъ же 15 Іюня 1664 г.—Кн. л. 414.

60) Жаловал и оповедал земенин его кор. млти вдства Мстисл., пан Казимер Ивицкий, таковым способом, о том, штож дей, в року прошломъ 1654, мца Июля 20 дня, небощик пан Александер Ивицкий, отец мой, под час небезпеченства неприятеля, на тот час, Московского, хотечы застереч здоровя своего от неприятеля, спровадилсе был до замку его кор. млти Мстиславского, з малжонкою и з нами, детми своими малыми, яко теж з убогою маетносткою своею рухомою, слышечы вжо, же войско великое под замок его кор. млти тягнет Московское, тамъ же спровадившы свою убогую маетност всю рухомую скринями

и шкатулами, в которых скринях было сховано золото, сребро, гроши готовые, цын, мед, шаты некоторые, тамже в шкатуле справы вечистые, привилее на маетност нашу Волчаскую и за рекою Сожом, названую Холмъ, за выслугу продком нашим от *князя Михайла Ивановича Лукьяненева* наданые, у вдстве Мстиславском, в тракте Кричевском лежачые, и пляц, в месте его кор. млти Кричевском стоячый, в том же привилею менованый, до тых маетностей належачый и проч. То пак, того року, мца и дня, вышписаного, кгды наступил княз Алексей Трубецкий, з великою силою и потугою, з розными людми и полками о колконадцат тысеч люду неприятельского, подступившы под замок и паркан его кор. млти Мстиславский, штурмы великие чынил и штурмовал замок и паркан Мстиславский, через штурм добывшы, огнем спалил; в котором том замку и отца моего, пна Александра Ивицкого, забито, а нас и з маткою в полон побрали, леч, за мисердем Божым, нас с тое неволи Пан Бог вынес, а справы вси, листы, привилее, яко и вбогая маетностка наша рухомая, яко се вышей поменило, все погинула с тыми скринями и шкатулами, нет ведома, если огнем попалено., чыли неприятел побрал и проч.—Заявл. тамъ же 25 Іюня 1664 г.—Кн. л. 438.

61) Żałował y soleniter się protestował jmp Jan Kułak a małżonka jego, jeymć pani Anna Bieniewska, o tym, iż, w roku 1654, za nastąpieniem woysk Moskiewskich na panstwo jkrmci xtwa Litewskiego, tudzież y na wdstwo nasze Mscisławskie, gdzie my . . . y dotrzymać nie mogli, zdrowie nasze unosiliśmy, tamże uchodząc z Litwy az . . . . sza zostawaliśmy z ubostwem naszym y z dziatkami czas niemały w połmili od . . . kocina u jmci p. Jana Żendziona, nad rzeką Narwą. A w tym czasie xiąże . . . . nusz Radziwił, z woyskiem krolia Szwedzkiego, nastąpiwszy, Tykocin wzioł y . . . krolia Szwedzkiego Szwedzi, napadszy w nocy, nas porabowali; y obostwo nasze . . . mieli, wszystko zabrali, tak ochędostwą, koni, skrzynki, szkatuły, w kturych . . . przywileiow, od swiątobliwych krołiow ichmci, mianowicie Żygmunta Augusta y Stephana Bathorego y Zygmunta Trzeciego na maiętności, to iest, w wdstwie Wilenskim etc. Bez bytności mnie samego, w roku przeszłym 1657, msca Decembra 15 dnia, w pomienioney maiętności ten nieprzyiaciel Szwed zabrał, a z ynszymi sprawami, w osobliwym schowaniu pomieszanemi sprawami, pod czas trwożliwy, małżąka moia, z innemi szlachciankami, piechotą zaledwą uszła etc.—Заявл. тамъ же 6 Іюля 1664 г.—Кн. л. 455.

62) Жаловали и соленитер протестовали земяне гдрские вдства Мстиславского, панове Даниел, Иван, Михал, Василей Филоновичи Евъстратовичи Шамовские, о то и таковым способом, иж, року 1654, кгды неприятел Москвитин Трубецкий подступовал под место его кор. млти Метиссавль и кгды жалуючые з отцом своим, з бегучыми людми, до того замку Мстиславского збегли, зо всею маетностю своею рухомою и з справами розными, на разные маетности отцу и домовству их служа-

чыми, толко возы и кони выпровадили з замку ку домови, хотели у в осаде быт пехотою, и кгды поворочали назад до Мстиславъля, ажъ *поткали бегучих и раных людей немало,* от которых взявъшы ведомост, же неприятел Москал, маючы в облеженю Мстиславл, през штурмы добывъшы, место и замокъ Мстиславъский огнем выпалил. При которой рухомой маетности шкатула, з справами будучая, нет ведома, чы Москва з собою побрала, чыли теж огнем попалила. Меновите справы были в той шкатуле, яко жалобливые поведили: лист *князя Лукiъвенева,* так написаный был: „Мы, княз Мстиславъский *Юрий Лукiвеневичъ,* даем имене наше, службуЕроминскую, Науму Шамовъскому, его жене, детем, потомком и щадком их, вечно, ничим ненарушимо, над речкою Напотою Белою, при селе Сохоне, так какъ продек его от нас то имене держалъ“, такъ теж привилей, от наяснейшого короля его млсти Августа на тую службуЕроминскую конфермацеею потверженый и проч.—Заявл. тамъ же 8 Iюля 1664 г.—Кн. л. 457.

63) Жаловали и обтежливе оповедали земяне его кор. млти вдства Мстислав., пан Андрей, пан Александер и пан Стефанъ Балтовские, таковым способом, о то, иж што, в року минулом 1654, кгды неприятел вяроломный Москвитин наступовал на панство его кор. млти, п. н. м., и подступившы, воевода княз Алексей Микитич Трубецкий под замок его кор. млти Мстиславский, чынечы през колко дней штурмы и през кгвалт, усилством добывшы, паркан и замокъ мечом высек, иншых людей немало в полон побрал, а место все и замок огнем выпалил. В котором том замку была маетност наша рухомая и справы, зачасу перед трывогами и наступенем того неприятеля Москвитина, то ест, справы меновите: листы, привилея, от *князей* их млтей *уделныхъ Мстиславских* на маетност продком нашым, пном Балтовским, наданое, назвауую Бабынки, и славное памети, королей, князей полских и Литовских, *пред уневю,* на туюж маетност Бабынки на потвержене и проч. Которые справы, нет ведома, чыли огнем погорели, чыли неприятел побрал и проч.—Заявл. тамъ же 10 Iюля 1664 г.—Кн. л. 460.

64) Жаловал и обтежливе з великим жалем своим оповедал земенин его кор. млти вдства Мстисл., пан Юрей Свирщевский, таковым способом и о том, иж, в року минулом 1654, мца Июля 18 дня, кгды княз Трубецкий, подступившы з войском Московским, з великою силою и потугою, под замок его кор. млти Мстиславский и облегшы тот замок около, чынечы штурмы през колко дней, тогож року, мца Июля 22 дня, през кгвалт великий, усилством добывшы тот замок, тамже в том замку людей, шляхту, обывателей вдства Мстисл., мещан и волощан немало мечом высечоно, а иншых жывцом в полон побрано. В котором том замку небожчыков родичов моих, пна Яна Свирщевского, пни Марину Парадиянку, родичку мою, неведомо, чы позабияно, чыли жывцом в полон побрано, которие завчасу перед тривогами и наступенем Москов-

ским, з убогою маетностю рухомою увезлисе до того замку, з золотом, серебром, цыном, медю. И справы розные были при них, то ест, привилие, *от князей уделных Мстиславских,* на маетност, земицу Алексинскую и проч. (которые) вси окгулне при оной маетности рухомой пропали, чыли Москва забрала, чыли погорели яко замок згорел и проч.—Заявл. тамъ же 12 Iюля 1664 г.—Кн. л. 266.

65) Земенин его кор. млти вдства Мстисл., пан Павел Михаловский, жаловал и оповедал таковым способомъ, иж што, в року прошл. 1654, за наступенем на панство его кор. млти, п. н. м., неприятеля заграничного Московъского, под который час в нас *шляхта, так тутейшая, яко и воеводства Смоленского,* до замку Мстиславского спровадили, якож небожчыца родителка моя, пни Раина Толпыжанка Павловая Михаловская, зо всим убозством своим, от мала до велика, то ест, маетностю рухомою, розными справами, на розных особ обликгами, привилеями на маетности, *у воеводстве Смоленском, в тракте Белском* служачыми, с тым всим, възглядом утуленя здоровя, до замку увезъла. Нижли, за вынятем замку Мстиславского и высеченем *шляхты и розных особъ,* некоторых вытято, а других в полон, в тяжкую неволю побрано. Под который час, небожчыца матка моя и я самъ под час вынятя замъку Мстиславского, будучы в полон побраными, якож, на тот час, все справы привилея, обликги, квиты поборовые, пописовые, атестацы от розных полковников, ротмистровъ, яко гетмановъ небожчыка отца моего . . . увес час у войску служил и проч. Которые тые вси справы и обликги от мала до велика, нет ведома, чыли побрано, чыли теж попалено и проч —Заявл. 20 Iюля 1664 г.—Кн. л. 475.

66) Жаловал и обтежливе оповедал земянин велможного его мти пна Миколая Валерыяна з Техановца Техановецкаго, воеводы и старосты Мстиславского, Радомского, Порадиинского державцы, Стефан Адамович, на товарыство полка его мти пна Гелияша Владыслава Сурина, полковника его кор. млти, на пана Яна Александровича Сокола, земянина его кор. мти вдства Мстисл., и товарышов его, не ведаю, яко именем зовут, толко ведаю прозвищо пна Зарецкого, пна Кашыча, и челяд их, при них будучых, собе знаемых и прозвисками ведомых, на учынок злый, непристойный, нижей описаный, таковым способом, о то, иж што, в року тепер идучом 1664, мца Июля 17 дня, кгды неприятел вяроломный Москвитин шол с потугою великою под замок его кор. млти, п. наш. мил., Кричевский, тогды я, видечы таковое усилство от неприятеля и великие загоны, мусялом, з женою и детми, и зо всим убозством своим, уходит и здоровя свое уносит яко до наближшого замку (з!) многими людми. И кгды есмо приехали врочыщом до речки, Свинки названое, под село, названый . . . може быт от места Кричева у мили, в тракте Кричевском, у вдстве Мислав. лежачом, то пак, того року, мца и дня, вышнаписаного, вжо на смерканю, тые, выш менованые, особы, това-

рыство его млти пна Сурына, с полку его млти, учынившысе способом неприятелским, взявшы свою волю, поважывшы легце право посполитое и войсковое, на таких своволных срокгим каранем описаное, на том урочыщу, яко се вышей поменило, первей учынившы галос словами Московскими: *Царев! Царев! руби! руби!* выскочывшы з боку, а я з жоною и детми не мог где уходит з великого страху, и мене зараз и жону мою оскочывшы, на жоне моей, Ганне Титовне, оборвали з черeслом готовых коп осмъ грошей Литовских, з возу узяли хуст белых, наметок, кошул белогловских и мужских, рахуючы и купючы, за золотых десет и болшъ, катанку табейкову, зайцами подшытую, за золотых шест . . . справленую, соян, справленый за полкопы грошей, а дотого свиней осмеро, што есми з собою гнал, побили, за кождую свиню давано, голова в голову, по копе грошей Лит., осм . . . куров, за кождую курыцу давано по грошей двенадцатъ Лит., пшеницы осмину, куплено за злотых шест грошей Лит. То все побравшы и на кони повскладавшы, не ведат где отехали от мене и межы собою поделили и проч.—Заявл. тамъ же 24 Іюля 1664 г.—Кн. л. 481.

67) Земянка его кор. мти вдства Метисл., пни Дорота Яновичовна Иевълевичовна Радивоновска Юревая Беляцкая, вдова, жаловала и оповедала таковым способом, иж што, в року прошлом 1654, мца Июля дня 18, за наступенем на замок Мстиславский войскъ неприятеля Московского и за вынятем замку Мстиславского через князя Трубецкого, вытятем шляхты, шлехтянок, мещан и черни, а других в полон забраных, якож, на тот час, малжонка моего, Юря Беляцкого, забито, а мене самую в полон з четверыми детей взято, где, на тот час, зо всею маетностю, которую на тот час мет могли, также справы розные, мне, малжонку моему служачые, нет ведома, если на тот час погорели, чыли теж неприятел забрал и проч. Якож на сес час, за выйстем з рук неприятелских Московских, з столицы, в року тепер. 1664, мца Июля 20 дня, сюю протестацыю и проч.—Заявл. тамъ же 25 Июля 1664 г.—Кн. л. 482.

68) Жаловалъ и оповедалъ з великимъ жалемъ своимъ земенинъ его кор. млти вдства Метисл., панъ Павелъ Богданович Даниловичъ, таковымъ способомъ, о томъ, штож дей иж, року прошлого 1655, мца (пропущено) дня, будучы мне при фортецыи его кор. млти Кричевской заеханымъ од неприятеля его кор. млти, Москвитина, зо всею маетностю моею рухомою, до тое фортецыи спровaжоною и в схованю в той фортецыи Кричевской мелъ есми; нижли та фортецыя его кор. млти, в державе Московъской будучы, того року, мца и дня, вышъ менованого, *нетъ ведома, з якого припадку,* зо всими маетностями рухомыми, в немъ будучыми, *огнемъ згорела.* Где и моя маетност рухомая, в клети нашей сполной с паны Осмоловъскими, в той фортецыи Кричевской стоячой, згорела и проч.—Заявл. тамъ же 25 Іюля 1663 г.—Кн. л. 485.

69) Жаловал и оповедал земенин его кор. млти вдства Метислав.
пан Иван Пузыревский, веспол з братею своею рожоною, таковым спо-
собом, о том, штож, в року прошлом 1654, под час наступованя непри-
ятеля Москвитина на панство его кор. млти, п. н. м., где мы, чуючы
таковое наступоване неприятелское, спровадили были всю убогую ма-
етност нашу рухомую до замку его кор. млти Кричевского, то ест, зо-
лото, серебро, цын, медзи и шаты некоторые. Там же при той же мает-
ности нашой и справы нашы вечкстые, привилея, от *князей Мстислав-
ских* продком нашым, за верные услуги их, им наданые на маетност на-
шу в селе Пузыреве, при реце Светиловце, у вдстве Метислав. лежа-
чом и проч. То пак, в року 1655, мца Мая 30 дня, *нет ведома, если з
допущеня Божего, чыли теж через злых людей, тотъ замок Кричев огнем зго-
рел,* и тая вся маетност наша рухомая и тые справы нашы вечыстые,
вышрeчоные, все от мало и до велика погинули и проч.—Заявл. тамъ
же 27 Іюля 1664 г.—Кн. л. 488.

70) Ziemianie jkmci wdstwa Mscisł., jmć p. Jan, Alexander y jmć p. Ja-
kub Telehowie, żałowali y opowiadali takowym sposobem, iż co, w roku przeszł.
1654, msca Juli 19 dnia, gdy wiarolomny nieprzyiaciel Moskal na panstwo
jkrmci, p. n. m., nastąpił, tedy, dnia pomienionego, kniaź Trubecki, z wielkim
woyskiem pod miasto jkrmci Mscislaw podstąpił, gdzie w kilka dni szturmami
dobywszy, ogniem y mieczem miasto Mscisławskie zruinował. A że rodzicielka
żałniących, jeymć p. Zofia Swirszczewska Teodorowa Teleżyna, ze wszytką ma-
iętnoscią swoią ruchomą, to iest, złotem, srebrem, cyną, miedzią do zamku
jkrmci Mscisławskiego sprowadziła, gdzie y szkatuła z sprawami, przodkom na-
szym służącemi na rozne maiętności, tu w tym kraiu, w wdstwie Mscisł. y w
ynnych powiatach wo xa Litto będących, z sobą miała, to iest, przywileie, na-
danie xiążąt udzielnych Mscisławskich, xiążąt ichmow L u g w i e n i o w etc.—
Заявл. тамъ же 28 Іюля 1663 г.—Кн. л. 493.

71) На л. 496 кн. помѣщена жалоба зем. Мстисл. воеводства Ро-
мановской о пропажѣ ея имущественныхъ документовъ, при взятіи
Метиславскаго замка княземъ Трубецкимъ.—Заявлено тамъ же 30 Іюля
1664 г.

72) Soleniter sie protestowała jeymć p. Maryna B o t w i n i a n k a, bywsza
Marcyanowa Swirszczewska, a teraz Janowa Ostreykowa, o to. W roku 1654,
za nagłym y niespodziewanie napadłym wiarołomnego nieprzlla Moskwicina na
panstwo n a s z e, który, nie poglądaiąc na poprzysiężone pacta (?), na w s z e l-
k i e s w a w o l e n s t w o w y u z d a w s z y s i ę (!), wiele zbytnie t y r a n s t w o (?),
wprzod w woiewodstwie Smolenskim y w inszych woiewodstwach y powiatach po-
granicznych ogniem y mieczem . . . także k o s c i o ł y y c e r k w i e n i s z c ą c (?),
poczynili y potym w woiewodstwo Mscisławskie z potęgą nową zaciągneli, przed
których potęgą y mnie, teraznieyszey Ostreykowey, z nieboszczykiem p. Marcia-
nem Swirszczewskim, pierwszym małżonkiem moim, unosząc zdrowie moie, do
zamku Krzyczewskiego, ze wszytkim sprzętem domowym y z sprawami na roz-

ne maiętności nasze dla bespeczenstwa wyiechali . . . . . [a])—Заявл. тамъ же
30 Іюля 1664 г.—Кн. л. 501.

73) Ziemianka jkrmci wdstwa Mscisł. jeyć p. . . . . . . Marcinowa
Ypaciewiczowa, żałowała y opowiadała takowym sposobem, yż, roku przeszł.
1654, msca Juli 18 dnia, gdy nieprzyiaciel Moskiewski nastąpił na panstwo
jkrmci, tedy, tego dnia pomienionego, pod miasto Mscisławskie kniaź Trubiec-
ki podstąpił. Zaczym, w kilka dniey miasto pomienione ogniem y mieczem
zruynował. W którym mieście, wespoł z drugemi ichmćmi pp. obywatelmi wd-
stwa Mscisław., y wszytką maiętnością moią ruchomą . . . w teyże kazni Bo-
żey, iako y drugim dostało, gdzie . . . miasto wycięto y spalono y maiętność
moia ruchoma tam zginąć musiała; przy kturey maiętności y przywileie przod-
kow moich, to iest, przywileie od oświeconych xiążont Mscisławskich na roz-
ne maiętności tu w wdstwie Mscisł. etc. A mnie, żałuiącą, nieprzyiaciel w płon
byli wzięli, z płonu przez ucieczeniem do wdstwa Mscisławskiego, do chudob-
ki mey Żerecina etc.—Заявл. тамъ же 3 Августа 1664 г.—Кн. л. 511.

74) Jeymć pani Fiedora Ptarytowiczowna Mikołaiowa Krzywonosowa,
ziem. jkrmci wdstwa Mscisł., żałosną swoią zanosiła manifestatią o to y tako-
wym sposobem, iż co, w roku terazn. 1664, msca Apryla 19 dnia, pod czas
bycia y rezidency jkmci w mieście Mohilewie, z niemałą assistentią, gdy, z na-
wiedzenia Panskiego, pomienionę miasto gorzało y niemało w takowey ruynie
przez ten ogień ponieść musiało straty, a także w rabowaniu przez roznych lu-
dzi woyskowych y ynszych loznych służałych, w zabraniu splendorow roznym
też ichmćm pp obywatelom w. x. Lo, którzy w tey fortece swoie schowanie
mieli, gdzie y żłłca jeyć p. Krzywonosowa, iako uboga szlachcianka, odieź-
dżaiąć w kraie Litewskie, dla snadnieyszego pożywienia, a obawiaiąc się iakie-
go w drodze niebezpeczenstwa y przypadku, w teyże fortece Mohilewskiey pra-
wo, sobie od nieboszczyka p. Mikołaia Krzywonosowa, małżonka mego, na ma-
iętność służonce Budohoszcz w wdstwie Mscisł. etc. u mieszczanina tamecznego
Mohylewskiego, na imie Iwana Citowicza, w wallie, do schowania dała . . .
Którego to mieszczanina C . . . wszystek dom y kramy funditus zgorzały etc.
—Заявл. тамъ же 10 Августа 1664 г.—Кн. л. 512.

75) Землянин его кор млти вдства Мстисл., пан Ян Пячковский,
жаловал и оповедал тым способом, о то, штож, в року прошл. 1654,
мца Июля 18 дня, кгды неприятел подступил Москвитин потужный под
место Мстиславль, там же шляхта их млти, пнове обыватели вдства
Мстисл., *одны при месте зоставали, а другие уходили, уежздали*, видечы
на себе утискъ от того неприятеля. Где и брат мой рожоный, небож-
чик пан Ян Александер Пячковский, з их млтями посполу, уежджал и,
приехавшы до места и замку ясне велможного его млти пна Павла Са-
пеги, гетмана великого вел. князтва Литовского, до Выхова, там же

---

a) Для характеристики Ботвиняики, срав. жалобу Капи на Ботвиня, док. 79,
вып. XXIII Истор.-Юрид. матер.

мало змешкавши, зоставившы малжонку свою, небожчыцу пни Анну Жу-
ховну, у том замку Быхове, а сам поехал на службу его кор. млти, п.
н. м., жолнерскую, под хоронкгев его млти пна Влодымера Дадибокга
Каменского, хоружого Мстисл., с которым, зоставаючы, подстиве, рыцер-
ско даючы одпор неприятелеви по розных месцахъ, и шванки немалые
отримоват мусели, с‿которих и смертю з сего света зышол. По кото-
рого смерти, небожчика брата моего, Яна Александра Пячковского, мал-
жонка его, пни Анна Жуховна, зостала у замку Быхове, при которой
то уси речы рухомые, охендоство, серебро, грошы готовые, цына, мед
и котлы пивные и горелчаные, и справы, привилее, листы вечыстые, и
купные и заставные, от розных особ набытые, а меновите, листы
князей Мстиславских и привилее королей полских, потвержения листов
князей Мстислав., на маетност нашу вечыстую, у селе Пячковичох и
Пожозе, за рекою Сожом, продком нашим наданое и проч. Тым часом
неприятел Москвитин, княз Лобанов, под тот замок Быхов подступил и
оный замок добывшы, мечем и огнем постинал и попалил; там же и пни
братовую мою, Анну Жуховну, зо всими речами и справами, ее самую
забили, а справы огнем попалили и проч.—Заявл. тамъ же.—Кн. л.
533—534.

76) Ziemianin jkrmci wdstwa Mscisł., p. Jan Kobięka Rasięski, żałował y
opowiadał na urządzie grockim Mscisławskim takowym sposobem, jż, w roku
terazn. 1664, msca Oktobra 8 dnia, za nastąpienięm wojska nieprzyiacielskięgo
Moskięwskięgo na pasy do miasteczka do Sukowa, w wdstwię Smolęnskim le-
żącego, gdzie, zapuszczaiąc czaty, konięy więcey sta Moskwy pusciwszy do mia-
stęczka Rasny, a potym do domow szlachęckich, nazwanych Szęlkowskich, w
wdstwię Mscisławskim leżących, przypadszy znięnacka, mogło byc w obiad, do
domu p. Jana Kabięki, tam że samęgo, uciekaiącego do lasa, na polu ułapiw-
szy, związawszy, bili, mordowali, pytaiąc, gdzięby miał swoię maiętność rucho-
mą; który musiał ym oddać cokolwięk miał tak ochędostwa, yako pieniędzy y
y sprząd domowy. Przy których rzęczach tam że było spraw fastykułow dwa.
Ta czata nięprzyiacięlska etc. do zamku Smolenskiego, do więzienia samego
oddawszy, a tę wszystkię sprawy, fascykuły obadwa, niewiedzieć gdzię, jeżęli z
sobą wzięli, czyli poszarpali, lubo w ogień, abo w wodę wrzucili etc.—Заявл.
тамъ же 15 Октября 1664 г.—Кн. л. 540.

77) На враде гдрском кгродскомъ Оршанском, передо мною, Пет-
ромъ Кгалинским, старостою Оршанским, jmć p. Samuel Izydor Suchodol-
ski, stoln. Mscisł., y jeymć p. Anna Stetkiewiczowna, kaszt. Nowogrodzka, Su-
chodolska, z niemałym żalem donosząc do wiadomości urzędowey, opowiadali y
protestowali, iż, gdy, po rozwionzanych związkach woyskowych w koronię pol-
skiey y w x. Litto, w roku blisko przeszłym 1663, naiasn. jmć pan nasz mi-
łościwy, osobą swoią, z woyskami koronnemi, na Ukrainę z woyska w. x. Ltt.,
z jaśnie wielm. wodzami, na Białą Ruś, a potym w ziemię Moskiewską szczęśli-
wie poszły y niemylną nadzieią, przy zwycięstwach nad nieprzyiacielem, reku-

peracyą kraiow tamecznych wszytkich uczyniły; zaczym niemało obywatelow z wygnania, do fortun swych garnąc się, powracało, y żałuiący tesz jmć p. stolnik Mscisł., z małżonką swoią, z kraiow Wołynskich do maiętności swych, w powiecie Orszanskim, w wdstwie Mscisł. leżących, popowracał, lecz, dla częstych inkursyy nieprzyiacielskich, nie mogąc w maiętnościach mieszkać bespiecznie, splendory y ruchomość, z wygnania, pozostały, przy tym sprawy na rozne maiętności, w powiecie Orsz., w wdstwach Mscisł. y Minskim leżące, w fortece Mohilewskiey, iako na mieyscu pewnym, w domu sławetnego p. Piotra Kazanowicza, woyta Mohilewskiego, lokowawszy, y sami tam nayczęsciey pomieszkiwali. Niżli, w roku terazn. 1664, msca Apryla 4 dnia, żałuiący jmć p. stolnik Mscisł., z p. małżąką swoią na maiętności swey Sidorowicz, o mil kilka od Mohilewa leżącey, wybrawszy sią, ziechali. W tym czasie, niewiedzieć quo fato, ieśli z dopuszczenia Boskiego, albo z nieostóżności, czyli też zdrady nieprzyiaciela Moskwina, ile pod ten czas residenci jkrmci w zamku Mohilewskim, dnia 6 pomienionego msca Apryla, w nocy, ogień w mieście Mohilewskim, z domu mieszczanina Hawryły y Perechrysta, wyszedszy, ratusz, kromy, cerkiew Bracką y większą część miasta, zamek opanowawszy, w popieł obrocił y nieoszacowaną szkodę uczynił. Tamże y żałuiącego jmci p. stolnika y małżonki jmci niemało ruchomości, srebra, złota, kleynotow, pereł, sukien y ynnych splendorow, cyny, miedzi, a nade wszytko przywileie z sprawami, domowi ichmcw pp. Suchodolskich na rozne maiętności y honory tak w koronie polskiey, iako też y w. x. Lit. osobliwie w tym wdstwie Mscisł., służące, a także sprawy na xięstwo Sołomereckie, w wdstwie Minskim, na maiętność Borkołabowską, Daszkowkę, Buynicze w powiecie Orszan., na maiętność Połonice y Nikiporowszczyznę, w wdstwie Mscisł. leżącą, jeymć p. stolnikowey prawem przyrodzonym spadłe y należące, ieśli przez ogień pogorzeli, czyli też w czyie ręce pod czas tego ognia dostały etc.—Заявл. тамъ же 20 Октября 1664 г.—Кн. л. 546—547.

78) Жаловал и оповедал слуга и урядник земянина его кор. млти вдства Мстиславского, его млти пна Павла Московича, пан Лаврин Буйвидъ, зостаючы на маетности его млти, у вдстве Мстисл. будучым, а самому его млти будучы *взятым* от неприятеля Москоля до *Смоленска*, где, без бытности пна своего, в року тепер идучом 1664, мсца Ноебра 18 дня, некоторие потрбы свое маючы, того дня до места Мстиславского приехал был и вжо справивши выехал з места Мстиславского. На врочыщу ку *церковищу Светою Афанасия*, у ростаних дорог, идучих до Смоленска и до Могилева, на предместю Мстиславском, при пляцу Петра Шалудъка, на котором урочищу учинивши засадзъку, мещане Мстиславские, Иля Очкович, другий Захарка Хохол, Денис, зят Стоцкое, и иньших немало помоцников, чоловеков до трыдцати, которых сами они имена называти умеют, стылу опадшы, киями, обухами, цепами окрутне а нелитостиве били, мордовали. От которих уносечы здорове, у по-

ле гостинцом Пироговским уеждзат мусел. Может быт чверть мили от места Мстиславского, там же тые мещане, будучы заюшоными, а хотечи мене на смерть поконат, на конех верхами догонивши подле *стлупа, где забито небощыка пна Галковскою*, повторе окрутне а нелютостиве киями били и мордовали, и за умарлого на том мейсцу покинули, и, влуп, кгвалтом шапку, купленую за зол. 6, готовых грошей с кешени также зол. 6 взяли и сукни на мне пошарпали, а самого мене, взявшы уже напола умерлого, до *Светою озера* хотели провадит, утопит и розного мордерства заживали; нижли некоторие люди, з места, с торгу едучые, од них одпросили и топит не допустили. От которого так окрутного збитя, не ведет, если жив буду и проч.—Заявл. тамъ же 27 Ноября 1664 г.—Кн. л. 557.

79) На 568 л. кн. помѣщена жалоба земянина вдства Мстислав., ротмистра корол., Матвѣя Одоневича Галковскаго, на зем. того же вдства, Николая Бѣляцкаго, въ томъ, что когда братъ просителя, Мартинъ Одоневичъ Галковскій, возвращаясь изъ села *Церковища* Орш. подк. Стеткевича, леж. въ Кричевскомъ трактѣ (округѣ) воеводства Мстисл., въ г. Кричевъ, съ челядинцемъ своимъ, Станиславомъ Ковлевскимъ, верхами, и, переѣхавъ черезъ рѣчку Крупную, пріѣхалъ на урочище, откуда поворачиваютъ въ деревню *Муриновъ-Боръ* (do wsi Murynowego-Boru) [a]), принадлежащую къ имѣнію Бѣляцкаго и наход. въ томъ же трактѣ, то на этомъ урочищѣ напалъ на него, Галковскаго, урядникъ Бѣляцкаго Кролевичъ съ крестьянами дер. Муриновъ-Боръ, завѣдомо самого Бѣляцкаго, убилъ его и ограбилъ, какъ и челядинца его, который, однакожъ, ушелъ оттуда и далъ знать о происшествіи крестьянамъ дер. Церковища, которые, поспѣшивъ на мѣсто, и захватили убійцу. Случилось это 14 Декабря 1664 г.,—слѣд., дѣло идетъ, судя по датѣ, объ убійствѣ другаго уже Галковскаго.—Заявл. тамъ же 20 Декабря 1664 г.

80) На 570 л. кн. помѣщена жалоба слуги и урядника имѣній земянина вдства Мстисл., Николая Бѣляцкаго, на зем. того же вдства, ротмистра полка Ильи Владислава Сурина, Матвѣя Одоневича по прозванію Цыбульскаго, въ томъ, что Цыбульскій съ пособниками своими, 10 Дек. 1664 г., безъ всякой причины сдѣлавъ внезапное ночное нападеніе на село Бѣляцкаго *Муриновъ-Боръ*, наход. въ Крич. трактѣ Мстислав. воеводства, за рѣкою Сожемъ, гдѣ крестьяне находились въ тревогѣ „от неприятеля Москвитина и козаков леберызантов, которые зрадили его кор. млти и руку против его кор. млти и Речы Посполитое подняли", и уходили куда кто могъ—поймалъ крестьянина Ѳедора Макаровича, избилъ его и ограбилъ. Потомъ, вторично напавъ на имѣніе

а) Замѣч. названія дер. и выше уроч. *Церковище* и *Муриновъ-Боръ*. *Муринъ* означ. *Мавръ*, *Арапъ*, *Негръ*, а въ легендахъ и *бѣсъ*, *чертъ*. А *Церковище* указываетъ на мѣсто существовавшей тамъ правосл. церкви.

Бѣлицкаго, также ограбилъ и избилъ крестьянъ, а войта Макара Ивановича и сыновей его, Өедора и Парфена, ограбивши, взялъ и отвезъ въ Кричевскій замокъ, в которомъ и морились они голодомъ и холодомъ нѣсколько недѣль.—Заявл. тамъ же 22 Декабря 1664 г.

81) Жаловал и обтежливе незносным жалем своим оповедал земенин его кор. млти вдства Мстисл., его млт пан Петр Кучук, таковым способом. о то. што, в року минулом 1654, мца Іюля 18 дня. кгды неприятел вароломный Москвитин, наступившы на панство его кор. млти. п. н. м., и подступившы под замок его кор. млти Мстиславский, княз Алексей Микитич Трубецкий. з войском. з великою потугою, и облегшы замок Мстиславский, чынечы през колко дней штурмы и учынившы штурмъ великий, през кгвалт и усилством, през меч добывшы первей паркан, а потом и замок, высек, то ест, людей немало, обывателей, шляхты, и мещан, и волости, и иншых людей немало *рэзныхъ повєтов, до замку Мстиславского, до обложеня прибылых,* замок и все место огнем *припалым* (или припалил). Тамъ же, на тот час, в том замку Мстиславскомъ, небожчыка отца моего, славное памети, пна Григоря Кучука, и пни матку мою, и малжонку. не ведаю, *чыли* на *смерть* позабияли, *чыли в полон* побрали. Там же при небожчыку (?) пну отцу моим маетности рухомое немало было до часу спроважоно перед часом трывогами и наступенем Московским, и справы шкатулою при них родицов и малжонки моей были, меновите, листы, привилее, от *князей* их млтей *уделных* Мстиславскихъ наданые на маетност, Село Новое, село *Тупищину*, Пневщыно, Бычане и Ратомль, в вдстве Мстислав. лежачые и проч. Тые справы были в замку при пну отцу моим, теды не ведаю, чыли Москва побрала, яко замок высекли. чыли огнем погорели, яко спалили и проч. —Заяв. тамъ же 29 Декабря 1664 г.—Кн. л. 578.

82) Жаловали и обтежливе оповедали земяне его кор. млти вдства Мстисл., пан Самуел, пан Александер Доброселские, таковым способом, о то, иж, в року мин. 1654, мца Июля 18 дня, кгды неприятел вароломный Москвитин, княз Алексей Микитич Трубецкий, подышодшы и подступившы под замокъ Мстиславский, и облегшы тот замок. чынечы штурмы през колко дней, тогож року мца Июля 22 дня през кгвалт великий, усилством вынევшы, мечом высек немало людей, шляхты, обывателей вдства Мстисл. и мещан, и иншых людей немало, з *иншых повєтов* до замку Мстиславского збеглых от того неприятеля Москвитина до осады. В котором том замку маетност наша была спроважона перед наступенем Московским, также справы шкатулкою, которые были у захованю у небожчыка пна Тимофея Доброселского. дядка нашого рожоного, который у везеню Московским з сего света смертью зшол. А тые справы шкатулою в том замку были. то ест. привилее, от князей их млтей уделных Мстиславских продку нашому на имене в селе Добром наданое, званое на Плужинино, и на Новину, и на Дуброву Заложную,

у вдстве Мстисл. лежачом и проч. Нет ведома, чыли Москва побрала, чыли огнем, яко замок и все место выпалено. згорели и проч.—Заявл. тамъ же 5 Февраля 1665 г.—Кн. л. 637.

83) Жаловал и оповедал земянин его кор. млти вдства Мстисл., Петръ Головка Улазовский, таковым способом. о то, штож, в року мин. 1655, мца Мая 30 дня. кгды замок Кричевский козаки от Цара Московского заехали и немало людей. нас, шляхты, и мещан Кричевских, и з розных сел затрымали, а нам, будучы з жонами, и з детками, и зо всею убогою маетностю рухомою, который тот замок козаки спалили, и вся маетност моя и справы в шкатуле погорели. то ест, справы, привилея, продком моим. Головком, на маетност Свинскую, то ест, от их млтей *князей уделных* Мстиславских, также привилея, от, светобливое и славное памети, крлей их млтей полских *перед унєею* наданые на потверженое маетности и пр.—Заявл. тамъ же 25 Февраля 1665 г.—Кн л. 662.

84) На 666 л. кн. помѣщена жалоба Мстисл. стольн. Самуила Исидора Фронцкевича въ томъ, что, во время отсутствія его посломъ отъ Мстиславскаго воеводства на вальный сеймъ, случившимся въ г. Могилевѣ пожаромъ, 27 Декабря 1664 г., истреблено все движимое имущество его съ имущественными документами. которые сложены были тамъ въ монастырѣ Св. Спаса.—Заявл. тамъ же 26 Февраля 1665 г.

85) Жаловали и оповедали зем. его кор. млти вдства Мстислав., урожоные пан Марко и пан Офонас, пан Иван Сватковские, таковым способом, иж што, в року 1655, мца Мая 30 дня, его млть з братею своею. под час военный неприятелский Москвитина, сами мы и з жонами, и з детми, и зо всею убогою маетностю своею спровадили. зхороняючы здоровя своего и маетност свою убозетво упровадившы до замку его кор. млти Кричевского. будучы нам у том замку в облеженю поспол з шляхтою и мещаны тогож места Кричевского, а видечы навалност от Москвитина и от козаков ребелизантов, которые под Царя Московского поддали, а нас, *шляхту, и мещан*, заехавшы моцно, кгвалтом, а мы, зычечы его кор. млти, пну нашому млтивому, яко *отчыстому* и *дедичному*, седечы в тым замку Кричевским, чынечы повинност шляхецкую, *поки бы нас ставало*, его бы кор. млти зычливост и поданство готовы были; потым козаки, от Царя Московского, тот замок заехавшы, нас, шляхту, и мещан Кричевских, *заехали и затрымали*, а потом, взявшы злост свою, обычаем непристойным, небогобоязным, тот замок, злого умыслу своего, огнем спалили. В котором том замку Кричевским маетност наша убогая, также справы, привилеи, от святобливых и славных памети крлей их млтей, *перед унєею*, продком нашым, пном Сватковским, наданое на маетност в селе Сватковичах и в селе Подбеловичах, в тракте Крич., у вдстве Мстисл. лежачом и проч. (а что съ этимъ имуществомъ и бумагами случилось,—того въ жалобѣ не сказано).—Заявл. тамъ же 16-го Марта 1665 г.—Кн. л. 685.

86) Żałował y opowiadał woyt miasta jkrmci Mscisławskiego, sławetny Fedor Taranką, na ziemianina jkrmci wdstwa Mscisław., jmci p. Andrzeia Ilinicza, w krzywdzie gospodarza, na placu mieszkaiącego jsngo jmci p. Mikołaia Waleriana z Ciechanowca Ciechanowieckiego, woiewody y starosty Mscisł., mieszkaiącego w mieście Mscisławskim, na ymie Bohdana Piska, takowym sposobem y o to, iż, roku terazn. 1655, msca Marca 20 dnia, stałe wielkie niebespeczęstwo y trwoga od nieprzyiaciela Moskala, od Smolenska, iż na miastą Mscisławskie czatą napaść miał nieprzyiacieł. Od którey tą trwogi ten Bohdan ze wszytkim uboztwem swym s tego miasta uchodzić musiał pod maiętność y wieś Leszczankę jeymci pani Ewy Sutockiey Heliaszowey Wołodkiewiczowey, za milę od miasta Mscisławskiego, y pod tą wsią, z drugimi sąsiadami swemi, stanoł sałaszami, oczekiwaiąc wiadomości ze Mscisławia. Tam żę, tego dnia, pan Ilinicz, wziowszy wiadomość o takim zbioru, z maiętności swey, Kudricz, w wdstwie Mscisł. leżącym, z domu swego posłał urzędnika swego, ymieniem Stanisława, y inney czeladzi y poddanych s tey wsi Kudrycz y Ryłowszczyzny, roskazawszy, aby tych zbierań porabowali. Jakoż ci posłani, maiąc roskazanie od pana swego, na tę sałaszy napadli gwałtownie y słowami Moskiewskiemi wołali: Carow! Carow! tego Bohdana okrutnie a nielitosciwie bili, mordowali stryczkami, związali y związanego do jmci p. Ilinicza w dom, do wsi Kudrycz przyprowadzili y do iamy żytney, okowawszy nogi, wsadzić kazał, ktury przez dni trzy w tey iamie siedzieć musiał, na chłodzie y głodzie, a okupuiąc głowę swoią, musiał dać p. Iliniczu kop 30 groszy liczby Lit. W tym sałaszu wzięto klacz cisawą, kupioną za kop 16, tabaki ruręza kop 12 kupioney, fant roznych w tym sałaszu więcey za kop 20. Co wszytką p. Ilinicz, urągaiąc się, iako nieprzyiacieł zagraniczny Moskal, nad tym mieszczaninem miasta Mscisławskiego pastwił y tę maiętność w sałaszu zabrał, y niewinny okup wzioł, miastą łupu sobie obracaiąc, na pożytek sobie skorzystał, ku niemaley krzywdzie y szkodzie tego Bohdana, mieszcz. Mscisł. etc.—Заявл. тамъ же 24 Марта 1665 г.—Кн. л. 688

87) Жаловал и оповедал земенин его кор. млти вдства Мстислав., пан Якубъ Костинич Беликович, и именем всих пнов учасников своих, таковым способом, о том, штож, в року прошл. 1654, за наступенем неприятеля вяроломного Москвитина на панство его кор. млти, п. н. м., где мы, чуючы наступоване неприятелское, а хотечы застереч здоровя своего, спровадилисе были зо всею убогою маетностю своею рухомою до замку его кор. млти Кричевского, то ест, золото, серебро, гроши готовые, цын, мед и шаты некоторые; там же при той маетности нашой убогой и справы были нашы вечыстые на маетност нашу Залесовскую от *князей Мстиславских*; в том же привилею доложено было до тое маетности придано сеножати за рекою Сожом, при селе *Борисовичах*, в тракте Крич., у вдстве Мстисл. лежачом, продком нашым за верные услуги наданые и проч. То пак, в року 1655, мца Мая (или Июля) ,б. дня, нет ведома, если з допущеня Божего, чыли теж через злых лю-

дей, тот замок Кричевский згорел, и тая маетност наша рухомая. и тые вси справы, выш мен., погинули и проч.—Заявл. тамъ же 30 Марта 1665 г.—Кн. л. 694.

88) Жаловал и соленитер се протестовал земенин гдрский вдства Смоленского и Мстисл., панъ Янъ Козловский, толко взглядом старшенства малженского, а пни Юстына Кривоносовна Яновая Козловская, акъторка справы, нижей выражоное, таковым способом, иж, року теперь идучого 1654, мца Июля 21 дня, кгды непрител Москвитин, Трубецкий, подступовал под Мстислав, теды и я, з бегучыми людми и з отцом моим, небожщыком Василем Кривоносом, од Москвы прибегли есмо до замку Мстиславского, зо всею убогою маетностю, з речми рухомыми и з справами нашыми. А подступившы тот неприятел Москвитин под Мстислав, великою потугою и усилством добывшы Мстиславля през штурмъ, людей высекли, а замок и место огнем выпалили. Справы мое, нет ведома, чы то спалили, чыли теж з собою повезли. Меновите, там были справы, нижей выражоныя, реч у них была: был там у скринце моей привилей *князя Мстиславского* на имене мое, названое Служняя Бугогощъ и проч.—Заявл. тамъ же 5 Апрѣля 1665 г.—Кн. л. 698.

89) Z wielkim żalem żałował y opowiadał ziemianin jkrmci wdstwa Mscisł, d. Alexander Skohar, na ziem. jkrmci powiatu Orszan., na p. Feodora Hbaniewicza Pietrażyckiego, takowym sposobem, iż, roku 1665, msca February 10 dnia, szedłem z domu mego, ze wsi Bascieniewicz, w wdstwie Mscisł. leżącym, do Niszkowki maietności jasnwey jeymści pani woiewodziney Minskiey, w trakcie Krzycz. leż., w której wsi p. stryii moy, p. Skohar, na ustroniu od nieprzyiaciela Moskala stanowisko swoie miał. Chcąc go ia nawiedzieć y niektore potrzeby swoie do niego miałem. Gdym własnie tego dnia przyszedłem drogo dobrowolno, ktura idzie mimo Tyszcze do Podkoziela, maiętności Petrożyckiey, tuż pod wsio Wielkimi Petryki, niepodaleko domu jego mci p. Hbaniewicza, w pow. Orsz. leż., na którym uroczyszczu podkawszy mnie, p. Hbanowicz, maiąc przy sobie poddanego swego, Tarasa Bielczonka, a na tey dobrowolney drodze, bez dania przyczyny, potkawszy, temu Bielczonku oszarpać mnie był kazał. A gdy wymilcz . . . sie z niewinnosci, tamże na tym uroczyszczu temu Bielczonku, przed obliczności swoio, obuchem mnie bić kazał, będąc na ten czas człowiekiem pianym; który to Bielczonek, czynioc dosyć rozkazowi pna swego, przed oczyma p. swego, na tym uroczyszczu pod Petrykami, okrutnie, nielutosciwie obuchem zbił, zmordował (и ограбилъ) и проч. Заявл. тамъ же 12 Февраля 1665 г.—Кн. л. 717—718.

90) Ziemianin jkrmci wdstwa Mscisł., jmć p. Paweł Smoniewski, referuiąc się do prawa pospol. statut. y constyt. seym., w zginieniu spraw postanowionych, żałował y opowiadał, donosząc wiadomosci urzędowey, iż co, w roku przeszł. 1654, nieprzyiacieł Moskwicin na panstwo jkrmci w. x. Litew. wielko potengą następowały. W ten czas żałuiącoy p. Paweł Smoniewski z domu swego we wsi Osmołowiczach, w wdstwie Mscisł. stoiącego, dla pewnego wa-

runku, sam z żoną żłłoy, z synami swemi, tak też ze wszytkim uprzętem domowym, skrzynią, sprawami y różną ruchomością swoią, do zamku jkrmci Mscisławskiego, przy inszych ichmciach pp. obywatelach, sprowadził sie. W tym czasię nieprzyiaciel Moskwicin, kniaź Trubecki, z niemało potęgo pod Mscisław podstąpiwszy, sturmami potężnemi, których trudno było strzymać, dobywszy, samy parkan y zamek Mscisławski ogniem fundytus wypalił, a ludzi rozney condycy, tam będących, bez miłosierdzia Bożego, iednych mieczem wycioł, a drugich w poł pobrał. Gdzie y żłłcy, za osobliwą ochroną Boską, w zamku całym został, a żonę z dziećmi w płon pobrał etc. (A sprawy) zgorzeli, czyli też tenże nieprzyiaciel pozabierał etc.—Заявл. тамъ же 15 Апрѣля 1665 г. —Кн. л. 724.

91) Жаловала и оповедала зем. его кор. млти вдства Мст., пни Домникея Василевна Стромилянка Грегоревая Саларовая. таковым способом, о то, штож, в року пропл. 1655. мца Июня 30 дня, кгды есмо, будучы небеспечны на тот час от неприятеля вяроломнаго Москвитина, а хотечы застереч здоровя своего, спровадилися были до замку его кор. млти Мстиславского, и з убогою маетностю своею рухомою, чуючы, же вжо войско великое под замок его кор. млти Мстиславль тягнет, там же спровадившы свою всю убогую маетност рухомую скрынями и шкатулами, в которых скриняx было сховано, то ест, золото, серебро, грошы готовые, цын, медзь и шаты некоторые, там же в шкатуле справы вечыстые, привилее на маетност нашу вечыстую, названую Саларовщыну, у вдстве Мстисл. лежачом, *от князей Мстиславских* за верные услуги продком нашым наданые и проч. то все погинули. То пак, того року, мца и дня, выш написаного, кгды наступил княз Алексей Микитич Трубецкий з великою силою и потугою, з людми розными и полками о *колку десят тысеч* люду неприятелского Московского. а подступившы под замок и парканъ его кор. млти Мстиславский и добывшы его через штурмъ, огнем спалил и людей, в ним на тот час будучых, усих высек, а иншых в полон побрали и проч.—Заявл. тамъ же 7 Іюня 1665 г.—Кн. л. 822.

92) Ziemianin jkrmci wdstwa Mscisł., urodzony jmć p. Alexander Janowicz Yiewlewicz, żałował y opowiadał takowym sposobem, iż co, w roku przeszłym 1664. (sic), za nastąpieniem na panstwo jkrmci, p. n. m., nieprzyiaciela Moskiewskiego pod Smolensk, Cara Moskiewskiego, z niemałą potęgą ludu, a za wyprawieniem od pomienionego Cara Jego Mości pode Mscisław kniazia Trubeckiego z niemałą potęgą ludu y armaty, podstąpiwszy pod zamek Mscisławski, w roku wyszey pomienionym, msca Juli 18 dnia, aż do dnia 22 odprawuiąc potężnę szturmy, kulę ognistę puszczaiąc; jakoż nie mogąc tak wielkiey potędzę wytrzymać, z dnia 23, przez potężny szturm y przez ogień zapalenia wprzod miasto samę, a potym y zamek dobywszy, iednych w pień, wszystkich tak szlachty, szlachcianek, mieszczan y czerni do kilku dziesiąt tysięcy w pień wyciąwszy, drugich szlachcianek z małemi dziatkami wzięli

w niewolę, w płon zabrano, y ktokolwiek miał iakiekolwiek dostatki, prawa, przywileia, iedne popalono, a drugie pozabierano. Jakoż na ten czas będąc rodzic a dobrodziey moy, jmć p. Andrzey Janowicz Yiewlewicz, który się sprowadził do zamku Mscisławskiego, ze wszystką maiętnością ruchomą, pndzmi, ochędostwem, złotem, srebrem, sprzętem domowym, maiąc przy sobie sprawy, przywileia, listy, possesyi, dispozycyi, obligiu na różnych osob słnżącę. Tak też y małżąka moia, p. Maryna Wigurzanka, w tym że zamku Mscisławskim będąca, z dziatkami małeemi y ze wszystką maiętnością, którą na ten czas mogł mieć, także sprawy różnę, na maiętności służącę, listy, obligi, w którym Mscisławiu, podczas wycięcia, rodzica moiego tyransko smiercią zabito, y wszytkie maiętności, co mogło być, sprawy, przywileia, listy, obligi, wiadomości niemasz, ieżeli zabrano, czyli też ogniem popalono. Małżąkę moię z małemi dziećmi w płon, w niewolę wzięto. A ia sam, pod czas nastąpienia pomienionego nieprzyłła, będąc od pomienionego wdstwa do jaśnie oswieconego xiążęcia jmci p. woiewody Wilenskiego, hetmana w. wo xstwa Lit., do Orszy, posiłku prosząc, posłany. Niżli z pomienionemi listami, przez ciężkie oblężenie zamku Mscisławskiego, nie mogąc przedobyć na ten czas wszytkie sprawy, przy nieboszczyku p. rodzicu moim będące, to iest, sprawy, przywileiy kniazia Jurya Lygwienowicza, na pargaminie pisany z pieczęcią zawiesistą, wielką na sznurze iedwabnym karmazynowym, pod datą roku pięćsetnego, yndykta czwatego; drugi przywiley kniazia Michayła Iwanowicza, pod datą roku pięćsetnego sześćdziesiąt piątego; trzeci przywiley króla Zygmunta Augusta I, pod datą roku sześćsetnego . . . Wszytkie przywileia, przodkom moim y mnie . . . . służącę, to iest, podania p. Janu Yiewlewiczu, pradziadowi memu, na maiętności, to iest, Radziwon . . . Sławnowiczę w Starym Selię y Bokłabowszczyznie (или Rozłabowszczyznie) w wdstwie Mscisł. leżącę, y młyn na rzecę . . . kocie, dostatecznie w pomienionych przywileiach . . . opisanę etc. [a]).—Заявл. тамъ же 18 Іюля 1665 г.—Кн. л. 863—864.

93) Жаловали и оповедали земяне его кор. млти вдства Мстиславского, п. Стефан Мисник и п.Самуел Олехнович, сами от себе и иных пнов учасников своих, до тое маетности нашое Дарлинское належачыми, таковым способом, о том, штож, в року прошлом 1654. под час наступованя неприятеля Москвитина на панство его кор. млти, п. н. м., тогда мы, чуючы таковое наступоване неприятелское, спровадили были усю убогую маетност свою рухомую, то ест, золото, серебро, грошы готовые, цын, медь и шаты некотрые. Тамже при той маетности нашой рухомой и справы вечыстые нашы, то ест, привилея, от *князей Мстислав-*

а) На 908 л. кн. помѣщена жалоба того же Іевлевича на всѣхъ Мстиславскихъ мѣщанъ, за ограбленіе и избитіе его и жены его, въ самомъ г. Мстиславлѣ 17 Августа 1665 г., изъ ненависти къ нему, какъ и вообще къ шляхтѣ.—Заявл. 20 Августа 1665 г.

ских продком нашым за верные услуги их им наданые на маетност нашу, названую Селцо Дарливое, в тракте Кричев., у вдстве Мстислав. лежачое и проч. Который замок его кор. млти Кричевский, в року прошл. 1655, мца Мая 30 дня, нет ведома, если з допущеня Божего, чыли теж через злых людей, огнем згорел, и тая маетност наша рухомая, и вси справы нашы вечыстые, выш реченые, вси от мала до велика, погинули и проч.—Заявл. тамъ же 25 Іюля 1665 г.—Кн. л. 869.

94) Жаловал и оповедал зем. его кор. млти повету Оршан. и вдства Мстисл., его млт пан Станислав Древецкий, таковым способом, о то, иж, в року мин. 1654, мца Июля 18 дня, кгды неприятел вяроломный Москвитин, подступившы под замок его кор. млти Мстиславский, княз Алексей Микитич Трубецкий, з войском великим, потугою великою, облегшы замок Мстиславский около, чынечы штурмы до оного замку, тогоже року, мца Июля 22 дня, учинившы штурмъ валный зо всих сторон, усилствомъ, през кгвалт добывшы паркан и замок, мечом немало шляхты, обывателей вдства Мстислав., и мещан высек, място все и замок огнем выпалил. В котором том замку, за часу перед трывогами, маетности своее рухомое упровадил был, одно одным, на тисечу коп, и справы шкатулою и проч. Которые тые справы чыли Москва побрала, чыли огнем погорели, яко замок згорел, нет ведома и проч.—Заявл. тамъ же 25 Іюля 1665 г.—Кн. л. 870.

95) Żałowała y opowiadała ziemianka jkrmci, jeymci p. Krystyna Żukowska Zachariaszowa Downarowiczowa, na ziem. jkrmci tegoż wdstwa Msc., jmci p. Jana Stankiewicza, o to y takowym sposobem, iż co jmć p. Stankiewicz, w zamieszaniu teraznieyszym Rzeczy pospolitey przez nieprzyiaciela Moskwicina, nie widząc w takowey turbacyi praw y na ludzi swowolnych pokarania, że praw y sądow narodowi szlacheckiemu niemasz, znać, że maiąc jakiś rankor na mnie, w teraznieyszym roku 1660, msca Decembra 8 dnia, nasławszy, z rozkazania swego, poddanych swych z maiętności swoiey, nazwaney Kliukina, w tymże wdstwie Mscisł. leżące, na ymie y przezwiska sobie liepiey wiadomych, to ym roskazał, aby szkody, przykrości y despecty różne poddanym protestuiącey, grabieże y szkody w maiętności jey, nazwaney Jarkowszczyznie, czynili y wyrządzali. Kturzy poddani, czyniąc dosyć roskazaniu y woli jmci p. Stankiewicza, pana swego, takie zbytki y szkody poczynili, to iest: (у разныхъ крестьянъ забрали лошадей, также дворовой зерновый хлѣбъ). To wszytko, konie, zboże, pomienienii poddani jmci p. Stankiewicza, złączywszy sie z Moskwo, sposob łupu y zdobyczy, do siebie zabrawszy, zaprowadzili y skorzystali w domach swoich, w tey że wsi Kliukinie, stoiących; zosobna białogłowy dwie w teyże wsi Jarkowszczyznie zmęczyli okrutnie ogniem [a]), iedne Kuline Skabino, a drugą Awdotke Ławrynowo, na smierć ogniem zmęczyli etc.—Заявл. тамъ же 5 Августа 1665 г.—Кн. л. 878.

а) Можно по этому судить, до какой степени возненавидѣло мѣстное населеніе шляхту, увлеченную польскими интересами.

96) Żałowali y protestowali mieszczanie jkrmci miasta Mscisławia, sławetny p. Fedor Turan, od jaśnie wlmgo jmci p. woiewody, starosty y woyta Mscisł. przełożony będący, y p. Roman Kuksa, sami za siebie y od wszytkich mieszczan tegoż miasta Mscisławia, na ziemian jkrmci wdstwa Mscisł., jmci p. Wołodzimierza Dadziboga Kamienskiego, chorążego Mscisł., rotmistrza jkrmci, y jmci p. Jana Sliunkę, takowym sposobem, iż ichmć, widząc żałobliwych pod ostrożkiem nieprzyiacielskim w Dosuhowie, w wdstwie Smolenskim stoiącym, w mieście Mscisławiu niebezpecznie a prawie w ustawicznych trwogach y ucieczkach mieszkaiących, z zawziętego rankora swego, bez żadney sobie od nich daney przyczyny, chcąc onych zniszczyć y do ostatniego przywieść ubostwa, niedość na tym maiąc, cursorow żałobliwych na sprawie, Sciepana Nikacza y Jakowa Oksieiewa, dla wywiedziania sie o nieprzyiacielu, do Michnowicz, dnia 31 Juli teraznieyszego roku 1665, na drodze, w Bankowszczyznie, przeiąwszy, bili, mordowaii y u siebie, w maiętności, zatrzymali. Na których wiadomości oczekiwaiąc, załobliwi bezpecznie w domkach swoych mieszkali. A w tym nieprzyiaciel Moskiewsky, dnia 1 Augusta, na Mscisław napadszy, w wygubieniu mieszczan y w zebraniu substancy onych znaczną uczynili szkodę. Ale y sami, dnia 17 Awgusta tegoż roku, dnia targowego, s pomocnikami, a im wiadomemi, z sługami, boiarami y podddanemi swemi, żołnierskim sposobem naiachawszy na miasto, zwadę z panem Rohayłą uczyniwszy, strzelać, wołać, z szablami się uganiać poczęli. Żałobliwi mieszczanie, będąc iuż niepoiednokroć napłoszonemi, rozumieiąc być nieprzyiaciela, komory w mieście poodmykane porzuciwszy, w domach będący, kturzy do koni przyść mogli, z żonami, z dziećmi y z maiętnością swoią ruchomą, do wozow włożywszy się, iedni u chrosty, za miasto, Krzyczewskim gościncem, drudzy, na Wiechrze topiąc sie, za miasto, do boru biegli. W ten czas, w niebytności w komorach kramarow samych, ichmć z pomocnikami sługami, boiarami y poddanemi, swemi, różnych towarow, soli, chleba pieczonego y pirogow od biegłych na złot. 900 porabowali y do domow swoich odwieźli, y na pożytek swoy obrocili. Co widząc, kturzy nie biegli, poznawszy ich być swoich, upominali boiaznią Bożą, aby tey nie czynili rabuniny. Tym odpowiedzieli: „nietylko to pobierzemy, ale y samych mieszczan niektórych pozabiiamy y domy ych pospalimy“ etc.—Заявл. тамъ же 10 Августа 1665 г.—Кн. л. 882.

97) Жаловал и оповедал земянин его кор. млти вдства Мстисл., и Новгорода Северского, и у короне полской будучого, его млть пан Стефан Кгорский, прибывшы до маетности своее Воловник, до вдства Мстислав. лежачого, *з Литвы, з войска*, за данем собе справы от боярына своего панцырного именя своего Русиновского, в том же вдстве Мстисл. лежачом, от Степана Железки, от себе самого и за братом своим рожоным, Осипом Железкою, тыранско на смерть замордованым, змучоным и *жывого до ямы усажоного и закопаного*, яко ми дал того справу боярын мой, Стефан Железко, сталое от земянина его кор. млти вдства Мстислав., его млти пна Мартина Кошанского, таковым способом, о том, иж,

в року минулом 1662, мца Сентебра 28 дня, его млть пан Кошанский, неведат з яких причын, взявшы *на мене самого* и на бояр и подданых моих невинне невинный ренкор и васнь, поважывшы легце звирхност его кор. млти, в праве посполитом описаную, не погледаючы на заруку мне поданую, через заруку, приспособившы собе на помоч помочниками людей немало, собе субурдонованых, и с челядю, и с поддаными своими, именами и прозвисками, знат ведомыми, з ымeня своего, названого Слободок, у вдстве Мстисл. лежач., пропомневшы боязни Божей, наехавшы моцно, кгвалтовне на маетност мою, село Русиново, яко се вышей поменило, под час трывожный, небезпечный от неприятеля Москвитина, первей учынившы окрык, волане, *волаючы голосом Московским: Царев! Царев! Руби! Руби!* и стрелбу выпустили, задаючы страх. Тогды бояре мои и хто з ыншых суседей, в том селе мешкаючых, розумеючы неприятел Московский чатою напал, мусели уходит, хто где мог, и здорове свое уносит. Также того боярына Осипа Железку поймали и зараз звезали; первей сам его млть пан Кошанский бил, мордовал, и казал слугам и подданым своим перед обличностю своею муки великие задават, пытаючы грошей, фант и всего добра. С которого того великого мордованя и з муки, рад не рад, мусел што было отвести и указат: наперьвей у зхове грошей готовых коп сорок копейками, талеров битых злотковых десет; то сам его млть Кошанский взял; коней двое, один шерстю гнедый, купленый за коп 26 грош. Лит., другого коня шерстю полового, купл. за коп 20 и грошей 48 Лит., седло и з войлоком, купл. золотых за 6, жупан чорный люндышовый, спраленый за коп 6 и грош. 24 Лит., кожух бараний женский стоял коп 6, и ыншых фант розных золотых за 20, ямы тры збожем откопавшы, з жытом, в которой было чвертей 10, на тот час чверт куповано золотых по 10, ечменю чвертей 8-куповано зол. по 8, пшеницы чв. 6 1/2-куповано по коп 5, овса чв. 15—куп по зол. 6. То все, забравшы на возы и запровадившы до места Могилева, попродовал. А отеждзаючы с тое маетности моее Русиновское, перед иншыми боярами, на мене самого отповед и похвалку учынил на смерть забитем. А потом, не переставаючи того замыслу своего непристойного, перед себе взятого, знову другий раз приславшы слуг и подданых своих, неякогос Янковского, челядника своего . . . . подданыхъ. Васка, Федора, Якова и другого Васку, братю рожоных, Бардюленков, на тую маетност мою Русиновскую, розказавшы, абы того боярына моего, Осипа Железко, з сего света яким бы колвек способом позбавили. Которые челядник и подданые его млти пна Кошанского, чынечы досыт волю и розказаня пна своего, тогож мсца Сентября 30 дня, вжо хорого, велми збитого, змучоного, ледво што живого, знашодшы его в дворе лежачого и взявшы, звезавшы, до ямы жытное, откопавшы, живого укинули и закопали, и в той яме смертю зшол. и проч. – Заявл. тамъ же 20 Августа 1665 г.—Кн. л. 905.

98) Жалоба того же Горскаго: За данем собе справы от войта Степана и брата его Тимоха Гапоненков и иншых подданых имения своего Воловник, в вдстве Мстисл. лежачом, (жаловался онъ), возвратясь изъ Литвы, на земян его кор. млти вдства Мстисл., на пна Прокопа Григоревича, пна Ивана Ивановича, Мишковских, токовым способом, о то, иж, в року минулом 1561, мца Июля 2 дня, они, пнове Мишковские, Прокоп з братом своим рожоным, Василем, а Иван з ойцом своим, Иваном Мишковскими, сполной раде и намове межы собою, а будучы под протекстом Московским, голдуючы и *поданство, и послушенство верное Царю Московскому чынечы, отправуючы чаты, подязды тут до воеводства Мстиславского*, тиранский, того року, мца и дня, выш написаного, они, пнове Мишковские, з розными людми, собе субурдуноваными и приспособлеными *Смоляны*, именами и прозвисками знат ведомыми, напавшы на того войта и подданых моих, яко ми дали справу, которые з убоством своим уходили и уездчали, и здорове свое уносили от неприятеля Москвитина за реку Сож; также они, пнове Мишковские, погонившы того войта и подданых моих за селом Добрым на логу, названым Железковским, у вдстве Мстисл. лежачом, учынившы первей окрык, галасъ *мовою Московскою: Царев! Царев! рубы! рубы!* у войта и у подданых моих коней 18 шерстью розною и ценою купленою, и речей немало у возох, фант и иншых речей, то все и з возами побрали. Которые кони и речы у которого подданого взято, на особом реестре спишавшы, у праве показат готов буду. А войта Степана, звезаного, збитого и муки розные задаючы, запровадили были до местечка (Мих или Тых) новичь стоячого у вдстве Смоленском лежачом, и с того местечка пустили. И кгдым я прибыл до маетности своей, за очыщенем от неприятеля Москвитина, упоминал се их, пнов Мишковских, способом приятелским и посуседску и просил, абы кони и речы побраные подданым моим вернули, теды еще они отповеди и похвалки учынили, мовечы тыми словы: „он того не ведает, пан Кгорский, на тот бы час и сам был бы забитый; и так от нас нехай стережет и пр.—Заявл. тамъ же 20 Августа 1665 г.—Кн. л. 907.

99) Żałowała y opowiadała ziemianka jkrmci wdstwa Mscisł., jeymć p. Alexandra Kutowiczowna Marcyianowa Lindofowa, na ziemian jkmci tegoż wdstwa Mscisł., na jmć p. Jozepha Ciechanowieckiego na p. małżąkę jmći, jeymć p. Barbarę Pieslakownę, o to y takowym sposobem, iż, roku 1660, skoro po rekuperowaniu, przez woysko jkrmci, wdstwa Mscisławskiego, po potrzebie Basienskiey z Dołhorukim, jmć p. Ciechanowiecki, wespoł z jeymcią p. małżąką swoią, nastempuiąc gwałtownie na prawo y possesyią jeymci p. Lindofowey, nie dbaiąc nic y na wszytkie obowiązki y zaręki, w tym prawie opisane, jawną expulsyią uczynili z prawney possesy y dzierżenia p. Lindofową, z maiętności, nazwaney Dziesnokity, w wdstwie Mscisł. leżącą, wybili etc. —Заявл. тамъ же 26 Августа 1665 г.—Кн. л. 923.

100) Urzendnik jmci p. Heliasza Kamińskiego, porucznika jmci p. chorą-

żego Mscisławskiego, rotmistrza jkrmci, p. Bazili Tarasewicz, żałował y opowiadał na mieszczan miasta jkrmci Mscisławskiego, Romana Kukse, burmistrza, Jarmołę Kutorha, Fedora Tarana y wszytkich mieszczan miasta Mscisławskiego, y pomocnikow ich, kturych oni znaią, ymiąnami każdego zwać wiedzą, iż co pomienione mieszczanie, jako to w niebytności starszych y przełożonych swych, nabrawszy sie swawoli, przeciwko prawu pospolitemu, konstytucyyam seymowym y zwierzchności jkrmci, zebrawszy sie gromadną, z niemało kupo ludzi, sposobem woląterskim napadszy na maiętność pana mego Hełm, Buboniec, Hruzdow, Piatnick, w wdstwie Smolienskim leżoncy, tak, iako nieprzyiaciel zagraniczny, konie, bydła, fant, kozłow, świni niemałą zabrali. Gdzie, za częstąkrotną prożbą y naupominaniem przez różne ludzie, pomięnione mieszczanie tego wszytkiego oddać y wrocić nie chcieli, y nie wrocili. Alie jeszcze, ku dalszemu żaliu y obeldze pana mojego, w roku terazn. 1665, msca Augusta dnia 12, napendziwszy wszytkim miastem koni wprzod na sianożenć, pod miastem pomięnionym, nad rzeką Wiąchrą leżoncą, a potym na ogrody, w tymże mieście Mscisławskim, uroczyszczem wedlia bywszey bramy Spaskiey, nachodzeniem, jarzyną y jenczmieniami zasiane, w niwe to obrociwszy, aż do szczentu potrawili y szkodę niemałą uczynili etc. [a])—Заявл. тамъ же 27 Августа 1665 г. —Кн. л. 925.

101) Ziemianin jkrmci wdstwa Mscisł. y pow. Lidzkiego, jmć p. Zacharyasz Dawnarowicz Butrymowicz, żałował y opowiadał, yż, w roku przeszł. 1654, nieprzyiaciel Moskal z wielko potęgo woysk nastąpiwszy na panstwo jkrmci, p. n. m., w tym roku wysz mianowanym naprzod parkan y zamek Mscisławski przez szturmy dobywszy, mieczem wycieli y ogniem spalili y do gruntu wszytek Mscisławl spustoszyli. W kturym to zamku Mscisł. żałłgo jmci p. Dawnarowicza wszytka maiętność ruchoma uboga szlachecka tamże sprowadzona y w schowaniu w zamku zostawała, gdzie przy tych rzeczach szkatuła z sprawami na ten czas w zamku Mscisł. zgorzała, w kturey szkatule sprawy domowstwa jmci p. Dawnarowicza Butrymowicza, służące na maiętność, to iest, przywileia, funduszy xiążąt ych msciow dziedzicznych Mscisławskich etc.—Заявл. тамъ же 8 Сентября 1665 г.—Кн. л. 951—952.

102) Жаловал и оповедал зем. его кор. млти вдства Мстисл., урож. панъ Янъ Гуторъ, таковым способом, о том, штожъ, в року мин. 1654, мца Іюля 18 дня, кгды неприятел. Мос . . . вяроломный, наступившы на панство его кор. млти, п. н. м., подступившы, тогожъ року, вышъ писаного, под замокъ его кор. млти Мстиславский, князь Алекъсей Михайлович (sic) Трубецъкий з войскомъ, з великою потугою, аръма . . . и облегшы замокъ Мстиславский, чынечы през колъко дней штурмы

---

[a]) На 931 л. кн. помѣщена также жалоба землянина воев. Мстисл., владѣльца им. Будогощъ, Яна Слюнки, на Мстиславскихъ мѣщанъ, за избитіе его до полусмерти и ограбленіе въ г. Мстиславлѣ 17 Августа 1665 г.—Заявл. тамъ же 27 Августа 1665 г.

и учынившы штурмъ великий, през кгвалтъ, усилством, тогожъ мца Июля 22 дня, добывшы первей парканъ, а потом замокъ, мечомъ людей немало, шляхты, обывателей вдства Мстисл., мещан и волости, и инъшых людей немало розъных поветовъ, до замку Мстисл., до облеженья прибылых, высекъ, замокъ и все место огънем спалил. Тамъ же на тот час небощыкъ отецъ мой, панъ Ярошъ Гутор, з рожоным братом своим, Стефаном Гуторомъ, до замку Мстисл., зачасу перед трывогами за наступеньемъ неприятелскимъ Московскимъ, спровадил маетности рухомое немало. такъ же справы шкатулою были, то естъ, меновите: листы, привилее, от *князей их млтей уделных Мстиславских* наданые продком моим, славное памети, небожъщыком пном Гутором, на маетност в селе Сохоне и иншые маетности, у вдстве Мст. лежачомъ, привилее, сл. пам. и светобл., их млтей кор. полск. и великого князства Лит., *перед унеею* на туюжъ маетност Сохонъскую . . . наданые и проч. Которые тые вси справы, по вынятю и посеченю замъку Мстисл. спаленью, пропали, нетъ ведома, чыли Москвитин побрал чыли тежъ погорели, жадное ведомости възяти не могу и проч.—Заявл. тамъ же 24 Сент. 1565 г.—Кн. л. 968.

103) Землянка его кор. млти вдства Мстисл., урож. пани Матруна Ивановна Куровичовна, б. Мартиновая Слюнковая, второго малженства Самуеловая Скугоревая, на сес час вдова, жаловала и оповедала таковым способом, о то, иж што, в року давно минулом 1654, мца Июля 18 дня, кгды неприятел заграничный Московский наступил на панство его кор. млти, п. н. м., а подступившы под замок его кор. млти Млтиславский, княз Трубецкий з ынъшыми многими воеводами и розными полками, з силою немалою и усилством великим и потугою, арматно, и тот княз Трубецкий, тогож року, мца Июля 22 дня, через мечъ, и кгвалт, и усилством, през штурмъ замок его кор. млти Мстиславский добывшы, высекли и выпалили. Там же в том замку и я з отцом своим, паном Иваном Куровичом, и з малжонком своим першым, пан. Мартином Слюнкою, и зо всею маетностю рухомою, и вси справы нашы шкатулою там же при нас в том обложеню были, то ест: привилее на маетност Будогоскую, *Оленовщызну* и за рекою Вехрою Слободу Куровичовскую, продком нашим, сл. пам., наданые от *князей* их млти *Мстиславских уделных* и проч. То все, кгды неприятел на тотъ час замок его кор. млти през штурмъ взяли, отца моего и малжонка моего з ынъшими их млтями паны обыватели *в штурме позабивали*, а потом мене самую в полон взяли были; а потом, за милосердем Божим и промыслом своим з рукъ неприятелских *утекла* есми, а маетност наша рухомая вся, то ест, цын, медз и грошы готовые, сукъни, все то неприятел собе забрали, и тые справы нашы, верху помененые, нет ведома, чили Москва взела, чили тож в том замку погорели и проч.—Заявл. тамъ же 30 Сент. 1665 г.—Кн. л. 986.

104) На л. 995 кн. помѣщена жалоба, имѣвшихъ осѣдлость въ разныхъ воеводствахъ и повѣтахъ, земянъ: Ивана изъ Козловичъ Пасека, Григорія Суррека и Павла и Михаила Каминскихъ, на земянъ воев. Мстиславь., Полонію Воловичовну б. Суринову, а тогда жену Андрея Подбипента, на Андрея и Егора Суриновъ, Христофора и Василія Подбипентъ, Доминика и Петра Станкевичей, въ томъ, что они „pod czas zawieruchi woienney y zawoiewanych od Moskwy, na on czas, powiatow y woiewodstw wo xa Litto, wiedząc, że aktorowie żałuiący na usłudze Rzptey w woysku jkrmci zostawali, w niebytności tedy onych", завладѣли имѣніемъ просителей подъ назв. Кривинъ, леж. въ Полоцкомъ воеводствѣ [a]). Заявл. тамъ же 5 Сент. 1665 г.

105) На л. 1000 кн. помѣщена жалоба зем. воев. Мстисл., Николая Длугоганскаго, на зем. того же вдства, Игната, прозываемаго Александромъ Ивановичемъ Карыяцкимъ, въ томъ, что когда, „под час трывожный, небезпечный, валечный от неприятеля вяроломного Москвитина, *который часто и понеоднокротне отправуючы чаты и подезды з воеводства Смоленского до воеводства Мстиславского*", проситель съ семьей своей, 20 Сент. 1665 г., удалился изъ имѣнія своего Сатараго-Села, леж. въ вдствѣ Мстислав., то отвѣтчик, живя съ нимъ въ сосѣдствѣ, учинилъ нападеніе на это имѣніе, ограбилъ всякую движимость и разорилъ садъ. —Явл. тамъ же 10 Окт. 1665 г.

106) Jmć p. Samuel Małkowicz Sutocki, ziem. jkrmci wdstwa Mscisł., towarzysz roty kozackiey wielm. jmci p. Krzysztopha Sapiehi, krayczego wo xa Litto, pułkownika jkrmci, za przybyciem swoim z woyska wo x. Litto na popielisko maiętności swey oyczystey Sutok, w wdstwie Mscisł. leż., w roku terazn. 1665, imieniem swoim y imieniem rodzonego swego, p. Piotra Michała Małłkowicza Sutockiego, żałowałł y protestowałł o to. Gdy żałobliwy jmć p. Samuel Sutocki z rodzonym swoim, ieszcze przed wycięciem zamku Mscisł. przez woysko Cara Moskiewskiego, na służbie w woysku wo x. Litto zostawał, rodzic żłgo, p. Jan Małkowicz Sutocki, przed nastąpieniem kniazia Trubeckiego z woyskiem Moskiewskim na zamek Mscisławski, w r. 1654, z ynszemi ichmć pp. obywateliami wdstwa tuteyszego, unosząc zdrowie swoie y małżąki swoiey, rodzicielki żłgo, ze wszytko substancyą swoią y sprawami, do zamku Mscisł. wiachał, gdzie, w dobycie tego zamku przez szturm y wycięcie onego panow obywatelow, w tym zamku będących, od woyska Moskiewskiego, pomienieni rodzice żłgo sami od tegoż nieprzyiaciela mieczem polegli. Którego czasu tak maiętność ruchoma, jako y sprawy wszystkie, do zamku Mscisł. wwieziąne, przy rodzicach żłgo będące, jeżeli spalione, abo po-

a) Есть въ акт. кн. и другія подобныя *характерныя* жалобы на завладѣніе, въ тѣ времена, со стороны тяготѣвшихъ къ Россіи людей, имѣніями тѣхъ, кои, волей или неволей, увлечены были интересами Польши, а тѣмъ болѣе—и служили еще въ польскихъ войскахъ.

szarpane, czyli też wcale komu dostały się, wiedzieć nie może. Które sprawy, iako żałobliwy na ten czas mogłł sobie przypomnieć, te byli: przywiley nadania jmć. xiążęcia Mscisławskiego Ługwieniewa, nadpradziadowi żłgo. zeszłemu p. Okulie Małłkowiczowi, na maiętność Sutoki y Rozaniowo, w wdstwie Mscisł. leżące etc.—Заявл. тамъ же 6 Окт. 1665 г.—Кн. л. 1002 —1003.

107) Żałowałł y protęstowałł ziem. jkrmci wdstwa Mscisł., p. Bazyli Janowicz Ywowicz Tarasewicz, takowym sposobem y o to, yż co, w roku przeszł 1654, msca Juli 18 dnia, kniaż Alexięy Mikiticz Trubęcki, hetman Cara Moskiewskiego, Aliexieia Michayłowicza, z drugięmi pułkownikami y z więlkę potęgo woysk Moskiewskich wyprawiąnym będąc, z armato potężno, pod Mscisław dobywać. Jakoż, tego dnia 18 Juli, ten Trubęcky, z woyskiem, ten zamęk y parkan Mscisławsky dokoła ciężkim obleżęniem otoczywszy, bez przęstania z armato do zamku y parkanu biiąc, sami szturmuiąc zę wszytkich stron codzień y conoc, jakoż, tęgo roku, msca Juli 22 dnia, na rozswitaniu, przez szturm y ogięń zamęk y parkan Mscisławsky dobywszy, narod szlachecky, mieszczan y żydow, takżę y pospolstwo, do obleżenia zbięgłych, wszytkich w pięń powyścinali, mało część w płon na Moskwę do więzienia zabrali y sprowadzili; tak zamęk, jako y parkan, y miasto wszytkie ogniem spalili y fundytus spustoszyli. Do którego to Mscisławia, jęszczę przęd . . . rodzic żłgo zawczasu, p. Jan Tarasewicz, maiętność swą ruchomo, ochędostwo szliachęckie skrzyniami do schowania sprowadziłł byłł; osobliwię szkatułła s prawami tamżę do Mscisławia do skrzyni . . . . zaprowadziłł etc. naprzod przywileię xiążąt dziedzicznych Mscisławskich, przodkom panow Szępielow nadanę za wysługi, maiątności Krasnosięlskiey pogineli etc.—Заявл. тамъ же 8 Окт 1665 г.—Кн. л. 1010—1011.

108) Земенин его кор. млти вдства Мстисл., пнъ Андрей Авдеевич Шыйко, з великим жалем жаловал и оповедал таким способом и о то, иж кгды, в року прошл. 1654, неприятел заграничный Москвитин наступуючы на панство его кор. млти, п. н. м., з великою потугою, сам Цар под Смоленскъ подступил, а иншых воевод с пулками и арматою потужною под иншые замъки его кор. млти ордыновавшы, казал подступоват, межы которими княз Алексей Микитич Трубецкий з многими пулками под замок его кор. млти Мстиславъский подступил и през килка дней чынечы штурмы, зо всим войском около паркан и замек оточывшы, през великое усилство вынявшы, паркан и замек огнем спалил, самих вытявшы, а других в полон запровадили. Где маетност жалуючого родича, небожчика пна Тимофея Шыйки, рухомая, то ест, грошы готовые, золото, сребро, цын, мед, шаты, там же и справ немало было, листы вечыстые, наданые продком жалуючого на маетност Шыйковъщыну при селе Новоселках и проч., где то все погинуло през огон в замку Мстиславском и проч,—Заявл. тамъ же 10 Октяб. 1665 г.—Кн. л. 1016.

109) Жаловали обтежливе. з великим жалем оповедали земяне его . . . Мстиславского, пан Миколай Дашщинский а пан Самуел Каша, взгля . . . малжонкове, а именем малжонок своих, пан Миколай Дашщинский именем ма . . . Олены Раковщанки, а пан Самуел Каша именем малжонки своее Паланеи . . . яко акторок ойчызных их, на земян его кор. млти вдства Мстисл., Петра Зенкевича и малжонку его млти. пани Марину Безводицковну, о то, иж, в року прошл. 1654, кгды неприятел Моск . . . наступил на панство его кор. млти, замок и место его кор. млти Мстисл. . . . штурмъ вынел и высек, *и по селах немало шляхты, шляхтянок,* которые до . . . кр. млти Мстиславского и Кричевского збечы не могли, *посекли и огнем позаму* . . . [а]) где и тещу и малжонку пна Зенкевича, пани Евъву, в селе Добром, огнем на смерть замучили, также и швакгра нашего, пна Сам . . . Раковского, в замку его кор. млти Мстиславском забили. А маетност лежачая, прав . . . рожоным на малжонок наших спадаючая, в селе Добром, в вдстве Мстислав. леж., также речы рухомые, по небощику пану Самуелю Раковском . . . пани Марине Безводицковне, яко малжонце небожчика Самуеля Раковского за . . . то ест, грошей готовых копъ сто головщизны небощыка швакгра нашого, а . . . малжонок наших, небощика пна Федора Раковского, которого забил пан Апана . . . Путила и проч. (также всякую движимость и документъ на им. Доброе) тая пани братовая малжонок наших . . . и тые грошы и облик, и речи рухомые забравшы . . . в дом свой спровадила . . . и маетност, лежачую в селе Добром собе привлащили и проч.—Заявл. тамъ же 10 Окт. 1665 г. —Кн. л. 1022.

110) Жаловали и оповедали земяне его кор. млти вдства Мстисл., урожоные ихъ милость пан Мартинъ, Грегори и Иванъ Воронцове, в незносной кривде своей, яко акъторове в самой речи, в том процесе специфице выражоным, на пна Яна Фронцкевича, обыв. и зем. тогож вдства Мстисл., о том, штож дей, иж што небожщыкъ антецессоръ, маетности своей державы, названой Сохане Воронцовщызны, панъ Юри Воронецъ, стрый жалобливых, зсходечы с того света, еще запол. в року 1652, еще за жывота своего резставруючый з памети, добро свое, тестаментом своим, стрыенъце жалобливых, а малжонце своей, доживотным правом лекговал, маетност Сохане в моц, держанье и спокойное ужыване записал, з докладом однымъ, по смерти малжонки своей абы на братанковъ рожоных, а теперешних жалобливыхъ акъторов спадавало. Што пан обжалованый, панъ Фронцкевичъ, видечы, на тот час, теперешних жалобливых еще в младшомъ веку, а будучы поветником и неподалечымъ суседомъ, умыслилъ собе, субордыновавшысе ведомостю сво-

а) Очев., тѣхъ, которые враждовали противъ Россіи и силою сопротивлялись, такъ какъ о грабежѣ какомъ либо со стороны Русскихъ нѣтъ и рѣчи.

ею быт в рухомости подостатку, такъ сумах пенежных, и маетности, зажыцю приятеловъ, до оной нераз найдуючы, з приязнею высылал. Которая небощыца, будучы юж в летехъ подошлых, не хотечы была замужъ исти, а не сподаваючысе на себе якового бы кгвалту, через тых же людей, прыетел оного, отказала была. А пан Фронцкевич, не уважаючы ницъ ани на право посполитое, ани на боязнъ Божою, зедночывшы по собе суседов своих и взявшы кгвалтом . . . па, так бы бойным способом, с помочъниками своими, переневшы в полю, на кгрунте оной же, з добытыми оружами, шлубъ собе дават розказал. Якож по таковым примушенъю, в стане малженском, од року 1654, зосталъ . . подлуг воли своей, маетности Соханской с поддаными шестю, при ней будучых, посесоромъ былъ. А кгды зас *войско Цара Его Милости* . . . *войны подъступовало поде Мстислав,* где на тот час великие трвоги были, тот обжалованый пан Фронцкевичъ, споронъдившысе и зкгромадившый собе, так в рухомости, и сумъ пенежных забравшы, а дотого и вси права, обликги, собе неналежачые, але жалобливым тепер служонцые, позабиравшы, сам один в дорогу, в Литву, взбеж уехал, а самую малжочку свою, а стрыенку жалобливых, до замку Мстиславского, на згубное имя паствечисе и первей того злым помешкиванемъ жычечы оной смерти, отослал. Которая якож скоро од неприятелских рук Московских с того света зошла. А по немалом часе, скоро тогды по вынятю Мстиславля завоеванем Царским, *поддачою иных шляхты Мстиславской,* доведзявшысе, он, Фронцкевич, в тот же край Мстиславский з Литвы, *подавшысе Москве и немней накладаючи з оными,* недост на том, ижъ за жывота малжонки своее, а стриенки жалобливых, мял посесыю, в держаню за дожывоцем жониного права, але и по жывоце заехат вакжыл, не паметаючы на пришлые часы, а ни на порадки правные, *не сподеваючысе быть юж поно за королом его мастю,* а до того еще и тых теперешних жалобливых акъторов тое маетности не чуючы на тот час быт блиско одного жалобливого, пна Марцина Воронца, везенью былого *а других на услудзе Речы Посполитой войску служачыхъ,* тую маетност неналежне собе аж до року 1664, не поступуючы никому, державъ (и всю опустошилъ) и проч.—Заявл. тамъ же 20 Октяб. 1665 г.—Кн. л. 1041 —1042.

111) Жаловал и обтежливе оповедал зем. его кор. млти вдства Мстисл., пан Прокоп Пячковский, таковым способом, о то, иж што, в року мин. 1654, кгды неприятел вяроломный Московский наступовал на панство его кор. млти, п. н. м., спровадил был убогую маетност мою рухомую, на коп 200 грош. Лит., и справы шкатулою, до места его кор. млти *Могилева,* то ест, листы, сл. пам., *князя Лукiвеня,* на маетност продку моему наданое, на село Пячковичы и Ожогов, у вдстве Мстисл. леж., и привилее, сл. светобл. пам., королей их млтей, *перед унеею* на туюж маетност, на потвержене надано и проч. Яко маетност мою рухомою, так

и тые справы, в року 1664, кгды место Могилев згорел, погорели и проч.—Заявл. тамъ же 20 Окт. 1665 г.—Кн. л. 1044.

112) Жаловали и оповедали земяне его кр. млти вдства Мстисл., пан Ян Пузыревский и з малжонкою своею, пни Марыною . . . евною Есимонтовною, а пан Адам и пан Самуел Пузыревские, таковым способом, о то, иж, року прошл. 1664, мца Ноебра 14 дня, за выйстем *чаты Московской* . . . ку *Смоленскою* и вторгнувшисе в панство его кр. млти, до вдства Мстисл. и нападшы тая чата на розные села, много они повысекали людей, много на смерть посекли, а других в полон побрали. На тот же час, того року, мца и дня, выш помененого, наскочыли на маетност нашу, на село Пузырево и на домы нашы, въ том же селе Пузыреве стоячые, у вдстве Мстислав. лежачомъ, а заскочывшы мене, Яна Пузыревского, з малжонкою и детми моими, в доме моем, вышей помененом, нас самих и со всею маетностью нашою, што могло при нас на тот час быт, побрали; в тот же час и все справы нашы . . . ные, у скрини в захованю будучые, совсим узяли, а меновите: привилей, от князя его млти уделнаго Мстиславскаго, *Юря Лукьвеневича*, на село наше Пузырево даный и проч.—Заяв. тамъ же 20 Октября 1665 г.—Кн. л. 1048—1049.

113) З великим жалем своим жаловал и оповедал зем. его кр. млти вдства Мстисл., урож. его млть п. Самуел Сутоцкий, на земянина теж тогож вдства Мстисл., его млть пна Павла Евпатевича Московича, таковым способом, о том, иж, року тепер идучого 1663, мца Октебра 15 дня, нет ведома, зъ яких причын, вмсть, пане Павле Москевич, подобно маючы на мене якис небогобоязный замыслъ и хотечы мене з убогое маетности моее вытягнуть, а звлаще без бытности моее на тот час в тых краех, у вдстве Мстисл., будучы я *на службе его кр. млти*, у войску служечы, кгды вмсть, пане Москевич, взявшы перед себе злый и непристойный замыслъ, не помнечы ничого на право посполитое, на таковых описаного, наславшы моцно, кгвалтом на маетност мою власную отчызную слугу и урядника своего, на имя Лаврина Буйвина, и с поддаными своими, которых вмсть сам лепей именами звати ведаеш, от колко десят чоловека, з розным оружем, до бою належачым. Который тот урядник вмсти с тыми поддаными вмсти, слухаючы росказаня, яко пна своего, прыехавшы и пешо нашодшы на маетност мою, названую до села Рожаева, у вдстве Мстисл. лежачом, там же до подданых моих и до слуги и урядника моего, и приятеля Даниеля Дедерку, учинившы окрик, яко неприятел Московский, *почали волат*: *Царев!* Кды то услышавшы, подданые мое, на име Алексей Хилкович, и иншые люди розумели, же то неприятел Московский наскочыл, зараз з домов своих поутекали и усю свою убогую маетностку рухомую покинули. Теды тую маетностку их всю, от мала до велика, побрал и проч.—Заявл. тамъ же 28 Окт. 1665 г.—Кн. л. 1071.

114) Жаловал и обтежливе оповедал зем. его кр. млти вдства Мсти-
сл. пан Андрей Павълович Безводицкий таковымъ способомъ, о томъ,
што, подчасъ теперешней тривозни, валечъни и небеспечни, военни от
неприятеля Москвитина, наступуючого, воюючи на панство его крмл-
сти, п. н. м., на корону полскую и великое князство Литовъское, а
мне позоставъши в летех молодых по небощчику, сл. пам., пану Павъ-
лу Безъводицъкомъ, родичу моемъ, вшелякие справи, так привилея кня-
зей дедичъныхъ, яко и, святобли. пам., королей их млти зошлих и проч.
при мне позоставали, *крючисе по розныхъ местцах от неприятеля Мос-*
квитина, розними способами вносечы здорове свое. Якожъ, в року те-
пер. 1665, мца Октобра 24 дня, гди неприятел Москвитин, напавъши
чатою з *замку Смоленскою* на наетност его млсти пана на имене волости
Копанской, на село Терени, где и я на тот часъ, в подданого его
млсти, в Савъки Игнатовича, в селе Теренех, премешкивал и свои вне-
лаки в него в дворе и гумне мелъ есмо. Которое село Терени и гумно
огнем выпалил и подданих мечемъ вистиналъ и в полонъ немало лудей
позаберал, и я жаледво душою втечъкою здорове свое внеслъ. И спра-
ви мое, от мала до вела, на што одно на тот часъ било при мне, и з
убогою маетностю моею рухомою, позабрал, и вси справи мое того ча-
су в гумне одналъ, побрал и огнемъ попалил и проч.—Заявл. тамъ же
6 Ноября 1665 г.—Кн. л. 1094—1095.

115) Ziemianin jkrmci wdstwa Mscisław., jmć p. Jan Slunko, stosuiąc się
do prawa statutowego y constytucyey seymowey, o zginieniu spraw opisanych
żałował y protestował takowym sposobem. Gdy, w roku 1654, Car Moskiewski,
złamawszy pacta, krolowi jmci na wieczny pokoy poprzysiężone, sam pod za-
mek podstąpił Smolenski, a kniazia Trubeckiego z niemałym woyskiem pod
Mscisławski zamek ordynował, przed którym nieprzyiacielem obywatele wdstwa
Mscisławskiego, tak dla dotrzymania zamku tego, iako zdrowie y maiętność
swoią ruchomą chcąc zachować, do zamku Mscisławskiego zwiezli się. Gdzie ża-
łuiący jmć p. Jan Słunko z małżąką, dziećmi wiachawszy, y wszytką maiętność
swoią ruchomą, sprawy różnę, przywileie, dekreta, zapisy, listy dzielcze, kwity
y innych spraw niemało, wprowadziwszy, zostawił. Który zamek gdy kniaź Tru-
becki szturmem dobył, lud, w nim będący, mało nie wszytek wyscinał, a osta-
tek w płon zabrał, tamże y żałuiącego p. Slunki małżąkę z dziećmi w płon
wzieli, maiętność rozszarpali, a sprawy, w szkatule będące, ieżeli rozszarpali, abo
w nim popalili, czyli też zewszytkim wcale wzieli, tego żłłcy wiedzieć nie mo-
że, a mianowicie sprawy etc. przywlleia x i ą ż ą t Mscisławikich u d z i e l n y c h
przed unią ieszcze korony polskiey z wielkim xięstwem Litewskim, przodkom
żłłgo p. Slunka na różne maiętnosci w tym wdstwie nadanę: pierwszy przywiley
na imienie Charynską Budohoscz, drugi prziw. na imienie Biesowiczy Budo-
hoscz, trzeci przyw. na imienie Służ . . . Budohoscz, czwarty przyw. na imie-
nie Popielowkę y Tuchłę przy Olferkowiczach, nad rzeką Wiochrą etc.—Заяв ·
тамъ же 9 Ноября 1665 г.—Кн. л. 1043—1044.

116) З великим жалем жаловал и оповедал зем. его кр. млти вд-
ства Мстивл., пан Иван Валаховский, таковым способом, ижъ, року
теперешнего 1665, мца Ноебра 15 дня, яко то подчас инкурсыей Мо-
сковское, і вышедшы чата Московская *замку Смоленского* у панство его
кор. млти, до вдства Мстиславского, тогож року, мца і дня, вышей ме-
нованого, і нападшы на *мястечько Расну*, почели лудей бит, а иншых в
полон брат. У тот же час и на дом мой, при том же местечку Расне
стоячый, у вдстве Мстисл. лежачый, в небытности мене самого и мал-
жонки моее в дому нашом, всю маетност мою рухомую, в том дому моем
будучую, побрали. При котором побранню маетности, и шкатулу мою,
у клети стоячую, з розными справами і с привилеями узяли і до Смо-
ленска запровадили, а мяновите: лист привилей, годное паметм, *князя
Михаила Івановича Юревича*, пана дедичного, *датою мца Марца двадцат
семого дня, індыкта чотырнадцатого, в лето семтысечное тридцать пятое*
(на какой предметъ,—не сказано, а имѣніе Окулинщина близъ м. Расны
куплена дѣдомъ просителя) и проч.—Заявл. тамъ же 27 Ноября 1665
г.—Кн. л. 1175.

117) Жаловалъ и оповедал зем. его кр. млти вдства Мстисл., панъ
Пятръ Зенькевич, о то, иж, року тепер идучого 1663, мца Ноябра 20
дня, справы розные на вечность и на заставы и облиги на розных особ
мне належачые, з давных летъ на маетност мою Останьковщыну спора-
жоные, нижей в сем процесе моемъ достатечне выражоные. Якож в ро-
ку минулом 1654, кгды князь Алексей Микитиничъ Трубецкий, воевода,
з ыншыми воеводами, з розными полками, неприятель заграничный Мо-
сковский, з великою силою и потугою, усилствомъ под замокъ его кор.
млти Мстиславский подступил; который княз Трубецкий, стоечы под зам-
ком его кор. млти Мстиславским, а потом учынившы штурмъ великий,
оступившы замокъ его кор. млти Мстиславский около, зо всим войском
своим Московским, през штурмъ, великим усилъством, кгвалтомъ вынял,
высекъ и выпалилъ, и иншых немало в полонъ побрал. А мене, Петра
Зеньковича, Пан Бог з рукъ неприятельских, при том высеченю замку
Мстисл., *вызволилъ* только з душою и телом моим, а маетность моя ру-
хомая и справы розные, мне належачые, все погинули и проч., при вы-
нятю замку неприятел Московский побралъ, чыли погорели яко замок
згорелъ и проч.—Заявл. тамъ же 8 Дек. 1663 г.—Кн. л. 1180.

118) Żałował y opowiadał ziem. jkrmci wdstwa Mscisł., jmć p. Marcian
Jozeph Kocioł, na ziem. tegoż wdstwa Mscisł., jmci p. Teodora Janowicza R a-
i e w s k i e g o. takowym sposobem, iż, w tem roku terazn. 1665, p r z y b y w-
s z y s k r a i o w L i t e w s k i c h tu do wdstwa Mscisł., do maiętności swey
Mazylinskicy, w wdstwie Mscisł. leżącey, wzioł o tem wiadomość od poddanych
swych Mazylinskich, iż jmć p. Raiewski, za n a s t u p i e n i e m w o y s k C a-
r a M o s k i e w s k i e g o na panstwo ikrmci wo xtwa Litto y kraiow Biało-
ruskich, n i g d z i e z w d s t w a M s c i s ł. d o k r a i o w L i t e w s k i c h

n i e u c h o d z i ł z maiętności swey, ale ku wielkiey szkodzie y spustoszeniu
imienia mego Mazylinskiego y y n s z y c h s ą s i a d n a s z y c h, tu zostawaią-
cych, roznę y nieznosnę krzywdy poddanym nasym czynił y pustoszył etc.—
Заявл. тамъ же 2 Дек. 1665 г.—Кн. л. 1181.

119) З великим жалем своим, незносным, жаловал и обтежливе
оповедал зем. его кор. млти вдства Мстисл., пан Иван Матвеевич Суди-
ловский, сам от себе и за малжонкою своею, пни Раиною Кашыною, на
зем. тогож вдства Мстисл, пна Семена Людогоского, и сынов его, Ва-
силя и Осипа Мартина Семеновичов Людогоских, таковым способом, о
то, иж, в року тепер идучом 1665, мца Ноебра 27 дня, на ден 28, в
ночы, могло быт вжо в ноч годины тры або чотыры, у полноч, не ве-
дат з яких причын, не маючы жадное потребы и прычыны, взявшы на
мене ренкор и умысль свой злый, непристойный, небогобоязный, про-
помневшы бояжнь Божю и поважывшы легце право посполитое, на та-
ковых зуфалых, своволных каранем описаное, а приспособившы собе на
помоч, помочниками, Самуеля Яновича Судиловского и иншых немало,
которых он именами зват ведает и прозвисками и назвисками умеет,
колку чоловек, з бронми розными, до бою войне належачую стрелбою
огнистою, бердышами, рогатынами, того року, мца и ночы, выш напи-
саное, нападшы на хутор мой, где есми на сес час мешкане маем, *у
лесе стоячый* над ручем Дербынским, в ыйменю моем Судиловским, в трак-
те Кричевском, у вдстве Мстисл. лежачом, под час небезпечный, валеч-
ный от неприятеля Москвитина и козаков Северских, ребелизантов, там
же пришедшы, галасы учынившы *мовою Московскою руби! руби! Царев! Царев!*
Теды я, послышавшы таковые слова и мову, розумялом, же неприятел
Московский, шовшы чатою, напали, порвавшысе же сну, мусялом през
окно от них уходит, толко у в одном оденю уносечы здорове свое. Там
же он и з сынами своими и с тыми помочниками, добывшысе до избы,
малжонку мою заскочывшы з детми малыми в той избе, невинне а нелю-
тостиве, тыранско бердышами, рогатынами окрутне збили и змордовали,
а дети мои малые лет еще не мают, перестрашыли, и не ведаю, если с
того перестраху жывы будут. Кгдым я, отбегшы проч недалеко и добре
выслухавшы и зрозумевшы, же неприятел напал, и по мове их опознавшы,
пришодшы до них, почал его, пна Семена Людогоского, и сынов, и помоч-
ников его упоминат, для яких причын и што я в[illegible] таковый кгвалт и
збиток чынит, там же и мене самого бердышами, рогатынами окрутне и
нелютостиве збили и змордовали; еслибы не утек от него, и сынов, и
помочников его, певне бы был на смерть забитый. Еднак отповед и по-
хвалку на здорове мое учынил, мовечы тыми словы: „Щасте твое и
проси Бога, што ты от мене утек, ато бы был забитый; и так того в
скором часе буд певен и сподевайсе от мене самого або сынов и по-
мочников моих будеш забитый“. А при том моцном и кгвалтовным на-
хоженю взял ручницу пташынку, купленую за коп шест грошей Лит.

(больше ничего) и проч.—Заявл. тамъ же 5 Декабря 1665 г.—Кн. л. 1182.

120) Жаловал и оповедал зем. гдрский млти вдства Мстисл., пан Семен Людогоский, на зем. тогож вдства Мстисл., пна Ивана Метеевила Судиловского, тым и таковым способом, о то иж, року теперешнего 1665, мца Ноябра 28 дня, будучы мне правом и покоем посполитым обварованый, убезпечоный, ни в чом, никому, яко чоловек рохманый, писма и права неумеетный, а под час небезпечный, трывожный от неприятеля Москвитина и козаков Северских, ребелизантов, которые его кор. млти, п. н. м., отступили и руку на его кр. млть подняли и Реч вцале Посполитую, а на сес час мешкаючы в лесах, в заходах, в ымених своих Судиловских, в тракте Кричев., в вдстве Мстисл. лежачом, знашовшы мене в дворе на хуторы в лесе, постановленом в той маетности Судиловской, будучы нам зобраным, *от пна Яна Судиловского*, на мову межы собою, водлуг уфалы сеймовое, обвателей вдства Мстисл. *в замку* его кр. млти *Кричевским*, яко *уфалили братя шляхта* з дымов своих шляхецких и з дымов с *подданых своих*, который мает дат уфаленую збожем дан на полк его млти пна Гелияша Владыслава Сурына, полковника его кр. млти, *тут на пасах* застаючого, там же, того року, мца и дня, яко се вышей поменило, сам особою своею пан Иван Судиловский, наполнившысе воли своее, сам особою своею а приспособившы на помоч помочников, швакгра своего, Лагуту Одоневича, и иншых немало людей собе знаемых, именем звати ведает, пришодшы до того двора, на хуторе стоячый, яко се вышей поменило, не маючы до мене жадное причыны и потребы, не мовечы до мене жадного слова, невинне, окрутне, рукою сожмя у твар, у щоку мене ударыл, а потом за лоб, за волосы порвал и бит почал. Там же, будучы немало людей, на то схожоных на тую ншу намову, от него, пна Ивана Судиловского, отретовали и бит болей не дали и не допустили. Кгды я, видечы таковое обелжене свое над собою, пошол есми проч, осветчывшы жаль свою, там же тот его млть помененый пан Иван Судиловский зуфалства и своволенства своего з тыми помочниками своими, вышменоваными, не допускаючы мене, где попал, до дому своего пойти не мог, зашол до пна Ивана Оникеевича Судиловского, а он, пан Иван Матвеевич Судиловский, повтораючы другий раз замыслу своего завзятого, пришодшы в дом пна Ивана Оникеевича Судиловского, стоячый в заходе неподалеку один з другим, мешкаючого в той маетности Судиловской, яко се вышей поменило, там же мене окрутне а нелютостиве другий раз кийми и обухами, с тыми помочниками своими, збил и змордовал, аж некоторые люди от него отретовали и забит не дали. Однак, отходечы, отповед и похвалку на здорове мое учынил, мовечы тыми словы: „Щасте твое, што я тебе тепер на смерть не забил, и проси Бога за людей добрых, што от мене тебе отретовали; так того буд певен, в коротком часе будеш на смерть забитый и мало по сем свете ты сам и сыны твои ходит“ и проч.—Заявл. там же 8 Дек. 1665 г.—Кн. л. 1184.

121) Жаловал и оповедал зем. его кр. млти повету Галицкого и вдства Мстисл., его млть п. Миколай Кгорский, таковым способом, о то, иж, в року мин. 1664, мца Ноебра 10 дня, кгды его млть уездчал и уходил, уносечы здорове свое, и з малжонкою и з детками своими з дому своего, стоячого у селе Русиновце, до маетности Желивля прыслухаючого, в *тракте Радомском*, у вдстве Мстислав. лежачом, от неприятеля вироломного Москвитина до замку его кр. млти *Могилева*, там же мене, того року, мца и дня, выш написаного, тот неприятел Москвитин, погонившы, на дорозе за местечком *Чаусами*, в селе Угалочевце, в окономии Могилевской, у повете Оршанском лежачом, в полон, з малжонкою и з детками моими, взяли, и все убозтво мое, што было у возох, речей рухомых, грошы готовые и справы розные и проч. побрали и проч. Заявл. там же 20 Дек. 1665 г.—Кн. л. 1206.

122) Ziemianka jkmci wdstwa scisł., pani Anna Parcewska Jakubowa
Botwiniowa, żałowała, opowiedałn y soleniter protestowała takowym sposobem,
ó to, iż co, w dawno przeszłym roku 1654 . . . . gdy z wielką potęgą kniaz
Trubecky, od Cara Moskiewskiego, pod Mscisław podstąpił, w kturey tedy tey
ffortecy Mscisławskiey bendąnc, ia, żałuiąca, odsęczona (?) z małżonkiem moim,
zeszłym s tego świata, jmć paniem Jakubem Botwyno, chcąc zdrowie naszę od
rąk nieprzyiacielskich unieść, zapuścili byli do kraiow Litewskich, z ubogą ru-
chomo maiętnością naszą, kturey, lieko rachuiąc, mogło być na pułtrzecia ty-
siąca w cynie, w miedzi, w sukniach, w pieniodzach gotowych, także y w
srebrze. A gdy, pod czas takowego zamieszania y woyny, z a r a z b u n t y
p o w s t a ł y, ludzi roznych rodzaiow, kture, swawolnie kupiąc po drogach,
u c i e k a i ą c y c h do L i t w y p r z e y m o w a l i, y l i e s z l i a c h t e
u b o g ą, a p r z e y m u i ą c, r o z n e m o r d e r s t w a c z y n i l i, b j l i,
z a b i i a l i. Gdzież w tymże roku 1654, miesiąca Awgusta 20 dnia, uciekaią-
cych nas żałuiących przeieli na drodze we wsi w S w i ę t o z i e r z a, w po-
wiecie Orszanskym, w okonomi Mohilewskiey, c h ł o p i t a m e o z n e y wsi,
wysz pomienioney, kture, przeiąwszy nas, żałuiocych, z a r a z p o c z e l i b i ć,
s t r z e l i a ć; s kturego opału, na ten czas, małżonek moj, wysz pomieniony,
uciekł, a same żałuiocą y synem moim, ieszcze liat nie maiocym, panem Mi-
chałem Botwinio, buntownicy, wziowszy, y do Moskwy oddali, a te ubogą ma-
ietność ruchomo miedzy sobo podzielili. Gdzie, na ten czas, szkatuła s prawa-
mi była etc.—Заявл. тамъ же 25 Дек. 1665 г.—Кн. л. 1216.

ОСОБОЕ ПРИМѢЧАНІЕ.

Нѣкоторые акты, имѣющіе историческое значеніе, въ актовыхъ книгахъ кѣмъ-то намѣчены, а потому можно предполагать, что они уже въ какомъ либо изданіи напечатаны. Для избѣжанія повторенія этихъ актовъ въ печати, они здѣсь и обозначаются въ сокращенномъ видѣ, а именно:

а) въ актовой книгѣ Оршанской земской за 1642—1647 гг.

1) Квитанція, данная, 12 Янв. 1642 г., игуменомъ Кутеинскаго мужскаго монастыря Іоилемъ Труцевичемъ и игуменьею Кутеинскаго женскаго мон. Фетиніею Киркоръ съ сестрами и отъ имени двухъ монахинь Еліявы и Алфеи, въ мірѣ Анны и Агафіи Стоцкихъ, дядѣ послѣднихъ, Іосифу Стоцкому, въ томъ, что за причитающіяся имъ двѣ части наслѣдственнаго послѣ отца и матери имѣнія подъ назв. *Свѣтловичи, Черница въ Хацковичахъ* онъ, Стоцкій, уплатилъ имъ всю слѣдуемость сполна наличными деньгами.—Въ акт. кн. подъ 13 Янв. 1642 г., л. 9—10.

2) Вводный листъ о вводѣ чернецовъ Борисовскихъ во владѣніе Воскресенскимъ монастыремъ. Въ этомъ листѣ, м. пр., говорится: „Я, Стефан Ратомский, енерал дворный его королевское млсти повету Оршанского, сознаваю тымъ моимъ инътромисыйным квитом, ижъ, в року теперъ идучом тисеча шест сот сорок второго, мца Генъвара чотырнадцатого дня, маючы я пры собе стороною трохъ шляхтичов, пана Филона Богдановича, пана Самуеля Будъного и пана Томаша Чепейки, с которыми был есми на справе, ниже менованой, в месте его королевское мсти Борисовском, в *повете Оршанском лежачомъ*, в монастыру Воскресенскомъ, на предместю, в коньцу называемое улицы Савичое, с прыезду Оршанъского, пры гостинъцу одъ реки Схи будованом. Там же в томъ монастыру Борысовском в Бозе велебный его млсть отец Теодозы Комаренский, игуменъ того монастыра Воскресеньского, не в унии, але въ благочестии будучый, з *многим згромаженемъ мещан Борисовъскихъ*, отдали до мене, енерала, листъ отворыстый, от ясне велможного пана его милости, пана Адама на Козанове и Чашниках Казановъского, кашътеляна Сендомирского, Борысовского, Болского, Солецкого старосты, в которомъ рачылъ его млсть писатъ до мене, абым я, енерал, зъехавъшы до места Борысовского, туюжъ, звыш менованую церковъ Светого Воскресеня з манастыромъ, на предместью Борысовском, пры гостинцу Оршанскомъ, а пры границы кгрунътов пна Филона Бобровъницкого

збудованым, водлугъ *привилею его королевское млсти* и водлуг цесыи его млсти пна Сендомирского, мещаном места Борисовского и преложоному духовному, в том манастыру мешъкаючому, не в унии, але в благочестии, под послушенетвом патрыаръхи Константынополского будучому, даное, до посесыи подал и увезалъ. Где, пры отданю того листу его милости пана старосты Борысовского, прывилей наяснейшого короля его млсти Владыслава Чвартого, пана, щасливе тепер нам панучого, надання осми пляцов на побудоване той церкви Воскресенское, не в унии будучое, з *вольним ужыванем вшелякихъ обрадковъ и цыремоний старобытного набоженства Греческого*, такъ же и тую цесыю его млсти пана Сендомирского, на писме, съ печатью и с подписомъ руки его млсти, мъне, енералу, и той стороне шляхте, пры мне будучое, указавшы, жодали мене тые мещане Борысовъские и его млсть отец Теодозый Комаренский, игуменъ того монастыра Воскресенского, абым я, водлугъ тое цесыи, за прывильемъ его королевъское млсти, в тую церковъ Воскресеньскую, в пляцы и в тот монастыр Воскресенский, при той церкви збудованый, оныхъ интромитовалъ“ и проч.—Подъ 28 Янв. 1642 г., л. 185—186.

3) Привилегія кор. Владислава IV, отъ 7 Авг. 1634 г., объ оставленіи шляхты, владѣвшей имѣніями въ Могилевской экономіи за привилегіями Сигизмунда III, при тѣхъ имѣніяхъ, съ обязанностью только платить чиншъ, по установленію.—Подъ 10 Окт. 1642 г.—А на 328—329 л., подъ тою же датою, записанъ листъ того же кор., отъ того же года, мѣс. и ч., къ придворному дворянину Криспину, по тому же предмету.

4) Привилегія того же кор., отъ 13 Марта 1637 г., данная игумену Могилевскаго Спасскаго монастыря уніату Гервасію Гостиловскому, утверждающая листъ Полоцк. архіеп. Антонія Селявы, утвержденный митроп. Іосифомъ Веляминомъ Рутскимъ и еписк. Пинскимъ и Туровскимъ Рафаиломъ Корсакомъ, о присоединеніи плацовъ изъ подъ сгорѣвшихъ церквей, одной Св. Николая, а другой Свв. муч. Космы и Даміана, а также изъ подъ богадѣльни, въ г. Могилевѣ, къ тому же Спасскому монастырю.—Подъ 10 Окт. 1642 г., Л. 333—334.

5) Привилегія кор. Владислава IV, отъ 21 Марта 1642 г., подтверждающая грамоту Сигизмунда III, основанную на грамотахъ прежнихъ королей польск., данная, по ходатайству игумена Могил. Спасскаго монастыря тому же Гервасію Гостиловскому, объ утвержденіи за этимъ монастыремъ трехъ перевозовъ: въ Могилевѣ, Любужѣ и Бородчицахъ.—Подъ 10 Окт. 1642 г., л. 335—336.

6) Привилегія кор. Владислава IV, отъ 9 Нояб. 1642 г., объ утвержденіи того же Гервасія Гостиловскаго въ санѣ игумена Могилевскаго Спасскаго монастыря.—Подъ 10 Окт. 1642 г., л. 337—338.

7) Листъ Кіевскаго ун. митрополита Рафаила Корсака, отъ 8 Іюля 1638 г., о назначеніи того же Гервасія Гостиловского, 20 уже лѣтъ состоявшаго въ числѣ братіи Могил. Спасскаго монастыря (слѣд., совратившагося изъ православія въ видахъ честолюбивыхъ), на игуменство въ Кутеинскомъ, съ тѣмъ, чтобы онъ испросилъ на этотъ санъ королевское утверждение [a]).—Подъ 10 Окт. 1642 г., л. 338.

8) Закладная, отъ 10 Мая 1642 г., по коей игуменъ Кутеинскаго монастыря Іоиль Труцевичъ перезаложилъ Орш. скарбн. Николаю Ломскому половину имѣнія Сельца, леж. въ Орш. повѣтѣ.—Подъ 18 Окт. 1642 г., л. 415—418.

---

a) Этотъ Горвасій Гостиловскій былъ ярымъ уніатомъ и гонителемъ православія.—См. Витеб. Стар., изд. А. П. Сапуновымъ, Т. V, ч. I, стр. 189.

Алфавитный указатель личныхъ именъ и фамилій, упоминаемыхъ въ актахъ.

А.

Б.

В.

Г.

Д.

Е.

Ж.

З.

И.

І.

К.

Л.

М.

Н.

О.

П.

Р.

С.

У.

Ф.

Х.

Ц.

Ч.

Ш.

Щ.

Э.

Ю.

Я.

Алфавитный указатель мѣстныхъ названій, упоминаемыхъ въ актахъ.

А.

Б.

В.

Г.

Д.

Е.

Ж.

З.

Н.

П.

Ф.

Х.

Ц.

Ч.

Ш.

Щ.

Ю.

Я.

СОДЕРЖАНІЕ
ДВАДЦАТЬ ПЯТАГО ВЫПУСКА
ИСТОРИКО-ЮРИДИЧЕСКИХЪ МАТЕРІАЛОВЪ

IV. Акты, извлеченные изъ книгъ Витебскаго земскаго суда.

V. Акты, извлеченные изъ книгъ Полоцкаго земскаго суда.

Погрѣшности, допущенныя въ печати.

Стр.	Строк.	Напечатано.	Читать.
1	12	Витебскаго	Полоцкаго
37	16	флаги	флаги
46	31	заиндывалось	закладывалось
61	29	Гордѣевскому	Гердѣевскому
80	—	Пропущенъ № 6-й актовъ.	
89	29	отправдалось	оправдалось
104	31	льнанаго	льнянаго
109	14	начашій	начатый
—	19	Галинской	Голынской
116	2	церкови	церкви
120	29	Сеентября	Сентября
124	7	Конинскому	Конарскому
—	10	1717	1719
—	30	Презрительное	а) Презрительное
128	22	произведенная	произведенной
—	—	помѣщенъи	помѣщены
161	9	1737	1687
174	30	и	в опеку и
175	11	пугар.	пугар
176	7	ныи,	ный
177	8	спосебит	способит
—	19	1737	1637
178	27	двадцаго	двадцатого
201	3	Вѣдца	Бѣдца
—	26	Szk . . . ciki	Szkunciki
202	12	czyszczem	czyszczem Łukawiec, Łukawcem wnis wody szedszy warsty 2 dobre, w rzeczkę uroczyszczem
203	34	, у нихъ	; у нихъ
230	9	Доминицры	Доминитры
258	3	1949	1649
259	20	свечи	свѣчи
261	16	nałeżnym	należnym
266	28	ororодъ	огородъ
267	34	отнятio	отнято
289	10	монахомъ	монахамъ
292	14	а)	
305	37	Губно	Губино
310	21	1694	1664
312	31	. . . . я и	як неприятел Москвитин и знову як
338	6	ип.,	пп. Бируль
343	35	Кощынка:	Кощынская
—	39	краница	кграница
345	11	Маделенахъ	Мяделенахъ
—	24	нова	поса-
347	33	Улановича	Улановичи
348	13	Ележынских	Елажынских
—	40	Казловичахъ	Козловичахъ
349	38	протендовала	претендовала
350	43	(гдѣ	гдѣ
353	21	и	у
357	33	тѣхъ же	
359	27	Дивники	Дивницы
361	3	отпустѣвшимъ	опустѣвшимъ
—	41	Бѣльнахъ	Бѣльницѣ
362	23	покукою	покупкою
—	26	ggzie	gdzie
364	42	всихъ	всѣхъ
365	30	Старосельскою	Соколинскою
366	1	naznaną	nazwaną
—	18	Соколовскою	Соколовскую
368	15	Чапанский	Чапинский
370	35	zachowuią	zachowuiąc
371	42	мѣстахъ	мѣстахъ, кромѣ Прозоровъ,
372	40	правоcлав-	правоcлав-
—	41	Орѣховѣкой	Орѣховской
373	21	Duszlew-	Dyszlew-
374	4	помытки	пожытки
377	13	miary	wiary
378	21	Нышно	Пышно
380	30	Uń	Uli
384	14	Голубокое	Глубокое
385	13	на	право на
—	42	Дивники	Дивницы
386	6	seymtk	seymik
394	4	po	do
—	7	wsi Adysza	Swiadyszan
—	15	646—647	643—644
409	24	чино	чиню
422	15	Некиюдово	Неклюдово
426	8	чули	чили
428	5	Сененовичи	Семеновича
—	15	Дашковщина	Домашкевичи
429	21	wdstwie	wdstwie Smol., wł.
430	33	Солон.	Смолен.
435	20	Дзевлатовскій	Дзевалтовскій
455	20	Ботвнико	Ботвинко
467	4	Małkowiez	Małkowicz
485	7	Кричевских	Кричевскихъ
496	18	Сатараго	Стараго
499	25	накладаючи	накладаючи